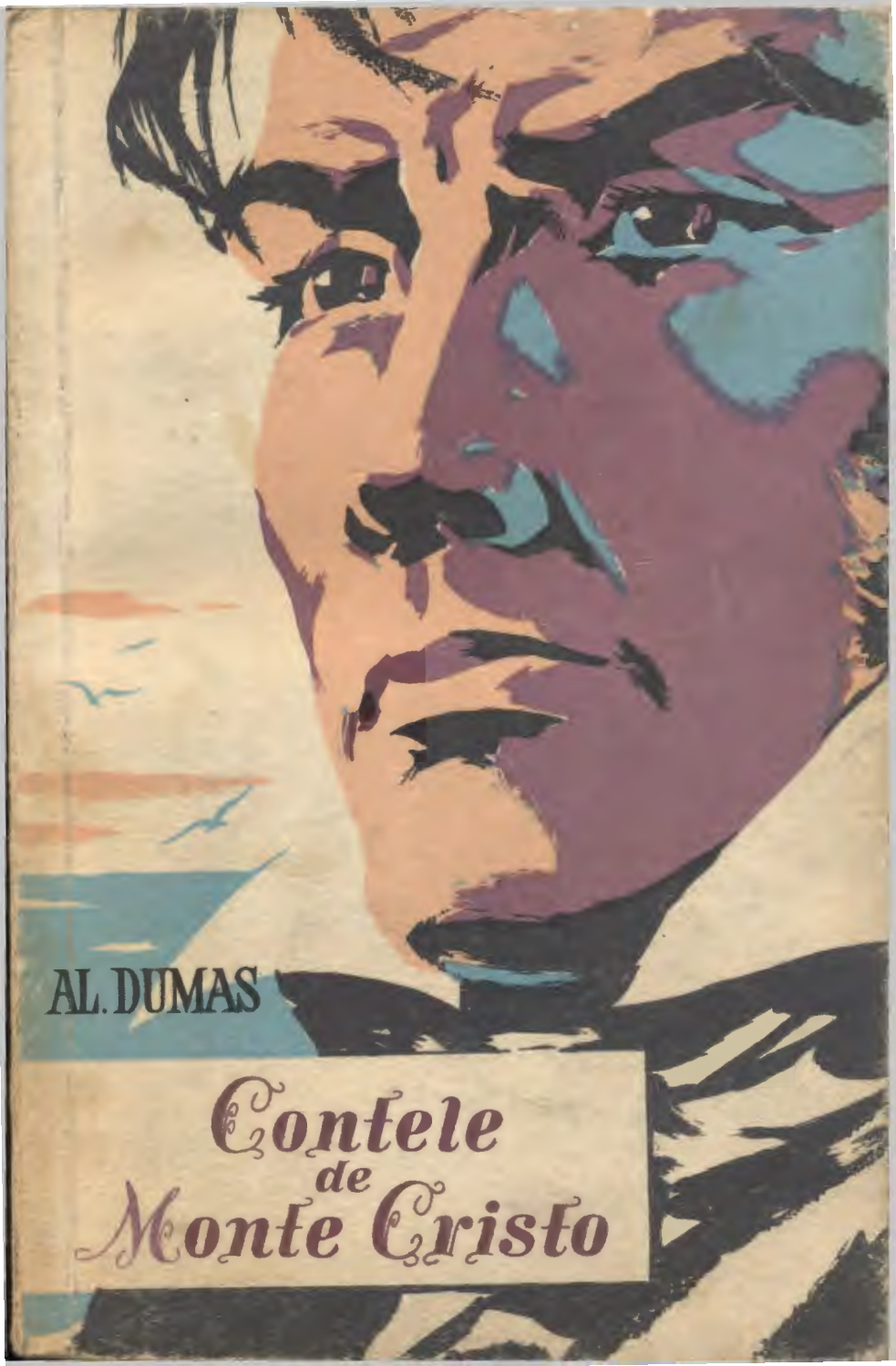
AL. DUMAS
Contele de Monte Cristo

CUTEZĂTORII

AL. DUMAS

Contele de Monte Cristo

CUIEZZATORII

ALEX. DUMAS

CONTELE DE MONTE-CRISTO

VOLUMUL I

Ediția a II-a

1959

EDITURA TINERETULUI

TRADUCERE DE GELLU NAUM

Coperta de IONESCU DUMITRU

Alexandre Dumas
Le Comte de Monte-Cristo
Paris
Calman-Lévy Editeurs

CUVINT INAINTE

In romanul Verei Panova, „Crujilliha", cîţiva tineri muncitori dintr-o uzină îşi aşteaptă nerăbdători rîndul la lectura „Contelui de Monte-Cristo". Unicul exemplar circulă din mînă în mînă şi este literalmente devorat, încît filele cărţii abia se mai ţin laolaltă. Atunci, unul dintre ei are fericita idee de a desface cartea în fascicole, pentru ca astfel să poată fi citită de cît mai mulţi în acelaşi timp. Eroul Verei Panova restituia în acest chip cărţii lui Dumas-tatăl caracterul ei real de roman-foileton.

Este cel mai răspîndit gen literar care înfloreşte în Franţa la începutul secolului al XIX-lea prin pana unui Pigault-Lebrun, Paul de Kock sau Victor Ducange, scriitori, ale căror opere de o dezolantă uşurinţă şi de o penibilă învălmăşeală de întîmplări nu au fost cu totul date uitării, datorită talentului de povestitor al autorilor.

Nu e locul să stăruim aci asupra genului în raport cu romanul „veritabil". Ne mărginim doar să precizăm că romanul-foileton, confundat pe nedrept cu cel „senzaţional" sau cu ceea ce se înţelegea prin romanul „popular", adjectiv folosit în chip abuziv în lexicul comercial al tipăriturilor burgheze, nu trebuie situat cu orice preţ în spaţiul unei literaturi minore, valoarea lui depinzînd în primul rînd de talentul şi de atitudinea autorului faţă de viaţă şi de problematica ei. Solicitînd adeziunea marelui public de atunci — să nu uităm că ne aflăm în anii deceniilor imediat următoare Revoluţiei Franceze, cînd cercurile din ce în ce mai largi ale populaţiei încep să aibă acces la lectură şi să-i prindă gustul — autorii respectivi trebuiau să ţină seama de preocupările şi mentalitatea mediului căruia i se adresau, satisfăcîndu-i curiozitatea şi interesul pentru intriga sentimentală, pentru eroi şi eroine ieşite din mulţime, care izbîndesc în chip miraculos în viaţă, pentru întîmplări extraordinare, pentru momentele de groază şi mister, aparent fără ieşire, pentru „lovitura de teatru" finală şi pentru rezolvarea conflictului în felul dorit şi sperat de cititor. Autorul romanului-foileton va trebui deci să ştie să dea gradaţie naraţiunii, să aţîţe curiozitatea cititorului prin tainice făgăduinţi pentru ceea ce

„va urma" și să-l țină astfel pe jeratic în așteptarea deznodămîntului.

Dar dacă la epoca amintită exigențele literare ale acelei categorii de cititori nu treceau de nivelul cultural-estetic al romanului-foileton, în zilele noastre, cînd masele largi de cititori de la noi sînt atrase de beletristica de bună calitate, cum se face că un roman-foileton de felul „Contelui de Monte-Cristo" se citește cu atîta pasiune? Răspunsul ni se pare că l-am dat mai sus: darul de neîntrecut povestitor al lui Dumas, poziția lui față de actualitatea epocii sale dau vitalitate romanului și-l fac să reziste severel judecăți a posterității.

Alexandre Dumas, fiu de general bonapartist, s-a născut la 24 iulie 1802. Își trăiește copilăria în anii de glorie ai „micului caporal", cînd cetățile Europei, una după alta, cădeau doar la auzul numelui său; și au căzut pînă la Moscova, de unde mercenarii lui Napoleon I, decimați, au făcut acea tristă cale întoarsă în 1812. Era firesc ca, în mintea copilului, imaginea lui Bonaparte, mărită și exaltată de cei ce-i povesteau despre el, să staruie și să ia proporțiile unui erou legendar. Cînd, în 1814, Napoleon este definitiv înlăturat din mersul istoriei, băiatul, care încă nu împlinise 12 ani, va suferi cumplit, și sentimentele lui pentru idolul dărîmat vor deveni nostalgice și neștirbite. Mai tîrziu, restaurația va dezamăgi pe tînărul Dumas, așa cum a dezamăgit pe toți acei care credeau în biruința ideilor marii Revoluții Franceze, și-l va face să regrete și mai mult gloria apusă, sentiment ce se reflectă cu destulă stăruință în paginile „Contelui de Monte-Cristo".

Adevărul este că Napoleon Bonaparte, după ce trădează la 18 Brumar revoluția și se proclamă consul, pornește lunga lui serie de războaie de cucerire, dar de-a lungul drumului său duce cu sine lozincile Bastiliei, nu pentru că le-ar fi rămas creaincios, ci pentru a le folosi o dată cu înlocuirea oamenilor vechi prin alții noi, devotați lui, în numele ideologiei de la 1789. Totuși, Bonaparte, fără voia lui, îndeplinea o importantă funcție istorică, propagînd și instaurînd pe unde trecea orînduirea burgheză. Napoleon „a creat în interiorul Franței condițiile în care au devenit posibile dezvoltarea liberei concurențe, exploatarea proprietății parcelare a pămîntului, utilizarea forțelor industriale de producție descătușate ale națiunii, măturînd totodată peste tot, dincolo de granițele Franței, formele feudale în măsura necesară pentru a-i putea fi create societății burgheze din Franța pe continentul european o ambianță corespunzătoare timpului." (Karl Marx — Optsprezece Brumar al lui Ludovic Bonaparte — Editura în limbi străine, Moscova 1947, pag. 12—13).

Dumas își începe de tînăr cariera de scriitor debutînd, nu fără succes, ca dramaturg. Călător pasionat, străbate Elveția, Italia, Spania, Rusia, Tunisia și Algeria. Lucrările sale memorialiste sînt neîntrecute în măestria descriptivă și spiritul de observație

în care sînt concepute. Ne putem da seama din aceasta din cele treizeci şi patru de volume masive care cuprind ale sale „Impresii din călătorii". Dar reputaţia de autor fecund şi popular o dobîndeşte Dumas o dată cu abordarea romanului-foileton. Lucrarea sa de debut în acest gen e „Căpitanul Paul" al cărei prim foileton apare în ziarul „Siècle" la 23 iunie 1838. Dintr-o dată, Dumas este reclamat de toate ziarele de mare tiraj. Pentru a putea face faţă năvalei de cereri, Dumas recurge la numeroşi colaboratori, căci „oricît de curios s-ar părea" — afirmă istoriograful R. Georlette — „în ciuda prolixităţii detaliului şi ingeniozităţii sale în accesoriu, (lui Dumas n.a.) îi lipsea imaginaţia. Dacă excela în acţiune şi în limbajul personajelor — marea sa forţă era dialogul — era cu totul neputincios în arta de a alcătui compoziţia în toate părţile ei şi de a dărui suflet eroilor săi".

Aceasta însă nu reduce cu nimic din ceea ce a fost şi a rămas esenţial în opera sa: construcţia şi succesiunea logică a evenimentelor, stilul fluent şi cuceritor, credinţa sa neştirbită în adevăr şi dreptate, cultul curajului şi al abnegaţiei pentru o cauză fie ea pusă în slujba unui ţel limitat, într-un cuvînt, promovarea unor valori etice constante, atît de dragi tineretului.

Lunga lui serie de romane, pe care le vom numi „de acţiune", cuprinde între altele: „Cei trei muşchetari", inspirat, pare-se, din nişte „Memorii ale domnului d'Artagnan" (1844), „Contele de Monte-Cristo" (1844—1845), apărut pentru întîia oară în „Journal des Débats", „Regina Margot" (1845) publicat în „Presse" şi „Doamna de Monsoreau" (1845—1846) în „Constitutionnel". Una din cărţile sale mai puţin cunoscute, „Testamentul domnului de Chauvelin", mărturiseşte, prin soliditatea construcţiei, deosebitele calităţi literare ale lui Dumas.

„Contele de Monte-Cristo", prin însuşi faptul reeditării traducerii de faţă, confirmă preţuirea de care se bucură în rîndurile tineretului nostru opera lui Alexandre Dumas-tatăl. Acţiunea trepidantă a romanului, desfăşurarea eroică a luptei inegale dintre forţele crude şi perfide ale societăţii „sus-puse" din Franţa lui Ludovic al XVIII-lea, a regelui-bancher Louis-Philippe şi a ridicolului Napoleon al III-lea, şi omul simplu, cinstit, expus abuzului şi bunului plac nu se poate să nu suscite la tînărul cititor participarea lui generoasă la triumful acestuia din urmă.

Într-o asemenea lume, lui Edmond Dantès nu-i rămîne decît să-şi facă singur dreptate. El nu cunoaşte forţe sociale care, opuse păturii dominante, să-l ia sub scutul lor. Singura putere în faţa căreia această lume de îmbuibaţi şi de asupritori se înclină este banul. Pentru dobîndirea lui, eroul lui Dumas pune întreaga tenacitate de care este capabil, toată înverşunarea şi setea lui de răzbunare. În singurătatea lui, pentru a combate deznădejdea de care e cuprins în lunga-i detenţiune, Dantès îşi caută un aliat în credinţă. Nu numai educaţia, dar şi mediul în care trăieşte — şi nu mai puţin convingerile religioase ale

autorului și cele ale majorității cititorilor romanelor sale — îl fac pe Edmond Dantès, alias Contele de Monte-Cristo, să implore sprijinul divinității și să apeleze mereu la cumpăna justiției cerești.

Dar această justiție dumnezeiască nu se împlinește de la sine, ea este exercitată, și sentința ei executată tot de voința, mintea și mîna omului. Justiția divină capătă astfel un caracter material, cu legi bine definite, puse în slujba unei morale potrivit orînduirii sociale care i-a dat naștere. Privită astfel, credința mistică nu este decît o expresie convențională, o formulare pe măsura educației și priceperii mulțimilor ținute în întuneric și neștiință, a granițelor dintre bine și rău.

Dincolo de limitele abaterilor de la adevărul istoric și de refugiul în ideația mistică, romanul lui Dumas este, cu toată orientarea lui romantică, o viguroasă șarjă împotriva burgheziei ridicate pe ruinele Revoluției Franceze, o burghezie care readuce monarhia, restabilește, creează și-și însușește titluri de noblețe, sprijină marea proprietate și, revendicînd pentru ea „libertatea, egalitatea și fraternitatea", le refuză maselor populare. Figurile odioase ale persecutorilor lui Dantès, prin venalitatea, cinismul și lașitatea lor, stîrnesc dezgustul și ura cititorului, în timp ce Contele de Monte-Cristo, prietenii lui și cei pe care-i răzbună și-i salvează de la pieire ne au alături de ei și ne fac să trăim cu intensitate toate întîmplările lor, de la întemnițarea lui Dantès în beciurile fortăreței de pe insula If și pînă în clipa pedepsirii ultimului dintre vinovați.

„Contele de Monte-Cristo", la mai bine de o sută de ani de cînd a apărut pentru prima oară, rămîne o carte dragă tineretului avîntat, încrezător în dreptate și adevăr, iubitor de eroism și de curaj, bucuros să trăiască într-o vreme în care toate aceste calități însuflețesc și maturizează pe omul nou al vremurilor noastre.

I. C. Mătăsaru

Capitolul I

MARSILIA — SOSIREA

În ziua de 24 februarie 1815, paznicul de la Notre Dame de la Garde semnală sosirea *Faraonului,* corabie cu trei catarge, care venea de la Smirna, Triest şi Neapole.

Ca de obicei, o luntre porni îndată din port şi, trecînd pe lîngă castelul d'If, ieşi în întîmpinarea navei, între capul Morgion şi insula Rion.

Şi de îndată, tot ca de obicei, platforma fortului Saint-Jean se umplu de curioşi ; sosirea unui vas e totdeauna un fapt de seamă în Marsilia, mai cu seamă cînd vasul nou sosit este, cum era şi *Faraonul,* construit, înzestrat cu tot ce-i trebuie şi pus la punct cu încărcătura în şantierele vechiului oraş Foceea, şi cînd aparţine unui armator din oraş.

Între timp, vasul înainta ; trecuse cu bine prin strîmtoarea săpată de vreo zguduitură vulcanică între insula Calasareigne şi insula Jaros ; ocolise Pomègue şi înainta purtat de cele trei pînze de pe catas, de zburător şi de brigantină, dar atît de încet şi cu o înfăţişare atît de tristă, încît curioşii, îmboldiţi de instinctul care presimte nenorocirile, se întrebau ce accident se putuse întîmpla pe bord. Cu toate astea, specialiştii în navigaţie îşi dădeau seama că dacă se întîmplase cumva vreun accident, el nu atinsese vasul însuşi ; căci vasul înainta arătînd ca o navă cîrmuită în condiţii din cele mai bune : ancora stătea gata să fie aruncată, funiile bompresului fuseseră desprinse, iar lîngă pilotul care se pregătea să-l conducă pe *Faraon* prin intrarea îngustă a portului se afla un tînăr cu mişcări vioaie şi ochii vii, supraveghind fiecare mişcare a navei şi repetînd fiecare ordin al pilotului.

Neliniștea nedesluşită ce plutea deasupra mulţimii îl surprinsese mai ales pe unul dintre privitorii de pe esplanada Saint-Jean, încît, nemaiavînd răbdare să aştepte intrarea vasului în port, omul sări într-o barcă şi porunci să fie dus înaintea *Faraonului,* pe care-l ajunse în faţa golfuleţului Rezervei.

Cînd îl văzu venind, tînărul marinar îşi părăsi postul de lîngă pilot şi se rezemă, cu pălăria în mînă, de parapetul vasului.

Tînărul acesta să tot fi avut optsprezece-douăzeci de ani ; era înalt, zvelt, avea ochi negri, frumoşi, şi părul ca pana corbului ; din toată fiinţa lui se desprindea aerul de neclintire şi dîrzenie pe care îl au numai cei deprinşi încă din copilărie să lupte cu primejdiile.

— Dumneata eşti, Dantès ? îi strigă omul din barcă. Ce s-a întîmplat ? Ce-i tristeţea asta care domneşte pe bord ?

— O mare nenorocire, domnule Morrel ! răspunse tînărul. O mare nenorocire, mai ales pentru mine : în dreptul Civitei Vecchia, l-am pierdut pe bravul căpitan Leclère.

— Şi încărcătura ? întrebă repede armatorul.

— Încărcătura a ajuns cu bine, domnule Morrel. Cred că în privinţa asta veţi fi mulţumit ; dar bietul căpitan Leclère...

— Ce i s-a întîmplat bravului căpitan ? întrebă, cu un aer de vădită uşurare, armatorul.

— A murit.

— Căzut în mare ?

— Nu, domnule ; a murit de febră cerebrală, în chinuri groaznice.

Apoi strigă, întorcîndu-se spre echipaj :

— Holà hé ! Fiecare la post, pentru aruncarea ancorei !

Cei opt sau zece marinari care formau echipajul îi ascultară comanda repezindu-se, în aceeaşi clipă, unii spre capetele funiilor, alţii spre odgoane sau spre

frînghiile pînzelor mici, şi alţii, în sfîrşit, la parîmele vergelor.

Dantès aruncă în treacăt o privire asupra acestui început de manevră şi, dîndu-şi seama că ordinele îi erau îndeplinite, se întoarse din nou spre omul cu care stătuse de vorbă.

— Şi cum de s-a întîmplat nenorocirea? întrebă armatorul, reluînd discuţia de unde o lăsase tînărul marinar.

— Vai, domnule, în chipul cel mai neaşteptat: căpitanul Leclère părăsise foarte agitat Neapole, după ce stătuse îndelung de vorbă cu comandantul portului; n-au trecut nici douăzeci şi patru de ore după aceea şi l-a cuprins febra; după trei zile a murit... L-am înmormîntat după cum se obişnuieşte iar acum îşi doarme somnul de veci în dreptul insulei El Giglio, înfăşurat cuviincios într-un hamac, cu o ghiulea de treizeci şi şase la picioare şi cu alta la cap. I-am adus văduvei sale crucea de onoare şi spada. Ar fi meritat, măcar, după ce s-a războit zece ani cu englezii, să moară ca oricare, în patul lui, adăugă Dantès, zîmbind cu tristeţe.

— De! Ce să-i faci, domnule Edmond? spuse armatorul, care părea din ce în ce mai împăcat. Toţi sîntem muritori, şi trebuie ca bătrînii să facă loc noilor veniţi; altfel n-am mai merge înainte. Dar o dată ce mă asiguri că încărcătura...

— E în bună stare, domnule Morrel, vă garantez. Iar călătoria asta vă sfătuiesc să n-o socotiţi la mai puţin de 25.000 franci cîştig.

Apoi, pentru că tocmai trecuseră de turnul rotund, tînărul strigă:

— Strîngeţi pînza mare, focul şi brigantina! Hai, mai cu inimă!

Ordinul fu executat aproape cu tot atîta repeziciune ca pe un vas de război.

— Toate pînzele jos!

La ultima comandă, toate pînzele fură coborîte, iar

corabia abia dacă mai înainta, împinsă doar de viteza rămasă.

— Şi acum, dacă vreţi să vă urcaţi pe bord, domnule Morrel, — spuse Dantès, văzînd nerăbdarea armatorului, — iată, contabilul dumneavoastră, domnul Danglars, tocmai iese din cabină; el vă va da toate informaţiile dorite. Cît despre mine, trebuie să supraveghez acostarea şi să arborez doliul pe navă.

Armatorul nu se lăsă rugat de două ori. Apucînd cablul aruncat de Dantès, el se căţără, cu o dibăcie care ar fi făcut cinste oricărui marinar, peste treptele prinse în piroane de coasta rotundă a vasului, în timp ce tînărul, întorcîndu-se spre postul său de secund, îi lăsă să treacă pe cei anunţat sub numele de Danglars, care, ieşind din cabină, tocmai se îndrepta spre armator.

Noul venit era un om de vreo douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani, cu o înfăţişare destul de posacă, slugarnic faţă de superiori şi trufaş faţă de subordonaţi; de aceea, lăsînd la o parte titlul său de agent contabil, pe care marinarii nu-l pot suferi, el era, îndeobşte, privit cu tot atîta silă de echipaj, cu cîtă dragoste era privit Dantès.

— Domnule Morrel, — spuse Danglars, — aţi aflat nenorocirea, nu-i aşa?

— Da, da. Bietul căpitan Leclère! Era un om cumsecade şi cinstit!

— Şi mai ales un marinar straşnic, îmbătrînit între cer şi apă, aşa cum se cuvine să fie un om însărcinat cu treburile unei firme atît de însemnate, cum e Morrel şi fiul, răspunse Danglars.

— Totuşi, Danglars, — îl întrerupse armatorul, urmărindu-l cu privirea pe Dantès, care căuta locul de acostare, — mi se pare că nu-i nevoie să fii marinar chiar atît de bătrîn pe cît spui, ca să-ţi cunoşti bine meseria. Ia te uită cum se descurcă prietenul nostru Dantès; n-are nevoie să ceară sfaturile nimănui.

— Da, — încuviinţă Danglars, aruncînd spre Dan-

tès o privire piezişă, în care luci un licăr de ură, — da, e tînăr. De, ăsta nu se dă înapoi de la nimic. Cum a murit căpitanul a şi luat comanda, fără să întrebe pe nimeni, şi ne-a făcut să pierdem o zi şi jumătate lîngă insula Elba, în loc să pornească de-a dreptul spre Marsilia.

— Ca secund era dator să ia comanda, spuse armatorul. Dar că a întîrziat o zi şi jumătate la Elba n-a făcut bine. Doar dacă nava n-o fi avut ceva stricăciuni de reparat...

— Nava era tot atît de sănătoasă pe cît sînt eu şi pe cît doresc să fiţi şi dumneavoastră, domnule Morrel. Ziua aceea şi jumătate a fost pierdută dintr-o toană, numai pentru plăcerea de a călca pe uscat şi atîta tot.

— Dantès, — strigă armatorul, întorcîndu-se spre tînărul marinar, — ia vino puţin încoace!

— Iertaţi-mă, domnule, — îi răspunse Dantès, — vin într-o clipă.

Apoi, adresîndu-se echipajului, el comandă:

— Aruncaţi ancora!

Ancora căzu îndată, şi lanţul se desfăşură zornăind. Deşi pilotul era acolo, Dantès rămase la post pînă ce şi această ultimă manevră luă sfîrşit. După aceea comandă:

— Coboriţi steagul la mijlocul catargului, puneţi pavilionul în doliu şi lăsaţi vergile în cruce!

— Ia te uită, — spuse Danglars, — se şi crede căpitan, pe cinstea mea...

— Şi chiar este, răspunse armatorul.

— Da, numai că-i lipseşte semnătura dumneavoastră şi a asociatului dumneavoastră, domnule Morrel.

— De ce nu l-am lăsa să fie căpitan? se miră armatorul. Ştiu că e tînăr, dar mi se pare destoinic şi foarte priceput în meseria lui.

Chipul lui Danglars se întunecă.

— Iertaţi-mă, domnule Morrel, spuse Dantès, apropiindu-se. Acum cînd nava s-a oprit în port, vă stau la dispoziţie. M-aţi chemat, nu?

Danglars se trase înapoi cu un pas.

— Voiam să te întreb de ce te-ai oprit în insula Elba.

— Nu știu, domnule. A trebuit să îndeplinesc ultima poruncă a căpitanului Leclère, care, pe patul de moarte, mi-a încredințat un pachet pentru marele mareșal Bertrand.

— Și l-ai văzut, Edmond ?

— Pe cine ?

— Pe marele mareșal.

— Da.

Morrel se uită împrejur, apoi îl trase deoparte pe Dantès.

— Ce mai face împăratul ? întrebă el cu însuflețire.

— Bine, după cîte am putut să văd.

— Așadar, l-ai văzut și pe împărat ?

— A venit la mareșal, tocmai cînd eu mă găseam acolo.

— Și i-ai vorbit ?

— Adică el mi-a vorbit mie, răspunse Dantès, zîmbind.

— Și ce ți-a spus ?

— M-a întrebat despre vas, despre data plecării spre Marsilia, despre drumul pe care-l făcuse și despre încărcătura pe care o avea. Cred că dacă vasul ar fi fost gol și dacă ar fi fost al meu, împăratul ar fi avut de gînd să-l cumpere ; dar i-am spus că nu sînt decît un simplu secund și că vasul aparține casei Morrel și fiul. „Aha, îi cunosc, mi-a spus el. Morrelii sînt armatori din tată în fiu ; unul dintre ei era în același regiment cu mine, cînd mă aflam cu garnizoana la Valence".

— Chiar așa e ! strigă armatorul, înveselindu-se. Ți-a vorbit despre unchiul meu, Policar Morrel, care a ajuns căpitan. Dantès, doar să-i povestești unchiului că împăratul și-a amintit de el, și ai să-l vezi cum o să mai plîngă, cătana bătrînă. Bine, bine, —

adăugă armatorul, bătîndu-l prietenește pe umăr, n-ai făcut rău de loc, Dantès, ci ai urmat instrucțiunile căpitanului Leclère și te-ai oprit în insula Elba, deși dacă s-ar afla că i-ai dus un pachet mareșalului și că ai stat de vorbă cu împăratul, te-ar paște primejdia.

— De ce, domnule? întrebă Dantès. Habar n-aveam ce duc în pachet, iar împăratul nu mi-a pus decît întrebări pe care le-ar fi putut pune oricui. Dar, mă iertați, iată că vin sanitarii și vameșii. Îmi dați voie, nu-i așa?

— Cum nu, dragul meu Dantès.

Tînărul se îndepărtă, și după ce făcu vreo cîțiva pași, Danglars se apropie din nou.

— Se pare că v-a dat lămuriri cum nu se poate mai potrivite despre oprirea de la Porto-Ferrajo, nu-i așa? întrebă el.

— Într-adevăr, dragă domnule Danglars.

— Atunci cu atît mai bine, pentru că nu-i de loc plăcut să vezi un camarad care nu-și face datoria.

— Dantès și-a făcut datoria, îi răspunse armatorul. Poți fi sigur de asta. Căpitanul Leclère îi poruncise popasul la Elba.

— Fiindcă veni vorba despre căpitanul Leclère, nu v-a dat o scrisoare din partea lui?

— Cine?

— Dantès.

— Mie, nu! Avea vreo scrisoare?

— Credeam că, în afară de pachet, căpitanul Leclère îi încredințase și o scrisoare.

— Despre ce pachet e vorba, Danglars?

— Despre pachetul pe care Dantès l-a lăsat, trecînd prin Porto-Ferrajo.

— Dar de unde știi că trebuia să lase un pachet la Porto-Ferrajo?

Danglars roși.

— Tocmai treceam pe dinaintea ușii căpitanului — știți, ușa era întredeschisă — și l-am văzut înmînîndu-i lui Dantès pachetul și scrisoarea...

— Nu mi-a spus nimic despre ele; dar dacă are scrisoarea, mi-o va da negreșit.

Danglars chibzui o clipă:

— Atunci v-aș ruga, domnule Morrel, să nu-i spuneți nimic lui Dantès. S-ar putea să mă fi înșelat.

În aceeași clipă, tînărul se înapoie. Danglars se depărtă.

— Acum ești liber, dragă Dantès? întrebă armatorul.

— Da, domnule.

— Inspecția n'a ținut mult.

— Nu. Le-am dat vameșilor lista cu mărfurile de pe bord; cît despre paza sanitară, ea și-a trimis un om, o dată cu pilotul de coastă, și i-am înmînat hîrtiile trebuitoare.

— Nu mai ai nimic de făcut pe vas?

Dantès aruncă o privire grăbită în jur.

— Nu, totul e în ordine, răspunse el.

— Atunci poți veni să luăm masa împreună?

— Vă rog să mă iertați, domnule Morrel, dar prima vizită i-o datorez părintelui meu. Asta nu înseamnă însă că nu vă sînt recunoscător pentru cinstea ce-mi faceți.

— Ai dreptate, Dantès, ai dreptate. Știu că ești un fiu bun.

— Tata... dacă știți cumva... e sănătos? întrebă Dantès după oarecare șovăială.

— Cred că da, dragă Edmond, deși n-am dat ochi cu el.

— Îi place să stea încuiat în odăița lui...

— Asta dovedește, cel puțin, că n-a dus lipsă de nimic cît timp ai fost plecat.

Dantès zîmbi.

— Tata e mîndru, domnule, și chiar dacă n-ar fi avut de nici unele, mă îndoiesc că i-ar fi cerut de pomană cuiva pe lume, în afară de Dumnezeu.

— Bine! Atunci, după ce faci prima vizită, te așteptăm?

— Vă rog încă o dată să mă iertați, domnule Morrel, dar după vizita asta, mai am de făcut una, la fel de scumpă.

— Adevărat, Dantès. Uitasem că există la catalani cineva care trebuie că te așteaptă cu aceeași nerăbdare ca și tatăl dumitale: frumoasa Mercédès!

Dantès zîmbi.

— Ehei, — urmă armatorul, — nu mă mir de loc că a venit de trei ori să-mi ceară vești despre *Faraon*. La naiba, Edmond, nu ești de loc de plîns: ai o amantă frumoasă!

— Nu mi-e amantă, domnule: îmi e logodnică, răspunse cu seriozitate tînărul.

— Cîteodată e același lucru, rîse armatorul.

— Dar nu pentru noi, îi răspunse Dantès.

— Bine, bine, dragă Edmond, continuă Morrel. Uite că te las să pleci. Mi-ai dus destul de bine la îndeplinire treburile; acum îți dau tot răgazul să vezi și de-ale dumitale. Ai nevoie de bani?

— Nu, domnule; am toată suma cuvenită pentru călătorie, adică leafa pe aproape trei luni.

— Ești un băiat chibzuit, Edmond.

— Nu uitați că tata e sărac, domnule Morrel.

— Da, da, știu că ești un fiu bun. Hai, du-te să-ți vezi tatăl. Și eu am un fiu și mi-ar fi ciudă pe cel ce l-ar ține departe de mine, după o călătorie de trei luni.

— Atunci, pot să plec? întrebă tînărul salutînd.

— Da, dacă nu mai ai să-mi spui nimic.

— Nu mai am.

— Cînd era pe moarte, căpitanul Leclère nu ți-a dat o scrisoare pentru mine?

— I-ar fi fost cu neputință să scrie, domnule; dar cuvintele dumneavoastră mi-au amintit că trebuie să vă cer un concediu de cincisprezece zile.

— Ca să te însori?

— Mai întîi pentru asta; și apoi ca să plec la Paris.

— Bine, bine, Dantès, ai să iei cît concediu vrei;

descărcarea vasului va ţine mai mult de şase săptămîni şi abia peste vreo trei luni o să pornim iar la drum... Numai că, peste trei luni, trebule să fii aici. *Faraonul* n-o să poată pleca fără căpitan, adăugă armatorul, bătîndu-l pe umăr.

— Fără căpitan! strigă Dantès, cu ochii strălucitori de bucurie. Luaţi seama la ce spuneţi, domnule, căci mi-aţi atins cele mai tainice nădejdi ale inimii. Nu cumva aveţi de gînd să mă numiţi căpitanul *Faraonului?*

— Dacă ar fi numai după mine, dragă Dantès, ţi-aş întinde mîna şi ţi-aş spune: „S-a făcut!". Dar mai am un asociat, şi ştii proverbul italienesc: *Che a compagne a padrone*[1]. Pînă una alta, însă, treaba e pe jumătate făcută, fiindcă din două voturi unul îl ai de pe acum. Increde-te în mine ca să-l ai şi pe celălalt, şi-am să fac tot ce-o fi cu putinţă.

— Domnule Morrel, — strigă cu lacrimi în ochi tînărul marinar strîngînd mîinile armatorului, — vă mulţumesc în numele tatei şi al lui Mercédès!

— Bine, bine, Edmond. Ce naiba! Doar există un Dumnezeu în ceruri şi pentru oamenii cumsecade! Du-te şi-ţi vezi tatăl şi logodnica, iar după asta vino la mine.

— Nu vreţi să vă duc pînă la ţărm?

— Nu, lasă; eu mai rămîn să-mi fac socotelile cu Danglars. Ai fost mulţumit de el în timpul călătoriei?

— Depinde de înţelesul pe care îl daţi întrebării, domnule. Dacă mă întrebaţi cum îl privesc ca tovarăş, am să vă răspund că nu e bun şi că nu poate să mă sufere de cînd am făcut prostia, în urma unei mici certe între noi, să-i propun o oprire de zece minute în insula Monte-Cristo, ca să ne răfuim. Propunerea asta eu am greşit cînd am făcut-o, iar el a avut motive să n-o primească. Dacă însă mă între-

[1] „Cine are asociat, are stăpîn". (n. r.)

baţi cum îşi duce munca de contabil, am să vă răspund că e priceput şi că veţi fi mulţumit de el.

— Ia ascultă, Dantès, dacă ai fi căpitanul *Faraonului,* l-ai păstra cu dragă inimă pe Danglars?

— Căpitan sau secund, — răspunse Dantès, — mă voi purta totdeauna cum se cuvine faţă de cei ce se bucura de încrederea armatorilor mei.

— Bine, Dantès, văd că eşti un băiat de ispravă, în toate privinţele. Du-te, fiindcă stai ca pe cărbuni aprinşi.

— Aşadar, mă pot socoti în concediu?

— Du-te, îţi spun.

— Imi daţi voie să vă iau barca?

— Ia-o.

— Rămîneţi cu bine, domnule Morrel, şi mii de mulţumiri.

— Cu bine, dragă Edmond. Noroc bun!

Tînărul marinar sări în barcă, se aşeză la pupa şi dădu ordin să fie dus la Canebière. Doi marinari se opintiră îndată pe vîsle, şi barca lunecă, mînată cît se putea mai repede, printre miile de ambarcaţiuni ce astupă calea îngustă care duce de la intrarea portului la cheiul d'Orléans, de-a lungul a două şiruri de nave.

Armatorul îl urmări cu privirea, zîmbind, pînă ce-l văzu ajungînd la ţărm, sărind pe lespezile cheiului şi pierzîndu-se dintr-o dată, înghiţit de mulţimea pestriţă ce se îmbulzea de la cinci dimineaţă şi pînă la nouă seara pe faimoasa stradă Canebière, de care focenii moderni sînt atît de mîndri, încît spun, cu aerul cel mai serios din lume şi cu accentul lor atît de convingător: „Dacă ar avea o stradă Canebière, Parisul ar fi o Marsilie mai mică".

Intorcîndu-se, armatorul îl zări pe Danglars. Deşi acesta părea că-i aşteaptă poruncile, de fapt îl urmărea şi el cu privirile pe tînărul marinar.

Numai că era mare deosebire în felul în care cele două priviri îl urmăreau pe acelaşi om.

Capitolul II

TATAL ŞI FIUL

Să-l lăsăm pe Danglars în prada duhului rău, încercînd să strecoare la urechea armatorului vreo bănuială plină de răutate împotriva camaradului său, şi să-l urmăm pe Dantès, care, după ce a străbătut strada Canebière în toată lungimea ei, străbate strada Noailles, intră într-o căsuţă aşezată pe partea stîngă a aleilor Meilhan, urcă în grabă scara întunecoasă a patru etaje şi, ţinîndu-se cu o mînă de rampă, apăsîndu-şi bătăile inimii cu cealaltă mînă, se opreşte dinaintea uşii întredeschise, prin care se vede pînă în fundul unei odăiţe.

În odăiţa aceasta locuia tatăl lui Dantès.

Vestea sosirii *Faraonului* nu ajunsese încă pînă la bătrîn. Urcat pe un scaun, el întindea cu o mînă tremurătoare firele de cicoare şi de clematite, care se căţărau pe parmalîcul ferestrei.

Deodată, bătrînul se simţi cuprins în braţe, în timp ce o voce cunoscută îi striga :

— Tată, dragă tată !

Bătrînul scăpă un strigăt şi se întoarse. Apoi, văzîndu-şi fiul, îi căzu în braţe, palid şi tremurînd.

— Ce ai, tată ? îl întrebă Dantès neliniştit. Nu cumva eşti bolnav ?

— Nu, nu, dragul meu Edmond, fiul meu, copilul meu ; dar nu te aşteptam, aşa că bucuria, emoţia de a te vedea pe neaşteptate... Doamne, cred c-am să mor !

— Vino-ţi în fire, tată ! Sînt eu, sînt eu cu adevărat ! Se spune că bucuria nu face rău, iată de ce am intrat fără veste. Haide, zîmbeşte-mi şi nu mă mai privi aşa, cu ochii rătăciţi. M-am întors şi o să fim fericiţi amîndoi.

— Cu atît mai bine, băiete! rosti bătrînul. Dar despre ce fel de fericire vorbeşti? Oare nu mai mă părăseşti? Hai, spune-mi, ce noroc ţi-a ieşit în cale?

— Să mă ierte Dumnezeu că mă bucur de norocul făcut de doliul unei familii! răspunse tînărul. Dar Dumnezeu ştie că eu nu mi-am dorit un astfel de noroc; a venit singur şi n-am puterea să mă mîhnesc. Bravul căpitan Leclère a murit, tată, şi s-ar putea ca, prin sprijinul domnului Morrel, să capăt locul lui. Înţelegi, tată! Voi fi căpitan, la douăzeci de ani! Cu leafă de o sută de ludovici şi cu o participare la cîştiguri! Nu-i aşa că un biet marinar ca mine nici n-ar fi putut nădăjdui atîta?

— Da, fiul meu, e-ntr-adevăr un noroc, încuviinţă bătrînul.

— Din primii bani luaţi vreau să-ţi fac o căsuţă cu grădină, în care să-ţi creşti clematitele, cicoarea şi caprifoiul. Dar ce ai, tată? Ţi-e rău?

— Lasă, lasă! Are să-mi treacă.

Dar simţind că-l părăsesc puterile, bătrînul se clătină.

— Haide, tată, tată! strigă Edmond. Un pahar de vin îţi va face bine; unde ţii vinul?

— Nu, mulţumesc, nu căuta; nu mai am nevoie, răspunse bătrînul, încercînd să-şi oprească fiul.

— Ba da, tată; arată-mi unde e vinul.

Şi deschise vreo două sau trei dulapuri.

— Degeaba... şopti bătrînul, nu mai e vin.

— Cum nu mai e vin! spuse Dantès, pălind la rîndul său şi privind cînd obrajii supţi şi îngălbeniţi ai bătrînului, cînd rafturile goale. Nu cumva ai dus lipsă de bani, tată?

— Nu mi-a lipsit nimic, fiindcă te-ai întors.

— Şi doar îţi lăsasem două sute de franci acum trei luni, cînd am plecat, îngăimă Dantès, ştergîndu-şi sudoarea care-i broboneа fruntea.

— Da, da, e adevărat Edmond; dar plecînd, ai uitat o mică datorie la vecinul Caderousse. El mi-a adus aminte de ea, spunîndu-mi că, dacă nu plătesc

în locul tău, va merge să-i ceară bani domnului Morrel. Atunci, înțelegi, de teamă să n-ai neplăceri...

— Ce-ai făcut?

— Ce să fac? I-am plătit eu.

— Dar îi datoram lui Caderousse o sută patruzeci de franci! spuse Dantès.

— Da, șopti bătrînul.

— Și i-ai plătit din cei două sute pe care ți-i lăsasem?

Bătrînul încuviință din cap.

— Așa că ai trăit trei luni cu șaizeci de franci! murmură tînărul.

— Știi cît de puține îmi trebuiesc.

— Doamne, doamne, iartă-mă! strigă Edmond, îngenunchind dinaintea bietului bătrîn.

— Dar ce faci?

— Mi-ai sfîșiat inima.

— Nu-i nimic, bine că te-ai reîntors, zîmbi bătrînul. Acum le-am uitat pe toate, fiindcă toate-s bune.

— Da, m-am reîntors, m-am reîntors cu un viitor care-mi surîde și cu o sumă de bani. Poftim, tată, i-ai și trimite numaidecît să-ți aducă tot ce-ți trebuie.

Și își goli buzunarele pe masă, scoțînd la iveală vreo zece-douăsprezece monezi de aur, cinci sau șase monezi de cîte cinci franci și un pumn de mărunțiș.

Chipul bătrînului Dantès se lumină.

— Ai cui sînt banii ăștia? întrebă el.

— Ai cui vrei să fie? Ai mei... ai tăi... ai noștri! ...Ia-i, cumpără-ți provizii, bucură-te, mîine vom avea alții.

— Incet, încet, spuse bătrînul zîmbind. Dă-mi voie să-ți folosesc punga cu chibzuială. Dacă oamenii au să mă vadă cumpărînd prea multe lucruri dintr-o dată, au să creadă c-am fost nevoit să aștept întoarcerea ta ca să le pot cumpăra.

— Fă cum vrei, dar înainte de toate ia-ți o servitoare, tată; nu mai vreau să te las singur. Am adus niște cafea de contrabandă și un tutun grozav.

Le țin într-un cufăraș, în cală ; mîine ți le aduc. Dar, ssst ! Vine cineva...

— E Caderousse. O fi aflat de sosirea ta și vine să-ți ureze bun sosit.

— Iată, deci, iar buze care spun ceva, pe cînd inima gîndește altceva, murmură Edmond. Dar ce-are a face ? E un vecin care ne-a fost de folos pe vremuri ; fie binevenit.

Într-adevăr, tocmai cînd Edmond își termina fraza spusă cu voce înceată, se ivi în ușa dinspre scară chipul oacheș și bărbos al lui Caderousse, un bărbat de douăzeci și cinci, douăzeci și șase de ani, ținînd în mînă o bucată de stofă din care, dat fiindcă era croitor, se pregătea să facă un guler de haină.

— Ei, te-ai întors, Edmond ? spuse el cu un foarte pronunțat accent marsiliez, zîmbind și arătîndu-și dinții albi ca fildeșul.

— După cum vezi, vecine Caderousse, și sînt gata să fac orice ca să-ți fiu pe plac, îi răspunse Edmond, ascunzîndu-și cu greu sila sub aceste cuvinte.

— Mulțumesc, mulțumesc ! Din fericire n-am nevoie de nimic, ba cîteodată au alții nevoie de mine. (Dantès tresări). Nu vorbesc despre tine, băiete ; ție ți-am împrumutat bani și mi i-ai dat înapoi ; asta se mai întîmplă între vecini de treabă, și sîntem chit.

— Nu sîntem niciodată chit față de cei ce ne îndatorează, spuse Dantès. Cînd nu le mai datorăm bani, le datorăm recunoștință.

— Ce să mai vorbim ! Ce-a fost, a fost. Mai bine spune-mi ceva despre întoarcerea ta norocoasă, băiete. Tocmai mă dusesem în port să-mi mai iau niște pînză cafenie, cînd l-am întîlnit pe prietenul Danglars : „Tu la Marsilia ?“ „Vezi bine“, îmi răspunse el. „Te credeam la Smirna“. „Tot ce se poate, fiindcă de acolo viu“. „Și Edmond, unde e pustanul ?“ „Nici vorbă că la taică-său“, îmi răspunse Danglars. Atunci am venit, ca să am plăcerea să strîng mîna unui prieten.

— Caderousse ține atît de mult la noi, spuse bătrînul.

— Sigur că țin la voi, ba încă vă și stimez, fiindcă nar întîlnești oameni cinstiți! Dar mi se pare că te-ai îmbogățit, băiete, adăugă croitorul, aruncînd o privire piezișă spre movilița de aur și de argint pe care Dantès o pusese pe masă.

Tînărul observă fulgerul de lăcomie care străluci în ochii negri ai vecinului.

— Da' de unde, răspunse el nepăsător. Banii ăștia nu-s ai mei; tocmai îi spuneam tatei că mă tem să nu-i fi lipsit ceva cît am fost plecat, și el, ca să mă liniștească, și-a golit punga pe masă. Hai, tată, pune-ți banii la loc, în pușculiță; numai dacă nu cumva are nevoie vecinul Caderousse să se împrumute la noi, fiindcă atunci îi dăm cu plăcere.

— Nu, nu, băiete, — spuse Caderousse, — n-am nevoie de nimic, mulțumesc lui Dumnezeu. Meseria îl hrănește pe om. Păstrează-ți banii, păstrează-i; niciodată nu sînt de prisos. Asta nu înseamnă însă că nu-ți sînt recunoscător pentru bunăvoință, ca și cum i-aș fi luat.

— Ți-am fi dat cu dragă inimă.

— Nu mă îndoiesc. Așadar, iată-te cum nu se poate mai bine cu domnul Morrel, lingușitorule ce ești...

— Domnul Morrel a fost totdeauna foarte bun cu mine, răspunse Dantès.

— In cazul ăsta, n-ai făcut bine că nu te-ai dus la el la masă.

— Cum, nu te-ai dus? se miră bătrînul Dantès. Te-a poftit la masă?

— Da, tată, răspunse Edmond, zîmbind de uimirea pe care i-o stîrnea tatălui său cinstea deosebită ce i se făcuse.

— Și de ce nu te-ai dus, fiule? întrebă bătrînul.

— Ca să fiu mai repede lîngă tine, tată, răspunse Edmond. Mă grăbeam să te văd.

— Te pomenești că l-ai supărat pe domnul Morrel,

se amestecă în vorbă Caderousse. Şi cînd ai de gînd să ajungi căpitan, nu-i bine să-ţi superi armatorul.

— I-am spus de ce nu merg şi trag nădejde că m-a înţeles.

— Da, numai că, pentru a ajunge căpitan, e nevoie să te dai puţin cu binişorul pe lîngă patroni.

— Cred că am să fiu căpitan şi fără să fac asemenea lucruri, răspunse Dantès.

— Cu atît mai bine, cu atît mai bine! Vechii tăi prieteni au să se bucure, şi ştiu pe cineva, în dosul cetăţii Sf. Nicolae, care n-o să fie supărată de loc.

— Mercédès? întrebă bătrînul.

— Da, tată, — răspunse Dantès, — şi, cu voia dumitale, acum cînd te-am văzut, cînd ştiu că eşti sănătos şi că ai tot ce-ţi trebuie, ţi-aş cere îngăduinţă să plec şi să fac o vizită la catalani.

— Du-te, copilul meu, — se învoi bătrînul, — şi Dumnezeu să te binecuvinteze prin soţia ta, aşa cum m-a binecuvîntat pe mine prin fiul meu.

— Soţia lui! se miră Caderousse. Te cam pripeşti, taică Dantès! După cîte mi se pare, nu-i încă soţia lui.

— Nu, dar nici mult nu mai e pînă atunci, răspunse Dantès.

— Ce-are a face? vorbi Caderousse. În orice caz, nu-i rău că te-ai grăbit, băiete.

— De ce?

— Fiindcă Mercédès e fată frumoasă, şi fetele frumoase nu duc lipsă de îndrăgostiţi. După ea, mai ales, se ţin cu zecile.

— Adevărat, făcu Edmond, zîmbind oarecum tulburat.

— Da, da, vorbi mai departe Caderousse. Şi încă ce băieţi! Dar acum, mă-nţelegi, dacă o să fii căpitan, pe tine n-o să te refuze.

— Şi, dacă n-aş fi căpitan? întrebă Edmond, cu un surîs care abia putea să-i ascundă neliniştea.

— De! făcu Caderousse.

— Ei, lasă, — răspunse tînărul, — eu am o pă-

rere mai bună decît dumneata despre femei în general şi despre Mercédès în special, şi, sînt convins că ea mi-ar rămîne credincioasă şi dacă aş fi căpitan, şi dacă n-aş fi.

— Cu atît mai bine! îşi dădu părerea Caderousse. Cînd e vorba de căsătorie, încrederea nu strică. Dar ce-are a face? Crede-mă, băiete, nu-ţi pierde timpul; dă fuga s-o anunţi c-ai sosit şi spune-i ce noroc te-aşteaptă.

— Mă duc, răspunse Edmond.

Şi după ce îşi îmbrăţişă tatăl, îi făcu un semn de rămas bun lui Caderousse şi porni.

Caderousse mai rămase o clipă; apoi, părăsindu-l pe bătrînul Dantès, coborî şi el, mergînd să-l întîlnească pe Danglars, care-l aştepta la colţul străzii Senac.

— Ei, l-ai văzut? îl întrebă Danglars.

— Acum ne-am despărţit.

— Şi ţi-a spus că speră să ajungă căpitan?

— Vorbeşte ca şi cum ar fi şi ajuns.

— Răbdare! făcu Danglars. Se cam grăbeşte, după cîte văd.

— Pe naiba! Se pare că domnul Morrel i-a şi făgăduit...

— De-asta e atît de voios?

— Adică vrei să spui că e neobrăzat din pricina asta. Ce mai, a şi vrut să mă ajute, ca şi cum ar fi fost cine ştie cine; voia să mă împrumute cu bani, de parcă ar fi fost bancher.

— Şi n-ai primit?

— Te cred; cu toate că aş fi putut să-i primesc, fiindcă eu i-am pus în palmă primii gologani pe care i-a mînuit. Dar de-acum înainte domnul Dantès n-o să mai aibă nevoie de nimeni, o să ajungă căpitan.

— Hei, făcu Danglars, încă n-a ajuns...

— Pe cinstea mea, n-ar strica de loc să nu ajungă niciodată, altfel n-o să mai fie chip să stai de vorbă cu el.

— Dacă o să vrem noi, spuse Danglars, o să ră-

mînă totdeauna ce este, ba poate că va fi chiar mai puţin decît atît.

— Ce tot spui ?

— Nimic, vorbeam singur. Şi e tot îndrăgostit de frumoasa catalană ?

— Indrăgostit nebuneşte. S-a dus la ea. Dar ori mă înşel eu, ori nu prea o să-i placă peste ce-o să dea acolo.

— Vorbeşte mai lămurit.

— La ce bun ?

— E mai important decît îţi închipui. Ia ascultă, tu nu prea îl înghiţi pe Dantès, ai ?

— Nu-mi plac încrezuţii.

— Atunci spune-mi ce ştii despre catalană.

— Nu prea ştiu nimic sigur ; am văzut însă unele lucruri care m-au făcut să cred, după cum ţi-am spus, că viitorul căpitan o să aibă neplăceri în preajma drumului spre Vieilles-Infirmeries.

— Şi ce-ai văzut ? Hai, spune.

— Ei bine, am văzut că de fiecare dată cînd Mercédès vine în oraş o întovărăşeşte un vlăjgan de catalan, cu ochii negri, cu pielea roşcată, foarte oacheş, foarte înflăcărat şi pe care ea-l numeşte *verişorul meu.*

— Nu zău ! Şi crezi că vărul ăsta îi face curte ?

— Aşa îmi închipui ; altceva ce naiba i-ar putea face un vlăjgan de douăzeci de ani unei fete frumoase, care are şaptesprezece ani ?

— Şi spui că Dantès s-a dus la catalani ?

— A plecat cu puţin înainte mea.

— Dacă am porni şi noi într-acolo, ne-am opri apoi la Réserve şi, bînd un păhărel cu vin de Malaga, am aştepta veşti.

— Cine ar putea să ni le dea ?

— O să fim pe drum şi o să putem vedea după chipul lui Dantès ce s-a petrecut.

— Haidem, — spuse Caderousse, — dar plăteşti tu?

— Te cred, răspunse Danglars.

Şi porniră amîndoi la drum, cu paşi grăbiţi, spre

cîrciuma numită Réserve. Ajunşi acolo, cerură o sticlă şi două pahare.

Taica Pamphile îl văzuse trecînd pe Dantès, abia cu vreo zece minute mai înainte.

Încredinţaţi că Dantès se află la catalani, ei se aşezară sub frunzişul abia răsărit al platanilor şi al sicomorilor, în ale căror ramuri un stol voios de păsărele cînta una dintre primele zile frumoase ale primăverii.

Capitolul III

CATALANII

La o sută de paşi de locul unde cei doi prieteni, cu ochii scrutînd zarea şi cu urechea la pîndă, sorbeau vinul scînteietor de Malaga, dinapoia unui dîmb sterp şi măcinat de soare şi de vînt se înălţa satul catalanilor.

Pe limba de pămînt unde se află şi astăzi satul poposise într-o bună zi o colonie misterioasă, plecată din Spania. Venise nu se ştie de unde şi vorbea o limbă necunoscută. Unul dintre şefii cetei, care înţelegea limba provensală, ceruse comunei Marsilia fîşia de pămînt goală şi stearpă pe care, asemenea navigatorilor din vechime, îşi trăseseră luntrile. Cererea îi fusese primită şi, după trei luni, în jurul celor douăsprezece sau cincisprezece nave care-i aduseseră pe aceşti pribegi ai mării, se ridicase un cătun.

Cătunul, clădit într-un fel ciudat şi pitoresc, pe jumătate maur, pe jumătate spaniol, e astăzi locuit de urmaşii primilor sosiţi, care vorbesc şi ei graiul părinţilor lor. După scurgerea a trei sau patru veacuri, ei tot au mai rămas credincioşi îngustei fîşii de pămînt pe care poposiseră asemenea unui stol de păsări de mare, fără să se amestece cît de cît cu băştinaşii marsiliezi, căsătorindu-se între ei şi păstrîndu-şi obiceiurile şi veşmintele din patria mumă, aşa cum îşi păstraseră şi graiul.

Să mergem acum de-a lungul singurei uliţe a cătunului şi să intrăm într-una din casele căreia, pe dinafară, soarele i-a dăruit frumoasa culoare de frunză veştedă a clădirilor din partea locului, iar pe dinăuntru, un strat de văruială i-a făcut singura găteală obişnuită în casele spaniole.

În picioare, rezemată de un perete subțire, stătea o fată frumoasă, cu părul negru ca tăciunele, cu ochii catifelați, ca de căprioară. Ea frămînta între degetele-i subțiri și nespus de frumoase o buruiană nevinovată, și-i smulgea florile. Fărîmele buruienii zăceau aruncate pe jos. Brațele goale pînă la coate, brațele bronzate ale fetei, părînd modelate după brațele Venerei din Arles, tremurau de neastîmpăr, iar fata izbea pămîntul cu piciorul ei suplu și arcuit, lăsînd să se întrezărească forma pură, mîndră și semeață a pulpei, prinsă într-un ciorap de bumbac roșu cu dungi cenușii și albastre.

La trei pași de ea, legănîndu-se necontenit într-un scaun, sprijinindu-și cotul de o mobilă roasă de vremuri, stătea, privind-o, un flăcău în ai cărui ochi se lupta neliniștea și ciuda. Ochii lui păreau că întreabă, dar privirea dîrză și ațintită a fetei îl stăpînea.

— Uite, Mercédès, se apropie Paștele, spunea tînărul. N-ar fi timpul să facem nunta, ce crezi?

— Ți-am spus de o sută de ori pînă acum ce cred, Fernand, și pesemne că vrei să-ți faci singur rău, dacă mă întrebi iar!

— Nu-i nimic, mai spune-mi încă odată, poate așa am s-ajung să cred. Spune-mi de o sută de ori că-mi respingi dragostea, care-i era pe plac maică-ti; fă-mă să înțeleg pe deplin că te joci cu fericirea mea, că viața și moartea mea nu înseamnă nimic pentru tine. Doamne, doamne! Să visez zece ani c-am să-ți fiu soț, Mercédès, și să-mi pierd apoi nădejdea asta, care era singurul scop al vieții mele!

— Eu, cel puțin, nu ți-am încurajat-o niciodată, Fernand, îi răspunse Mercédès. Nu m-am arătat niciodată ușuratică față de tine. Ți-am spus mereu: țin la tine ca la un frate, dar nu-mi cere altceva decît prietenie frățească, fiindcă inima îmi e dăruită altuia. Nu ți-am spus totdeauna așa, Fernand?

— Da, știu, Mercédès, îi răspunse tînărul. Da, față de mine ți-ai făcut datoria crudă de a spune adevă-

rul. Dar ai uitat că la catalani există legea sfîntă de a nu ne căsători decît între noi?

— Te înşeli, Fernand, nu e o lege, ci doar un obicei. Şi, crede-mă, nu faci bine că te bizui pe legea asta. Ţi-au căzut sorţii la recrutare, Fernand. Libertatea pe care o mai ai e doar îngăduinţă; dintr-o clipă în alta poţi fi chemat sub arme. Cînd vei fi soldat, ce-ai să te faci cu mine, o biată orfană, tristă, săracă, neavînd altceva decît o colibă aproape ruinată, în care atîrnă cîteva plase rupte, biată moştenire lăsată de tata mamei, şi de mama mie? Gîndeşte-te bine, Fernand, că de un an, de cînd a murit mama, trăiesc aproape din pomana altora! Tu mă minţi uneori că ai nevoie de ajutorul meu, dar faci asta numai ca să împarţi cu mine ce pescuieşti; iar eu primesc, Fernand, pentru că eşti fiul fratelui tatei, pentru că am fost crescuţi împreună şi mai ales pentru că, mai presus de toate, te-aş mîhni prea tare dacă n-aş primi. Dar ştiu bine că peştele vîndut, din care-mi scot bani ca să-mi cumpăr cînepă pentru răsucit, îl primesc de pomană.

— Şi ce-are a face, Mercédès? Aşa, sărmană şi singură cum eşti, îmi eşti mai dragă decît fata celui mai semeţ armator sau a celui mai avut bancher din Marsilia! Ce ne trebuie, nouă, ăstora? O femeie cinstită şi o gospodină harnică. Unde aş putea găsi alta mai vrednică decît tine?

— Fernand, — îi răspuse Mercédès, clătinînd din cap, — cînd iubeşti un alt bărbat decît pe soţul tău, devii gospodină nevrednică şi nu poţi jura c-ai să rămîi femeie cinstită. Mulţumeşte-te cu prietenia mea, căci, îţi mai spun o dată, e tot ce-ţi pot făgădui; şi n-am obicei să făgăduiesc decît ceea ce ştiu că pot da.

— Înţeleg, — spuse Fernand, — îţi înduri cu răbdare sărăcia ta, dar de a mea te temi. Să ştii însă, Mercédès, că dacă m-ai iubi, aş încerca să mă îmbogăţesc; tu-mi porţi noroc, şi m-aş îmbogăţi, aş putea să fac mai mult decît meseria de pescar, să

intru ca vînzător într-o prăvălie; poate c-aș ajunge chiar negustor.

— Nu poți încerca nimic din cîte-mi spui, Fernand. Tu ești soldat, și mai stai la catalani doar fiindcă nu-i război. Rămîi deci pescar, nu-ți făuri visuri care pot face să ți se pară și mai groaznică realitatea. Mulțumește-te cu prietenia mea; altceva nu-ți pot dărui.

— Ai dreptate, Mercédès, mă voi face marinar. În locul veșmintelor părinților noștri, pe care tu le urăști, voi purta o pălărie lucioasă, o cămașă vărgată și o vestă albastră, cu ancore pe nasturi. Așa-i că ăsta e costumul care-i trebuie cuiva ca să-ți placă?

— Ce vrei să spui? întrebă Mercédès, privindu-l mîndră. Ce vrei să spui? Nu te înțeleg.

— Vreau să spun, Mercédès, că ești atît de aspră și de crudă cu mine numai pentru că aștepți un bărbat îmbrăcat așa cum ți-am spus. Dar cel așteptat poate că e nestatornic, sau, dacă n-o fi, atunci e marea nestatornică și pentru el.

— Fernand, — strigă Mercédès, — te credeam bun și mă înșelam. Rea trebuie să-ți mai fie inima, dacă chemi mînia lui Dumnezeu în ajutorul gelozîei tale! Ei bine, nu mă ascund: îl aștept și-l iubesc pe cel despre care vorbești, și dacă nu s-o mai reîntoarce, în loc să învinovățesc nestatornicia de care pomenești tu, am să spun că a pierit iubindu-mă.

Tînărul catalan făcu un gest de mînie.

— Te înțeleg, Fernand: îl urăști pentru că nu te iubesc; ai să-ți încrucișezi cuțitul catalan cu pumnalul lui! Și la ce ai s-ajungi? Dacă vei fi învins, n-am să-ți mai fiu prietenă, iar dacă vei învinge, prietenia mi se va schimba în ură cumplită. Crede-mă, cel ce caută cearta unui bărbat, nu-i poate fi drag femeii care-l iubește pe bărbatul acela. Nu, Fernand, n-ai să te lași mînat pînă-ntr-atîta de gînduri rele. Dacă nu mă poți avea ca soție, mulțumește-te să mă ai ca prietenă, ca soră. Și, de altfel, — adăugă ea, cu ochii tulburi, mușați în lacrimi, — așteaptă, așteaptă,

Fernand! Singur ai spus, adineauri, că marea e vicleană, iar el e plecat de patru luni. În patru luni am numărat destule furtuni?

Fernand rămase nepăsător. Nu căută să șteargă lacrimile care șiroiau pe obrajii fetei, și cu toate astea, ar fi dat cîte un pahar din sîngele lui pentru fiecare strop de lacrimă; dar ele curgeau pentru altul.

Ridicîndu-se, el făcu înconjurul colibei, apoi se întoarse și se opri în fața lui Mercédès; avea privirea cruntă și pumnii strînși.

— Haide, Mercédès, mai spune-mi o dată: ești pe deplin hotărîtă?

— Îl iubesc pe Edmond Dantès, — îi răspunse ea rece, — și nimeni altul, în afară de Edmond, nu-mi va fi soț.

— Și-l vei iubi întotdeauna?

— Cît voi trăi.

Fernand își plecă fruntea, ca un om descurajat, oftă adînc, apoi, deodată, privi spre Mercédès, cu dinții strînși și cu nările fremătătoare:

— Și dacă a murit?

— Dacă a murit, am să mor și eu.

— Și dacă o să te uite?

— Mercédès! se auzi de afară, un glas voios. Mercédès!

— Vezi bine că nu m-a uitat, fiindcă a venit! strigă ea, îmbujorîndu-se de bucurie și tresăltînd de dragoste.

Și alergă spre ușa pe care o deschise, strigînd:

— Edmond! Edmond! Aici sînt!

Fernand, palid și înfiorat, se trase înapoi, asemenea unui om care întîlnește un șarpe în drum. Găsind un scaun în cale, el se așeză, copleșit.

Edmond și Mercédès se țineau strîns îmbrățișați. Soarele arzător al Marsiliei, pătrunzînd prin deschizătura ușii, îi învăluia într-un val de lumină. La început, ei nu mai văzură nimic din cîte erau în preajmă. O fericire imensă îi despărțea de lume, și cei doi ti-

neri nu-şi vorbeau decît prin cuvintele trunchiate care se spun sub imboldul unei bucurii atît de vii, încît par iscate din durere.

Deodată, Edmond zări faţa întunecată a lui Fernand, care se desluşea în umbră, pală şi ameninţătoare. Fără să-şi dea seama, tînărul catalan îşi încleştase mîna pe cuţitul de la brîu.

— Iertaţi-mă, — spuse Edmond, încruntîndu-se şi el, — nu băgasem de seamă că sîntem trei.

Apoi, întorcîndu-se spre Mercédès, o întrebă:

— Cine e domnul?

— Domnul îţi va fi cel mai bun prieten, Dantès, fiindcă e şi prietenul meu. Îmi e văr, îmi e frate; e Fernand, adică omul care, după tine, îmi e cel mai drag din lume. Nu-l recunoşti?

— Da, da... făcu Edmond.

Şi, fără să-i dea drumul fetei, pe care o ţinea strîns de mînă, el îi întinse, cu prietenie, catalanului mîna liberă.

Dar Fernand, departe de a răspunde la gestul acesta prietenesc, rămase mut şi neclintit ca o statuie.

Atunci Edmond îşi plimbă privirea cercetătoare de la Mercédès, tulburată şi tremurîndă, la Fernand, întunecat şi ameninţător.

O singură privire i-a fost de ajuns ca să înţeleagă. Îl cuprinse mînia.

— Nu ştiam că mă grăbesc atîta să vin la tine, Mercédès, ca să găsesc un duşman.

— Un duşman! strigă Mercédès, privind furioasă spre vărul său. Un duşman, la mine, Edmond? Dacă aş crede asta, te-aş lua de braţ şi aş pleca la Marsilia, părăsindu-mi casa pentru totdeauna.

În ochii lui Fernand sclipi un fulger.

— Iar dacă ţi s-ar întîmpla vreo nenorocire, dragul meu Edmond, — adăugă ea, cu aceeaşi linişte de neînfrînt, care-i dovedea lui Fernand că-i citise pînă în adîncul gîndurilor lui ucigaşe, — dacă ţi s-ar întîmpla vreo nenorocire, m-aş căţăra pe piscul Morgion şi m-aş zvîrli de-acolo, să mă zdrobesc de stînci.

Fernand se îngălbeni.

— Dar te-ai înşelat, Edmond, vorbi ea mai departe. Aici nu-i nici un duşman. Nu-i decît Fernand, fratele meu, care-ţi va strînge mîna ca unui prieten credincios.

Spunînd acestea, Mercédès se întoarse mîndră spre catalan. Fernand, ca şi cum privirea ei l-ar fi vrăjit, se apropie încet de Edmond, şi-i întinse mîna.

Ura lui, asemenea unui val furios, dar neputincios, se frînsese în faţa puterii cu care femeia aceasta îl stăpînea.

Dar abia atinse mîna lui Edmond, şi Fernand, ţîndu-şi seama că nu poate îndura mai mult, se năpusti afară.

„Nefericitul de mine! gîndea el, alergînd ca un scos din minţi şi strîngîndu-şi fruntea în palme. Cine-o să mă scape de omul ăsta?"

— Hei, catalane! Hei, Fernand! Unde alergi aşa? îi strigă cineva.

Tînărul se opri dintr-o dată, se uită în preajmă şi-l văzu sub umbrarul de frunze pe Caderousse, stînd la masă cu Danglars.

— Hei, strigă Caderousse, de ce nu vii încoace? Eşti aşa de grăbit, că nici n-ai timp să dai bună ziua la prieteni?

— Mai cu seamă cînd mai au încă o sticlă, aproape plină, dinainte, adăugă Danglars.

Fernand îi privi năucit şi nu scoase o vorbă.

— Dar plouat mai e! şopti Danglars, făcîndu-i semn cu genunchiul lui Caderousse. Nu cumva ne-am înşelat şi, împotriva aşteptărilor noastre, Dantès a ieşit învingător?

— La naiba, trebuie să vedem! îi răspunse Caderousse. Apoi, întorcîndu-se spre Fernand, îl întrebă: Ce-ai de gînd, catalane? Te hotărăşti odată?

Fernand îşi şterse sudoarea care-i şiroia pe frunte şi păşi încet sub boltă. Umbra răcoroasă îi mai linişti simţurile şi-i răcori trupul istovit.

— Bună ziua, îngăimă el. M-aţi chemat, nu-i aşa?

Şi spunînd acestea, Fernand mai mult se prăbuşi, decît se aşeză, pe unul din scaunele de lîngă masă.

— Te-am chemat fiindcă alergai ca un nebun şi mi-era teamă să nu dai fuga să te arunci în mare, rîse Caderousse. Ce naiba, cînd ai prieteni, nu-i vorba numai să-i cinsteşti cu un pahar de vin, ci să-i şi împiedici să bea trei-patru ocale de apă.

Fernand gemu din greu şi-şi lăsă fruntea peste pumnii puşi cruciş pe masă.

— Ascultă, vrei să ţi-o spun în faţă, Fernand? urmă Caderousse, începînd discuţia cu brutalitatea grosolană a oamenilor de rînd, pe care curiozitatea îi face să uite orice fel de diplomaţie. Parc-ai fi un amorez plouat!

Şi îşi întovărăşi gluma cu un hohot de rîs.

— Da' de unde! făcu Danglars. Unui flăcău ca el nu-i e dat să sufere din dragoste. Tu glumeşti, Caderousse.

— Ba nu glumesc de loc, urmă Caderousse. Mai bine auzi-l cum oftează. Vino-ţi în fire, Fernand, ridică nasul şi răspunde-ne. Nu-i frumos să nu răspunzi unor prieteni care te-ntreabă de sănătate.

— Cu sănătatea o duc bine, răspunse Fernand, încleştîndu-şi pumnii, dar ţinînd capul mereu plecat.

— Ei vezi? spuse Caderousse, făcîndu-i cu ochiul lui Danglars. Să-ţi spun eu ce s-a întîmplat: Fernand ăsta, care e un catalan de treabă, unul dintre cei mai buni pescari din Marsilia, e îndrăgostit de o fată frumoasă, numită Mercédès. Dar, ghinionul dracului, se pare că şi fata frumoasă e îndrăgostită, la rîndul ei, de secundul de pe *Faraon*. Şi cum *Faraonul* a intrat astăzi în port... Pricepi?

— Nu pricep, făcu Danglars.

— Bietul Fernand a trebuit să-şi ia tălpăşiţa...

— Şi ce dacă? se mînie Fernand, ridicînd capul şi privind spre Caderousse, ca unul care caută pe cine să-şi descarce mînia. Mercédès e liberă să facă ce vrea, nu-i aşa? Şi are voie să iubească pe cine poftеşte.

— Dacă așa e vorba, atunci se schimbă socoteala! o întoarse Caderousse. Numai că eu te credeam catalan, și auzisem că un catalan nu se lasă înlocuit de un rival cu una, cu două. Ba chiar mi se mai spusese că Fernand, mai ales, e cumplit cînd vrea să se răzbune.

Fernand zîmbi cu milă.

— Un îndrăgostit nu-i niciodată cumplit, spuse el.

— Bietul băiat! se amestecă Danglars, prefăcîndu-se că-l plînge din toată inima. Ce vrei? Nu se aștepta să-l vadă pe Dantès întorcîndu-se așa, pe nepusă masă. Poate-l credea mort, necredincios, cine mai știe? Loviturile astea sînt cu-atît mai dureroase, cu cît pică mai pe neașteptate.

— Pe cinstea mea! spuse bînd și vorbind totodată Caderousse, căruia vinul amețitor de Malaga începuse să i se urce la cap. În orice caz, Fernand nu-i singurul nemulțumit de întoarcerea norocoasă a lui Dantès; nu-i așa, Danglars?

— Ba așa e. Aș îndrăzni chiar să spun că, din pricina asta, n-o să-i meargă bine.

— N-are a face! vorbi iar Caderousse, turnînd vin în paharul lui Fernand și umplîndu-și pentru a opta sau a zecea oară propriul său pahar, în timp ce Danglars abia dacă-și muiase buzele în vin. Pînă una alta se însoară cu Mercédès, cu frumoasa Mercédès; doar pentru asta a venit.

Pe cînd croitorul vorbea, Danglars cerceta cu atenție chipul lui Fernand, în a cărui inimă cuvintele lui Caderousse cădeau ca plumbul topit.

— Și pe cînd nunta? întrebă el.

— Nu-i făcută încă! lăsă Fernand să-i scape vorba.

— Nu-i făcută, dar se va face, urmă Caderousse. Asta e tot atît de sigur, pe cît de sigur că Dantès va fi căpitan pe *Faraon*. Nu-i așa, Danglars?

Auzind această înțepătură, Danglars tresări și se întoarse spre Caderousse, privindu-l ca să vadă dacă vorbise dinadins. Dar nu citi decît invidie pe chipul croitorului aproape năucit de beție.

— Atunci hai să bem în sănătatea căpitanului Edmond Dantès, soțul frumoasei catalane! spuse el, umplînd paharele.

Caderousse duse greoi paharul la buze și-l sorbi dintr-o înghițitură. Fernand îl luă pe-al său și dădu cu el de pămînt, făcîndu-l țăndări.

— He! He! He! strigă Caderousse. Ce văd colo, sus, în vîrful colinei, spre catalani? Ia uită-te tu, Fernand, că ai ochi mai buni decît ai mei. Mi se pare că am început să văd tulbure, și știi, vinul te-nșeală. Parc-ar fi doi îndrăgostiți, mergînd alături, mînă-n mînă! Să mă ierte Dumnezeu, dar habar n-au că-i vedem. Uite-i că se sărută!

Danglars nu scăpa nimic din zbuciumul lui Fernand, al cărui chip se descompunea văzînd cu ochii.

— Îi cunoști, domnule Fernand? întrebă el.

— Da, — răspunse catalanul cu o voce înăbușită — e domnul Edmond cu domnișoara Mercédès.

— Ei, vedeți? rîse Caderousse. Și eu care nu-i recunoșteam! Hei, Dantès! Hei, fată frumoasă! Ia veniți puțin încoace și spuneți-ne cînd faceți nunta, fiindcă domnul Fernand e încăpățînat și nu vrea să ne spună el.

— Taci din gură odată! făcu Danglars, prefăcîndu-se că-l oprește pe Caderousse care, cu încăpățînarea bețivanilor, căuta să iasă din umbrar. Mai bine încearcă să te ții pe picioare și lasă îndrăgostiții să se iubească în tihnă. Uită-te la Fernand și ia-l drept pildă: el e om cu judecată.

Poate că Fernand, ajuns la capătul răbdării, îmboldit de Danglars, cum sînt taurii îmboldiți de toreadori, s-ar fi zvîrlit asupra lui Dantès, căci se și ridicase și se ghemuise, gata să se repeadă asupra rivalului. Dar tocmai atunci Mercédès, dreaptă și surîzătoare, își săltă frumosul cap, făcînd să-i lucească privirea limpede. Iar Fernand, amintindu-și amenințarea că își va curma și ea zilele dacă Edmond moare, se prăbuși, descurajat, pe scaun.

Danglars se uita, rînd pe rînd, la cei doi oameni

de lîngă el: unul îndobitocit de beţie, celălalt stăpînit de patimă.

— N-am să scot nimic de la neghiobii ăştia, murmură el. Şi tare mă tem că mă aflu între un beţiv şi un fricos; unul crapă de invidie şi se-ameţeşte cu vin, cînd ar trebui să-şi bea fierea, iar nerodul celălalt, căruia i s-a luat logodnica de sub nas, se mulţumeşte să plîngă şi să se vaiete ca un ţînc. Şi cu toate astea, are ochi înflăcăraţi ca spaniolii, sicilienii şi calabrezii, care ştiu să se răzbune, nu glumă! Şi are nişte pumni, de-ar putea să strivească ţeasta unui bou la fel de uşor cum o striveşte ghioaga unui măcelar. Mare noroc are Edmond! O să se însoare cu fata asta frumoasă, o să ajungă căpitan şi o să-şi rîdă de noi. Numai dacă... un zîmbet hidos răsări pe buzele lui Danglars. Numai dacă n-am să mă amestec şi eu...

— Hei! Edmond! strigă Caderousse, ridicîndu-se pe jumătate şi sprijinindu-se cu pumnii de masă, hei, Edmond! Nu-ţi mai vezi prietenii sau eşti prea mîndru ca să vorbeşti cu ei?

— Nu, dragul meu Caderousse, — îi răspunse Dantès, — nu sînt de loc mîndru, ci sînt fericit, şi fericirea orbeşte, cred, mai mult decît mîndria.

— Aşa mai înţeleg şi eu, spuse Caderousse. Ei, bună ziua doamnă Dantès.

Mercédès îl salută, serioasă.

— Încă nu mă cheamă aşa — vorbi ea — şi în ţara mea, dacă îi spui unei fete pe numele logodnicului, mai înainte ca logodnicul să-i fie soţ, nu-i de loc bine: aduce ghinion. De aceea, te rog, spune-mi Mercédès.

— Trebuie să-l ierţi pe vecinul Caderousse, spuse Dantès. S-a înşelat cu foarte puţin...

— Aşadar, nunta va avea loc în curînd, domnule Dantès? întrebă Danglars, salutîndu-i pe cei doi tineri.

— Cît s-o putea mai curînd, domnule Danglars: astăzi, binecuvîntarea tatei, şi mîine sau poimîine,

cel mai tîrziu, ospățul de logodnă, aici, la Réserve. Cred că prietenii n-au să lipsească; cu alte cuvinte ești poftit și dumneata, domnule Danglars. Și ești poftit și tu, Caderousse.

— Dar Fernand? întrebă Caderousse cu un rînjet dulceag. Pe Fernand nu-l poftești?

— Fratele soției mele e și fratele meu — răspunse Edmond — și ne-ar părea rău, și mie și lui Mercédès, să nu fie lîngă noi în asemenea clipe.

Fernand vru să răspundă ceva, dar cuvintele i se înecară în gît și nu putu spune o vorbă măcar.

— Astăzi binecuvîntarea, mîine sau poimîine logodna... pe naiba! Dar grăbit mai ești, căpitane!

— Danglars, — îl opri Edmond, zîmbind, — am să-ți spun și eu ceea ce îi spunea mai adineauri Mercédès lui Caderousse. Nu-mi da un titlu care încă nu mi se cuvine; asta aduce ghinion.

— Iartă-mă! Ziceam numai că pari tare grăbit, ce naiba! Doar avem tot timpul: *Faraonul* nu pornește în larg în nici un caz mai devreme de trei luni.

— Totdeauna ne grăbim cînd e vorba de fericire, dragă Danglars, pentru că atunci cînd ai avut mult de suferit, abia mai crezi în noroc. Dar nu numai egoismul mă împinge să mă grăbesc: am de făcut un drum la Paris.

— Zău? La Paris? Și te duci pentru prima dată acolo, Dantès?

— Pentru prima dată.

— Ai ceva treburi?

— Nu mă duc pentru mine: am de îndeplinit o ultimă însărcinare din partea bietului căpitan Leclère. Înțelegi, Danglars, pentru mine e ceva sfînt. Dar fii liniștit, n-am să stau cine știe cît; doar mă duc și mă întorc.

— Da, da, înțeleg, spuse cu glas tare Danglars.

Iar în sinea lui: „Pleacă la Paris, fără doar și poate ca să ducă scrisoarea pe care i-a încredințat-o marele mareșal. Drace! Scrisoarea asta mă face să mă gîndesc la ceva strașnic! Ah! Dantès, prietene,

nu eşti încă trecut la numărul 1, în registrele *Faraonului.*"

Pe urmă, întorcîndu-se spre Edmond, care pornise mai departe, îi strigă:

— Drum bun!

— Mulţumesc, răspunse Edmond, întorcînd capul şi făcînd un semn prietenesc.

Apoi, cei doi îndrăgostiţi îşi urmară calea, liniştiţi şi voioşi, ca doi aleşi ce se înalţă spre ceruri.

Capitolul IV

COMPLOT

Danglars se uită după Edmond şi după Mercédès, pînă cînd cei doi îndrăgostiţi dispărură pe după un colţ al fortului Sf. Nicolae. Apoi, întorcîndu-se, dădu cu ochii de Fernand, care se prăbuşise palid şi tremurînd pe scaun, în timp ce Caderousse bîiguia un cîntec de beţie.

— După cîte mi se pare, dragă domnule, nunta asta nu prea place la toată lumea, îi spuse Danglars lui Fernand.

— Pe mine mă loveşte drept în inimă.

— O iubeai mult pe Mercédès?

— O adoram.

— De multă vreme?

— De cînd o cunosc, am iubit-o într-una.

— Şi-n loc să faci ceva, stai aici şi-ţi smulgi părul! Ce naiba, nici nu mi-aş fi închipuit că aşa se poartă oamenii din neamul dumitale.

— Ce vrei să fac? întrebă Fernand.

— Ce ştiu eu? Parcă mă priveşte pe mine? Doar nu eu sînt îndrăgostit de domnişoara Mercédès, ci dumneata. Caută şi vei găsi, cum spunea evanghelia.

— Găsisem ceva...

— Ce anume?

— Voiam să înjunghii bărbatul, dar femeia mi-a spus că de i se întîmplă vreo nenorocire logodnicului ei, atunci îşi ia zilele.

— De, lucrurile astea se spun, dar nu prea se fac.

— N-o cunoşti pe Mercédès: dacă a spus ea ceva, îşi ţine cuvîntul.

— Neghiobule! murmură Danglars. Ce-mi pasă

dacă ea se omoară sau nu? Totul e ca Dantès să nu ajungă căpitan.

— Şi mai înainte ca Mercédès să-şi dea sufletul — urmă Fernand cu o hotărîre de neclintit — aş muri eu însumi.

— Asta e dragoste, nu glumă! mormăi Caderousse, abia vorbind de beat ce era. De nu-i aşa, îmi pun capul!

— Ascultă, — glăsui Danglars, — îmi pari băiat de treabă, şi să mă ia naiba dacă n-aş vrea să te scap de la ananghie. Însă...

— Zi mai departe, îl îndemnă Caderousse.

— Tu eşti pe trei sferturi beat, dragul meu, i-o reteză Danglars. Termină sticla şi ai să fii beat de-a binelea. Bea şi nu te amesteca în treburile noastre: pentru asemenea treburi e nevoie să ai mintea limpede.

— Eu, beat? se miră Caderousse. Haida de! Aş mai putea să beau încă patru sticle de-astea, care nu-s mai mari decît sticluţele de parfum! Ia mai adu nişte vin, taică Pamphile!

Şi, ca să-şi întărească spusele, Caderousse izbi cu paharul în masă.

— Ce-ai vrut să spui? întrebă Fernand, aşteptînd cu nesaţ sfîrşitul frazei neterminate.

— Ce-am vrut să spun? Am uitat. Beţivul ăsta de Caderousse m-a făcut să-mi pierd şirul gîndurilor.

— Treaba mea dacă sînt beţiv. Vai de capul ălora care se tem de băutură, fiindcă au niscai gînduri rele şi se tem să nu le scoată vinul la iveală.

Şi Caderousse începu să cînte două versuri dintr-un cîntec foarte la modă pe atunci:

Precum potopul dovedeşte,
Toţi ticăloşii apă beau.

— Spuneai că ai vrea să mă scapi de la ananghie — aminti Fernand, — însă...

— Da, însă... ca să te scap, e de ajuns ca Dantès

să nu se însoare cu iubita dumitale. Şi cred că nunta poate fi împiedicată, fără ca Dantès să moară.

— Numai moartea îi poate despărţi.

— Judeci ca o cizmă, prietene, se amestecă în vorbă Caderousse. Iar Danglars care e un pişicher, un şmecher, un grec, o să-ţi arate că te înşeli. Arată-i, Danglars. Te-am luat pe garanţie. Spune-i că nu-i nevoie ca Dantès să moară. Dantès e un băiat de treabă, şi mie mi-e drag. În sănătatea ta, Dantès!

Fernand se ridică, mînios.

— Lasă-l să sporovăiască, îl potoli Danglars. La urma urmei, aşa beat cum e, nu greşeşte prea mult. Lipsa unuia din doi duce la despărţire la fel de bine ca şi moartea. Gîndeşte-te numai că dacă între Edmond şi Mercédès s-ar ridica zidurile unei închisori... ele i-ar despărţi tot atîta cît lespedea unui mormînt.

— Numai că din închisoare poţi ieşi, vorbi Caderousse, care ţinea cu tot dinadinsul să-şi spună părerea, deşi i se încîlcise mintea. Iar cînd ieşi din închisoare şi te cheamă Edmond Dantès, atunci te răzbuni.

— Ce-are a face? şopti Fernand.

— Şi-apoi, — urmă Caderousse, — de ce l-ar băga pe Dantès la închisoare? N-a furat, n-a ucis, n-a asasinat...

— Lasă gura! se răsti Danglars.

— N-am chef să tac, răspunse Caderousse. Eu vreau să-mi spui de ce să-l bage pe Dantès la închisoare. Îl iubesc pe Dantès. În sănătatea ta, Dantès!

Şi dădu pe gît un nou pahar de vin.

Danglars îl cunoscu după ochi că e beat turtă şi se întoarse spre Fernand:

— Înţelegi că nu-i nevoie să fie ucis? întrebă el.

— Nici vorbă, dacă, după cum spuneai, am putea face să fie închis. Dar cum să facem?

— Am putea găsi o cale, dacă am chibzui bine, îi răspunse Danglars. Dar ce naiba m-oi fi amestecînd eu? Ce mă priveşte pe mine?

— Nu știu dacă te privește, spuse Fernand, apucîndu-l de braț. Dar știu că ai motiv să-l urăști pe Dantès. Celui ce urăște nu-i poate scăpa ura altora.

— Eu să am motive de ură împotriva lui Dantès? Pe cinstea mea că nu-i adevărat. Te-am văzut că suferi, și suferința m-a mișcat; atîta tot. Dacă însă îți închipui cumva că e vorba de mine, atunci adio, prietene, descurcă-te singur!

Și Danglars se prefăcu că e gata să plece.

— Nu, nu, — îl opri Fernand, — rămîi! La urma urmei, puțin îmi pasă dacă-i porți sîmbetele sau nu lui Dantès. Eu unul îl urăsc, și o spun pe față. Găsește ce-i de făcut și-am să fac, numai să nu fie vorba de moarte de om, fiindcă Mercédès mi-a spus că se omoară dacă e ucis Dantès.

Caderousse, care-și culcase capul pe masă, ridică fruntea și se uită buimăcit la Fernand și la Danglars:

— Dantès ucis? Cine vrea să-l ucidă pe Dantès? Eu nu vreau să fie ucis; îmi e prieten. Azi dimineață a vrut să-și împartă banii cu mine, așa cum mi i-am împărțit și eu cu el. Nu vreau să fie ucis Dantès!

— Cine spune c-o să-l ucidă, idiotule? îl repezi Danglars. E vorba de-o glumă, atîta tot. Bea în sănătatea lui și lasă-ne în pace, adăugă el, umplînd din nou paharul lui Caderousse.

— Da, da, în sănătatea lui Dantès! bîigui Caderousse, golindu-și paharul. În sănătatea lui!... În sănătatea!... În...

— Cum să facem?... Cum să facem? întrebă Fernand.

— Încă n-ai găsit cum?

— Nu, asta e treaba dumitale.

— Adevărat, spuse Danglars. Francezii sînt mai cu cap decît spaniolii, fiindcă spaniolii își tot rumegă gîndurile, iar francezii inventează.

— Atunci inventează ceva! făcu Fernand, nerăbdător.

— Băiete, — ceru Danglars, — adu o pană, cerneală şi hîrtie!

— O pană, cerneală şi hîrtie! şopti Fernand.

— Da. Eu sînt agent contabil; pana, cerneala şi hîrtia sînt uneltele mele, şi fără unelte nu pot să fac nimic.

— O pană, cerneală şi hîrtie! strigă la rîndul său Fernand.

— Sînt toate pe masa de colo, le arătă servitorul de la han.

— Atunci adu-le încoace.

Chelnerul luă hîrtia, cerneala şi pana, şi le aduse la masa de sub boltă.

— Cînd te gîndeşti, — bîigui Caderousse, lăsînd să-i cadă o mînă peste hîrtie, — cînd te gîndeşti că poţi ucide un om cu astea, mai bine decît dacă l-ai aştepta în fundul pădurii, cu un pistol în mînă! M-am temut totdeauna mai mult de o pană, de o sticluţă de cerneală şi de o foaie de hîrtie decît de o spadă sau un pistol.

— Neghiobul nu-i atît de beat pe cît pare! şopti Danglars. Mai toarnă băutură, Fernand.

Fernand turnă, iar Caderousse, ca un adevărat băutor, îşi luă mîna de pe hîrtie şi-o întinse spre pahar.

Catalanul îi urmări mişcarea pînă ce Caderousse, aproape doborît, puse, sau mai bine-zis lăsă să-i cadă paharul pe masă.

— Aşadar, — urmă Danglars, — spuneam că, de pildă, dacă după o călătorie ca aceea pe care a făcut-o acum Dantès, cînd a trecut pe la Neapole şi pe la Sfînta Elena, s-ar găsi cineva să-l denunţe procurorului regal ca agent bonapartist...

— Am să-l denunţ eu! strigă Fernand.

— N-am nimic împotrivă. Dar te vor pune să-ţi semnezi denunţul şi te vor confrunta cu cel denunţat; ţi-aş da eu dovezile de învinovăţire, nici vorbă, fiindcă le cunosc... Dar Dantès n-o să rămînă cît lumea la

închisoare. Într-o bună zi o să iasă, şi-n ziua în care va ieşi va fi vai de cel ce l-a făcut să intre!

— Nici nu cer altceva decît să-mi caute rîcă, spuse Fernand.

— Şi Mercédès? Mercédès care te va urî dacă vei cuteza măcar să-i zgîrii pielea iubitului ei Edmond!

— Adevărat! mormăi Fernand.

— Nu, nu, — urmă Danglars, — dacă se hotărăşte cineva să-l denunţe, atunci ar face mai bine să ia uşurel pana asta, aşa cum fac eu acum, s-o moaie în cerneală şi să scrie cu mîna stîngă, ca să nu i se recunoască scrisul, un mic denunţ întocmit în felul următor...

Şi Danglars, întărindu-şi cuvintele prin pildă, luă pana în mîna stîngă şi, cu un scris răsturnat, nesemănînd de loc cu scrisul său obişnuit aşternu următoarele rînduri, pe care Fernand le citi cu jumătate de glas:

„Domnul procuror regal este înştiinţat de către un prieten al tronului şi al religiei că numitului Edmond Dantès, secund pe nava Faraonul, sosită în dimineaţa aceasta de la Smirna, după ce a trecut pe la Neapole şi Porto-Ferrajo, i-au fost încredinţate de către Murat o scrisoare pentru uzurpator şi, de către uzurpator, o scrisoare pentru un comitet bonapartist din Paris.

Dovada crimei sale se va găsi dacă va fi arestat, căci scrisoarea se află fie la el, fie la taică-său, fie în cabina sa de pe bordul Faraonului."

— Să fie într-un ceas bun! continuă Danglars. Aşa, răzbunarea noastră o să fie cum trebuie, fiindcă în nici un caz n-o să se poată întoarce împotriva dumitale, iar lucrurile au să se desfăşoare de la sine. N-ar mai fi decît de împăturit scrisoarea, aşa cum fac eu acum, şi de scris pe ea: „Domnului procuror regal". Şi cu asta, totul ar putea fi gata.

Şi Danglars scrise, în joacă, adresa.

— Da, totul ar putea fi gata, strigă Caderousse

care, cu o ultimă sforțare a minții, ascultase cele citite și înțelegea, instinctiv, ce nenorociri putea aduce un asemenea denunț. Sigur, totul ar putea fi gata, dar ar fi o ticăloșie.

Și întinse mîna, ca să apuce scrisoarea.

— Ți-am spus că toate astea nu sînt decît glume, încercă să-l oprească Danglars, împingîndu-l mai încolo. Glumă e și ce-am spus și ce-am făcut. Nimeni n-ar fi mai mîhnit decît mine, dacă i s-ar întîmpla ceva lui Dantès, dragului de Dantès! Așa că, uite...

Apucînd scrisoarea, Danglars o mototoli și o zvîrli într-un colț al umbrarului.

— Așa mai înțeleg, îngăimă Caderousse; Dantès e prietenul meu și n-aș vrea să-i facă nimeni rău.

— Dar cine naiba se gîndește să-i facă rău? Lui Fernand sau mie nici prin cap nu ne trece una ca asta! sări Danglars, ridicîndu-se și uitîndu-se la tînărul care rămăsese pe scaun, cu privirea ațintită spre scrisoarea zvîrlită într-un ungher.

— Atunci să ne mai aducă vin, se învoi Caderousse. Vreau să beau în sănătatea lui Edmond și a frumoasei Mercédès.

— Ai băut și pînă acum prea mult, bețivule, iar dacă o să mai bei o să fii silit să te culci aici, fiindcă n-o să te mai poți ține pe picioare.

— Eu? se miră Caderousse, ridicîndu-se, cu înfumurarea neroadă a omului beat. Eu, să nu mă mai pot ține pe picioare? Pun rămășag că mă urc în clopotnița de la Accoules, și încă fără să mă clatin!

— Fie! îi răspunse Danglars. Primesc rămășagul, dar nu pentru astăzi, ci pentru mîine. Acum e timpul să ne întoarcem acasă. Dă-mi mîna și haidem.

— Să ne întoarcem acasă, dar nu-i nevoie să-ți dau mîna. Vii și tu, Fernand? Te întorci cu noi la Marsilia?

— Nu, eu mă întorc la catalani.

— Rău faci, hai cu noi.

— N-am nici o treabă la Marsilia și nu vreau să merg.

— Cum ai spus? Nu vrei să mergi? N-ai decît, prietene! Nu te sileşte nimeni! Libertate pentru toată lumea! Hai, Danglars, şi să-l lăsăm pe dumnealui să se întoarcă la catalani, dacă aşa are chef.

Danglars folosi clipa aceasta de bunăvoinţă din partea lui Caderousse, ca să-l urnească spre Marsilia. Dar, pentru a-i lăsa lui Fernand un drum mai scurt şi mai uşor de făcut, în loc să pornească spre cheiul Rive-Neuve, se întoarse prin poarta Sf. Victor. Caderousse îl urma, clătinîndu-se şi ţinîndu-se agăţat de braţul lui.

După ce făcuse vreo douăzeci de paşi, Danglars întoarse capul şi-l văzu pe Fernand grăbindu-se să ia scrisoarea şi s-o vîre în buzunar, apoi ieşind din umbrar şi pornind în goană spre Pillon.

— Ce-are de gînd să facă? se miră Caderousse. Uite că ne-a minţit: zicea că se duce la catalani şi, cînd colo, a pornit-o spre oraş. Hei, Fernand, ai greşit drumul, băiete!

— Nu vezi tu bine, îi răspunse Danglars. A pornit-o de-a dreptul pe drumul spre Vieilles-Infirmeries.

— Aşa e! se minună Caderousse. Şi-aş fi putut să jur c-a luat-o spre dreapta. Ce mai! Vinul te înşeală...

— Acum cred că treaba e pornită de-a binelea, şopti ca pentru sine Danglars. Nu mai e nevoie de altceva decît s-o lăsăm să meargă de la sine.

Capitolul V

OSPAŢUL DE LOGODNA

A doua zi, vremea fu minunată. Soarele se înalţă limpede şi strălucitor, iar razele purpurii ale zorilor împestriţară cu nestematele lor crestele spumoase ale valurilor.

Ospăţul fusese pregătit la primul etaj al cîrciumei Réserve, a cărei boltă o cunoaştem, într-o sală largă şi luminată de cinci sau şase ferestre, deasupra cărora (nu se ştie din ce pricină) se afla scris numele cîte unui mare oraş din Franţa.

De-a lungul tuturor acestor ferestre se întindea un balcon, făcut din lemn ca şi întreaga clădire de altfel.

Deşi ospăţul fusese anunţat pentru amiază, încă de la orele unsprezece balconul se umpluse de oameni care se plimbau de colo, colo, nerăbdători: erau marinarii mai destoinici de pe *Faraonul* şi cîţiva soldaţi, prieteni de-ai lui Dantès. In cinstea logodnicilor îmbrăcaseră cu toţii cele mai frumoase veşminte pe care le aveau.

Printre viitorii comeseni se zvonise că armatorii *Faraonului* vor cinsti, cu prezenţa lor, ospăţul de nuntă al secundului; dar asta li se părea o cinste atît de mare pentru Dantès, încît nimeni nu cuteza s-o creadă.

Şi totuşi, Danglars, sosind împreună cu Caderousse, întări la rîndul său vestea. Se întîlnise de dimineaţă chiar cu Morrel, care-i spusese că va sosi şi el să ia masa la Réserve.

Intr-adevăr, îndată după ei, Morrel îşi făcu intrarea în cameră şi fu salutat cu aplauze de către toţi marinarii *Faraonului*. Prezenţa armatorului le arăta limpede cît de adevărat era zvonul că Dantès

va fi numit căpitan. Şi cum Dantès era foarte iubit pe bord, marinarii îi mulţumeau astfel armatorului pentru faptul că, de data aceasta, din întîmplare, alegerea făcută de el le era cum nu se poate mai pe plac. De îndată ce Morrel intră, toată lumea se grăbi să-i trimită pe Danglars şi pe Caderousse la logodnic: li se dădu sarcina să-i anunţe sosirea oaspetelui atît de însemnat, a cărui venire stîrnise vîlvă, şi să-i spună să se grăbească.

Danglars şi Caderousse porniră în goană, dar abia făcuseră vreo sută de paşi cînd, în dreptul magaziei de pulbere, zăriră alaiul care se apropia.

Alaiul era format din patru fete, prietene de-ale lui Mercédès, catalane şi ele, împreună cu logodnica, pe care Edmond o ţinea de braţ. Lîngă viitoarea noră mergea bătrînul Dantès, iar în urma lor venea Fernand, cu zîmbetul lui posomorît pe buze.

Nici Mercédès, nici Edmond nu-i vedeau însă zîmbetul acesta mohorît. Bieţii tineri se simţeau atît de fericiţi încît nu se vedeau decît pe ei doi şi cerul limpede care-i binecuvînta.

Danglars şi Caderousse îşi îndepliniră misiunea de ambasadori; apoi, după ce schimbară cu Edmond o strîngere de mînă viguroasă şi prietenească, luară loc, Danglars lîngă Fernand, iar Caderousse lîngă bătrînul Dantès, centrul atenţiei generale.

Bătrînul îşi îmbrăcase frumoasa lui haină de tafta ripsată, împodobită cu nasturi mari de oţel, tăiaţi în colţuri. Picioarele lui subţiri, dar sprintene, se lăfăiau în nişte minunaţi ciorapi de bumbac, cu picăţele, care se vedea cît de colo că fuseseră aduşi prin contrabandă din Anglia. De pălăria lui în trei colţuri atîrna un şuvoi de panglici albe şi albastre.

Bătrînul se sprijinea de un toiag de lemn, răsucit şi încovoiat la capătul de sus ca un *pedum* antic. S-ar fi zis că e un coconaş dintre cei ce se plimbau în anul 1796 prin grădinile redeschise ale Luxemburgului sau ale Tuileriilor.

Lîngă el, după cum am spus, se strecurase Cade-

rousse, Caderousse pe care nădejdea unui praznic bun îl împăcase cu familia Dantès, Caderousse în a cărui minte mai stăruiau încă, nedesluşit, cele petrecute în ajun, aşa cum dimineaţa îţi mai stăruie în minte nălucirile din timpul somnului.

Apropiindu-se de Fernand, Danglars îl privise cu deosebită luare-aminte. Fernand, păşind înapoia viitorilor soţi, fusese cu totul uitat de Mercédès care, cuprinsă de egoismul tineresc şi fermecător al iubirii, n-avea ochi decît pentru Edmond al ei. Fernand era palid, dar uneori obrajii i se îmbujorau pe neaşteptate, ca să devină şi mai palizi apoi. Din cînd în cînd, el privea spre Marsilia şi atunci îl străbăteau, fără voie, fiorii. Fernand părea că aşteaptă sau cel puţin că presimte, un mare eveniment.

Dantès se îmbrăcase simplu. Cum făcea parte din marina comercială, avea un costum care nu era nici militar nici civil. În costumul acesta, înfăţişarea lui, întărită de voioşia şi de frumuseţea logodnicei, era cum nu se poate mai plăcută.

Mercédès, frumoasă ca o grecoaică din Cipru sau din Chios, cu ochii ca tăciunele şi cu buze de coral, mergea cu pas uşor şi liber, ca arlezienele sau andaluzele. O orăşeancă poate că ar fi încercat să-şi ascundă bucuria sub văl sau măcar sub catifeaua genelor, dar Mercédès zîmbea şi se uita la toţi din preajmă, iar zîmbetul şi privirea ei spuneau la fel de cinstit ca şi cum ar fi spus prin cuvinte: „Dacă-mi sînteţi prieteni, bucuraţi-vă împreună cu mine, căci sînt cu adevărat fericită!"

De îndată ce logodnicii şi însoţitorii lor ajunseră în apropierea Réservei, Morrel coborî şi le ieşi în întîmpinare, urmat de marinarii şi soldaţii cu care stătuse pînă atunci de vorbă, reînnoindu-le făgăduiala că Dantès va fi numit căpitan, în locul lui Leclère. Văzîndu-l venind, Dantès dădu drumul braţului logodnicei sale şi-l trecu pe sub braţul lui Morrel. Apoi armatorul şi Mercédès urcară cei dintîi scara de lemn, spre încăperea în care avea să aibă loc ospăţul,

iar scara scîrţîi timp de aproape cinci minute sub paşii apăsaţi ai oaspeţilor.

— Tată, — spuse Mercédès, oprindu-se la mijlocul mesei, — te rog vino la dreapta mea. Iar la stînga să stea cel ce mi-a fost ca un frate, adăugă ea cu o blîndeţe care pătrunse ca un pumnal în inima lui Fernand.

Buzele catalanului păliră şi, de sub pielea oacheşă a obrazului său bărbătesc, sîngele i se trase încetul cu încetul, năvălind spre inimă.

In acest timp, Dantès făcuse un lucru asemănător: îl aşezase la dreapta sa pe Morrel, iar la stînga pe Danglars; apoi le făcu semn celorlaţi să se aşeze fiecare unde o pofti.

La masă începuseră să fie aduşi cîrnaţii de Arles, cu carnea negricioasă şi cu aromă puternică, langustele cu crusta lucitoare, prairele cu cochilii roz, aricii de mare care, sub învelişul lor înţepător, păreau nişte castane, clovisurile — socotite de mîncăcioşii din sud drept la fel de bune ca stridiile din nord; în sfîrşit, toate acele bunătăţi aruncate de valuri pe ţărmul nisipos al mării şi cărora pescarii le spun, tuturora laolaltă, fructe de mare.

— Ce mai tăcere! se miră bătrînul, gustînd cu nespusă plăcere dintr-un pahar cu vin gălbui ca topazul, pe care taica Pamphile în persoană îl pusese dinaintea lui Mercédès. Parcă n-ai zice că s-au adunat aici treizeci de oameni, gata să petreacă.

— De, un soţ nu-i totdeauna vesel, spuse Caderousse.

— Adevărul e că în clipa de faţă sînt prea fericit ca să mai pot fi vesel, glăsui Dantès. Dacă asta ai vrut să spui, vecine, atunci ai dreptate! Bucuria e ciudată uneori, te înăbuşă, ca durerea.

Danglars îl privi pe Fernand, al cărui fire impresionabilă absorbea şi răsfrîngea fiecare emoţie.

— Ia ascultă, — îl întrebă el pe Edmond, — nu cumva ţi-e teamă de ceva? Mie mi se pare că, dimpotrivă, toate-ţi merg după pofta inimii.

— Tocmai de asta mă îngrozesc, îi răspunse Dantès. Mi se pare că omului nu-i e dat să atingă atît de uşor fericirea! Norocul e asemenea palatelor din insulele fermecate, cu porţile păzite de balauri. Trebuie să lupţi ca să-l cucereşti, şi eu, vă spun drept, nu ştiu dacă merit norocul de-a fi soţul lui Mercédès.

— Ehei, încă nu-i eşti soţ, căpitane, zise Caderousse. Încearcă numai puţin să faci pe soţul şi-ai să vezi ce-ai să păţeşti!

Mercédès roşi.

Fernand se frămînta pe scaun, tresărea la cel mai slab zgomot şi-şi ştergea din timp în timp broboanele mari de sudoare care-i udau fruntea, ca primele picături ale unei ploi furtunoase.

— Pe cinstea mea, spuse Dantès, nu face să mă contrazici pentru atîta lucru, vecine Caderousse. E adevărat că Mercédès nu-i încă soţia mea... (Îşi scoase ceasul.) Dar peste o oră şi jumătate va fi!

Toată lumea fu mirată, auzindu-l, în afară de bătrînul Dantès, care rîdea, lăsînd să i se vadă dinţii încă frumoşi. Mercédès zîmbi şi ea, fără să roşească. Fernand strînse furios mînerul cuţitului.

— Peste o oră? întrebă Danglars, pălind. Cum se poate?

— Da, prieteni, le răspunse Dantès. Datorită sprijinului domnului Morrel, omul căruia, după tata, îi datoresc cel mai mult pe lume, toate greutăţile au fost înlăturate. Am plătit strigările, iar la ora două şi jumătate primarul Marsiliei ne aşteaptă la primărie. Şi, cum în clipa de faţă e ora unu, cred că nu mă înşel prea mult dacă spun că peste o oră şi jumătate Mercédès se va numi doamna Dantès.

Fernand închise ochii: i se părea că un nor de flăcări îi pîrjoleşte pleoapele. Se sprijini de masă ca să nu cadă şi, cu toate sforţările, nu-şi putu opri un geamăt înăbuşit, care se pierdu printre hohotele de rîs şi urările oaspeţilor.

— A făcut treabă bună, aşa-i? rîse bătrînul Dantès. Asta, după voi, înseamnă să-ţi pierzi vremea? Ieri

dimineaţă a sosit, iar azi la trei se însoară! Numai marinarii sînt în stare să se descurce aşa.

— Dar celelalte forme, — întrebă Danglars, sfios, — foaia de dotă, actele?...

— Foaia de dotă e făcută, răspunse Dantès rîzînd. Mercédès şi eu sîntem săraci lipiţi! Ne căsătorim sub regimul comunităţii de avere şi gata. Nici n-a fost mult de scris şi nici n-o să ne coste mult.

Gluma aceasta stîrni noi hohote de rîs şi aplauze.

— Aşadar, ceea ce noi credeam o masă de logodnă, e de fapt un ospăţ de nuntă, făcu Danglars.

— Nu, nu, n-aveţi grijă, nu pierdeţi nimic, răspunse Dantès. Mîine dimineaţă plec la Paris. Fac patru zile dus, patru zile întors; îmi mai trebuie o zi ca să-mi îndeplinesc treburile ce mi s-au încredinţat, şi la 1 martie sînt înapoi; iar la 2 martie facem adevăratul ospăţ de nuntă.

Vestea că va mai avea loc un ospăţ mări într-atîta veselia oaspeţilor, încît bătrînul Dantès, care la începutul mesei se plînsese că e prea multă linişte, se căznea acum zadarnic, în mijlocul discuţiei generale, să ureze noroc şi spor viitorilor soţi.

Ghicindu-i gîndul, Dantès îi zîmbi cu dragoste. Mercédès privi ceasul cu cuc din sală şi-i făcu semn, pe ascuns, lui Dantès.

In jurul mesei domnea veselia zgomotoasă şi libertatea care se iscă de obicei la sfîrşitul ospeţelor oamenilor simpli. Cei cărora nu le plăcuseră locurile, se ridicaseră şi-şi căutaseră alţi vecini. Vorbeau toţi deodată şi nu se sinchisea niciunul să răspundă celuilalt, ci căuta fiecare doar să spună ce gîndea.

Danglars pălise la fel ca Fernand. Cît despre tînărul catalan, aproape că nu mai trăia şi părea un osîndit într-o baltă de flăcări. Se ridicase printre primii şi se plimba de-a lungul şi de-a latul încăperii, silindu-se să nu mai audă cîntecele sau zăngănitul paharelor.

Caderousse se apropie de el tocmai în clipa cînd

Danglars, pe care părea că-l ocoleşte, îl ajunse, într-un ungher al sălii.

— Zău aşa, — spuse Caderousse, căruia purtarea plăcută a lui Dantès şi mai cu seamă vinul straşnic al lui taica Pamphile îi înlăturase ultimul strop din ura pe care norocul neaşteptat al lui Dantès i-o sădise în suflet, — zău aşa, Dantès e un băiat de treabă. Şi cînd îl văd stînd lîngă mireasă, mă gîndesc c-ar fi fost păcat să-i faceţi gluma proastă pusă la cale ieri...

— Bine că ţi-ai dat şi tu seama că n-a fost decît o glumă, îi răspunse Danglars. Bietul Fernand se frămînta atîta, încît mi-a părut rău, la început. Dar o dată ce s-a hotărît să fie cavaler de onoare la nunta rivalului său, nu mai am ce zice.

Caderousse îl privi pe Fernand; acesta se înviner tise.

— Jertfa e cu atît mai mare, — urmă Danglars, — cu cît fata e cum nu se poate mai frumoasă. La naiba! Fericită puşlama e viitorul meu căpitan! Aş da nu ştiu cît să mă cheme Dantès numai pentru douăsprezece ore!

— Plecăm! se auzi glasul dulce al lui Mercédès. A bătut două, şi la două şi un sfert sîntem aşteptaţi.

— Da, da, plecăm, îi răspunse Dantès, ridicîndu-se repede.

În aceeaşi clipă, Danglars, care nu-l scăpa din ochi pe Fernand, îl văzu la fereastră, deschizînd ochii rătăciţi, ridicîndu-se cuprins de tremur şi aproape prăbuşindu-se pe cercevelele ferestrei. Şi tot atunci se auzi un zgomot înăbuşit venind dinspre scară: călcătura unor paşi greoi, o învălmăşeală de glasuri nedesluşite şi zăngănituri de arme acoperiră strigătele atît de puternice ale oaspeţilor şi atraseră atenţia tuturor, astfel că dintr-o dată se lăsă o tăcere apăsătoare.

Zgomotul se apropie: trei lovituri răsunară în uşă. Oaspeţii se uitară miraţi unul la altul.

— În numele legii! strigă o voce răsunătoare, căreia nimeni nu-i răspunse.

Ușa se deschise îndată și un comisar intră în încăpere, urmat de patru ostași înarmați, conduși de un caporal.

Neliniștea făcu loc spaimei.

— Ce s-a întîmplat? întrebă armatorul, ieșind înaintea comisarului pe care îl cunoștea. Cu siguranță, domnule, că e o greșeală la mijloc.

— Dacă e cumva o greșeală, domnule Morrel, — răspunse comisarul, — apăi fiți sigur că ea va fi de îndată îndreptată. Pînă atunci, însă, am un mandat de arestare. Și, cu toate că-mi pare destul de rău, sînt nevoit să-mi fac datoria: cine dintre dumneavoastră, domnilor, este Edmond Dantès?

Toate privirile se întoarseră spre tînărul care, foarte emoționat, dar păstrîndu-și demnitatea, făcu un pas înainte, întrebînd:

— Eu sînt, domnule. Ce aveți cu mine?

— Edmond Dantès, răspunse comisarul, în numele legii, te arestez!

— Mă arestați? spuse Edmond, pălind ușor. Dar ce-am făcut?

— Nu știu, dar ai să afli la primul interogatoriu.

Domnul Morrel își dădu seama că, pentru moment, nu era nimic de făcut; un comisar încins cu eșarfa, nu e un om, ci o statuie a legii, rece, surdă, mută.

Bătrînul, dimpotrivă, se repezi spre ofițer; există lucruri pe care o inimă de tată sau de mamă nu le vor înțelege niciodată.

El se rugă și imploră, dar lacrimile și rugămințile nu-i folosiră la nimic. Totuși, deznădejdea lui era atît de mare, încît îl mișcă pe comisar.

— Liniștește-te, domnule, îi spuse el. Poate că fiul dumitale a uitat să îndeplinească vreo formalitate vamală sau sanitară și nici vorbă că i se va da drumul de îndată ce va da informațiile cerute.

— Ce vrea să zică asta? întrebă Caderousse, încruntîndu-se la Danglars, care se prefăcea mirat.

— Știu eu? făcu Danglars. Sînt și eu la fel ca tine: văd ce se petrece, nu înțeleg nimic și rămîn uimit.

Caderousse îl căută din ochi pe Fernand. Acesta dispăruse.

Atunci îi reveni în minte, cu o limpezime înspăimîntătoare, tot ce se petrecuse în ajun.

S-ar fi spus că nenorocirea îi smulsese vălul pe care beția îl așternuse între el și amintire.

— Ia ascultă, Danglars, nu cumva ce văd acum e urmarea glumei de care vorbeați ieri? întrebă el cu asprime. În cazul ăsta, vai de capul cui a făcut-o, fiindcă e tare tristă!

— Da' de unde! strigă Danglars. Doar știi foarte bine că am rupt hîrtia.

— N-ai rupt-o, spuse Caderousse. Ai aruncat-o doar într-un colț.

— Taci din gură, că n-ai văzut bine. Erai beat.

— Unde e Fernand? întrebă Caderousse.

— De unde să știu eu? Pesemne că e la trebările lui. Dar mai bine decît să pălăvrăgim despre nimicurile astea, hai să dăm o mînă de ajutor bieților năpăstuiți.

Într-adevăr, pe cînd ei vorbeau, Dantès strînsese, zîmbitor, mîna tuturor prietenilor săi și se predase comisarului, spunînd:

— N-aveți nici o grijă, greșeala se va lămuri, și cred că n-am să ajung la închisoare.

— O, nici vorbă, aș putea să garantez, îi răspunse Danglars care, în clipa aceea, după cum am spus, se apropia de el.

Dantès coborî pe scară urmat de comisar și înconjurat de soldați. În poartă îl aștepta o trăsură cu ușile date în lături. Dantès se urcă în ea. După el urcară doi soldați și comisarul. Ușile fură închise și trăsura luă drumul Marsiliei.

— Adio, Dantès! Adio, Edmond! strigă Mercédès, repezindu-se pe balcon.

Prizonierul auzi strigătul izbucnit ca un geamăt

din inima sfîşiată a logodnicei sale. Îşi scoase capul pe fereastra trăsurii, strigînd: „Adio, Mercédès!" şi dispăru după unul din colţurile fortului Sf. Nicolae.

— Aşteptaţi-mă aici, spuse armatorul. Am să iau prima trăsură ce mi-o ieşi în cale, am să alerg la Marsilia şi am să vă aduc veşti.

— Duceţi-vă, îl îndemnară ceilalţi, duceţi-vă! Şi întorceţi-vă cît mai grabnic!

După plecarea armatorului, toţi cei de faţă rămaseră o clipă buimăciţi.

Bătrînul şi Mercédès stătură cîtva timp despărţiţi, fiecare cu durerea lui. Dar mai apoi, privirile li se întîlniră. Şi, dîndu-şi seama că amîndoi sînt loviţi de aceeaşi năpastă, se aruncară unul în braţele celuilalt.

Între timp, Fernand se întoarse. Îşi umplu un pahar cu apă, îl bău şi se aşeză pe un scaun.

Întîmplarea făcu însă ca Mercédès, desprinzîndu-se din braţele bătrînului, să se prăbuşească pe un scaun alăturat.

Fernand, instinctiv, se trase înapoi.

— El a făcut-o! îi spuse lui Danglars Caderousse, care nu-l scăpase din ochi.

— Nu cred, răspunse Danglars. Prea-i nerod ca să fie în stare de o asemenea faptă. Oricum ar fi însă, năpasta să cadă pe capul celui ce-a adus-o!

— Dar despre cel ce l-a îndemnat nu sufli nici o vorbă? îl mustră Caderousse.

— Pe cinstea mea! făcu Danglars, dacă ar trebui să răspunzi pentru toate vorbele spuse-n vînt...

— Ar trebui, dacă ceea ce spui în vînt nimereşte la ţintă.

Pe cînd ei vorbeau astfel, oaspeţii discutau în fel şi chip arestarea.

— Tu ce părere ai, Danglars? întrebă cineva.

— Ce părere să am? Cred c-a adus ceva mărfuri prohibite.

— Dacă ar fi aşa, ar trebui ca tu să ştii, Danglars, doar eşti agent contabil...

— Așa e. Dar agentul contabil nu știe decît pachetele care îi sînt declarate; știu c-am încărcat bumbac, și atît. Că am luat încărcătura la Alexandria, de la domnul Pastret și la Smirna de la domnul Pascal. Asta e tot ce știu.

— Acum îmi aduc aminte, — murmură bătrînul, agățîndu-se de scăparea aceasta, — îmi aduc aminte că mi-a pomenit ieri despre o lădiță de cafea și una de tutun, aduse pentru mine.

— Asta trebuie să fie, încuviință Danglars. O fi făcut vama vreo inspecție pe *Faraon* în lipsa noastră, și-o fi descoperit lădițele cu pricina.

Mercédès însă nu credea nimic din cele ce se spuneau. Suferința ei, înăbușită pînă atunci, izbucni dintr-o dată în suspine dureroase.

— Haide, nu-ți pierde nădejdea, o îmbărbătă bătrînul, fără să-și dea nici el prea bine seama de ce spunea.

— Nu-ți pierde nădejdea! repetă și Danglars.

— Nu-ți pierde nădejdea! încercă să șoptească Fernand.

Dar cuvintele acestea îl sufocau. Zadarnic își mișca buzele; nu reuși să rostească o vorbă măcar.

— Domnilor, strigă unul din comeseni, rămas de pază pe balcon, domnilor, vine o trăsură! E chiar domnul Morrel! Curaj, curaj! Îmi pun capul că ne aduce vești bune!

Mercédès și bătrînul dădură fuga în întîmpinarea armatorului, care tocmai se reîntorcea. Domnul Morrel era foarte palid.

— Ce s-a întîmplat? strigară ei într-un glas.

— Ce să se întîmple, prieteni? răspunse armatorul, clătinînd din cap. Lucrurile sînt mai grave decît mă așteptam.

— Vai, domnule, e nevinovat! strigă Mercédès.

— Te cred, spuse Morrel. Dar i se aduce vina...

— Ce vină?

— Că ar fi agent bonapartist.

Cititorii, care cunosc bine timpurile cînd se des-

fățoară povestirea de față, își amintesc, fără îndoială, ce groaznică acuzație era aceea rostită de domnul Morrel.

Mercédès scoase un țipăt, bătrînul se prăbuși pe un scaun.

— Ah! — șopti Caderousse, — m-ai înșelat, Danglars, și gluma a fost dusă pînă la capăt. Dar n-am să las să se prăpădească de durere nici bătrînul, și nici fata asta: am să le spun totul.

— Ține-ți gura, nenorocitule! amenință Danglars, apucîndu-l de braț. Ține-ți gura sau o pățești! De unde știi că Dantès nu-i într-adevăr vinovat? Nava s-a oprit la insula Elba, el a coborît și a stat o zi întreagă la Porto-Ferrajo. Dacă se găsește asupra lui vreo scrisoare compromițătoare, toți cei care îi țin parte vor fi socotiți complici.

Cu instinctul rapid al egoismului, Caderousse înțelese îndată temeinicia acestor cuvinte. Îl privi pe Danglars cu ochii rătăciți de spaimă și de suferință și, pentru pasul pe care-l făcuse înainte, se trase doi pași înapoi.

— Atunci să așteptăm, șopti el.

— Da, să așteptăm, îl sfătui Danglars. Dacă e nevinovat au să-i dea drumul; dacă e vinovat, n-are nici un rost să ne compromitem pentru un conspirator.

— Hai să plecăm. N-aș mai fi în stare să rămîn aici, nici o clipă măcar.

— Bine, haidem, încuviință Danglars, mulțumit că a găsit cu cine să plece. Hai să mergem și să-i lăsăm să se descurce cum or putea.

Plecară amîndoi. Fernand, redevenit ocrotitorul lui Mercédès, o luă de mînă și o duse la catalani. La rîndul lor, prietenii lui Dantès îl duseră pînă acasă pe bătrînul care era aproape leșinat.

În scurtă vreme se răspîndi în tot orașul vestea că Dantès fusese arestat ca agent bonapartist.

— Ai fi crezut una ca asta, dragă Danglars? întrebă Morrel, întîlnindu-și agentul contabil împreună

cu Caderousse. Armatorul pornise şi el spre oraş, ca să afle veşti cu privire la Dantès, de la substitutul de procuror Villefort, pe care îl cunoştea întrucîtva.

— De, domnule, — îi răspunse Danglars, — vă spusesem că Dantès a poposit fără nici un motiv la insula Elba, şi ştiţi, popasul acesta mi-a dat de bănuit.

— Nu cumva ţi-ai împărtăşit bănuielile şi altcuiva decît mie?

— Nici prin gînd nu mi-a trecut s-o fac, domnule, şopti Danglars. Doar ştiţi foarte bine că din pricina unchiului dumneavoastră, domnul Policar Morrel, care a slujit sub celălalt şi nu se sfieşte s-o spună, sînteţi bănuit că v-ar părea rău după Napoleon. M-aş fi temut să nu-i fac rău lui Edmond, şi apoi şi dumneavoastră. Sînt unele lucruri pe care un funcţionar e bine să le spună armatorului său şi să le ascundă cu străşnicie faţă de alţii.

— Bine, Danglars, bine, încuviinţă armatorul, eşti un băiat cumsecade. De aceea mă şi gîndisem la dumneata înainte de a-l face pe bietul Dantès căpitan al *Faraonului*.

— Cum asta, domnule?

— Da, l-am întrebat dinainte pe Dantès ce părere are despre dumneata şi dacă ar avea ceva împotrivă să rămîi mai departe în vechiul post, fiindcă, nu ştiu de ce, mi se părea că nu prea vă împăcaţi bine amîndoi.

— Şi ce v-a răspuns?

— Că avusese, într-adevăr, într-o împrejurare pe care nu mi-a povestit-o, ceva împotriva dumitale, dar că toţi cei ce se bucurau de încrederea armatorului o aveau şi pe a lui.

— Fătarnicul! murmură Danglars.

— Bietul Dantès! se înduioşă Caderousse. Era un băiat cum nu se poate mai bun.

— Nici vorbă, dar deocamdată iată *Faraonul* rămas fără căpitan.

— Fiindcă pînă în trei luni tot n-o să putem pleca,

să nădăjduim că pînă atunci i se va da drumul lui Dantès, făcu Danglars.

— Fără îndoială, dar ce facem pînă atunci?

— Pînă atunci sînt gata să-i ţin eu locul, domnule Morrel, se oferi Danglars. Ştiţi că mă pricep să conduc o corabie la fel de bine ca oricare căpitan. Ba chiar e mai bine să mă folosiţi pe mine, pentru că atunci cînd Edmond va ieşi din închisoare n-o să aveţi obligaţii faţă de nimeni: eu am să-mi reiau locul meu, şi el pe-al lui; asta-i tot.

— Îţi mulţumesc, Danglars, spuse armatorul. Aşa o să putem face faţă la toate. Ia comanda *Faraonului*, ai încuviinţarea mea s-o faci, şi supraveghează descărcarea. Orice i s-ar întîmpla omului, afacerile nu trebuie să sufere.

— N-aveţi nici o grijă, domnule. Dar o să-l putem vedea măcar pe bietul Dantès?

— Am să-ţi spun în curînd, Danglars. Voi încerca să vorbesc cu domnul de Villefort şi să pun o vorbă bună pentru arestat. Ştiu bine că domnul de Villefort e un regalist înverşunat, dar ce naiba, oricît de regalist şi de procuror regal o fi, tot om este, şi nu-l cred rău la suflet.

— Nu-i rău, încuviinţă Danglars. Am auzit însă spunîndu-se că ar fi tare ambiţios, şi asta e cam acelaşi lucru.

— În sfîrşit, — oftă Morrel, — o să vedem noi. Acum du-te pe vas. Am să viu şi eu, mai tîrziu.

Şi părăsindu-i pe cei doi prieteni, armatorul porni spre palatul justiţiei.

— Vezi, Caderousse, ce întorsătură iau lucrurile? întrebă Danglars. Mai ai chef să-i ţii parte lui Dantès?

— Fără îndoială că nu. Dar, oricît, o glumă care poate avea astfel de urmări e groaznică.

— Cine naiba o fi făcut-o? Nici tu şi nici eu, nu-i aşa? Atunci nu rămîne decît Fernand. Ştii bine că eu am aruncat hîrtia într-un colţ, ba chiar credeam că am rupt-o.

— Nu, nu, n-ai rupt-o, sînt sigur de asta. Parcă

o şi văd în colţul umbrarului, mototolită, răsucită, şi tare aş vrea să mai fie acolo unde o văd!

— Ce vrei? O fi luat-o Fernand, o fi copiat-o sau poate nici nu şi-o fi bătut capul s-o copieze: putea să pună pe altul să scrie în locul lui ba chiar mă gîndesc... Doamne! te pomeneşti c-a trimis chiar scrisoarea mea! Noroc că-mi schimbasem scrisul.

— Dar tu ştiai că Dantès conspiră?

— Habar n-avem de nimic. După cum îţi spuneam, credeam că fac o glumă şi nimic mai mult. Mi se pare că am făcut ca Arlechinul: am spus adevărul, rîzînd.

— Totuna e! oftă Caderousse. Aş da oricît să nu se fi întîmplat afacerea asta, sau măcar să nu fi fost eu amestecat cu nimic în ea. Ai să vezi, Danglars, că n-o să ne meargă bine!

— Dacă o să-i meargă rău cuiva, atunci o s-o păţească numai adevăratul vinovat, iar adevăratul vinovat e Fernand şi nu noi. Ce rău ni se poate întîmpla nouă? N-avem decît să stăm liniştiţi şi să tăcem chitic. Furtuna o să treacă şi trăsnetul n-o să cadă pe noi.

— Amin! adăugă Caderousse, luîndu-şi rămas bun de la Danglars şi pornind spre aleile Meilhan, clătinînd într-una din cap şi vorbind singur, cum au obiceiul să facă oamenii frămîntaţi de gînduri.

„Bun, îşi spuse Danglars, lucrurile se desfăşoară aşa cum îmi închipuisem. Iată-mă locţiitor de căpitan şi, dacă idiotul de Caderousse o să poată să-şi ţină gura, chiar căpitan de-a binelea. Dar nu cumva justiţia o să-i dea drumul lui Dantès? Oh, zîmbi el, justiţia e tot justiţie, mă pot bizui pe ea."

Şi gîndind astfel, el sări într-o barcă, poruncind barcagiului să-l ducă pe bordul *Faraonului* unde, după cum ne amintim, domnul Morrel îi dăduse întîlnire.

Capitolul VI

SUBSTITUTUL PROCURORULUI REGAL

În strada Grand-Cours, în faţa fîntînei Meduzelor, într-una din vechile clădiri cu arhitectură aristocratică ridicate de Puget, avea loc, în aceeaşi zi şi la aceeaşi oră, un ospăţ de logodnă.

Atît doar că actorii acestei noi scene nu mai erau oameni din popor, marinari şi soldaţi, ci făceau parte din elita Marsiliei. Oaspeţii erau foşti magistraţi care demisionaseră din funcţiile lor în timpul domniei uzurpatorului; foşti ofiţeri care dezertaseră din armata noastră ca să treacă în aceea a lui Condé; tineri crescuţi în familii nesigure pe viaţa copiilor, deşi plătiseră trei sau patru înlocuitori care să fie luaţi la oaste în locul odraslelor lor, împinşi de ura ce-o purtau omului din care cinci ani de exil aveau să facă un martir, şi cincisprezece ani de restauraţie — un zeu.

Oaspeţii se aşezaseră la masă şi discuţia se desfăşura cu focul tuturor patimilor, a patimilor epocii, a patimilor cu atît mai grozave, mai vii şi mai înverşunate în sud, unde la cei cinci sute de ani de duşmănie religioasă se adăugau duşmăniile politice.

Împăratul, rege al insulei Elba, după ce stăpînise o parte din lume, domnind acum peste cinci-şase mii de suflete, după ce auzise strigîndu-se: Trăiască Napoleon! din gura a o sută douăzeci de milioane de supuşi şi în zece limbi felurite, era privit aici ca un om pierdut cu desăvîrşire pentru Franţa şi pentru tron. Magistraţii îi scoteau la iveală greşelile politice; militarii vorbeau de Moscova şi de Leipzig; femeile şuşoteau despre divorţul de Josefina. Regaliştilor acestora, bucuroşi şi triumfători, nu de căderea unui om, ci de nimicirea unui principiu, li se

părea că viaţa începe din nou şi că se treziseră dintr-un vis de neîndurat.

Marchizul de Saint-Méran, un bătrîn decorat cu crucea Sfîntului Ludovic, se ridică şi propuse comesenilor un toast în sănătatea lui Ludovic al XVIII-lea.

În timpul toastului acestuia, în care erau amintiţi şi exilatul din Hartwel şi regele pacificator al Franţei, se iscă o gălăgie de nedescris, paharele fură ridicate după moda engleză, iar femeile îşi scoaseră bucheţelele lor de flori şi le presărară pe faţa de masă. Avîntul oaspeţilor devenise aproape poetic.

— Dacă toţi revoluţionarii care ne-au izgonit şi pe care noi îi lăsăm să conspire în voie în fostele noastre castele, cumpărate pentru o bucată de pîine în timpul Teroarei, — spuse marchiza de Saint-Méran, o femeie cu privirea fără expresie, cu înfăţişare aristocratică şi încă elegantă, deşi avea cincizeci de ani, — dacă toţi revoluţionarii ar fi de faţă, ar trebui să recunoască faptul că adevăratul devotament era de partea noastră, pentru că noi rămîneam strîns legaţi de monarhia care se năruia, în timp ce ei, dimpotrivă, salutau soarele ce răsărea şi făceau avere, pe cînd noi ne-o pierdeam pe-a noastră; ar trebui să recunoască faptul că regele nostru era pentru noi într-adevăr Ludovic cel iubit, pe cîtă vreme uzurpatorul lor n-a fost pentru ei niciodată altceva decît Napoleon blestematul. Nu-i aşa, de Villefort?

— Ce spuneaţi, doamnă marchiză? Iertaţi-mă, nu eram atent.

— Ei, lasă copiii în pace, marchiză, se amestecă bătrînul care ţinuse toastul. Copiii vor să se căsătorească şi, firește, au altceva de vorbit decît de politică.

— Îţi cer iertare, mamă, spuse o tînără cu părul blond, cu ochii catifelaţi, scăldaţi într-o rouă sidefie. Ţi-l las pe domnul de Villefort pe care îl răpisem pentru o clipă. Domnule de Villefort, mama vrea să-ţi spună ceva.

— Sînt gata să vă răspund, doamnă, dacă veţi

binevoi să-mi puneţi din nou întrebarea pe care n-am auzit-o, glăsui de Villefort.

— Te-am iertat, Renée, răspunse marchiza cu un zîmbet de duioşie, uimitor pentru chipul ei uscat. Inima femeii e astfel alcătuită, încît, oricît de stearpă ar deveni faţă de suflul prejudecăţilor sau de cerinţele politeţei, păstrează totdeauna în ea un colţişor rodnic şi zîmbitor: e colţişorul pe care Dumnezeu l-a consfinţit pentru dragostea de mamă. Te-am iertat... Tocmai spuneam, dragă de Villefort, că bonapartiştii n-aveau nici convingerea, nici entuziasmul şi nici devotamentul nostru.

— In schimb, doamnă, au ceva care le înlocuieşte pe toate: fanatismul. Napoleon e Mahomedul occidentului. Pentru toţi bădăranii aceştia, nespus de ambiţioşi, el e nu numai un legislator şi un stăpîn, ci şi un simbol — simbolul egalităţii.

— Al egalităţii! făcu marchiza. Napoleon, simbolul egalităţii! Şi ce faci cu domnul de Robespierre? Mi se pare că-i iei locul şi i-l dai corsicanului. Ei, dar îi ajunge o singură uzurpare.

— Nu, doamnă, — glăsui Villefort, — îi las fiecăruia piedestalul său: lui Robespierre îi las eşafodul din piaţa Ludovic al XV-lea, iar lui Napoleon, coloana din piaţa Vendôme, cu singura deosebire că unul a făcut o egalitate care coboară, iar celălalt o egalitate care ridică; unul a adus regii la înălţimea ghilotinei, celălalt a ridicat poporul la înălţimea tronului. Asta nu vrea să însemne, — adăugă Villefort, rîzînd, — că nu sînt amîndoi nişte blestemaţi de revoluţionari, şi că 9 Thermidor, ca şi 4 aprilie 1814, nu sînt două zile fericite pentru Franţa, demne de a fi sărbătorite deopotrivă de prietenii ordinii şi ai monarhiei. Dar asta dovedeşte totodată cum se face că, deşi căzut, şi, după cum nădăjduiesc, pentru vecie, Napoleon şi-a păstrat fanaticii. Cum s-ar putea altfel, marchiză? Chiar Cromwell, care n-a fost decît pe jumătate ce-a fost Napoleon, şi tot îşi avea fanaticii lui.

— Îţi dai seama, dragă de Villefort, că spusele dumitale miros a revoluţie cale de-o poştă? Dar te iert; doar nu poţi fi copilul unui girondin fără să păstrezi cît de cît gustul obîrşiei.

O roşeaţă vie năpădi fruntea lui de Villefort.

— E adevărat, doamnă, că tata a fost girondin, răspunse el. Dar n-a votat pentru moartea regelui, şi a fost surghiunit de aceeaşi Teroare care v-a surghiunit şi pe dumneavoastră, ba chiar puţin a lipsit să nu-şi lase capul pe acelaşi eşafod pe care şi l-a lăsat tatăl dumneavoastră.

— Da, — spuse marchiza, fără ca amintirea aceasta sîngeroasă să-i fi schimbat cît de puţin înfăţişarea, — numai că amîndoi au fost urcaţi pe eşafod pentru păreri cu totul deosebite; probă că întreaga mea familie a rămas credincioasă prinţilor exilaţi, pe cînd tatăl dumitale s-a grăbit să se alipească noii conduceri şi că, după ce l-am văzut pe cetăţeanul Noirtier girondin, l-am văzut pe contele Noirtier senator.

— Mamă, — se amestecă Renée, — ne înţeleseserăm doar să nu mai vorbim despre toate amintirile acestea urîte.

— Doamnă, — răspunse de Villefort, — m-aş uni cu domnişoara de Saint-Méran ca să vă rog, prea supus, să uitaţi trecutul. La ce bun să aducem învinuiri pentru fapte asupra cărora şi Dumnezeu însuşi e neputincios? Dumnezeu poate schimba viitorul, dar n-are nici o putere asupra trecutului. Iar noi, bieţii oameni, dacă nu putem să-l renegăm, putem măcar să-l învăluim în uitare. Eu unul m-am lepădat nu numai de părerile tatălui meu, ci şi de numele lui. Tata a fost, ba poate chiar că mai este, bonapartist, şi-l cheamă Noirtier; eu sînt regalist şi mă numesc de Villefort. Lăsaţi să piară tulpina bătrînă care a mai rămas din seva revoluţionară şi nu vă uitaţi, doamnă, decît la vlăstarul care se depărtează de trunchi, fără să poată, şi aş spune aproape fără să vrea, să se despartă cu totul.

— Bravo, Villefort! îl încurajă marchizul. Bravo, frumos răspuns! Și eu i-am predicat într-una marchizei uitarea trecutului, dar n-am fost în stare niciodată s-o conving; nădăjduiesc să fii tu mai norocos.

— Bine, răspunse marchiza, să uităm trecutul. Nici nu doresc altceva, și așa ne-am și înțeles. Dar Villefort să fie neînduplecat cel puțin de acum înainte. Nu uita, Villefort, că am garantat pentru dumneata în fața maiestății sale, și ea a binevoit să uite, în urma cererii noastre (marchiza îi întinse mîna), așa cum am să uit eu, în urma rugăminții pe care mi-ai făcut-o. Dar de-ți va cădea în mînă vreun conspirator, gîndește-te că sînt ațintiți asupra dumitale atîția ochi care știu că te tragi dintr-o familie putînd să aibă legături cu conspiratorii.

— Vai, doamnă, — spuse Villefort, — profesiunea și mai ales timpurile în care trăim mă silesc să fiu neînduplecat. Și așa voi fi. Am avut de susținut cîteva acuzații politice și am putut face dovada în privința aceasta. Din nefericire, însă, vor mai fi și altele.

— Crezi? întrebă marchiza.

— Mă tem că da. Napoleon, în insula Elba, e destul de aproape de Franța. Prezența lui lîngă țărmurile noastre menține nădejdile partizanilor. Marsilia mișună de ofițeri cu soldă pe jumătate, care zilnic caută ceartă regaliștilor. De aici se trag atîtea dueluri în clasele de sus și atîtea asasinate între oamenii din popor.

— Da, încuviință contele de Salvieux, un vechi prieten al domnului de Saint-Méran și ofițer de ordonanță al contelui d'Artois. Da, așa e, știți însă foarte bine că Sfînta Alianță îl alungă.

— Am auzit vorbindu-se, cînd am plecat din Paris. Și unde au să-l trimită?

— La Sfînta Elena.

— La Sfînta Elena! Ce mai e și asta? întrebă marchiza.

— Sfînta Elena e o insulă, la vreo două mii de leghe de aici, dincolo de ecuator, răspunse contele.

— Minunat! După cum spunea de Villefort. e curată nebunie c-au lăsat un astfel de om între Corsica, unde s-a născut, între Neapole, unde încă mai domnește cumnatul său, și în fața Italiei, din care voia să facă un regat pentru fiul său.

— Din nefericire, — adăugă Villefort, — avem tratatele din 1814, și nu ne putem atinge de Napoleon fără să le călcăm.

— Ei bine, le vom călca, spuse domnul de Salvieux. El le-a respectat mai mult cînd a fost vorba să-l împuște pe sărmanul duce d'Enghien?

— Atunci sîntem înțeleși, vorbi marchiza. Sfînta Alianță scapă Europa de Napoleon, și Villefort scapă Marsilia de bonapartiști. Ori domnește, ori nu domnește regele; dacă domnește, guvernul trebuie să fie tare, iar oamenii lui să se arate neînduplecați; acesta e singurul mijloc de-a preîntîmpina răul.

— Din nefericire, doamnă, — zîmbi Villefort, — un substitut de procuror e chemat totdeauna abia după ce răul s-a săvîrșit.

— Atunci e de datoria lui să îndrepte răul.

— Aș mai putea să vă spun, doamnă, că noi nu îndreptăm răul, ci doar îl răzbunăm; atîta tot.

— Oh, domnule de Villefort, — se amestecă o tînără și frumoasă domnișoară, fiică a contelui de Salvieux și prietenă a domnișoarei de Saint-Méran. — caută să ai un proces interesant cît timp vom fi la Marsilia. N-am văzut niciodată o curte cu juri și am auzit că e ceva cu totul deosebit.

— Într-adevăr deosebit, domnișoară, pentru că, în locul unei piese de teatru, acolo se desfășoară o dramă adevărată; în locul suferințelor jucate sînt suferințe reale. După lăsarea cortinei, în loc să se întoarcă acasă, unde să ia masa în mijlocul alor săi și să se culce în tihnă, ca să reînceapă a doua zi din nou, omul pe care îl vezi în fața juraților intră în temniță, unde îl așteaptă călăul. Vă dați deci seama că pentru oamenii nervoși, dornici de emoții

tari, nici că s-ar putea să existe un spectacol mai nimerit. N-aveţi nici o grijă, domnişoară, dacă o să am prilejul, vi-l voi înfăţişa.

— Omul acesta ne face să ne treacă fiori de groază... iar el rîde! spuse Renée, pălind.

— Ce vreţi... e la fel ca un duel... Pînă acum am cerut de vreo cinci-şase ori pedeapsa cu moartea pentru acuzaţi politici sau de alt fel... La ora asta, cine ştie cîte pumnale se ascut în umbră şi mă pîndesc?

— Doamne! exclamă Renée, posomorîndu-se tot mai mult, oare vorbeşti serios, domnule de Villefort?

— Cum nu se poate mai serios, domnişoară, răspunse zîmbind tînărul magistrat. Iar cu faimosul proces, pe care-l doreşte domnişoara ca să-şi satisfacă o curiozitate şi eu ca să-mi satisfac ambiţia, situaţia va deveni şi mai gravă. Vă închipuiţi cumva că toţi soldaţii ăştia ai lui Napoleon, deprinşi să meargă orbeşte împotriva duşmanului, au să şovăie cînd e vorba de tras un glonte sau de împuns cu baioneta? Vă închipuiţi că au să şovăie mai mult să ucidă un om pe care îl socotesc duşman personal, decît să ucidă un rus, un austriac sau un ungur pe care nu l-au mai văzut niciodată la faţă? De altfel, ştiţi, aşa şi trebuie să fie; fără asta, meseria noastră n-ar avea nici un rost. Eu însumi mă simt încurajat şi capăt avînt cînd văd lucind în ochiul acuzatului fulgerul luminos al urii: atunci nu mai e un proces, e o luptă. Lupt împotriva lui, el răspunde la lovituri, eu lovesc tot mai tare, şi lupta se termină, ca toate luptele, printr-o biruinţă sau o înfrîngere. Iată ce înseamnă să pledezi! Primejdia îţi dă glas. Un acuzat care mi-ar zîmbi după ce am vorbit m-ar face să cred c-am vorbit rău, că am spus lucruri palide, fără forţă, neîndestulătoare. Gîndiţi-vă numai la senzaţia de orgoliu pe care o încearcă un procuror regal, convins de vinovăţia acuzatului, cînd îl vede pălind şi încovoindu-se sub povara dovezilor şi sub fulgerele cuvintelor! Capul care se pleacă va fi apoi tăiat.

Renée nu-şi putu împiedica un ţipăt.

— Iată ce înseamnă să ştii să vorbeşti! spuse unul dintre oaspeţi.

— Iată omul care trebuie în vremuri ca ale noastre! adăugă altul.

— Adevărat! încuviinţă un al treilea. În ultimul proces ai fost strașnic, dragul meu Villefort. Ţii minte, omul acela care-şi asasinase tatăl? Ei bine, l-ai ucis cu desăvîrşire, pînă nici n-a apucat să-l atingă călăul.

— O, cînd e vorba de ucigaşi ai părinţilor, nu-mi pasă, spuse Renée; pentru ei nici o pedeapsă nu poate fi prea mare. Dar pentru nefericiţii de acuzaţi politici...

— Ei sînt şi mai răi, Renée, fiindcă regele este tatăl naţiunii, şi dacă vrei să-l răstorni sau să-l ucizi pe rege, înseamnă că vrei să ucizi tatăl a treizeci şi două de milioane de oameni.

— Imi e totuna, dommule de Villefort, răspunse Renée, dar îmi făgăduieşti să fii îngăduitor faţă de cei despre care îţi voi vorbi eu?

— N-avea nici o grijă, — spuse Villefort, zîmbind cît putea mai fermecător, — vom face împreună actele de acuzare.

— Draga mea, — se amestecă marchiza, — vezi-ţi de păsărelele, de căţeluşii şi de rochiile tale şi lasă-ţi viitorul soţ să-şi facă meseria. Astăzi armele se odihnesc şi robele magistraţilor au cuvîntul; despre asta există o zicătoare latină, foarte înţeleaptă: — *Cedant arma togae,* spuse Villefort, făcînd o plecăciune.

— Nu îndrăzneam să vorbesc latineşte, îi răspunse marchiza.

— Cred că mi-ar fi plăcut mai mult dacă erai medic, urmă Renée. Îngerul morţii, cît e el de înger, tot mă înspăimîntă.

— Biata Renée! şopti Villefort, învăluind-o într-o privire drăgăstoasă.

— Fiica mea, — spuse marchizul, — domnul de

Villefort va fi medicul moral şi politic al acestui ţînut. Crede-mă, are de jucat un rol frumos.

— Şi are totodată putinţa de a face să fie uitat rolul jucat de taică-său, adăugă încăpăţînata marchiză.

— Doamnă, — îi răspunse Villefort, surîzînd cu tristeţe, — am avut cinstea de a vă spune că tata s-a lepădat, cel puţin aşa nădăjduiesc, de greşelile din trecut, că a devenit un prieten zelos al religiei, şi al ordinii, un regalist poate chiar mai bun decît mine; fiindcă el e din convingere, pe cîtă vreme eu sînt din pasiune.

Şi după ce rosti fraza aceasta rotunjită, Villefort privi oaspeţii, ca să vadă ce efect a făcut, aşa cum la tribunal, după o frază asemănătoare, şi-ar fi privit auditoriul.

— Ei bine, dragul meu Villefort, — spuse contele de Salvieux, — tocmai asta i-am răspuns şi eu alaltăieri, la Tuileries, ministrului regelui, care îmi cerea socoteală despre căsătoria aceasta destul de ciudată între fiul unui girondin şi fiica unui ofiţer din armata lui Condé. Ministrul a înţeles foarte bine. Sistemul acesta de contopire e al lui Ludovic al XVIII-lea. De aceea regele, care ne asculta discuţia fără ca noi să ştim, ne-a întrerupt şi ne-a spus: „Villefort (băgaţi de seamă că regele n-a spus Noirtier, ci, dimpotrivă, a rostit apăsat numele lui Villefort), Villefort are drumul deschis; e un tînăr destul de chibzuit şi face parte dintre oamenii mei. Mă bucur că marchizul şi marchiza de Saint-Méran şi l-au ales de ginere, şi i-aş fi sfătuit şi eu să încheie căsătoria aceasta, dacă n-ar fi venit ei mai întîi să-mi ceară îngăduinţa s-o facă".

— A spus regele asta? întrebă Villefort, încîntat.

— Ţi-am repetat propriile lui cuvinte, şi dacă marchizul vrea să fie sincer, îţi va mărturisi că frazele spuse acum se potrivesc întocmai cu acelea pe care i le-a spus regele însuşi acum şase luni, cînd i-a

vorbit despre planul căsătoriei între fiica dumisale şi dumneata.

— E adevărat, încuviinţă marchizul.

— Oh! Atunci îi datorez toate, vrednicului suveran. Ce n-aş face ca să-l slujesc cît se poate mai bine!

— Minunat! spuse marchiza. Aşa-mi placi! Să poftească acuma un conspirator, şi sînt sigură că va fi primit cum se cuvine.

— Iar eu, mamă, — glăsui Renée, — îl rog pe Dumnezeu să nu te asculte şi să nu-i trimită domnului de Villefort decît hoţi mărunţi, faliţi neînsemnaţi şi escroci fără curaj; aşa, cel puţin am să dorm liniştită.

— E ca şi cum i-ai dori unui medic numai bolnavi de migrene, de pojar sau înţepaţi de viespi, adică de vătămături care nu ating decît pielea, rîse Villefort. Dacă vrei să mă vezi procuror regal, doreşte-mi, dimpotrivă, să dau piept cu bolile grele, a căror vindecare face cinste medicilor.

În aceeaşi clipă, ca şi cum soarta n-ar fi aşteptat decît ca Villefort să-şi spună dorinţa pentru a i-o îndeplini, intră un valet şi-i şopti ceva la ureche. Villefort, scuzîndu-se faţă de oaspeţi, plecă de la masă şi se întoarse după cîteva clipe, cu faţa luminată de bucurie şi cu zîmbetul pe buze.

Renée îl privi drăgăstoasă. Aşa, cu ochii lui albaştri, cu pielea obrazului oacheşă, cu favoriţii negri care-i încadrau faţa, era într-adevăr un tînăr elegant şi chipeş. De aceea fata aştepta cu nerăbdare ca el să-i spună pentru ce plecase de la masă.

— Ei bine, — începu Villefort, — doreai mai adineauri, domnişoară, ca soţul să-ţi fie medic. Eu, cel puţin, mă asemăn cu discipolii lui Esculap (prin 1815 încă se mai vorbea astfel), prin aceea că nu sînt niciodată stăpîn pe timpul meu şi că vin să mă cheme chiar de lîngă dumneata, chiar de la ospăţul nostru de logodnă.

— De ce te-au chemat? întrebă cu o uşoară nelinişte Renée.

— Vai, pentru un bolnav căruia i-ar fi cum nu se poate mai rău, dacă e adevărat ce mi s-a spus. De data asta e un caz grav, iar boala pare-mi-se că duce la eşafod.

— O, doamne! strigă Renée, pălind.

— Adevărat? întrebară ceilalţi, curioşi.

— După cîte mi s-au spus, a fost descoperit un mic complot bonapartist.

— E cu putinţă? se miră marchiza.

— Iată denunţul.

Şi Villefort citi:

„Domnul procuror regal este înştiinţat de către un prieten al tronului şi al religiei că numitului Edmond Dantès, secund pe nava Faraonul, sosită în dimineaţa aceasta de la Smirna, după ce a trecut pe la Neapole şi Porto-Ferrajo, i-au fost încredinţate, de către Murat, o scrisoare pentru uzurpator şi, de către uzurpator, o scrisoare pentru un comitet bonapartist din Paris.

Dovada crimei sale se va găsi, dacă va fi arestat, căci scrisoarea se află fie la el, fie la taică-său, fie în cabina sa de pe bordul Faraonului.“

— Dar scrisoarea aceasta, — spuse Renée, — scrisoarea aceasta, care de altfel nu-i decît o anonimă, îi e adresată procurorului regal, nu dumitale.

— Aşa e, însă cum procurorul lipseşte, secretarul său a primit scrisoarea şi, cum are sarcina să-i deschidă scrisorile, a deschis-o şi pe aceasta. Apoi a trimis după mine, dar negăsindu-mă, a dat ordinul de arestare.

— Aşadar vinovatul e arestat? întrebă marchiza.

— Adică acuzatul, se amestecă Renée.

— Da, doamnă, îi răspunse Villefort. Şi după cum aveam cinstea să-i mai spun adineauri domnişoarei Renée, dacă se găseşte scrisoarea, bolnavul e pe ducă.

— Unde e acum nefericitul acela? se interesă Renée.

— E la mine.

— Hai, prietene, îl îndemnă marchiza, nu lipsi de la datorie şi nu rămîne cu noi cînd slujba regelui te cheamă în altă parte. Du-te unde slujba regelui te cheamă.

— Domnule de Villefort, — spuse Renée, împreunîndu-şi mîinile a rugă, — fii binevoitor! Nu uita că e ziua logodnei noastre!

Villefort ocoli masa şi, apropiindu-se de logodnică, se sprijini de spătarul scaunului ei.

— Ca să-ţi risipesc neliniştea am să fac tot ce va fi cu putinţă, draga mea. Dar dacă există dovezi sigure, dacă acuzaţia e reală, va trebui să retez buruiana asta bonapartistă.

Renée se cutremură la auzul cuvintelor „să retez", fiindcă iarba despre care era vorba avea cap.

— Lasă, lasă! glăsui marchiza. Nu te lua după fetiţa asta, Villefort, se va obişnui ea.

Şi-i întînse o mînă uscăţivă, pe care Villefort o sărută, uitîndu-se la Renée, de parcă i-ar fi spus:

— Ţie îţi sărut mîna sau măcar ţie aş vrea să ţi-o sărut în clipa asta.

— Triste prevestiri! şopti Renée.

— Eşti nemaipomenit de copilăroasă, o dojeni marchiza. Gîndeşte-te puţin ce poate să aibă a face soarta statului cu nălucirile sentimentelor şi cu slăbiciunile inimii dumitale.

— Oh, mamă! şopti Renée.

— Fiţi îngăduitoare cu regalista noastră nu prea dîrză, doamnă marchiză, spuse Villefort. Vă făgăduiesc să-mi fac pe deplin datoria de înlocuitor al procurorului regal, adică să fiu de o asprime cumplită.

Dar, spunînd aceste cuvinte, Villefort aruncă o privire furişă spre logodnica sa, şi privirea aceasta spunea:

„Fii liniştită, Renée; pentru dragostea noastră, voi fi îngăduitor."

Renée îi răspunse cu cel mai dulce surîs, iar Villefort ieşi, nespus de fericit.

Capitolul VII

INTEROGATORIUL

De îndată ce ieşi din sufragerie, Villefort lepădă masca voioşiei şi luă înfăţişarea serioasă a omului chemat la îndatorirea supremă de a hotărî asupra vieţii semenilor săi.

Cu toată uşurinţa de a-şi schimba înfăţişarea, uşurinţă pe care substitutul o studiase de multe ori dinaintea oglinzii, ca un actor priceput, de data aceasta însă îi veni destul de greu să-şi încrunte sprîncenele şi să-şi posomorască faţa. Într-adevăr, dacă lăsăm la o parte politica făcută de taică-său şi care i-ar fi putut dăuna în viitor, dacă bătrînul n-avea s-o părăsească de tot, Gérard de Villefort era, în clipa aceea, cît se poate de fericit. La douăzeci şi şapte de ani stăpînea o avere însemnată, ocupa un loc de frunte în magistratură, se căsătorea cu o fată frumoasă pe care o iubea, nu cu patimă, ci chibzuit, aşa cum trebule să iubească un substitut de procuror. Logodnica lui, în afară de frumuseţea ei deosebită, era domnişoara de Saint-Méran, cu alte cuvinte aparţinea uneia dintre familiile cele mai bine văzute la curte pe vremea aceea, iar influenţa tatălui şi a mamei ei, care nu aveau alt copil, putea fi în întregime folosită pentru ginere. Pe de altă parte, logodnica îi mai aducea viitorului ei soţ şi o zestre de cincizeci de mii de taleri, împreună cu speranţele — după cum spun de obicei peţitorii — unei moşteniri ce se putea ridica într-o bună zi la o jumătate de milion.

Elementele acestea luate laolaltă alcătuiau pentru Villefort un total de fericire atît de uluitoare, încît i se părea că şi soarele are pete, după ce-şi privea cu ochii sufletului propria lui viaţă interioară.

La uşă, Villefort îl găsi pe comisarul de poliţie

care-l aştepta. Vederea omului în negru îl coborî îndată din cerurile unde plutea, pe pămîntul material de sub tălpi. Deci îşi luă înfăţişarea despre care am vorbit şi, apropiindu-se de comisar, îi spuse:

— Iată-mă. Am citit scrisoarea. Bine-ai făcut că l-ai arestat pe omul acela. Acum dă-mi toate amănuntele culese despre el şi despre conspiraţie.

— Despre conspiraţie încă nu ştiu nimic, domnule. Toate hîrtiile găsite asupra lui le-am strîns într-un singur pachet, le-am sigilat şi vi le-am pus pe birou. În ceea ce-l priveşte pe acuzat, după cum aţi văzut din scrisoare, se numeşte Edmond Dantès, e secund pe bordul corabiei *Faraonul,* care face negoţ de bumbac cu Smirna şi Alexandria şi aparţine casei Morrel şi fiul, din Marsilia.

— Înainte de a lucra în marina comercială a făcut parte din marina militară?

— Nu, domnule. E tînăr de tot.

— Cîţi ani are?

— Cel mult nouăspreze-douăzeci de ani.

În clipa aceea, cum Villefort mergînd pe Grande-Rue ajunsese la colţul străzii des Conseils, un om care părea că-l aşteaptă îl opri. Omul acela era Morrel.

— Domnule de Villefort! strigă armatorul, zărindu-l pe substitut. Mă bucur nespus că vă întîlnesc. Închipuiţi-vă, s-a săvîrşit greşeala cea mai ciudată şi mai uimitoare: a fost arestat Edmond Dantès, secundul vasului meu.

— Ştiu, domnule, îi răspunse Villefort. Tocmai mă duc să-i iau interogatoriul.

— Domnule, — vorbi mai departe Morrel, împins de prietenia ce o purta tînărului marinar, — dumneavoastră nu-l cunoaşteţi pe acuzat, dar eu îl cunosc bine: e omul cel mai blînd, cel mai cinstit şi, aproape că aş cuteza să spun, omul care ştie cel mai bine ce să facă şi ce nu, din întreaga noastră marină comercială. Domnule de Villefort, pun o vorbă bună pentru el, cu toată sinceritatea şi din toată inima.

Villefort, după cum s-a văzut, aparţinea taberei nobile a oraşului, pe cîtă vreme Morrel aparţinea taberei populare. Primul era regalist înfocat, iar al doilea, bănuit de bonapartism. De aceea îl privi cu dispreţ pe Morrel şi-i spuse neprietenos :

— Ştii foarte bine, domnule, că poţi fi blînd în viaţa personală, cinstit în treburile comerciale, atotştiutor în meseria ta, şi totodată cu desăvîrşire vinovat cînd e vorba de politică. Aşa-i că ştii, domnule?

Şi magistratul apăsă asupra ultimelor cuvinte, ca şi cum s-ar fi referit chiar la armator, pe cînd privirea lui scrutătoare voia parcă să pătrundă pînă în fundul sufletului omului acestuia, care îndrăznise să intervină pentru un altul, deşi ar fi trebuit să ştie că are el însuşi nevoie de îngăduinţă.

Morrel roşi, căci nu se ştia cu inima tocmai curată în ceea ce priveşte politica, şi apoi, mărturisirea pe care i-o făcuse Dantès despre locul întîlnirii cu marele mareşal şi despre cele cîteva cuvinte ale împăratului îl cam nelinişteau. Totuşi, adăugă, pătruns de cea mai adîncă grijă :

— Vă rog, domnule de Villefort, fiţi drept, aşa cum trebuie să fiţi, bun cum aţi fost întotdeauna, şi *redaţi-ni-l* repede pe bietul Dantès !

Acest *redaţi-ni-l* sună revoluţionar la urechea substitutului de procuror regal.

„De, de, îşi spuse el în gînd, redaţi-ni-l... Nu cumva Dantès ăsta o fi făcînd parte din vreo asociaţie de carbonari, dacă protectorul lui vorbeşte, fără să-şi dea seama, la plural? Comisarul mi se pare că mi-a spus că l-a arestat într-o cîrciumă, în tovărăşie numeroasă : nu cumva complotau ?"

Apoi răspunse cu glas tare :

— Poţi fi pe deplin liniştit, domnule, şi n-ai apelat zadarnic la spiritul meu de dreptate, dacă acuzatul e nevinovat. Dar dacă, dimpotrivă, e vinovat, nu uita că trăim timpuri grele, iar îngăduinţa ar fi o pildă cît se poate de rea : voi fi deci silit să-mi fac datoria.

Şi spunînd acestea, cum tocmai ajunsese la poarta casei sale, lipită de palatul justiţiei, el intră mîndru, după ce-l salută cu o politeţe deosebit de rece pe nefericitul armator, care rămase ca împietrit.

Anticamera gemea de jandarmi şi de agenţi ai poliţiei. În mijlocul lor, învăluit în priviri arzînd de ură, stătea în picioare, liniştit şi nemişcat, arestatul.

Villefort străbătu anticamera, îi aruncă o privire piezişă lui Dantès şi, după ce luă un teanc de hîrtii pe care i le înmînă un agent, dispăru, spunînd:

— Să fie adus arestatul.

Deşi abia îl privise, Villefort putuse să-şi facă o idee despre omul care urma să fie interogat. Văzuse înţelepciunea pe fruntea lui înaltă şi senină; curajul, în ochii aţintiţi şi în sprîncenele încruntate; sinceritatea în buzele groase, pe jumătate deschise, printre care se vedeau două rînduri de dinţi, albi ca fildeşul.

Prima părere îi fusese favorabilă lui Dantès. Dar Villefort auzise de atîtea ori, ca o pildă de adîncă înţelepciune politică, faptul că trebuie să te fereşti de prima pornire, chiar dacă e bună, încît îşi potrivi părerea după proverb, fără să ia în seamă deosebirea ce există între aceste două cuvinte.

Îşi înăbuşi deci îmboldurile bune ce-i năvăleau în inimă, ca să pornească, de-acolo, asaltul asupra minţii; îşi luă, în faţa oglinzii, înfăţişarea de zile mari şi se aşeză la birou, întunecat şi ameninţător.

O clipă după el intră Dantès.

Tînărul era tot palid, dar calm, şi zîmbitor. Isi salută judecătorul cu o politeţe potolită, apoi căută din ochi un scaun, ca şi cum s-ar fi aflat în salonul armatorului Morrel.

Abia atunci întîlni privirea întunecată a lui Villefort, privirea aceea a oamenilor legii, care nu vor să li se citească gîndurile şi ai căror ochi par nişte sticle fără luciu. Privirea aceasta îi aminti că se află dinaintea chipului mohorît al justiţiei.

— Cine eşti şi cum te cheamă? întrebă Villefort,

răsfoind notele luate de la agent, cînd intrase. Teancul de hîrtii crescuse peste măsură de o oră încoace, căci relele iscodirilor se prind cu repeziciune de trupul bietului nefericit care poartă numele de arestat.

— Mă numesc Edmond Dantès, domnule, răspunse cu glas liniştit şi răsunător tînărul. Sînt secund pe bordul navei *Faraonul*, care aparţine domnilor Morrel şi fiul.

— Cîţi ani ai? întrebă Villefort.

— Nouăsprezece ani, răspunse Dantès.

— Ce făceai cînd ai fost arestat?

— Mă aflam la ospăţul logodnei mele, domnule, spuse Dantès, cu glasul uşor mişcat de nepotrivirea dureroasă dintre clipele acelea fericite şi ceremonia lugubră ce se desfăşura acum, ca şi de nepotrivirea dintre chipul strălucitor al lui Mercédès, scos în toată strălucirea lui, prin contrast cu figura mohorîtă a lui de Villefort.

— Te aflai la ospăţul de logodnă? întrebă substitutul, tresărind fără voie.

— Da, domnule. Sînt pe cale să mă căsătoresc cu o fată pe care o iubesc de trei ani.

Deşi nepăsător, ca de obicei, Villefort fu totuşi izbit de coincidenţa aceasta, iar glasul emoţionat al lui Dantès, lovit pe neaşteptate în plină fericire, îi trezi o licărire de simpatie în inimă. Şi el se logodea, şi el era fericit, iar fericirea îi fusese tulburată ca să contribuie la distrugerea bucuriei unui om care, ca şi el, era aproape de fericire.

„Asemănările acestea filozofice, gîndi Villefort, vor avea mare efect cînd mă voi reîntoarce în salonul domnului de Saint-Méran". Şi îşi pregăti dinainte în minte, pe cînd Dantès aştepta să i se pună noi întrebări, cuvintele pline de antiteze cu ajutorul cărora oratorii îşi alcătuiesc frazele care să smulgă aplauze, şi care uneori tind să pară că ar fi într-adevăr o formă a oratoriei.

Cînd micul său *speech* mintal luă sfîrşit, Villefort surîse încîntat de succesul ce-l aştepta şi, reîntorcîndu-se spre Dantès, îi spuse:

— Continuă.

— Ce să continui?

— Să luminezi justiţia.

— N-aştept decît să-mi spună justiţia asupra cărui lucru vrea să fie luminată, şi voi spune tot ce ştiu. Însă, adăugă Dantès, zîmbind la rîndul său, vă anunţ dinainte că nu prea ştiu mare lucru.

— Ai slujit în timpul domniei uzurpatorului?

— Tocmai era să fiu încorporat în marina militară cînd a căzut.

— Se spune că ai păreri politice nelalocul lor, glăsui Villefort, căruia nu i se suflase un cuvînt despre acestea, dar punea totuşi întrebarea cu un ton de învinovăţire.

— Părerile mele politice, domnule? Vai! Aproape că mi-e ruşine, dar trebuie să vă mărturisesc: n-am avut niciodată ceea ce s-ar putea numi o părere politică. Abia am împlinit nouăsprezece ani. Nu ştiu nimic. Nu mi-e hărăzit să joc nici un rol. Puţinul care sînt şi care voi fi, dacă mi se va da locul rîvnit de mine, i-l voi datora domnului Morrel. De aceea toate părerile mele — şi n-am să le spun păreri politice, ci personale —se mărginesc la aceste trei sentimente: îl iubesc pe tata, îl respect pe domnul Morrel şi o ador pe Mercédès. Iată, domnule, tot ce pot spune justiţiei. Vă daţi seama că nu sînt lucruri prea interesante pentru ea.

Pe măsură ce Dantès vorbea, Villefort îi privea chipul blînd şi cinstit totodată, şi simţea că-i revin în minte cuvintele lui Renée, care, fără să-l cunoască, îi ceruse să fie îngăduitor faţă de acuzat. Cu priceperea la crime şi la criminali, pe care substitutul o avea formată, vedea nevinovăţia ţîşnind din fiecare vorbă a lui Dantès. Şi, într-adevăr, tînărul acesta, copilul acesta mai degrabă, simplu, firesc, vorbind cu acea căldură a inimii pe care n-o găseşti niciodată

cînd o cauți, plin de dragoste pentru toată lumea, fiindcă era fericit și fiindcă fericirea îi face buni chiar pe ticăloși, reușea să reverse aproape pînă și asupra judecătorului său blînda bunătate care-i umplea inima. Edmond, oricît de aspru și de neînduplecat se purta Villefort față de el, n-avea în gesturi și în glas decît mîngîiere și bunătate pentru cel care-i lua interogatoriul.

„Pe cinstea mea, gîndi Villefort, e un băiat încîntător și nădăjduiesc că n-o să-mi fie prea greu să-i fiu pe plac lui Renée, îndeplinindu-i prima rugăminte făcută. Răsplata o să-mi fie o strîngere cordială de mînă în fața lumii și un sărut înfocat cînd vom rămîne singuri".

Și cu gîndul la o răsplată atît de plăcută, chipul lui Villefort se înseninâ. De aceea, cînd își lăsă gîndurile și își îndreptă privirea spre Dantès, tînărul, care-i urmărise toate schimbările feței, îi zîmbi, la fel cum îi zîmbiseră și gîndurile.

— Domnule, — îl întrebă Villefort, — ai vreun dușman?

— Eu să am dușmani? se miră Dantès. Din fericire sînt prea neînsemnat ca să mă urască cineva din pricina situației mele. Cît despre firea mea, deși uneori sînt cam iute, m-am străduit întotdeauna să mi-o potolesc față de subalterni. Am sub comandă vreo zece sau doisprezece marinari; întrebați-i pe ei, domnule, și vă vor spune că mă iubesc și mă respectă, nu ca pe un tată, fiindcă sînt prea tînăr, dar ca pe un frate mai mare.

— Dacă n-ai dușmani, poate ai stîrnit invidia cuiva? Ai s-ajungi căpitan la nouăsprezece ani, și asta nu-i puțin lucru pentru cei de-o seamă cu dumneata; ai să te-nsori cu o femeie frumoasă, care te iubește, și ăsta e un noroc rar întîlnit pentru toată lumea. Darurile acestea ale destinului i-au putut face pe unii să te invidieze.

— Da, aveți dreptate. Pesemne cunoașteți oamenii mai bine decît mine și s-ar putea să fie cum spu-

neți. Dar dacă invidioșii s-ar găsi printre prietenii mei, mi-ar place mai mult să nu-i știu, ca să nu fiu silit să-i urăsc.

— N-ai dreptate. E bine totdeauna, și pe cît e cu putință, să vezi limpede în jurul tău. Și, ca să-ți spun drept, îmi pari un tînăr atît de cumsecade, încît am să las la o parte regulile obișnuite ale justiției și-am să te ajut să faci lumină, arătîndu-ți denunțul care te-a adus dinaintea mea: Iată acuzația; recunoști scrisul?

Și Villefort, scoțînd scrisoarea din buzunar, i-o arătă lui Dantès. Dantès privi și citi. O umbră îi acoperi fruntea.

— Nu, domnule, nu cunosc scrisul, răspunse el. E prefăcut și totuși, după formă, pare destul de îngrijit. În orice caz, l-a așternut o mînă pricepută. Sînt fericit că am avut a face cu dumneavoastră, pentru că, într-adevăr, cel ce mă invidiază îmi e cu adevărat dușman.

Și din fulgerul care licări în ochii tînărului cînd rosti aceste cuvinte, Villefort putu să-și dea seama cîtă putere nestăvilită se ascundea sub înfățișarea lui blîndă.

— Acum haide, — îl îndemnă substitutul, — răspunde-mi deschis, nu ca un arestat înaintea judecătorului, ci ca un om în fața altui om care-i poartă grija: ce e adevărat în denunțul anonim?

Și Villefort zvîrli pe birou, cu silă, scrisoarea pe care Dantès i-o înapoiase.

— Totul și nimic, domnule! Iată adevărul, pe cinstea mea de marinar, pe dragostea mea pentru Mercédès, pe viața tatălui meu.

— Vorbește, spuse cu glas tare Villefort.

Iar în gînd:

„Dacă Renée ar putea să mă vadă, cred c-ar fi mulțumită de mine și că nu mi-ar mai spune tăietor de capete."

— Am să vă spun. Cînd am plecat din Neapole, căpitanul Leclère s-a îmbolnăvit de febră cerebrală.

Cum n-aveam medic pe bord şi cum el nu voia să ancorăm la nici un ţărm, fiindcă se grăbea să ajungă în insula Elba, boala i s-a înrăutăţit într-atîta, încît, în seara celei de-a treia zi, simţind că nu mai are mult de trăit, m-a chemat lîngă el. „Dragul meu Dantès, mi-a spus căpitanul, jură-mi pe cinstea ta că vei face ceea ce am să-ţi cer. E un lucru deosebit de important". „Îţi jur, căpitane", i-am răspuns eu. „Atunci ascultă: după moartea mea, comanda corăbiei îţi revine dumitale, care-mi eşti secund. Ai să iei comanda, ai să te îndrepţi spre insula Elba, ai să debarci la Porto-Ferrajo, ai să întrebi de marele mareşal şi ai să-i dai scrisoarea asta: poate că apoi ţi se va da o altă scrisoare şi te vor însărcina cu vreo misiune. Misiunea aceasta, care mă aştepta pe mine, o vei îndeplini tu, Dantès, şi toată cinstea îţi va reveni ţie". „Am să fac tot ce-mi ceri, căpitane, dar poate că nu-i atît de uşor, pe cît crezi, să pătrunzi pînă la marele mareşal". „Iată un inel care, dacă i-l trimiţi, îţi va înlătura toate piedicile", îmi răspunse căpitanul.

Şi îmi dădu inelul.

Era şi timpul, de altfel: după două ore şi-a pierdut cunoştinţa, iar a doua zi a murit.

— Şi ce-ai făcut atunci?

— Ceea ce se cădea să fac, domnule, ceea ce ar fi făcut oricare altul în locul meu. Rugăminţile unui om pe moarte e ceva sfînt. Iar rugăminţile unui superior sînt ordine ce trebuiesc duse la îndeplinire. Mi-am îndreptat deci pînzele spre insula Elba, unde am ajuns a doua zi. Am oprit tot echipajul pe bord şi am coborît singur pe uscat. După cum mă aşteptam, nu mi-a fost de loc uşor să pătrund pînă la marele mareşal, dar i-am trimis inelul care trebuia să-mi servească drept semn de recunoaştere şi mi s-au deschis toate porţile. Mareşalul m-a primit, m-a întrebat despre ultimele clipe ale nefericitului Leclère şi, după cum prevăzuse căpitanul, mi-a dat o scrisoare, însărcinîndu-mă s-o duc personal la Paris. I-am făgăduit s-o duc, pentru că astfel îndeplineam

ultima dorinţă a căpitanului. Cînd am ajuns la Marsilia, am pus repede la punct toate treburile de pe bord şi am alergat să-mi îmbrăţişez logodnica pe care am regăsit-o mai frumoasă şi mai iubitoare ca oricînd. Prin grija domnului Morrel am trecut peste toate greutăţile cu biserica, şi astfel, după cum vă spuneam, domnule, mă găseam la ospăţul meu de logodnă. Cununia avea să aibă loc o oră mai tîrziu, şi mă gîndeam să pornesc a doua zi spre Paris, cînd, din pricina denunţului acestuia, pe care văd că-l priviţi cu aceeaşi silă ca şi mine, am fost arestat.

— Da, da, — murmură Villefort, — tot ce-mi spui pare adevărat, şi n-ai altă vină decît că n-ai fost chibzuit; ba chiar şi nechibzuinţa îţi este îndreptăţită de ordinele căpitanului. Predă-ne scrisoarea primită pe insula Elba, dă-mi cuvîntul că te vei prezenta de îndată ce vei fi chemat şi du-te înapoi la prietenii dumitale.

— Cu alte cuvinte sînt liber, domnule! strigă Dantès, în culmea bucuriei.

— Eşti liber, numai că trebuie să-mi dai scrisoarea.

— Trebuie să fie dinaintea dumneavoastră, domnule, căci mi-a fost luată împreună cu celelalte hîrtii şi văd cîteva dintre ele în pachetul acesta.

— Ia stai puţin, — îl opri substitutul care tocmai îşi lua mănuşile şi pălăria, — ia stai puţin! Cui îi e adresată scrisoarea?

— *Domnului Noirtier, strada Coq-Héron, Paris.*

Trăsnetul dacă ar fi căzut pe Villefort şi tot nu l-ar fi izbit mai repede şi mai pe neaşteptate. Prăbuşindu-se în fotoliu, el se ridică apoi doar atîta cît să ajungă la pachetul cu hîrtii găsite asupra lui Dantès, şi răsfoindu-le grăbit, scoase la iveală scrisoarea fatală, pe care o privi îngrozit.

— Domnul Noirtier, str. Coq-Héron nr. 13, Paris, şopti el, pălind din ce în ce mai mult.

— Da, domnule, răspunse Dantès mirat. Îl cunoaşteţi?

— Nu-l cunosc, se lepădă Villefort. Un slujitor credincios al regelui nu-i cunoaşte pe conspiratori.

— Aşadar e vorba de o conspiraţie? întrebă Dantès care, după ce se crezuse liber, se temea mai mult decît la început. În orice caz, domnule, după cum v-am spus, habar n-aveam de cuprinsul scrisorii pe care trebuia să o duc.

— Dar ştii numele celui căruia trebuia dusă, vorbi înăbuşit Villefort.

— Era nevoie să-l ştiu, ca să n-o dau altcuiva.

— Şi n-ai arătat nimănui scrisoarea? întrebă Villefort, citind şi pălind pe măsură ce citea.

— Nimănui domnule, pe cuvîntul meu!

— Nu ştie nimeni că-i duci domnului Noirtier o scrisoare din insula Elba?

— Nimeni în afară de cel ce mi-a înmînat-o.

— Şi atîta e totuşi prea mult! şopti Villefort.

Substitutul se întuneca tot mai mult, pe măsură ce se apropia de sfîrşitul scrisorii. Buzele lui învineţite, mîinile tremurătoare, ochii aprinşi îi arătau lui Dantès că nu-l aşteaptă nimic bun.

După ce termină de citit, Villefort îşi lăsă fruntea în palme şi rămase o clipă copleşit.

— Doamne, dar ce-aveţi? întrebă Dantès sfios.

Villefort nu-i răspunse. Dar după un timp îşi înălţă faţa palidă şi răvăşită şi mai citi încă o dată scrisoarea.

— Spui că nu ştii ce scrie în ea? mai întrebă el.

— Pe onoarea mea, vă repet, domnule, că habar n-am. Dar ce vi s-a întîmplat? Nu vă simţiţi bine? Vreţi să sun, să chem pe cineva?

— Stai pe loc! strigă Villefort, ridicîndu-se repede. Nu te mişca, nu scoate o vorbă! Eu poruncesc aici, nu dumneata.

— Voiam să vă ajut şi atîta tot, răspunse Dantès jignit.

— N-am nevoie de nimic. O ameţeală trecătoare... Vezi de dumneata, nu de mine, şi răspunde-mi.

Dar degeaba aşteptă Dantès interogatoriul care

ar fi trebuit să urmeze după un asemenea ordin. Villefort căzu din nou în fotoliu, își trecu mîna rece ca gheața peste fruntea brobonită de sudoare și începu să citească scrisoarea pentru a treia oară.

„Dacă știe ce cuprinde scrisoarea asta și dacă află vreodată că Noirtier este tatăl lui Villefort, atunci sînt pierdut, pierdut fără scăpare!" gîndi el.

Și din timp în timp îl privea pe Edmond, ca și cum privirile lui ar fi putut să nimicească bariera nevăzută care închide în inimă tainele pe care gura nu le rostește.

— Să lăsăm încolo îndoiala, strigă el pe neașteptate.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, domnule! strigă nefericitul tînăr. Dacă vă mai îndoiți de mine, dacă mă bănuiți cumva, puneți-mi întrebări și sînt gata să vă răspund.

Villefort se căzni să se stăpînească și spuse cu un glas care voia să pară cît mai neșovăielnic:

— Din interogatoriu rezultă acuzațiile cele mai grele împotriva dumitale, de aceea îmi este peste putință să-ți redau chiar acum libertatea, așa cum nădăjduisem s-o fac la început. Înainte de a lua o asemenea măsură trebuie să mă sfătuiesc cu judecătorul de instrucție. Pînă atunci, cred că-ți dai seama de felul cum m-am purtat față de dumneata.

— Desigur, domnule, — rosti Dantès, — și vă mulțumesc. Mi-ați fost mai mult prieten decît judecător.

— Ei bine, te voi mai ține arestat încă un timp, cît mai puțin cu putință. Principala acuzație împotriva dumitale este scrisoarea asta, și iată!... Villefort se apropie de vatră, aruncă scrisoarea în foc și rămase acolo pînă ce o văzu prefăcută în cenușe... Și iată că am nimicit-o, continuă el.

— Domnule, — strigă Dantès, — sînteți mai mult decît dreptatea, sînteți bunătatea însăși!

— Înțelegi că după o asemenea faptă poți avea încredere în mine? urmă Villefort.

— Porunciți-mi și vă voi îndeplini poruncile.

— Nu, — spuse Villefort apropiindu-se de tînăr, — n-am de gînd să-ţi poruncesc, înţelegi? Vreau să-ţi dau sfaturi.

— Vorbiţi şi mă voi supune lor ca unor porunci.

— Am să te ţin aici, în palatul justiţiei, pînă deseară. Poate că va veni altcineva să-ţi ia interogatoriul. Spune-i tot ce mi-ai spus şi mie, dar nu sufla un cuvînt despre scrisoare.

— Vă făgăduiesc să fac întocmai, domnule.

Părea că Villefort se roagă şi că arestatul îl liniştește pe judecător.

— Înţelegi? urmă judecătorul, privind cenuşa care mai păstra încă forma hîrtiei şi zbura deasupra flacărilor. Acum scrisoarea e nimicită, şi numai noi doi ştim că a existat vreodată. N-o să-ţi mai poată fi pusă dinainte: tăgăduieşte dacă ţi se va vorbi despre ea, tăgăduieşte cu îndrăzneală şi vei fi salvat.

— Voi tăgădui, n-aveţi nici o grijă.

— Bine, bine! aprobă Villefort, întinzînd mîna spre cordonul soneriei.

Apoi, oprindu-se în clipa cînd era gata să sune, întrebă:

— E singura scrisoare pe care ai avut-o?

— Singura.

— Jură-mi!

Dantès întinse braţul.

— Jur!

Villefort sună. Cînd intră comisarul, Villefort se apropie de el şi-i şopti cîteva cuvinte. Acesta răspunse printr-un semn de încuviinţare.

— Urmează-l pe domnul, îi spuse Villefort lui Dantès.

Dantès se înclină, aruncă o ultimă privire plină de recunoştinţă spre Villefort, apoi ieşi.

De-abia se închisese însă uşa în urma lui, cînd Villefort simţi că-şi pierde puterile şi se prăbuşi aproape leşinat pe un scaun.

— Doamne! — şopti el o clipă mai tîrziu, — de ce depinde viaţa şi norocul! Dacă procurorul regal

s-ar fi găsit la Marsilia, dacă în locul meu ar fi fost chemat judecătorul de instrucție, aș fi fost pierdut. Și scrisoarea, scrisoarea asta afurisită m-ar fi prăbușit în prăpastie. Ah, tată, tată, pînă cînd ai să fii o piedică în calea fericirii mele și pînă cînd va trebui să mă lupt cu trecutul tău ?

Apoi, un gînd neașteptat păru să-i treacă prin minte și-i lumină chipul. Pe buzele încă încleștate i se ivi un zîmbet, privirea rătăcită i se ațintì părînd că se oprește asupra unui gînd.

— Asta e ! șopti Villefort. Da, scrisoarea care trebuia să mă piardă îmi va aduce poate noroc. Haide, Villefort, la lucru !

Și după ce se convinse că arestatul nu mai era în sala de așteptare, substitutul procurorului regal ieși, pornind apoi repede spre casa logodnicei sale.

Capitolul VIII

CASTELUL D'IF

Trecînd prin anticameră, comisarul chemă doi jandarmi care se aşezară unul în dreapta şi altul în stînga lui Dantès. Fu deschisă uşa ce lega apartamentul procurorului regal de palatul justiţiei, şi grupul înaintă cîtva timp de-a lungul unuia din acele coridoare mari şi posomorîte care dau fiori celor ce le străbat, chiar dacă ei n-ar avea nici un motiv să se înfioare.

După cum apartamentul lui Villefort era legat cu palatul justiţiei, tot astfel palatul justiţiei era legat de închisoare, o clădire mohorîtă, alăturată palatului, dinaintea căreia se înalţă, părînd că o priveşte curioasă prin golurile ei căscate, clopotniţa mănăstirii Accoules.

După mai multe ocolişuri de-a lungul coridorului, Dantès văzu deschizîndu-se o poartă cu o ferestruică de fier. Comisarul bătu în poartă de trei ori cu un ciocan de fier, şi Dantès simţi loviturile ca şi cum i-ar fi fost date în inimă. Poarta se deschise, jandarmii îl împinseră binişor înăuntru pe arestatul care mai şovăia încă. Dantès trecu pragul cumplit şi poarta se închise cu zgomot în urma lui. Acum simţea că respiră un alt aer, greu şi încărcat de miasme ; se afla în închisoare.

Fu dus într-o încăpere destul de curată, deşi zăbrelită şi zăvorîtă. Din pricina asta noua sa locuinţă nu-l înspăimîntă. De altfel, cuvintele substitutului de procuror regal, rostite cu un glas care lui Dantès i se păruse prietenos, îi stăruiau încă în urechi, ca o făgăduială dătătoare de nădejdi.

Erau orele patru cînd Dantès fusese dus în închisoare. După cum am spus, toate acestea se petreceau

la 1 martie. Curînd se înnoptă, şi prizonierul se pomeni învăluit de beznă.

Atunci, pentru că nu mai putea vedea nimic, i se ascuţi auzul. Tresărea la cel mai slab zgomot ce răzbătea pînă la el; convins că vin să-i dea drumul, sărea în picioare şi pornea spre uşă; dar zgomotul se stingea curînd, în cine ştie ce unghere ale închisorii, şi Dantès recădea mîhnit pe scăunelul său.

În sfîrşit, pe la orele zece seara, în clipa cînd prizonierul începuse să-şi piardă orice nădejde, auzi un nou zgomot, care i se păru, de data aceasta, că se îndreaptă spre camera lui. Şi într-adevăr, pe coridor răsunară paşi. Apoi paşii se opriră în dreptul uşii, o cheie fu răsucită în broască, zăvoarele scrîşniră, şi puternica pavăză de stejar se dădu în lături, lăsînd să pătrundă dintr-o dată, în bezna odăii, lumina orbitoare a două făclii.

La lumina făcliilor, Dantès văzu lucind spadele şi flintele a patru jandarmi.

El făcuse vreo doi paşi spre uşă, dar, văzînd că numărul străjii sporise, rămase ţintuit locului.

— Pe mine mă căutaţi? întrebă Dantès.

— Da, răspunse unul dintre jandarmi.

— Din partea domnului substitut de procuror regal?

— Aşa cred.

— Bine, sînt gata să vă urmez.

Convingerea că erau trimişi de domnul de Villefort înlătură orice urmă de teamă din inima nefericitului tînăr. De aceea păşi liniştit, cu pas sigur, şi se aşeză de bunăvoie între jandarmi.

La poarta dinspre stradă aştepta o trăsură închisă. Pe capră, lîngă birjar, stătea un temniceer.

— E pentru mine trăsura? întrebă Dantès.

— Pentru tine, îi răspunse un jandarm. Hai, urcă-te!

Dantès voi să spună ceva, dar uşa trăsurii se deschise şi cineva îl împinse înăuntru. Cum nici nu putea şi nici n-avea de gînd să se împotrivească, se pomeni

într-o clipă tocmai în fundul trăsurii, între doi jandarmi. Ceilalți doi se așezară pe bancheta din față, și greoiul vehicul porni cu un huruit sinistru.

Prizonierul privi ferestrele trăsurii: erau zăbrelite. Înțelese că schimbase doar închisoarea. Singura deosebire era că noua închisoare se mișca, ducîndu-l spre o țintă necunoscută. Privind printre zăbrelele atît de înguste, încît abia dacă și-ar fi putut vîrî mîna, Dantès își dădu seama că străbăteau strada Caisserie și că se coborau spre chei, prin străzile Saint-Laurent și Taramis.

Curînd putu să vadă licărind, printre gratiile de la ferestre și printre gratiile monumentului în preajma căruia se aflau, luminile de la Consigne.

Trăsura se opri. Temnicerul coborî și se îndreptă spre corpul de gardă. De acolo ieșiră vreo doisprezece ostași, care se aliniară. La lumina felinarelor de pe chei, Dantès văzu puștile lucind.

„Oare pentru mine o fi atîta oaste?" se întrebă el.

Deși nu rostise nici un cuvînt, temnicerul îi dădu totuși răspunsul la întrebare, deschizînd ușa pe care o încuiase cu cheia: între cele două șiruri de soldați, Dantès văzu un drum, lăsat pentru el, de la trăsură la port.

Mai întîi coborîră cei doi jandarmi care stătuseră pe bancheta din față. Apoi fu coborît prizonierul. Jandarmii care-i stătuseră alături îl urmară și ei. Întregul grup se îndreptă spre o luntre, pe care un marinar de la vamă o ținea legată de chei, cu un lanț. Ostașii îl priviră pe Dantès, buimăciți și curioși totodată. Într-o clipă, tînărul fu așezat la pupa vasului și înconjurat de cei patru jandarmi. Temnicerul se așeză de partea cealaltă, la prova. O zguduitură puternică desprinse luntrea de țărm și patru lopătari vîsliră zdravăn spre Pilon. La strigătul unuia dintre marinari, lanțul care închide portul fu coborît, și Dantès se pomeni în așa-numitul Friou, adică în afara portului.

Prima mişcare a deţinutului, pomenindu-se în aer liber, fu o mişcare de bucurie. Aerul înseamnă, într-o măsură, libertate. El respiră cu nesaţ adierea vie care aduce pe aripile ei toate miresmele necunoscute ale nopţii şi ale mării. Dar curînd oftă; trecea pe dinaintea „Réservei", în care fusese atît de fericit, chiar în dimineaţa aceea, cu o oră înaintea arestării. Şi prin lumina ferestrelor deschise răzbătea pînă la el zgomotul voios al unei petreceri.

Dantès îşi împreună mîinile, înălţă ochii spre cer şi se rugă.

Luntrea înainta mereu. Trecuse dincolo de Capul de Mort şi ajunsese în faţa golfuleţului Pharo. Acum plutea pe lîngă baterie. Pentru Dantès, manevra aceasta era de neînţeles.

— Încotro mă duceţi? întrebă el.

— Ai să afli îndată, îi răspunse unul dintre jandarmi.

— Vă întreb...

— N-avem voie să-ţi spunem nimic.

Dantès era şi el pe jumătate soldat, de aceea se gîndi că n-are nici un rost să mai pună întrebări unor oameni cărora superiorii le-au poruncit să nu răspundă, şi tăcu.

Dar cele mai ciudate gînduri începură să-i vină în minte; fiindcă nu puteau să meargă cine ştie cît într-o asemenea luntre şi fiindcă în partea spre care se îndreptau nu se afla nici o corabie ancorată, se gîndi că-l duceau spre vreun punct mai îndepărtat al coastei. Acolo aveau să-l lase, spunîndu-i că e liber. Nu era legat, nici nu încercaseră măcar să-i pună cătuşele, şi asta i se părea a fi un semn bun. Şi apoi substitutul, care fusese mai mult decît bun cu el, nu-i făgăduise oare că dacă nu va rosti blestematul nume al lui Noirtier, n-avea de ce se teme? Oare nu distrusese Villefort, în faţa lui, scrisoarea periculoasă, singura probă care l-ar fi putut învinovăţi?

Şi Dantès rămase în aşteptare, tăcut şi gînditor,

încercînd să străpungă bezna cu ochii marinarului deprins în spațiul și în întunericul nopții.

Insula Ratonneau, pe care licărea un far, rămăsese spre dreapta. Tot înaintînd de-a lungul țărmului, luntrea ajunsese în dreptul golfului Catalanilor. Acolo, privirea prizonierului căută să străpungă întunericul cu și mai multă putere: Mercédès trebuia să se găsească pe undeva, pe aproape, ba chiar i se năzărea, clipă de clipă, că vede ivindu-se pe țărm silueta nedeslușită și ștearsă a unei femei.

Cum de nu presimțea Mercédès că iubitul ei trece la numai trei sute de pași depărtare?

O singură lumină licărea la catalani. Și făcîndu-și socoteala, Dantès își dădu seama că ea lumina odaia logodnicei lui. Mercédès era singura care mai veghea în toată colonia. Dacă ar fi strigat cu putere, ea l-ar fi putut auzi.

Dar se opri, copleșit de rușine: ce-au să spună bărbații care-l priveau, dacă l-ar auzi strigînd ca un scos din minți? De aceea tăcu și privi țintă lumina licăritoare.

In acest timp luntrea înainta mereu. Dar prizonierul nu se gîndea la ea. Gîndurile lui se îndreptau spre Mercédès.

O colină acoperi lumina. Dantès se întoarse și observă că luntrea pornise spre larg.

Cît timp privise cufundat în gînduri, vîslele fuseseră înlocuite cu pînze și acum luntrea plutea împinsă de vînt.

Cu toate că-i era silă să-i mai pună vreo întrebare jandarmului, Dantès se apropie de el și-i prinse mîna.

— Camarade, — îi șopti el, — te rog din suflet, pe conștiința și pe haina ta ostășească, fie-ți milă de mine și răspunde-mi. Sînt căpitanul Dantès, francez pînă-n măduva oaselor, deși m-au acuzat de nu știu ce trădare. Unde mă duceți? Spune-mi și, pe cinstea mea de marinar, am să-mi fac datoria și am să mă supun sorții.

Jandarmul își scărpină urechea și se uită spre camaradul său. Acesta îi făcu un semn, de parcă ar fi vrut să-i zică: „De-acum totuna e; de ce nu i-ai spune?"

Atunci jandarmul se întoarse spre Dantès:

— Tocmai tu, care ești marinar și marsiliez, mă întrebi încotro mergem?

— Da, fiindcă, pe cinstea mea, nu știu.

— Și nici nu bănuiești?

— De loc.

— Nu se poate!

— Îți jur pe ce am mai sfînt. Te rog, spune-mi!

— Și consemnul?

— Consemnul nu te oprește să-mi spui ce am să aflu peste zece minute, peste o jumătate de ceas sau peste un ceas. Dar dacă îmi spui, înlături neliniștea care mi se pare că ține de veacuri întregi. Îți cer lucrul acesta, ca unui prieten. Iată, nu vreau nici să mă răzvrătesc, nici să fug. De altfel nici n-aș putea. Încotro mergem?

— Dacă ai avea ochii legați sau dacă n-ai fi ieșit niciodată din Marsilia, aș mai înțelege că nu poți să ghicești unde mergem.

— Îți spun că nu știu.

— Atunci, uită-te în jurul tău.

Dantès se ridică, își îndreptă privirea spre punctul către care părea că se îndreaptă luntrea și, la vreo două sute de stînjeni mai încolo, văzu ivindu-se stînca neagră și abruptă pe care se înalță, ca un morman de cremene, mohorîtul castel d'If.

Clădirea aceasta ciudată, temnița în jurul cărèia domnea groaza cea mai adîncă, fortăreața care hrănea de trei sute de ani Marsilia cu legendele ei înfiorătoare se ivi pe neașteptate în fața ochilor lui Dantès, care nici nu se gîndea măcar la ea, și-l înspăimîntă așa cum îl înspăimîntă pe un osîndit la moarte vederea eșafodului.

— Doamne! strigă el. Castelul d'If! Ce căutăm noi acolo?

Jandarmul zîmbi.

— Nu cumva mă duceţi acolo ca să mă întemniţaţi? urmă Dantès. Castelul d'If e o închisoare de stat hărăzită numai marilor vinovaţi politici. Eu n-am săvîrşit nici o crimă. Or fi existînd judecători sau altfel de magistraţi la Castelul d'If?

— După cîte-mi închipui n-ai să găseşti acolo decît un guvernator, nişte temniceri, o garnizoană şi nişte ziduri zdravene, răspunse jandarmul. Ia ascultă, băiete, nu mai face pe miratul; ai naibii să fiu dacă nu mi se pare că-mi răsplăteşti bunăvoinţa bătîndu-ţi joc de mine.

Dantès strînse cu putere braţul jandarmului.

— Cu alte cuvinte spui că sînt dus la castelul d'If pentru a fi întemniţat?

— Pesemne că de-asta... Oricum însă, n-are nici un rost să mă strîngi atît de tare.

— Şi voi fi întemniţat fără nici o altă cercetare, fără nici o altă formalitate?

— Formalităţile sînt îndeplinite, cercetarea e făcută.

— Aşadar, cu toată făgăduiala domnului de Villefort...

— Habar n-am dacă domnul de Villefort ţi-a făgăduit ceva, răspunse jandarmul. Ştiu doar că mergem la castelul d'If. Hei, dar ce faci? Săriţi, camarazi!

Repede ca fulgerul, Dantès voise să se arunce în mare. Dar gestul său nu scăpă ochiului priceput al jandarmului. În clipa cînd era gata să sară din luntre patru mîini viguroase îl înşfăcară.

Nefericitul se prăbuşi în fundul luntrei, urlînd de furie.

— Aşa! strigă jandarmul, punîndu-i un genunchi în piept. Va să zică aşa ştii să-ţi ţii cuvîntul de marinar. Să mai ai încredere în oamenii care par blînzi! Acum, prietene, încearcă să faci vreo mişcare, una singură, dacă vrei să te pomeneşti cu un plumb în

cap. Mi-am călcat primul consemn, dar pe-al doilea n-am să-l mai calc, te asigur!

Şi-şi coborî flinta spre Dantès, care simţi vîrful ţevii apăsîndu-i tîmpla.

O clipă, tînărul se gîndi să se zbată mai departe, ca să pună capăt, murind, nenorocirii neaşteptate ce se abătuse asupra lui şi-l prinsese, ca din senin, în ghearele ei de uliu. Dar tocmai pentru că nenorocirea venise pe neaşteptate, Dantès îşi spuse că ea nu putea dura mult. Apoi nu uitase nici făgăduiala domnului de Villefort. Şi, în sfîrşit, i se păru dezgustător şi josnic să piară în fundul unui vas, ucis de mîna unui jandarm.

Se prăbuşi deci pe fundul luntrei, urlînd de mînie şi frîngîndu-şi mîinile, furios.

Aproape în aceeaşi clipă o izbitură puternică zgudui luntrea. Unul dintre vîslaşi sări pe stînca de care se izbise prova, o funie se desfăşură de pe un scripete, făcîndu-l să scîrţîie, şi Dantès înţelese că ajunseseră şi că priponeau luntrea.

Într-adevăr, paznicii îl înşfăcară de mîini şi de guler, îl siliră să se ridice, îl împinseră afară din luntre şi-l tîrîră spre treptele care duceau în sus, spre poarta fortăreţei, în timp ce temnicerul, înarmat cu o flintă în vîrful căreia lucea o baionetă, îl împingea din urmă.

De altminteri, Dantès nu se mai împotrivi. Faptul că abia se mişca se datora mai mult amorţirii ce-l cuprinsese decît dorinţei de a nu se supune. Era buimăcit şi se clătina ca un om beat. Văzu din nou soldaţi înşiruiţi pe povîrnişul înalt, simţi treptele care-l sileau să-şi ridice picioarele, îşi dădu seama că pătrunde printr-o poartă care se închise în urma lui, dar toate astea le văzu şi le simţi ca printr-o ceaţă, fără să deosebească nimic limpede. Nu văzu nici măcar marea, acest uriaş chin al deţinuţilor, care-i privesc întinderea cu simţămîntul cumplit că e cu neputinţă s-o străbată.

În timpul unui popas de o clipă, el încercă să-şi

adune gîndurile. Privi în preajmă: se afla într-o curte pătrată, încinsă de patru ziduri înalte; se auzeau paşii înceţi şi ritmici ai santinelelor; şi de cîte ori vreuna din santinele trecea pe dinaintea celor două sau trei fîşii de lumină care răzbăteau dinăuntrul castelului, luminînd zidurile, se vedeau lucind ţevile armelor.

Grupul zăbovi acolo timp de vreo zece minute. Încredinţaţi că Dantès n-avea cum să mai fugă, jandarmii îi dăduseră drumul. Păreau că aşteaptă ordine. Şi ordinele veniră.

— Unde e arestatul? întrebă cineva.

— Aici, răspunseră jandarmii.

— Să vină după mine! Am să-l duc unde îi e locul.

— Du-te! spuseră jandarmii, împingîndu-l pe Dantès.

Arestatul îşi urmă călăuza pînă ce ajunseră într-o încăpere aproape subterană, ale cărei ziduri goale şi mucede păreau îmbibate de lacrimi. Un soi de felinar, pus pe un scăunel şi a cărui feştilă înota în grăsime urît mirositoare, lumina pereţii lucioşi ai încăperii acesteia înfricoşătoare şi-i arăta lui Dantès chipul călăuzei sale, un temnicer subaltern, zdrenţăros şi cu înfăţişare josnică.

— Noaptea asta ai să dormi aici, vorbi temnicerul. E tîrziu şi domnul guvernator s-a culcat. Dar mîine, cînd s-o trezi şi o afla ce trebuie în legătură cu tine, poate ai să-ţi schimbi culcuşul. Pînă atunci, na un codru de pîine. Apă ai în urcior. Paie sînt colo, în colţ. Asta e tot ce-şi poate dori un deţinut. Noapte bună.

Şi, mai înainte ca Dantès să se fi gîndit să deschidă gura ca să-i răspundă, mai înainte de a fi observat unde e pusă pîinea, unde se găsea urciorul şi în care colţ zăceau paiele ce aveau să-i servească drept pat, temnicerul luă felinarul şi, încuind uşa, îi răpi pîlpîirea firavă care-i arătase, ca la lumina unui fulger, pereţii lucioşi ai temniţei.

Dantès se pomeni singur, în beznă şi tăcere, la fel de mut şi de mohorît ca bolţile a căror răceală de gheaţă o simţea coborîndu-se pe fruntea lui încinsă.

Cînd primele raze ale soarelui aduseră o dîră de lumină în văgăuna aceasta, temnicerul se reîntoarse cu porunca de a-l lăsa pe prizonier acolo unde se găsea. Dantès nu se clintise din loc. Părea că o mînă de fier îl ţintuise acolo, chiar în locul unde se oprise în ajun. Doar ochii lui adînci se învăluiseră în aburul umed al lacrimilor. Stătea nemişcat şi privea în pămînt.

Aşa îşi petrecuse întreaga noapte, stînd în picioare şi nedormind nici o clipă măcar.

Temnicerul se apropie, se învîrti în preajma lui, dar Dantès păru că nu-l vede.

Cînd îl bătu pe umăr, Dantès tresări şi clătină din cap.

— N-ai dormit de loc? îl întrebă temnicerul.

— Nu ştiu, răspunse Dantès.

— Nu ţi-e foame?

— Nu ştiu.

— Poate vrei ceva?

— Aş vrea să-l văd pe guvernator.

Temnicerul dădu din umeri şi plecă.

Dantès privi în urma lui, întinse braţele spre uşa întredeschisă, dar ea se închise din nou.

Atunci un geamăt adînc îi sfîşie pieptul. Lacrimile care-i umpleau inima izbucniră ca două izvoare. Nefericitul se trînti cu fruntea la pămînt şi se rugă îndelung, depănîndu-şi în minte întreaga viaţă şi întrebîndu-se ce crimă a putut făptui, el, atît de tînăr încă, în scurta lui existenţă, ca să merite o pedeapsă atît de groaznică?

Astfel se scurse întreaga zi. Deţinutul abia dacă gustă cîteva fărîme de pîine, abia dacă sorbi cîţiva stropi de apă. Uneori se ghemuia la pămînt, adîncit în gînduri, alteori dădea ocol temniţei, ca o fiară închisă într-o cuşcă de fier.

Un gînd, mai ales, îl scotea din minți: în timpul cît fusese adus aci, și cînd, din pricină că nu știa încotro se îndreaptă, a rămas atît de liniștit și de netulburat, ar fi putut de zece ori să se arunce în apă și, odată acolo, datorită priceperii lui la înot, datorită obișnuinței care-l făcuse unul dintre cei mai îndemînatici cufundători din Marsilia, ar fi putut să dispară sub valuri. Ar fi scăpat de paznici, ar fi ajuns la țărm, ar fi fugit, s-ar fi putut ascunde în vreun golfuleț pustiu, unde să aștepte vreo corabie genoveză sau catalană, să ajungă în Italia sau în Spania, și de acolo să o cheme la el pe Mercédès, Despre cum avea să-și ducă traiul n-avea nici o grijă: marinarii pricepuți sînt rari, pretutindeni. Vorbea italienește ca un toscan, cunoștea spaniola ca un copil din Vechea Castilie. Ar fi trăit liber și fericit cu Mercédès și cu tatăl său, pe care l-ar fi chemat de asemenea. Și, cînd colo, e deținut, închis în castelul d'If, neștiind ce se va alege de bătrîn, ce se va întîmpla cu Mercédès. Și toate acestea, din pricină că se încrezuse în cuvîntul lui Villefort. Simțea că înnebunește de mînie. De aceea se zvîrcolea furios pe paiele proaspete aduse de temnicer.

A doua zi, la aceeași oră, temnicerul veni din nou.

— Ei, — îl întrebă el, — azi ai mai multă minte la cap de cît ieri?

Dantès nu-i răspunse.

— Haide, îl îndemnă temnicerul, fă-ți un pic de curaj! Nu dorești vreun lucru pe care mi-ar fi cu putință să ți-l aduc? Hai, spune-mi...

— Vreau să vorbesc cu guvernatorul.

— Cum? se necăji temnicerul. Ți-am spus odată că nu se poate.

— De ce nu se poate?

— Păi, după regulamentul închisorii, celor întemnițați nu le e îngăduit să ceară asemenea lucruri.

— Dar ce le este oare îngăduit aici?

— O mîncare mai cumsecade, contra plată, o plimbare și, cîteodată, cărți.

— N-am nevoie de cărți, n-am nici un chef să mă plimb și hrana mi se pare bună. Așa că nu vreau decît un singur lucru: să-l văd pe guvernator.

— Dacă o să mă tot bați la cap, repetîndu-mi mereu asta, n-am să-ți mai aduc mîncare.

— Nu-i nimic, — răspunse Dantès, — dacă nu-mi aduci mîncare, am să mor de foame, și atîta tot!

Felul în care Dantès rostise cuvintele acestea îi dovediră temnicerului că deținutul ar fi fericit să moară. De aceea, pentru că la urma urmei orice deținut înseamnă un cîștig zilnic, de aproape cincizeci de centime pentru temnicerul său, el își dădu seama de pierderea pe care i-ar aduce-o moartea lui Dantès și-i spuse, îmblînzindu-și glasul:

— Ia ascultă, îți spun că nu se poate ce-mi ceri tu. Mută-ți gîndul, fiindcă nu s-a mai pomenit ca guvernatorul să vină la cererea unui deținut, în temnița acestuia. Mai bine fii cu cap: o să ți se dea voie să te plimbi și s-ar putea întîmpla ca într-o bună zi, cînd ești la plimbare, să treacă guvernatorul. N-ai decît să-i vorbești atunci și îl privește pe el dacă o să vrea să-ți răspundă.

— Și cam cît ar trebui să aștept pînă ce s-o ivi prilejul ăsta? întrebă Dantès.

— Naiba știe! O lună, trei luni, șase luni, poate un an...

— E prea mult. Vreau să-l văd chiar acum.

— Ascultă-mă ce-ți spun: nu te lăsa dus de-o singură dorință, pe care e cu neputință să o îndeplinești. Altfel, în două săptămîni îți pierzi mințile.

— Așa crezi? întrebă Dantès.

— Sînt sigur. Nebunia începe totdeauna așa. S-a mai întîmplat chiar aici: abatele care locuia în odaia asta, înaintea ta, și-a scrîntit mințile făgăduindu-i într-una guvernatorului un milion dacă-i dă drumul.

— Și de cîtă vreme a părăsit încăperea asta?

— Păi, să tot fie doi ani.

— I s-a dat drumul?

— Nu, a fost băgat la carceră.

— Ascultă, — spuse Dantès, — eu nu sînt nici abate şi nici nebun. Poate că am să-mi pierd minţile, dar, din nenorocire, în clipa de faţă le mai am încă întregi. Vreau să-ţi fac altă propunere.

— Care ?

— N-am să-ţi făgăduiesc un milion, pentru că n-aş putea să ţi-l dau. Dar am să-ţi dau cinci sute de franci dacă vrei să duci o scrisoare unei fete, pe care o cheamă Mercédès. Cînd mergi la Marsilia, n-ai de făcut altceva decît să cobori pînă la catalani. Nici nu-i nevoie să duci o scrisoare : două rînduri numai...

— Dacă am să duc două rînduri astea şi dacă am să fiu descoperit, îmi pierd slujba care face o mie de franci pe an, fără să mai pun la socoteală hrana şi ce mai iese pe deasupra. Îţi dai seama ce dobitoc aş fi să risc o mie de franci ca să cîştig cinci sute ?

— Atunci ascultă şi bagă-ţi bine în cap, spuse Dantès. Dacă nu vrei să-i duci lui Mercédès două rînduri din partea mea sau măcar s-o înştiinţezi că sînt aici, într-o bună zi am să te aştept ascuns după uşă, şi cînd ai să intri am să-ţi sfărîm ţeasta cu scăunelul ăsta.

— Aha, mă ameninţi ? strigă temnicerul, dîndu-se înapoi şi pregătindu-se de apărare. Nici vorbă că te-ai smintit. Aşa a început şi abatele. Peste trei zile o să fii nebun de legat, ca şi el. Noroc că mai sînt şi carcere în castelul d'If.

Dantès apucă scăunelul şi-l învîrti deasupra capului.

— Lasă, lasă, — căută să-l liniştească temnicerul, — dacă ţii cu tot dinadinsul, o să-l anunţăm pe guvernator.

— Aşa mai merge ! spuse Dantès, punînd scăunelul jos şi aşezîndu-se pe el, cu fruntea plecată şi cu privirea rătăcită, ca şi cum şi-ar fi pierdut într-adevăr minţile.

Temnicerul ieşi, dar se reîntoarse peste o clipă, împreună cu un caporal şi patru soldaţi.

— Din ordinul guvernatorului, — glăsui el, — coborîți deținutul la etajul de dedesubt.

— Adică la carceră ? întrebă caporalul.

— La carceră. Nebunii trebuiesc puși la un loc cu ceilalți nebuni.

Cei patru soldați îl înșfăcară pe Dantès, care nu mai avea pic de vlagă și-i urmă fără să se împotrivească.

Îl făcură să coboare cincisprezece trepte și deschiseră ușa unei carcere în care el intră, îngăimînd :

— Are dreptate, nebunii trebuie să stea la un loc cu nebunii...

Ușa se închise și Dantès păși cu brațele întinse, pînă ce simți peretele. Atunci se așeză într-un ungher și rămase acolo, neclintit, în timp ce ochii lui, deprinzîndu-se încet, încet, cu întunericul, începură să deosebească lucrurile din preajmă.

Temnicerul avea dreptate : puțin mai lipsea doar ca Dantès să nu-și piardă mințile.

Capitolul IX

SEARA LOGODNEI

După cum am spus, Villefort pornise înapoi prin piața Grand-Cours, și, reintrînd în locuința doamnei de Saint-Méran, regăsise oaspeții pe care-i lăsase la masă, stînd în salon și bîndu-și cafelele.

Renée, ca și toți ceilalți, îl aștepta nerăbdătore. De aceea îl primiră toți cu strigăte, iar unul exclamă:

— Ei, tăietorule de capete, stîlp al statului, Brutus regalist! Ia spune, ce s-a întîmplat?

— Ne amenință oare un nou regim al Teroarei?

— Nu cumva căpcăunul din Corsica și-a părăsit peștera? întrebă un al treilea.

— Doamnă marchiză, — spuse Villefort, apropiindu-se de mama logodnicei sale, — vă rog să mă iertați că sînt nevoit să vă părăsesc astfel... Aș putea, domnule marchiz, să am cinstea de a vă spune două cuvinte între patru ochi?

— Așadar, s-a întîmplat ceva cu adevărat grav? întrebă marchiza, văzînd umbra mohorîtă care întuneca fruntea lui Villefort.

— S-a întîmplat ceva atît de grav, încît mă văd silit să vă părăsesc pentru cîteva zile... Și faptul acesta cred că vă arată îndeajuns cît de grave sînt lucrurile, continuă el, întorcîndu-se spre Renée.

— Cum, pleci? strigă Renée, neputînd să ascundă cît o mișcase vestea aceasta neașteptată.

— Din păcate, da, — răspunse Villefort, — sînt nevoit să plec.

— Unde te duci? întrebă marchiza.

— E un secret al justiției și nu v-aș putea spune, doamnă. Totuși, dacă cineva dintre dumneavoastră are de trimis vreo scrisoare la Paris, unul dintre

prietenii mei, care pleacă astă-seară într-acolo, o va duce cu plăcere.

Oaspeții se priviră între ei.

— Parcă spuneai că vrei să-mi vorbești, aminti marchizul.

— Da. Să trecem în cabinetul dumneavoastră, dacă doriți.

Marchizul îl luă de braț pe Villefort și ieșiră împreună.

— Ei, ce s-a întîmplat? Vorbește, îl îndemnă el, odată ajunși în cabinet.

— S-au întîmplat niște lucruri pe care le socotesc cum nu se poate mai grave și care îmi cer să plec imediat la Paris. Și acum, marchize, iartă-mă că te întreb de-a dreptul, ai cumva rente de stat?

— Întreaga mea avere, vreo șase sau șapte sute de mii de franci, e formată din rente...

— Atunci vinde-le, marchize, vinde-le sau ești ruinat.

— Dar cum vrei să le vînd de aici?

— Ai un agent de schimb, nu-i așa?

— Sigur.

— Dă-mi o scrisoare pentru el și să vîndă fără să piardă un minut, fără să piardă o clipă. Și așa mă tem să n-ajung prea tîrziu!

— Drace! Atunci să nu ne pierdem timpul.

Și așezîndu-se la masă, îi scrise agentului său de schimb, poruncindu-i să vîndă cu orice preț.

— Acum, cînd am scrisoarea asta, — spuse Villefort, împăturind-o cu grijă, — îmi mai trebuie încă una.

— Către cine?

— Către rege.

— Către rege?

— Da.

— Dar nu îndrăznesc să-i scriu așa, din senin, regelui.

— De-asta nici nu-ți cer dumitale să-i scrii, ci te însărcinez să i-o ceri domnului de Salvieux. Trebuie

să-mi dea o scrisoare cu ajutorul căreia să pot pătrunde pînă la maiestatea sa, fără să fiu silit să îndeplinesc toate formalităţile pentru audienţă, care mi-ar răpi un timp preţios.

— Dar nu-l ai pe ministrul justiţiei, care poate intra cînd vrea la Tuileries? N-ai putea, cu ajutorul lui, să ajungi oricînd la rege?

— Sigur că-l am, dar de ce aş împărtăşi cu altul meritul ştirii pe care o duc? Înţelegi? Ministrul justiţiei m-ar pune, fără doar şi poate, în umbră, şi mi-ar răpi toată răsplata. Nu-ţi spun decît un lucru, marchize: cariera mea e asigurată dacă ajung primul la Tuileries, pentru că îi voi face regelui un serviciu pe care nu-i va fi îngăduit să-l uite.

— În cazul acesta, fă-ţi bagajele, dragul meu. Îl chem pe de Salvieux şi-i cer să-ţi facă scrisoarea care să-ţi înlesnească intrarea la rege.

— Bine, bine, dar grăbeşte-te. Într-un sfert de ceas trebuie să fiu la drum.

— Opreşte-ţi trăsura dinaintea porţii.

— Chiar aşa am să fac. Mă vei scuza faţă de marchiză, nu-i aşa? Şi faţă de domnişoara de Saint-Méran pe care, cu adîncă părere de rău, sînt nevoit s-o părăsesc într-o asemenea zi.

— Ai să le găseşti pe amîndouă aici şi-ţi vei putea lua rămas bun de la ele.

— Îţi mulţumesc de o sută de ori. Nu uita scrisoarea...

Marchizul sună; un lacheu veni îndată.

— Spune-i contelui de Salvieux că-l aştept... Şi acum, du-te! îl îndemnă el pe Villefort.

— Foarte bine. În cîteva clipe sînt înapoi.

Şi Villefort ieşi, alergînd. Dar la uşă se gîndi că un substitut de procuror regal, care ar fi văzut mergînd grăbit, ar putea tulbura liniştea unui oraş. De aceea îşi reluă înfăţişarea obişnuită şi pe deplin măreaţă.

La uşa casei sale zări ceva asemănător unei fantome albe, aşteptîndu-l neclintită.

Era frumoasa catalană care, neavînd ştiri despre Edmond, fugise de cu seară din Pharo şi venise să afle ea însăşi cauza arestării iubitului ei.

Cînd Villefort se apropie, Mercédès se desprinse de lîngă zid şi veni să-i aţină calea. Dantès îi vorbise substitutului despre logodnica sa, şi Mercédès n-avu nevoie să-şi spună numele pentru ca acesta s-o recunoască. Frumuseţea şi demnitatea fetei îl uimiră, şi cînd ea îl întrebă ce s-a întîmplat cu logodnicul ei, lui Villefort i se păru că el e acuzatul, iar Mercédès e judecătorul.

— Omul despre care vorbeşti, — o repezi Villefort, — a săvîrşit o mare nelegiuire şi nu pot face nimic pentru el.

Mercédès oftă şi, cum Villefort încerca să plece, i se puse din nou în cale.

— Cel puţin spuneţi-mi unde este, — ceru ea, — să pot întreba dacă e mort sau viu.

— Nu ştiu. De la mine a fost dus mai departe, răspunse Villefort.

Şi, stînjenit de privirea curată şi de înfăţişarea ei rugătoare, o împinse în lături şi intră în casă, trîntind uşa cu putere, ca şi cum ar fi vrut să lase afară durerea ce i se aducea.

Dar durerea nu se lasă astfel alungată. Asemenea săgeţii ucigătoare, despre care vorbeşte Virgil, rănitul o duce cu el. Villefort intră, încuie uşa, dar ajuns în salon simţi cum îl părăsesc puterile. Suspinînd adînc, el se prăbuşi într-un fotoliu.

Atunci, în fundul inimii sale bolnave încolţi germenul unui ulcer nimicitor. Omul pe care-l jertfea de dragul ambiţiei, nevinovatul care trebuia să plătească vina tatălui său, i se ivi, palid şi ameninţător, ţinîndu-şi de mînă logodnica, la fel de palidă. Şi cu el o dată veniră remuşcările, nu cele care-i fac pe bolnavi să zvîcnească, urlînd, ca oamenii cuprinşi de furii, despre care pomeneşte literatura antichităţii, ci dangătul înăbuşit şi dureros care uneori răsună în inimă şi-o răneşte cu amintirea vreunei fapte din

trecut, ale cărei dureri sfîşietoare sapă un rău ce se adînceşte pînă la moarte.

O clipă, inima lui Villefort şovăi iar. Şi pînă atunci ceruse pedeapsa cu moartea pentru arestaţi. O făcuse fără altă emoţie în afara aceleia pe care o dă lupta judecătorului cu acuzatul. Iar arestaţii aceştia, ucişi datorită darului său de a vorbi, care-i cîştigase pe judecători sau pe juraţi, nu-i lăsaseră nici o umbră pe frunte, fiindcă erau vinovaţi sau cel puţin Villefort credea că sînt vinovaţi.

De data aceasta însă era altceva: pedeapsa întemniţării pe viaţă o dăduse unui nevinovat, unui nevinovat care era pe calea de a fi fericit şi căruia el îi distrugea nu numai libertatea, dar şi fericirea. De data aceasta nu se mai simţea judecător, ci călău.

Gîndindu-se la el, Villefort simţea dangătul înăbuşit, care îi fusese necunoscut pînă atunci, răsunîndu-i în fundul inimii şi năpădindu-i pieptul cu temeri nedesluşite. O astfel de suferinţă instinctivă şi puternică îl înştiinţează pe rănit şi-l face să-i tremure degetele cînd şi le apropie de rana deschisă şi sîngerîndă. Ea ţine mereu, pînă ce rana se închide.

Dar rana lui Villefort era dintre acelea ce nu se închid niciodată sau nu se închid decît pentru a se redeschide apoi din nou, mai sîngeroase şi mai dureroase decît la început.

Dacă în clipa aceea ar fi auzit glasul blînd al lui Renée cerîndu-i îndurare, dacă frumoasa Mercédès ar fi intrat şi i-ar fi spus: „In numele cerului care ne vede şi ne judecă, redă-mi logodnicul", atunci fruntea aceasta pe jumătate plecată din pricina grijilor s-ar fi încovoiat cu totul. Atunci mîinile lui înghe-ţate ar fi semnat, orice s-ar fi întîmplat după asta, ordinul de eliberare al lui Dantès. Dar nici un glas nu tulbură tăcerea, iar uşa nu se deschise decît pentru a lăsa să intre valetul care veni să-l anunţe că au fost înhămaţi caii la trăsura de călătorie.

Villefort se ridică, sau mai bine-zis zvîcni, asemenea unuia ce învinge într-o luptă sufletească,

alergă spre masa de lucru, își turnă în buzunare tot aurul pe care-l găsi într-unul din sertare, se reîntoarse o clipă, privind înspăimîntat prin cameră, cu mîna la frunte, rostind cuvinte fără șir. Apoi, simțind că valetul îi pusese mantia pe umeri, ieși, se năpusti în trăsură și porunci vizitiului, cu glas răstit, să mîne spre strada Grand-Cours, la domnul de Saint-Méran.

Nefericitul Dantès era condamnat.

Așa cum îi făgăduise domnul de Saint-Méran, Villefort se întîlni în cabinet cu marchiza și cu Renée. Zărind-o pe Renée, tînărul tresări, temîndu-se să nu-i ceară din nou eliberarea lui Dantès. Dar vai, spre rușinea egoismului omenesc, Renée nu se mai gîndea la nimic altceva în afară de plecarea lui Villefort.

Ea își iubea logodnicul carea avea să plece tocmai cînd era pe cale de a-i deveni soț. Villefort nu știa cît va dura călătoria și Renée, în loc să-l plîngă pe Dantès, blestemă pe omul a cărui crimă o despărțea de iubitul ei.

Ce trebuia să mai spună Mercédès?

Biata fată îl întîlnise în colțul străzii de la Loge pe Fernand, care o urmărise; apoi se reîntorsese la catalani și, sfîrșită, deznădăjduită, se întinsese în pat. Fernand îngenunchease în fața patului și strîngîndu-i mîna înghețată, fără ca fetei să-i dea prin minte să și-o retragă, o acoperea cu sărutări fierbinți, pe care Mercédès nici nu le simțea măcar.

Astfel își petrecu ea noaptea. Lampa se stinse singură, cînd se sfîrși uleiul. Mercédès nu văzu întunericul după cum nu văzuse nici lumina, și se făcu ziua fără ca ea s-o vadă.

Durerea îi acoperise ochii cu un văl prin care nu putea să-l vadă decît pe Edmond.

— Ah! Ești aici! spuse ea, întorcîndu-se spre Fernand.

— De ieri nu te-am mai părăsit, gemu Fernand.

Domnul Morrel nu se dăduse bătut: aflase că în urma interogatoriului, Dantès fusese dus la închi-

soare. Alergase pe la toți prietenii, bătuse la ușile tuturor oamenilor din Marsilia care ar fi putut avea vreo influență, dar se și răspîndise zvonul că tînărul fusese arestat ca agent bonapartist și, cum pe timpul acela chiar cei mai îndrăzneți priveau orice încercare de revenire la tron a lui Napoleon ca pe un vis nesăbuit, găsise pretutindeni numai răceală, teamă sau refuz. Domnul Morrel se reîntorsese acasă deznădăjduit, dar mărturisind totuși că situația era gravă și că nimeni nu putea face nimic.

La rîndul său, Caderousse era foarte neliniștit și foarte tulburat. În loc să se ducă în oraș, așa cum făcuse domnul Morrel, și să încerce cît de cît să-l salveze pe Dantès, ceea ce de altfel tot n-ar fi putut face, el se încuiase în casă, cu două sticle de vin dinainte, și încercase să-și înece neliniștea în beție. Dar pentru starea lui două sticle însemnau o nimica toată, ca să-l facă să uite. Rămăsese așadar în casă, prea beat ca să-și poată aduce alt vin, și nu destul de beat ca să-și înece gîndurile, așezat la o masă șchioapă, cu coatele sprijinite și cu două sticle goale dinainte. La lumina lumînării cu feștila lungă i se năzăreau toate nălucirile pe care Hoffmann le-a presărat în manuscrisele lui umezite de alcool, ca pe o pulbere neagră și fantastică.

Numai Danglars nu era nici frămîntat, nici neliniștit. Ba era chiar vesel, pentru că se răzbunase împotriva unui dușman și își asigurase locul pe care se temuse să nu-l piardă pe bordul *Faraonului.* Danglars făcea parte dintre oamenii aceia ai socotelilor, care se nasc cu o pană de scris după ureche și cu o călimară în locul inimii. Pentru el totul în lume era doar scădere sau înmulțire, iar o cifră i se părea cu mult mai prețioasă decît un om, atunci cînd cifra putea să mărească totalul pe care omul ar fi putut să-l scadă.

Danglars se culcase deci ca de obicei și dormea liniștit.

Villefort, după ce primise scrisoarea domnului de Salvieux, după ce sărutase obrajii logodnicei sale și mîna doamnei de Saint-Méran, după ce strînsese mîna marchizului, pornise în goana cailor pe drumul spre Aix.

Bătrînul Dantès se stingea de chin și neliniște.

Cît despre Edmond, știm ce se întîmplase cu el.

Capitolul X

CABINETUL CEL MIC DIN TUILERIES

Să-l lăsăm pe Villefort în drumul spre Paris, unde, datorită celor trei cai înaintaşi pe care-i plăteşte, galopează cît poate, şi să pătrundem prin cele două sau trei salonaşe care duc în „cabinetul cel mic" din Tuileries, cu ferestrele lui boltite, atît de bine cunoscut, fiindcă a fost camera de lucru preferată a lui Napoleon şi a lui Ludovic al XVIII-lea, aşa cum astăzi este a lui Ludovic-Filip.

Aici, în cabinetul acesta, aşezat dinaintea unei mese de nuc adusă din Hartwell şi care, datorită uneia din maniile obişnuite marilor personaje, îi plăcea în mod deosebit, regele Ludovic al XVIII-lea asculta distrat cuvintele unui bărbat de vreo cincizeci, cincizeci şi doi de ani, cu părul cărunt, cu figura aristocratică, şi cu ţinuta cît se poate de îngrijită. Ascultîndu-l, regele făcea însemnări pe marginea unui volum de Horaţiu, editat de Gryphius, publicaţie destul de necorectă, deşi preţuită, şi care se îmbogăţea mult prin pătrunzătoarele observaţii filologice ale maiestăţii sale.

— Ce spuneai, domnule ? întrebă regele.

— Spuneam că sînt grozav de neliniştit, sire.

— Adevărat ? Nu cumva ai visat cele şapte vaci grase şi cele şapte vaci slabe ?

— Nu sire, pentru că ele n-ar arăta decît şapte ani de belşug şi şapte ani de secetă, şi, cu un rege atît de prevăzător cum este maiestatea voastră, nu ne temem de secetă.

— Atunci despre ce altă urgie e vorba, scumpul meu Blacas ?

— Sire, cred, şi am toate motivele pentru asta, că în sud se pregăteşte o furtună.

— Ei, scumpul meu duce, — răspunse Ludovic al XVIII-lea, — cred că eşti prost informat. Eu ştiu sigur că, dimpotrivă, vremea e foarte frumoasă în partea aceea.

Deşi era inteligent, lui Ludovic al XVIII-lea îi plăceau glumele ieftine.

— Sire, — continuă domnul de Blacas, — n-ar putea maiestatea voastră, măcar pentru a-şi linişti un servitor credincios, să trimită în Languedoc, în Provence şi în Dauphiné cîţiva oameni de încredere, care să-i facă rapoarte asupra stării de spirit din aceste trei provincii ?

— *Conimus surdis,* răspunse regele, continuînd să facă însemnări pe marginea operelor lui Horaţiu.

— Sire, — spuse curteanul rîzînd, ca să pară că înţelege frîntura aceasta din versul poetului lui Venus, — maiestatea voastră poate, pe bună dreptate, să se încreadă în bunul simţ al Franţei, dar eu cred că nu greşesc cu totul dacă mă tem de vreo încercare desperată.

— Din partea cui ?

— Din partea lui Bonaparte sau cel puţin a partidului său.

— Dragă Blacas, — spuse regele, — cu spaimele tale, nu mă laşi să lucrez.

— Şi pe mine, sire, siguranţa voastră nu mă lasă să dorm.

— Aşteaptă, dragul meu, aşteaptă, am de notat ceva foarte interesant în legătură cu *Pastor quum traheret.* Aşteaptă, şi vom vorbi cînd termin.

Se făcu tăcere o clipă. Ludovic al XVIII-lea notă, cu un scris cît putu mai mărunt, o însemnare pe marginea versurilor lui Horaţiu. Cînd isprăvi se întoarse spre Blacas :

— Vorbeşte, dragul meu duce, îi spuse el, ridicîndu-se cu aerul satisfăcut al unui om care crede că a avut o idee, cînd de fapt n-a făcut altceva decît să discute ideea altuia. Vorbeşte mai departe. Te ascult.

— Sire, — se grăbi Blacas, nutrind pentru o clipă nădejdea că va trage foloase de pe urma lui Villefort, — mă văd silit să vă spun că nu mă neliniştesc doar nişte simple zvonuri lipsite de temei sau nişte vorbe-n vînt. Un om cu greutate, vrednic de toată încrederea, şi pus de mine să supravegheze sudul (ducele şovăi puţin, rostind aceste cuvinte), a venit de la drum, spunîndu-mi: „Un mare pericol îl ameninţă pe rege". Atunci am dat fuga, sire.

— *Mala ducis avi domum,* îşi urmă Ludovic al XVIII-lea însemnările.

— Maiestatea voastră îmi porunceşte să nu mai vorbesc despre lucrul acesta?

— Nu, dragă duce, dar întinde mîna.

— Care?

— Care vrei, acolo, la stînga.

— Aici, sire?

— Eu ţi-am spus la stînga, şi dumneata cauţi la dreapta. La stînga mea, vreau să zic: aşa, acolo. Trebuie să dai peste raportul ministrului poliţiei, cu data de ieri... Ei, dar iată-l chiar pe domnul Dandré însuşi... Nu-i aşa că pe domnul Dandré voiai să-l anunţi? îl întrebă regele pe uşierul care într-adevăr intrase ca să anunţe sosirea ministrului poliţiei.

— Da, sire, domnul baron Dandré...

— Aşa e, baronul... continuă Ludovic al XVIII-lea, cu un zîmbet abia vizibil pe buze. Intră, baroane, şi povesteşte-i ducelui ce veşti noi mai ai cu privire la domnul Bonaparte. Nu ascunde nimic, oricît de gravă ar fi situaţia. Ia spune, nu cumva insula Elba e un vulcan şi o să vedem izbucnind din ea războiul pîrjolitor: *bella, horrida bella?*

Domnul Dandré se legănă cu graţie pe spătarul fotoliului de care îşi sprijinise palmele şi spuse:

— Maiestatea voastră a binevoit să citească raportul pe care i l-am trimis ieri?

— Da, da. Spune-i însă şi ducelui, care nu-l găseşte, ce cuprinde raportul. Povesteşte-i pe îndelete ce face uzurpatorul în insula lui.

— Domnule, — spuse baronul, adresîndu-se ducelui, — toți supușii maiestății sale trebuie să se bucure de știrile care ne-au sosit din insula Elba. Bonaparte...

Domnul Dandré privi spre Ludovic al XVIII-lea. Regele, ocupat să scrie o notă, nici nu ridică măcar capul.

— Bonaparte, continuă baronul, se plictisește de moarte. Stă zile întregi și se uită cum muncesc minerii săi din Porto-Longone.

— Și se scarpină ca să-i treacă de urît, adăugă regele.

— Se scarpină ? întrebă ducele. Ce vrea să spună maiestatea voastră ?

— Ceea ce-am spus, dragul meu duce. Ai uitat că omul acesta măreț, eroul și semizeul acesta, are o boală de piele care-l mănîncă : *prurigo*.

— Mai mult încă, domnule duce, — continuă ministrul poliției, — sîntem siguri că nu va trece mult și uzurpatorul va înnebuni.

— Va înnebuni ?

— Va înnebuni de-a binelea. Mințile îi slăbesc de pe acum : cînd varsă șiroaie de lacrimi, cînd rîde cu hohote. Ba cîteodată stă ceasuri întregi pe țărm și aruncă pietricele în apă, iar dacă pietricelele fac cinci sau șase salturi, atunci pare satisfăcut, de parcă ar fi cîștigat o nouă bătălie la Marengo sau la Austerlitz. Astea, trebuie să recunoașteți, sînt semne de nebunie.

— Sau de înțelepciune, domnule baron, sau de înțelepciune ! se amestecă regele, rîzînd. Și marii comandanți din antichitate se recreau tot așa, aruncînd pietricele în apă, după cum arată Plutarc în viața lui Scipione Africanul.

Domnul de Blacas rămase pe gînduri față de nepăsarea regelui și a ministrului său. Villefort, care nu-i spusese tot, de teamă să nu tragă altul foloase din taina lui, îi spusese totuși destule ca să-l neliniștească grav.

— Haide, haide, Dandré, — spuse Ludovic al

XVIII-lea, — Blacas nu-i încă hotărît; treci la convertirea uzurpatorului.

Ministrul poliţiei făcu o plecăciune.

— Convertirea uzurpatorului! se miră ducele, uitîndu-se pe rînd cînd la rege, cînd la Dandré. S-a convertit uzurpatorul?

— În mod sigur, dragă duce.

— Are cele mai sănătoase principii. Ia explică-i, baroane.

— Iată cum stau lucrurile, domnule duce, vorbi ministrul poliţiei cu toată seriozitatea. De curînd Napoleon şi-a trecut oamenii în revistă, şi cum vreo doi sau trei dintre răcanii bătrîni, cum îi place lui să-i numească, şi-au manifestat dorinţa de a se reîntoarce în Franţa, el le-a dat drumul, îndemnîndu-i să slujească bunului lor rege. Astea sînt chiar cuvintele lui, duce, nu încape nici o îndoială...

— Ei, ce mai zici, Blacas? întrebă regele, triumfător, lăsînd pentru o clipă cercetarea voluminosului tom care-i stătea în faţă.

— Ce să zic, sire? Ori se înşeală domnul ministru al poliţiei, ori mă înşel eu... Dar cum nu se poate să se înşele ministrul poliţiei, pentru că trebuie să păzească viaţa şi onoarea maiestăţii voastre, pesemne că mă înşel eu. Totuşi, sire, dacă aş fi în locul maiestăţii voastre, aş binevoi să stau de vorbă cu omul despre care v-am vorbit. Ba chiar insist ca să-i faceţi cinstea aceasta.

— Voi primi bucuros, duce, sub protecţia dumitale, pe oricine doreşti, dar vreau să-l primesc cu armele în mîini. Domnule ministru, n-ai un raport mai recent? Astăzi sîntem în 3 martie, şi raportul e datat din 20 februarie.

— N-am altul, sire, dar îl aştept din ceas în ceas. Sînt plecat de azi-dimineaţă; poate să fi sosit în lipsa mea.

— Du-te la prefectură, şi dacă nu găseşti nici un raport nou acolo, ei bine, întocmeşte dumneata unul, spuse regele, rîzînd. Nu se face aşa în mod obişnuit?

— Vai, sire! se apără ministrul. Slavă domnului, n-am nevoie să născocesc nimic în privinţa asta. Zilnic ni se acoperă birourile cu denunţuri care de care mai amănunţite, trimise de o mulţime de nenorociţi dornici de răsplată pentru serviciile pe care nu ni le fac, dar ar vrea să ni le facă. Se bizuiesc cu toţii pe întîmplare şi nădăjduiesc că, într-o bună zi, vreun eveniment neaşteptat va face ca prezicerile lor să pară cît de cît adevărate.

— Bine, domnule, du-te şi gîndeşte-te că te aştept...

— Mă reîntorc îndată, sire. În zece minute sînt înapoi.

— Iar eu, sire, — spuse domnul de Blacas, — mă duc să-mi caut mesagerul.

— Mai stai puţin. Ştii ce, Blacas? Cred că trebuie să-ţi schimbi blazonul. Am să-ţi dau un vultur cu aripile desfăcute, ţinînd între gheare o pradă care încearcă zadarnic să-i scape. Iar ca deviză cuvîntul: *Tenax.*

— Vă ascult, sire, şopti domnul de Blacas, frămîntîndu-şi pumnii de nerăbdare.

— Aş vrea să-ţi cer părerea asupra pasajului: *Molli fugiens anhelitu.* Ştii, e vorba de cerbul care fuge din faţa lupului. Nu eşti dumneata vînător şi mare ucigaş de lupi? În această dublă calitate, cum găseşti *molli anhelitu?*

— E minunat, sire. Dar mesagerul meu se aseamănă cerbului despre care vorbiţi: a străbătut cu trăsura 220 de leghe şi asta numai în trei zile.

— Păcat de osteneală şi de grijă, dragă duce, cînd avem telegraful, căruia nu-i trebuie decît trei sau patru ore şi nu-şi vatămă de loc respiraţia.

— Ah, sire, cumplit îl mai răsplătiţi pe bietul tînăr care vine de departe şi cu atîta ardoare ca să aducă maiestăţii voastre o ştire folositoare. Măcar pentru domnul de Salvieux, care mi-l recomandă, vă rog să-l primiţi bine.

— Domnul de Salvieux, şambelanul fratelui meu?
— Da, sire.
— Adevărat, el e la Marsilia.
— Chiar de acolo mi-a scris.
— Ţi-a vorbit şi el despre complotul acesta?
— Nu, dar mi l-a recomandat pe domnul de Villefort, rugîndu-mă să-l introduc la maiestatea voastră.
— Domnul de Villefort? exclamă regele. Pe mesager îl cheamă domnul de Villefort?
— Da, sire.
— El e cel care vine din Marsilia?
— Chiar el.
— De ce nu mi-ai spus pînă acum numele lui, se necăji regele, al cărui chip începu să se neliniştească.
— Credeam că e un nume necunoscut pentru maiestatea voastră.
— Te înşeli, Blacas. E un tînăr serios, inteligent şi mai cu seamă ambiţios. Pe taică-său nu se poate să nu-l cunoşti, măcar după nume.
— Taică-său?
— Da, Noirtier.
— Noirtier girondinul? Noirtier senatorul?
— Întocmai.
— Şi maiestatea voastră se foloseşte de fiul unui asemenea om?
— Blacas, prietene, nepriceput mai eşti! Ţi-am spus doar că Villefort e ambiţios. Ca să ajungă cineva, Villefort ar sacrifica totul, chiar şi pe taică-său.
— Atunci să-l aduc, sire?
— Adu-l, chiar acum. Unde e?
— Cred că m-aşteaptă jos, în trăsură.
— Du-te şi-l adu.
— Dau fuga.

Ducele ieşi cu sprinteneala unui tînăr. Ardoarea regalismului său cinstit îl făcea să pară de douăzeci de ani.

Ludovic al XVIII-lea rămase singur. Abătîndu-şi privirea asupra versurilor lui Horaţiu, regele murmură:

— *Justum et tenacem propositi virum.*

Domnul de Blacas urcă la fel de sprinten pe cît coborîse. Dar în anticameră fu silit să facă uz de autoritatea regelui. Mantia prăfuită a lui Villefort, costumul care nu i se potrivea de loc cu ținuta de la curte stîrniseră susceptibilitatea domnului de Brézé, care se miră auzind că tînărul avea pretenția să apară astfel îmbrăcat în fața regelui. Dar ducele înlătură toate piedicile printr-o singură formulă: „Din ordinul maiestății sale". Și în ciuda observațiilor pe care maestrul de ceremonii continua să le facă, de dragul principiilor, Villefort fu dus la rege.

Ludovic al XVIII-lea stătea la aceeași masă unde îl lăsase ducele. Deschizînd ușa, Villefort se pomeni dintr-o dată față în față cu el. Și prima mișcare a tînărului fu de a rămîne țintuit locului.

— Intră, domnule de Villefort, îl îndemnă regele. Intră.

Villefort salută și înaintă cîțiva pași, așteptînd ca regele să-l întrebe.

— Domnule de Villefort, — vorbi Ludovic al XVIII-lea, — iată-l pe ducele de Blacas care susține că ai să ne dai vești importante.

— Domnul duce are dreptate, sire, și nădăjduiesc că însăși maiestatea voastră va recunoaște lucrul acesta.

— Mai înainte de toate, domnule, aș vrea să știu dacă, după părerea dumitale, răul e atît de mare pe cît vrea să mă facă să-l cred.

— Cred că e destul de mare, dar, datorită măsurilor pe care le-am luat, nu e de neînlăturat.

— Vorbește mai pe larg, dacă vrei, domnule, îl îndemnă regele, simțindu-se cuprins el însuși de emoția care tulburase chipul domnului de Blacas și făcea să tremure glasul lui Villefort. Vorbește și, mai cu seamă, începe cu începutul. Îmi place să fie ordine în toate.

— Sire, — începu Villefort, — vă voi face un raport sincer, dar o rog pe maiestatea voastră să mă ierte dacă tulburarea mea îmi va întuneca întrucîtva cuvintele.

O scurtă privire aruncată spre rege după această introducere insinuantă îi dădu lui Villefort încrederea că a cîştigat bunăvoinţa augustului său auditor. Şi atunci el spuse:

— Sire, am venit cît am putut mai repede la Paris, ca să aduc la cunoştinţa maiestăţii voastre că am descoperit, cu mijloacele avute la îndemînă, nu unul dintre comploturile vulgare şi lipsite de urmări, ce se urzesc zilnic în rîndurile cele mai de jos ale poporului şi ale armatei, ci o conspiraţie adevărată, o furtună care ameninţă însuşi tronul maiestăţii voastre. Uzurpatorul, sire, înarmează trei nave; făureşte vreun plan, poate nesăbuit, dar poate tot atît de groaznic, pe cît de nesăbuit. In clipa de faţă cred că a părăsit insula Elba. Nu ştiu încotro s-a îndreptat, dar sînt sigur că încearcă o debarcare, fie la Neapole, fie pe coastele Toscanei, fie chiar în Franţa. Maiestatea voastră ştie, desigur, că suveranul insulei Elba a păstrat legături cu Italia şi cu Franţa.

— Da, domnule, ştiu, — răspunse regele tare emoţionat, — ba chiar nu de mult am fost informat că pe strada Saint-Jacques se ţin întruniri bonapartiste. Dar continuă, te rog. Cum ai căpătat amănuntele acestea?

— Ele rezultă, sire, dintr-un interogatoriu pe care l-am luat unui om din Marsilia. Îmi supravegheam omul de multă vreme şi l-am arestat chiar în ziua plecării mele. Omul acesta, un marinar scandalagiu şi de un bonapartism care-mi dădea de bănuit, a fost pe ascuns în insula Elba. Acolo s-a întîlnit cu marele mareşal, care l-a însărcinat cu un mesaj verbal către un bonapartist din Paris al cărui nume nu i l-am putut smulge. Mesajul îi poruncea bonapartistului să

pregătească spiritele în vederea unei reîntoarceri (țineți seama, sire, că interogatoriul vorbește), în vederea unei reîntoarceri apropiate.

— Unde e acum omul dumitale? întrebă Ludovic al XVIII-lea.

— La temniță, sire.

— Și chestiunea ți s-a părut gravă?

— Atît de gravă, sire, încît deși am descoperit-o pe cînd mă găseam la o sărbătoare de familie, în ziua logodnei mele chiar, mi-am părăsit logodnica și prietenii, am amînat totul, ca să alerg și să depun la picioarele maiestății voastre temerile care mă cuprinseseră și asigurarea devotamentului meu.

— Așa e, răspunse Ludovic al XVIII-lea. Nu se pusese oare la cale o căsătorie între dumneata și domnișoara de Saint-Méran?

— Fiica unuia dintre cei mai credincioși slujitori ai maiestății voastre.

— Da, da... Să revenim la complot, domnule de Villefort.

— Mă tem, sire, că e mai mult decît un complot; mă tem că e o conspirație.

— Astăzi, — zîmbi regele, — o conspirație e ușor de plănuit, dar greu de dus la îndeplinire, pentru faptul că, urcat din nou pe tronul strămoșilor noștri, nu scăpăm din ochi nici trecutul, nici prezentul și nici viitorul. De zece luni miniștrii mei își dau toată silința ca litoralul Mediteranei să fie bine păzit. Dacă s-ar întîmpla ca Napoleon să debarce cumva la Neapole, s-ar ridica întreaga coaliție mai înainte ca el să poată ajunge la Piombino; iar dacă debarcă în Toscana, ar nimeri într-o țară inamică. Dacă îi dă prin gînd să debarce în Franța, nu va avea decît o mînă de oameni și-i vom veni lesne de hac, fiindcă populația îl urăște. Liniștește-te, domnule. Și fii sigur totodată de regala noastră recunoștință.

— Ah, iată-l pe domnul Dandré! spuse ducele de Blacas.

Şi, într-adevăr, în aceeaşi clipă se ivi pe pragul uşii ministrul poliţiei, palid, tremurînd, cu privirile rătăcite, ca şi cum ceva l-ar fi buimăcit, pe neaşteptate.

Villefort făcu un pas, cu gîndul să se retragă, dar domnul de Blacas îl opri locului cu un gest.

Capitolul XI

CAPCAUNUL DIN CORSICA

Cînd văzu cît de tulburat e domnul Dandré, Ludovic al XVIII-lea împinse cu putere în lături masa dinaintea căreia se găsea.

— Ce ai, domnule baron? întrebă el. Pari năucit. Tulburarea şi şovăielile dumitale au oare vreo legătură cu spusele domnului de Blacas, pe care mi le-a confîrmat chiar acum domnul de Villefort?

La rîndul său, domnul de Blacas se apropia grăbit de baron, dar spaima curteanului îl făcu să-şi reţină bucuria triumfului. Politicianul acesta îşi dădea seama că într-o asemenea împrejurare era mult mai bine să fie el umilit de către prefectul poliţiei, decît să-l umilească cu privire la un asemenea subiect.

— Sire... îngăimă baronul.

— Ei, ce s-a întîmplat? întrebă Ludovic al XVIII-lea.

Împins de deznădejde, ministrul poliţiei se aruncă la picioarele regelui, care se dădu înapoi, încruntînd sprîncenele.

— N-ai de gînd să vorbeşti?

— O, sire, ce nenorocire! Sînt de compătimit! Voi rămîne îndurerat cît voi trăi!

— Domnule, — spuse Ludovic al XVIII-lea, — îţi ordon să vorbeşti.

— Sire, uzurpatorul a părăsit Elba la 28 februarie şi a debarcat la 1 martie.

— Unde a debarcat? întrebă repede regele.

— În Franţa, sire, într-un mic port de lîngă Antibes, în golful Juan.

— Uzurpatorul a debarcat în Franţa, lîngă Antibes, în golful Juan, la două sute cincizeci de leghe de Paris, în ziua de 1 martie, şi dumneata afli abia astăzi,

3 martie!... E cu neputinţă! Sau ţi s-a făcut un raport fals, sau eşti nebun!

— Vai, sire, din păcate e cît se poate de adevărat!

Ludovic al XVIII-lea se cutremură de mînie şi de spaimă şi sări deodată în picioare, ca şi cum o lovitură neaşteptată i-ar fi lovit în acelaşi timp şi inima, şi obrazul.

— In Franţa! strigă el. Uzurpatorul e în Franţa! Oare n-aţi vegheat asupra omului acestuia? Dar cine ştie? Poate că eraţi înţeleşi cu el...

— Nu, sire, spuse ducele de Blacas, un om ca domnul Dandré nu poate fi învinuit de trădare. Am fost orbiţi cu toţii, iar ministrul poliţiei a împărtăşit orbirea noastră, atîta tot.

— Dar... încercă să vorbească Villefort. Apoi se opri dintr-o dată. Iertaţi-mă, sire, — adăugă el, înclinîndu-se, — rîvna de a vă sluji mă îndeamnă. Rog pe maiestatea voastră să mă ierte...

— Vorbeşte, domnule, vorbeşte cu toată îndrăzneala, îl îndemnă regele. Numai dumneata ne-ai înştiinţat de nenorocirea care ne pîndea. Ajută-ne să-i găsim leacul.

— Sire, — vorbi Villefort, — în sud uzurpatorul nu e iubit. Cred că dacă se aventurează în părţile acelea, putem să ridicăm uşor Provenţa şi Languedocul împotriva lui.

— Nici vorbă, — întări ministrul, — numai că el înaintează prin Cap şi Sisteron.

— Înaintează, înaintează, se supără Ludovic al XVIII-lea. Aşadar vine asupra Parisului?

Ministrul poliţiei nu scoase o vorbă, ceea ce însemna, de fapt, că mărturiseşte pe deplin apropierea uzurpatorului.

— Şi Dauphiné-ul, domnule? întrebă regele, adresîndu-i-se lui Villefort. Crezi că vom putea să ridicăm şi Dauphiné-ul aşa cum vom ridica Provenţa?

— Îmi pare rău că trebuie să-i spun maiestăţii voastre un adevăr supărător, dar starea de spirit a locuitorilor din Dauphiné nu se aseamănă de loc cu a

celor din Provența sau din Languedoc. Muntenii sînt bonapartiști, sire.

— Atunci Bonaparte a fost bine informat, murmură regele. Și cîți oameni are cu el?

— Nu știu, sire, răspunse ministrul poliției.

— Cum nu știi? Ai uitat să te informezi tocmai despre un asemenea lucru? E adevărat că n-are nici o importanță, adăugă el, cu un zîmbet zdrobitor.

— N-aveam cum să mă informez, sire; depeșa anunța numai debarcarea uzurpatorului și drumul pe care a pornit.

— Dar cum ți-a ajuns depeșa? întrebă regele.

Ministrul plecă fruntea și o roșeață vie îi năpădi obrajii.

— Prin telegraf, bîigui el.

Ludovic al XVIII-lea făcu un pas înainte și își încrucișă brațele, așa cum ar fi făcut Napoleon.

— Așadar, — spuse el pălind de mînie, — șapte armate coalizate l-au răsturnat pe omul acela. O minune dumnezeiască m-a readus pe tronul părinților mei după douăzeci și cinci de ani de exil. Timp de douăzeci și cinci de ani am studiat, am sondat și am analizat oamenii din Franța asta, care-mi era făgăduită, pentru ca, ajuns la îndeplinirea tuturor dorințelor mele, o forță pe care o aveam în mînă să explodeze și să mă sfărîme!

— Fatalitatea, sire! îngăimă ministrul, dîndu-și seama că o greșeală, atît de neînsemnată pentru soartă, era totuși de ajuns ca să strivească un om.

— Va să zică e adevărat ceea ce spuneau dușmanii noștri despre noi: nici n-au învățat, nici n-au uitat nimic! Dacă aș fi fost trădat ca el, mai treacă-meargă, m-aș fi consolat. Dar să mă găsesc printre oamenii ridicați de mine la ranguri mari, printre oameni care ar fi trebuit să vegheze asupra mea mai mult decît asupra lor înșiși, fiindcă soarta mea e și soarta lor, fiindcă înaintea mea ei nu erau nimic și după mine nu vor mai fi nici atît!... Să pier în mod

jalnic, din nedestoinicie și neghiobie! Într-adevăr, domnule, ai dreptate: asta se cheamă fatalitate.

Ministrul se încovoiase cu totul sub înfricoșătoarea învinovățire.

Domnul de Blacas își ștergea fruntea brobonită de sudoare; Villefort zîmbea în sine, simțind că-i sporește importanța.

— Să te prăbușești, — urmă Ludovic al XVIII-lea, care la prima privire își dăduse seama de prăpastia spre care se pleca monarhia, — să te prăbușești și să afli despre prăbușirea ta prin telegraf! O, mi-ar fi plăcut mai bine să mă urc pe eșafodul fratelui meu, Ludovic al XVI-lea, decît să cobor astfel treptele palatului, încărcat de batjocură. Dumneata, domnule, nu știi ce înseamnă batjocura în Franța, deși ar trebui totuși s-o știi.

— Sire, sire, — îngăimă ministrul, — fie-vă milă!

— Vino lîngă mine, domnule de Villefort, — urmă regele, adresîndu-se tînărului care, stînd în picioare, deoparte, și neclintit, privea desfășurarea acestei discuții în care plutea, pierdut, destinul unui regat, — apropie-te și spune-i domnului că putea să știe dinainte tot ce n-a știut.

— Era cu neputință, sire, să ghicească planurile pe care uzurpatorul le ascundea față de toată lumea.

— Era cu neputință! Da, iată o vorbă mare, domnule. Din nefericire există și vorbe mari, după cum există și oameni mari, i-am măsurat eu, și era cu neputință pentru un ministru, care are o administrație, birouri, agenți, copoi, spioni și un fond secret de un milion cinci sute de mii de franci, să afle ce se petrece la șaizeci de leghe de coastele Franței! Ei bine, iată-l pe domnul acesta, care n-avea niciunul din mijloacele de care dispui dumneata, iată-l pe domnul, care nu-i decît un simplu magistrat, și, totuși, știe mai multe decît dumneata, cu toată poliția pe care o ai. Și mi-ar fi salvat coroana dacă ar fi avut, ca dumneata, dreptul să se folosească de telegraf.

Ministrul poliției se uită cu adîncă amărăciune la Villefort, care înclină capul, cu modestia izbînzii.

— Nu te dojenesc pe dumneata, Blacas, — urmă regele, — căci, dacă n-ai descoperit nimic, în schimb ai avut inteligența de a nu-ți slăbi bănuielile. Un altul poate că ar fi socotit neînsemnată descoperirea domnului de Villefort sau ar fi crezut-o fructul unei ambiții josnice.

Cuvintele acestea se refereau la ceea ce ministrul poliției spusese cu un ceas mai înainte.

Villefort pricepu jocul regelui. Un altul poate că s-ar fi lăsat amețit de laude, dar lui îi era teamă să-și facă un dușman de moarte din ministrul poliției, deși simțea că Dandré era pierdut, fără putință de scăpare. Într-adevăr, ministrul, care în deplinătatea puterii nu știuse să pătrundă taina lui Napoleon, ar fi putut în zvîrcolirile agoniei, să pătrundă taina lui Villefort: i-ar fi fost de ajuns pentru asta doar să-l interogheze pe Dantès. De aceea, în loc să-l copleșească, Villefort luă apărarea ministrului.

— Sire, — spuse el, — repeziciunea cu care s-au petrecut faptele dovedește în fața maiestății voastre că numai Dumnezeu singur ar fi putut să le împiedice, stîrnind o furtună. Ceea ce maiestatea voastră crede că e urmarea unei adînci agerimi a minții mele, nu e altceva decît o simplă întîmplare. Am folosit întîmplarea aceasta ca un slujitor credincios, și atîta tot. Nu-mi dați mai mult decît merit, sire, ca să nu vă schimbați vreodată prima părere pe care v-ați făcut-o despre mine.

Ministrul poliției îi mulțumi tînărului printr-o privire grăitoare, iar Villefort își dădu seama că planul îi izbutise, cu alte cuvinte că, dacă nu pierduse nimic din recunoștința regelui, își cîștigase totodată și un prieten pe care se putea sprijini la nevoie.

— Bine, glăsui regele. Și acum, domnilor, — urmă el, întorcîndu-se spre domnul de Blacas, și spre ministrul poliției, — nu mai am nevoie de dumnea-

voastră. Vă puteți retrage. Ceea ce rămîne de făcut este treaba ministrului de război.

— Din fericire ne putem bizui pe armată, spuse domnul de Blacas. Maiestatea voastră știe cît de devotată regimului ne-o înfățișează rapoartele.

— Lăsați-mă în pace cu rapoartele; acum mi-am dat seama cîtă încredere pot să am în ele. A, dar fiindcă veni vorba de rapoarte, domnule baron, ce-ai mai aflat nou cu privire la afacerea din strada Saint-Jacques?

— Afacerea din strada Saint-Jacques! exclamă Villefort, neputînd să-și oprească un strigăt. Dar se opri, dintr-o dată: Iertați-mă, sire, — urmă el, — credința față de maiestatea voastră mă face să uit mereu, nu respectul pe care vi-l datorez, căci respectul acesta îmi e prea adînc săpat în inimă, ci regulile etichetei.

— Nu te opri, domnule, îl îndemnă Ludovic al XVIII-lea. Astăzi ai cîștigat dreptul de a pune întrebări.

— Sire, — răspunse ministrul poliției, — tocmai voiam să dau astăzi maiestății voastre noile informații, pe care le-am cules cu privire la afacerea aceasta, cînd atenția v-a fost abătută spre groaznica nenorocire din golf. Acum, toate informațiile nu mai au mare însemnătate pentru rege.

— Dimpotrivă, domnule, dimpotrivă, spuse Ludovic al XVIII-lea. Afacerea mi se pare direct legată de ceea ce ne preocupă, și moartea generalului Quesnel ne va pune poate pe urmele unui mare complot, urzit în interiorul țării.

Auzind numele generalului Quesnel, Villefort simți că-l trec fiori.

— Intr-adevăr, sire, — vorbi ministrul poliției, — totul ne face să credem că moartea generalului nu se datorește unei sinucideri, cum s-a crezut la început, ci unui asasinat. Generalul Quesnel ieșea, după cîte se pare, dintr-un club bonapartist, cînd a dispărut. Un necunoscut îl căutase în dimineața dispariției și-i

dăduse întîlnire în strada Saint-Jacques. Din nefericire, valetul generalului, care îi ajuta să se îmbrace cînd a fost primit în cabinet necunoscutul, a auzit bine că e vorba de strada Saint-Jacques, dar n-a ţinut minte numărul.

Villefort, care asculta cu cea mai mare atenţie cuvintele ministrului poliţiei, păleа şi roşea pe măsură ce acesta îi dădea regelui informaţiile.

Regele se întoarse spre el.

— Nu crezi şi dumneata, domnule de Villefort, aşa cum cred eu, că generalul Quesnel, care putea fi luat drept un adept al uzurpatorului, dar care în realitate îmi era credincios mie trup şi suflet, a căzut victimă unei curse întinse de bonapartişti ?

— S-ar putea, sire ; dar nu se ştie oare nimic mai mult ?

— Sîntem pe urmele omului care i-a dat întîlnire.

— Sînteţi pe urmele lui ? repetă Villefort.

— Da. Servitorul i-a dat semnalmentele : necunoscutul e un om de vreo cincizeci-cincizeci şi doi de ani, oacheş, cu ochii negri, acoperiţi de sprîncene stufoase, şi are mustăţi. Era îmbrăcat cu o redingotă albastră şi purta la butonieră rozeta de ofiţer al Legiunii de Onoare. Ieri a fost urmărit un individ ale cărui semnalmente corespund exact cu acelea pe care ţi le-am spus, dar a fost pierdut din vedere la întretăierea străzii Jussienne cu strada Coq-Héron.

Villefort se sprijinise pe spătarul unui fotoliu, căci, pe măsură ce ministrul poliţiei vorbea, el simţea cum îl părăsesc puterile. Cînd află însă că necunoscutul scăpase de urmărirea agentului, răsuflă uşurat.

— Să mi-l găsiţi pe omul acela, domnule, îi porunci regele ministrului poliţiei. Să mi-l găsiţi, căci dacă, după cum se pare, generalul Quesnel, care ne-ar fi fost atît de folositor în clipa de faţă, a căzut victimă unei crime, bonapartiste sau nu, vreau ca asasinii să fie pedepsiţi cu toată asprimea.

Villefort avu nevoie de tot calmul său ca să nu trădeze groaza pe care i-o cauzase porunca regelui.

— Ciudat, — urmă regele cu o urmă de ironie în glas, — poliția crede că a spus tot dacă spune: „S-a săvîrșit o crimă", și că a făcut tot dacă adaugă: „Sîntem pe urmele vinovaților".

— Cel puțin de data aceasta, sire, nădăjduiesc că veți fi mulțumit.

— Bine, bine, o să vedem noi. Nu te mai reții, baroane. Dumneata, domnule de Villefort, trebuie să fii tare ostenit după o călătorie atît de lungă, așa că trebuie să te odihnești. Fără îndoială că ai tras la tatăl dumitale.

Villefort privi o clipă, buimăcit.

— Nu, sire, răspunse el. Am tras la hotel Madrid, în strada Tournon.

— Dar l-ai văzut?

— Primul drum l-am făcut la domnul duce de Blacas.

— Cel puțin o să-l vezi, nu-i așa?

— Nu cred, sire.

— Adevărat! făcu Ludovic al XVIII-lea, zîmbind în așa fel, încît să lase impresia că toate întrebările nu fuseseră puse fără intenție. Uitam că nu te ai bine cu domnul Noirtier și că asta e încă o jertfă adusă cauzei monarhiei, pentru care va trebui să te răsplătesc.

— Sire, bunătatea pe care mi-o arată maiestatea voastră e o răsplată care întrece atît de mult tot ce mi-aș dori, încît nu mai am nimic de cerut în plus.

— N-are a face, domnule. N-ai grijă, că nu te vom uita. Pînă una alta, ține crucea aceasta. Și regele își desprinse crucea Legiunii de Onoare pe care o purta de obicei pe haina sa albastră, lîngă crucea Sf. Ludovic, deasupra ordinului Notre Dame du Mont-Carmel și al Sf. Ludovic, dînd-o lui Villefort.

— Sire, — spuse Villefort, — maiestatea voastră se înșeală, crucea aceasta este de ofițer.

— Ia-o, așa cum e, domnule! N-am timp acum să cer alta. Blacas, vei avea grijă să i se elibereze domnului de Villefort brevetul.

Lacrimile unei bucurii orgolioase îi umeziră ochii lui Villefort. El luă crucea și o sărută.

— Și acum, întrebă el, — care sînt poruncile pe care maiestatea voastră îmi face onoarea să mi le dea?

— Odihnește-te cît ai nevoie și gîndește-te că, dacă la Paris n-ai nici o putere să mă servești, la Marsilia, în schimb, îmi poți fi cum nu se poate mai folositor.

— Sire, — răspunse Villefort, făcînd o plecăciune, într-o oră voi părăsi Parisul.

— Du-te, domnule, și dacă am să te uit, fiindcă memoria regilor e scurtă, nu te sfii să-mi aduci aminte de dumneata... Domnule baron, dă ordin să fie chemat ministrul de război. Dumneata, Blacas, rămîi aici.

— Ai călcat cu dreptul și te-a bătut fericirea, îi spuse lui Villefort ministrul poliției, pe cînd ieșeau din palatul Tuileries.

— Mă întreb numai dacă o să țină mult, șopti Villefort, salutîndu-l pe ministrul a cărui carieră se sfîrșise și căutînd din ochi o trăsură ca să pornească spre casă.

O trăsură trecu pe chei. Villefort îi făcu semn. Birjarul opri. Villefort dădu adresa și se înfundă în trăsură, lăsîndu-se în voia visurilor de mărire. Peste zece minute intră în locuința sa; porunci ca peste două ore caii să-i fie înhămați, apoi ceru să i se aducă masa.

Tocmai se pregătea să mănînce cînd soneria răsună, trasă de o mînă hotărîtă. Valetul deschise ușa și Villefort auzi o voce rostindu-i numele.

— Cine o fi știind că sînt aici? se întrebă tînărul.

În aceeași clipă, valetul intră din nou în cameră.

— Ce-i? întrebă Villefort. Cine a sunat? Cine mă caută?

— Un străin care nu vrea să-și spună numele.

— Cum? Un străin care nu vrea să-și spună numele? Și ce vrea?

— Să vă vorbească.
— Mie?
— Da.
— Ţi-a spus numele meu?
— Întocmai.
— Şi cum arată străinul ăsta?
— Păi să tot aibă vreo cincizeci de ani.
— E scund sau înalt?
— Aproape cît dumneavoastră.
— Brun sau blond?
— E oacheş, foarte oacheş. Are şi părul, şi ochii, şi sprîncenele negre...
— Şi cum e îmbrăcat? întrebă Villefort repede.
— Cu o haină lungă, albastră, încheiată de sus pînă jos. E decorat cu Legiunea de Onoare.
— El e! şopti Villefort, pălind.
— Pe naiba! spuse ivindu-se în uşă străinul, ale cărui semnalmente îi fuseseră date. Frumoasă purtare, n-am ce zice! Se obişnuieşte oare, la Marsilia, ca fiii să-şi facă părinţii să aştepte afară?
— Tată! strigă Villefort. Aşadar nu m-am înşelat... Bănuiam că dumneata trebuie să fii.
— Atunci, dacă bănuiai că sînt eu, — urmă noul venit, punîndu-şi bastonul într-un colţ, şi pălăria pe un scaun, — dă-mi voie să-ţi spun, dragă Gérard, că nu-i de loc frumos din partea ta să mă faci să aştept atît.
— Poţi să te duci, Germain, spuse Villefort, adresîndu-se valetului.
Servitorul ieşi, neputînd să-şi ascundă uimirea.

Capitolul XII

TATAL ŞI FIUL

Domnul Noirtier, pentru că într-adevăr el era cel ce intrase, îl urmări din ochi pe servitor, pînă ce acesta închise uşa. Apoi, temîndu-se, fără îndoială, ca servitorul să nu asculte din anticameră, merse şi redeschise uşa. Măsura aceasta se dovedi folositoare, şi repeziciunea cu care meşterul Germain se dădu înapoi dovedi că nu era lipsit de păcatul care i-a dus la pierzanie pe cei dintîi strămoşi ai omului. Domnul Noirtier îşi dădu atunci osteneala să închidă el însuşi uşa anticamerei, se întoarse ca s-o închidă pe cea de la dormitor, apoi trase zăvoarele şi-i întinse mîna lui Villefort, care-i urmărise toate mişcările, cu o uimire din care nu-şi revenise încă.

— Ia ascultă, dragă Gérard, — îi spuse el tînărului, privindu-l cu un zîmbet a cărei expresie cu greu ar fi putut fi deslușită, — ştii că nu prea pari încîntat să mă vezi ?

— Da' de unde, tată ! Sînt bucuros ; dar mă aşteptam atît de puţin la vizita dumitale, încît m-a cam uluit.

— Cred că acelaşi lucru ţi l-aş putea spune şi eu, urmă domnul Noirtier, aşezîndu-se. Cum adică ? Îmi anunţi logodna la Marsilia pentru ziua de 28 februarie, iar la 3 martie eşti la Paris ?

— Dacă sînt aici, tată, — spuse Gérard, apropiindu-se de domnul Noirtier, — nu trebuie să te plîngi, fiindcă am venit pentru tine, iar călătoria aceasta poate că te va salva.

— Zi aşa ! făcu domnul Noirtier întinzîndu-se nepăsător în fotoliul pe care se aşezase. Adevărat ?! Ia povesteşte-mi cum vine asta, domnule magistrat. Trebuie să fie ceva tare ciudat.

— Tată, ai auzit vorbindu-se despre un oarecare club bonapartist în strada Saint-Jacques?

— La numărul 53? Eu îi sînt vicepreşedinte.

— Tată, nepăsarea ta mă înfioară.

— Ce vrei, dragul meu? Cînd ai fost proscris de montagnarzi, cînd ai fugit din Paris într-un car cu fîn, cînd ai fost hăituit prin cîmpiile Bordeaux-ului de către copoii lui Robespierre, eşti călit pentru multe altele. Vorbeşte mai departe, aşadar. Ia spune, ce s-a întîmplat la clubul din strada Saint-Jacques?

— S-a întîmplat că generalul Quesnel a fost chemat acolo şi că acelaşi general Quesnel, plecat de acasă la ora nouă seara, a fost găsit peste trei zile în Sena.

— Cine ţi-a povestit istoria asta nostimă?

— Regele însuşi, tată.

— Ei bine, în schimbul povestirii tale, eu am să-ţi dau o veste.

— Tată, cred că ştiu dinainte ce vrei să-mi spui.

— Ştii despre debarcarea maiestăţii sale împăratul?

— Tăcere, tată, te rog, mai întîi pentru tine, şi apoi pentru mine. Da, ştiam despre debarcare, aflasem despre ea chiar înaintea dumitale, căci de trei zile gonesc cît pot de la Marsilia la Paris, fierbînd de mînie că nu pot zvîrli la două sute de leghe înaintea mea gîndul care-mi ardea creierii.

— Ai aflat de acum trei zile? Eşti nebun? Acum trei zile împăratul nici nu se îmbarcase încă.

— Ce-are a face! Îi cunoşteam planurile.

— De unde le cunoşteai?

— Dintr-o scrisoare care-ţi fusese trimisă din insula Elba.

— Mie?

— Da, dumitale. Îţi închipui cît am fost de uimit dînd peste scrisoare în portofelul trimisului. Dacă ea ar fi căzut în mîinile altcuiva, la ora aceasta poate ai fi fost împuşcat.

Tatăl lui Villefort începu să rîdă.

— Haide, haide, — spuse el, — se pare că Restaurația a învățat de la Imperiu cum să rezolve grabnic afacerile... Împușcat! Cum te mai pripești, dragul meu! Și scrisoarea, ce-ai făcut cu ea? Te cunosc îndeajuns de bine ca să mă tem că ai lăsat-o pe undeva.

— Am ars-o, de teamă să nu rămînă nici o fărîmă din ea, fiindcă scrisoarea asta însemna condamnarea dumitale.

— Și distrugerea viitorului tău, răspunse cu răceală Noirtier. Da, înțeleg; dar n-am motive să mă tem, din moment ce mă ocrotești.

— Fac mai mult decît atît: te salvez.

— Pe naiba! E din ce în ce mai dramatic. Ia spune, cum vine asta?

— Revin din nou la clubul din strada Saint-Jacques.

— Clubul ăsta pare că le stă pe suflet domnilor de la poliție. De ce nu l-au căutat mai bine? L-ar fi găsit.

— Nu l-au găsit încă, dar sînt pe urmele lui.

— Asta-i cuvîntul consacrat, îl cunosc prea bine. Cînd poliția dă greș, spune că a găsit urmele, și guvernul așteaptă liniștit ziua în care poliția îi va șopti la ureche că urmele au fost pierdute.

— Da, dar s-a găsit un cadavru. Generalul Quesnel a fost ucis, și în toate țările lumii asta se numește crimă.

— Crimă spui? Și ce-ți dovedește că generalul a fost victima unei crime? Se găsesc zilnic în Sena oameni care s-au aruncat din desperare, oameni care s-au înecat fiindcă nu știau să înoate...

— Tată, știi foarte bine că generalul Quesnel nu s-a înecat din desperare și că nimeni nu se scaldă în Sena în luna ianuarie. Nu, nu, nu te mai amăgi; moartea generalului e calificată drept crimă.

— Și cine a calificat-o așa?

— Regele însuși.

— Regele? Îl credeam îndeajuns de filozof ca să

înțeleagă că în politică nu există crimă. În politică, dragul meu, știi la fel de bine ca și mine că nu există oameni, ci idei; nu există sentimente, ci interese. În politică, nu se ucide un om; se înlătură un obstacol, și atîta tot. Vrei să știi cum s-au petrecut lucrurile? Ei bine, am să-ți spun eu. Credeam că ne putem bizui pe generalul Quesnel; ne fusese recomandat din insula Elba. Unul dintre ai noștri s-a dus la el ca să-l cheme la o adunare, în strada Saint-Jacques, unde avea să întîlnească prieteni. El a venit și acolo i s-a înfățișat întregul plan, plecarea din Elba, debarcarea plănuită... Apoi, după ce a ascultat și a înțeles tot, cînd nu mai avea nimic de aflat, a spus că e regalist. Atunci oamenii s-au uitat unii la alții. L-au pus să jure. Generalul a jurat, dar cu atîta silă, încît a jura astfel însemna a-l ispiti pe Dumnezeu, nu alta. Și cu toate astea, generalul a fost lăsat să plece liber, pe deplin liber. Dar dacă nu s-a întors acasă, ce vrei, dragul meu? De la noi a plecat, poate că a rătăcit drumul. O crimă! Zău că mă uimești, tu, Villefort, substitut de procuror, dacă-ți sprijini acuzarea pe probe atît de neîntemeiate. Mi-a dat mie prin minte vreodată să-ți spun, cînd îți îndeplinești meseria de regalist și cînd tai capul vreunuia dintre ai noștri: „Fiule, ai săvîrșit o crimă!"? Nu ți-am spus oare, întotdeauna: „Foarte bine, băiete, ai cîștigat o victorie; mîine o să ne luăm revanșa"?

— Bagă de seamă, tată, revanșa asta o să fie cumplită cînd ne-o vom lua-o noi.

— Nu te înțeleg.

— Te bizui pe reîntoarcerea împăratului?

— Mărturisesc că da.

— Te înșeli, tată; n-o să facă nici zece pași în interiorul Franței, fără să fie urmărit, fugărit, prins ca o fiară.

— Dragul meu, în clipa de față împăratul se află în drum spre Grenoble. La 10 sau 12 va fi la Lyon, iar la 20 sau la 25 va fi în Paris.

— Populația are să se ridice.

— Ca să-l întîmpine.

— N-are cu el decît o mînă de oameni, și vor fi trimise împotrivă lui armate întregi.

— Iar aceste armate îi vor forma escorta, ca să intre în capitală. Zău, dragă Gérard, tot copil ești; te crezi bine informat fiindcă, la trei zile după debarcare, un telegraf îți spune: „Uzurpatorul a debarcat la Cannes cu cîțiva oameni; sîntem în urmărirea lui". Dar unde se află acum? Ce face?... E urmărit, iată tot ce știi. Ei bine, au să-l urmărească așa pînă la Paris, fără să strice un glonte măcar.

— Grenoble și Lyon sînt orașe credincioase regelui, și-i vor opune o stavilă de netrecut.

— Grenoble îi va deschide porțile cu entuziasm, iar Lyonul o să iasă în întregime să-l întîmpine. Crede-mă, sîntem la fel de bine informați ca și voi, iar poliția noastră e mai bună decît a voastră. Vrei o dovadă? Cu toate că aveai de gînd să-mi ascunzi călătoria ta, eu am știut că ai sosit, o jumătate de ceas după ce-ai trecut bariera; cu toate că nu ți-ai dat nimănui adresa, în afară de vizitiu, eu o cunosc și, ca dovadă, sosesc la tine tocmai în clipa cînd te așezi la masă. Haide, sună și cere încă un tacîm. O să luăm masa împreună.

— Într-adevăr, — răspunse Villefort privindu-și uimit tatăl, — pari bine informat.

— Ei, doamne! Lucrul e cît se poate de simplu: voi, ăștia, care sînteți la putere, n-aveți decît mijloacele pe care vi le dau banii; pe cîtă vreme noi, cei ce așteptăm puterea, avem mijloacele pe care ni le pune la îndemînă devotamentul.

— Devotamentul? rîse Villefort.

— Da, devotamentul. Așa e numită în cuvinte omenești ambiția care nădăjduiește.

Și tatăl lui Villefort întinse el însuși mîna spre șnurul soneriei, ca să cheme servitorul pe care fiul său nu-l chema.

Villefort îi opri brațul.

— Aşteaptă, tată, îi spuse el. Vreau să-ţi mai spun doar un singur cuvînt.

— Spune-l.

— Oricît de rău organizată ar fi poliţia regalistă, ea ştie totuşi un lucru înfrozitor.

— Care anume?

— Semnalmentele omului care, în dimineaţa zilei dispariţiei generalului Quesnel, a fost la el acasă.

— Aha, va să zică prea buna poliţie ştie asta? Şi care sînt semnalmentele?

— Faţa oacheşă, părul, favoriţii şi ochii negri, redingotă albastră închisă pînă sub bărbie, rozetă de ofiţer al Legiunii de Onoare la butonieră, pălărie cu boruri largi şi baston de trestie.

— Aha, va să zică ştie asta? făcu Noirtier. De ce atunci n-a pus încă mîna pe omul nostru?

— Fiindcă l-a scăpat ieri sau alaltăieri în colţul străzii Coq-Héron.

— Cînd îţi spuneam că poliţia voastră e neghioabă!

— Da, dar ea îl poate găsi dintr-o clipă într-alta.

— Aşa s-ar întîmpla dacă omul n-ar fi avertizat, numai că este, spuse Noirtier, privind nepăsător în jurul său. Şi acum, — adăugă el zîmbind, — îşi va schimba înfăţişarea şi costumul.

Spunînd acestea, el se ridică, lepădă redingota şi cravata, se îndreptă spre masa pe care se găseau, gata pregătite, lucrurile trebuitoare pentru toaleta fiului său, luă un brici, îşi săpuni obrazul şi cu o mînă sigură îşi rase favoriţii compromiţători, care dădeau poliţiei un indiciu atît de preţios.

Villefort îl privea cu groază, dar şi cu admiraţie.

După ce-şi tăie favoriţii, Noirtier îşi schimbă pieptănătura, luă apoi o cravată colorată, care se afla deasupra unui cufăr deschis, şi o puse în locul cravatei sale negre. În locul redingotei albastre şi încheiate pînă la bărbie îmbrăcă o redingotă de-a lui Villefort, cafenie şi deschisă la guler. Încercă dinaintea oglinzii o pălărie cu boruri ridicate de-a tînă-

rului, și păru mulțumit de felul cum i se potrivea. In sfîrșit, lăsîndu-și bastonul de trestie în colțul căminului, unde-l pusese, făcu să șuiere în mîna-i nervoasă o nuieluță mlădioasă de bambus, cu ajutorul căreia elegantul substitut căpăta ținuta grațioasă, însușire de căpetenie a mersului său.

— Ia spune, crezi că poliția ta o să mă mai recunoască acum? întrebă el, întorcîndu-se spre Villefort care privea uluit schimbarea operată sub ochii lui.

— Nu, tată, îngăimă Villefort. Cel puțin așa nădăjduiesc.

— Acum, dragă Gérard, — vorbi mai departe domnul Noirtier, — las pe seamă prudenței tale să faci să dispară toate lucrurile astea pe care ți le dau în păstrare.

— N-avea nici o grijă, tată, răspunse Villefort.

— Da, da! Acum cred că ai dreptate și că se prea poate să-mi fi salvat viața; dar fii liniștit, îți voi face în curînd același serviciu.

Villefort clătină din cap.

— Nu ești convins de asta?

— Nădăjduiesc cel puțin că te înșeli.

— Ai să-l revezi pe rege?

— S-ar putea întîmpla.

— Vrei să treci în fața lui drept un profet?

— Profeții nenorocirii nu sînt bine veniți la curte, tată.

— Așa este; dar într-o zi sau alta li se face dreptate. Și dacă te gîndești la o a doua Restaurație, atunci vei putea trece drept un mare om.

— In sfîrșit, ce trebuie să-i spun regelui?

— Spune-i următoarele: „Sire, sînteți înșelat asupra sentimentelor Franței, asupra părerii orașelor, asupra spiritului armatei. Cel căruia la Paris îi spuneți „Căpcăunul din Corsica", cel căruia la Nevers i se mai spune încă uzurpatorul, i se spune de pe acum Bonaparte — la Lyon, și împăratul — la Grenoble. Îl credeți hăituit, urmărit, pus pe goană; el vine repede, ca vulturul pe care-l aduce. Soldații pe

care îi vedeţi crăpînd de foame, zdrobiţi de oboseală, gata să dezerteze, sporesc asemenea fulgilor de zăpadă în jurul bulgărelui care se rostogoleşte. Plecaţi, sire. Lăsaţi Franţa în mîinile adevăratului ei stăpîn, în mîinile celui ce n-a cumpărat-o, ci a cucerit-o. Plecaţi, sire, şi nu pentru că v-ar paşte vreo primejdie — adversarul vostru e destul de puternic pentru a vă ierta — ci doar fiindcă ar fi umilitor pentru un nepot de-al Sfîntului Ludovic să-şi datoreze viaţa omului de la Arcole, de la Marengo şi de la Austerlitz." Spune-i toate astea, Gérard, sau mai bine nu, nu-i spune nimic. Tăinuieşte-ţi călătoria; nu te lăuda cu ce ai venit să faci şi cu ce ai făcut la Paris. Ia din nou diligenţa. Dacă ai mîncat pămîntul venind, goneşte şi mai aprig la întoarcere. Intră în Marsilia noaptea, pătrunde în casă prin vreo uşă dosnică şi rămîi acolo cu desăvîrşire blînd, supus, tăcut, nevătămător mai ales, fiindcă de data aceasta, ţi-o jur, vom proceda ca nişte oameni puternici, care-şi cunosc duşmanii. Du-te fiule, du-te, dragul meu Gérard şi, în schimbul supunerii acesteia faţă de poruncile tatălui tău sau, dacă-ţi place mai mult, a respectului pentru sfaturile unui prieten, o să te menţinem în postul pe care îl ocupi. Asta o să fie pentru tine un mijloc de a mă salva pentru a doua oară, dacă scrînciobul politic te va ridica pe tine, într-o bună zi, şi mă va coborî pe mine, adăugă Noirtier zîmbind. Adio, dragă Gérard. Cînd mai vii la Paris trage la mine.

Şi spunînd aceste cuvinte, Noirtier ieşi, la fel de liniştit pe cît fusese în tot timpul convorbirii acesteia destul de anevoioase.

Villefort, palid şi tremurînd, se repezi la fereastră, dădu la o parte perdeaua şi îl văzu trecînd calm şi nepăsător printre doi sau trei oameni cu înfăţişare suspectă, ascunşi pe după ziduri şi pîndind acolo, poate ca să-l aresteze pe omul cu favoriţi negri, cu redingotă albastră şi cu pălărie cu borurі largi.

Villefort rămase astfel în picioare şi gîfîind, pînă

ce tatăl său dispăru la răspîntia Bussy. Apoi se repezi spre lucrurile lăsate de Noirtier, înghesui cît putu mai la fundul cufărului cravata neagră şi redingota albastră, turti pălăria şi o vîrî în fundul unui dulap, sparse în trei bastonul de trestie şi aruncă bucăţile în foc, îşi puse o şapcă de călătorie, îşi chemă valetul şi îi opri, cu o privire, miile de întrebări pe care acesta ar fi dorit să i le pună, plăti ce avea de plătit, sări în trăsura care-l aştepta gata de drum, află la Lyon că Bonaparte tocmai intrase în Grenoble şi, în mijlocul frămîntării care domnea tot lungul drumului, sosi la Marsilia, în prada tuturor neliniştilor care frămîntă inima omului împreună cu ambiţia şi cu primele onoruri.

Capitolul XIII

CELE 100 DE ZILE

Domnul Noirtier se dovedi a fi un profet iscusit şi evenimentele se desfăşurară cu repeziciune, întocmai după spusele lui. Toată lumea cunoaşte reîntoarcerea de pe insula Elba, reîntoarcere ciudată, uimitoare, cum n-a mai fost alta în trecut şi cum pesemne că nu va mai fi alta în viitor.

Ludovic al XVIII-lea abia dacă încercă să preîntîmpine greaua lovitură : puţina lui încredere faţă de oameni îi răpea încrederea în fapte. Regalitatea, sau mai bine-zis monarhia abia reconstituită de el, se clătina pe temeliile ei încă nesigure şi, cu un singur gest, împăratul făcu să se prăbuşească întregul edificiu alcătuit dintr-un amestec inform de prejudecăţi vechi şi de idei noi. Villefort nu se alese, aşadar, de la regele său, decît cu o recunoştinţă nu numai nefolositoare pentru moment, dar chiar periculoasă şi cu acea cruce de ofiţer al Legiunii de Onoare, pe care avu prudenţa să n-o arate nimănui, deşi domnul de Blacas îi trimisese, plin de grijă, brevetul, după cum îi ceruse regele.

Nici vorbă că Napoleon l-ar fi destituit pe Villefort dacă acesta nu s-ar fi bucurat de protecţia lui Noirtier, devenit atotputernic la curtea celor O Sută de Zile, datorită pericolelor pe care le înfruntase şi serviciilor pe care le adusese. Astfel, după cum făgăduise, girondinul din '93 şi senatorul din 1806 îl ocroti pe cel care îl protejase cu cîtva timp înainte.

În timpul perioadei acesteia de evocare a imperiului, căreia de altfel nu era greu de loc să i se prevadă a doua cădere, toată puterea lui Villefort se mărgini deci la înăbuşirea tainei pe care Dantès fusese cît pe-aci s-o dea în vileag.

Nu fu destituit decît procurorul regal, bănuit că nu pune destul suflet în slujba bonapartismului.

Şi totuşi abia fusese restabilită puterea imperială, adică abia apucase împăratul să se mute în palatul Tuileriilor pe care Ludovic al XVIII-lea tocmai îl părăsise, abia dacă începuse Napoleon să împrăştie numeroasele şi feluritele lui ordine din micul cabinet, unde cu cîtăva vreme mai înainte l-am văzut pătrunzînd pe Villefort, şi de la masa de nuc pe care împăratul găsise tabachera lui Ludovic al XVIII-lea deschisă şi pe jumătate umplută cu tutun, cînd la Marsilia, cu toată purtarea dîrză a magistraţilor, începură să licărească tăciunii războiului civil, veşnic nestins în sud. Puţin a lipsit doar, în zilele acelea, ca represaliile să nu devină ceva mai mult decît simplul tărăboi al asedierii unor regalişti închişi în locuinţele lor şi decît ocările mulţimii care-i urmărea pe cei ce cutezau să iasă.

Printr-o schimbare cu totul firească, vrednicul armator, despre care am spus că făcea parte din partidul popular, se pomeni la rîndul său, în zilele acelea, n-o să spunem atotputernic (pentru că domnul Morrel era un om prevăzător şi oarecum sfios, asemenea tuturor acelora ce şi-au făcut o situaţie comercială înceată şi trudnică), dar în orice caz în măsură să ridice glasul şi să facă ascultată o cerere, cu toate că bonapartiştii zeloşi îl priveau ca pe un moderat. Şi e lesne de înţeles că cererea aceasta era legată de soarta lui Dantès.

Villefort rămăsese în picioare, cu toată căderea superiorului său. Căsătoria lui, deşi fusese hotărîtă, se amînase totuşi pentru zile mai bune. Dacă împăratul avea să-şi păstreze tronul, atunci lui Gérard îi trebuia altă mireasă şi taică-său se însărcinase să i-o găsească. Dacă însă o a doua Restauraţie avea să-l readucă în Franţa pe Ludovic al XVIII-lea, atunci influenţa domnului de Saint-Méran, ca şi a lui Villefort de altfel, avea să sporească, iar căsătoria plănuită ar fi redevenit mai de dorit decît oricînd.

Substitutul procurorului regal era deci, pentru moment, primul magistrat al Marsiliei cînd, într-o dimineață, i se deschise ușa și îi fu anunțat domnul Morrel.

Un altul s-ar fi grăbit poate să dea fuga înaintea armatorului și, prin graba aceasta, și-ar fi vădit slăbiciunea. Dar Villefort era un om superior și știa, dacă nu din practică, măcar din instinct, cum să se descurce în toate treburile. Îl făcu deci pe domnul Morrel să aștepte, așa cum ar fi făcut și în timpul Restaurației, deși nu era nimeni la el, și numai pentru simplul motiv că trebuie să aștepți înainte de a fi primit de un substitut de procuror. Apoi, după vreun sfert de oră, în care timp frunzări vreo două-trei ziare cu tendințe diferite, el porunci să fie poftit armatorul.

Domnul Morrel se aștepta să-l găsească pe Villefort mîhnit: îl regăsi exact cum îl văzuse cu șase săptămîni mai înainte, adică hotărît, calm și plin de acea politețe rece care formează bariera cea mai greu de trecut dintre toate și-l deosebește pe nobil de omul de rînd.

Armatorul intrase în cabinetul lui Villefort, convins că magistratul va tremura cînd va da cu ochii de el, și cînd colo, dimpotrivă, se pomeni el înfiorat și emoționat dinaintea acestui personaj iscoditor, care-l aștepta sprijinindu-și cotul de birou.

Domnul Morrel se opri în ușă. Villefort îl privi ca și cum i-ar fi venit greu să-l recunoască. În sfîrșit, după ce-l privi în tăcere cîteva clipe, în care timp vrednicul armator își sucea și-și răsucea de zor pălăria în mîini, Villefort spuse:

— Dacă nu mă înșel, sînteți domnul Morrel?

— Da, domnule, eu sînt, răspunse armatorul.

— Poftiți mai aproape și spuneți-mi cărei împrejurări îi datorez cinstea vizitei dumneavoastră, continuă magistratul, făcînd cu mîna un semn ocrotitor.

— Nu bănuiți de foc, domnule? întrebă Morrel.

— Nu bănuiesc cîtuși de puțin; asta nu înseamnă

însă că nu sînt pe de-a întregul dispus să vă servesc, dacă îmi va fi cu putinţă.

— Chestiunea pentru care vin depinde în întregime de dumneavoastră.

— Atunci explicaţi-mi despre ce-i vorba.

— Domnule, — începu armatorul recăpătîndu-şi cumpătul pe măsură ce vorbea şi întărit de cauza dreaptă pentru care venise şi de limpezimea situaţiei sale, — vă reamintiţi că, puţin înainte de a se afla vestea debarcării maiestăţii sale împăratul, venisem să vă cer îndurare pentru un tînăr nefericit, un marinar, secundul bricului meu. Tînărul, dacă vă mai aduceţi aminte, era acuzat că are legături cu insula Elba. Asemenea legături, care pe atunci însemnau o crimă, astăzi fac cinste oricui. Pe atunci dumneavoastră eraţi în slujba lui Ludovic al XVIII-lea şi nu l-aţi cruţat pe tînăr. Datoria vă cerea să vă purtaţi astfel. Astăzi, sînteţi în slujba lui Napoleon şi aveţi datoria să-l ocrotiţi. Am venit să vă întreb ce a devenit tînărul acela ?

Villefort făcu o sforţare ca să se poată stăpîni.

— Cum se numea tînărul ? întrebă el. Fiţi bun şi spuneţi-mi cum se numea.

— Edmond Dantès.

Fără îndoială că lui Villefort i-ar fi făcut tot atîta plăcere să primească un glonte tras de la douăzeci şi cinci de paşi, într-un duel, pe cît îi făcea să audă rostindu-se în faţa sa numele lui Dantès. Şi cu toate astea, el nici nu clipi măcar.

„In felul acesta — îşi zise Villefort — n-au să mă poată învinovăţi că am făcut din arestarea tînărului o chestiune cu totul personală."

— Dantès, repetă el, Edmond Dantès aţi spus ?

— Da, domnule.

Villefort deschise atunci un registru uriaş, aflat într-un dulăpior vecin, trecu la o masă, de la masă veni din nou la dosarele lui, apoi, întorcîndu-se spre armator, îl întrebă cu un aer cît se poate de firesc :

— Sînteţi sigur că nu vă înşelaţi, domnule ?

Dacă Morrel ar fi fost ceva mai isteț sau mai bine lămurit asupra desfășurării lucrurilor, ar fi găsit ciudat faptul că substitutul procurorului regal găsește nimerit să-i răspundă chiar el la întrebări cu totul străine de resortul său și s-ar fi întrebat de ce nu-l trimite Villefort la registrele arestaților, la guvernatorii închisorilor sau la prefectul departamentului. Dar Morrel, tot așteptînd zadarnic să-l vadă pe Villefort înspăimîntîndu-se și nevăzîndu-l, îl socoti pînă la urmă binevoitor. Villefort își făcuse bine socotelile.

— Nu, domnule, nu mă înșel, îi răspunse el. Nu mă înșel de loc. De altminteri îl cunosc pe bietul băiat de vreo zece ani, și de patru ani e în serviciul meu. Nu vă aduceți aminte? Am mai fost acum vreo șase săptămîni ca să vă rog să fiți îndurător, așa cum am venit și acum să vă rog să fiți drept cu bietul băiat. Nu m-ați primit tocmai bine atunci și mi-ați răspuns fără bunăvoință. Ah, cît de necruțători erau regaliștii față de bonapartiști pe vremurile acelea!

— Domnule, — răspunse Villefort, parînd lovitura cu iuțeala și cu sîngele său rece obișnuit, — am fost regalist atunci cînd îi credeam pe Bourboni nu numai moștenitori legitimi ai tronului, dar și aleși ai națiunii. Reîntoarcerea miraculoasă, ai cărei martori am fost însă, mi-a dovedit că mă înșelasem. Geniul lui Napoleon a învins: monarhul legitim este monarhul care se bucură de dragostea poporului.

— Bravo! strigă Morrel cu naiva lui sinceritate. Imi face plăcere să aud vorbindu-se astfel și mi se pare că e un semn bun pentru soarta bietului Edmond.

— Ia stați puțin! spuse Villefort răsfoind un nou registru, am găsit. Nu-i așa că e vorba de-un marinar care se însurase cu o catalană? Da, da, acum îmi aduc aminte. Afacerea era foarte gravă.

— Cum așa?

— Știți că, ieșind de la mine, a fost dus la închisorile palatului de justiție?

— Da, și apoi?

— Eu am raportat la Paris; am trimis hîrtiile găsite asupra lui. Era datoria mea s-o fac, ce vreți... Și la opt zile după arestare, prizonierul a fost ridicat.

— Ridicat? strigă Morrel. Dar ce i-au putut face bietului băiat?

— O, liniștiți-vă! Cred că a fost dus la Fenestrelles, la Pignerol, în insulele Sfînta Margareta, adică a fost, după cum se spune în termeni administrativi, înstrăinat. Și, într-o bună zi, îl veți vedea revenind ca să-și preia comanda corăbiei.

— Să vină cînd o vrea, eu am să-i păstrez locul. Dar cum de nu s-a întors pînă acum? Cred că prima grijă a justiției bonapartiste ar fi trebuit să fie eliberarea tuturor celor care fuseseră închiși de către regaliști.

— Nu aduceți învinuiri fără rost, dragă domnule Morrel, răspunse Villefort. E nevoie să se procedeze legal, în toate. Ordinul de trimitere la închisoare a venit de sus și tot de acolo trebuie să vină și ordinul de eliberare. Napoleon s-a înapoiat de cincisprezece zile: abia dacă a fost timp să se expedieze scrisorile de anulare a pedepselor.

— Dar nu există vreo cale să grăbim formalitățile, acum, cînd am izbîndit? întrebă Morrel. Am cîțiva prieteni și oarecare influență. Aș putea obține anularea sentinței.

— N-a fost dată nici o sentință.

— Ștergerea de pe registrele celor arestați atunci...

— Pentru delictele politice nu există registre de arestați. Uneori guvernul are interes să facă să dispară fără urmă vreun om. Notele de arestare vor conduce cercetările.

— Așa o fi fost poate sub Bourboni, dar acum...

— Așa e în toate timpurile, dragă domnule Morrel. Guvernările se succed și se aseamănă. Mașinăria închisorilor, montată sub Ludovic al XIV-lea, merge încă și astăzi, inclusiv Bastilia. Împăratul a fost

întotdeauna chiar mai strict față de regulamentul închisorilor decît a fost marele rege însuși. Iar numărul celor închiși, despre care nu se pomenește în nici un registru, este uriaș.

Atîta bunăvoință cîtă arăta Villefort ar fi răsturnat chiar convingerile gata făcute. Iar Morrel, n-avea nici bănuieli măcar...

— La urma urmei, domnule Villefort, ce sfat îmi dați ca să grăbesc reîntoarcerea bietului Dantès? întrebă el.

— Un singur sfat: faceți o cerere către ministrul justiției.

— Vai, dar știm foarte bine ce înseamnă o cerere: ministrul primește două sute pe zi și nu citește nici patru din ele.

— Nici vorbă, însă va citi o cerere trimisă de mine, recomandată de mine, pe care i-o voi înainta eu, direct.

— Și v-ați lua sarcina de a-i trimte o astfel de cerere, domnule?

— Cu cea mai mare plăcere. Pe atunci Dantès putea fi vinovat, dar astăzi e nevinovat și e datoria mea să redau libertatea celui pe care, tot din datorie, l-am trimis la închisoare.

In felul acesta Villefort înlătura primejdia unei anchete, puțin probabile, dar posibile, care l-ar fi dus la pierzare.

— Cum să-i scriu ministrului?

— Luați loc aici, domnule, spuse Villefort, ridicîndu-se și lăsîndu-l pe armator să se așeze. Am să vă dictez eu.

— Veți avea atîta bunăvoință?

— Fără îndoială. Să nu mai pierdem timp; și așa am pierdut destul.

— Da, domnule, să ne gîndim că bietul băiat așteaptă, suferă și poate este cuprins de deznădejde.

Villefort se înfioră gîndindu-se la prizonierul care îl blestema în tăcere și în beznă. Dar mersese prea

departe ca să mai poată da înapoi. Dantès trebuia zdrobit între roţile ambiţiei sale.

— Sînt gata, domnule, vorbi armatorul, stînd în fotoliul lui Villefort, cu o pană în mînă.

Şi atunci Villefort dictă o cerere de care, din motive cît se poate de temeinice, n-avea de ce se teme. El exageră patriotismul lui Dantès şi serviciile aduse cauzei bonapartiste. In cerere, Dantès devenise unul dintre agenţii cei mai activi ai reîntoarcerii lui Napoleon. Nu încăpea nici urmă de îndoială că, văzînd o astfel de cerere, ministrul avea să facă dreptate imediat, dacă nu cumva dreptatea şi fusese făcută.

Cînd cererea fu terminată, Villefort o citi cu glas tare.

— S-a făcut, spuse el. Şi acum, încredeţi-vă în mine.

— Cererea va pleca în curînd, domnule?

— Chiar astăzi.

— Cu recomandaţia dumneavoastră?

— Cea mai bună recomandaţie care se poate da este să certific că toate lucrurile pe care le-aţi spus în ea sînt adevărate.

Şi Villefort, aşezîndu-se la rîndul său în fotoliu, scrise pe un colţ al cererii certificarea trebuitoare.

— Acum ce mai trebuie să facem? întrebă Morrel.

— Să aşteptăm, răspunse Villefort. Răspund eu de toate.

Incredinţarea aceasta îl umplu de nădejdi pe Morrel. Armatorul plecă încîntat de persoana substitutului şi se îndreptă spre locuinţa bătrînului Dantès, ca să-l anunţe că în curînd îşi va revedea fiul.

Cît despre Villefort, în loc s-o trimită la Paris, păstră cu grijă în mîinile sale preţioasa cerere care, dacă ar fi putut să-l salveze pe Dantès atunci, îl putea de asemenea înfunda cum nu se poate mai rău pe viitor, presupunînd un lucru pe care înfăţişarea Europei şi mersul evenimentelor îl lăsau să se întrevadă, cu alte cuvinte presupunînd o a doua restaurare a monarhiei.

Dantès rămase deci prizonier: pierdut în adîncimile carcerei, el nu putu să audă vuietul formidabil al prăbuşirii tronului lui Ludovic al XVIII-lea şi nici pe cel, şi mai înfricoşător încă, al năruirii imperiului.

Dar Villefort urmărise totul cu ochii deschişi, ascultase totul cu auzul aţintit. În timpul scurtei apariţii imperiale, numită cele O Sută de Zile, Morrel revenise de două ori, stăruind într-una pentru eliberarea lui Dantès, şi de fiecare dată Villefort îl liniştise prin făgăduieli şi nădejdi. În sfîrşit sosi Waterloo. Morrel nu se mai arătă pe la Villefort: armatorul făcuse pentru tînărul său prieten tot ce omeneşte fusese cu putinţă să facă. Ca să mai încerce din nou, sub această a doua Restauraţie, însemna să se compromită zadarnic.

Ludovic al XVIII-lea reveni pe tron. Villefort, pentru care Marsilia era plină de amintiri devenite remuşcări, ceru şi obţinu postul de procuror regal, rămas vacant la Toulouse. La cincisprezece zile după instalarea în noua reşedinţă el se căsători cu domnişoara Renée de Saint-Méran, al cărei tată era mai bine văzut la curte decît oricînd.

Iată cum se făcu că atîta în timpul celor O Sută de Zile, cît şi după Waterloo, Dantès rămase ferecat sub zăvoare, uitat, dacă nu de oameni, măcar de Dumnezeu.

Danglars înţelesese toată însemnătatea loviturii pe care i-o dăduse lui Dantès, văzîndu-l pe Napoleon revenind în Franţa: denunţul lui spusese un adevăr şi, asemenea tuturor celor cu înclinare pentru crimă, dar înzestraţi cu o minte neîndestulătoare pentru viaţa de toate zilele, el numi această coincidenţă ciudată *o hotărîre a sorţii*.

Dar cînd Napoleon se reîntoarse la Paris şi cînd vocea lui răsună din nou, poruncitoare şi puternică, Danglars fu cuprins de teamă. Se aştepta în fiecare clipă să-l vadă reapărînd pe Dantès, pe Dantès ştiind totul, pe Dantès ameninţător şi în stare să ducă la capăt orice răzbunare. Atunci el îi spuse domnului

Morrel că ar dori să părăsească slujba de pe mare şi primi din partea acestuia o recomandaţie către un neguţător spaniol, la care intră în slujbă spre sfîrşitul lui martie, adică la zece sau douăsprezece zile după reintrarea lui Napoleon în Tuileries. Deci Danglars plecă la Madrid şi nimeni nu mai auzi vorbindu-se despre el.

Fernand însă nu pricepu nimic. Dantès lipsea, iar el nici nu şi-ar fi dorit altceva. Ce i s-o fi întîmplat? Nici nu încerca măcar să afle. Numai că, în tot răgazul pe care-l lăsa lipsa lui Dantès, Fernand se strădui pe de o parte s-o amăgească pe Mercédès cu privire la cauzele pentru care fusese arestat logodnicul ei, şi pe de altă parte să-şi făurească planuri de emigrare şi de răpire. De asemenea, uneori, în clipele întunecate ale vieţii sale, Fernand se urca pe înălţimea capului Pharo, de unde se zăreşc şi Marsilia, şi satul catalanilor, şi privea de acolo, trist şi neclintit, ca o pasăre de pradă, dacă nu se vede cumva venind pe vreunul din cele două drumuri frumosul tînăr cu mers vioi, cu fruntea sus, care devenise şi pentru el purtătorul unei cumplite răzbunări. Atunci planul lui Fernand era hotărît: îi va fărîma ţeasta lui Dantès cu un glonte după care îşi va lua şi el zilele, ca să-şi înfrumuseţeze crima — după cum îşi spunea singur. Dar Fernand se înşela: el nu şi-ar fi luat zilele niciodată, căci nădăjduia mereu.

Între timp şi printre atîtea schimbări dureroase, imperiul adresă o ultimă chemare soldaţilor, şi toţi bărbaţii în stare să poarte armele dădură fuga, în afara Franţei, la glasul puternic al împăratului. Fernand porni şi el, îşi părăsi coliba, o părăsi pe Mercédès, şi plecă ros de gîndul întunecos şi groaznic că, în urma lui, rivalul va reveni şi se va însura cu fata pe care el o iubea.

Dacă lui Fernand i-ar fi fost dat să se sinucidă vreodată, apoi ar fi făcut-o cînd a părăsit-o pe Mercédès.

Atenţiile lui pentru Mercédès, mila pe care părea

că o arată față de durerea ei, grija cu care se grăbea să-i îndeplinească cele mai mici dorinți, înainte chiar ca fata să și le exprime, avuseseră asupra ei urmările pe care le au totdeauna asupra inimilor generoase aparențele devotamentului. Și pînă atunci Mercédès îl iubise pe Fernand ca pe un prieten. La dragostea aceasta se adăuga un simțămînt nou: recunoștința.

— Frate, — îi spuse ea, prinzîndu-i pe umăr rănița de recrut, — frate, tu, singurul meu prieten, nu te lăsa ucis, nu mă lăsa singură pe lumea asta în care voi plînge și voi rămîne a nimănui, dacă tu nu vei mai fi.

Cuvintele acestea, rostite în clipa despărțirii, îi dădură oarecare nădejdi lui Fernand. Dacă Dantès n-avea să se mai reîntoarcă, Mercédès ar fi putut să fie a lui într-o bună zi.

Mercédès rămase singură pe pămîntul acela gol, care nu i se păruse niciodată atît de sterp. În fața ei se întindea marea nesfîrșită. Scăldată în lacrimi, asemenea nebunei a cărei dureroasă poveste am auzit-o adeseori, ea rătăcea într-una în preajma sătucului catalanilor. Uneori se oprea sub soarele arzător al sudului, stînd în picioare, neclintită, mută ca o statuie, cu privirile îndreptate spre Marsilia. Alteori se așeza pe țărm, ascultînd gemetele mării, veșnice ca durerea ei, și întrebîndu-se mereu dacă n-ar fi mai bine să se plece spre adîncime, să se lase tîrîtă de greutatea trupului, să spintece prăpastia și să se cufunde în ea, decît să sufere cumplitele chinuri ale unei așteptări fără speranțe.

Și nu curajul i-a lipsit lui Mercédès ca să-și îndeplinească planul acesta. Credința, însă, venindu-i în ajutor, o salvă de la sinucidere.

Și Caderousse fu chemat sub arme, ca și Fernand. Dar, avînd opt ani mai mult decît catalanul și fiind însurat, nu fu luat decît la a treia chemare și fu trimis la paza coastei.

Bătrînul Dantès, pe care nu-l mai ținea în viață

decît nădejdea, o pierdu şi pe aceasta, o dată cu prăbuşirea împăratului.

Cînd se împliniră exact cinci luni de cînd fusese despărţit de fiul său, şi aproape la aceeaşi oră la care Dantès fusese arestat, bătrînul îşi dădu sufletul în braţele lui Mercédès.

Domnul Morrel se îngriji de toate cheltuielile înmormîntării şi plăti şi micile datorii făcute de bătrîn în timpul cît zăcuse.

Purtarea lui nu însemna numai o binefacere, ci şi un act de curaj. Sudul era cuprins de flăcări, şi ca să dai ajutor, fie şi pe patul de moarte, tatălui unui bonapartist atît de periculos ca Dantès, însemna să săvîrşeşti o crimă.

Capitolul XIV

DEȚINUTUL FURIOS ȘI DEȚINUTUL NEBUN

Cam la un an după reîntoarcerea lui Ludovic al XVIII-lea avu loc vizita domnului inspector general al închisorilor.

Din fundul carcerei sale, Dantès auzi huruiturile și zăngăniturile tuturor pregătirilor care, sus, făceau multă zarvă, dar jos n-ar fi putut fi auzite de alte urechi decît ale unui deținut obișnuit să asculte în tăcerea nopții păianjenul țesîndu-și pînza sau căderea regulată a picăturii de apă, formată timp de o oră întreagă pe tavanul carcerei.

Dantès bănui că la cei vii se petrecea un lucru neobișnuit; el locuia de atîta vreme într-un mormînt, încît pe bună dreptate se socotea mort.

Într-adevăr, inspectorul cercetă rînd pe rînd camerele, celulele și carcerele. Mai mulți deținuți fură interogați: erau deținuți a căror blîndețe sau îndobitocire atrăgeau bunăvoința administrației. Inspectorul îi întrebă cum sînt hrăniți și ce aveau de cerut.

Iar ei răspunseră, pînă la unul, că hrana era îngrozitoare și că doreau libertatea.

Inspectorul îi întrebă atunci dacă nu mai au și altceva de spus.

Ei clătinară din cap. Ce alt bun decît libertatea putea cere un deținut?

Inspectorul se întoarse zîmbitor, și-i spuse guvernatorului închisorii:

— Nu știu de ce ne-or fi trimițînd să ne plimbăm de pomană. Cine vede un deținut vede o sută, cine aude unul aude o mie. Mereu aceeași poveste: hrana e proastă, iar ei sînt nevinovați. Alții mai ai?

— Îi mai avem pe cei periculoși sau nebuni, și-i ținem în carcere.

— Haide să ne facem datoria pînă la capăt, spuse inspectorul, cuprins de o silă adîncă. Să coborîm la carcere.

— Aşteptaţi doar o clipă, să chem măcar doi oameni ca să ne însoţească. Cîteodată deţinuţii săvîrşesc acte desperate şi zadarnice, numai fiindcă sînt sătui de viaţă şi vor să fie osîndiţi la moarte. S-ar putea să căderi victima unor asemenea încercări.

— Ia atunci măsurile de pază, spuse inspectorul.

După ce chemară doi soldaţi, începură să coboare pe o scară atît de împuţită, de infectă, de mucegăită, încît numai trecerea printr-un asemenea loc era de ajuns ca să vatăme dintr-o dată şi vederea, şi mirosul, şi respiraţia.

— Tii! făcu inspectorul, oprindu-se la jumătatea scării. Cine naiba poate să locuiască aici?

— Un conspirator dintre cei mai periculoşi, care ne-a fost recomandat în mod special, ca fiind în stare de orice.

— E singur?

— Se înţelege.

— De cît timp e închis?

— Să tot fie un an.

— Şi a fost vîrît la carceră de îndată ce-a sosit?

— Nu, domnule, ci după ce a încercat să ucidă temnicerul însărcinat să-i aducă mîncarea.

— A vrut să ucidă temnicerul?

— Da, domnule, chiar temnicerul care ne luminează acum drumul. Nu-i aşa, Antoane? întrebă guvernatorul.

— Nici vorbă c-a vrut să mă omoare, întări temnicerul.

— Păi, în cazul ăsta e nebun de-a binelea.

— Ba chiar mai rău, spuse temnicerul. E un diavol.

— Vreţi să depuneţi o plîngere? îl întrebă inspectorul pe guvernator.

— N-are nici un rost, domnule. E şi aşa îndeajuns de pedepsit. De altfel, acum e aproape nebun

și, după experiența pe care mi-au dat-o cele văzute de mine, pînă într-un an o să-și piardă cu totul mințile.

— Cu atît mai bine pentru el, spuse inspectorul. Cînd o înnebuni, o să sufere mai puțin.

După cîte se vedea, inspectorul era un om plin de omenie și cu totul vrednic de funcțiile filantropice pe care le îndeplinea.

— Aveți dreptate, spuse guvernatorul. Ideea dumneavoastră dovedește că ați studiat în adîncime chestiunea. Mai avem într-o altă carceră, numai la vreo douăzeci de picioare de asta, și unde se coboară prin altă scară, un abate bătrîn, fost șef de partid în Italia, adus aici prin 1811 și căruia i s-au sucit mințile cam prin 1813, iar de atunci are o înfățișare de nerecunoscut. Cînd plînge, cînd rîde. Cînd slăbește, cînd se îngrașă. N-ați vrea mai bine să-l vedeți pe el, în loc să-l vizitați pe cel de-aici? Nebunia abatelui e distractivă și n-o să vă întristeze de loc.

— O să-i văd și pe unul, și pe altul, răspunse inspectorul. Trebuie să ne facem datoria pe deplin.

Inspectorul se găsea la prima lui inspecție și voia să dea autorităților o idee bună despre felul cum știa el să-și facă datoria.

— Să intrăm la ăsta mai întîi, adăugă el.

— Îndată, îi răspunse guvernatorul.

Și-i făcu semn temnicerului, care descuie ușa.

Auzind scrîșnetele zăvoarelor masive, scîrțîiturile țițînilor ruginite învîrtindu-se pe pivoturi, Dantès, care stătea ghemuit într-un colț al carcerei, privind cu o bucurie de nespus firava rază de lumină strecurată printr-o deschizătură îngustă și zăbrelită, ridică privirea. La vederea necunoscutului luminat de torțele a doi temniceri, întovărășit de doi soldați, și căruia guvernatorul îi vorbea cu pălăria în mînă, Dantès bănui despre ce e vorba și, văzînd, în sfîrșit, ivindu-se prilejul de a-și îndrepta rugămințile către un om sus pus, sări înainte, cu mîinile împreunate.

Soldații își încrucișară imediat baionetele, crezînd

că prizonierul se aruncă asupra inspectorului, mînat de cine știe ce gînduri rele.

Inspectorul însuși se dădu înapoi.

Dantès își dădu seama că fusese zugrăvit ca un om de temut.

Atunci își adună în privire toată blîndețea, toată umilința ce poate încăpea în inima unui om și, vorbind cu un fel de pioșenie care-i uimi pe cei de față, încercă să miște sufletul vizitatorului său.

Inspectorul îl ascultă fără să-l întrerupă, de la început pînă la sfîrșit. Apoi, întorcîndu-se spre guvernator, îi șopti:

— O să-l cuprindă cucernicia. E de pe acum mînat spre sentimente mai blînde. Vezi? Teama are efect asupra lui: s-a tras înapoi cînd a văzut baionetele. Un nebun nu se dă înapoi, dinaintea oricui ar fi. Asta o știu din experiențele pe care le-am făcut la spitalul Charenton.

Apoi, întorcîndu-se spre deținut, inspectorul îl întrebă:

— Ia spune, pe scurt, ce vrei să-mi ceri?

— Cer să mi se spună ce crimă am săvîrșit; cer să fiu dus în fața judecătorilor; cer să mi se judece procesul; cer, în sfîrșit, să fiu împușcat dacă voi fi găsit vinovat, dar să mi se redea libertatea dacă voi fi găsit nevinovat.

— Hrana care ți se dă, e bună?

— Da, așa cred, nu știu... Dar asta n-are nici o importanță. Ceea ce ar trebui să intereseze, nu numai pe mine, un deținut nefericit, ci pe toți funcționarii care împart dreptatea, și mai ales pe regele care ne conduce, este ca un nevinovat să nu rămînă victima unui denunț mîrșav și să nu moară sub zăvoare blestemîndu-și călăii.

— Astăzi ești pe deplin supus, se amestecă guvernatorul, dar n-ai fost totdeauna așa. In ziua în care voiai să-ți ucizi temnicerul vorbeai cu totul altfel, dragul meu.

— E adevărat, domnule, răspunse Dantès. Îi cer

prea smerit iertare omului acestuia, care totdeauna a fost bun cu mine... Dar, ce să fac ? Eram nebun, eram furios.

— Şi acum nu mai eşti ?

— Nu, domnule. Captivitatea m-a încovoiat, m-a frînt, m-a distrus... E atîta vreme de cînd sînt aici !...

— Atîta vreme ?... Cam în ce epocă ai fost arestat ? întrebă inspectorul.

— La 28 februarie 1815, ora două după-amiază.

Inspectorul făcu socoteala şi continuă :

— Astăzi sîntem în 30 iulie 1816. Ce tot vorbeşti ? Nu sînt decît şaptesprezece luni de cînd eşti închis.

— Numai şaptesprezece luni ! glăsui Dantès. Domnule, nu ştiţi ce înseamnă şaptesprezece luni de temniţă. Sînt la fel de nesfîrşite ca şaptesprezece ani, ca şaptesprezece secole, mai cu seamă pentru un om ca mine, care se găsea în pragul fericirii, pentru un om ca mine, pe cale de a se însura cu femeia iubită, pentru un om care vedea deschizîndu-i-se o carieră cinstită, şi care le-a pierdut pe toate într-o clipă. Nu ştiţi ce înseamnă şaptesprezece luni de închisoare pentru un om prăbuşit din cea mai senină zi în cea mai adîncă noapte, văzîndu-şi cariera distrusă şi nemaiştiind dacă iubita îl mai iubeşte încă, neştiind dacă bătrînul său tată mai e în viaţă sau a murit... Şaptesprezece luni de temniţă pentru un om deprins cu aerul mării, cu libertatea marinarului, cu spaţiul, cu imensitatea, cu infinitul !... Domnule, şaptesprezece luni de temniţă sînt mai mult decît merită toate crimele, înfăţişate în vorbirea omenească prin cele mai odioase cuvinte. Fie-vă milă şi cereţi pentru mine nu îndulgenţă, ci străşnicie, nu milă, ci judecată ; judecători, domnule, nu cer decît judecători. Unui acuzat nu-i pot fi refuzaţi judecătorii...

— Ai dreptate, spuse inspectorul. Vom vedea...

Apoi, întorcîndu-se spre guvernator, adăugă :

— Nefericitul, îmi face milă. Cînd vom ajunge sus, să-mi arăţi registrul cu situaţia lui.

— Sigur că vi-l arăt. Dar cred că veți găsi în el niște note îngrozitoare.

— Domnule, continuă Dantès, știu că nu mă puteți scoate de aici numai prin propria dumneavoastră hotărîre. Dar puteți înmîna cererea mea autorităților, puteți provoca o anchetă, puteți, în sfîrșit, să mă trimiteți la judecată; nu cer nimic altceva decît să fiu judecat. Să aflu și eu ce crimă am săvîrșit și ce osîndă mi s-a dat, fiindcă, să știți, îndoielile sînt mai rele decît toate chinurile.

— Spune limpede despre ce-i vorba, ceru inspectorul.

— Domnule, — strigă Dantès, — înțeleg după sunetul vocii dumneavoastră că sînteți mișcat. Spuneți-mi că pot nădăjdui.

— Nu pot să-ți spun asta; pot doar să-ți făgăduiesc că am să-ți cercetez dosarul.

— O, atunci sînt liber, sînt salvat!

— Cine te-a arestat? întrebă inspectorul.

— Domnul de Villefort, răspunse Dantès. Vorbiți-i, și înțelegeți-vă cu el.

— Domnul de Villefort nu mai e în Marsilia. E plecat de un an la Toulouse.

— Ah, asta nu mă miră, șopti Dantès. Singurul meu ocrotitor este îndepărtat.

— Avea domnul de Villefort vreun motiv ca să te urască? întrebă inspectorul.

— Niciunul, domnule, ba chiar a fost binevoitor cu mine.

— Aș putea deci să am încredere în notele pe care le-a lăsat cu privire la dumneata, sau în acelea pe care mi le va da?

— Puteți avea cea mai deplină încredere.

— Bine, ai răbdare.

Dantès căzu în genunchi, înălțînd brațele spre cer, și murmurînd o rugăciune în care se ruga lui Dumnezeu pentru omul ce coborîse în carcera lui, asemenea Mîntuitorului pornit să libereze sufletele din iad.

Ușa se închise; dar nădejdea, coborîtă o dată cu inspectorul, rămăsese închisă în celula lui Dantès.

— Vreți să-i vedeți chiar acum dosarul, sau să trecem mai întîi pe la celula abatelui? întrebă guvernatorul.

— Să terminăm mai întîi cu celulele, răspunse inspectorul. Dacă aș ieși la lumină, poate n-aș mai avea curajul să-mi duc la bun sfîrșit trista mea sarcină.

— O, ăsta de-aici nu-i un deținut cum era celălalt, iar nebunia lui e mai puțin întristătoare decît rațiunea vecinului său.

— Și care îi e nebunia?

— Are o ticneală ciudată: se crede stăpînul unei comori uriașe. În primul an de temniță i-a oferit guvernatorului un milion, dacă vrea să-i dea drumul. În al doilea an, două milioane, în al treilea an, trei milioane, și tot așa, crescînd mereu. Acum a împlinit cinci ani de cînd e închis: o să ceară să vă vorbească în taină și vă va oferi cinci milioane.

— Într-adevăr, ciudat, făcu inspectorul. Și cum îl cheamă pe milionarul vostru?

— Abatele Faria.

— Nr. 27! spuse inspectorul.

— Aici e. Deschide, Anton.

Temnicerul se supuse și privirea curioasă a inspectorului cercetă cu de-amănuntul celula *abatelui nebun*.

Așa i se spunea de obicei deținutului.

În mijlocul încăperii, într-un cerc desenat pe pămînt cu o bucată de tencuială desprinsă din zid, zăcea un om aproape gol, într-atît de zdrențuite îi erau veșmintele. El desena în cerc linii geometrice foarte precise, și părea la fel de preocupat să-și dezlege problemele, pe cît fusese Arhimede cînd a fost ucis de un soldat de-al lui Marcellus. La zgomotul pe care-l făcu ușa celulei deschizîndu-se, omul nici nu se clinti măcar, și nu păru că se trezește decît atunci cînd flăcările torțelor luminară cu o lumină neobișnuită pămîntul umed pe care lucra. Atunci omul se întoarse

şi văzu cu uimire grupul numeros, coborît în celula lui.

Ridicîndu-se repede, el luă o pătură zvîrlită peste jalnicul său pat şi se învelì cu ea, grăbit, voind să apară într-o ţinută mai cuviincioasă în faţa străinilor.

— Ce-mi ceri? întrebă inspectorul, folosind neschimbata lui formulă.

— Eu, domnule? răspunse abatele, mirat. Nu vă cer nimic.

— Nu mă înţelegi, — glăsui iar inspectorul, — eu sînt trimisul guvernului şi am misiunea să cobor în temniţe şi să ascult cererile deţinuţilor.

— Atunci e altceva, strigă abatele cu vioiciune. Nădăjduiesc că ne vom înţelege, domnule.

— Aşa e că începe după cum v-am spus? şopti guvernatorul.

— Domnule, continuă deţinutul, sînt abatele Faria, născut la Roma. Am fost timp de douăzeci de ani secretarul cardinalului Rospigliosi. Am fost arestat, fără să ştiu prea bine de ce, pe la începutul anului 1811. De atunci le cer mereu autorităţilor italiene şi franceze să mă elibereze.

— De ce te adresezi autorităţilor franceze? întrebă guvernatorul.

— Fiindcă am fost arestat la Piombino şi-mi închipui că, asemenea oraşelor Milano şi Florenţa, Piombino o fi devenit capitala vreunui departament francez.

Inspectorul şi guvernatorul se uitară unul la altul, rîzînd.

— Pe naiba, dragul meu, — spuse inspectorul, — ştirile tale despre ce se petrece în Italia nu prea sînt proaspete.

— Ele sînt din ziua cînd am fost arestat, domnule, — răspunse abatele Faria, — şi după cum maiestatea sa împăratul a creat regatul Romei pentru fiul pe care cerul i l-a trimis, îmi închipui că, urmîndu-şi mai departe cuceririle, a îndeplinit visul lui Machia-

veli şi a lui Cesar Borgia, făcînd din întreaga Italie un singur şi unic regat.

— Domnule, îl întrerupse inspectorul, soarta a adus, din fericire, cîteva schimbări planului acestuia gigantic al cărui partizan înflăcărat îmi păreţi a fi.

— Numai aşa Italia va putea deveni un stat puternic, independent şi fericit, răspunse abatele.

— Tot ce se poate, vorbi inspectorul. Eu însă, n-am venit aici să fac un curs de politică ultramontană cu dumneata, ci numai să te întreb, după cum am şi făcut dealtfel, dacă ai de reclamat ceva cu privire la felul în care eşti hrănit sau la locuinţa ce ţi s-a dat.

— Hrana e ca în toate temniţele, adică foarte proastă, răspunse abatele. Cît despre locuinţă, o vedeţi: e umedă şi nesănătoasă, dar destul de bună pentru o celulă. Acum însă nu despre asta e vorba, ci despre o destăinuire de cea mai mare importanţă şi de cel mai mare interes pe care o am de făcut guvernului.

— Ce vă spuneam eu? şopti guvernatorul.

— Iată de ce sînt fericit că vă văd, — continuă abatele, — deşi m-aţi oprit tocmai cînd făceam un calcul foarte important şi care, dacă îmi reuşeşte, va schimba poate sistemul lui Newton. Sînteţi bun să-mi acordaţi o convorbire între patru ochi?

— Ce vă spuneam eu? şopti din nou guvernatorul.

— Îţi cunoşti foarte bine oamenii, răspunse inspectorul zîmbind.

Apoi, întorcîndu-se spre abatele Faria, îi spuse:

— Ceea ce-mi cereţi este cu neputinţă.

— Totuşi, domnule, e vorba să-i aduceţi statului un cîştig uriaş, cinci milioane, de pildă.

— Pe cinstea mea, făcu inspectorul, întorcîndu-se spre guvernator, ai prevăzut şi suma.

— Haide, — vorbi mai departe abatele, văzînd că inspectorul se pregătea să plece, — nu-i nevoie să fim absolut singuri. Poate să asiste la convorbirea noastră şi domnul guvernator.

— Dragul meu, — interveni guvernatorul, — din

nefericire ştim dinainte şi pe dinafară ce vrei să ne spui. E vorba de comorile dumitale, nu-i aşa?

Faria se uită la omul acesta batjocoritor, cu o privire în care un observator dezinteresat ar fi putut vedea cu siguranţă lucind fulgerul judecăţii sănătoase şi al adevărului.

— Fără îndoială, spuse el. Despre ce altceva aţi vrea să vă vorbesc, dacă nu despre comorile mele?

— Domnule inspector, — continuă guvernatorul, — vă pot povesti eu totul, la fel de bine ca şi abatele, fiindcă de patru sau de cinci ani mi-a bătut capul numai cu asta.

— Iată dovada, domnule guvernator, că vă asemănaţi acelor oameni despre care scriptura spune că au ochi, dar nu văd, şi că au urechi, dar nu aud, spuse abatele.

— Dragul meu, — se amestecă inspectorul, — din fericire statul e bogat şi, mulţumim lui Dumnezeu, n-are nevoie de banii dumitale. Aşadar păstrează-i pentru ziua cînd vei ieşi din închisoare.

Abatele făcu ochii mari. El apucă mîna inspectorului.

— Şi dacă nu mai ies de-aici, — îl întrebă, — dacă, împotriva oricărei idei de dreptate, voi fi reţinut în celula asta, dacă voi muri fără să-mi pot împărtăşi cuiva taina, comoara nu va fi oare pierdută? Nu e mai bine să ne bucurăm de ea, şi statul, şi eu? Aş da pînă la şase milioane, domnule; da, m-aş lipsi de şase milioane şi mi-aş păstra restul, dacă mi s-ar reda libertatea.

— Pe cuvîntul meu, — şopti inspectorul, — omul acesta vorbeşte cu atîta convingere, încît dacă nu s-ar şti că e nebun, s-ar putea crede că spune adevărul.

— Nu sînt nebun, domnule, şi spun adevărul, continuă abatele Faria care, datorită fineţei auzului, căpătată de cei ce stau multă vreme închişi, nu scăpase nici un cuvînt rostit de inspector. Comoara despre care vă vorbesc există în realitate, şi mă leg să în-

chei cu dumneavoastră un contract, pe baza căruia să fiu dus acolo unde vă voi spune. Să se facă săpăturile sub ochii noştri, şi dacă mint cumva, dacă nu se găseşte nimic, dacă sînt nebun, după cum spuneţi, ei bine, atunci să mă aduceţi înapoi în celula asta, unde voi rămîne pe viaţă şi unde voi muri fără să mai cer niciodată nimic, nici dumneavoastră şi nici altcuiva.

Guvernatorul începu să rîdă.

— E departe comoara dumitale? întrebă el.

— La aproape o sută de leghe de aici, răspunse Faria.

— Nu te-ai gîndit prost. Dacă toţi deţinuţii ar vrea să se distreze plimbîndu-şi paznicii o sută de leghe, şi dacă paznicii n-ar avea nimic împotriva unei asemenea plimbări, ar fi un prilej cum nu se poate mai bun pentru deţinuţi să-şi ia tălpăşiţa la primul prilej şi, într-o astfel de călătorie, nu se poate să nu se ivească asemenea prilejuri.

— Metoda e cunoscută, întări inspectorul. Abatele n-are nici măcar meritul de a fi inventat-o.

Apoi, întorcîndu-se spre abate, îi spuse:

— Te-am întrebat dacă eşti hrănit omeneşte.

— Domnule, — îi răspunse Faria, — jură-mi pe Crist că mă vei libera dacă-ţi spun adevărul, şi-ţi voi destăinui locul unde e îngropată comoara.

— Eşti hrănit omeneşte? repetă inspectorul.

— Domnule, aşa nu riscaţi nimic şi vă puteţi da seama că n-am de gînd să-mi caut un prilej de fugă, de vreme ce eu voi rămîne în temniţă, tot timpul cît va dura călătoria.

— Nu-mi răspunzi la întrebare, spuse nerăbdător inspectorul.

— Nici dumneata nu-mi răspunzi la cererea mea, strigă abatele. Fii deci blestemat, ca şi toţi ceilalţi smintiţi care n-au vrut să-mi dea crezare! Dacă nu-mi vrei aurul, îl voi păstra; dacă nu vreţi să-mi daţi libertatea, Dumnezeu mi-o va trimite. Plecaţi de aici. Nu mai am ce vorbi cu voi.

Şi abatele, aruncînd pătura cu care se acoperise, îşi luă bucata de tencuială şi se aşeză din nou în mijlocul cercului, continuîndu-şi liniile şi calculele.

— Ce face acolo? întrebă inspectorul, pe cînd ieşea.

— Îşi socoteşte comorile, răspunse guvernatorul.

La batjocura aceasta, Faria răspunse printr-o privire încărcată de dispreţ.

Ieşiră. Temnicerul încuie uşa în urma lor.

— Te pomeneşti că o fi stăpînit vreodată comori, spuse inspectorul, urcînd scara.

— Sau că s-o fi visat stăpîn peste ele şi a doua zi s-a trezit nebun, răspunse guvernatorul.

— Aşa e, mărturisi inspectorul, cu naivitatea corupţiei. Dacă ar fi fost cu adevărat bogat, n-ar fi ajuns la închisoare.

Astfel luă sfîrşit aventura pentru abatele Faria. El rămase mai departe deţinut, şi, după vizita aceasta, renumele lui de nebun vesel spori şi mai mult.

Caligula sau Neron, mari căutători de comori, rîvnitori după lucruri imposibile, şi-ar fi plecat urechea la cuvintele bietului om şi i-ar fi dăruit aerul pe care-l dorea, spaţiul pe care-l socotea la un preţ atît de ridicat şi libertatea pentru care se oferea să plătească atît de scump. Dar regii zilelor noastre, menţinuţi între limitele probabilului, n-au cutezanţa voinţei. Ei se tem de urechile care le ascultă poruncile, de ochii care le privesc faptele ; ei nu mai simt superioritatea esenţei lor divine ; sînt doar nişte oameni încoronaţi, şi atîta tot. Pe vremuri ei se credeau, sau îşi spuneau măcar, fiii lui Jupiter şi mai păstrau ceva din ţinuta de zeu a părintelui lor ; doar nu se poate controla cu uşurinţă ceea ce se petrece dincolo de nori. Astăzi, regii se lasă cu uşurinţă să fie văzuţi. Iar pentru că guvernămintelor despotice le-a fost întotdeauna silă să dea la iveală urmările temniţei şi ale torturii, pentru că rar de tot s-a întîmplat ca o victimă a inchiziţiilor să poată reapărea cu oasele zdrobite şi cu plăgile sîngerînde, tot astfel nebunia, ulcerul acesta năs-

cut în noroiul celulelor, ca urmare a torturilor morale, e totdeauna ascunsă cu grijă în locurile unde s-a născut sau, dacă iese cumva de acolo, e îngropată în vreun spital mohorît, unde medicii nu mai pot recunoaşte nici omul şi nici gîndirea, în rămăşiţele informe pe care le aduce temnicerul ostenit.

Abatele Faria, înnebunit în închisoare, era osîndit, prin însăşi nebunia lui, să nu mai iasă niciodată din celulă.

In privinţa lui Dantès, inspectorul îşi ţinu cuvîntul. Ajuns sus, el îi ceru guvernatorului registrul. Nota privindu-l pe Dantès cuprindea următoarele:

EDMOND DANTÈS { *Bonapartist înverşunat; a luat parte activă la reîntoarerea din insula Elba.*
A se ţine în cea mai mare taină şi sub cea mai strictă supraveghere.

Nota era scrisă de o altă mînă şi cu altă cerneală decît restul registrului, ceea ce dovedea că ea fusese adăugată după încarcerarea lui Dantès.

Acuzaţia era prea pozitivă ca să poată fi combătută. Inspectorul scrise deci sub ea:

„Nimic de făcut."

Vizita inspectorului îl reînsufleţise, ca să spunem aşa, pe Dantès. Bietul om uitase socoteala zilelor, de cînd se afla închis. Inspectorul îi dăduse o dată nouă, iar Dantès n-o uitase. Cu o bucată de tencuială desprinsă din tavan, el scrise pe zid: 30 iulie 1816. Şi din clipa aceea făcu zilnic cîte o crestătură, ca să nu-i mai scape măsurarea timpului.

Se scurseră zile, apoi săptămîni, apoi luni. Dantès aştepta mereu. Începuse prin a-şi da un termen de cinsprezece zile pînă la liberare. Punînd în urmărirea cazului său numai jumătate din interesul pe care-l arătase, inspectorului trebuia să-i fie de ajuns cincisprezece zile. După trecerea acestor cincisprezece

zile, Dantès își spuse că ar fi absurd să-și închipuie că inspectorul se va ocupa de el înainte de a se înapoia la Paris; or reîntoarcerea la Paris nu putea să aibă loc înainte de terminarea inspecției pe la mai multe închisori, iar inspecția putea să dureze o lună sau două. De aceea Dantès își dădu trei luni în loc de cincisprezece zile. După terminarea celor trei luni îi veni în ajutor o idee nouă și își mai dădu un răgaz de șase luni, dar după trecerea acestor șase luni, adunînd laolaltă zilele trecute de la venirea inspectorului, găsi că așteptase zece luni și jumătate. În acest răstimp de zece luni nu se schimbase nimic din regimul temnițelor; nu-i venise nici o veste îmbucurătoare. La întrebările lui, temnicerul rămînea mut, ca de obicei. Dantès începu să nu-și mai creadă simțurilor, să-și spună că venirea inspectorului nu fusese decît o nălucire, că îngerul care se ivise în temniță coborîse pe aripa visului.

După un an, guvernatorul fu mutat; obținuse conducerea fortului Ham. Plecînd, el luă acolo mai mulți subalterni, printre care și pe temnicerul lui Dantès. Sosi un nou guvernator; și fiindcă i-ar fi trebuit prea multă vreme ca să învețe numele deținuților, ceru să i se spună numai numerele lor. Groaznica închisoare avea cincizeci de încăperi. Ocupanții încăperilor acestora fură numiți după numărul camerei sau al celulei în care erau închiși. Și astfel, nefericitul tînăr nu se mai numi nici Edmond, și nici Dantès, ci pur și simplu nr. 34.

Capitolul XV

NUMĂRUL 34 ŞI NUMĂRUL 27

Dantès îndură una după alta toate fazele nenorocirii pe care le suferă deţinuţii uitaţi în temniţă.

Îl cuprinse mai întîi orgoliul, care e o urmare a nădejdii şi o conştiinţă a nevinovăţiei. Ajunse apoi să se îndoiască întrucîtva de nevinovăţia sa, ceea ce îndreptăţea într-un fel părerile guvernatorului cu privire la nebunie. În cele din urmă se prăbuşi de la înălţimea orgoliului şi începu să se roage, nu însă lui Dumnezeu, ci oamenilor : Dumnezeu e ultimul refugiu. Nefericitul, care ar trebui să înceapă cu Dumnezeu, nu ajunge să spere în el decît după ce a isprăvit cu celelalte nădejdi.

Dantès se rugă să fie luat din carcera lui şi dus în alta, chiar mai adîncă şi mai întunecoasă. O schimbare, fie şi în rău, ar fi însemnat o schimbare totuşi şi i-ar fi adus o uitare de cîteva zile. Se rugă să fie scos la plimbare, să i se dea aer, cărţi, unelte de muncă. Nu i se dădu nimic, dar el ceru mereu. Se obişnuise să-i vorbească noului temnicer, deşi acesta era şi mai tăcut decît cel dinainte. A vorbi unui om, chiar unui mut, îi făcea plăcere. Dantès vorbea ca să-şi audă glasul ; încercase să vorbească şi cînd rămînea singur, dar atunci îl cuprindea spaima.

Pe vremea cînd fusese liber, Dantès se gîndise de multe ori, cu groază, la grupurile de deţinuţi formate din vagabonzi, bandiţi şi ucigaşi, a căror bucurie josnică adună laolaltă desfrîuri de neînţeles şi prietenii înfricoşătoare. Acum însă ajunsese să-şi dorească să fie zvîrlit într-una din aceste vizuini, ca să mai vadă şi alte chipuri decît pe al temnicerului nepăsător

care nu voia de loc să vorbească. Și-ar fi dorit ocna, cu veșmîntul ei înjositor, cu lanțurile ei și cu pecetea înfierată pe umerii ocnașilor. Osîndiții la galere se aflau măcar printre semeni, respirau aer, vedeau cerul ; într-un cuvînt, se simțeau mai fericiți.

Într-o zi, Dantès îl rugă pe temnicer să ceară, în numele lui, ca să mai fie închis încă cineva în aceeași celulă cu el, oricine ar fi fost acela, chiar dacă l-ar fi adus pe abatele nebun, despre care auzise vorbindu-se. Sub înfățișarea temnicerului, oricît ar fi ea de aspră, se mai găsește cîte un pic de omenie. Temnicerul lui Dantès, deși nu dăduse prilej să se vadă, îl deplînsese adeseori pe nefericitul tînăr, a cărui captivitate era atît de aspră. El îi comunică guvernatorului cererea numărului 34. Dar guvernatorul, prevăzător ca un politician, își închipui că Dantès ar avea de gînd să-i răscoale pe deținuți, să urzească vreun complot, să ajute vreunui prieten la vreo încercare de evadare, și refuză.

Dantès sfîrșise, rînd pe rînd, toate posibilitățile omenești. Și astfel, după cum era și firesc să se întîmple, el se întoarse atunci spre Dumnezeu.

Toate ideile pioase răspîndite în lume și pe care le culeg nenorociții încovoiați de soartă veniră să-i răcorească inima. Își aminti rugăciunile învățate de la maică-sa și le găsi un înțeles altădată ascuns minții lui.

Așadar, Dantès începu să se roage, nu cu osîrdie, ci cu turbare. Rugîndu-se cu glas tare, nu se mai temea de cuvintele lui. Cădea atunci în extaz ; îl vedea pe Dumnezeu izbucnind din fiecare cuvînt rostit ; își lămurea toate faptele vieții sale, umilite și pierdute, prin voința lui Dumnezeu, a Dumnezeului acestuia puternic ; scotea învățături din ele ; își dădea sarcini de îndeplinit și, după fiecare rugăciune, își strecura dorința interesată pe care oamenii găsesc mai adesea prilej s-o adreseze semenilor lor, decît

lui Dumnezeu: „Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri".

În ciuda rugăciunilor sale fierbinţi însă, Dantès rămase mai departe deţinut.

Atunci deveni posomorît şi un nor negru i se aşternu dinaintea ochilor. Dantès era un om simplu, fără educaţie. Trecutul rămăsese pentru el acoperit de acel văl întunecos pe care numai ştiinţa îl poate ridica. În singurătatea celulei şi în pustiul minţii sale nu-i era cu putinţă să revadă epocile trecute, să reînsufleţească popoarele stinse de mult, să reclădească cetăţile antice, pe care închipuirea le măreşte şi le poetizează, făcîndu-te să le vezi aievea, gigantice şi luminate de focul cerului, asemenea tablourilor babiloniene ale lui Martinn. Dantès nu-şi avea decît trecutul său atît de mărginit, prezentul atît de mohorît şi viitorul atît de îndoielnic: să te gîndeşti în timpul unei nopţi veşnice, doar la nouăsprezece ani de lumină! Deci nu-i putea veni în ajutor nici un fel de distracţie; mintea lui ageră, căreia i-ar fi plăcut grozav să-şi ia zborul de-a lungul veacurilor, era silită să rămînă prizonieră, ca un vultur în cuşcă. Atunci Dantès se agăţa de un gînd, de amintirea fericirii sale, nimicită fără să ştie de ce, printr-o uluitoare lovitură a sorţii. Păstră cu îndîrjire gîndul acesta, îl suci şi-l răsuci pe toate părţile, sfîşiindu-l cu dinţii, ca să spun aşa, după cum în infernul lui Dante neînduplecatul Ugolino sfîşie ţeasta arhiepiscopului Ruggieri. Credinţa lui Dantès în Dumnezeu era trecătoare şi nu se baza decît pe putere; de aceea o pierdu, aşa cum alţii o pierd după vreo izbîndă. Numai că el nu se alese cu nimic de pe urma ei.

După ascetism îl cuprinse furia. Edmond blestema în aşa fel, încît îl îngrozise pînă şi pe temnicer. Îşi izbea trupul de pereţii celulei. Se lega, furios, de toate lucrurile din preajmă, şi mai ales, de el însuşi, la cea mai mică supărare pe care i-o pricinuia vreun grăunte de nisip, un fir de pai sau o dîră de aer. Atunci

îşi aducea aminte de scrisoarea denunţătorului, văzută cu ochii lui, arătată de Villefort, ţinută în mînă. Fiecare rînd îi apărea în litere de foc, pe ziduri, ca *Mane, Thekel, Fares-ul* lui Baltazar. Îşi spunea că nu răzbunarea cerului, ci ura oamenilor îl aruncase în prăpastia unde se afla. Le dorea oamenilor acestora necunoscuţi toate chinurile născocite de închipuirea lui arzătoare şi i se părea că şi chinurile cele mai groaznice erau prea blînde şi, mai ales, că nu durau îndeajuns de mult pentru ei; fiindcă după chinuri urmează moartea, iar în moarte se află, dacă nu odihna, cel puţin lipsa de simţire, care i se aseamănă.

Tot spunîndu-şi mereu, cu gîndul la duşmani, că liniştea înseamnă moartea şi că pentru cei pe care vrei să-i pedepseşti cumplit e nevoie de altceva decît de moarte, Dantès căzu în neclintirea posomorîtă a ideii de sinucidere. Vai de cel care, alunecînd pe panta nenorocirii, se opreşte la gîndurile acestea neguroase! E ca într-una dintre mările moarte ce se întind ca azurul valurilor limpezi, dar în ea înotătorul îşi simte tot mai mult picioarele încleindu-i-se într-un nămol bituminos care-l trăşte, îl absoarbe, îl înghite. Odată prins, dacă nu-i vine cumva în sprijin ajutorul divin, totul e pierdut şi fiecare sforţare pe care o încearcă îl cufundă şi mai adînc în moarte.

Totuşi, starea aceasta de agonie morală e mai puţin groaznică decît suferinţa care o precede şi decît pedeapsa ce va urma poate după ea. E ca un fel de mîngîiere ameţitoare care-ţi arată prăpastia deschisă şi, în fundul prăpastiei, neantul. Ajuns aici, Edmond găsi o oarecare alinare în ideea aceasta. Toate durerile, toate suferinţele, cu întregul alai de spectre tîrît de ele, părură că-şi iau zborul din colţul temniţei, unde îngerul morţii putea să păşească tăcut. Dantès îşi privi liniştit trecutul, se înspăimîntă de viaţa viitoare şi alese punctul dintre ele, care i se părea că-l mai poate adăposti.

„Uneori, în călătoriile mele depărtate, cînd eram încă om — îşi spunea el atunci — şi cînd omul acesta

liber şi puternic dădea altor oameni porunci care erau îndeplinite, am văzut cerul acoperindu-se, marea fremătînd şi mugind, furtuna iscîndu-se undeva, într-un colţ al cerului, şi lovind cu aripile ei zările, asemenea unui vultur gigantic. În clipele acelea simţeam că nava nu era decît un sprijin nesigur, fiindcă nava mea, uşoară ca un fulg în mîna unui uriaş, tremura şi se înfiora ea însăşi. Curînd, zgomotul înfricoşător al valurilor, priveliştea stîncilor tăioase îmi vesteau moartea, iar moartea mă înspăimînta. Făceam toate sforţările ca să scap de ea şi reuneam puterile tuturor oamenilor şi toată iscusinţa marinarului, ca să mă lupt cu Dumnezeu!... Eram fericit atunci, fiindcă a reveni la viaţă însemna a reveni la fericire, fiindcă moartea, moartea aceasta, n-o chemasem şi n-o alesesem eu, fiindcă, în sfîrşit, somnul mi se părea greu pe patul acesta de alge şi de pietre, fiindcă mă mîniam, eu, care mă credeam o fiinţă făcută după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, nevrînd să slujesc, după moarte, drept hrană pescăruşilor şi vulturilor. Dar acum e altfel: am pierdut tot ce mă putea face să iubesc viaţa. Astăzi moartea îmi zîmbeşte, aşa cum o doică îi zîmbeşte pruncului din leagăn. Astăzi mor la dorinţa mea şi adorm ostenit şi frînt, aşa cum adormeam într-una din serile de deznădejde şi de furie, după ce făceam de trei mii de ori înconjurul celulei, cam treizeci de mii de paşi, adică aproape zece leghe.«

De cum îi încolţi în minte gîndul acesta, Edmond deveni mai blînd, mai zîmbitor. Se împăcă mai bine cu patul tare şi cu pîinea neagră, mîncă mai puţin, nu dormi de loc şi găsi că e mai uşor de îndurat viaţa acum, cînd era sigur că o putea părăsi oricînd voia, ca pe o haină învechită.

Găsise la îndemînă două mijloace de a-şi curma zilele. Unul dintre ele era mai simplu: n-avea decît să-şi lege batista de una din gratiile ferestrei şi să se spînzure. Celălalt mijloc însemna să se prefacă doar că mănîncă şi să se lase să moară de foame. Primul

mijloc i se păru de nesuferit lui Dantès. De mic copil fusese deprins să-i fie silă de piraţi, oameni care sînt spînzuraţi de catargele corăbiilor. Spînzurătoarea i se părea deci un fel de chin înjositor, la care nu voia să se supună pe sine însuşi. Se hotărî deci pentru cel de al doilea mijloc şi începu să-l ducă la îndeplinire chiar din ziua aceea.

Se scurseseră aproape patru ani de cînd trecuse, rînd pe rînd, de la o stare la alta. De la sfîrşitul celui de al doilea an, Dantès încetase să mai socotească zilele şi pierduse din nou simţul timpului, cum îl mai pierduse şi altădată, înainte de venirea inspectorului.

Dantès spusese: „Vreau să mor", şi îşi alesese felul morţii. Il cercetase cu atenţie şi, de teamă să nu-şi schimbe hotărîrea, îşi jurase să moară folosindu-l. „Cînd mi se va aduce hrana de dimineaţă şi hrana de seară, îşi spusese el am să le arunc pe fereastră şi astfel au să creadă că am mîncat."

Făcu după cum îşi făgăduise. De două ori pe zi, prin spărtura zăbrelită prin care nu putea zări decît cerul, îşi aruncă mîncarea, mai întîi cu voioşie, apoi gînditor, apoi cu părere de rău. Ca să aibă puterea de a-şi duce pînă la capăt cumplitul său plan, trebui să-şi amintească de jurămînt. Dinţii ascuţiţi ai foamei făcură să i se pară atrăgătoare la vedere şi plăcută la miros hrana de care altădată îi era silă. Uneori ţinea cîte o oră în mîini strachina cu mîncare, privind ţintă bucata de carne putredă, peştele stricat sau pîinea neagră şi mucedă. In el mai luptau încă ultimele instincte ale vieţii, stăvilindu-i, din cînd în cînd, hotărîrea. Atunci celula nu i se mai părea atît de întunecată, starea lui i se părea mai puţin deznădăjduită. Era încă tînăr, trebuia să aibă vreo douăzeci şi cinci—douăzeci şi şase de ani, şi-i mai rămîneau de trăit aproape cincizeci de ani, adică de două ori cît trăise. In răgazul acesta îndelungat cîte nu se puteau întîmpla? Porţile puteau fi sparte, zidurile castelului d'If sfărîmate, iar el s-ar fi putut să-şi recapete libertatea! Atunci îşi apropia dinţii de hrana

pe care, ca un Tantal ce se chinuia din proprie voinţă, şi-o depărta tot el de la gură. Dar îşi amintea de jurămînt, şi fiinţa aceasta inimoasă se respecta prea mult ca să şi-l poată călca. Îşi năruí deci astfel, cu străşnicie şi fără milă, puţina viaţă care-i mai rămăsese, pînă cînd, într-o bună zi, nu mai avu putere să se ridice şi să arunce mîncarea.

A doua zi nu mai vedea, şi abia dacă mai auzea. Temnicerul îl crezu lovit de o boală grea, iar Dantès nădăjdui într-o moarte apropiată.

Astfel se scurse întreaga zi. Edmond simţea cum îl cuprinde o amorţeală nedesluşită şi totuşi plăcută. Cîrceii nervoşi din stomac i se potoliseră. Arsurile setei nu-l mai chinuiau. Cînd închidea ochii, vedea nenumărate luminiţe, asemănătoare celor ce se văd noaptea pe terenurile mlăştinoase: era amurgul ţinutului necunoscut pe care-l numim moarte. Dar, pe neaşteptate, pe la orele nouă seara, auzi o lovitură înăbuşită în peretele lîngă care zăcea.

Atîtea lighioane spurcate făcuseră zgomot în celulă încît, încetul cu încetul, Edmond se obişnuise să nu se trezească din somn pentru atîta lucru. Dar, de data aceasta, fie pentru că simţurile îi erau exaltate din pricina foamei, fie pentru că zgomotul era într-adevăr mai puternic decît de obicei, fie pentru că în clipa supremă orice nimic capătă importanţă, Edmond săltă capul ca să audă mai bine.

Se auzea un fel de hîrjîit egal, care părea făcut fie de o gheară uriaşă, fie de un dinte puternic, fie de apăsarea unei unelte oarecare pe bolovani.

Deşi slăbit, creierul tînărului fu izbit de ideea obişnuită şi mereu prezentă în mintea deţinuţilor: libertatea. Hîrjîitul se iscase atît de exact în clipa în care orice alt zgomot încetase pentru el, încît i se păru că Dumnezeu se arăta, în sfîrşit, milostiv faţă de suferinţele lui şi-i trimitea zgomotul acesta, ca să-l facă să se oprească pe marginea mormîntului deasupra căruia piciorul său călca clătinîndu-se. Cine putea şti dacă nu cumva una dintre fiinţele iubite, la care se

gîndise atît de mult, încît îşi tocise mintea, nu se îngrijea de el în clipa aceasta, încercînd să micşoreze distanţa ce-i despărţea ?

Dar nu, Edmond se înşela, fără îndoială, şi totul nu putea fi decît unul din visele ce plutesc la poarta morţii.

Şi totuşi, Edmond asculta mereu. Zgomotul dură aproape trei ore, după care Edmond auzi un fel de prăbuşire, apoi nu mai auzi nimic.

Peste cîteva ceasuri, zgomotul reîncepu, mai puternic şi mai apropiat. Edmond începuse să se intereseze de munca aceasta care-i ţinea tovărăşie. Deodată intră temnicerul.

De aproape opt zile de cînd se hotărîse să moară şi de patru zile de cînd începuse să-şi execute planul, Edmond nu-i mai spusese nici un cuvînt temnicerului şi nu-i răspunsese cînd acesta îl întrebase de ce boală crede că suferă, întorcîndu-i spatele cînd i se părea că-l priveşte cu prea multă atenţie. Dar astăzi, temnicerul ar fi putut auzi zgomotul acela înăbuşit, s-ar fi putut alarma, i-ar fi putut pune capăt, zdruncinînd astfel cine ştie ce nădejde, la gîndul căreia Dantès îşi simţea mai plăcute ultimele clipe.

Temnicerul îi aducea hrană.

Dantès se ridică pe pat şi, întărindu-şi glasul, începu să vorbească despre fel de fel de lucruri, despre calitatea proastă a mîncării ce i se aducea, despre frigul pătrunzător din carceră, îngăimînd şi bombănind, ca să aibă dreptul să strige mai tare, şi scoţîndu-l din răbdări pe temnicerul care tocmai în ziua aceea ceruse pentru deţinutul bolnav supă şi pîine proaspătă, şi care tocmai i le adusese.

Din fericire, temnicerul îşi închipui că Dantès e cuprins de delir. Îi puse mîncarea pe masa hodorogită, unde o punea de obicei, şi plecă.

Atunci, simţindu-se liber, Edmond reîncepu să asculte cu bucurie.

Zgomotul devenise atît de lămurit, încît tînărul îl putea asculta acum fără nici o sforţare.

„Nici vorbă, își spuse el, dacă zgomotul continuă, deși s-a luminat de ziuă, înseamnă că vreun nenorocit de deținut, asemenea mie, caută să scape din închisoare. Oh, dacă aș fi lîngă el, cum l-aș mai ajuta!"

Apoi un nor mohorît îi întunecă dintr-o dată zorile speranței, care răsăriseră în mintea sa obișnuită cu nenorocirile și neputînd să se învețe din nou, decît anevoie, cu bucuriile omenești. Îi trecuse prin minte că zgomotul ar putea fi făcut de vreun muncitor pus de către guvernator să repare vreo odaie din apropiere.

N-ar fi fost greu să se încredințeze dacă e sau nu e așa; dar cum să riște o întrebare? Sigur, n-ar fi fost mare lucru să aștepte sosirea temnicerului, să-l pună să asculte zgomotul și să vadă ce figură va face acesta auzindu-l. Dar, oferindu-și o asemenea satisfacție, nu însemna oare să trădeze interese prețioase pentru o satisfacție de o clipă? Din nefericire, capul lui Edmond, ca un clopot gol, era asurzit de zumzetul unei idei; era atît de slăbit, încît judecata îi plutea ca un abur și nu i se putea strînge în jurul unui gînd. Edmond nu văzu decît un singur mijloc pentru a-și recăpăta limpezimea gîndirii și luciditatea judecății: se întoarse spre supa încă fierbinte lăsată de temnicer, se ridică, merse clătinîndu-se pînă la masă, apucă strachina, o duse la gură, și sorbi zeama dinăuntrul ei, cuprins de o fericire nespusă.

Atunci avu curajul să se oprească; auzise că naufragiații culeși din valuri, sfîrșiți de foame, mureau dacă înghițeau cu lăcomie o hrană prea substanțială. Edmond duse la buze pîinea, apoi o lăsă pe masă și se reîntoarse în pat. Acum nu mai voia să moară.

Curînd simți că i se limpezește creierul. Toate ideile, nedeslușite și aproape inexistabile pînă atunci, își reluară locul pe minunata tablă de șah, unde un singur pătrat e de ajuns ca să statornicească superioritatea omului asupra animalelor. Și el putu să gîndească și să-și întărească gîndirea prin judecată.

Atunci își spuse:

— Trebuie să fac încercarea, dar fără să primejduiesc pe nimeni. Dacă lucrează un muncitor oarecare, n-am decît să bat în perete, și el se va opri îndată și va încerca să ghicească cine bate și de ce bate. Dar fiindcă munca lui e nu numai legală, dar și comandată, o va reîncepe curînd. Iar dacă, dimpotrivă, e un deținut, atunci zgomotul făcut de mine îl va înspăimînta. Se va teme să nu fie descoperit. Își va înceta munca și n-o va reîncepe decît seara, cînd va crede că toată lumea s-a culcat și doarme.

Edmond se ridică îndată. Acum picioarele nu-i mai tremurau și ochii nu-i mai vedeau tot felul de stele. Se îndreptă spre un ungher al celulei, desprinse o piatră slăbită de umezeală și lovi în perete, în locul unde sunetul se auzea mai bine.

Lovi de trei ori.

De la prima lovitură, zgomotul încetă ca prin farmec.

Edmond ascultă cu încordare. Se scurse o oră, apoi două, și nu se mai auzi nici un zgomot nou. Edmond iscase, dincolo de perete, o tăcere deplină.

Cu inima plină de nădejdi, Edmond înghiți cîteva îmbucături de pîine, sorbi cîteva guri de apă și, mulțumită firii sănătoase cu care îl înzestrase natura, se simți aproape la fel de bine ca înainte.

Tăcerea dură întreaga zi.

Noaptea veni, fără ca zgomotul să reînceapă.

— E un deținut! își spuse Edmond, beat de fericire.

Din clipa aceea mintea i se înflăcără, viața îi reveni năvalnică.

Noaptea se scurse fără să mai audă nici un fel de zgomot.

In noaptea aceea, Edmond nu închise ochii.

Se făcu ziuă. Temnicerul intră, aducîndu-i hrană. Edmond mîncase tot ce i se adusese cu o zi înainte. Înghiți cu poftă și hrana adusă acum, trăgînd mereu cu urechea spre zgomotul care nu se mai auzea, tre-

murînd la gîndul că poate s-a oprit pentru totdeauna. Făcu zece sau douăsprezece leghe plimbîndu-se prin cameră, clătină ore întregi zăbrelele de fier ale ferestruicii, redobîndindu-şi elasticitatea şi vigoarea membrelor printr-un exerciţiu de care se dezvăţase de multă vreme, pregătindu-se, în sfîrşit, să dea piept cu soarta ce-l aştepta, aşa cum face un luptător cînd, ungîndu-şi trupul cu ulei şi întinzîndu-şi braţele, se pregăteşte să intre în arenă. În răstimpurile acestei activităţi înfrigurate, Edmond asculta dacă nu cumva zgomotul se aude iar. Prudenţa deţinutului aceluia, care nu ghicise că fusese tulburat în munca sa de eliberare de către un alt deţinut, la fel de grăbit să-şi recapete libertatea ca şi el, îl scotea din sărite.

Se scurseră astfel trei zile întregi, adică şaptezeci şi două de ore ucigătoare, numărate minut cu minut.

În sfîrşit, într-o seară, după ce temnicerul îşi făcuse ultima vizită, pe cînd Dantès îşi lipise, pentru a suta oară, urechea de zid, i se păru că o zguduitură abia simţită îi răsună înăbuşit în capul sprijinit de pietrele mute.

Dantès se trase înapoi ca să-şi liniştească creierul zguduit, făcu de cîteva ori înconjurul celulei, şi-şi lipi apoi urechea de perete, în acelaşi loc.

De partea cealaltă se lucra, nu mai încăpea nici o îndoială în privinţa asta. Deţinutul, dîndu-şi seama de pericolul acţiunii sale, începuse alta şi nici vorbă că, pentru a-şi putea continua munca mai în siguranţă, înlocuise dalta cu o pîrghie.

Încurajat de această descoperire, Edmond hotărî să-i vină în ajutor neobositului muncitor. Începu prin a-şi muta patul, înapoia căruia i se părea că se desfăşoară acţiunea de eliberare, şi căuta vreun obiect ca să poată scrijeli zidul, să dărîme molozul umed şi să desprindă o piatră.

Nu găsi însă nimic. N-avea nici cuţit şi nici altă unealtă tăioasă. Doar zăbrelele erau de fier, şi Dantès putuse de multe ori să se convingă că erau atît de

bine înţepenite, încît nici nu merita să încerce să le clintească.

In celulă nu exista altceva în afară de pat, de un scaun, o masă, o găleată şi un urcior. Patul avea încheieturi de fier, dar ele erau fixate în lemn prin şuruburi. Ca să desfacă şuruburile şi să scoată bucăţile de fier i-ar fi trebuit neapărat o şurubelniţă.

Masa şi scaunul nu aveau nimic din metal. Găleata avusese pe vremuri un mîner, dar fusese luat.

Nu-i mai rămăsese lui Dantès decît o cale: să spargă urciorul şi să folosească bucăţile de gresie ascuţită.

Fără să stea pe gînduri, trînti de-o lespede urciorul, care se făcu ţăndări.

Dantès alese două sau trei cioburi ascuţite, le ascunse în paiele aşternutului şi lăsă celelalte resturi împrăştiate pe jos. Spargerea urciorului s-ar fi putut întîmpla în mod firesc, aşa că n-avea de ce să se neliniştească în privinţa aceasta.

Edmond avu putinţa să lucreze întreaga noapte. Dar în întuneric treaba mergea anevoie, fiindcă trebuia să muncească bîjbîind. Curînd îşi dădu seama că unealta sa primitivă întîlnise o gresie mai tare. Atunci îşi împinse patul la loc şi aşteptă să se lumineze de ziuă. O dată cu nădejdea îi revenise şi răbdarea.

Toată noaptea Edmond ascultă şi auzi cum săpătorul necunoscut îşi continua munca subpămînteană.

Cînd se făcu ziuă, temnicerul intră în carceră. Dantès îi spuse că în ajun, vrînd să bea apă, urciorul îi scăpase din mînă şi se spărsese. Temnicerul plecă bombănind după un urcior nou, fără să se ostenească măcar să ia cioburile cu el.

După cîteva clipe se reîntoarse, îi ceru deţinutului să fie mai cu băgare de seamă, apoi plecă.

De data aceasta Dantès ascultă cu o bucurie de nedescris scîrţîitul uşii care se încuia. Altădată, zgomotul acesta îi seca inima. Ascultă călcătura paşilor ce se depărtau, apoi, cînd n-o mai auzi, se repezi să-şi

mute culcușul din loc și, la lumina slabă a celor cîteva raze care pătrundeau în celulă, putu să vadă ce muncă zadarnică făcuse în timpul nopții, cînd rîcîise piatra, în loc să rîcîie tencuiala din jurul ei.

Din pricina umezelii, tencuiala devenise sfărîmicioasă.

Dantès tresări de bucurie văzînd-o că se desface în bucăți. E drept că bucățile acestea erau extrem de mărunte, totuși, după o jumătate de ceas, el scosese aproape un pumn de moloz. Calculînd exact, un matematician ar fi putut spune că, după vreo doi ani de muncă asemănătoare și presupunînd că nu întîlnea nici o piatră în cale, ar fi putut săpa un tunel de șaizeci și șase de centimetri pătrați și adînc de șase sute șaizeci.

Dantès se mustră atunci că nu-și folosise pentru munca aceasta lungile ceasuri scurse unul după altul, tot mai anevoie, și că și le pierduse sperînd, rugîndu-se și deznădăjduind.

Timp de șase ani, cît stătuse închis în celulă, ce muncă ar fi putut duce la capăt, oricît de încet s-ar fi mișcat!

Gîndul acesta îl înflăcără din nou.

Peste trei zile, ferindu-se cu nespusă grijă să nu fie surprins, reuși să înlăture toată tencuiala și să dezgolească piatra: zidul era făcut din bolovani ciopliți, întăriți pe alocuri cu lespezi. O astfel de lespede dezghiocase Edmond și acum trebuia s-o clintească din alveola ei.

Încercă s-o scoată cu unghiile, dar unghiile nu-i fură de ajuns.

Și cioburile urciorului, vîrîte prin crăpături, se frînseră cînd Dantès voi să le folosească drept pîrghii.

După un ceas de încercări zadarnice, Edmond se ridică neliniștit, cu fruntea brobonită de sudoare.

Fusese astfel oprit de la început și silit să aștepte, neputincios și nefolositor, ca să facă totul vecinul care, la rîndul lui, putea obosi și el?

Atunci îl străfulgeră o idee. Dantès rămase în picioare, surîzător. Fruntea asudată i se uscă singură.

Temnicerul îi aduce în fiecare dimineaţă supa într-o gamelă de tablă. Tot în ea se mai găsea şi supa unui alt deţinut, căci Dantès băgase de seamă, că gamela era cînd plină cu vîrf, cînd pe jumătate goală, după cum temnicerul începea împărţirea hranei, fie cu el, fie cu celălalt deţinut.

Gamela avea un mîner de fier. La mînerul acesta rîvnea Dantès, şi ar fi dat pentru el, dacă i s-ar fi cerut, zece ani din viaţă.

Temnicerul vărsa conţinutul gamelei în strachina lui Dantès. După ce-şi mînca supa cu o lingură de lemn, Dantès spăla strachina şi o folosea astfel în fiecare zi.

In seara aceea Dantès puse strachina jos, la jumătatea drumului între uşă şi masă ; întrînd, temnicerul călcă peste ea şi o făcu fărîme.

Nici vorbă că nu-l putea învinovăţi pe Dantès pentru spargerea strachinei. E adevărat că el greşise lăsînd strachina pe jos, dar nici temnicerul nu se uitase unde călca.

Temnicerul se mulţumi doar să bombăne.

Apoi se uită după vreun vas în care să poată pune supa ; dar nu găsi nimic, fiindcă în afară de strachina spartă Dantès nu mai avea altceva.

— Lasă gamela, spuse Dantès. Ai s-o iei mîine, cînd îmi vei aduce mîncarea.

Sfatul acesta se potrivea cu lenevia temnicerului : aşa nu va mai fi nevoit să tot urce şi să coboare.

Şi lăsă gamela.

Dantès tresări de bucurie.

De data aceasta înghiţi la repezeală supa şi carnea care, după orînduiala din închisori, e adusă o dată cu ea. Apoi, după ce aşteptă un ceas, ca să se asigure că temnicerul nu s-a răzgîndit, dădu patul la o parte, apucă gamela, vîrî capătul mînerului între lespedea dezgolită şi bolovanii de lîngă ea, şi începu să clatine.

O legănare ușoară îi dovedi, curînd, că e pe calea cea bună.

Într-adevăr, după un ceas, piatra era scoasă din zidul unde lăsase un gol cu diametrul de aproape cincizeci de centimetri.

Dantès strînse cu grijă toată tencuiala, o duse în colțurile celulei, scormoni cu un ciob de urcior țărîna și acoperi molozul cu pămînt.

Apoi, voind să folosească pe deplin noaptea aceasta în care întîmplarea, sau mai bine-zis savanta combinație plănuită de el îi pusese la îndemînă o unealtă atît de prețioasă, continuă să sape cu înverșunare.

În zori, vîrî piatra la locul ei, împinse patul lîngă perete și se culcă.

Dejunul era compus din pîine și apă; temnicerul intră și-i puse pîinea pe masă.

— Ce s-aude? Mi-ai adus o strachină nouă? întrebă Dantès.

— Nici gînd, răspunse temnicerul. Ești un spargetot. Ai spart urciorul și m-ai făcut și pe mine să-ți fac praf strachina. Dacă toți deținuții ar face atîtea pagube, stăpînirea n-ar mai scoate-o la capăt. Îți las gamela și-ți vărs supa în ea; așa poate că n-ai să-ți mai fărîmi gospodăria.

Dantès își înălță ochii spre cer și-și împreună mîinile pe sub pătură.

Bucata de fier care îi rămînea îi iscă în inimă un avînt de recunoștință îndreptat spre cer, mai puternic decît îi iscaseră în trecut cele mai mari bunuri care îi fuseseră dăruite.

Numai că își dăduse seama de un lucru: de cînd începuse el să lucreze, celălalt deținut nu mai lucra.

Dar asta nu era un motiv să-l oprească din drum; dacă vecinul nu venea, avea să se ducă Dantès la el.

Munci toată ziua, fără răgaz. Datorită noii sale unelte, scoase pînă seara din zid peste zece pumni de fărîme de piatră, moloz și ciment.

Cînd sosi ora vizitei temnicerului, îndreptă cît putu mai bine mînerul îndoit al gamelei și puse vasul la

locul obișnuit. Temnicerul îi vărsă rația de supă și carne, sau mai bine-zis de supă și pește, căci ziua aceea era o zi de post, și de trei ori pe săptămînă deținuții erau ținuți să postească. Faptul acesta ar fi putut ajuta la socotirea timpului, dacă Dantès n-ar fi lepădat de mult asemenea socoteli.

După ce-i turnă supa, temnicerul ieși.

De data aceasta Dantès vru să se convingă dacă vecinul său își contenise cu adevărat lucrul.

Ascultă.

Era liniște, ca în timpul celor trei zile cînd munca fusese întreruptă.

Dantès oftă; se vedea cît de colo că vecinul nu are încredere în el.

Totuși nu se descurajă și continuă să lucreze toată noaptea; dar după două sau trei ore de muncă dădu peste o piedică: fierul nu mai pătrundea, ci aluneca peste o suprafață netedă.

Dantès pipăi piedica și-și dădu seama că nimerise într-o grindă.

Grinda aceasta străbătea sau, mai bine-zis, înfunda scobitura începută de Dantès.

Acum trebuia să sape fie deasupra, fie dedesubtul ei.

Bietul tînăr nu se gîndise la asemenea piedici.

— Doamne, Doamne! strigă el. Doar te-am rugat atîta, încît nădăjduiam că m-ai auzit. Doamne! După ce mi-ai răpit libertatea vieții, după ce mi-ai răpit liniștea morții, tu care m-ai rechemat la viață, fie-ți milă de mine, nu mă lăsa să pier în deznădejde!

— Cine vorbește despre Dumnezeu și despre deznădejde laolaltă? se auzi un glas care părea că vine de sub pămînt. Glasul acesta, înăbușit de întuneric, i se păru lui Dantès că răsună într-un mormînt.

Tînărul simți cum i se zbîrlește părul de spaimă și se dădu înapoi, tîrîndu-se pe genunchi.

— Aud un glas omenesc! bîigui el.

De patru sau de cinci ani, Edmond nu mai auzise decît glasul temnicerului; și pentru deținut temnice-

rul nu e un om, ci o ușă vie, adăugată la ușa de stejar a temniței, o gratie de carne adăugată la gratiile de fier.

— In numele cerului! strigă Dantès. Tu, care mi-ai vorbit, vorbește-mi încă, deși glasul tău mă umple de spaimă. Cine ești?

— Dar tu cine ești? întrebă vocea.

— Un deținut nefericit, urmă Dantès, care răspundea din toată inima.

— Din ce neam ești?

— Francez.

— Cum te cheamă?

— Edmond Dantès.

— Ce meserie ai?

— Marinar.

— De cît timp ești aici?

— De la 28 februarie 1815.

— Ce crimă ai săvîrșit?

— Sînt nevinovat.

— Dar de ce ești învinovățit?

— Se spune că aș fi conspirat pentru reîntoarcerea împăratului.

— Cum? Pentru reîntoarcerea împăratului? Așadar împăratul și-a pierdut tronul?

— A abdicat la Fontainebleau în 1814 și a fost trimis pe insula Elba. Dar dumneata de cît timp ești aici, dacă nu știi toate astea?

— Din 1811.

Dantès se cutremură: omul acela stătuse în închisoare cu patru ani mai mult decît el.

— Bine, nu mai săpa, — spuse glasul, — vorbind în grabă. Ia spune-mi, la ce înălțime se găsește scobitura pe care ai făcut-o?

— E chiar la înălțimea podelei.

— Și cum ai ascuns-o?

— O acoperă patul.

— De cînd ești închis ți-a fost vreodată mutat patul din loc?

— Niciodată.

— Şi unde duce odaia ta ?
— Într-un coridor.
— Şi coridorul ?
— Răspunde în curte.
— Vai ! şopti glasul.
— Doamne ! Ce s-a întîmplat ? strigă Dantès.
— Nimic altceva decît că m-am înşelat, că m-a amăgit imperfecţia desenelor mele, că lipsa unui compas m-a pierdut, că o liniuţă greşită pe planul meu a însemnat, în realitate, o greşeală de aproape cinci metri şi că am luat drept zidul fortăreţei peretele pe care l-ai scobit.
— Atunci ar fi însemnat să ajungi la mare...
— Chiar asta voiam.
— Şi dacă ai fi izbutit ?
— Aş fi înotat, aş fi ajuns pe una din insulele ce împrejmuiesc castelul d'If, fie pe insula Daume, fie pe insula Tiboulen, fie pe ţărm, şi atunci aş fi fost salvat.
— Ai fi avut putere să înoţi pînă acolo ?
— Dumnezeu mi-ar fi dat puteri... Dar acum totul e pierdut.
— Totul?
— Da. Astupă scobitura cu grijă, nu mai lucra, nu te mai gîndi la nimic şi aşteaptă veşti de la mine.
— Măcar spune-mi... Măcar spune-mi cine eşti.
— Sînt... Sînt... numărul 27.
— N-ai încredere în mine? întrebă Dantès.
Şi i se păru că aude un rîs amarnic, străbătînd bolta şi înălţîndu-se pînă la el.
— Sînt un bun creştin! strigă Dantès, ghicind din instinct că omul acela are de gînd să-l părăsească. Iţi jur pe Cristos că mai curînd m-aş lăsa ucis, decît să le spun adevărul călăilor mei şi ai dumitale. Dar, în numele cerului, nu mă părăsi ; lasă-mă să-ţi mai aud glasul, altfel, îţi jur, fiindcă am ajuns la capătul puterii, am să-mi fărîm ţeasta de ziduri şi vei avea pe conştiinţă moartea mea.
— Cîţi ani ai ? Vocea ta pare de om tînăr.

— Nu-mi mai știu vîrsta, pentru că de cînd sînt aici n-am mai socotit anii. Știu doar că mergeam pe nouăsprezece ani cînd am fost arestat, la 28 februarie 1815.

— Încă n-are douăzeci și șase de ani împliniți, murmură vocea. Haide, la vîrsta asta nu poate fi trădător....

— O, nu, nu! Îți jur, repetă Dantès. Ți-am spus și o spun din nou că mai bine m-aș lăsat tăiat în bucăți decît să te trădez.

— Ai făcut bine că mi-ai vorbit și că m-ai rugat. Aveam de gînd să-mi fac un plan nou și să mă despărtez de tine. Dar tinerețea ta mă liniștește. Am să viu la tine. Așteaptă-mă.

— Cînd ai să vii?

— Trebuie să chibzuiesc ce putem face. Lasă-mă să-ți dau eu semnalul.

— Dar n-ai să mă părăsești, n-ai să mă lași singur, ai să vii la mine sau ai să-mi dai voie să viu eu la dumneata? O să fugim împreună, și dacă n-o să putem fugi, o să ne vorbim unul altuia despre cei pe care îi iubim. Și dumneata trebuie că iubești pe cineva.

— Sînt singur pe lume.

— Atunci mă vei iubi pe mine; dacă ești tînăr, îți voi fi tovarăș, dacă ești bătrîn, voi deveni fiul dumitale. Am și eu un tată; dacă mai trăiește trebuie să aibă vreo șaptezeci de ani. Îl iubeam pe el și mai iubeam o fată, numită Mercédès. Tata sînt sigur că nu m-a uitat; dar ea, Dumnezeu știe dacă se mai gîndește la mine. Am să te iubesc așa cum îl iubeam pe tata.

— Bine, spuse deținutul. Pe mîine...

Aceste cîteva cuvinte fură rostite cu un ton care îl convinse pe Dantès. Nu ceru mai multe, se ridică, strînse cu aceeași grijă ca și pînă atunci fărîmele scoase din zid și împinse patul la perete.

Din clipa aceea, Dantès se lăsă cu totul năpădit de fericirea lui. Fără îndoială că n-avea să mai ră-

mînă singur, ba poate chiar va putea să evadeze. În cel mai rău caz, dacă avea să rămînă închis, se alegea cu un tovarăș, iar captivitatea împărțită cu cineva nu e decît pe jumătate captivitate. Lacrimile vărsate în comun sînt aproape rugăciuni; și rugăciunile făcute în doi sînt aproape izbăviri.

Cît ținu ziua, Dantès umblă de colo-colo prin celulă, cu inima năpădită de bucurie. Din cînd în cînd bucuria aceasta îl înăbușea; atunci se așeza pe pat și-și apăsa pieptul cu mîinile. La cel mai slab zgomot pe care-l auzea în coridor dădea fuga spre ușă. O dată sau de două ori, teama de a nu fi despărțit de omul pe care nici nu-l cunoștea măcar și pe care îl și iubea ca pe un prieten îi străbătu creierul. Atunci se hotărî: cînd temnicerul îi va da patul la o parte și se va pleca pentru a cerceta văgăuna, îi va zdrobi capul cu lespedea pe care stătea urciorul.

Știa bine că după aceea avea să fie osîndit la moarte; dar nu se afla oare pe punctul de a muri din pricina urîtului și a deznădejdei, în clipa cînd zgomotul miraculos îl readusese la viață?

Seara, cînd temnicerul intră, Dantès rămase în pat; de acolo i se părea că poate să păzească mai bine tunelul neterminat. Se uita îndelung și cu o privire atît de ciudată la oaspetele nepoftit, încît acesta bombăni:

— Ia ascultă, nu cumva ai de gînd să înnebunești iar?

Dantès nu-i răspunse, de teamă ca emoția să nu facă să-i tremure glasul și să-l trădeze.

Temnicerul ieși, clătinînd din cap.

Cînd se înnoptă, Dantès crezu că vecinul său va folosi tăcerea și întunericul ca să-i poată vorbi. Dar se înșela. Noaptea trecu fără ca vreun zgomot să răspundă așteptării înfrigurate a tînărului. Dimineața însă, după vizita temnicerului, pe cînd Dantès depărta patul de lîngă zid, auzi trei lovituri în perete, bătute la răstimpuri egale. Se repezi într-acolo și îngenunche.

— Dumneata eşti? spuse el. Iată-mă.

— A plecat temnicerul? întrebă glasul.

— Da, răspunse Dantès. N-o să se mai întoarcă decît deseară. Avem douăsprezece ore de libertate.

— Atunci pot să fac ce trebuie?

— Da, da, chiar acum, te rog!

Şi îndată, bucata de pămînt pe care Dantès, pe jumătate intrat în văgăună, îşi sprijinea mîinile, păru că se mişcă sub el. Tînărul se dădu repede înapoi, în timp ce un morman de ţărînă şi de pietre desprinse se rostogolea în groapa care se deschisese sub scobitura făcută de el. Atunci, din fundul gropii aceleia întunecate şi atît de adînci, încît nu-i putea măsura sfîrşitul, se ivi un cap, apoi umerii, şi în sfîrşit, un om întreg, care se strecură cu destulă vioiciune prin scobitura peretelui.

Capitolul XVI

UN SAVANT ITALIAN

Dantès îşi strînse în braţe noul prieten, aşteptat atîta vreme şi cu atîta nerăbdare, şi-l trase spre fereastră, pentru ca slaba lumină ce pătrundea în carceră să-l lumineze pe de-a întregul.

Noul venit era un bărbat mărunţel, cu părul albit mai mult de necazuri decît din pricina vîrstei, cu ochi pătrunzători, acoperiţi de sprîncene stufoase şi sure, cu barba încă neagră, coborîndu-i pînă pe piept; slăbiciunea chipului său brăzdat de riduri adînci, linia îndrăzneaţă a trăsăturilor sale alese, vădeau un om obişnuit mai mult să gîndească decît să facă o muncă fizică. Fruntea îi era acoperită de sudoare.

Cît despre veşmintele lui, era cu neputinţă să-ţi dai seama cum ar fi fost pe vremuri, căci atîrnau în zdrenţe.

Omul părea să aibă cel puţin cincizeci şi cinci de ani, deşi o oarecare vioiciune a mişcărilor sale vădea că ar fi putut să aibă poate mai puţini ani decît îi adăugase îndelungata lui captivitate.

El primi cu plăcere semnele de entuziasm ale tînărului. Pentru o clipă, sufletul său îngheţat fu pe cale de a se încălzi şi de a se topi la atingerea sufletului înflăcărat al lui Dantès. Îi mulţumi acestuia destul de călduros pentru prietenia arătată, deşi îl mîhnea nespus de mult faptul că dăduse tot peste o celulă, acolo unde credea că va găsi libertatea.

— Să ne uităm mai întîi dacă e cu putinţă să facem să dispară din ochii temnicerilor urmele trecerii mele, glăsui el. Toată liniştea noastră viitoare depinde de neştiinţa lor.

Apoi, plecîndu-se spre deschizătură, apucă piatra,

o ridică fără prea multă cazną, în ciuda greutății ei, și o vîrî la loc.

— Piatra aceasta a fost desprinsă cu destulă neglijență, adăugă el, clătinînd din cap. Așadar, n-ai unelte?

— Dar dumneata, dumneata ai? întrebă Dantès uimit.

— Mi-am făcut cîteva... In afară de pilă, am tot ce-mi trebuie: daltă, cleşte, pîrghie...

— Aș fi curios să văd roadele răbdării și dibăciei dumitale, spuse Dantès.

— Privește, iată mai întîi o daltă.

Și-i arătă o lamă tare și ascuțită, prinsă într-un mîner din lemn de fag.

— Din ce ai făcut-o?

— Dintr-un cîrlig de la pat. Cu unealta asta mi-am săpat tot drumul, pînă aici: aproape șaptesprezece metri.

— Șaptesprezece metri! se înspăimîntă Dantès.

— Vorbește mai încet, tinere, vorbește mai încet. De multe ori se ascultă la ușile deținuților.

— Ei mă cred singur.

— N-are a face.

— Și spui că ai scobit șaptesprezece metri ca să ajungi pînă aici?

— Da, cam asta e distanța dintre carcera mea și a ta. Numai că am calculat greșit curba, fiindcă n-am avut instrumente geometrice ca să-mi întocmesc scara de proporții. In locul unei elipse de treisprezece metri și douăzeci, mi-a ieșit una de șaisprezece metri și jumătate. După cum îți spuneam, credeam că am s-ajung la zidul dinafară, să-l străpung și să mă arunc în mare. Am mers de-a lungul coridorului în care răspunde celula ta, în loc să trec pe dedesubt. Toată munca mi-a fost zadarnică, fiindcă coridorul dă într-o curte plină de paznici.

— Adevărat, spuse Dantès, dar coridorul nu trece decît de-a lungul unui singur perete de-al celulei mele, iar celula are patru pereți.

— Da, fără îndoială, însă iată mai întîi, unul al cărui zid e format din stîncă. Ca să străpungem stînca ar fi nevoie de zece mineri, care să lucreze timp de zece ani, cu toate sculele la-ndemînă. Celălalt perete trebuie să fie lipit de temeliile locuinței guvernatorului. Dacă am trece prin el, am cădea în pivnițele pe care guvernatorul nici vorbă că le ține sub cheie, și am fi prinși. Iar ultimul perete dă... Ia stai puțin... Unde dă peretele ăsta?

Era vorba de peretele străpuns de deschizătura prin care intra lumina. Deschizătura se îngusta din ce în ce, pînă afară, și deși prin partea aceea nici un copil nu s-ar fi putut strecura, ferestruica era întărită cu trei rînduri de zăbrele, care l-ar fi putut liniști în privința evadării pe cel mai bănuitor paznic.

Punînd întrebarea, noul venit trase masa sub fereastră.

— Urcă-te pe masă, îi spuse el lui Dantès.

Dantès îl ascultă, se urcă pe masă și, ghicind ce vrea tovarășul său, își sprijini spinarea de zid și întinse brațele.

Cel care se numise după numărul camerei și al cărui nume adevărat Dantès nu-l știa încă se urcă atunci, cu mai multă ușurință decît s-ar fi putut crede la vîrsta lui, și se cățără cu sprinteneala unei pisici sau a unei șopîrle, mai întîi pe masă, de pe masă pe brațele lui Dantès și de acolo pe umerii lui. Astfel, încovoiat, căci bolta celulei nu-l lăsa să-și îndrepte trunchiul, el își strecură capul printre primele rînduri de zăbrele și putu să privească de sus în jos.

După o clipă își trase capul cu repeziciune.

— Bănuiam eu, spuse necunoscutul.

Și își dădu drumul de-a lungul corpului lui Dantès, pînă pe masă, iar de acolo jos.

— Ce bănuiai? întrebă tînărul, neliniștit, coborîndu-se la rîndul său.

Bătrînul deținut chibzuia.

— Da, — spuse el, — asta trebuie să fie. Cel

de-al patrulea perete al carcerei dă într-o galerie exterioară, un fel de drum pe care trec patrulele şi veghează santinelele.

— Eşti sigur?

— Am văzut chipiul şi vîrful puştii unui soldat şi m-am tras repede înapoi, ca să nu mă vadă şi el.

— Ce-i de făcut? întrebă Dantès.

— Vezi bine că-i cu neputinţă de fugit din celula asta.

— Şi atunci? întrebă din nou tînărul.

— Atunci, răspunse bătrînul deţinut, facă-se voia Domnului!

Şi peste chipul lui se aşternu vălul unei adînci resemnări.

Dantès îl privi cu uimire şi cu admiraţie totodată pe omul acesta care renunţa cu atîta filozofie la o speranţă nutrită vreme îndelungată.

— Acum vrei să-mi spui cine eşti? îl întrebă el.

— Doamne, sigur că vreau, dacă te mai interesează acum, cînd nu te mai pot ajuta cu nimic.

— Mă poţi ajuta alinîndu-mi suferinţa şi întărindu-mă, căci îmi pari un puternic între puternici.

Abatele surîse cu tristeţe.

— Sînt abatele Faria, spuse el, — deţinut din 1811, după cum ştii, în castelul d'If. Dar şi pînă atunci am fost închis, timp de trei ani, în fortăreaţa Fenestrelle. În 1811 m-au adus din Piemont în Franţa. Atunci am aflat că soarta, care în timpul acela părea să-i fie supusă, îi dăruise un fiu lui Napoleon, şi că fiul acesta fusese numit, încă din leagăn, rege al Romei. Pe atunci nici nu mi-ar fi trecut prin minte ce mi-ai spus mai adineauri: că peste patru ani colosul va fi răsturnat. Cine domneşte în Franţa? Napoleon al II-lea?

— Nu. Ludovic al XVIII-lea.

— Ludovic al XVIII-lea, fratele lui Ludovic al XVI-lea? Ciudată şi nepătrunsă e voinţa cerului! Ce-a urmărit soarta doborînd omul pe care-l ridicase şi ridicîndu-l pe acela pe care îl doborîse?

Dantès nu-şi mai lua ochii de la bătrînul care îşi uitase pentru o clipă propria lui soartă, ca să se gîndească la soarta lumii.

— Da, da, — urmă el, e la fel ca în Anglia: după Carol I, Cromwell, după Cromwell, Carol al II-lea şi poate că după Iacob al II-lea — vreun ginere, vreo rudă, vreun principe de Orania; un stathouder[1] va deveni rege; şi atunci se vor face noi concesii poporului, se va face o nouă constituţie, va fi libertate! Toate astea, tu ai să le vezi, tinere! adăugă el, privindu-l pe Dantès cu ochi strălucitori şi adînci, aşa cum trebuie să fi fost ochii profeţilor. Ai vîrsta ca să le poţi vedea, şi le vei vedea.

— Da, dacă ies de-aici.

— Aşa e! spuse abatele Faria. Sîntem deţinuţi: sînt clipe cînd uit asta şi, din pricină că ochii mei străpung zidurile, sînt clipe cînd mă cred liber.

— Dar de ce te-au închis?

— De ce m-au închis? Fiindcă am visat în 1807 planul pe care Napoleon a vrut să-l îndeplinească în 1811. Pentru că, asemenea lui Machiaveli, în mijlocul principatelor neînsemnate care fac din Italia un cuib de mici regate, tiranice şi şubrede, am vrut un singur imperiu, mare, unit şi puternic. Pentru că mi s-a părut că mi l-am găsit pe Cezar Borgia în persoana unui neghiob încoronat care s-a prefăcut că mă înţelege, ca să mă trădeze mai bine. Am nutrit şi eu planul lui Alexandru al VI-lea şi al lui Clement al VII-lea; dar el nu va fi niciodată îndeplinit, fiindcă l-am făurit zadarnic, iar Napoleon nu l-a putut duce la capăt. Italia, fără îndoială că e blestemată.

Şi bătrînul îşi plecă fruntea.

Dantès nu înţelegea cum îşi poate un om risca viaţa pentru asemenea lucruri. E adevărat că dacă îl cunoştea pe Napoleon, dacă îl văzuse şi îi vorbise,

---

[1] *Stathouder* (cuvînt de origine olandeză) Titlu purtat de principii de Orania-Nassau, şefi ai provinciilor unite din Ţările de Jos, de la sfîrşitul sec. al XVI-lea şi pînă la 1795. (n. r.)

în schimb nu avea habar cine ar fi putut fi Clement al VII-lea și Alexandru al VI-lea.

— Nu ești dumneata preotul despre care toată lumea din castelul d'If crede că e... bolnav? întrebă el, începînd să împărtășească părerea temnicerului.

— Despre care crede că e nebun vrei să zici, nu-i așa?

— Nu îndrăzneam... zîmbi Dantès.

— Da, da, continuă Faria, rîzînd cu amărăciune. Da, eu sînt acela care trece drept nebun. Eu sînt acela care, de multă vreme încă, îi înveselește pe oaspeții închisorii noastre și i-ar înveseli și pe copii, dacă ar exista copii în sălașul durerii fără nădejde.

Dantès rămase o clipă neclintit și tăcut.

— Așadar, renunți la evadare? întrebă el.

— Văd că fuga nu-i cu putință; ar însemna să te răzvrătești împotriva lui Dumnezeu și să încerci ceea ce Dumnezeu nu vrea să se îndeplinească.

— De ce te descurajezi? Ar fi prea mult să-i ceri soartei ca să izbutești de la prima încercare. Nu poți să reîncepi în alt sens ce-ai făcut acum?

— Dar știi oare ce-am făcut, ca să-mi ceri astfel să mai încep o dată? Știi oare că mi-au trebuit patru ani ca să-mi încropesc uneltele astea? Știi că sînt doi ani de cînd tot zgîrii și scobesc un pămînt tare ca granitul? Știi că a trebuit să scot bolovani pe care altădată nici n-aș fi crezut că-i pot clinti, că am petrecut zile întregi în munca asta titanică, și că uneori, seara, eram fericit dacă scoteam un degetar de ciment învechit și tare ca piatra? Știi oare, știi că pentru a ascunde tot pămîntul și toate pietrele pe care le scoteam mi-a trebuit să străpung bolta unei scări, în golul căreia le-am îngropat, rînd pe rînd, în așa fel încît acum golul e plin și n-aș mai avea unde să pun un pumn de țărînă? Știi, în sfîrșit, că eram sigur c-am să-mi ating ținta, că puterea pe care mi-o simțeam era doar atîta cît să-mi duc munca asta la capăt, și iată, Dumnezeu nu numai că mă face s-o iau de la început, dar îmi și mută țelul, cine știe

unde? Da, îţi spun, îţi repet, n-am să mai încerc nimic de-acum înainte, ca să-mi recapăt libertatea, fiindcă Dumnezeu vrea să fie pierdută pentru totdeauna.

Edmond plecă fruntea, pentru a nu fi silit să-i mărturisească omului acestuia că bucuria de-a avea un tovarăş îl împiedica să simtă cîtă milă ar fi trebuit pentru durerea deţinutului care nu putuse să se salveze.

Abatele Faria se aşeză pe pat, iar Edmond rămase în picioare.

Tînărul nu se gîndise niciodată la fugă. Există lucruri care par atît de imposibil de înfăptuit, încît nici nu-ţi dă prin minte să le încerci, şi le ocoleşti din instinct. Să sapi aproape şaptesprezece metri pe sub pămînt, să dăruieşti muncii acesteia trei ani din viaţă, ca, pînă la urmă, dacă izbuteşti, să ajungi în faţa unei prăpăstii care dă în mare; să te arunci de la cincisprezece, de la douăzeci, de la treizeci de metri poate, ca să-ţi striveşti teasta, căzînd peste vreo stîncă, dacă nu cumva te-au ucis mai înainte plumbii santinelelor; să fii silit, dacă scapi de toate primejdiile acestea, să străbaţi înotînd o leghe! Era prea mult ca să nu te resemnezi, iar Dantès fusese pe cale de-a împinge resemnarea pînă la moarte.

Dar acum, cînd văzuse un bătrîn agăţîndu-se de viaţă cu atîta energie şi dîndu-i o pildă de hotărîre desperată, tînărul căzu pe gînduri şi începu să-şi măsoare curajul. Un altul încercase ceea ce lui nici măcar nu-i trecuse prin minte să facă. Un altul, mai puţin tînăr, mai puţin puternic, mai puţin priceput, îşi făcuse rost, prin dibăcie şi răbdare, de toate uneltele trebuitoare pentru încercarea de necrezut, pe care doar o măsurătoare greşită o făcuse să dea greş. Un altul făcuse toate acestea! Nimic nu era cu neputinţă pentru Dantès; Faria străpunsese şaisprezece metri şi jumătate, el va străpunge treizeci; Faria, la cincizeci de ani, muncise trei ani, fără răgaz pentru asta; el n-avea decît jumătatea vîrstei lui Faria, şi

va munci șase ani. Faria, abatele, savantul, omul bisericii, nu se temuse să înoate de la castelul d'If pînă la insula Daume, Ratonneau sau Lemaire; el, Edmond, marinarul, el, Dantès, cufundătorul îndrăzneț, care a căutat de atîtea ori în fundul mării o crenguță de mărgean, să dea înapoi cînd e vorba de înotat o leghe? Cît timp trebuie să înoți ca să străbați o leghe? Un ceas! Și n-a rămas el ceasuri întregi în mare, fără să pună piciorul pe uscat? Nu, Dantès n-avea nevoie decît să fie încurajat printr-o pildă. Tot ce altul ar fi putut îndeplini, Dantès va îndeplini.

Tînărul chibzui o clipă.

— Am găsit ceea ce căutai, spuse el.

Faria tresări.

— Ai găsit? întrebă el, ridicînd capul cu un gest care arăta că dacă Dantès spunea adevărul, descurajarea tovarășului său se va spulbera curînd. Ia spune, ce-ai găsit?

— Tunelul pe care l-ai făcut ca să ajungi aici, așa-i că merge în aceeași direcție cu galeria exterioară?

— Da.

— Trebuie că nu-i depărtat de coridor cu mai mult de cincisprezece pași.

— Cel mult cu atît.

— Ei bine, să săpăm în mijlocul tunelului un drum lateral, ca un braț de cruce. De data asta să măsori mai exact. Vom ieși în galeria exterioară. Vom ucide santinela și vom evada. Ca să ne reușească planul nu ne trebuie decît curaj; dumneata ai. Ne trebuie putere: eu am destulă. Nu mai spun că ne trebuie și răbdare. Dumneata ai dovedit-o. Rămîne s-o dovedesc și eu.

— Stai o clipă, răspunse abatele. Tu n-ai știut, dragul meu, ce fel de curaj am eu și cum socotesc să-mi folosesc puterea. Cît despre răbdare, cred că am avut destulă, dacă mi-am început în fiecare dimineață munca de noapte și în fiecare noapte munca de dimineață. Dar, ia aminte, tinere, pe atunci cre-

deam că-l slujesc pe Dumnezeu liberînd una din creaturile sale care, nefiind vinovată, nu putea fi osîndită.

— Şi acum nu e acelaşi lucru ? întrebă Dantès. Oare de cînd ne-am întîlnit te-ai găsit vinovat cu ceva ?

— Nu, dar nici nu vreau să mă fac vinovat. Pînă acum credeam că n-am de-a face decît cu lucrurile, şi iată că tu îmi propui să am de-a face cu oamenii. Am putut să străpung un zid şi să distrug o scară, dar nu voi putea să străpung o inimă şi să distrug o viaţă de om.

Dantès tresări mirat.

— Cum, — întrebă el, — te-ar opri asemenea lucruri dacă ai putea să-ţi recîştigi libertatea ?

— Dar tu, — întrebă Faria, — de ce nu ţi-ai doborît într-o seară temnicerul cu piciorul mesei şi de ce nu te-ai îmbrăcat în hainele lui ca să fugi ?

— Fiindcă nu mi-a dat prin minte, răspunse Dantès.

— Fiindcă prin firea ta ai o asemenea silă pentru astfel de crime, pentru astfel de grozăvii, încît nici nu te-ai gîndit măcar să le săvîrşeşti, spuse bătrînul. Fiindcă lucrurile simple şi îngăduite poftelor noastre firești ne dau de veste că nu trebuie să călcăm alături de drepturile noastre. Tigrul, sîngeros din fire şi al cărui rost e să fie sîngeros, n-are nevoie decît de-un lucru : să simtă cînd e prada aproape. Instinctul lui e aşa şi el i se supune. Dar omului, dimpotrivă, îi e silă de sînge. Nu legile sociale îl fac să-i fie silă de crime, ci legile firești.

Dantès se simţi încurcat : într-adevăr, aceasta era explicaţia celor ce se petrecuseră, fără să-şi dea seama, în mintea sau în inima lui, căci sînt unele gînduri care vin din minte, şi altele care vin din inimă.

— De aproape doisprezece ani, de cînd sînt întemniţat, — continuă Faria, — m-am gîndit la toate evadările celebre. Nu prea au reuşit multe. Evadările norocoase, cele încununate de succes deplin, sînt eva-

dările chibzuite cu grijă şi pregătite pe-ndelete. Aşa a scăpat ducele de Beaufort din castelul de la Vincennes, abatele Dubuquoi de la Fort l'Evêque şi Latude din Bastilia. Mai sînt apoi cele pe care le prilejuieşte şi întîmplarea : astea sînt cele mai bune. Să aşteptăm un prilej, crede-mă, şi dacă se iveşte cumva, să-l folosim.

— Dumneata ai putut să aştepţi, oftă Dantès. Munca îndelungată ţi-a umplut zilele, iar cînd n-aveai munca, aveai speranţele care te consolau.

— Dar nu făceam numai atît, spuse abatele.

— Ce altceva mai făceai ?

— Scriam sau studiam.

— Ţi se dă hîrtie, condei şi cerneală ?

— Nu, — răspunse abatele, — dar mi le fac singur.

— Îţi faci hîrtie, condeie şi cerneală ? se miră Dantès.

— Da.

Dantès îl privi cu admiraţie ; dar se cam îndoia de cele auzite. Faria îi observă îndoiala.

— Cînd ai să vii la mine, — îi spuse el, — îţi voi arăta o lucrare întreagă, rod al gîndurilor şi cercetărilor întregei mele vieţi, lucrare gîndită de mine în umbra Colysseului din Roma, la picioarele coloanei San-Marc din Veneţia, pe ţărmul lui Arno, la Florenţa, şi pe care nu mi-ar fi trecut prin minte că temnicerii îmi vor lăsa răgazul s-o întocmesc între zidurile castelului d'If. E un *Tratat asupra posibilităţii unei monarhii generale în Italia.* Are mărimea unui volum in-quarto.

— Şi l-ai scris dumneata ?

— Eu l-am scris, pe două cămăşi. Am inventat un preparat care face pînza netedă şi compactă ca pergamentul.

— Eşti chimist ?

— Puţin. L-am cunoscut pe Lavoisier şi sînt prieten cu Cabanis.

— Dar pentru o asemenea lucrare a trebuit să faci cercetări istorice. Nu cumva ai și cărți?

— La Roma aveam aproape cinci mii de volume în bibliotecă. Tot citindu-le și recitindu-le, am descoperit că o sută cincizeci de lucrări bine alese pot cuprinde dacă nu rezumatul tuturor cunoștințelor omenești, măcar tot ce-i este folositor unui om să cunoască. Mi-am dăruit trei ani din viață cititului și recititului acestor o sută cincizeci de volume, în așa fel încît le știam aproape pe dinafară cînd am fost arestat. În închisoare, căznindu-mi puțin mintea, mi le-am reamintit pe de-a-ntregul. Așa se face că aș putea să-ți spun pagini din Tucidide, Xenofon, Plutarc, Tit-Liviu, Tacit, Strada, Jornandès, Dante, Montaigne, Shakespeare, Spinoza, Machiaveli și Bossuet. Nu ți-i înșir decît pe cei mai importanți...

— Asta înseamnă că știi mai multe limbi.

— Vorbesc cinci limbi vii: germana, franceza, engleza, italiana și spaniola. Cu ajutorul limbii grecești vechi, înțeleg greaca modernă. Numai că mă descurc greu cu ea; de aceea o studiez acum.

— O studiezi? se miră Dantès.

— Da. Mi-am făcut un vocabular din cuvintele pe care le știu. Am aranjat cuvintele, le-am combinat, le-am întors și le-am sucit în așa fel, încît îmi pot exprima gîndirea cu ajutorul lor. Știu aproape o mie de cuvinte, și atîtea îmi ajung la nevoie, deși în dicționar cred că se găsesc o sută de mii. N-am să pot vorbi prea frumos, în schimb mă pot face înțeles de minune, și atît mi-e de ajuns.

Din ce în ce mai uimit, Edmond începuse să creadă că omul acesta ciudat avea o minte supranaturală. Voind să-i găsească un cusur cît de mic, îl întrebă:

— Dar dacă nu ți s-a dat condei, cu ce ai putut să scrii un tratat atît de mare?

— Mi-am făcut condeie cum nu se poate mai bune și care ar fi mai cerute decît cele obișnuite, dacă ar fi cunoscute. Le-am făcut din cartilajele capetelor de pești, care ni se dau în zilele de post. De aceea aștept

totdeauna cu plăcere miercurea, vinerea și sîmbăta, cînd nădăjduiesc să-mi măresc provizia de condeie. Cea mai plăcută ocupație pentru mine, trebuie să-ți mărturisesc, sînt cercetările mele istorice. Coborînd în trecut, uit prezentul. Mergînd liber de-a lungul istoriei, uit că sînt un deținut.

— Dar cerneala ? întrebă Dantès. Din ce ți-ai făcut cerneală ?

— Pe vremuri exista o sobă în zid, în carcera mea. Soba a fost înfundată cu puțin înainte de a sosi eu aici, dar se făcuse foc în ea ani de-a rîndul. Tot interiorul sobei e căptușit cu funingine. Dizolv funinginea în rația de vin care mi se dă în fiecare duminică și capăt o cerneală excelentă. Pentru notele deosebite, care trebuie să atragă privirea, mă înțep în deget și scriu cu sînge.

— Și cînd am să pot vedea toate acestea ? întrebă Dantès.

— Cînd vrei, răspunse Faria.

— O, chiar acum ! strigă Dantès.

— Atunci urmează-mă, spuse abatele.

Și reintră în tunelul subteran, unde dispăru curînd. Dantès îl urmă.

Capitolul XVII

CELULA ABATELUI

După ce trecu, încovoindu-se, dar cu destulă ușurință, prin coridorul subteran, Dantès ajunse la celălalt capăt al coridorului, care dădea în celula abatelui. Acolo trecerea se îngusta și lăsa un spațiu prin care abia dacă se putea strecura un om tîrîndu-se. Celula abatelui era pardosită cu lespezi; ridicînd o astfel de lespede din ungherul cel mai întunecos al încăperii, își începuse Faria anevoioasa lui muncă, al cărei sfîrșit fusese văzut de Dantès.

De cum intră și se ridică în picioare, tînărul cercetă cu deosebită atenție încăperea. La prima vedere nu se zărea nimic neobișnuit.

— Abia e douăsprezece și un sfert, spuse abatele. Mai avem cîteva ore înaintea noastră.

Dantès se uită în preajmă, căutînd orologiul după care abatele putuse să spună atît de exact ora.

— Uită-te la razele care pătrund prin fereastra mea și la liniile pe care le-am desenat pe zid, îi explică abatele. Datorită liniilor acestora, combinate cu dubla mișcare a pămîntului și cu elipsa descrisă de el în jurul soarelui, știu ora mai exact decît dacă aș avea un ceas, pentru că un ceas se poate strica, pe cîtă vreme pămîntul și soarele se mișcă totdeauna cu exactitate.

Dantès nu înțelese nimic din toată această explicație. El crezuse toată viața lui, privind cum se ridică soarele dinapoia munților și cum se culcă în Mediterana, că astrul acesta se mișcă, și nu pămîntul. Dubla mișcare a globului, de care nu-și dăduse seama, deși trăia pe pămînt, i se părea aproape cu neputință. În cuvintele tovarășului său întrezărea tainele științei, la fel de vrednice de a fi scormonite, ca și minele de

aur și de diamante pe care le vizitase pe cînd era copil, în timpul unei călătorii la Guzarate și Golconda.

— Abia aștept să-ți cercetez comorile, îi spuse el abatelui.

Faria se îndreptă spre soba din zid și. cu dalta, mișcă o piatră care mai demult servise drept vatră și în dosul căreia se ascundea o groapă destul de adîncă. În groapa aceea se găseau toate lucrurile despre care îi vorbise el lui Dantès.

— Ce vrei să vezi mai întîi? întrebă el.

— Arată-mi lucrarea dumitale despre regalitatea în Italia.

Din dulapul său prețios, Faria scoase trei sau patru suluri de pînză, răsucite ca foile de papirus; sulurile erau formate din fîșii late cam de patru degete și lungi de optsprezece degete, numerotate și acoperite de un scris pe care Dantes putu să-l citească deoarece era în limba italiană, iar el, fiind din Provența, înțelegea foarte bine această limbă.

— Iată, continuă abatele, întreaga lucrare e aici. Abia acum vreo opt zile am scris *sfîrșit* în josul celei de-a șaizeci și opta fîșii. Am folosit pentru ea două dintre cămășile mele și toate batistele pe care le aveam. Dacă am să mă eliberez vreodată și dacă voi găsi în toată Italia vreun tipograf destul de îndrăzneț ca s-o tipărească, atunci îmi va merge faima.

— Îmi dau seama, răspunse Dantès. Și acum arată-mi, te rog, condeiele de care te-ai folosit, ca s-o scrii.

— Iată-le, spuse Faria.

Și-i arătă un bastonaș lung de vreo zece degete și gros cît mînerul unei pensule. La capătul bastonașului era legat unul dintre cartilajele despre care îi vorbise lui Dantès. Cartilajul, purtînd încă urme de cerneală, avea vîrful alungit și despicat, ca o pană obișnuită.

Dantès îl cercetă, căutînd din ochi unealta cu ajutorul căreia pana putuse fi tăiată atît de exact.

— Cauți briceagul, nu-i așa? îl întrebă Faria. E capodopera mea; ca și pe cuțitul ăsta, l-am făcut dintr-un sfeșnic vechi de fier.

Briceagul tăia ca un brici. Cît despre cuțit, avea însușirea că putea servi, la fel de bine, și drept pumnal.

Dantès examină obiectele cu aceeași atenție cu care, pe vremuri, în dughenele negustorilor de curiozități din Marsilia, examinase uneltele făcute de sălbatici și aduse din mările Sudului, de către căpitanii de cursă lungă.

— Cerneala știi de unde o iau, urmă Faria. Nu-mi fac decît atunci cînd am nevoie.

— Acum nu mă uimește altceva decît că ți-au ajuns zilele pentru toată munca asta.

— Mai aveam și nopțile, răspunse Faria.

— Nopțile? se miră Dantès. Doar n-oi fi asemenea pisicilor care văd și noaptea.

— Nu; dar Dumnezeu i-a lăsat omului inteligența, ca să-i ajute sărăcia simțurilor: mi-am făcut rost de lumină.

— Cum asta?

— Iau grăsimea din carnea ce mi se aduce, o topesc și scot un fel de ulei gros. Privește, asta e lumînarea mea.

Și abatele îi arătă lui Dantès un fel de lampion, semănînd cu cele folosite pentru iluminatul străzilor.

— Dar focul?

— Iată două pietre și cîrpă arsă.

— Dar chibriturile?

— M-am prefăcut că sufăr de o boală de piele și am cerut sulf. Mi s-a dat.

Dantès puse obiectele pe masă și plecă fruntea, copleșit de perseverența și de puterea minții abatelui.

— Dar nu-i încă totul, vorbi Faria. Doar nu puteam să pun toate comorile într-o singură ascunzătoare. Hai s-o închidem pe asta.

Puseră lespedea la locul ei. Abatele presără peste ea puțin praf, călcă deasupra ca să șteargă urmele

golurilor, apoi se îndreptă spre pat şi-l dădu la o parte.

In dosul căpătîiului, ascunsă după o piatră care o închidea, aproape perfect, se găsea o groapă, iar în groapă o scară de frînghie, lungă de vreo opt sau zece metri.

Dantès o cercetă : era cît se poate de solidă.

— Cine ţi-a dat frînghia pentru scara asta minunată ? întrebă el.

— Mai întîi cîteva din cămăşile mele, apoi cearşafurile de pe pat, destrămate în timpul celor trei ani de captivitate de la Fenestrelle. Cînd m-au adus aici, am găsit mijlocul de a aduce firele cu mine ; aici mi-am continuat munca.

— Dar n-au observat că cearşafurile de pe patul dumitale nu mai aveau ţesături ?

— Le-am cusut din nou.

— Cu ce le-ai cusut ?

— Cu acul acesta.

Şi abatele, desfăcînd o zdreanţă din veşmîntul său, îi arătă lui Dantès un os de peşte, lung, ascuţit, la al cărui capăt se mai găsea încă un fir de aţă.

— Da, — urmă abatele, — mă gîndisem la început să desprind zăbrelele şi să fug prin fereastra asta, care e ceva mai largă decît a celulei tale, după cum vezi. Aveam de gînd s-o lărgesc şi mai mult în ziua evadării. Dar am observat că fereastra dă în curtea interioară şi am renunţat la planul meu, fiindcă mi s-a părut prea nesigur. Am păstrat totuşi scara, pentru cine ştie ce împrejurare neprevăzută, pentru vreuna din evadările despre care ţi-am vorbit, prilejuite de întîmplare.

Părînd că examinează scara, Dantès se gîndea acum la altceva. Îi venise o idee : oare omul acesta, atît de inteligent, de iscusit şi de profund nu va putea să vadă limpede în beznele propriei lui nenorociri, în care el nu deslușise niciodată nimic ?

— La ce te gîndeşti ? îl întrebă abatele, zîmbind şi

luînd tăcerea lui Dantès drept semnul unei admirații adînci.

— Mai întîi mă gîndeam ce inteligență uriașă ți-a trebuit să risipești, ca să ajungi unde ești acum. Ce-ai fi făcut, dacă ai fi fost liber?

— S-ar fi putut să nu fac nimic, prisosul minții mi s-ar fi împrăștiat, poate, pentru lucruri fără importanță. Numai nenorocirea e în stare să sape pînă la unele taine misterioase, ascunse în inteligența omului. Praful de pușcă are nevoie de presiune ca să explodeze. Temnița a adunat laolaltă toate însușirile mele împrăștiate ici, colo. Ele s-au ciocnit într-un spațiu îngust, și, după cum știi, din ciocnirile norilor se naște electricitatea, din electricitate fulgerul, iar din fulger, lumina.

— Nu, nu știu nimic, mărturisi Dantès, mîhnit de neștiința sa. Unele dintre cuvintele pe care le rostești n-au nici un înțeles pentru mine. Ce fericit ești că știi atîtea!

Abatele zîmbi:

— Nu spuneai mai adineauri că te gîndești la două lucruri?

— Ba da.

— Și nu mi l-ai spus decît pe cel dintîi. Care e al doilea?

— Al doilea este că mi-ai povestit viața dumitale, și n-o cunoști pe a mea.

— Viața ta e prea scurtă, tinere, ca să cuprindă în ea evenimente însemnate.

— Dar cuprinde o imensă nenorocire, o nenorocire pe care n-am meritat-o. Și, ca să nu-l mai blestem pe Dumnezeu, cum am făcut uneori, aș fi vrut să mă pot lega de oamenii care mi-au adus-o.

— Te crezi nevinovat?

— Cu totul nevinovat, ți-o jur pe capetele singurelor ființe care-mi sînt dragi, pe-al tatii și pe-al lui Mercédès.

— Haide, vorbi abatele, închizînd ascunzătoarea și trăgînd patul la loc, spune-mi povestea vieții tale.

Dantes îi istorisi atunci ceea ce numea povestea vieții lui, adică o călătorie în India și două-trei călătorii în Levant. Ajunse, în sfîrșit, la ultima călătorie, la moartea căpitanului Leclère, la pachetul predat de el pentru marele mareșal, la scrisoarea acestuia, adresată unui oarecare domn Noirtier. Îi povesti abatelui despre sosirea la Marsilia, despre întîlnirea cu taicăsău, despre dragostea cu Mercédès, despre masa de logodnă, despre arestare, interogatoriu, închiderea provizorie la palatul justiției și întemnițarea definitivă la castelul d'If. Ajuns aici, Dantès nu mai știa nimic, nici măcar cît timp fusese deținut.

Cînd termină povestirea, abatele chibzui adînc.

— Există o axiomă juridică, dintre cele mai înțelepte, și care ne duce, după cum îți spuneam mai adineauri, la ideea că, dacă nu cumva gîndul rău se naște o dată cu un organism stricat, firii omului îi e silă de crimă. Și totuși, civilizația ne-a dat nevoi, vicii, pofte nefirești, care ne influențează uneori, ne înăbușe instinctele bune și ne împing spre păcat. De aici se trage maxima: „Dacă vrei să-l descoperi pe vinovat, caută-l mai întîi pe acela căruia crima săvîrșită i-a putut fi folositoare!" Cui îi putea folosi pieirea ta?

— Doamne, cui putea să-i folosească? Nimănui. Sînt prea neînsemnat.

— Nu-mi răspunde așa, fiindcă răspunsul n-are nici logică, nici înțelepciune. Totul e relativ, dragul meu, de la regele care stă în calea moștenitorului său și pînă la slujbașul mărunt, care stă în calea colegului său neprevăzut în buget. Dacă regele moare, moștenitorului îi rămîne o coroană; dacă slujbașul moare, colegul moștenește o leafă de o mie două sute de livre. Mia asta și două sute de livre formează venitul lui. Ea îi este la fel de necesară pentru trai, pe cît îi sînt regelui cele douăsprezece milioane. Fiecare ins, de la cea mai joasă și pînă la cea mai înaltă treaptă socială, are în jurul său o mică lume de interese, cu vîrtejurile și atomii ei strîmbi, asemenea

lumilor lui Descartes. Doar atît că lumile astea se lărgesc tot mai mult, pe măsură ce se înalță. E ca un fel de spirală răsturnată, sprijinindu-se pe vîrf printr-un joc al echilibrului. Și acum, să ne reîntoarcem la lumea ta. Erai pe cale de a fi numit căpitan al *Faraonului?*

— Da.

— Erai pe cale de a te căsători cu o fată frumoasă?

— Da.

— Avea cineva interes să nu ajungi căpitan al *Faraonului?* Avea cineva interes să nu te însori cu Mercédès? Răspunde-mi mai întîi la prima întrebare. Buna rînduială e cheia tuturor problemelor. Avea cineva interes să nu ajungi căpitan al *Faraonului?*

— Nu. Eram foarte iubit pe bord. Dacă marinarii și-ar fi putut alege un șef, sînt sigur că m-ar fi ales pe mine. Un singur om avea un motiv oarecare ca să-mi poarte pică. Mă certasem cu el, puțin mai înainte, și i-am propus un duel pe care l-a refuzat.

— Așa! Și cum se numea omul acesta?

— Danglars.

— Ce funcție avea pe bord?

— Agent-contabil.

— Dacă ai fi ajuns căpitan, l-ai mai fi păstrat în postul său?

— Nu l-aș mai fi păstrat, dacă ar fi depins de mine, fiindcă mi s-a părut că observ unele nereguli în socotelile lui.

— Bine. Acum spune-mi dacă a fost cineva de față la ultima ta convorbire cu căpitanul Leclère.

— Nu. Eram singuri.

— Și n-a putut nimeni să audă ce-ați vorbit?

— Ba da, fiindcă ușa era deschisă. Ba chiar... ia stai... Da, da, Danglars a trecut chiar în clipa cînd căpitanul Leclère îmi dădea pachetul pentru marele mareșal.

— Bun, făcu abatele. Sîntem pe calea cea bună.

Ai luat pe cineva cu tine cînd ai coborît în insula Elba?

— Nu. M-am dus singur.

— Și ți s-a încredințat o scrisoare?

— Da. Mi-a dat-o marele mareșal.

— Ce-ai făcut cu scrisoarea?

— Am pus-o în portofel.

— Aveai deci portofelul la tine? Cum putea să încapă în buzunarul unui marinar portofelul în care era loc pentru o scrisoare oficială?

— Ai dreptate. Lăsasem portofelul pe bord.

— Deci abia pe bord ai pus scrisoarea în portofel?

— Da.

— Și, de la Porto-Ferrajo, pînă pe bord, ce-ai făcut cu scrisoarea?

— Am ținut-o în mînă.

— Cînd te-ai urcat pe *Faraon*, a putut să vadă oricine că ai o scrisoare în mînă?

— Da.

— Și Danglars?

— Și Danglars.

— Acum ascultă-mă cu băgare de seamă. Caută să-ți aduni toate amintirile: îți aduci aminte în ce termeni era redactat denunțul?

— Sigur; l-am citit de trei ori și mi-a rămas în minte fiecare cuvînt.

— Repetă-mi-l și mie.

Dantès se gîndi o clipă.

— Iată-l, spuse el. Ți-l repet, cuvînt cu cuvînt:

„Dl. procuror regal este înștiințat de către un prieten al tronului și al religiei că numitului Edmond Dantès, secund pe nava *Faraonul*, sosită în dimineața aceasta de la Smirna, după ce a trecut pe la Neapole și Porto-Ferrajo, i-au fost încredințate de către Murat o scrisoare pentru uzurpator și, de către uzurpator, o scrisoare pentru un comitet bonapartist din Paris.

Dovada crimei sale se va găsi, dacă va fi arestat,

căci scrisoarea se află fie la el, fie la taică-său, fie în cabina sa de pe bordul *Faraonului.*"

Abatele ridică din umeri.

— E limpede ca lumina zilei, spuse el. Trebuie că ai o inimă tare naivă și tare bună, dacă n-ai ghicit din capul locului cum stau lucrurile.

— Crezi ? strigă Dantès. O, prea ar fi ticălos !

— Cum scria de obicei, Danglars ?

— Avea un scris frumos, cu litere aplecate spre dreapta.

— Și cum era scris denunțul anonim ?

— Cu litere aplecate spre stînga.

Abatele zîmbi.

— Prefăcut, nu-i așa ?

— Prea sigur ca să fi fost prefăcut.

— Ia privește...

Abatele luă condeiul, sau ceea ce numea el condei, îl muie în cerneală și scrise cu mîna stîngă, pe o fîșie de pînză gata pregătită, primele două-trei rînduri ale denunțului.

Dantès se dădu înapoi și-l privi aproape îngrozit.

— E uimitor, — strigă el, — e uimitor cum seamănă scrisul !

— Asta pentru că și denunțul a fost scris cu mîna stîngă. Știi, am observat un lucru...

— Care ?

— Toate rîndurile scrise cu mîna dreaptă se deosebesc între ele, pe cînd toate rîndurile scrise cu stînga se aseamănă.

— Va să zică ai văzut tot, ai observat tot ?

— Să mergem mai departe.

— Da, da !

— Să trecem la a doua întrebare.

— Ascult.

— Avea cineva interes să nu te însori cu Mercédès ?

— Da ! Un tînăr care-o iubea.

— Cum îl cheamă ?

— Fernand.
— E un nume spaniol ?
— El era catalan.
— Crezi că ar fi fost în stare să scrie denunțul ?
— Nu ! El, cel mult, m-ar fi înjungheat, atîta tot.
— Da, așa e firea spaniolilor : de ucis, ucid, dar nu sînt lași.
— De altfel, — continuă Dantès, — habar n-avea de toate amănuntele cuprinse în denunț.
— Nu le spuseseși nimănui ?
— Nimănui.
— Nici chiar iubitei ?
— Nici logodnicei mele.
— Atunci, Danglars este...
— Oh ! Acum sînt sigur.
— Ia stai... Danglars îl cunoștea pe Fernand ?
— Nu... Ba da... Imi aduc aminte...
— Ce ?
— In ajunul logodnei mele i-am văzut stînd împreună sub umbrarul lui taica Pamphile. Danglars era prietenos și ironic. Fernand era palid și tulburat.
— Erau singuri ?
— Nu, mai stăteau împreună cu un al treilea, un cunoscut de-al meu, care fără îndoială că le făcuse cunoștință. Un croitor, numit Caderousse ; dar croitorul era beat... Ia stai ! Cum de-am uitat ? Lîngă masa unde beau ei se afla o călimară, hîrtie și condeie. (Dantès își prinse fruntea în palme.) Oh ! Ticăloșii ! Ticăloșii !
— Mai vrei să știi ceva ? întrebă abatele, rîzînd.
— Da, da, fiindcă le adîncești pe toate, fiindcă vezi limpede în toate, aș vrea să știu de ce n-am fost interogat decît o singură dată, de ce n-am fost judecat, și cum de-am fost arestat fără mandat ?
— O, asta e ceva mai serios, spuse abatele. Justiția își are căile ei, sumbre, tainice și greu de pătruns. Ce-am făcut pînă acum, cu privire la cei doi

prieteni, a fost o nimica toată. De-acum, însă, va trebui să-mi dai indicațiile cele mai precise.

— Haide, întreabă-mă, fiindcă vezi într-adevăr mai limpede decît mine, în propria mea viață.

— Cine te-a interogat? Procurorul, substitutul sau judecătorul de instrucție?

— Substitutul.

— E tînăr sau bătrîn?

— Tînăr; dacă are douăzeci și șapte, douăzeci și opt de ani.

— Bine. Necorupt încă, dar destul de ambițios. Cum s-a purtat cu tine?

— Mai mult blînd decît aspru.

— I-ai povestit tot?

— Tot.

— Și nu i s-a schimbat purtarea în timpul interogatoriului?

— S-a înăsprit o clipă, cînd a luat scrisoarea care mă compromitea. Mi s-a părut că-l copleșise nenorocirea mea.

— Nenorocirea ta?

— Da.

— Ești sigur că nenorocirea ta îl mîhnea?

— Cel puțin știu că mi-a dat o mare dovadă de simpatie.

— Care?

— A ars singura dovadă care mă putea învinovăți.

— Care? Denunțul?

— Nu. Scrisoarea.

— Ești sigur?

— A ars-o în fața mea.

— Asta e altceva. Omul ăsta ar putea fi un ticălos mai mare decît crezi.

— Mă faci să mă cutremur, pe cinstea mea! Oare nu sînt pe lume decît tigri și crocodili?

— Chiar așa. Dar tigrii și crocodilii cu două picioare sînt mai periculoși decît ceilalți.

— Să continuăm, să continuăm.

— Bucuros. Spui că a ars scrisoarea?

— Da. Şi mi-a spus: „Vezi? Nu există decît dovada asta împotriva dumitale, şi o distrug".

— Purtarea lui mi se pare prea sublimă, ca să fie firească.

— Aşa crezi?

— Sînt sigur. Cui îi era adresată scrisoarea?

— D-lui Noirtier, strada Coq-Héron nr. 13, Paris.

— Nu bănuieşti cumva că substitutul ar fi putut avea vreun interes să distrugă scrisoarea?

— S-ar putea, căci de două sau de trei ori m-a pus să-i făgăduiesc, în interesul meu, după cum spunea, că n-am să pomenesc nimănui despre scrisoare şi m-a pus să jur că n-am să rostesc numele scris pe adresă.

— Noirtier? repetă abatele... Noirtier? Am cunoscut un Noirtier la curtea fostului rege al Etruriei, un Noirtier care fusese girondin în timpul revoluţiei. Cum spui că se numea substitutul?

— De Villefort.

Abatele izbucni în rîs.

Dantès îl privi uluit.

— Ce s-a întîmplat? întrebă el.

— Vezi raza asta de lumină?

— Da.

— Ei bine, în clipa de faţă, totul e pentru mine la fel de limpede ca raza asta străvezie şi luminoasă. Biet copil, sărman tînăr! Şi magistratul ăsta a fost bun cu tine?

— Da.

— Substitutul ăsta cumsecade a ars, a nimicit scrisoarea?

— Da.

— Furnizorul ăsta preacinstit al călăului te-a pus să juri că n-ai să rosteşti niciodată numele de Noirtier?

— Da.

— Sărman orb, știi cine era Noirtier? Noirtier era taică-său!

Dacă trăsnetul ar fi căzut la picioarele lui Dantès, săpînd o prăpastie în fundul căreia s-ar fi deschis iadul, efectul lui tot n-ar fi fost mai rapid, mai electric, mai strivitor decît cuvintele auzite. Dantès se ridică în picioare și-și prinse fruntea în mîini, de parcă s-ar fi temut să nu-i explodeze.

— Tatăl lui! Tatăl lui! strigă el.

— Da, tatăl lui, pe care îl cheamă Noirtier de Villefort.

Atunci o lumină fulgerătoare se făcu în mintea deținutului. Tot ce i se păruse întunecat străluci dintr-o dată, într-o lumină orbitoare. Toate tărăgănirile lui Villefort din timpul interogatoriului, distrugerea scrisorii, jurămîntul cerut, glasul aproape tînguitor al magistratului care, în loc să-l amenințe, părea că se roagă, toate îi reveniră în minte. Țipînd, Edmond se clătină o clipă, ca un om beat, apoi se repezi prin scobitura care ducea din celula abatelui într-a sa.

— Oh, trebuie să fiu singur, ca să mă pot gîndi! strigă el.

Și, ajungînd în celulă, se prăbuși pe patul unde temnicerul îl găsi seara, întins, cu ochii ațintiți în gol, cu chipul încruntat, dar neclintit și mut ca o statuie.

În timpul orelor acestora de gîndire adîncă, ore ce trecură ca niște clipe, Dantès luase o hotărîre înfricoșătoare și făcuse un legămînt cumplit.

Vocea abatelui Faria îl trezi din visare. Abatele, care primise și el vizita temnicerului, venise să-l invite pe Dantès să mănînce împreună cu el. În calitatea lui de nebun recunoscut, de nebun vesel mai ales, abatele se bucura de unele hatîruri: printre altele i se dădea pîine ceva mai albă, iar duminica i se aducea o sticluță de vin. Și fiindcă tocmai se nimerise să fie duminică în ziua aceea, abatele venise să-și poftească tovarășul la pîinea și la vinul său.

Dantès îl urmă. Trăsăturile feței i se înseninaseră

şi păreau liniştite ca de obicei, dar căpătaseră o asprime şi o tărie, dacă se poate spune astfel, care vădeau hotărîrea luată. Abatele îl privi fix.

— Imi pare rău că te-am ajutat, în cercetările tale şi că ţi-am spus ceea ce ţi-am spus, vorbi el.

— De ce? întrebă Dantès.

— Fiindcă ţi-am infiltrat în inimă un sentiment pe care nu-l aveai: răzbunarea.

Dantès zîmbi.

— Să lăsăm astea, spuse el.

Abatele îl mai privi o clipă şi-şi clătină cu tristeţe capul. Vorbi apoi despre alte lucruri, aşa cum îl rugase Dantès.

Cuvintele bătrînului deţinut, asemenea cuvintelor tuturor oamenilor care au suferit mult, cuprindeau numeroase învăţăminte şi te îndemnau să le asculţi. Nefericitul nu era însă egoist şi nu vorbea niciodată despre nenorocirile lui.

Dantès îi asculta cu admiraţie fiecare cuvînt. Unele dintre ele se potriveau ideilor pe care le avea şi cunoştinţelor pe care le căpătase ca marinar; celelalte se refereau la lucruri necunoscute şi, ca aurorele boreale ce-i luminează pe navigatorii nordului depărtat, îi arătau tînărului privelişti şi orizonturi noi, străbătute de lumini fantastice. Dantès înţelese ce fericire ar fi însemnat pentru o fire inteligentă să poată urmări o minte atîta de înţeleaptă pe înălţimile morale, filozofice şi sociale, unde ea avea obiceiul să se avînte.

— Ar trebui să mă înveţi şi pe mine puţin din tot ce ştii, — i se adresă el abatelui, — măcar dac-ai face asta numai ca să nu te plictiseşti stînd cu mine. Acum încep să cred că-ţi place mai mult singurătatea, decît un tovarăş fără educaţie şi fără însuşiri, ca mine. Dacă vrei să faci ce-ţi cer, n-am să mai pomenesc de fugă.

Abatele zîmbi.

— Vai, fiul meu, — spuse el, — ştiinţa omenească e tare mărginită, iar cînd te voi învăţa matematicile,

fizica, istoria şi cele trei-patru limbi vii pe care le cunosc, atunci ai să ştii tot ce ştiu eu. Şi mi-ar fi de ajuns doi ani ca să torn toată ştiinţa asta din mintea mea într-a ta.

— Doi ani! Crezi că am să pot învăţa atîtea în doi ani?

— Ca să le pui în practică, nu; dar principiile lor le-ai putea învăţa. Da, a învăţa nu înseamnă a şti. Există oameni care ştiu şi oameni care sînt savanţi: pe unii îi face memoria, pe ceilalţi, filozofia.

— Dar filozofia nu se poate învăţa?

— Filozofia nu se învaţă; ea e reunirea tuturor ştiinţelor căpătate de geniul care le pune în practică. Filozofia e norul strălucitor pe care Crist a pus piciorul cînd s-a înălţat la cer.

— Haide, — spuse Dantès, — ce-ai să mă înveţi mai întîi? Abia aştept să încep. Sînt însetat de ştiinţă.

— Am să te învăţ totul.

Şi, într-adevăr, chiar în seara aceea, cei doi deţinuţi întocmiră un plan de învăţămînt, a cărui îndeplinire începu chiar de-a doua zi. Dantès avea o memorie uimitoare, o uşurinţă de-a gîndi deosebită; aplicaţia spre matematică a minţii sale îi dădea putinţa să înţeleagă totul prin calcule, iar poezia vieţii de marinar îndepărta tot ce putea părea prea material în lecţia redusă la uscăciunea cifrelor sau la înţepeneala liniilor. Cunoştea mai demult italiana şi greaca modernă pe care o învăţase în călătoriile sale prin Orient. Cu ajutorul lor îi fu lesne să priceapă mecanismul celorlalte limbi, şi peste şase luni începu să vorbească spaniola, engleza şi germana.

Aşa cum îi spusese abatelui Faria, fie pentru că ocupaţia studiului îi înlocuia libertatea, fie pentru că, după cum am văzut, obişnuia să-şi ţină întocmai cuvîntul dat, el nu mai pomeni de fugă, şi zilele îi trecură astfel mai repede şi mai pline de învăţăminte. Peste un an, era cu totul alt om.

Cît despre abatele Faria, Dantès observă că, deşi prezenţa lui îi mai îndulcise captivitatea, bătrînul se posomora din zi în zi. Mintea îi părea năpădită mereu de-un gînd necurmat şi stăruitor. Cădea adeseori într-o visare adîncă, ofta fără voie, se ridica pe neaşteptate, îşi încrucişă braţele pe piept şi se plimba, mohorît, prin celulă.

Într-o zi, abatele se opri dintr-o dată în mijlocul unuia dintre ocolurile repetate de sute de ori în jurul celulei şi spuse:

— Dacă n-ar fi santinela!

— N-o să fie santinelă decît atîta cît o vrei dumneata, îi răspunse Dantès, părînd că-i citeşte dincolo de bolta frunţii, ca printr-un cristal.

— Ţi-am mai spus că mi-e silă să ucid, urmă abatele.

— Totuşi, de data asta, dacă vom ucide, o vom face împinşi de instinctul nostru de conservare, împinşi de un sentiment de apărare...

— N-are a face. N-aş fi în stare...

— Şi cu toate astea, te gîndeşti la ea?

— Mă gîndesc într-una, într-una, şopti abatele.

— Şi-ai găsit o cale, nu-i aşa? întrebă repede Dantès.

— Da, însă numai dacă în galerie s-ar afla o santinelă oarbă şi surdă.

— Va fi şi oarbă, şi surdă, spuse tînărul, cu o hotărîre care-l înspăimîntă pe abate.

— Nu, nu! strigă acesta. E cu neputinţă.

Dantès ar fi vrut să vorbească mai mult despre fugă, dar abatele clătină din cap şi refuză să-i mai răspundă.

Trecură trei luni.

— Eşti puternic? îl întrebă într-o zi Faria.

Fără să-i răspundă, Dantès apucă dalta, o îndoi ca pe o potcoavă, apoi o îndreptă la loc.

— Îţi dai cuvîntul să nu ucizi santinela decît dacă n-o exista altă scăpare?

— Da, pe cinstea mea.

— Atunci, — spuse abatele, — ne putem atinge scopul.

— Cît timp ne va trebui pentru asta?

— Cel puţin un an.

— Dar putem să începem?

— Chiar acum.

— Vai, am pierdut un an! strigă Dantès.

— Găseşti că l-ai pierdut? întrebă abatele.

— Iartă-mă, iartă-mă! spuse Dantès, roşind.

— Lasă, omul nu-i decît om şi nimic altceva. Iar tu eşti unul dintre cei mai buni oameni din cîţi am cunoscut. Hai să-ţi arăt planul meu.

Abatele îi arătă lui Dantès un desen pe care-l făcuse: era planul celulei sale, al celulei lui Dantès şi al coridorului care le unea. În mijlocul galeriei acesteia fixase un fel de tunel îngust, asemănător acelora ce se fac în interiorul minelor. Tunelul avea să-i ducă pe cei doi deţinuţi pînă sub galeria unde se plimba santinela. Odată ajunşi acolo, ei aveau să sape o groapă largă şi să desprindă una din lespezile care pardoseau galeria. La un moment dat, lespedea trebuia să se scufunde sub greutatea soldatului, care avea să dispară, înghiţit de groapă. Dantès trebuia să se repeadă, în clipa cînd soldatul, buimăcit de cădere, nu se putea apăra, să-l lege, să-i pună un căluş în gură, şi amîndoi deţinuţii, trecînd printr-una din ferestrele galeriei, aveau să coboare, cu ajutorul scării de frînghie, de-a lungul zidului exterior şi să scape.

Dantès bătu din palme şi ochii îi străluciră de bucurie; planul era atît de simplu, încît nu puteau să dea greş.

În aceeaşi zi, săpătorii se puseră pe lucru, cu atît mai multă înverşunare, cu cît munca lor urma după un repaus îndelungat şi nu făcea, după toate probabilităţile, decît să continuie gîndul intim şi tainic al fiecăruia dintre ei.

Nu se opreau din lucru decît atunci cînd erau siliți să se întoarcă în celule pentru a primi vizita temnicerului. De altfel se obișnuiseră să afle, după zgomotul abia perceptibil al pașilor, momentul cînd omul cobora la ei, și niciodată n-au fost surprinși nepregătiți. Pămîntul pe care-l scoteau din noua galerie și care ar fi sfîrșit prin a umple vechiul coridor, îl aruncau puțin cîte puțin, cu precauții nemaipomenite, prin fereastra celulei lui Dantès sau a lui Faria; îl fărîmițau cu grijă, iar vîntul nopții îl împrăștia departe, fără să lase urme.

Munca aceasta, efectuată numai cu o daltă, cu un cuțit și o pîrghie de lemn, dură aproape un an. În tot acest timp, lucrînd, Faria continuă să-l instruiască pe Dantès, vorbindu-i cînd într-o limbă, cînd în alta, învățîndu-l istoria popoarelor și a marilor oameni care, din timp în timp, lasă în urma lor dîra luminoasă numită glorie. Abatele, om de societate, și încă din înalta societate, avea între altele un fel de măreție melancolică, și Dantès, datorită puterii de asimilare pe care i-o hărăzise natura, știu să scoată din ea politețea elegantă care-i lipsea și manierele aristocratice care nu se pot căpăta de obicei decît prin contactul cu clasele ridicate.

Săpătura fu terminată în cincisprezece luni. Șanțul sub galerie fusese săpat. Se auzeau pașii santinelei trecînd de colo-colo, și cei doi deținuți, siliți să aștepte o noapte întunecoasă și fără lună ca să-și asigure și mai bine fuga, n-aveau decît o teamă: să nu vadă pămîntul năruindu-se de la sine sub pașii soldatului. Înlăturară neajunsul acesta punînd drept proptea o grindă mică, găsită sub temelii. Dantès tocmai se pregătea să o pună, cînd îl auzi dintr-o dată pe abatele Faria, care rămăsese în celula lui ca să ascută un țăruș pentru prins scara de frînghie, strigîndu-l deznădăjduit. Dantès dădu fuga și-l zări pe abate în picioare, în mijlocul încăperii, palid, cu fruntea scăldată în sudoare și cu mîinile crispate.

— Doamne! strigă Dantès. Ce ai? Ce ţi s-a întîmplat?

— Repede! Repede! spuse abatele. Ascultă-mă.

Dantès privi obrazul învineţit al lui Faria, ochii cerniţi, buzele albite, părul zbîrlit, şi de spaimă lăsă să-i scape dalta din mînă.

— Ce s-a întîmplat? strigă el.

— Sînt pierdut! spuse abatele. Ascultă: mă va cuprinde o criză groaznică, poate chiar mortală. Criza se apropie, o simt; am mai avut-o o dată, cu un an înainte de a fi închis. Răul acesta n-are decît un leac, şi am să ţi-l spun. Dă fuga la mine; ridică piciorul patului; piciorul e scobit şi ai să găseşti în el o sticluţă de cristal, umplută pe jumătate cu o licoare roşiatică. Adu-mi-o. Sau mai bine, nu, nu, aş putea fi surprins aici. Ajută-mă să mă întorc la mine, cît mai am încă puţină putere. Cine ştie ce se poate întîmpla în timpul cît va ţine criza?

Dantès, fără să-şi piardă cumpătul, deşi nenorocirea care-l lovea era nespus de mare, coborî în tunel, tîrîndu-l după el pe nefericitul său tovarăş şi ducîndu-l, plin de grijă, pînă la celălalt capăt. Cînd ajunse în celula abatelui, îl culcă pe Faria în pat.

— Mulţumesc, îi spuse abatele, tremurînd din toate încheieturile, ca şi cum ar fi ieşit dintr-o apă rece ca ghiaţa. Iată că m-a ajuns răul; am să cad în catalepsie. Poate n-am să fac nici o mişcare, poate n-am să scot nici un geamăt, dar se poate, de asemenea, să spumeg, să mă înţepenesc, să strig. Fă aşa fel ca să nu mi se audă strigătele. E foarte important lucrul acesta, căci altfel poate că mă vor muta în altă celulă şi vom fi despărţiţi pentru totdeauna. Cînd ai să mă vezi nemişcat, rece şi mort, ca să zic aşa, numai în clipa aceea, mă auzi?, numai în clipa aceea descleştează-mi dinţii cu cuţitul, toarnă-mi în gură opt sau zece picături din licoarea asta, şi poate că am să-mi revin.

— Poate? strigă Dantès, îndurerat.

— Ajutor! Ajutor! strigă abatele. Mo... m...

Criza fusese atît de subită şi de puternică, încît nefericitul deţinut nu putu nici măcar să-şi termine cuvîntul început; un nor îi umbri fruntea, repede şi întunecat ca o furtună pe mare; criza îi holbă ochii, îi împurpură obrajii. El se zbătu, spumegă, urlă. Dar, după cum îi spusese el însuşi, Dantès îi înăbuşi strigătele sub pătură. Criza dură vreo două ore. Apoi, mai ţeapăn decît un bolovan, mai palid şi mai rece decît marmura, mai zdrobit decît o trestie călcată în picioare, Faria căzu, se înţepeni şi mai mult, într-o ultimă zvîcnire, apoi se învineţi.

Edmond aşteptă ca moartea aceasta aparentă să-i năpădească tot corpul şi să-l răcească pînă la inimă. Atunci apucă cuţitul, vîrî lama între dinţii bolnavului, desfăcu plin de grijă fălcile încleştate, numără una după alta zece picături din licoarea roşie şi aşteptă.

Se scurse o oră întreagă fără ca bătrînul să dea vreun semn de viaţă. Dantès se temea să nu fi aşteptat prea mult şi-l privea deznădăjduit. In sfîrşit, o roşeaţă uşoară se ivi în obrajii bolnavului, ochii, rămaşi tot timpul holbaţi şi stinşi, prinseră viaţă, un suspin abia simţit îi scăpă printre buze, şi el se mişcă.

— Salvat! E salvat! strigă Dantès.

Bolnavul nu putea încă să vorbească, dar întinse, cuprins de o neliniştе vădită, mîna spre uşă. Edmond ascultă şi auzi paşii temnicerului. In curînd avea să fie ora şapte şi Dantès nu avusese răgaz să măsoare timpul.

Tînărul făcu un salt spre tunel, se afundă înăuntru, puse lespedea deasupra capului şi reintră în celula sa.

O clipă mai tîrziu, uşa se deschise, şi temnicerul îl găsi pe deţinut stînd, ca de obicei, în pat.

Abia temnicerul îi întoarse spatele, abia zgomotul paşilor i se pierdu în lungul coridorului, că Dantès, ros de neliniştе, porni, fără să se mai gîndească să mănînce, pe drumul cunoscut. Ridicînd lespedea cu capul, el reintră în celula abatelui.

Acesta își revenise în fire, dar stătea tot întins, țeapăn și fără putere, în pat.

— Nu mai credeam c-am să te revăd, îi spuse el lui Dantès.

— De ce? îl întrebă tînărul. Credeai că ai să mori?

— Nu; dar totul e pregătit pentru fugă. Credeam că vei fugi.

Chipul lui Dantès se înroși de indignare.

— Fără dumneata? strigă el. Într-adevăr, m-ai crezut în stare de o asemenea faptă?

— Acum văd că m-am înșelat, spuse bolnavul. Ah! mă simt slăbit, frînt, zdrobit.

— Curaj, au să-ți revină puterile, îl îmbărbătă Dantès, așezîndu-se pe pat și luînd între palmele lui mîinile lui Faria.

Abatele clătină din cap.

— Ultima dată, — spuse el, — criza a durat o jumătate de ceas, apoi mi-a fost foame și m-am ridicat singur. Astăzi nu mai pot să-mi mișc nici piciorul, nici brațul drept. Îmi simt capul greu, și asta înseamnă că și creierul mi-a fost atins. A treia criză mă va paraliza cu totul sau mă va ucide.

— Nu, nu, liniștește-te, n-ai să mori. A treia criză, dacă te va mai lovi, are să te găsească în libertate. O să te ajut la fel ca acum, ba încă și mai bine, căci voi avea toate ajutoarele trebuitoare.

— Prietene, nu te amăgi, spuse abatele. Criza care a trecut m-a osîndit la închisoarea veșnică: nu pot fugi dacă nu mai sînt în stare să merg.

— Nu-i nimic, o să așteptăm opt zile, o lună, ba la nevoie chiar două luni. În răgazul ăsta au să-ți revină puterile. Totul e pregătit pentru fuga noastră, și avem putința să ne alegem singuri, oricînd, ora și momentul. În ziua cînd te vei simți în stare să înoți, ei bine, în ziua aceea ne vom executa planul.

— N-am să mai pot înota niciodată, vorbi Faria. Brațul îmi e paralizat, nu pentru o zi, ci pentru totdeauna. Încearcă să-l ridici și ai să vezi singur.

Tînărul ridică braţul, care căzu înapoi, nesimţitor. Apoi oftă.

— Acum te-ai convins, Edmond, nu-i aşa ? urmă Faria. Crede-mă, ştiu ce-ţi spun : de cînd am avut prima criză, m-am tot gîndit la boala aceasta. O aşteptam, fiindcă e o moştenire din familie. Şi tata, şi bunicul meu au murit la a treia criză. Medicul care mi-a preparat licoarea asta, şi care e faimosul Cabanis însuşi, mi-a prezis aceeaşi soartă.

— Medicul s-a înşelat, strigă Dantès. Cît despre paralizia dumitale, nu mă necăjeşte de loc : am să te iau pe umeri şi voi înota, purtîndu-te.

— Copile, — spuse abatele, — tu eşti marinar, eşti înotător, ar trebui să ştii, prin urmare, că un om încărcat cu o asemenea sarcină, n-ar putea să înoate nici o sută de metri în mare. Nu te mai lăsa amăgit de himerele care nu-ţi pot înşela nici măcar minunata ta inimă. Voi rămîne aici, pînă ce-mi va suna ceasul eliberării, care acum nu mai poate fi altul decît ceasul morţii. Iar tu, fugi, pleacă ! Eşti tînăr, iscusit şi puternic. Nu te îngriji de mine. Te dezleg de cuvîntul pe care mi l-ai dat.

— Foarte bine, spuse Dantès. Dacă e aşa, atunci voi rămîne şi eu. Apoi, ridicîndu-se şi întinzînd o mînă în semn de legămînt, adăugă : Pe sîngele lui Crist, îţi jur că nu te voi părăsi decît cînd vei închide ochii pentru totdeauna.

Faria îl privi pe tînărul acesta atît de nobil, atît de simplu, cu sufletul atît de mare, şi-i citi în ochi şi pe obrajii însufleţiţi de cel mai curat devotament sinceritatea dragostei şi curăţenia legămîntului făcut.

— Fie, spuse bolnavul. Primesc. Mulţumesc. Apoi, întinzîndu-i mîna, îi spuse : Poate că ai să fii răsplătit pentru devotamentul acesta atît de cinstit. Dar, pentru că eu nu pot, iar tu nu vrei să pleci, e important acum să astupăm subterana făcută sub galerie ; soldatul poate să descopere, umblînd, sonoritatea locului săpat, să atragă atenţia vreunui inspector, şi atunci am fi descoperiţi şi despărţiţi. Fă munca asta

la care, din nefericire, nu te mai poţ ajuta. Foloseşte pentru ea toată noaptea, dacă e nevoie, şi nu te reîntoarce aici decît mîine dimineaţă, după vizita temnicerului. Am să-ţi spun ceva deosebit de important.

Dantès prinse mîna abatelui, care îl linişti cu un zîmbet, şi ieşi, plin de supunerea şi respectul închinate bătrînului său prieten.

Capitolul XVIII

COMOARA

A doua zi dimineaţă, cînd Dantès intră în celula tovarăşului său de captivitate, îl găsi pe Faria stînd cu faţa liniştită.

La lumina razei ce străbătea prin ferestruica îngustă a celulei, abatele ţinea în mîna desfăcută, în mîna stîngă, singura pe care o mai putea folosi, o bucată de hîrtie. Pentru că fusese multă vreme strînsă într-un sul îngust, hîrtia păstra forma unui cilindru anevoie de întins.

Fără să scoată un cuvînt, abatele îi arătă hîrtia lui Edmond.

— Ce-i asta ? întrebă Dantès.

— Uită-te bine, îl îndemnă abatele, zîmbind.

— Mă uit cît pot mai bine, — răspunse Dantès, — dar nu văd decît o hîrtie pe jumătate arsă şi acoperită cu litere gotice, scrise cu o cerneală neobişnuită.

— Hîrtia asta, dragă prietene — pot să-ţi mărturisesc acum, fiindcă te-am încercat — hîrtia asta e comoara mea din care, începînd de azi, jumătate îţi aparţine ţie.

O sudoare rece îi năpădi fruntea lui Dantès. Pînă în ziua aceea, atîta amar de vreme, se ferise să vorbească cu Faria despre comoara care-i atrăsese sărmanului abate faima de nebun. Cu delicateţea lui înnăscută, Edmond preferase să nu atingă coarda aceasta dureros de vibrantă. Iar, la rîndul său, abatele Faria tăcuse. Edmond luase tăcerea bătrînului drept o însănătoşire a minţii. Astăzi, cele cîteva cuvinte scăpate de Faria, după o criză atît de îngrozitoare, păreau să vestească o gravă revenire a rătăcirii minţii.

— Comoara dumitale? îngăimă Dantès.

Faria zîmbi.

— Da, spuse el. Tu, Edmond, ai o inimă nobilă în toate privinţele, şi înţeleg, după paloarea şi după fiorul care te străbate, ce se petrece cu tine în clipa aceasta. Dar fii liniştit, nu sînt nebun. Comoara există, Dantès, şi dacă nu mi-a fost dat mie s-o stăpînesc, o vei stăpîni tu; n-a vrut nimeni să mă asculte şi nici să mă creadă, pentru că mă socoteau nebun. Dar tu, care trebuie să ştii că am mintea întreagă, ascultă-mă întîi şi apoi vei crede ce vei voi.

„Vai, gîndi Dantès în sinea lui, iată-l din nou bolnav! Numai nenorocirea asta îmi mai lipsea!"

Apoi cu glas tare:

— Prietene, — îi spuse el lui Faria, — poate că te-a obosit criza. N-ai vrea mai bine să te odihneşti puţin? Dacă vrei, mîine îţi voi asculta povestirea, dar astăzi ţin să te îngrijesc, şi atît. De altfel, — continuă el, zîmbind, — o comoară ne poate zori atît în situaţia în care sîntem?

— Da, Edmond, răspunse bătrînul. Cine ştie dacă mîine, sau poate poimîine, nu voi avea a treia criză? Şi gîndeşte-te că totul va fi pierdut atunci! Da, e-adevărat, m-am gîndit adesea cu o amară plăcere la bogăţiile în stare să fericească zece familii şi zăcînd pierdute pentru oamenii care mă prigoneau; gîndul ăsta a fost răzbunarea mea, şi am sorbit-o cu nesaţ, pe îndelete, în bezna celulei şi în deznădejdea captivităţii. Dar acum, cînd am iertat lumea din dragoste pentru tine, acum cînd te văd tînăr şi ai viitorul în faţă, acum cînd mă gîndesc la fericirea pe care poate să ţi-o aducă o asemenea destăinuire, mă înfioară întîrzierea şi tremur la gîndul de-a nu dărui unui stăpîn atît de vrednic, ca tine, bogăţiile tăinuite în pămînt.

Edmond întoarse capul, oftînd.

— Văd bine că tot nu mă crezi, Edmond, continuă Faria. Oare glasul meu nu te-a convins de loc? Văd că trebuie să-ţi dau dovezi. Iată, citeşte hîrtia asta, pe care n-am mai arătat-o nimănui.

— Mîine, prietene, răspunse Edmond, neveninduși să se lase tîrît de nebunia bătrînului. Credeam că ne-am înțeles să nu vorbim decît mîine despre toate acestea.

— Nu vom vorbi decît mîine, dar hîrtia citește-o azi.

„Să-i fac pe plac", își spuse Edmond.

Și luînd hîrtia, din care lipsea o jumătate, nimicită fără doar și poate în vreun accident, Edmond citi următoarele rînduri:

„Comorii acesteia care poate prețui pînă la două mii de taleri romani, și pe care
găsi ridicînd a douăzecea stîn
golfulețului de la est, în linie dreaptă. Două des în aceste grote: comoara se găsește în colțul cel mai de
care comoară i-o las în de
meu moștenitor.
25 aprilie 149

— Ce ai de spus? întrebă Faria, cînd tînărul termină de citit.

— Dar nu văd decît rînduri trunchiate și cuvinte fără șir. Scrisul e întrerupt din pricina vreunui foc și rămîne nelămurit.

— Ție, prietene, care-l citești pentru prima oară, poate să ți se pară așa, dar mie, care am stat plecat deasupra lui nopți îndelungate, mie care am reconstituit fiecare frază și am completat fiecare idee...

— Crezi că ai găsit înțelesul care lipsește?

— Sînt sigur, și-ai să-ți dai și tu seama. Dar mai întîi ascultă povestea hîrtiei acesteia.

— Tăcere! strigă Dantès... Pași... Se apropie... Plec... Adio.

Și Dantès, fericit că scapă de povestirea și de explicațiile care, fără îndoială, i-ar fi dovedit nenorocita stare a prietenului său, se strecură ca o șopîrlă prin coridorul îngust, în timp ce Faria, pe care spaima îl sili să facă unele mișcări, împinse cu pi-

ciorul lespedea şi o acoperi cu o rogojină, ca să ascundă golurile rămase neacoperite din pricina grabei.

În uşă se ivi guvernatorul închisorii. Temnicerul îl anunţase despre boala abatelui Faria şi el venea să se asigure cu proprii săi ochi cît era de gravă.

Faria îl primi stînd în pat, se feri să facă vreun gest care l-ar fi putut da de gol şi reuşi să-i ascundă guvernatorului paralizia jumătăţii corpului său. Se temea ca nu cumva guvernatorul, din milă, să nu-l mute într-o încăpere mai sănătoasă, despărţindu-l astfel de tînărul său tovarăş. Dar, din fericire, nu se întîmplă aşa, şi guvernatorul plecă, convins că bietul său nebun, pentru care simţea puţină înduioşare în fundul inimii, n-avea decît o uşoară indispoziţie.

În acest timp, Edmond, stînd pe pat, cu fruntea în palme, încerca să-şi adune gîndurile. Totul era atît de chibzuit, de mare şi de logic în Faria, de cînd îl cunoştea, încît nu-şi putea închipui înţelepciunea aceasta, măreaţă din toate punctele de vedere, luînd-o razna într-o singură privinţă. Oare se înşela Faria cu privire la comoară, sau se înşela întreaga lume cu privire la Faria?

Dantès rămase în celula lui toată ziua, necutezînd să se reîntoarcă la Faria. Încerca astfel să întîrzie clipa cînd va căpăta certitudinea că abatele e nebun. Convingerea aceasta l-ar fi îngrozit.

Dar pe înserat, după ora vizitei obişnuite, văzînd că tînărul nu se mai reîntoarce, Faria încercă să străbată singur depărtarea care-i despărţea. Edmond se cutremură auzind sforţările dureroase, făcute de bătrîn ca să se poată tîrî; piciorul îi era înţepenit şi nu se putea sluji decît de un braţ. Edmond se văzu silit să-l tragă în propria lui celulă, căci abatele n-ar fi fost în stare să iasă singur prin deschizătura îngustă, care răspundea în celula lui Dantès.

— Iată-mă pornit cu înverşunare nemiloasă în urmărirea ta, îi spuse Faria, cu un surîs plin de dra-

goste. Ai crezut că vei putea scăpa de mărinimia mea, dar nu se poate. Aşadar, ascultă.

Edmond văzu că nu poate da înapoi. Îl aşeză pe bătrîn în pat şi luă loc lîngă el, pe un scăunaş.

— Ştii, — începu abatele, — că am fost secretarul, intimul, prietenul cardinalului Spada, ultimul vlăstar al principilor ce poartă acest nume. Acestui vrednic senior îi datorez toată fericirea pe care am gustat-o vreodată în viaţă. Cardinalul nu era bogat, deşi avuţiile familiei lui fuseseră proverbiale şi deşi am auzit adesea spunîndu-se: bogat ca un Spada. Dar şi el, ca şi zvonul public, trăia pe faima aceasta de belşug. Palatul lui a fost raiul meu. Dădeam lecţii nepoţilor săi, care au murit, şi cînd a rămas singur pe lume i-am răsplătit, printr-o supunere deplină faţă de voinţele lui, tot ce făcuse pentru mine timp de zece ani.

In scurtă vreme, casa cardinalului nu mai avu taine pentru mine; îl văzusem adesea pe monsenior, cercetînd cărţi antice şi scormonind cu lăcomie manuscrisele familiei. Intr-o zi, pe cînd îl dojeneam pentru nopţile de veghe pierdute zadarnic şi pentru descurajarea care urma după ele, cardinalul mă privi zîmbind cu amărăciune şi îmi deschise o carte, cuprinzînd istoria oraşului Roma. Acolo, la capitolul douăzeci al vieţii papei Alexandru al VI-lea, se aflau următoarele rînduri, pe care n-am putut să le mai uit niciodată:

„Marile războaie din Romagna erau sfîrşite. Cezar Borgia, ducîndu-şi la capăt cucerirea, avea nevoie de bani ca să cumpere întreaga Italie. Papa de asemenea avea nevoie de bani, ca să termine cu Ludovic al XII-lea, regele Franţei, încă de temut, cu toate înfrîngerile suferite în ultima vreme. Era vorba deci să se facă o speculaţie bănoasă, lucru anevoios în această biată Italie secătuită.

Sfinţia sa avu o idee. El hotărî să facă doi cardinali.

Alegînd doi oameni cu vază din Roma, doi bogă-

taşi mai ales, iată ce cîştiga Sfîntul Părinte din speculaţie: mai întîi avea de vînzare înaltele sarcini şi funcţiile măreţe în stăpînirea cărora se aflau cei doi cardinali; în plus, se putea aştepta la un preţ uriaş pentru vînzarea celor două pălării de cardinal.

Mai rămînea o a treia parte a speculaţiei, care se va vedea de îndată.

Papa şi Cezar Borgia găsiră mai întîi pe cei doi viitori cardinali: unul dintre ei era Giovanni Rospigliosi, care deţinea, el singur, patru din cele mai înalte demnităţi ale Sfîntului Scaun; celălalt era Cezar Spada, unul dintre cei mai nobili şi mai bogaţi locuitori ai Romei. Şi unul, şi altul îşi dădeau seama cît avea să-i coste o asemenea favoare din partea papei. Dar amîndoi erau ambiţioşi. Odată găsiţi oamenii, Cezar găsi curînd şi cumpărători pentru funcţiile deţinute de ei pînă atunci.

De aci urmă că Rospigliosi şi Spada plătiră ca să fie aleşi cardinali, şi că alte opt persoane plătiră ca să fie ceea ce fuseseră mai înainte cei doi cardinali de curînd aleşi. Opt mii de taleri intrară astfel în lăzile speculatorilor.

Acum e timpul să trecem la ultima parte a speculaţiei. Papa, copleşindu-i cu bunăvoinţă pe Rospigliosi şi Spada, dîndu-le insemnele de cardinali, era încredinţat că amîndoi, pentru a-şi plăti datoria adevărată a recunoştinţei lor, îşi adunaseră şi-şi prefăcuseră în bani averea, ca să se mute la Roma. Papa şi Cezar Borgia îi invitară la masă pe cei doi cardinali.

Invitaţia dădu loc unei discuţii între Sfîntul Părinte şi fiul său: Cezar se gîndea că ar fi putut folosi unul dintre mijloacele pe care le ţinea la îndemînă oricînd pentru prietenii săi cei mai apropiaţi, şi anume, mai întîi faimoasa cheie cu ajutorul căreia anumiţi oameni erau rugaţi să deschidă un anumit dulap. Cheia aceasta avea o mică aşchie de fier, rămasă ca din neatenţia lăcătuşului. Cine încerca să deschidă dulapul, a cărui broască se descuia anevoie, se în-

ţepa cu aşchia de fier şi murea a doua zi. Mai era de asemenea inelul cu cap de leu, pe care Cezar şi-l punea pe deget cînd dădea mîna cu anumiţi oameni. Leul muşca pielea de pe mîinile celor aleşi şi muşcătura aducea moartea, în douăzeci şi patru de ore.

Cezar îi propuse deci tatălui său, fie să-i trimită pe cardinali să deschidă dulapul, fie să strîngă mîna fiecăruia dintre ei, prieteneşte. Dar Alexandru al VI-lea îi răspunse: „Să nu ne uităm la o masă, cînd e vorba de minunaţii cardinali Spada şi Rospigliosi. Ceva îmi spune că ne vom scoate banii cheltuiţi pe ea. De altfel, nu uita, Cezar, că o indigestie se declară numaidecît, pe cînd o înţepătură sau o muşcătură nu-şi ating ţinta decît după o zi sau două."

Cezar se plecă în faţa acestui raţionament. Iată de ce cardinalii fură invitaţi la masă.

Masa fu întinsă în via pe care o stăpînea papa, lîngă Saint-Pierre-ès-Liens, o locuinţă fermecătoare, cunoscută cardinalilor prin faima ei.

Rospigliosi, năucit de noua-i demnitate, îşi pregăti stomacul şi înfăţişarea de zile mari. Spada, om prevăzător, neiubind altceva în lume decît pe nepotul său, un tînăr căpitan care îndreptăţea cele mai frumoase speranţe, luă hîrtie şi o pană şi-şi făcu testamentul.

Îi trimise apoi vorbă nepotului să-l aştepte în împrejurimile viei, dar se pare că sluga însărcinată să-l anunţe nu-l găsi.

Spada cunoştea obiceiul invitaţiilor. De cînd creştinismul, pe de-a-ntregul civilizator, adusese progresele lui, nu mai exista în Roma centurionul care să-ţi spună, în numele tiranului: „Cezar vrea să mori", ci un trimis *a latere*, care venea cu zîmbetul pe buze, să-ţi spună din partea papei: „Sfinţia sa vrea să luaţi masa împreună cu ea".

Spada porni pe la orele două spre via de la Saint-Pierre-ès-Liens; acolo îl aştepta papa. Primul chip asupra căruia se aţintiră ochii lui Spada, fu acela al nepotului său, gătit şi graţios, copleşit de mîngîie-

rile lui Cezar Borgia. Spada păli; iar Cezar îl privi cu ironie, lăsînd să se vadă că prevăzuse totul, că întinsese bine cursa.

Masa fu servită. Spada abia dacă avu timp să-şi întrebe nepotul: „Mi-ai primit mesajul?" Nepotul îi răspunse că nu şi pricepu cît se poate de bine însemnătatea întrebării acesteia, dar era prea tîrziu, căci sorbise un pahar de vin minunat, pus deoparte, anume pentru el, de chelarul papei. Spada văzu în aceeaşi clipă că se mai aduce o sticlă, din care i se oferea cu dărnicie. Peste un ceas, medicii îi declarară pe amîndoi otrăviţi cu ciuperci veninoase. Spada muri în pragul viei. Nepotul său îşi dădu sufletul la uşa casei sale, făcînd un semn pe care nevastă-sa nu-l înţelese.

Cezar şi papa se grăbiră îndată să cotropească moştenirea, sub cuvînt că au de căutat hîrtiile celor morţi. Dar nu găsiră drept moştenire decît un petic de hîrtie, pe care Spada scrisese următoarele:

„Îi las moştenire iubitului meu nepot cuferele mele şi cărţile, printre care frumoasa mea carte de rugăciuni legată cu colţuri de aur, dorind să păstreze amintirea aceasta de la iubitorul său unchi."

Moştenitorii căutară pretutindeni, admirară cartea de rugăciuni, jefuiră mobila şi se mirară că Spada, om bogat, fusese cu adevărat cel mai nepricopsit dintre unchi. Despre comori, nici urmă, în afară de comorile ştiinţifice, închise în bibliotecă şi în laboratoare.

Asta a fost tot. Cezar şi tatăl său căutară, răscoliră, şi-iscodiră, dar nu găsiră nimic sau mai nimic: argintăria cam de-o mie de taleri şi cam tot atîţia bani în monezi. Nepotul însă, întorcîndu-se, avusese vreme să-i spună nevestei sale: „Căutaţi printre hîrtiile unchiului. Există un testament adevărat."

Se căută cu şi mai multă înflăcărare decît căutaseră augustii moştenitori. Zadarnic, însă. Rămăseseră încă două palate şi o vie în dosul Palatinului. Dar în timpurile acelea, averea imobiliară nu prea avea

valoare; cele două palate şi via fură lăsate familiei, nefiind vrednice de lăcomia papei şi a fiului său.

Trecură lunile şi anii. Alexandru al VI-lea muri otrăvit, ştiţi prin ce greşeală; Cezar, otrăvit o dată cu el, scăpă, schimbîndu-şi pielea, ca un şarpe, şi îmbrăcînd un înveliş nou, în care otrava lăsase urme asemenea celor ce se văd pe blănile tigrilor. În sfîrşit, silit să părăsească Roma, el fu ucis într-o încăierare de noapte, nelămurită şi aproape uitată de istorie.

„După moartea papei, după exilul fiului său, toată lumea se aştepta să vadă cum familia Spada îşi va relua traiul pe care-l dusese în timpul vieţii cardinalului. Dar nu se întîmplă aşa. Neamul Spada rămase într-o bunăstare îndoielnică, un mister veşnic acoperi întreaga afacere şi se zvoni că Cezar, politician mai iscusit decît tatăl său, îi răpise papei averea celor doi cardinali."

Pînă acum, — se întrerupse Faria, zîmbind, — nu-i aşa că povestirea nu ţi se pare prea nesăbuită?

— Nu, prietene; dimpotrivă, mi se pare că ascult o cronică deosebit de interesantă, răspunse Dantès. Te rog să povesteşti mai departe.

— Atunci ascultă:

Familia se obişnui cu starea aceasta. Trecură ani şi ani. Unii dintre urmaşi fură militari, alţii diplomaţi, unii clerici, alţii bancheri, unii se îmbogăţiră, alţii izbutiră să se ruineze. Şi astfel ajung la ultimul urmaş al familiei, la acela al cărui secretar am fost, la contele Spada.

Îl auzisem adesea plîngîndu-se de nepotrivirea dintre averea şi rangul său, de aceea îl sfătuisem să-şi plaseze puţinele bunuri pe care le mai avea, în rente pe viaţă. El îmi urmă sfatul şi îşi dublă astfel veniturile.

Faimoasa carte de rugăciuni rămăsese în familie şi era în stăpînirea contelui Spada; fusese păstrată din tată în fiu, căci cuprinsul ciudat al singurului testament găsit făcuse din ea o adevărată relicvă, păstrată în familie cu un respect încărcat de super-

stiții. Era o carte împodobită cu cele mai frumoase chipuri gotice și atît de grea din pricina aurului, încît, în zilele de mare sărbătoare, trebuia dusă la biserică de către un slujitor, care o purta mergînd înaintea cardinalului.

Dînd cu ochii de hrisoavele felurite, de titlurile, contractele, pergamentele păstrate în arhivele familiei și rămase de la cardinalul otrăvit, începui și eu, asemenea celor douăzeci de slujitori, douăzeci de intendenți și douăzeci de secretari care mă precedaseră, să cercetez teancurile uriașe. Dar cu toată străduința și pioșenia cercetărilor mele, nu găsii nimic. Pe atunci citisem și chiar scrisesem o istorie exactă și aproape calendaristică a familiei Borgia, numai cu scopul de a mă încredința dacă, la moartea cardinalului Cezar Spada, principii Borgia dobîndiseră vreun prisos de avere, și nu găsisem decît adăugirea bunurilor cardinalului Rospigliosi, tovarășul său de nenorocire.

Eram deci aproape sigur că moștenirea nu ajunsese nici în mîinile lui Borgia și nici în ale familiei, și că rămăsese fără stăpîn, cum sînt comorile din poveștile arabe, dormind, în sînul pămîntului, sub paza vreunui duh. Am răscolit, am socotit, am scotocit de mii și mii de ori veniturile și cheltuielile familiei Spada pe timp de trei veacuri: totul a fost zadarnic și am rămas mai departe, eu neștiutor, iar contele Spada sărac.

Prietenul meu muri. Cînd luase rentele, își păstrase hrisoavele familiei, biblioteca formată din cinci mii de volume și faimoasa carte de rugăciuni. Mi le lăsă mie moștenire, împreună cu o mie de taleri pe care-i mai avea în bani, cu condiția să fac parastasele rînduite și să întocmesc un arbore genealogic și o istoriei a familiei sale, condiție îndeplinită întocmai...

Liniștește-te, dragă Edmond, sîntem aproape de sfîrșit...

În 1807, cu o lună înaintea arestării mele și la două săptămîni după moartea contelui de Spada, în

ziua de 25 decembrie (şi ai să-ţi dai seama în curînd de ce data aceasta de neuitat mi-a rămas în minte), citeam pentru a mia oară hrisoavele pe care le orînduisem. Palatul avea să aparţină unui străin, iar eu trebuia să părăsesc Roma, ca să mă stabilesc la Florenţa, ducînd cu mine cele aproape douăsprezece mii de lire pe care le aveam, biblioteca şi faimoasa carte de rugăciuni. In ziua de 25 decembrie deci, ostenit de prea multă lectură, simţindu-mă cam rău din pricina unui prînz prea încărcat, mi-am plecat fruntea pe braţe şi am adormit: era ora trei după amiază.

M-a trezit pendula, sunînd ora şase.

Am deschis ochii. Era întuneric deplin. Am sunat ca să mi se aducă lumină, dar n-a venit nimeni. M-am hotărît atunci să aprind eu însumi. Cu deprinderea asta de filozof trebuia, de altfel, să încep să mă obişnuiesc... Cu o mînă am apucat lumînarea gata pregătită, iar cu cealaltă, fiindcă nu erau chibrituri în cutie, am luat o hîrtie, pe care mă gîndeam s-o aprind la rămăşiţa de flacără ce mai pîlpîia în vatră. Dar, temîndu-mă să nu iau, în întuneric, vreo hîrtie preţioasă în locul uneia nefolositoare, am şovăit şi mi-am amintit că văzusem în faimoasa carte de rugăciuni, pusă pe masă, lîngă mine, o hîrtie veche, cu marginile îngălbenite, care părea că servise drept semn de carte şi străbătuse secolele, păstrată de respectul moştenitorilor. Am căutat, pipăind, hîrtia aceea nefolositoare, am găsit-o, am răsucit-o şi, punînd-o dinaintea flacării aproape stinse, am aprins-o.

Şi atunci, ca printr-o vrajă, pe măsură ce focul cuprindea hîrtia, am văzut, sub degetele mele, ivindu-se din hîrtia albă litere gălbui. Am simţit că mă cuprinde spaima. Am strîns hîrtia în mînă, am înăbuşit focul, am aprins lumînarea direct de la flacăra vetrei, am deschis cu emoţie de nedescris hîrtia mototolită şi mi-am dat seama că o tainică cerneală simpatică trasase literele care nu apăreau de-

cît la căldură puternică. Flacăra pîrjolise ceva mai mult decît o treime din hîrtie: e hîrtia pe care ai citit-o azi dimineață. Citește-o din nou, Dantès. Apoi, după ce o vei reciti, am să-ți completez frazele întrerupte și înțelesul care lipsește.

Tăcînd, Faria îi întinse hîrtia lui Dantès. El citi, de data aceasta cu lăcomie, cuvintele următoare, scrise cu o cerneală roșcată, asemănătoare ruginei:

„Astăzi, 25 aprilie 1498, fi
Alexandru VI, și temîndu-mă că, ne
titlul de cardinal, vrea să mă moștenească, și că îmi re
otrăvire, îi declar
moștenitorul întregei mele averi, că am în
fiindcă l-am vizitat împreună, adică în
insula Monte-Cristo, tot ce a
mate, diamante, giuvaeruri; că numai eu
comorii acesteia care poate prețui pînă la două mi
de taleri romani, și pe care
găsi ridicînd a douăzecea stîn
golfulețul de la est, în linie dreaptă. Două des
în aceste grote; comoara se găsește în colțul cel mai de
care comoară i-o las în de
meu moștenitor.
25 aprilie 1498.

CEZ

— Acum, — vorbi abatele, — citește și hîrtia asta.

Și îi întinse lui Dantès o a doua hîrtie, cu alte frînturi de rînduri.

Dantès citi:

ind invitat să iau masa la Sfinția sa
mulțumindu-se numai cu ceea ce a luat vînzîndu-mi
rezervă soarta cardinalilor Caprara și Bentivoglio,
uciși prin
nepotului meu Guido Spada,
gropat într-un loc pe care îl cunoaște
grotele din mica
veam ca lingouri, aur, monezi, neste
cunosc existența

lioane
o va
că începînd dinspre
chizături au fost săpate
părtat al celei de-a doua;
plină proprietate, fiind singurul
AR † SPADA

Faria îl privea, înflăcărat.

— Şi acum, — spuse el, văzînd că Dantès ajunsese la ultimul rînd, — apropie cele două fragmente şi judecă sigur.

Dantès îl ascultă. Cele două fragmente, puse unul lîngă altul, cuprindeau următoarele:

Astăzi, 25 aprilie 1498, fi... ind invitat să iau masa la Sfinţia sa... Alexandru VI, şi temîndu-mă că, ne... mulţumindu-se numai cu ceea ce a luat vînzîndu-mi... titlul de cardinal, vrea să mă moştenească şi că îmi re... zervă soarta cardinalilor Caprara şi Bentivoglio, ucişi prin... otrăvire, îi declar... nepotului meu Guido Spada... moştenitorului întregei mele averi, că am în... gropat într-un loc pe care îl cunoaşte... fiindcă l-am vizitat împreună, adică în... grotele din mica... insulă Monte Cristo, tot ce a... veam ca lingouri, aur, monezi, neste... mate, diamante, giuvaeruri; că numai eu... cunosc existenţa... comorii acesteia care poate preţui pînă la două mi... lioane... de taleri romani, şi pe care... o va... găsi ridicînd a douăzecea stîn... că, începînd dinspre... golfuleţul de la est, în linie dreaptă. Două des... chizături au fost săpate... în aceste grote; comoara se găseşte în colţul cel mai de... părtat al celei de-a doua;... care comoară i-o las în de... plină proprietate, fiind singurul... meu moştenitor.

25 aprilie 149...8

CEZ...AR † SPADA."

— Acum înţelegi, în sfîrşit? întrebă Faria.

— Era declaraţia cardinalului Spada şi testamen-

tul atîta vreme căutat? se miră Dantès, nevenindu-i încă să creadă.

— Da, de o mie de ori da.

— Şi cine l-a reconstituit astfel?

— Eu. Cu ajutorul fragmentului rămas, am ghicit restul, măsurînd lungimea rîndurilor după lungimea hîrtiei şi pătrunzînd în necunoscut cu ajutorul cunoscutului, aşa cum pătrunzi într-o subterană cu ajutorul unui fir de lumină, strecurat de sus.

— Ce-ai făcut cînd n-ai mai avut nici o urmă de îndoială?

— Am vrut să plec, şi am plecat chiar în clipa aceea, luînd cu mine începutul marei mele lucrări asupra unităţii unui regat al Italiei. Dar poliţia imperială (care în timpurile acelea voia împărţirea provinciilor, deci cu totul altceva decît ceea ce a vrut Napoleon, mai apoi, cînd i s-a născut un fiu) îşi pusese de multă vreme ochii pe mine. Plecarea mea grăbită, al cărei motiv poliţia n-avea cum să-l cunoască, i-a trezit bănuielile şi, în clipa cînd mă îmbarcam la Piombino, am fost arestat.

Acum, continuă Faria, privindu-l pe Dantès aproape ca un tată, — acum, prietene drag, ştii tot atîta cît ştiu şi eu: dacă vom scăpa vreodată amîndoi, jumătate din comoară îţi aparţine. Iar dacă eu mor aici şi tu rămîi singur, comoara îţi aparţine în întregime.

— Dar nu cumva există în lume vreun moştenitor, mai legitim decît noi, al comorii? întrebă Dantès, şovăind.

— Nu, nu. Poţi fi liniştit. Familia Spada s-a stins pînă la ultimul. De altfel, cel din urmă conte Spada m-a numit moştenitorul său. Lăsîndu-mi cartea de rugăciuni simbolică, el mi-a lăsat, de fapt, şi ce cuprindea ea. Nu, nu, linişteşte-te; dacă punem mîna pe comoară, ne putem bucura de ea fără nici o mustrare de cuget.

— Şi cît spui că preţuieşte comoara?

— Două milioane de taleri romani, adică aproape treisprezece milioane în bani de-ai noştri.

— E cu neputinţă! strigă Dantès, înspăimîntat de valoarea uriaşă a sumei.

— Cu neputinţă? De ce? Familia Spada era una dintre cele mai vechi şi mai puternice familii din secolul al XV-lea. De altfel, pentru vremurile acelea, cînd nu existau afaceri sau meserii bănoase, asemenea îngrămădiri de aur şi de bijuterii nu sînt de loc rare. Şi astăzi mai există încă, la Roma, familii care mor de foame lîngă o avere de un milion, formată din diamantele şi nestematele rămase prin moştenire în aşa fel, încît nu se pot atinge de ele.

Edmond, plutind între neîncredere şi bucurie, credea că visează.

— Am păstrat atîta vreme taina faţă de tine, — continuă Faria, — mai întîi ca să te încerc, şi apoi ca să-ţi fac o surpriză. Dacă am fi evadat împreună înaintea crizei mele de catalepsie, te-aş fi dus la Monte-Cristo. Acum, adăugă el oftînd, ai să mă duci tu acolo. Ce spui, Dantès, nu-mi mulţumeşti?

— Comoara e a dumitale prietene, răspunse Dantès. Îţi aparţine numai dumitale, iar eu n-am nici un drept asupra ei; doar nu-ţi sînt rudă.

— Eşti fiul meu, Dantès! strigă bătrînul. Eşti copilul captivităţii mele. Starea mea mă osîndise la celibat; Dumnezeu mi te-a trimis, ca să-l aline totodată şi pe omul care nu putea fi tată, şi pe deţinutul care nu putea fi liber.

Şi Faria îşi întinse singurul braţ sănătos spre tînărul care i se aruncă, plîngînd, la piept.

Capitolul XIX

CEA DE A TREIA CRIZA

Acum, cînd comoara aceasta, care-i stătuse abatelui pe suflet atîta vreme, putea să-i asigure fericirea viitoare aceluia pe care Faria îl iubea cu adevărat ca pe fiul său, ea își sporise valoarea în ochii bătrînului. O cîntărea zilnic, explicîndu-i lui Dantès tot binele pe care un om, în timpurile noastre moderne, l-ar putea face, cu o avere de treisprezece sau paisprezece milioane, prietenilor săi. Și atunci chipul lui Dantès se întuneca, fiindcă tînărul nu putea să uite legămîntul său de răzbunare. De partea lui, Edmond se gîndea la răul pe care, în timpurile noastre moderne, un om, cu o avere de treisprezece-paisprezece milioane, l-ar putea face dușmanilor săi.

Abatele nu cunoștea insula Monte-Cristo, dar Dantès o știa; trecuse adeseori pe dinaintea ei. O știa situată la douăzeci și cinci de mile depărtare de Pianosa, între Corsica și insula Elba. Odată chiar se oprise acolo. Insula aceasta a fost întotdeauna și este și astăzi cu totul pustie. Ea seamănă cu o stîncă de formă aproape conică, părînd că a fost zvîrlită din străfundul apelor, la suprafață, de vreun cataclism vulcanic.

Dantès îi făcea lui Faria planul insulei, și Faria îi dădea sfaturi lui Dantès asupra mijloacelor de a găsi comoara.

Dar Dantès era departe de a fi atît de înflăcărat și mai cu seamă atît de încrezător pe cît era bătrînul. Fără îndoială, acum era pe deplin sigur că abatele avea mintea întreagă, iar felul cum făcuse descoperirea pentru care fusese luat drept nebun îi sporea și mai mult admirația. Dar, totodată, nu putea crede că o asemenea comoară, presupunînd că ar

fi existat, ar mai exista încă. Astfel, dacă nu privea comoara ca pe o nălucire, Dantès o socotea cel puțin pierdută.

Între timp, ca și cum soarta ar fi vrut să le răpească deținuților ultimele nădejdi și să-i facă să înțeleagă că erau osîndiți la închisoare veșnică, îi lovi o nouă nenorocire! Galeria de pe țărmul mării, care de multă vreme zăcea aproape ruinată, fusese reclădită. Temelilie îi fuseseră reparate, iar groapa, pe jumătate astupată de Dantès, fusese astupată cu bolovani uriași. Dacă Faria n-ar fi avut prevederea să-l îndemne pe Dantès la astuparea gropii, nenorocirea lor ar fi devenit și mai mare încă, deoarece li s-ar fi descoperit încercarea de evadare și ar fi fost, fără îndoială, despărțiți unul de altul. Așadar, o nouă poartă, mai tare, mai de nestrăbătut decît celelalte, se închisese în fața lor.

— Vezi bine că Dumnezeu vrea să-mi răpească pînă și meritul așa-zisului meu devotament, îi spunea Dantès lui Faria, cu o blîndă tristețe în glas. Ți-am făgăduit să rămîn pentru totdeauna împreună cu dumneata. Acum nu mai pot să-mi calc făgăduiala. Dumneata vei fi singura mea comoară și nu vom ieși de aici niciunul. De altfel, dragă prietene, vezi, adevărata comoară pentru mine nu e aceea care mă așteaptă sub stîncile mohorîte de pe Monte-Cristo, ci faptul că ești aici, că stăm împreună cinci sau șase ore pe zi, în ciuda temnicerilor. Comoara sînt razele de înțelepciune pe care le-ai revărsat asupra minții mele, limbile străine vîrîte în minte cu toate ramificațiile lor filologice, științele felurite înțelese de mine cu atîta ușurință, datorită adîncimii cunoștințelor dumitale și limpezimii principiilor la care le-ai restrîns. Iată-mi comoara, prietene, iată cu ce m-ai făcut bogat și fericit. Crede-mă și consolează-te; pentru mine ele prețuiesc mai mult decît tonele de aur și lăzile cu diamante, chiar dacă n-ar fi îndoielnice ca norii ce se văd plutind dimineața deasupra valu-

rilor şi sînt luaţi drept pămînturi, pentru ca apoi să se evapore, să se destrame şi să dispară cu cît te apropii de ei. Să te am cît se poate mai mult lîngă mine, să-ţi aud glasul înţelept îmbogăţindu-mi mintea, călindu-mi sufletul, făcîndu-mă pe de-a-ntregul în stare de lucruri mari şi grozave — dacă voi fi vreodată liber, dîndu-mi atîtea, încît deznădejdea în care eram gata să cad cînd te-am cunoscut nu-şi mai găseşte loc în mine, iată comoara mea; şi ea nu e o nălucire. Ţi-o datorez cu adevărat, şi toţi suveranii pămîntului, fie ei şi Cezari Borgia, nu vor reuşi să mi-o smulgă.

Astfel urmară pentru cei doi nefericiţi zile dacă nu fericite, cel puţin mai uşor de îndurat faţă de cele ce aveau să vină. Faria, care ani îndelungaţi nu scosese nici un cuvînt despre comoară, vorbea acum despre ea de cîte ori avea prilejul. După cum prevăzuse, braţul drept şi piciorul stîng îi rămăseseră paralizate. Deşi îşi pierduse aproape orice nădejde de a se mai bucura el însuşi de libertate, se gîndea într-una la eliberarea sau la evadarea tînărului său tovarăş şi se bucura pentru el. De teamă ca nu cumva scrisoarea să se rătăcească sau să se piardă, îl silise pe Dantès s-o înveţe pe dinafară, şi Dantès o ştia de la primul pînă la ultimul cuvînt. Atunci bătrînul distrusese partea a doua a testamentului, fiind încredinţat că prima parte putea fi găsită şi luată fără a i se ghici adevăratul înţeles. Uneori Faria petrecea ore întregi dîndu-i lui Dantès sfaturi pentru timpul cînd se va elibera. Atunci, cînd va fi liber, chiar în ziua, în ora şi în clipa eliberării, Dantès nu trebuia să mai aibă decît un gînd: să ajungă prin orice mijloace la Monte-Cristo, să rămînă singur, în aşa fel încît să nu dea de bănuit, şi, odată ajuns acolo, odată singur, să caute grotele tainice şi să sape în locul ştiut. Iar locul acela să nu uite că e colţul cel mai depărtat al celei de a doua deschizături.

În aşteptare, orele treceau, dacă nu repezi, cel puţin nu prea anevoioase. Fără să-şi mai poată folosi

mîna şi piciorul, paralizate, Faria îşi redobîndise toată limpezimea minţii şi-l învăţa pe Edmond, în afara cunoştinţelor morale, meşteşugul acesta răbdător şi măreţ al deţinutului, care ştie să încropească din nimic ceva. Aşadar îşi găseau mereu de lucru, Faria de teamă să nu îmbătrînească, iar Dantès de teamă să nu-şi amintească trecutul aproape mort, plutindu-i doar în fundul memoriei, ca o lumină îndepărtată, rătăcită în noapte. Totul se depăna astfel ca într-o viaţă nelovită de nenorocire, care s-ar scurge netulburată, de la sine, sub ochiul ursitei.

Dar sub liniştea aceasta înşelătoare, în inima tînărului şi în a bătrînului zăceau poate multe avînturi zăgăzuite, multe gemete înăbuşite, care ieşeau la lumină cînd Faria rămînea singur şi cînd Edmond pleca în celula sa.

Într-o noapte, Edmond se trezi tresărind. I se păruse că l-a strigat cineva.

Deschise ochii şi încercă să străpungă bezna.

Îşi auzi numele sau, mai bine zis, auzi o voce plîngătoare încercînd să-i rostească numele.

Edmond se ridică în pat, cu fruntea brobonită de sudoarea spaimei, şi ascultă. Nu încăpea îndoială, vaietul venea din celula tovarăşului său.

— Doamne! şopti Dantès, oare să fie?...

Îşi dădu patul la o parte, scoase piatra, se avîntă în tunel şi ajunse la capătul celălalt. Acolo găsi lespedea ridicată.

La lumina lămpii strîmbe şi pîlpîitoare, Edmond îl zări pe bătrîn, palid, stînd încă ridicat şi sprijinindu-se de lemnul patului. Întregul chip îi era răvăşit de semnele îngrozitoare ale bolii pe care o cunoştea atît de bine şi care îl înspăimîntaseră cînd se iviseră pentru prima oară.

— Haide, prietene, — îi spuse Faria, resemnat, — înţelegi, nu-i aşa? N-am nevoie să-ţi mai spun nimic!

Edmond gemu îndurerat şi, pierzîndu-şi minţile, se repezi spre uşă, strigînd:

— Ajutor! Ajutor!

Faria mai avu putere să-l oprească, apucîndu-l de braţ.

— Dacă nu taci, eşti pierdut, îi spuse el. Să nu ne gîndim decît la tine, prietene, cum să-ţi înduri închisoarea sau cum să poţi fugi. Îţi vor trebui ani întregi ca să refaci singur tot ce-am făcut eu aici, dacă paznicii vor afla despre înţelegerea noastră. Gîndeşte-te că vor nimici totul, chiar în clipa cînd vor prinde de veste. De altfel, fii liniştit, prietene, celula pe care o voi părăsi nu va rămîne multă vreme goală: un alt nefericit îmi va lua locul. Şi acestuia îi vei apărea ca un înger salvator. El va fi, poate, tînăr, puternic, şi răbdător ca tine, va putea să-ţi înlesnească fuga, pe cîtă vreme eu ţi-o stăvileam. N-ai să mai ai lîngă tine o jumătate de cadavru, care să-ţi paralizeze toate mişcările. Fără îndoială că Dumnezeu face, în sfîrşit, un lucru pentru tine: îţi dă mai mult decît îţi răpeşte. Iar mie mi-a venit timpul să mor.

Edmond nu putu decît să-şi împreune mîinile şi să strige:

— Prietene, prietene, taci! Apoi, revenindu-i puterile zdruncinate o clipă de lovitura aceasta neaşteptată şi recăpătîndu-şi curajul frînt de cuvintele bătrînului, spuse: — Te-am mai scăpat o dată, te voi salva şi acum... Şi Edmond, săltînd piciorul patului, scoase sticluţa în care se mai găsea încă o treime din licoarea roşie: — Iată, — adaugă el, — a mai rămas ceva din băutura salvatoare. Spune-mi repede, ce. trebuie să fac de data asta? E nevoie de ceva în plus? Spune-mi repede, prietene! Te ascult.

— Nu mai e nici o nădejde, răspunse Faria, clătinînd din cap. Dar n-are a face. Domnul vrea ca omul creat de el, şi în inima căruia a înrădăcinat atît de adînc dragostea pentru viaţă, să facă tot ce-i cu putinţă ca să-şi păstreze viaţa, atît de grea uneori, şi atît de scumpă totdeauna.

— Da, da, — strigă Dantès, — şi îţi spun că te voi salva.

— Atunci încearcă! Mă răcesc; simt cum sîngele îmi năpădește creierul; tremurul ăsta groaznic, care îmi clănțăne dinții și pare că-mi desprinde oasele, începe să-mi scuture tot corpul. Peste cinci minute va izbucni criza. Peste un sfert de oră nu voi mai fi decît un cadavru.

— Nu! strigă Dantès, cu inima copleșită de durere.

— Să faci cum ai făcut și data trecută, dar să nu mai aștepți atît. În clipa de față viața îmi e aproape stinsă, — continuă el, arătîndu-și brațul și piciorul paralizat, — iar moartea nu va avea de lucrat decît pe jumătate. Dacă vezi că nu-mi revin după ce-mi torni în gură douăsprezece picături în loc de zece, atunci toarnă-mi și restul. Și acum, culcă-mă în pat. Nu mă mai pot ține pe picioare.

Edmond îl luă pe bătrîn în brațe și-l întinse pe pat.

— Acum, prietene, — vorbi Faria, — ție, singura alinare a vieții mele nenorocite, ție, pe care cerul mi te-a dat cam tîrziu, dar mi te-a dat totuși, și-i mulțumesc pentru darul acesta de neprețuit, îți doresc toată fericirea, tot binele pe care îl meriți. Te binecuvîntez, fiule!

Tînărul îngenunche, sprijinîndu-și fruntea de patul bătrînului.

...Și, mai cu seamă, ascultă bine ce-ți spun acum, în clipa de pe urmă: comoara lui Spada există. Dumnezeu îmi îngăduie să trec acum peste orice distanțe și peste orice stavile. O văd în fundul celei de a doua grote. Ochii mei străpung întunecimea pămîntului și sînt orbiți de atîta bogăție. Dacă ajungi să fugi, amintește-ți că bietul abate, pe care toată lumea îl credea nebun, avea mintea întreagă. Aleargă la Monte-Cristo, folosește comoara noastră, bucură-te de ea, căci ai suferit îndeajuns.

O puternică zvîcnire curmă glasul bătrînului. Dantès ridică fruntea și văzu cum ochii i se injectează

de sînge; s-ar fi putut crede că un val de sînge îi se urca dinspre piept spre cap.

— Adio! Adio! şopti Faria, strîngînd în spasme mîna lui Edmond. Adio!

— Nu încă! Nu încă! strigă Dantès. Nu mă părăsi încă! Doamne, ajută-l! Ajutor!... Ajutor!...

— Tăcere! Tăcere! şopti muribundul. Să nu ne despartă, dacă ai să mă salvezi.

— Ai dreptate! Da, da, n-avea grijă, am să te salvez! De altfel, cu toate că suferi mult, tot parcă ţi-e mai bine decît data trecută.

— Nu te amăgi. Sufăr mai puţin, fiindcă am mai puţină putere să sufăr. La vîrsta ta, ai încredere în viaţă. E dreptul tinereţii să creadă şi să nădăjduiască. Dar bătrînii văd mai limpede moartea. Iat-o!... Vine!... S-a sfîrşit!... Nu mai văd... Îmi pierd minţile... Dă-mi mîna, Dantès!... Adio!... Adio! Şi, ridicîndu-se cu un ultim efort în care îşi adunase tot ce-i mai rămăsese din viaţă, bătrînul spuse: — Monte-Cristo! Nu uita, Monte-Cristo!

Apoi se prăbuşi în pat.

Criza fu cumplită: mădulare răsucite, pleoape umflate, o spumă însîngerată, un trup înţepenit, iată ce mai rămăsese în pat în locul fiinţei înţelepte care se culcase acolo cu o clipă mai înainte.

Dantès luă lampa şi o puse la căpătîiul patului, pe o piatră ieşită în afară. Flacăra pîlpîitoare lumina într-un chip ciudat şi fantastic faţa descompusă a muribundului şi trupul său neclintit şi înţepenit.

Cu ochii aţintiţi spre bolnav, Dantès aştepta nerăbdător clipa cînd trebuia să-i dea leacul salvator.

Cînd socoti că e timpul, luă cuţitul, descleştă dinţii care îi opuseră mai puţină rezistenţă decît data trecută, numără, una după alta, zece picături, apoi aşteptă. În sticluţă mai rămăsese încă aproape de două ori pe-atîta.

Aşteptă zece minute, un sfert, o jumătate de oră, dar mimic nu se clinti. Înfiorat, cu părul zbîrlit, cu

fruntea înghețată de sudoare, Edmond număra clipele după bătăile inimii sale.

Atunci își spuse că ar fi timpul să facă ultima încercare: apropie sticluța de buzele vinete ale lui Faria și, fără să aibă nevoie să-i desfacă fălcile rămase deschise, îi turnă în gură toată licoarea care mai rămăsese.

Leacul avu un efect fulgerător. Un spasm puternic zgudui trupul bătrînului, ochii i se holbară, înfiorători, din gîtlej îi scăpă un geamăt care semăna mai mult a strigăt, apoi întregul lui trup cuprins de spasme se înțepeni iar, încetul cu încetul.

Doar ochii îi mai rămaseră deschiși.

Trecu o jumătate de oră, o oră, o oră și jumătate. În această oră și jumătate de neliniște, Edmond, aplecat deasupra prietenului său, cu mîna lipită de inima lui, simți corpul răcindu-i-se cu încetul, și inima bătîndu-i tot mai slab și mai înăbușit.

În sfîrșit îi pieriră și ultimele semne de viață; încetară ultimele bătăi ale inimii, fața i se făcuse albă ca varul. Ochii îi rămaseră deschiși, dar privirea i se stinsese.

Se făcuse ora șase și jumătate, dimineața. Zorile începuseră să se ivească, și razele lor alburii, pătrunzînd în carceră, făceau să pălească pîlpîirea firavă a lămpii. Lumini ciudate se răsfrîngeau peste chipul mortului, făcîndu-l să pară, uneori, viu. Cît timp ținu lupta aceasta dintre zi și noapte, Edmond se mai îndoi încă. Dar cînd ziua învinse, el înțelese că avea dinaintea sa un cadavru.

Atunci îl cuprinse o groază adîncă și de neînvins. Nu mai avu curajul să strîngă mîna care atîrna pe marginea patului, nu mai îndrăzni să privească ochii ațintiți și goi pe care încercase de mai multe ori, zadarnic, să-i închidă și care se redeschideau mereu. Stinse lampa, o ascunse cu grijă și fugi, potrivind cît putu mai bine lespedea deasupra capului.

Era și timpul de altfel, căci trebuia să sosească temnicerul.

De data aceasta, el își începu vizita mai întîi la Dantès. Ieșind de aici, urma să treacă în celula lui Faria, căruia îi adusese mîncare și cîteva rufe.

Se vedea cît de colo că omul habar n-are de cele petrecute. Ieși.

Dantès se simți cuprins de dorința arzătoare de a afla ce se va întîmpla în celula bietului său prieten. Intră deci în galeria subterană și ajunse tocmai la timp, ca să-l audă pe temnicer strigînd după ajutor.

Curînd intrară încă vreo cîțiva paznici. Se auziră apoi pașii greoi și cadențați ai soldaților. În urma soldaților păși guvernatorul.

Edmond auzi zgomotul patului pe care zgîlțîiau cadavrul; auzi glasul guvernatorului poruncind să se arunce apă peste fața mortului, și apoi, văzînd că încercarea aceasta nu duce la nimic, îl auzi trimițînd după medic.

Guvernatorul ieși. Și la urechea lui Dantès ajunseră cîteva cuvinte miloase, amestecate cu rîsete batjocoritoare.

— Haida-dè, — spunea unul, — nebunul s-a dus să-și ia comorile. Călătorie bună!

— Cu toate milioanele lui, n-o să aibă nici măcar cu ce să-și plătească giulgiul, spuse altul.

— O! se amestecase un al treilea. Giulgiurile castelului d'If nu sînt scumpe de loc.

— Poate, fiindcă a fost față bisericească, să se facă ceva pentru el, spuse unul dintre cei care vorbise mai întîi.

— Atunci o să i se facă cinste cu un sac.

Edmond ascultă, nu scăpă nici un cuvînt, dar nici nu înțelese mare lucru din ceea ce auzea. Curînd vocile se stinseră și i se păru că oamenii ieșiseră din încăpere.

Totuși, el nu îndrăzni să intre: putea să fi rămas vreun temnicer, de veghe la căpătîiul mortului.

Așteptă deci, mut, neclintit, ținîndu-și răsuflarea.

Peste aproape un ceas, tăcerea fu alungată de un zgomot care creștea tot mai mult.

Se reîntorcea guvernatorul împreună cu medicul şi cu mai mulţi ofiţeri.

O clipă se făcu tăcere: pesemne că medicul se apropiase de pat şi examina cadavrul.

Peste puţin începură întrebările.

Medicul cercetă semnele bolii deţinutului şi declară că acesta e mort.

Întrebările şi răspunsurile erau puse cu o nepăsare care îl înfuria pe Dantès. Lui i se părea că toată lumea trebuia să simtă măcar o parte din dragostea pe care i-o purtase el bietului abate.

— Îmi pare rău de ce-mi spui, vorbi guvernatorul, drept răspuns la afirmaţia sigură a medicului că bătrînul era cu adevărat mort. A fost un deţinut blînd, nepericulos, plăcut în nebunia lui şi, mai ales, uşor de păzit.

— Da, — se amestecă temnicerul, — am fi putut să nu-l păzim de loc, şi pun rămăşag că ar fi rămas aici încă cincizeci de ani, fără să-i dea prin gînd să evadeze.

— Totuşi, — vorbi iar guvernatorul, — ar fi bine, nu pentru că m-aş îndoi de ştiinţa dumitale, ci doar pentru propria mea răspundere, să ne asigurăm că deţinutul e mort cu adevărat.

O clipă se făcu tăcere deplină. Dantès, mereu cu urechea la pîndă, socoti că medicul cerceta a doua oară cadavrul.

— Puteţi fi fără grijă, spuse apoi medicul. E mort. Răspund eu pentru asta.

— Ştiţi, domnule, — insistă guvernatorul, — în asemenea cazuri nu ne putem mulţumi cu o simplă examinare. Cu toate că pare mort, vă rog să îndepliniţi toate formalităţile prescrise de lege.

— Atunci să se pună fiarele la înroşit, se învoi medicul. Dar vă spun că ne pierdem timpul degeaba.

Porunca de a se pune fiarele la înroşit îl înfioră pe Dantès.

Se auziră paşi trecînd grăbiţi, uşa scîrţîi, cineva

tropăi în încăpere, şi peste cîteva clipe, un paznic intră, spunînd :

— Am adus cărbunii aprinşi şi fierul.

Se făcu din nou tăcere, apoi se auzi sfîrîitul cărnii arse, al cărei miros greoi şi dezgustător pătrunse prin zidul înapoia căruia Dantès asculta îngrozit.

Din pricina mirosului de carne omenească arsă, tînărul simţi cum îi ţîşneşte sudoarea de pe frunte. Credea că leşină.

— Vedeţi, domnule guvernator, e mort de-a binelea, spuse medicul. Arsura la călcîi arată totul. Bietul nebun s-a tămăduit de nebunie şi a scăpat de închisoare.

— Nu cumva îl chema Faria ? întrebă unul dintre ofiţerii care veniseră împreună cu guvernatorul.

— Ba da, domnule. După cîte spunea, purta numele unei vechi familii. De altfel era foarte savant şi cu destulă judecată în toate privinţele, în afară de comoara lui. Dar cînd era vorba de comoară, atunci, vă spun drept, nu te mai puteai înţelege cu el.

— Suferea de boala pe care noi o numim monomanie, spuse medicul.

— N-ai avut nici un motiv să te plîngi de el ? îl întrebă guvernatorul pe temnicerul însărcinat să aducă hrana abatelui.

— Niciunul, domnule guvernator, — răspunse temnicerul, — niciunul ! Ba, dimpotrivă, cîteodată chiar mă distra grozav, povestindu-mi fel de fel. Într-o zi, nevastă-mea era bolnavă, şi el mi-a dat o reţetă care a lecuit-o.

— De, de ! — făcu medicul, — nu ştiam că am de-a face cu un coleg. Nădăjduiesc, domnule guvernator, că-l veţi trata ca atare, adăugă el rîzînd.

— N-avea nici o grijă. Va fi învelit cuviincios, în cel mai nou sac ce se va găsi. Eşti mulţumit ?

— Trebuie să facem această ultimă formalitate în faţa dumneavoastră ? întrebă un temnicer.

— Nici vorbă că da. Dar grăbiţi-vă, doar n-o să rămîn toată ziua în celula asta.

Se auziră noi tropăituri. Peste o clipă, un fîşîit ajunse la urechea lui Dantès, balamalele patului scîrţîiră, un pas greoi de om care duce o povară răsună pe lespezi, apoi patul scîrţîi din nou sub greutatea pusă deasupra lui.

— Pe deseară, spuse guvernatorul.

— O să i se facă vreo slujbă? întrebă un ofiţer.

— N-am cum, răspunse guvernatorul. Preotul mi-a cerut ieri un concediu de opt zile, ca să se ducă la Hyères. Eu l-am asigurat că n-o să moară nici un deţinut. Bietul abate n-avea decît să nu se grăbească şi să aştepte să aibă cine să-i cînte prohodul.

— De, de! — făcu medicul, cu nepăsarea oamenilor de meseria sa, — e doar faţă bisericească; Dumnezeu o să ţină seama şi n-o să-i facă iadului neplăcerea de a-i trimite un popă.

Un hohot de rîs urmă glumei acesteia de prost gust.

Între timp, pregătirea de înmormîntare se desfăşura mai departe.

— Pe deseară, repetă guvernatorul, cînd totul fu gata.

— La ce oră? întrebă temnicerul.

— Păi, pe la zece, unsprezece...

— Mortul va fi vegheat?

— La ce bun? O să închidem celula ca şi cînd ar fi viu, şi atîta tot.

Apoi paşii se depărtară, vocile se stinseră cu încetul. Se auzi uşa cu broasca ei scîrţîitoare şi cu zăvoarele scrîşnitoare, şi o tăcere mai mohorîtă decît a singurătăţii, tăcerea morţii, năpădi totul, pînă şi sufletul îngheţat al tînărului.

Atunci Edmond ridică încet lespedea cu capul şi privi atent în cameră.

Camera era goală. Dantès ieşi din galerie.

Capitolul XX

CIMITIRUL CASTELULUI D'IF

Pe pat, întins de-a lungul şi abia luminat de lumina ceţoasă care pătrundea prin fereastră, se vedea un sac de postav grosolan, sub ale cărui cute largi se deslușea o formă lungă şi ţeapănă: era veşmîntul de pe urmă a lui Faria, acel giulgiu atît de ieftin, după cum spusese paznicul. Aşadar totul se sfîrşise. Între Dantès şi bătrînul său prieten se afla de pe acum o stavilă materială: nu-i mai putea vedea ochii rămaşi deschişi, ca să privească dincolo de moarte, nu mai putea strînge mîna aceea iscusită, care ridicase din calea lui vălul ce tăinuia lucrurile ascunse. Faria, tovarăşul folositor, bun, atît de apropiat sufletului său, nu mai exista decît în amintire. Atunci Edmond se aşeză la căpătîiul patului aceluia îngrozitor şi se cufundă într-o tristeţe mohorîtă şi amară.

Singur! Era din nou singur! Îl împrejmuise iar tăcerea, se găsea din nou în faţa neantului!

Singur! Nu mai putea nici măcar să vadă, nici măcar să audă unica fiinţă care-l mai lega de pămînt! Nu era mai bine ca, asemenea lui Faria, să pornească spre Dumnezeu, ca să-i ceară dezlegarea tainei vieţii, chiar cu riscul de a trece prin lugubra poartă a suferinţelor?

Gîndul sinuciderii, alungat de prietenul său, îndepărtat de prezenţa acestuia, se ivi din nou, ca o năluca, lîngă cadavrul lui Faria.

— Dac-aş putea să mor, îşi spuse Edmond, l-aş regăsi, fără doar şi poate. Dar cum să mor? E-atît de uşor! adăugă el rîzînd. Voi rămîne aici şi mă voi zvîrli asupra primului venit, îl voi sugruma şi mă vor ghilotina.

Dar, cum se întîmplă în marile dureri ca şi în ma-

rile furtuni, cînd prăpastia se află între două creste de valuri, Dantès dădu înapoi în fața morții acesteia înjositoare și trecu grabnic de la deznădejde la o sete vie și arzătoare de viață.

— Să mor? Nu! strigă el. E păcat să fi trăit și să fi suferit atîta, ca să mor acum. Ar fi fost bine să mor cu ani în urmă, cînd luasem hotărîrea asta, dar acum ar însemna să-mi ajut eu singur ursita nenorocită. Nu! Vreau să trăiesc și să lupt pînă la capăt, vreau să-mi recuceresc fericirea furată. Înainte de a muri n-am voie să uit că trebuie să-mi pedepsesc călăii și, poate, — cine știe? — să răsplătesc vreun prieten. De acum însă voi rămîne uitat aici și nu voi mai ieși din celulă decît la fel ca Faria...

Dar, rostind cuvîntul acesta, Edmond încremeni cu privirea ațintită în gol, ca un om lovit pe neașteptate de un gînd și înspăimîntat de gîndul său. Se ridică dintr-o dată, își duse mîinile la frunte ca și cum l-ar fi cuprins amețeala, ocoli de cîteva ori camera și se opri iar în fața patului...

— Oh, îngăimă el, cine mi-a trimis gîndul acesta? Oare tu, Doamne? Dacă numai morții ies liberi de aici, să luăm locul morților!

Și fără să-și lase timp să se răzgîndească, temîndu-se parcă să nu-i dea minții vremea de a-i nimici hotărîrea deznădăjduită, Dantès se plecă spre sac, îl deschise cu cuțitul făcut de Faria, scoase cadavrul din sac, îl duse în celula lui, îl culcă pe pat, îl acoperi cu zdreanța pe care obișnuia să și-o pună el însuși pe spinare, îl înveli cu pătura sa, îi sărută pentru cea din urmă oară fruntea înghețată, încercă să-i închidă ochii răzvrătiți, care continuau să rămînă deschiși și înfricoșători, pentru că lipsea din ei gîndirea, îi întoarse capul spre zid, în așa fel încît temnicerul, aducîndu-i masa de seară, să-l creadă culcat, cum îl găsise adeseori, reintră în galerie, trase patul la zid, reintră în carcera lui Faria, luă din dulap acul și ața, își lepădă zdrențele ca să se simtă sub pînza sacului un corp gol, se strecură în sacul

descusut, se aşează aşa cum stătuse cadavrul, şi cusu tăietura sacului pe dinăuntru.

Dacă, din nenorocire, ar fi intrat cineva în clipa aceea, i-ar fi putut auzi bătăile inimii.

Dantès ar fi putut să facă toate acestea după vizita de seară, dar se temea ca nu cumva guvernatorul să-şi schimbe hotărîrea şi să poruncească să fie luat cadavrul de acolo.

Atunci orice speranţă ar fi fost pierdută.

În orice caz, acum planul lui era întocmit.

Iată ce avea de gînd să facă:

Dacă pe drum groparii şi-ar fi dat seama că duc un om viu în locul unui mort, Dantès n-avea să le dea răgaz să-şi revină; cu o lovitură zdravănă de cuţit putea străpunge sacul de sus şi pînă jos, profitînd de spaima groparilor şi scăpînd. Dacă ar fi încercat să-l prindă avea cuţitul la îndemînă.

Dacă aveau să-l ducă la cimitir şi să-l pună într-o groapă s-ar fi lăsat acoperit cu ţărînă, apoi, fiind noapte, de cum s-ar fi întors groparii cu spatele, el ar fi săpat o ieşire prin pămîntul moale şi-ar fi fugit. Nădăjduia că nu vor pune prea mult pămînt deasupra lui şi că va putea ieşi.

Dacă s-ar fi înşelat, şi dacă, dimpotrivă, ţărîna ar fi fost prea grea, ar fi murit înăbuşit, şi cu asta, basta! Se termina odată!

Dantès nu mîncase nimic, încă din ajun, dar dimineaţa nu se gîndise la foame, şi nu se gîndea încă nici acum. Situaţia lui era prea critică, pentru a se mai putea gîndi la altceva.

Primul pericol care îl păştea era ca nu cumva temnicerul, aducîndu-i hrana la ora şapte, să observe schimbarea făcută. Din fericire însă de zeci de ori pînă atunci, fie din silă faţă de oameni, fie din pricina ostenelii, Dantès îl primise culcat pe temnicer şi, de obicei, în asemenea cazuri, omul îi punea pe masă pîinea şi supa şi pleca fără să-i vorbească.

Dar, de data aceasta, temnicerul se putea abate de la mutismul lui obişnuit, putea să-i vorbească şi,

văzînd că Dantès nu-i răspunde, putea să se apropie de pat şi să descopere tot.

Cînd se făcu aproape şapte, Dantès fu cuprins de temeri adevărate. Apăsîndu-şi inima cu o mînă, el încercă să-i înăbuşe bătăile, în timp ce cu cealaltă mînă îşi ştergea sudoarea care-i şiroia pe tîmple. Din cînd în cînd, fiorii îi străbăteau tot corpul şi-i strîngeau inima ca într-o menghine de gheaţă. Atunci credea că-şi dă sufletul.

Orele trecură fără să se audă nici o mişcare în castel, şi Dantès înţelese că a scăpat de primejdie; ăsta era un semn bun.

In sfîrşit, spre ora fixată de guvernator, se auziră paşi pe scară. Edmond înţelese că venise momentul. Îşi adună tot curajul, reţinîndu-şi suflarea. Ce fericit ar fi fost dacă şi-ar fi putut reţine în acelaşi timp şi în acelaşi fel şi zvîcnirile grăbite ale arterelor!

Paşii a doi oameni se opriră la uşă. Dantès bănui că veniseră să-l ia cei doi gropari. Bănuiala lui se schimbă în certitudine, cînd auzi zgomotul pe care îl făcură punînd targa jos.

Uşa se deschise şi o lumină cernită pătrunse pînă la ochii lui Dantès. Prin pînza care îl acoperea, el văzu două umbre apropiindu-se de pat. O a treia rămăsese la uşă, ţinînd un felinar în mînă. Cei doi oameni care se apropiaseră de pat apucară sacul, fiecare de cîte un capăt.

— Măi, dar greu mai e pentru un slăbănog bătrîn! se miră cel care-l ridicase de cap.

— Se zice că fiecare an îţi îngreuiază ciolanele cu o jumătate de kilogram, spuse cel care îl apucase de picioare.

— Ai făcut laţul? întrebă primul.

— Doar nu-s prost să mă încarc de pomană, răspunse celălalt. O să-l fac cînd vom ajunge.

— Aşa e. Hai să pornim.

„Despre ce laţ poate fi vorba?“ se întrebă Dantès în sinea lui.

Presupusul mort fu mutat de pe pat pe targă. Edmond se înţepeni, ca să-şi joace cît mai bine rolul de răposat. Îl puseră pe targă, şi convoiul, luminat de omul cu felinarul care mergea înainte, urcă scara.

Dintr-o dată năvăli aerul proaspăt şi tare al nopţii. Edmond recunoscu mistralul şi avu o senzaţie neaşteptată, plină de plăceri şi de temeri.

Purtătorii mai făcură vreo douăzeci de paşi, apoi se opriră şi lăsară targa jos.

Unul dintre ei se depărtă, şi Dantès îi auzi paşii răsunînd pe lespezi.

„Unde oi fi, oare?“ se întrebă el.

— Da' ştii că nu-i uşor de loc, spuse cel care rămăsese, aşezîndu-se pe marginea tărgii.

In prima clipă, Dantès simţi imboldul să încerce să fugă, dar, din fericire, se stăpîni.

— Hei, dobitocule, luminează locul, n-auzi? Sau vrei să nu mai găsesc ce caut? strigă groparul care se depărtase.

„Ce-o fi căutînd? se întrebă Dantès. O cazma, desigur“.

Un mormăit de satisfacţie îi dădu de veste că groparul găsise ceea ce căutase.

— Oricum, — spuse celălalt, — nu merge uşor.

— Da, dar n-o să piardă nimic că ne-a aşteptat, răspunse celălalt.

Şi vorbind astfel, groparul se apropie de Edmond, care îl auzi punînd lîngă el un obiect greu şi răsunător. In aceeaşi clipă o funie îi înconjură picioarele, strîngîndu-l tare şi dureros.

— Hei, ai înnodat laţul? întrebă groparul care stătuse deoparte.

— Şi încă cum! Nici că se poate mai bine.

— Atunci să pornim.

Şi targa ridicată îşi reluă drumul.

Mai făcură aproape cincizeci de paşi, apoi se opriră ca să deschidă o poartă şi porniră iar la drum. Cu cît înaintau mai mult, cu atît Dantès auzea mai lim-

pede zgomotul valurilor spărgîndu-se de stîncile pe care e clădit castelul.

— Afurisită vreme! spuse unul dintre gropari. Pe o noapte ca asta nu-i bine să fii în larg.

— Da, abatele o să se ude al naibii, răspunse celălalt. Şi izbucniră amîndoi în rîs.

Dantès, deşi nu prea le înţelesese gluma, simţi cum i se zbîrleşte părul de spaimă.

— Ei, iată că am ajuns, spuse primul gropar.

— Hai mai încolo, îl îndemnă celălalt. Doar ştii că ultimul a rămas în drum, zdrobit de stînci, şi că guvernatorul ne-a zis a doua zi că sîntem nişte nevolnici.

Mai merseră vreo patru-cinci paşi, urcînd mereu, apoi Dantès se simţi apucat de cap şi de picioare şi legănat.

— Una, spuseră groparii.

— Două!

— Trei!

În aceeaşi clipă, Dantès se simţi zvîrlit într-un gol fără fund, zburînd prin aer ca o pasăre rănită, prăbuşindu-se, prăbuşindu-se într-una, cu inima îngheţată de groază. Deşi era tras în jos de ceva greu, care îi grăbea zborul rapid, i se păru că prăbuşirea durează un veac. În sfîrşit, cu un zgomot înspăimîntător, pătrunse ca o săgeată într-o apă îngheţată, care îl făcu să scoată un strigăt, înăbuşit pe dată de scufundare.

Dantès fusese zvîrlit în mare, spre al cărei fund îl trăgea o ghiulea de treizeci şi şase, legată la picioarele lui.

Cimitirul castelului d'If era marea.

Capitolul XXI

INSULA TIBOULEN

Năucit şi aproape sufocat, Dantès avu totuşi destulă prezenţă de spirit ca să-şi oprească respiraţia. Cu mîna dreaptă, în care ţinea cuţitul, gata pentru orice nevoie, spintecă repede sacul. Îşi liberă braţele, şi, apoi, capul. Dar în ciuda sforţărilor de-a ridica ghiuleaua, simţi că e tîrît tot mai la fund. Atunci se încordă, căutînd funia care-i lega picioarele, şi, printr-o sforţare uriaşă, o tăie, exact în secunda cînd simţea că se sufocă. Apoi, cu o puternică lovitură din picioare, se ridică, liber, la suprafaţa mării, în timp ce ghiuleaua tîra spre adîncimile necunoscute postavul grosolan, care fusese cît pe-aci să-i devină giulgiu.

De îndată ce trase aer în piept, Dantès se scufundă iar, căci prima măsura care trebuia luată era să nu fie văzut.

Cînd ieşi pentru a doua oară la suprafaţă, se depărtase cu cel puţin cincizeci de paşi de locul căderii. Deasupra capului său văzu cerul negru şi furtunos, pe care vîntul alunga repede cîţiva nori, descoperind uneori vreun colţişor azuriu, ţintuit cu stele. În faţa lui se întindea marea mohorîtă, mugind, iar valurile clocoteau ca la apropierea unei furtuni. În urma lui, mai negru decît marea şi decît cerul, se înălţa ca o nălucă ameninţătoare gigantul de granit, al cărui vîrf întunecat părea un braţ întins să-şi prindă iar prada. Pe cea mai înaltă stîncă, un felinar lumina două umbre.

Lui Dantès i se păru că umbrele acelea se pleacă, neliniştite, spre mare. Într-adevăr, ciudaţii gropari pesemne că auziseră strigătul pe care îl scăpase plutind în spaţiu. Dantès se afundă deci din nou, şi îşi

luă vînt, plutind îndelung între două ape. Mişcarea aceasta îi era, pe vremuri, foarte obişnuită, şi atrăgea de obicei în preajma lui, în golful Pharo, numeroşi admiratori, care îl proclamaseră adeseori cel mai priceput înotător din Marsilia.

Cînd ieşi pe creasta valurilor, felinarul nu se mai vedea.

Acum, Dantès trebuia să se orienteze. Dintre toate insulele ce înconjură castelul d'If, Ratonneau şi Pommègue sînt cele mai apropiate, dar amîndouă sînt locuite. La fel este şi cu insuliţa Daume. Deci insulele cele mai prielnice rămîneau Tiboulen sau Lemaire. Şi una, şi alta se găsesc la o leghe de castelul d' If.

Dantès se hotărî pentru una din ele: dar cum să le poată găsi în bezna ce se îndesea clipă de clipă?

Tocmai atunci văzu licărind, ca o stea, farul de la Planier.

Înotînd de-a dreptul spre far, insula Tiboulen i-ar fi venit cam spre stînga. Luînd-o deci, puţin spre stînga, trebuia să dea peste insula aceasta.

Dar, după cum am spus, între castelul d' If şi insula Tiboulen era cel puţin o leghe.

Adesea, în închisoare, văzîndu-l abătut şi leneş, Faria îi spusese:

— Dantès, nu te lăsa prins de lenevie; cînd ai să încerci să fugi, ai să te îneci dacă nu-ţi menţii puterile.

Sub valurile grele şi mari, sfatul acesta răsunase în urechile lui Dantès; atunci el se grăbise să se ridice şi să taie valurile, ca să vadă dacă într-adevăr nu-şi pierduse forţele. Şi îşi dădu seama, cu bucurie, că inactivitatea silită nu-i răpise de loc puterea şi agerimea. Se simţea încă stăpîn al mării în care se jucase din copilărie.

De altfel, frica, prigonitoarea aceasta care nu se lasă mult aşteptată, îi sporea vigoarea. De fiecare dată cînd se sălta pe vreo undă, Dantès asculta, plecat pe creasta valurilor, dacă nu se aude vreun zgomot. Cer-

ceta cu privirea, cît putea să vadă, şi încerca să străpungă cu ochii bezna deasă. Orice val mai înalt decît celelalte i se părea o luntre pornită în urmărirea lui, şi atunci îşi dubla eforturile, înaintînd fără doar şi poate, dar sleindu-şi puterile.

Totuşi înota, iar groaznicul castel începuse de pe acum să se topească în negurile nopţii. Dantès abia dacă-l mai vedea. Dar îl simţea mereu aproape.

Astfel se scurse o oră, în timpul căreia Dantès, înflăcărat de simţămîntul libertăţii care îi năpădise întreaga fiinţă, continuă să spintece valurile în direcţia hotărîtă.

„Iată, îşi spuse el, în curînd va fi o oră de cînd înot, dar fiindcă am vîntul în faţă cred că mi-am pierdut un sfert din viteză. Cu toate astea, dacă n-am pierdut direcţia, trebuie să fiu acum pe lîngă Tiboulen... Dar dacă m-am înşelat?"

Dantès se înfioră. Încercă o clipă să facă pluta, ca să se mai odihnească. Dar marea era tot mai agitată, şi el îşi dădu seama că mijlocul acesta de a prinde puteri nu putea fi folosit.

„Atunci, fie! îşi spuse el. Voi înota pînă la capăt, pînă ce braţele îmi vor fi istovite, pînă ce trupul îmi va fi năpădit de cîrcei, şi atunci mă voi duce la fund!"

Şi începu să înoate cu toată vigoarea şi cu toată voinţa deznădejdei.

Deodată i se păru că zarea şi aşa destul de întunecată, se înnegreşte şi mai mult, că un nor gros, greoi şi compact se coboară spre el. În aceeaşi clipă simţi o durere cumplită în genunchi: imaginaţia, cu repeziciunea ei neîntrecută, îi şopti atunci că l-a lovit un glonte şi că va auzi îndată detunătura armei. Dar detunătura nu răsună. Dantès întinse mîna şi simţi ceva tare. Îşi trase piciorul întins şi atinse pămîntul. Atunci văzu ce era lucrul pe care îl luase drept un nor.

La douăzeci de paşi înaintea lui se înălţa o îngrămădire de stînci ciudate, părînd un cuptor uriaş, pie-

trificat în clipa celei mai năpraznice arderi: era insula Tiboulen.

Dantès se ridică, înaintă cîţiva paşi şi, mulţumind lui Dumnezeu, se lungi pe vîrfurile de granit care i se părură atunci mai moi decît i se păruse vreodată cel mai moale pat.

Apoi, în ciuda vîntului, în ciuda furtunii şi a ploii ce începuse să cadă, frînt de osteneală, cum era, el se lăsă cuprins de somnul plăcut al omului căruia corpul îi amorţeşte, dar sufletul îi veghează, simţind o fericire nesperată.

Peste o oră, Edmond fu trezit de bubuitul unui trăsnet uriaş: furtuna se dezlănţuise şi biciuia aerul cu zborul ei falnic. Din cînd în cînd fulgerele coborau din cer, asemenea unor şerpi de foc, luminînd valurile şi norii ce se rostogoleau unii înaintea altora, ca undele unui haos fără de sfîrşit.

Dantès, cu ochiul său de marinar, nu se înşelase: se oprise pe ţărmul primei dintre cele două insule. Ajunsese într-adevăr la Tiboulen. O ştia stearpă, descoperită şi neoferind nici un adăpost. Dar cînd avea să se potolească furtuna, nădăjduia să se arunce din nou în mare şi să înoate pînă la insula Lemaire, la fel de stearpă, dar mai întinsă şi deci mai primitoare.

O stîncă ieşită în afară îi oferi un adăpost vremelnic. El se adăposti sub ea, şi aproape în aceeaşi clipă, furtuna izbucni în toată furia ei.

Edmond simţea cum se clatină stînca sub care se adăpostise. Valurile se spărgeau de temelia giganticei piramide şi ţîşneau pînă la el. Deşi nu i se putea întîmpla nimic, se afla în mijlocul zgomotului asurzitor, în mijlocul fulgerelor orbitoare, în prada unei ciudate ameţeli: i se părea că insula tremură sub el şi că, dintr-un moment într-altul, ca un vas ancorat, îşi va rupe cablul şi va fi tîrîtă în mijlocul vîrtejului.

Îşi aminti atunci că nu mîncase de douăzeci şi patru de ore; îi era foame şi sete.

Dantès întinse mîinile şi capul şi bău apa de ploaie din scobiturile unei stînci.

Cînd se ridică, un fulger, care părea că spintecă bolta pînă la picioarele tronului orbitor al lui Dumnezeu, lumină zările. La lumina fulgerului, între insula Lemaire şi Capul Croisille, la un sfert de leghe depărtare, Dantès zări un fel de năluca, lunecînd din înălţimea unui val într-o prăpastie. Era o corăbioară de pescari, mînată de furtună şi de talazuri. Peste o clipă, năluca se ivi iar pe coama unui val, apropiindu-se cu o iuţeală înfricoşătoare. Dantès voi să strige, căută vreo zdreanţă ca s-o fluture şi să le arate oamenilor că merg la pieire, dar şi ei îşi dădeau seama de lucrul acesta. La lumina unui alt fulger, tînărul zări patru oameni ţinîndu-se strîns de catarg şi de odgoanele lui. Un al cincilea se agăţase de cîrma sfărîmată. Fără îndoială că îl văzuseră şi oamenii, căci strigăte deznădăjduite, duse de vijelia şuierătoare, ajunseră pînă la Dantès. Deasupra catargului frînt ca o trestie, o pînză sfîşiată de vînt plesnea aerul, fîlfîind repede. Deodată, funiile care o mai ţineau se rupseră, şi ea pieri, purtată spre adîncimile mohorîte ale cerului, ca o pasăre albă profilîndu-se pe norii întunecaţi.

Atunci se iscă un trosnet înspăimîntător, şi Dantès auzi strigătele de agonie ale oamenilor. Lipit ca un sfinx de stînca sa, de unde privea prăpastia, el văzu, la lumina unui fulger, nava sfărîmată şi, printre rămăşiţele ei, capete şi chipuri deznădăjduite, braţe întinse spre cer.

Apoi totul se cufundă în beznă. Cumplita privelişte ţinuse doar cît lumina fulgerului.

Cu riscul de a se prăbuşi el însuşi în mare, Dantès se repezi pe povîrnişul alunecos al stîncilor. Privi şi ascultă, dar nu mai văzu şi nu mai auzi nimic: nici strigăte, nici sforţări omeneşti. Numai furtuna, această unealtă a cerului, mugea mereu laolaltă cu vînturile şi spumega laolaltă cu valurile.

Încetul cu încetul, vîntul se potoli. Cerul rostogoli spre apus namilele cenuşii ale norilor muiaţi parcă de furtună; bolta albastră se ivi ţintuită de stele

mai strălucitoare ca oricînd. Apoi, spre apus, o fîşie roşiatică de lumină coloră zarea, făcînd să apară în fundul ei rotunjimi vineţii. Valurile răbufniră. O lucire neaşteptată le mîngîie crestele spumegînde, schimbîndu-le în coame de aur.

Se iveau zorile.

In faţa acestei privelişti măreţe, Dantès rămase neclintit şi mut, ca şi cum ar fi văzut-o pentru prima oară. Intr-adevăr, în lungul răstimp cît stătuse în castelul d'If, Dantès uitase cum arată lumina zilei. Intorcîndu-se cu faţa spre fortăreaţă, el cercetă îndelung pămîntul şi marea care-l înconjurau.

Clădirea posomorîtă a castelului răsărea din sînul valurilor, cu măreţia impunătoare a lucrurilor împietrite, ce par că veghează şi poruncesc totodată.

Erau orele cinci dimineaţa. Marea se liniştea din ce în ce.

„Peste două-trei ore, îşi zise Dantès, temnicerul va intra în carcera mea, va da peste cadavrul bietului meu prieten, îl va recunoaşte, mă va căuta zadarnic şi va da alarma. Atunci vor găsi săpătura, tunelul, vor interoga oamenii care m-au zvîrlit în mare şi care, pesemne, m-au auzit strigînd. Apoi, bărci pline cu ostaşi înarmaţi vor porni după nefericitul fugar, ştiindu-l pe aproape. Tunul va înştiinţa întregul ţărm că nu trebuie să-l adăpostească pe omul întîlnit rătăcind, gol şi flămînd. Spionii şi poliţaii din Marsilia vor primi vestea şi vor scotoci ţărmul, în timp ce guvernatorul castelului d'If va porunci să fie cercetată marea. Atunci, fiind hăituit pe apă, împresurat pe uscat, ce se va întîmpla cu mine? Mi-e foame, mi-e frig, am lepădat totul, pînă şi cuţitul salvator, ca să pot înota mai bine. Sînt la cheremul primului ţăran care va voi să cîştige douăzeci de franci predîndu-mă; nu mai am nici putere, nici minte, nici voinţă. Doamne! Doamne! Uită-te dacă n-am suferit îndeajuns şi dacă nu poţi face pentru mine mai mult decît aş putea face eu însumi."

Edmond rosti rugăciunea aceasta înflăcărată, în delir, din pricina istovirii şi a neputinţei de a mai gîndi, privind cu groază spre castelul d'If. Şi tocmai atunci zări ivindu-se în dreptul insulei Pommègue, o navă mică, cu pînza în vînt, părînd un pescăruş ce zboară la înălţimea valurilor. Numai un ochi de marinar ar fi putut să-şi dea seama în zarea încă întunecată a mării că nava era una dintre acele vase lungăreţe, cu un catarg, folosite de genovezi. Venind dinspre Marsilia, vasul se îndrepta spre larg, brăzdînd spuma lucitoare cu prova lui ascuţită, care deschidea drum flancurilor rotunjite.

„Cînd te gîndeşti că aş putea ajunge nava asta într-o jumătate de ceas, dacă nu m-aş teme să fiu întrebat, recunoscut ca fugar, şi dus înapoi la Marsilia! gîndi Edmond. Ce-i de făcut? Ce să spun? Ce poveste să născocesc? Toţi oamenii de soiul acestora sînt contrabandişti, pe jumătate piraţi. Spunînd că navighează din port în port, ei de fapt jefuiesc ţărmul. Sigur că le-ar prinde mai bine să mă vîndă, decît să facă o faptă bună pe degeaba.

Să aştept.

Dar e cu neputinţă să mai aştept: mor de foame. Peste cîteva ceasuri, puţinele puteri pe care le mai am se vor istovi şi ele; şi apoi, ora vizitei se apropie; nu s-a sunat încă alarma; poate că n-au să bănuiască nimic: aş putea să mă dau drept unul din marinarii corăbiei care s-a sfărîmat astă-noapte. Povestea asta ar avea o urmă de adevăr în ea. N-o să aibă cine să mă contrazică, fiindcă s-au înecat toţi. Haidem!"

Şi spunînd aceste cuvinte, Dantès privi spre locul unde se sfărîmase corabia, şi tresări. Pe creasta unei stînci rămăsese agăţată boneta unuia dintre marinarii înecaţi, iar pe aproape pluteau cîteva resturi de carenă, bîrne înţepenite, împinse şi aduse de mare spre poalele insulei, de care se ciocneau ca nişte berbeci neputincioşi.

Cît ai clipi din ochi, Dantès se hotărî: să sări în mare, înotă spre bonetă, şi-o puse pe cap, apucă o bîrnă şi porni să taie drumul vasului.

— Acum sînt salvat, îşi spuse el.

Şi convingerea aceasta îi întări puterile.

Curînd zări vasul genovez care, împins de un vînt potrivnic, gonea între castelul d'If şi turnul Planier. Dantès se temu o clipă ca nu cumva, în loc de a pluti pe lîngă ţărm, să nu pornească spre larg, cum ar fi făcut, de pildă, dacă s-ar fi îndreptat spre Corsica sau spre Sardinia. Dar îşi dădu seama, după cum era manevrat, că vasul ar fi vrut să treacă, aşa cum fac navele ce se îndreaptă spre Italia, printre insulele Jaros şi Calaseraigne.

Între timp, vasul şi înotătorul se apropiaseră pe nesimţite unul de altul, ba chiar, la un moment dat, vasul ajunsese la un sfert de leghe de Dantès. Edmond se săltă pe valuri, fluturîndu-şi cu deznădejde boneta, dar nimeni nu-l zări, şi vasul se întoarse încercînd o manevră. Edmond se gîndi să strige, dar măsurînd din ochi distanţa îşi dădu seama că vocea lui, purtată şi înăbuşită de vînt şi de mugetul valurilor, nu va ajunge pînă la bord.

Atunci se bucură că-i dăduse prin minte să ia grinda cu el. Slăbit cum era, nu s-ar fi putut ţine deasupra apei pînă la vas, iar dacă vasul ar fi trecut fără să-l vadă, ceea ce de asemenea s-ar fi putut întîmpla, fără îndoială că nu s-ar mai fi putut întoarce la ţărm.

Deşi era aproape sigur de linia pe care va merge vasul, Dantès îl urmări, privindu-l neliniştit pînă cînd îl văzu abătîndu-se şi întorcîndu-se spre el.

Atunci înotă ca să-i iasă înainte. Dar abia se apropie puţin, că vasul se şi întoarse din nou.

Cu ultimele puteri, Dantès se ridică aproape în picioare, deasupra valurilor, îşi flutură boneta şi scoase unul dintre strigătele acelea jalnice ale marinarilor deznădăjduiţi, semănînd cu plînsul vreunui duh al mării.

De data aceasta fu văzut şi auzit. Vasul îşi opri manevra şi se întoarse spre el. Totodată Edmond zări o luntre coborîndu-se în apă.

Apoi luntrea, mînată de doi oameni, se îndreptă spre el, bătînd valurile cu cele două vîsle ale ei. Dantès dădu drumul bîrnei de care se gîndea că nu mai are nevoie şi înotă cu putere, ca să scurteze pe jumătate drumul celor ce veneau spre el.

Se bizuise însă pe forţe care-i lipseau şi-şi dădu curînd seama cît de folositoare i-ar fi fost bucata de lemn, dusă de valuri acum, la o sută de paşi mai încolo. Braţele începuseră să-i amorţească, picioarele îşi pierduseră mlădierea, se mişca greoi şi zvîcnind, gîfîia...

Strigă cît putu de tare, iar cei doi vîslaşi îşi sporiră puterile, în timp ce unul dintre ei îi strigă, în italiană:

— Curaj!

Dantès îl auzi tocmai cînd un val, peste care n-avusese putere să sară, îi trecea pe deasupra capului, acoperindu-l de spumă.

Ieşi din nou la suprafaţă, bătînd apa cu mişcările inegale şi deznădăjduite ale unui om gata să se înece, mai strigă o dată şi simţi cum se duce la fund, ca şi cum tot ar mai fi avut legată de picioare ghiuleaua ucigătoare.

Apa îl acoperi, şi, prin ea, Dantès zări cerul vineţiu, pătat cu negru.

O sforţare puternică îl readuse deasupra valurilor. I se păru atunci că îl trage cineva de păr. Apoi nu mai văzu şi nu mai auzi nimic. Leşinase.

Cînd deschise ochii, Dantès se pomeni pe bordul vasului genovez, care-şi continua drumul. Prima lui grijă fu să vadă încotro se îndreptau: vasul se depărta tot mai mult de castelul d'If.

Dantès era atît de istovit, încît strigătul lui de bucurie fu luat drept geamăt de durere.

După cum spuneam, era întins pe punte. Un marinar îi freca braţele şi picioarele cu o pătură de

lînă. Un altul, în care recunoscu pe cel ce-i strigase: „Curaj!" îi dădea să bea dintr-o ploscă pîntecoasă. Al treilea (un marinar bătrîn, pilotul şi patronul corăbiei totodată) îl privea cu sentimentul de milă egoistă al oamenilor abia scăpaţi de o nenorocire, care însă îi poate lovi oricînd, din nou.

Cîteva picături de rom din sticla pîntecoasă reînsufleţiră inima istovită a tînărului, pe cînd frecţiile făcute mereu de către marinarul îngenunchiat în faţa lui îi dezmorţiră braţele şi picioarele.

— Cine eşti? întrebă patronul, vorbind o franţuzească stîlcită.

— Sînt un marinar maltez, îi răspunse Dantès, într-o italiană la fel de stîlcită. Ne întorceam din Siracuza cu o încărcătură de vin şi untdelemn. Furtuna de astă-noapte ne-a prins la capul Morgion şi ne-a sfărîmat vasul de stîncile care se văd colo.

— De unde vii?

— De la stîncile acelea, unde am avut norocul să ajung, în timp ce bietul nostru căpitan îşi zdrobea ţeasta de ele. Ceilalţi trei tovarăşi s-au înecat şi ei. Cred că n-am mai rămas viu decît eu. V-am zărit corabia şi, temîndu-mă să nu rămîn prea multă vreme pe insula aceea izolată şi pustie, m-am urcat pe o rămăşiţă din corabia noastră, încercînd să vă ajung. Vă mulţumesc că mi-aţi salvat viaţa, vorbi apoi Dantès. Cînd unul dintre voi m-a apucat de păr, nu mai puteam...

— Eu te-am prins, spuse un marinar cu faţa cinstită şi prietenoasă, încadrată în favoriţi lungi, negri. Era şi timpul de altfel; te duceai la fund.

— Da, — răspunse Dantès întinzîndu-i mîna, — aşa e, prietene. Îţi mulţumesc încă o dată.

— Pe cinstea mea dacă nu şovăiam, făcu marinarul. Cu barba dumitale, lungă de şase şchioape, şi cu pletele astea de-un cot păreai mai curînd un bandit decît un om de treabă.

Dantès îşi aminti că, într-adevăr, cît timp fusese

întemniţat în castelul d'If, nici nu se tunsese şi nici nu-şi răsese barba.

— Da, — spuse el, — am făcut un legămînt la Maica Domnului del Pie de la Grotta, într-un moment de primejdie, să nu mă tund şi să nu mă rad timp de zece ani. Astăzi se împlinea tocmai termenul, şi eu eram cît pe-aci să mă înec.

— Acum, ce să facem cu tine? întrebă patronul.

— Vai, — răspunse Dantès, — faceţi ce vreţi. Corăbioara pe care lucram nu mai există, căpitanul a murit; după cum vedeţi, eu am scăpat, dar sînt gol puşcă. Din fericire însă, îmi cunosc destul de bine meseria de marinar. Zvîrliţi-mă în primul port din drum şi am să-mi găsesc oricînd de lucru pe vreo corabie de negoţ.

— Cunoşti Mediterana?

— Am călătorit pe ea de cînd eram tînc.

— Ştii locurile bune de ancorat?

— Sînt puţine porturi, chiar dintre cele mai anevoioase, unde să nu pot intra sau să nu pot ieşi cu ochii închişi.

— Păi atunci, ia ascultă, patroane, — spuse marinarul care-i strigase „curaj" lui Dantès, — dacă tovarăşul nu minte, de ce n-ar rămîne cu noi?

— Da, dacă nu minte, făcu patronul, cu un aer îndoielnic. Dar în halul în care se găseşte bietul om, poţi să făgăduieşti multe şi să faci puţine.

— Am să fac mai mult decît am făgăduit, spuse Dantès.

— Ha, ha! rîse patronul, o să vedem noi.

— Oricînd vreţi, continuă Dantès, ridicîndu-se. Incotro mergeţi?

— La Livorno.

—Atunci de ce, în loc să goniţi în salturi şi să vă pierdeţi timpul, nu strîngeţi vîntul mai îndeaproape?

— Fiindcă am nimeri drept în insula Rion.

— O să treceţi la aproape patruzeci de metri de ea.

— La cîrma, — spuse patronul, — să te vedem ce ştii.

Dantès se aşează la cîrmă. O uşoară apăsare îi dovedi că nava, fără să fie de mîna întîia, îl asculta şi nu i se împotrivea.

— La pînza mare şi odgoane! comandă el.

Matelotii îi îndeplinira comanda cu destulă pricepere.

— Şi acum, legaţi odgoanele!

Ordinul fu executat ca şi cel de mai înainte, iar nava, în loc să mai înainteze în salturi, se îndreptă spre insula Rion şi trecu pe lîngă ea, după cum prevăzuse Dantès, la vreo 30—40 de metri spre tribord.

— Bravo! strigă patronul.

— Bravo! repetară marinarii.

Şi priviră toţi cu uimire spre omul acesta, a cărui privire recăpătase o inteligenţă şi al cărui corp recăpătase o vigoare de nebănuit.

— Vedeţi că v-aş putea fi folositor măcar în timpul cursei, le spuse Dantès, părăsind cîrma. Dacă la Livorno nu mă mai vreţi, n-aveţi decît să mă lăsaţi acolo. Iar la prima zi de leafă am să vă dau înapoi hrana şi îmbrăcămintea pe care mi le veţi împrumuta.

— Bine, bine! Dacă nu eşti pretenţios, ne putem înţelege, spuse patronul.

— Un om face cît oricare alt om, răspunse Dantès. Îmi veţi da şi mie cît le daţi celorlalţi, şi gata.

— Păi, nu-i drept, făcu marinarul care-l scosese din apă. Tu ştii mai multe decît noi.

— De ce naiba te amesteci? Ce te priveşte pe pe tine, Jacopo? se supără patronul. Fiecare e liber să se angajeze pentru cît crede.

— E drept, făcu Jacopo. Vorbeam şi eu aşa...

— Mai bine i-ai împrumuta băiatului ăstuia, care e gol, un pantalon şi o bluză, dacă ai cîte două.

— Bluză n-am, — răspunse Jacopo, — dar am o cămaşă şi o pereche de pantaloni.

— Nici nu-mi trebuie mai mult, se bucură Dantès. Îți mulțumesc prietene.

Jacopo își dădu drumul în cală și se reîntoarse peste cîteva clipe, aducînd veșmintele pe care Dantès le îmbrăcă nespus de bucuros.

— Acum îți mai trebuie ceva ? întrebă patronul.

— O bucată de pîine și încă o înghițitură din romul acela strașnic de adineauri. E cam mult de cînd n-am mîncat și n-am băut nimic.

Într-adevăr, trecuseră de atunci aproape patruzeci de ore.

I se aduse un codru de pîine, iar Jacopo îi întinse plosca.

— Cîrma la babord ! strigă căpitanul, întorcîndu-se spre cîrmaci.

Dantès privi în direcția cîrmei și-și duse plosca la gură, dar rămase cu ea în aer.

— Ia te uită ! Ce se petrece la castelul d'If ? se miră patronul.

Într-adevăr, un nouraș alb, pe care Dantès îl zărise, se ivise deasupra meterezurilor bastionului de sud ale castelului d' If.

Peste o secundă, o bubuitură depărtată ajunse pînă la corabia genoveză.

Marinarii ridicaseră capetele, privindu-se între ei.

— Ce-o fi asta ? întrebă patronul.

— O fi scăpat vreun deținut, astă-noapte, — spuse Dantès, — și acum trag tunul de alarmă.

Patronul aruncă o privire spre tînărul care, spunînd aceste cuvinte, își dusese plosca la gură. Dar îl văzu sorbind licoarea cu atîta liniște și mulțumire, încît, dacă ar fi avut cît de cît o bănuială, ea ar fi pierit așa cum i se ivise.

— Al naibii de tare, romul ăsta ! făcu Dantès, ștergîndu-și cu mîneca fruntea scăldată în sudoare.

„În orice caz, își spuse patronul, dacă el e, cu-atît mai bine ; am dat peste un om care știe să se descurce."

Sub motiv că e ostenit, Dantès ceru să stea la

cîrmă. Cîrmaciul, încîntat că mai scapă puţin, îl întrebă din ochi pe patron. Acesta îi făcu semn că îi poate încredinţa cîrma noului său tovarăş.

Stînd astfel, Dantès putu să-şi ţină privirea aţintită spre ţărmul Marsiliei.

— În cîte ale lunii sîntem astăzi? îl întrebă el pe Jacopo, care i se aşezase alături, după ce nu se mai văzu castelul d'If.

— În 28 februarie, răspunse Jacopo.

— Şi în ce an? mai întrebă Dantès.

— Cum adică? M-ai întrebat în ce an?

— Da,— răspunse Dantès, — te-am întrebat anul.

— Ai uitat în ce an sîntem?

— Ce vrei să fac? rîse Dantès. Am trecut printr-o spaimă astă-noapte, de eram cît p-aci să-mi pierd minţile. Din pricina asta mi s-a cam slăbit ţinerea de minte; aşa că, te întreb, ne aflăm în 28 februarie al cărui an?

— Al anului 1829, răspunse Jacopo.

Trecuseră paisprezece ani, zi după zi, de cînd Dantès fusese arestat.

Intrase la vîrsta de nouăsprezece ani în castelul d'If, şi ieşea la treizeci şi trei de ani.

Un zîmbet dureros îi flutura pe buze. Dantès se întrebă ce-o fi devenit Mercédès în tot acest timp cît îl crezuse mort.

Apoi un fulger de ură i se aprinse în ochi, gîndindu-se la cei trei oameni cărora le datora o captivitate atît de îndelungată şi de cumplită.

Şi el îşi reînnoi legămîntul de răzbunare necruţătoare, rostit în închisoare împotriva lui Danglars, Fernand şi Villefort.

Iar legămîntul acesta nu era o ameninţare deşartă căci, la ora aceea, nici corabia cea mai rapidă din Mediterana n-ar fi putut ajunge din urmă nava genoveză, care gonea cu toate pînzele întinse spre Livorno.

Capitolul XXII

CONTRABANDIŞTII

Lui Dantès nu-i trebui să petreacă nici măcar o zi pe bord, ca să-şi dea seama cu cine are de a face. Fără să fi urmat şcoala abatelui Faria, vrednicul patron al *Tinerei-Amélie*, căci aşa se numea corăbioara genoveză, ştia aproape toate limbile care se vorbesc în jurul marelui lac numit Mediterana, de la limba arabă şi pînă la provensală. Lucrul acesta îl scutea de tălmacii plictisitori şi uneori indiscreţi, şi-i dădea putinţa să se înţeleagă cum nu se poate mai bine fie cu oamenii de pe navele întîlnite pe mare, fie cu cei din luntrele zărite de-a lungul coastelor, fie, în sfîrşit, cu oamenii fără nume, fără patrie, fără rost, care hoinăresc pe lespezile cheiurilor din preajma porturilor maritime, trăind din venituri necunoscute şi ascunse, care parcă le-ar pica de-a dreptul din cer, fiindcă n-au nici o meserie vizibilă. Se înţelege, aşadar, că Dantès nimerise pe bordul unei corăbii de contrabandişti.

De aceea patronul îl primise cu oarecare neîncredere: era bine cunoscut tuturor vameşilor de pe coastă şi, cum între el şi domnii aceştia exista un schimb de şiretlicuri care de care mai iscusite, patronul crezuse la început că Dantès era vreun trimis de-al fiscului şi că foloseşte un mijloc atît de dibaci doar ca să pătrundă în tainele meseriei. Dar felul strălucit în care Dantès ieşise din încurcătură, îndrumînd vasul pe drumul cel mai scurt, îl convinsese pe deplin. Cînd văzuse mai apoi dîra de fum plutind deasupra bastionului castelului d'If şi cînd auzise bubuitul îndepărtat al exploziei, patronului i se năzărise o clipă că l-a primit pe bord pe acela

ale cărui intrări și ieșiri erau, asemenea intrărilor și ieșirilor regilor, salutate cu salve de tun. Faptul acesta, trebuie s-o mărturisim, îl neliniștise mai puțin decît dacă oaspetele său ar fi fost vameș. Dar și bănuiala aceasta îi pierise curînd, ca și prima, văzînd cît de liniștit stătea noul său marinar.

Dantès se bucură deci de avantajul de a ști cine-i este patron, fără ca patronul să știe cine este el. Oricum îl sucirăși-l răsuciră bătrînul marinar sau tovarășii săi, el o ținu una și bună, dînd numeroase amănunte despre Neapole, pe care îl cunoștea la fel de bine ca pe Marsilia și rămînînd la prima istorisire, cu o siguranță care-i făcea cinste memoriei. Așa se întîmplă că genovezul, cît era el de dibaci, se lăsă dus de nas de Dantès, în sprijinul căruia veneau blîndețea firii, priceperea în meseria marinărească și, mai cu seamă, iscusita lui șiretenie.

Și apoi, poate că genovezul era unul dintre acei oameni care nu știu niciodată decît ceea ce trebuie să știe și nu cred decît ceea ce au interes să creadă.

Așa stăteau lucrurile cînd ajunseră la Livorno.

Acolo, Edmond trebui să treacă printr-o nouă încercare: să vadă dacă se va recunoaște pe sine însuși, după ce nu-și mai văzuse chipul timp de paisprezece ani. Păstrase o amintire destul de exactă despre înfățișarea sa ca tînăr și avea să vadă cum arăta ca bărbat în toată firea. Tovarășilor săi le spusese că și-a îndeplinit legămîntul; la Livorno poposise de vreo douăzeci de ori pînă atunci și cunoștea un bărbier pe strada Sfîntul Ferdinand. Intră deci la acesta, ca să-și rețeze barba și pletele.

Bărbierul se uită uimit la omul cu plete lungi și cu barba deasă și neagră, care semăna cu unul din frumoasele capete pictate de Tițian. Pe atunci nu se purtau încă barba și părul atît de lungi; astăzi un bărbier s-ar mira numai dacă un bărbat înzestrat cu asemenea podoabe fizice ar vrea să se lipsească de ele.

Bărbierul livornez își începu munca fără să spună nimic.

Cînd totul fu gata, cînd Edmond își simți obrajii rași pe deplin, cînd pletele lui fură scurtate atît cît trebuie, ceru o oglindă și se privi.

Avea treizeci și trei de ani, după cum am spus, și cei paisprezece ani de închisoare îi aduseseră, ca să zicem așa, o mare schimbare în înfățișare.

Dantès intrase în castelul d'If cu obrazul bucălat, surîzător și înfloritor al tînărului fericit, căruia i-au izbutit primii pași în viață și vede viitorul ca pe o urmare firească a trecutului. Toate acestea se schimbaseră mult.

Fața lui ovală se alungise, gura lui zîmbitoare căpătase liniile tari și precise ale hotărîrii; sprîncenele i se arcuiseră sub o singură cută, îngîndurată; din fundul ochilor, plini de o tristețe adîncă, izbucneau din cînd în cînd fulgerele mohorîte ale silei de oameni și ale urei; obrazul, ferit atîta vreme de lumina zilei și de arșița soarelui, căpătase culoarea aceea mată, care dă o frumusețe deosebită oamenilor din nord, atunci cînd au părul negru; știința serioasă pe care și-o însușise îi răsfrîngea pe întregul chip o aureolă de liniște înțeleaptă; printre altele, deși era destul de înalt de felul lui, Dantès căpătase acea vîrtoșenie pe care o are totdeauna un trup concentrîndu-și forțele în el.

După eleganța formelor nervoase și plăpînde, urmase vigoarea formelor pline și musculoase. Cît despre vocea sa, rugăciunile, gemetele și blestemele i-o schimbaseră, făcînd-o să aibă cînd o blîndețe ciudată, cînd o tonalitate aspră, aproape răgușită.

Printre altele, fiindcă stătuse atîta vreme în întuneric, ochii lui căpătaseră însușirea neobișnuită de a vedea și noaptea, așa cum văd hienele și lupii.

Văzîndu-și chipul, Edmond zîmbi: ar fi fost cu neputință ca prietenul său cel mai bun, dacă i-ar

mai fi rămas un astfel de prieten, să-l recunoască. Abia dacă se mai recunoştea el însuşi.

Patronul *Tinerei-Amélie,* care ţinea foarte mult să păstreze printre oamenii săi un om de valoarea lui Edmond, îi propusese să-i dea un acont din viitoarea plată, şi Edmond primise. Ieşind de la bărbierul unde fusese săvîrşită prima schimbare, cea dintîi grijă a lui Edmond fu să intre într-un magazin şi să-şi cumpere un costum complet de marinar. Un asemenea costum e foarte simplu : se compune dintr-un pantalon alb, o bluză dungată şi o bonetă.

În costumul acesta, după ce-i înapoie lui Jacopo bluza şi pantalonii împrumutaţi, Dantès se înfăţişă patronului *Tinerei-Amélie,* căruia trebui să-i repete din nou povestea sa. Patronul nu voia în ruptul capului să recunoască în tînărul acesta elegant pe omul cu barbă stufoasă, cu pletele încîlcite de alge şi cu trupul muiat de apa mării, cules gol şi gata să-şi dea duhul, pe puntea navei sale.

Atras de înfăţişarea lui plăcută, îi reînnoi lui Dantès propunerile de angajare. Dar Dantès, care îşi avea planurile sale, nu vru să primească decît o angajare pe trei luni.

Altminteri, echipajul *Tinerei-Amélie* era foarte muncitor şi supus faţă de ordinele patronului, care luase obiceiul să nu-şi piardă timpul. Abia trecuseră opt zile de la sosirea la Livorno, că pîntecele rotunjit al navei se şi umpluse cu ţesături de tulpan înflorat, cu bumbac prohibit, cu pulbere englezească şi cu tutun pe care regia uitase să-şi pună pecetea. Toată încărcătura trebuia scoasă din Livorno, port liber, şi debarcată pe coasta Corsicei, de unde nişte afacerişti se însărcinau s-o treacă în Franţa.

Porniră. Edmond spintecă din nou marea aceasta albastră, prima zare a tinereţii lui, atît de adesea revăzută în visele din temniţă. Lăsă Gorgona în dreapta, Pianosa în stînga, şi înaintă spre patria lui Paoli şi a lui Napoleon.

A doua zi, urcîndu-se ca de obicei, devreme, pe punte, patronul îl văzu pe Dantès stînd sprijinit de peretele vasului şi aruncînd priviri ciudate spre o îngrămădire de stînci granitice, pe care zorile o scăldau în lumina lor trandafirie. Treceau pe lîngă insula Monte Cristo.

Tînăra-Amélie lăsă insula la vreo trei sferturi de leghe, spre tribord, şi-şi urmă drumul spre Corsica.

Trecînd pe lîngă insula cu nume atît de răsunător pentru el, Dantès se gîndea că n-avea decît să sară în valuri, ca să ajungă într-o jumătate de oră pe pămîntul acesta al făgăduinţei. Dar ce ar fi putut să facă acolo, fără unelte ca să scoată comoara, fără arme ca s-o apere? Şi apoi, ce aveau să creadă marinarii? Ce avea să spună patronul? Era mai bine să aştepte.

Din fericire, Dantès ştia să aştepte: îşi aşteptase timp de paisprezece ani libertatea. Acum, cînd era liber, putea prea bine să mai aştepte bogăţia şase luni sau un an.

Iar dacă i s-ar fi făgăduit, n-ar fi primit oare libertatea şi fără bogăţie?

Şi apoi comoara aceasta nu era cumva închipuită? Născută în creierul bolnav al bietului abate Faria, nu murise ea oare o dată cu el?

E adevărat că scrisoarea, scrisoarea cardinalului Spada, era ciudat de precisă.

Şi Dantès îşi repetă în gînd, de la un capăt la altul, scrisoarea din care nu uitase nici un cuvînt.

Se înseră. Dantès văzu insula trecînd prin toate culorile amurgului şi pierzîndu-se în beznă, pentru întreaga lume. Dar ochii lui, obişnuiţi cu bezna temniţei, continuau să o vadă, fără îndoială, căci el rămase ultimul pe punte.

A doua zi se treziră în dreptul Aleriei. Înaintară în zig-zag întreaga zi. Seara se aprinseră focuri pe ţărm. Nu mai încăpea nici o urmă de îndoială, după cum erau aşezate focurile, că se putea debarca. Un

felinar fu înălțat, în loc de pavilion, pe catargul micului vas, și înaintară pînă la o bătaie de pușcă de țărm.

Dantès băgase de seamă că, pentru împrejurarea aceasta solemnă, pe cînd se apropiau de țărm, patronul *Tinerei-Amélie* instalase pe bord două pușcoace, asemănătoare flintelor de metereze, care, fără să facă cine știe ce zgomot, ar fi putut trimite la o mie de pași o ghiulea zdravănă.

Dar pentru seara aceea măsura de prevedere se dovedi a nu avea nici un rost. Totul se petrecu în modul cel mai liniștit și mai politicos cu putință. Patru luntrii se apropiară fără zgomot de corabie, care, nici vorbă că pentru a le cinsti cum se cuvine, își lăsă propria ei barcă pe mare. Pînă la urmă, cele cinci luntrii se descurcară atît de bine, încît la ora două dimineața întreaga încărcătură de pe bordul *Tinerei-Amélie* fusese trecută pe țărm.

Patronul *Tinerei-Amélie* era un om atît de ordonat, încît chiar în aceeași noapte împărți cîștigul: partea fiecăruia se ridica la o sută de livre toscane, adică aproape optzeci de franci.

Dar călătoria nu se sfîrșise încă. Porniră spre Sardinia. Era vorba să încarce din nou corabia care abia fusese descărcată.

A doua operație se desfășură la fel de bine ca și cea dintîi. *Tînăra-Amélie* trecea printr-o zodie norocoasă.

Noua încărcătură era destinată ducatului de Lucca și cuprindea, aproape în întregime, țigări de Havana și vin de Xeres și de Malaga.

Cînd ajunseră însă acolo, avură de furcă cu vama, veșnica dușmană a patronului *Tinerei-Amélie*. Un vameș rămase mort pe loc și doi marinari fură răniți. Unul dintre ei era Dantès. Un plumb îi străpunsese mușchii umărului drept.

Dantès se simțea aproape fericit de încăierarea aceasta și aproape mulțumit de rană. Lecțiile lor aspre îi arătaseră cum privește primejdia și cum în-

dură suferința. Privise primejdia rîzînd, iar cînd primise lovitura, rostise, ca un filozof grec: „Suferință, tu nu ești o nenorocire".

Apoi, cînd îl cercetase pe vameșul aproape mort, își dăduse seama că, fie din cauza înfierbîntării pricinuite de luptă, fie din cauza slăbirii simțămintelor omenești, vederea rănitului abia dacă îl mișcase. Dantès se găsea pe drumul dorit și se îndrepta spre țintă: inima îi era aproape împietrită.

Văzîndu-l cum cade, Jacopo îl crezuse mort și se repezise spre el. Îl ridicase și, după aceea, îl îngrijise ca un tovarăș minunat.

Așadar lumea nu era atît de bună pe cît o vedea doctorul Pangloss, dar nici atît de rea pe cît o vedea Dantès, fiindcă Jacopo, deși n-avea să se aștepte de pe urma lui Edmond decît la o creștere a părții cuvenite din cîștig, se arătase totuși atît de îngrijorat pentru viața lui.

Din fericire, Dantès, după cum am spus, era doar rănit. Mulțumită unor ierburi culese în anumite epoci și vîndute contrabandiștilor de către niște babe din Sardinia, rana i se închise repede. Atunci Edmond se gîndi să-l încerce pe Jacopo și-i oferi, în schimbul îngrijirilor date, partea lui de cîștig, dar Jacopo se supără și nu vru să primească nici în ruptul capului.

Așa se întîmplă că, la devotamentul plăcut pe care Jacopo i-l închinase lui Edmond din prima clipă cînd îl văzuse, Edmond răspunse cu oarecare afecțiune. Dar Jacopo nici nu cerea mai mult: el ghicise, din instinct, deplina superioritate a lui Edmond, superioritate pe care acesta reușise să o ascundă celorlalți tovarăși. Și vrednicul marinar era mulțumit de puținul dăruit de către Edmond.

De aceea, în lungile zile ale călătoriei, cînd nici o primejdie nu pîndea nava pe întinsul mării albastre și cînd, datorită vîntului prielnic care îi umfla pînzele, vasul n-avea nevoie decît de ajutorul cîrma-

ciului, Edmond, cu o hartă marină în mînă, se făcu învăţătorul lui Jacopo, aşa cum bietul abate Faria fusese învăţătorul său. Îi arătă cum e alcătuit ţărmul, îi explică variaţiile busolei, îl învăţă să citească în marea carte deschisă deasupra capetelor noastre, numită cer, unde Dumnezeu a scris pe azur cu litere de diamante.

Iar cînd Jacopo îl întreba :

— La ce bun să ştie atîtea lucruri un biet marinar ca mine ?

Edmond îi răspundea :

— Cine ştie ? Poate că într-o bună zi vei fi căpitanul unei corăbii ; compatriotul tău, Bonaparte, a ajuns împărat.

Uitasem să spun că Jacopo era corsican.

Aproape două luni şi jumătate se scurseseră în cursele acestea neîncetate. Edmond devenise marinar de cabotaj la fel de iscusit, pe cît de îndrăzneţ fusese pe vremuri ca marinar de larg. Făcuse cunoştinţă cu aproape toţi contrabandiştii de pe coastă ; învăţase toate semnele tainice, cu ajutorul cărora aceşti jumătate-piraţi se înţeleg între ei.

Trecuse de vreo douăzeci de ori prin faţa insulei Monte-Cristo, dar nu găsise încă prilejul să debarce.

Atunci luase o hotărîre :

Peste puţin, cînd angajamentul pe *Tînăra-Amélie* trebuia să-i înceteze, avea să închirieze pe socoteala lui o barcă (putea să facă lucrul acesta, căci, în diferitele curse făcute, adunase vreo sută de piaştri), şi, sub un motiv oarecare, avea să meargă la insula Monte-Cristo.

Acolo avea să-şi înceapă cercetările în deplină libertate.

Adică nu chiar în deplină libertate căci, fără îndoială, avea să fie spionat de cei ce trebuiau să-l ducă acolo.

Dar, în lumea asta, fără risc nu se poate.

Temniţa îl învăţase pe Dantès să fie prevăzător, şi el ar fi vrut să nu rişte nimic.

Oricît ar fi căutat însă alte mijloace ca să ajungă în insula atît de dorită, şi oricît de bogată i-ar fi fost închipuirea, nu vedea cum ar fi putut ajunge acolo decît venind cu o luntre.

Astfel de îndoieli îl frămîntau pe Dantès, cînd, într-o seară, patronul, care avea mare încredere în el şi-ar fi vrut să-l păstreze pe bord, îl luă de braţ şi-l duse într-o tavernă, pe via del Oglio, unde obişnuiau să se întîlnească cei mai dibaci contrabandişti din Livorno.

Acolo se tratau de obicei afacerile făcute pe litoral. Dantès mai intrase de două sau de trei ori în această bursă maritimă şi, văzîndu-i adunaţi aici pe cutezătorii piraţi ai unei coaste de aproape două mii de leghe, se întrebase de cîtă putere n-ar fi putut dispune omul care ar fi ajuns să-şi impună voinţa sa tuturor acestor fire adunate laolaltă sau împrăştiate.

Acum se punea la cale o afacere mare: era vorba de o corabie încărcată cu covoare turceşti, ţesături de Levant şi caşmir; trebuia găsit un loc neutru unde să se poată face schimbul; apoi trebuia încercat ca toate mărfurile să fie lăsate pe coastele Franţei.

Dacă reuşea afacerea, cîştigul ar fi fost enorm: i-ar fi revenit fiecăruia cincizeci sau şaizeci de piaştri.

Patronul *Tinerei-Amélie* propuse ca loc de debarcare insula Monte-Cristo, care, fiind cu totul pustie şi neavînd pe ea nici soldaţi şi nici vameşi, părea aşezată în mijlocul mării din timpul Olimpului păgîn, de către Mercur, zeul negustorilor şi al hoţilor, bresle pe care noi le-am împărţit în două, dacă nu chiar le-am despărţit, şi pe care antichitatea, după cîte se pare, le punea în aceeaşi categorie.

Auzind numele insulei Monte-Cristo, Dantès tresări de bucurie. Ca să-şi ascundă emoţia, se ridică şi făcu înconjurul tavernei afumate, unde toate dialectele lumii cunoscute se contopeau în limba francă.

Cînd se apropie din nou de cei doi comeseni,

popasul la Monte-Cristo şi plecarea expediţiei fuseseră hotărîte chiar pentru noaptea următoare.

Îl întrebară şi pe Edmond, iar el fu de părere că insula era cum nu se poate mai sigură şi că marile acţiuni, pentru a fi duse cu bine la capăt, trebuiau săvîrşite fără răgaz.

Prin urmare nu se schimbă nimic din planul hotărît. Se înţeleseră să pornească în seara zilei următoare şi să încerce să ajungă spre seara celei de a doua zile în apele insulei neutre, dat fiind că marea era liniştită şi vîntul prielnic.

Capitolul XXIII

INSULA MONTE-CRISTO

Printr-unul din norocurile neașteptate care li se întîmplă cîteodată celor loviți multă vreme de soartă, Dantès avea să-și atingă, în sfîrșit, ținta, folosind un mijloc simplu și firesc: avea să pună piciorul în insulă, fără să stîrnească bănuiala cuiva.

O singură noapte îl mai despărțea doar de plecarea mult așteptată.

Noaptea aceasta a fost una dintre cele mai frămîntate din viața lui. În timpul ei îi veniră în minte toate posibilitățile bune sau rele. Dacă închidea ochii vedea scrisoarea cardinalului Spada, scrisă pe zid, cu litere de foc. Dacă aținea o clipă, visele cele mai nesăbuite i se învîrtejeau în creier: cobora în grote cu pardoseli de smaralde, cu pereți de rubine, cu stalactite de diamante. Perlele picurau una cîte una, cum se scurg de obicei picăturile apelor subterane.

Încîntat, fermecat, Edmond își umplea buzunarele cu nestemate. Apoi ieșea la lumină, și toate nestemate se preschimbau în simple pietricele. Atunci încerca să intre din nou în grotele minunate, abia întrezărite, dar drumul se răsucea în spirale fără sfîrșit: intrarea devenea invizibilă. Degeaba își răscolea mintea obosită ca să găsească magicul cuvînt care-i deschideau pescarului arab peșterile neasemuite ale lui Ali-Baba. Totul era zadarnic. Comoara dispărută reintra în stăpînirea duhurilor pămîntului, cărora nădăjduise o clipă să le-o răpească.

Ziua se scurse aproape la fel de înfrigurată ca și noaptea; dar ea aduse judecata în ajutorul imagi-

naţiei, şi Dantès putu să-şi întocmească planul care pînă atunci îi plutise nedesluşit în creier.

Veni seara, şi o dată cu ea veniră pregătirile de plecare. Ele fură pentru Dantès un mijloc de a-şi ascunde emoţia. Incetul cu încetul căpătase autoritate asupra tovarăşilor săi, comandîndu-le ca şi cum el ar fi fost stăpînul vasului. Şi fiindcă ordinele lui erau totdeauna limpezi, precise şi uşor de îndeplinit, tovarăşii i se supuneau nu numai cu grabă, dar şi cu plăcere.

Bătrînul marinar îl lăsa în voie. Şi el îşi dăduse seama de superioritatea lui Dantès asupra celorlalţi marinari şi chiar asupra sa. Vedea în Edmond un urmaş firesc şi-i părea rău că n-are o fată, ca să şi-l lege mai îndeaproape, prin însurătoare.

La şapte seara, totul fu gata. La şapte şi zece trecură pe lîngă far, tocmai în clipa cînd farul se aprindea.

Marea era liniştită. Dinspre sud-vest adia o boare răcoroasă. Călătoreau sub bolta de azur pe care Dumnezeu aprindea, unul cîte unul, farurile sale, care cuprind fiecare cîte o lume. Dantès le spuse celorlalţi că se pot culca şi că va sta el la cîrmă.

Dacă maltezul (fiindcă aşa i se spunea lui Dantès) spunea o asemenea vorbă, era de ajuns, şi fiecare se putea culca liniştit.

Aşa se întîmpla uneori: Dantès, zvîrlit din singurătate în lume, simţea cîteodată nevoia de singurătate. Şi nu exista pe lume singurătate mai adîncă şi mai poetică totodată, decît aceea a unei corăbii ce pluteşte singură pe mare, în întunericul nopţii, în tăcerea imensităţii şi sub privirile Domnului.

De data aceasta, singurătatea îi fu plină de gînduri; noaptea fu luminată de năluciri; tăcerea fu însufleţită de făgăduielile lui.

Cînd patronul se deşteptă, nava înainta cu toate pînzele întinse: nu exista peticel de pînză neumflat

de vînt. Goneau cu peste două leghe şi jumătate pe oră.

In zare, insula Monte-Cristo creştea văzînd cu ochii.

Edmond dădu nava pe mîna stăpînului ei şi se duse, la rîndul său, să se întindă în hamac. Dar, cu toate că nu dormise în timpul nopţii, îi fu cu neputinţă să adoarmă.

Peste două ore el se urcă iar pe punte. Corabia se afla în preajma insulei Elba. Erau în dreptul Marecianei şi trecuseră de insula turtită şi verde a Pianosei. In albastrul cerului se vedea înălţîndu-se vîrful învăpăiat al insulei Monte-Cristo.

Dantès îi porunci cîrmaciului să cîrmească spre babord, în aşa fel ca Pianosa să rămînă spre dreapta. Îşi făcuse socoteala că manevra aceasta avea să scurteze drumul cu două sau trei noduri.

Pe la orele cinci seara se vedea întreaga privelişte a insulei. Datorită limpezimii atmosferice, a luminii razelor soarelui în declin, se puteau zări cele mai mici amănunte.

Edmond mînca din ochi grămada de stînci colorată în toate culorile amurgului, de la trandafiriu aprins, pînă la albastru închis. Din timp în timp simţea să-i ard obrajii. Fruntea i se înroşise. Un nor purpuriu îi juca pe dinaintea ochilor.

Niciînd vreun jucător, punîndu-şi toată averea în joc, pe o aruncătură de zar, n-a putut simţi neliniştea pe care o simţea Edmond pe culmile nădejdei.

Se făcu noapte. La orele zece seara traseră la ţărm. *Tînăra-Amélie* sosise prima la întîlnire.

Cu toată stăpînirea de sine, Dantès nu se putu abţine: sări primul pe ţărm. Dacă ar fi cutezat, ar fi sărutat pămîntul, ca Brutus.

Noaptea era neagră, dar pe la orele unsprezece luna se ridică din mare, argintîndu-i fiecare cută. Apoi, pe măsură ce astrul se înălţa, razele lui prinseră să joace în cascade albe de lumină, deasupra stîncilor îngrămădite.

Oamenii din echipajul *Tinerei-Amélie* cunoșteau insula. Era unul dintre popasurile lor obișnuite. Cît despre Dantès, el o văzuse în fiecare dintre călătoriile lui spre Levant, dar nu călcase niciodată pe ea.

De aceea îl întrebă pe Jacopo:

— Unde o să ne petrecem noaptea?

— Pe bordul corăbiei, firește, îi răspunse marinarul.

— Nu ne-am simți mai bine în grote?

— În care grote?

— În grotele insulei.

— Nu cunosc nici o grotă, spuse Jacopo.

O sudoare rece îi broboni fruntea lui Dantès.

— Nu sînt grote pe insula Monte-Cristo? întrebă el.

— Nu.

Dantès rămase o clipă buimăcit. Își spuse apoi că grotele putuseră să fie acoperite în urma vreunui accident, sau chiar astupate, pentru mai multă siguranță, de către cardinalul Spada.

Într-un asemenea caz, totul era deci să regăsească intrarea pierdută. Ca s-o caute în timpul nopții, n-ar fi avut nici un rost. Dantès amînă deci cercetările pentru a doua zi. De altminteri, un semnal înălțat pe mare, la vreo jumătate de leghe de insulă și căruia *Tînăra-Amélie* îi răspunse îndată printr-un semnal asemănător, arăta că venise timpul să înceapă munca.

Vasul întîrziat, anunțat prin semnalul ce trebuia să-i arate ultimului sosit că se poate apropia fără nici o grijă, se ivi curînd, alb și tăcut ca o fantomă, și ancoră la vreo două sute de metri de țărm.

Transportul începu îndată.

Lucrînd, Dantès se gîndea la uralele de bucurie pe care le-ar fi scos oamenii aceia dacă el și-ar fi rostit în gura mare gîndul care-i zumzuia neîncetat în urechi și în inimă. Dar, dimpotrivă, nu numai că

nu-şi destăinui minunata sa taină, ci se temu chiar să nu fi vorbit prea mult şi să nu fi trezit bănuieli prin plecările şi venirile lui, prin întrebările repetate, prin observaţiile amănunţite şi prin continua preocupare. Din fericire, cel puţin pentru împrejurarea aceasta, trecutul dureros îi răsfrîngea pe chip o tristeţe de negrăit, iar licărirĩle voioşiei, întrezărite prin acest nor, se stingeau ca fulgerele.

Nimeni nu bănui aşadar nimic, iar cînd, a doua zi, luîndu-şi flinta, pulberea şi plumbii, Dantès spuse că ar vrea să vîneze vreuna din numeroasele capre sălbatice care săreau din stîncă în stîncă, toată lumea puse plimbarea aceasta pe seama dragostei de vînătoare sau a dorinţei de singurătate. Doar Jacopo stărui să-l însoţească. Dantès, nu se împotrivi, temîndu-se ca nu cumva sila lui dè a fi însoţit să nu stîrnească bănuieli. Dar abia făcu un sfert de leghe de drum, cînd găsi prilejul să tragă şi să ucidă un ied. Îl trimise atunci pe Jacopo să-l ducă tovarăşilor săi şi-l îndemnă să-l frigă. De asemenea îi ceru să-l cheme şi pe el, printr-un foc de puşcă, să-şi ia partea, atunci cînd vînatul va fi fript. Cîteva fructe uscate şi o carafă cu vin de Monte-Pulciano trebuiau să completeze ospăţul.

Dantès îşi continuă drumul, uitîndu-se din cînd în cînd înapoi. Ajuns pe creasta unei stînci îi văzu, la vreo trei sute cincizeci de metri sub el, pe tovarăşi, printre care se afla şi Jacopo, îndeletnicindu-se cu pregătirea prînzului, sporit datorită dibăciei lui Dantès.

Edmond îi privi o clipă, cu zîmbetul trist şi blînd al omului superior.

„Peste două ceasuri, îşi spuse el, oamenii aceştia vor pleca mai bogaţi cu cincizeci de piaştri, ca să meargă să-şi pună viaţa în joc şi să încerce să cîştige alţi cincizeci. Se vor înapoia apoi, cu o avere de o sută de livre, ca să o cheltuiască într-un oraş oarecare, cu mîndria sultanilor şi cu încrederea na-

babilor. Acum nădejdea mă umple de dispreţ pentru bogăţia lor, care mi se pare cea mai jalnică sărăcie: mîine însă, poate că dezamăgirea mă va sili să privesc sărăcia asta jalnică aşa cum aş privi fericirea supremă... Dar, nu, nu se poate! Faria, neîntrecutul savant, nu cred să se fi înşelat. Şi-apoi, aş prefera mai bine să mor decît să duc mai departe viaţa aceasta nenorocită şi josnică.

Astfel, Dantès, care cu trei luni în urmă nu-şi dorea nimic altceva decît libertatea, simţea acum că libertatea nu-i mai era de ajuns şi năzuia spre bogăţie. Dar nu era vina lui, ci a lui Dumnezeu, care, mărginind puterile omului, i-a dat în schimb dorinţe nemărginite! Între timp, înaintînd pe o potecă pierdută printre doi pereţi de stîncă, de-a lungul drumului săpat de un torent, pe unde se părea că niciodată nu mai călcase vreun picior omenesc, Dantès se apropie de locul unde bănuia că trebuie să fie grotele. Înaintînd pe lîngă ţărm şi cercetînd cu deosebită atenţie cele mai mici amănunte, i se păruse că zăreşte pe anumite stînci din partea aceasta, crestături săpate de mîna omului.

Vremea care acoperă cu mantia ei de ierburi lucrurile materiale, aşa cum le acoperă cu mantia ei de uitare pe cele sufleteşti, părea să fi cruţat semnele făcute cu oarecare regularitate şi în scopul de a arăta o urmă. Totuşi, din loc în loc, semnele dispăreau sub tufele de mirt înflorite în buchete mari, pline de flori, sau sub straturi de muşchi. Edmond era silit atunci să înlăture crengile sau să ridice muşchiul, ca să regăsească semnele ce îl călăuzeau prin labirintul acesta. Semnele găsite îi umplură inima de nădejdi. De ce, la urma urmei, nu le-ar fi crestat chiar cardinalul, ca să poată, în cazul cînd se ivea vreo catastrofă nepreväzută, să le folosească drept ghid nepotul său? Un loc atît de singuratic părea cum nu se poate mai nimerit pentru un om care ar fi vrut să îngroape o comoară. Dar oare semnele

trădătoare nu atrăseseră şi alţi ochi în afara acelora pentru care fuseseră săpate? Iar insula, cu minunile ei întunecate, îşi păstrase oare taina ei minunată?

Cînd ajunse doar la vreo şaizeci de paşi depărtare de port, lui Edmond, pe care tovarăşii săi nu-l puteau vedea din pricina terenului frămîntat, i se păru că semnele crestate se sfîrşesc: dar la capătul lor nu află nici o grotă. O stîncă rotundă şi mare, aşezată pe o temelie zdravănă, părea a fi singura ţintă către care duceau semnele. Văzînd-o, Edmond îşi zise că poate nu ajunsese decît la început, în loc să ajungă la capăt, de aceea se întoarse şi porni înapoi.

Intre timp, tovarăşii pregăteau masa, cărau apă de la izvor, aduceau pîinea şi fructele pe uscat şi frigeau iedul. Chiar în clipa cînd scoteau iedul din frigare, îl zăriră pe Edmond sărind din stîncă în stîncă, sprinten şi îndrăzneţ ca o capră de munte. Jacopo trase un foc de armă, ca să-l cheme la masă. Vînătorul îşi schimbă atunci direcţia şi porni în goană spre ei. Dar, pe cînd toţi urmăreau din ochi goana lui asemănătoare unui zbor şi socoteau dibăcia drept nesăbuinţă, ca şi cum ar fi vrut să le îndreptăţească temerile, Edmond făcu un pas greşit: tovarăşii îl văzură clătinîndu-se în vîrful unei stînci, scoţînd un strigăt şi dispărînd.

Se năpustiră cu toţii deodată, fiindcă Edmond le era drag tuturor; dar tot Jacopo sosi cel dintîi.

El îl găsi pe Edmond zăcînd la pămînt, plin de sînge şi aproape leşinat. Se prăbuşise din vîrful unei stînci de şase sau şapte metri înălţime. Îi turnară în gură cîteva picături de rom şi leacul acesta, care-i mai folosise o dată, se arătă şi acum la fel de folositor.

Edmond deschise ochii, se văită că-l doare rău genunchiul, că simte o apăsare pe ţeastă şi junghiuri groaznice în şale. Marinarii vrură să-l ducă la ţărm,

dar cînd îl atinseră, deşi Jacopo avea grijă să nu-i facă rău, el le spuse gemînd că nu se simte în stare să îndure drumul.

E lesne de înţeles că nici nu mai putea fi vorba de masă pentru Edmond. Dar el le ceru tovarăşilor săi, care n-aveau nici un motiv să postească, să se întoarcă la locul lor. Cît despre el, îi încredinţă că n-are nevoie decît de puţină odihnă şi că la reîntoarcere au să-l găsească mai bine.

Marinarii nu se lăsară prea mult rugaţi: le era foame, aroma iedului fript ajungea pînă acolo, iar lupii de mare nu prea umblă cu mofturi.

Peste un ceas se reîntoarseră. Edmond nu putuse să facă altceva decît să se tîrască vreo zece paşi, ca să se sprijine de o stîncă acoperită cu muşchi.

Dar în loc să i se potolească durerile, ele păreau că devin tot mai de nesuferit. Bătrînul patron, fiind silit să ridice ancora în dimineaţa aceea, ca să-şi ducă încărcătura la graniţa dintre Piemont şi Franţa, între Nisa şi Fréjus, stărui ca Dantès să încerce să se ridice. Dantès se căzni cît putu, dar după fiecare sforţare se prăbuşi, gemînd şi pălind.

— Şi-a frînt şalele, spuse patronul, încet. Dar n-are a face. E un tovarăş bun şi nu trebuie să-l lăsăm; să încercăm să-l ducem pe bord.

Dar Dantès spuse că mai bine ar vrea să moară decît să rabde durerile groaznice prilejuite de mişcare, oricît de uşoară ar fi fost ea.

— Atunci fie ce-o fi, — spuse patronul, — numai să n-aud că am lăsat fără ajutor un tovarăş vrednic, ca tine. O să plecăm tocmai deseară.

Marinarii se mirară auzindu-l vorbind astfel, dar niciunul dintre ei nu se împotrivi. Patronul era un om atît de neînduplecat, încît îl vedeau pentru prima oară amînînd, măcar cu cîteva ore, plecarea într-o călătorie.

Dar nici Dantès nu voia ca din pricina lui să se

facă o încălcare atît de gravă a regulilor disciplinei stabilite pe bord.

— Nu, — spuse el, — am fost neîndemînatic şi se cuvine să trag singur urmările neîndemînării mele. Lăsaţi-mi cîţiva biscuiţi, o puşcă, pulbere şi plumbi, ca să ucid capre sălbatice sau chiar să mă apăr, şi un tîrnăcop, să-mi fac un fel de adăpost dacă veţi întîrzia prea mult să veniţi după mine.

— Dar ai să mori de foame, încercă să-l convingă patronul.

— Mai bine să mor de foame decît să rabd durerile groaznice pe care mi le-ar pricinui o singură mişcare.

Patronul se întoarse spre corabia care se legăna în port, cu pînzele abia ridicate, gata să pornească în larg, de îndată ce i s-ar fi ridicat cu totul pînzele.

— Ce să facem, maltezule! oftă el. Nici să te lăsăm aşa nu putem, dar nici să rămînem.

— Plecaţi, plecaţi! stărui Dantès.

— O să lipsim cel puţin opt zile, şi la întoarcere va trebui să facem un ocol ca să ajungem iar la tine.

— Ascultă, — vorbi Dantès, — dacă în două-trei zile întîlniţi vreun vas de pescari sau de orice fel, îndreptîndu-se spre meleagurile astea, spuneţi-i că-i voi da douăzeci şi cinci de piaştri ca să mă ducă la Livorno. Dacă nu găsiţi niciunul care să se învoiască, veniţi voi să mă luaţi.

Patronul clătină din cap.

— Ascultă patroane Baldi, — se amestecă Jacopo, — ar fi un mijloc să împăcăm lucrurile: plecaţi voi şi rămîn eu să-l îngrijesc pe rănit.

— Şi ai să-ţi laşi partea ta de cîştig ca să rămîi cu mine? se miră Dantès.

— Da, — spuse Jacopo, — rămîn fără părere de rău.

— Eşti un băiat de treabă, Jacopo, şi Domnul îţi va răsplăti bunăvoinţa; numai că, mulţumesc, n-am

nevoie de nimeni. După o zi sau două de odihnă, am să mă ridic iar pe picioare şi nădăjduiesc să găsesc pe stîncile astea destule ierburi minunate pentru răni.

Şi, cu un zîmbet ciudat pe buze, Dantès strînse călduros mîna lui Jacopo, dar nu se clinti din hotărîrea de a nu pleca şi de a rămîne singur.

Contrabandiştii îi aduseră ceea ce le ceruse şi plecară de lîngă Edmond, întorcîndu-se de cîteva ori şi făcîndu-i de fiecare dată semne cît se poate mai prieteneşti, iar Edmond le răspunse doar fluturîndu-şi mîna, ca şi cum nu şi-ar fi putut mişca restul corpului.

Apoi, după ce nu-i mai văzu:

„E curios, îşi spuse Dantès, rîzînd, e curios că dovezile de prietenie şi mărturiile de devotament se găsesc tocmai la astfel de oameni".

Tîrîndu-se cu grijă pînă în vîrful unei stînci care îi acoperea priveliştea mării, Edmond privi de-acolo corăbioara genoveză sfîrşind ridicarea pînzelor, apoi clătinîndu-se graţios, ca un pescăruş gata să-şi ia zborul, şi pornind în larg.

Peste un ceas, ea dispăruse cu totul, sau cel puţin nu se mai zărea din locul unde rămăsese rănitul.

Atunci Dantès se ridică mai mlădios şi mai sprinten decît caprele sălbatice care săreau printre mirtii crescuţi pe stînci, apucă puşca într-o mînă, tîrnăcopul în cealaltă mînă, şi porni în goană spre stînca la care duceau semnele.

— Şi acum, — strigă el, amintindu-şi povestea pescarului arab auzită de la Faria, — şi acum, Sesam, deschide-te!

Capitolul XXIV

ULUIRE

Soarele făcuse aproape o treime din drumul său zilnic, iar razele de mai, calde şi înviorătoare, cădeau pe stîncile ce păreau că simt şi ele căldura. Mii de greieri, pierduţi printre buruieni, ţîrîiau încet, continuu şi monoton. Frunzele mirţilor şi ale măslinilor fremătau, cu un foşnet aproape metalic. Fiecare pas făcut de Edmond pe granitul încălzit punea pe goană şopîrle ca smaraldele. Pe povîrnişurile înclinate se zăreau făcînd salturi lungi, caprele sălbatice, care-i atrag uneori pe vînători. Într-un cuvînt, insula era locuită, vie, însufleţită, şi totuşi, Edmond se simţea singur sub mîna lui Dumnezeu.

Îl încerca nu ştiu ce tulburare, asemănătoare cu teama : era neîncrederea stîrnită de lumină, care te face să bănuieşti, chiar într-un pustiu, că te urmăresc ochi iscoditori.

Simţămîntul acesta era atît de puternic, încît înainte de a-şi începe munca, Edmond se opri, puse jos tîrnăcopul, îşi luă puşca, se urcă pentru cea din urmă oară pe stînca cea mai înaltă din insulă şi privi cu luare-aminte de jur împrejur.

Dar atenţia nu-i fu atrasă nici de Corsica poetică, ale cărei case le putea zări, nici de Sardinia aproape necunoscută, întinzîndu-se ceva mai departe, nici de Elba cu amintirile ei măreţe, şi nici de linia nedesluşită a zării, în care ochiul obişnuit al marinarului deosebea minunata Genovă şi negustorescul Livorno. Nu. Ceea ce îi atrase atenţia era corabia plecată în zori şi nava genoveză, abia pornită în larg.

Corabia abia se mai zărea, gata să dispară în strîmtoarea Bonifacio ; nava, mergînd în sens opus,

plutea de-a lungul Corsicei, pe care se pregătea s-o ocolească.

Văzîndu-le, Dantès răsuflă uşurat.

Apoi îşi întoarse privirile spre lucrurile mai apropiate. Se văzu pe vîrful cel mai ridicat al insulei, ca o statuie firavă a soclului acestuia uriaş. Sub el nu se afla nici un om, în preajma lui nu se vedea nici o luntre: nimic altceva decît marea azurie lovind poalele insulei şi împodobindu-le, în veşnica ei izbire, cu o dantelă de argint.

Atunci el coborî grăbit, dar cu multă băgare de seamă: se temea să nu i se întîmple tocmai acum un accident asemănător celui simulat atît de bine şi cu atîta iscusinţă.

După cum am spus, Dantès mersese din nou după semnele crestate pe stînci şi văzuse că ele duceau spre un fel de golfuleţ tăinuit, ca locul de scăldat al unei nimfe din vechime. Golfuleţul acesta avea o deschidere destul de largă şi un fund destul de adînc ca să poată adăposti şi ascunde o corăbioară de felul celor numite *speronare*. Atunci, urmînd firul inducţiilor, firul acela pe care, în mîinile abatelui Faria îl văzuse călăuzindu-i mintea cu atîta ingeniozitate prin labirintul presupunerilor, Dantès se gîndi că, pesemne, nedorind să fie văzut, cardinalul Spada se oprise în golfuleţ şi-şi ascunsese acolo micul său vas, urmînd apoi calea arătată de crestături, iar la capătul căii acesteia îşi îngropase comoara.

Presupunerea aceasta îl readuse pe Dantès lîngă stînca rotundă.

Dar un gînd îl frămînta şi-i răsturna toate ideile despre dinamică: cum fusese oare cu putinţă ca o asemenea stîncă, grea de cinci sau şase mii de kilograme, să fie urcată acolo unde se găsea, fără folosirea unor forţe neobişnuite?

Deodată lui Dantès îi dădu prin minte că, în loc să fie ridicată, stînca fusese coborîtă.

Şi se avîntă el însuşi deasupra stîncii, ca să-i regăsească prima temelie.

Într-adevăr, își dădu curînd seama că fusese săpată o pantă ușoară. Stînca alunecase de la locul ei și se oprise unde se găsea acum. O altă stîncă, mare cît un bolovan obișnuit, îi servise drept proptea. Pietrele și pietricelele din preajmă fuseseră potrivite cu grijă, ca să astupe golurile. Lucrarea aceasta de zidărie fusese acoperită cu pămînt vegetal, iarba crescuse deasupra ei, se întinsese mușchiul, încolțiseră cîteva semințe de mirt și de lentisc și acum bătrîna stîncă părea lipită de pămînt.

Dantès înlătură țărîna cu grijă și recunoscu sau crezu că recunoaște în întregime iscusitul vicleșug folosit.

Atunci începu să sape cu tîrnăcopul peretele intermediar, cimentat de vreme.

După vreo zece minute de muncă, peretele slăbi dîndu-i putința să scobească o deschizătură cam cît grosimea mîinii.

Dantès tăie măslinul cel mai gros pe care îl găsi, îl curăți de crengi, îl vîrî în groapa săpată și-și făcu o pîrghie.

Dar stînca era prea grea și totodată prea proptită de bolovan ca s-o poată clinti vreo putere omenească, chiar dacă ar fi fost însăși puterea lui Hercule.

Dantès se gîndi atunci că trebuie să dărîme neapărat bolovanul care servea de proptea.

Dar cum?

El se uită în dreapta și-n stînga, așa cum fac oamenii cînd se găsesc la ananghie, și dădu cu ochii de un corn de berbec sălbatic, plin cu pulbere, dăruit lui de către Jacopo.

Zîmbi: născocirea drăcească avea să-l ajute.

Cu ajutorul tîrnăcopului, Dantès scobi între stîncă și bolovan o gaură pentru pușcat, cum fac minerii cînd vor să-și scuture brațele de prea multă osteneală, apoi o umplu cu pulbere și, în sfîrșit, destrămîndu-și batista și răsucind-o și pe ea prin pulbere, făcu un fitil.

După ce aprinse fitilul, Dantès se depărtă.

Explozia răsună curînd; stînca fu săltată o clipă cu o forţă nemaipomenită, iar bolovanul se sfărîmă. Prin mica deschizătură săpată de Dantès mai înainte se năpustiră o sumedenie de gîze înspăimîntate, iar o năpîrcă uriaşă, paznica drumului acestuia tainic se rostogoli pe inelele ei albăstrii şi dispăru.

Dantès se apropie. Stînca, acum fără proptea, se înclinase spre prăpastie. Neobositul cercetător îi dădu ocol, alese punctul cel mai şubred, îşi rezemă pîrghia de unul din colţuri şi, asemenea lui Sisif, împinse cu toată puterea pîrghia.

Stînca, zdruncinată de lovitură, se clătină. Dantès îşi spori sforţările. Părea unul dintre titanii care dezrădăcinează munţii ca să se lupte cu stăpînul zeilor. În sfîrşit, stînca se clinti, se rostogoli, săltă, se prăbuşi şi pieri cufundîndu-se în mare.

În locul ei rămăsese o scobitură rotundă şi ieşise la iveală o verigă de fier, cimentată în mijlocul unei lespezi pătrate.

Dantès scăpă un strigăt de bucurie şi de mirare: niciodată o primă încercare nu dusese la rezultate mai bune.

Voi să-şi continue munca, dar picioarele îi tremurau atît de tare, inima îi bătea cu atîta putere, iar pe dinăuntrul ochilor îi trecu un fel de nor atît de fierbinte, încît fu silit să se oprească.

Dar şovăiala aceasta nu dură decît o clipă. Edmond vîrî pîrghia în verigă, apăsă cu putere, şi lespedea desprinsă se deschise, dînd la iveală povîrnişul repede al unui soi de scări, care se pierdeau în umbra unei grote din ce în ce mai întunecoase.

Un altul decît el s-ar fi repezit, ar fi strigat de bucurie; dar Dantès se opri, palid, cuprins de îndoieli.

„Să fiu om întreg, îşi spuse el. Deprins cu nenorocirile, să nu mă las cumva înfrînt de o dezamăgire. Altfel, ar însemna că am suferit degeaba! Ţi se zdrobeşte inima dacă, după ce ţi-a crescut peste măsură la răsuflarea caldă a nădejdii, dă înapoi şi

se închide în recea realitate! Faria a visat: cardinalul Spada n-a îngropat nimic în grota asta, în care poate că nici n-a călcat vreodată, sau dacă a venit pe-aici, atunci Cezar Borgia, cutezătorul aventurier, neostenitul și cruntul tîlhar, a venit după el, i-a găsit urma, a mers după aceleași crestături ca și mine, a ridicat lespedea asta, ca și mine, a coborît înaintea mea și n-a mai lăsat nimic după el.

După ce rămase o clipă nemișcat, gînditor, cu ochii aținliți la întunecoasa intrare a grotei, Edmond își spuse mai departe: „Acum, cînd nu mă mai bizui pe nimic, cînd știu că ar fi o nebunie să-mi păstrez vreo nădejde, ceea ce mă mai atrage în aventura asta e numai curiozitatea și atîta tot."

Și rămase mai departe, nemișcat, în prada gîndurilor.

„Da, da, e o aventură să te amesteci în viața de umbre și de lumini a banditului regal, în urzeala de întîmplări stranii din care îi e făcută țesătura bălțată a vieții; împlinirea aceasta de necrezut trebuie să se fi înlănțuit neapărat cu alte lucruri. Da, Borgia a venit într-o noapte aici, cu o torță într-o mînă și cu spada în cealaltă mînă, în timp ce la douăzeci de pași de el, poate chiar lîngă stînca de colo, așteptau doi zbiri mohorîți și amenințători, doi zbiri cercetînd pămîntul, văzduhul și marea, pe cînd stăpînul lor intra, așa cum voi intra eu, despicînd beznele cu brațul lui cumplit și înflăcărat.

Da. Însă ce-o fi făcut Cezar cu zbirii cărora le-a descoperit astfel taina? se întrebă Dantès.

Ceea ce s-a făcut și cu groparii lui Alaric, îngropați o dată cu mortul, își răspunse tot el.

Totuși, dacă ar fi venit, își spuse Dantès mai departe, și dacă ar fi găsit și ar fi luat comoara, Borgia, omul care compara Italia cu o anghinară și o înghițea frunză cu frunză, Borgia, își prețuia prea mult timpul ca să mai zăbovească și să pună stînca la loc, pe temelia ei.

Să cobor."

Atunci coborî, cu surîsul îndoielii pe buze, şoptind acest ultim cuvînt al înţelepciunii omeneşti: „poate că, totuşi!..."

În locul beznei aşteptate şi al unui aer încărcat şi greu, Dantès dădu peste o lumină blîndă, destrămîndu-se în valuri albăstrii. Aerul şi lumina pătrundeau nu numai prin deschizătura făcută de el, ci şi prin zdreliturile stîncilor, nevăzute dinafară, prin care se zărea albastrul cerului, crengile fremătătoare ale stejarilor verzi şi ţesătura spinoasă şi căţărătoare a mărăcinilor.

După ce zăbovi cîteva clipe în grota al cărei aer mai mult călduţ decît umed, mai mult înmiresmat decît închis, părea, pentru căldura din insulă, ceea ce e lumina albastră pentru soare, privirea lui Dantès, deprinsă cu întunericul, putu să răzbată în ungherele cele mai depărtate ale peşterii. Pereţii ei de granit străluceau ca diamantele.

„Iată, fără îndoială, toate comorile lăsate de cardinal, îşi spuse Dantès zîmbind. Iar bietul abate văzînd în vis pereţii aceştia strălucitori şi-a hrănit nădejdile din belşug."

Dar Dantès îşi aminti cuvintele din testamentul pe care îl ştia pe de rost: „în colţul cel mai îndepărtat al celei de a doua deschizături..."

El abia pătrunsese în prima grotă şi trebuia să caute acum intrarea celei de a doua.

Dantès se orientă: a doua grotă se adîncea, firește, înăuntrul insulei. Cercetă straturile de piatră şi bătu în perete, acolo unde credea că trebuie să fie cea de a doua deschidere, ascunsă desigur, pentru mai multă siguranţă.

Tîrnăcopul răsună o clipă, scoţînd din stîncă un sunet a cărui tărie îl făcu pe Dantès să tresară. În sfîrşit, neobositului miner i se păru că o parte din zidul de granit răspunde printr-un ecou mai înăbuşit şi mai adînc la loviturile primite. Îşi plimbă privirile înflăcărate de-a lungul peretelui şi descoperi, cu simţul deţinutului, ceea ce nimeni altul poate n-ar

fi putut descoperi: acolo trebuia să fie o deschizătură.

Totuşi, ca să nu muncească degeaba, Dantès, care ca şi Cezar Borgia ştia cît preţuieşte timpul, ciocăni şi ceilalţi pereţi cu tîrnăcopul, cercetă pămîntul lovindu-l cu patul puştii, dădu la o parte nisipul în locurile mai suspecte şi, negăsind nimic, nedescoperind nimic, se reîntoarse la bucata de perete care sunase atît de promiţător.

Bătu din nou, cu şi mai multă putere.

Atunci văzu un lucru neobişnuit; văzu că sub loviturile uneltei, un soi de tencuială, la fel cu aceea care se pune pe ziduri înainte de a se zugrăvi o frescă, se ridica şi cădea ca nişte solzi, dînd la iveală o piatră alburie şi moale, de felul pietrelor obişnuite pentru zidărie. Deschizătura stîncii fusese astupată cu altfel de pietre, peste ele fusese pusă apoi tencuiala, iar peste tencuială fusese imitată culoarea şi cristalinul granitului.

Dantès lovi atunci cu partea ascuţită a tîrnăcopului, care pătrunse de un deget în uşa-zid.

Acolo trebuia să caute.

Printr-o ciudăţenie a firii omeneşti, cu cît dovezile că Faria nu se înşelase se îngrămădeau ca să-l liniştească pe Dantès, cu atît inima lui neîncrezătoare se lăsa în prada îndoielii şi a deznădejdii. Încercarea aceasta nouă, care ar fi trebuit să-i dea puteri noi, i le răpi şi pe cele pe care le mai avea. Tîrnăcopul coborî, scăpîndu-i aproape din mîini. Dantès îl lăsă jos, îşi şterse fruntea şi urcă spre lumină, spunîndu-şi că merge să vadă dacă nu-l pîndeşte cineva. În realitate, însă, avea nevoie de aer, simţind că leşină.

Insula era pustie, iar soarele, la zenit, părea că o acoperă cu ochiul lui de foc. Departe, cîteva luntrii pescăreşti îşi deschideau aripile pe marea de-un albastru ca safirul.

Dantès nu mîncase încă nimic. Dar i s-ar fi părut o prea mare pierdere de timp ca să mănînce acum. Tra-

se deci o înghiţitură de rom şi se întoarse cu inima întărită în grotă.

Tîrnăcopul, care i se păruse atît de greu, devenise din nou uşor. Îl ridică aşa cum ar fi ridicat o pană şi reîncepu să muncească iar, plin de avînt.

După cîteva lovituri îşi dădu seama că pietrele nu mai erau zidite, ci doar puse unele peste altele şi acoperite cu tencuiala despre care am pomenit. Atunci vîrî vîrful tîrnăcopului într-o crăpătură, apăsă pe mîner şi văzu cu bucurie cum piatra îi cade la picioare.

Din clipa aceea, Dantès nu mai avu altceva de făcut decît să tragă fiecare piatră cu colţul de fier al tîrnăcopului, şi fiecare piatră, la rîndul ei, căzu lîngă cea dintîi.

Dantès ar fi putut să intre, după prima spărtură făcută în zid; dar întîrziind cîteva clipe putea să-şi mai întîrzie convingerea, păstrîndu-şi nădejdea.

În sfîrşit, după ce mai şovăi o clipă, el trecu din prima grotă în cea de-a doua.

Această a doua grotă era mai joasă, mai mohorîtă şi cu o înfăţişare mai înfricoşătoare decît cealaltă. În aerul care nu pătrundea decît prin spărtura abia făcută, se simţea miazma apăsătoare, pe care Dantès se mirase că nu o găsise în prima grotă.

După ce lăsă timp aerului dinafară să învioreze atmosfera aceasta moartă, Dantès intră.

La stînga spărturii se afla un ungher adînc şi întunecos.

Dar, cum am spus, pentru ochii lui Dantès nu existau bezne.

El cercetă cu privirea cea de a doua grotă: era goală ca şi cea dintîi.

Comoara, dacă exista, trebuia să fie îngropată în ungherul acela întunecos.

Ora marii încercări sosise. Între suprema bucurie sau suprema deznădejde, lui Dantès nu-i mai rămăsese decît să scormonească mai puţin de-un metru de ţărînă.

El înaintă spre ungher şi, părînd că ia dintr-o dată o hotărîre, începu să lovească cu sete.

La a cincea sau a şasea lovitură de tîrnăcop, fierul răsună, lovind în fier.

Nicicînd un dangăt funebru, nicicînd un glas înfiorător n-a putut mişca mai mult pe cel ce l-ar fi ascultat. Cu siguranţă că Dantès n-ar fi putut întîlni nimic care să-l facă să pălească mai tare.

Cercetînd locul de alături întîlni aceeaşi rezistenţă, dar cu alt sunet.

— E un cufăr de lemn, legat în fier, îşi spuse el.

În aceeaşi clipă, o umbră trecu repede între el şi lumină.

Dantès dădu drumul tîrnăcopului, îşi apucă puşca, trecu prin spărtură şi se năpusti afară.

O capră sălbatică ţîşnise pe deasupra primei intrări a grotei şi păştea la cîţiva paşi mai încolo.

Ar fi fost un prilej minunat pentru Dantès să-şi asigure hrana, dar el se temu ca detunătura puştii să nu atragă pe cineva.

După ce se gîndi o clipă, tăie un arbore răşinos, îl aprinse la focul încă fumegînd, unde contrabandiştii fripseseră iedul, şi se reîntoarse cu torţa aprinsă în mînă.

Nu voia să piardă nici un amănunt din cele ce avea să vadă.

Apropie torţa aprinsă de groapa neterminată încă şi-şi dădu seama că nu se înşelase: loviturile lui nimeriseră rînd pe rînd şi în fier, şi în lemn.

Dantès înfipse torţa în pămînt şi-şi reluă lucrul.

În cîteva clipe curăţă locul pe o lungime de aproape un metru şi pe o lăţime de peste o jumătate de metru şi putu să vadă un cufăr din lemn de stejar, legat în fier dăltuit. În mijlocul capacului, deasupra unei plăci de argint, pe care pămîntul n-o înnegrise încă, străluceau armele familiei Spada, adică o spadă de-a curmezişul unui scut oval, cum sînt scuturile italieneşti, avînd deasupra o pălărie de cardinal.

Dantès le recunoscu de îndată: abatele Faria i le desenase de nenumărate ori.

Acum nu mai încăpea nici o îndoială: comoara se afla acolo, fără doar şi poate; altfel nu s-ar fi luat atîtea măsuri ca să se îngroape un cufăr gol.

Pe scurt, totul fu curăţat împrejurul cufărului, şi Dantès văzu apărînd, una după alta, încuietoarea de la mijloc, prinsă între două lacăte, şi mînerele de pe părţile laterale. Toate acestea erau dăltuite aşa cum se dăltuia în epoca aceea, cînd arta dădea preţ metalelor celor mai de rînd.

Dantès prinse cufărul de cele două torţi şi încercă să-l ridice: încercarea se dovedi însă peste puterile lui.

Dantès încercă atunci să-l deschidă: încuietoarea şi lacătele se ţineau tari. Credincioşii paznici păreau că nu vor să dea comoara.

Dantès vîrî partea lată a tîrnăcopului între cufăr şi capac, apăsă mînerul, şi capacul, după ce scîrţîi, sări în sus. O crăpătură largă a scîndurii făcu nefolositoare încuietorile. Ele căzură la rîndul lor, strîngînd încă în unghiile ţepene scîndurile crăpate în cădere. Cufărul se deschise.

O ameţeală, cu neputinţă de învins, îl cuprinse pe Dantès; el îşi luă puşca, o încărcă şi o puse alături. Apoi închise mai întîi ochii aşa cum fac copiii cînd vor să zărească, în noaptea strălucitoare a închipuirii lor, pe un cer încă luminat, mai multe stele decît ar putea să numere. Cînd îi redeschise, rămase uluit.

Cufărul era împărţit în trei despărţituri.

In prima străluceau taleri de aur cu sclipiri roşiatice.

In cea de a doua se aflau bucăţi nestrujite şi puse în ordine, dar care nu mai păstraseră decît greutatea şi valoarea aurului.

In sfîrşit, din cea de a treia despărţitură, pe jumătate plină, Edmond vîntură în pumni diamantele, perlele, rubinele, care, asemenea unor cascade scli-

pitoare, făceau căzînd unele peste altele zgomotul pe care-l face grindina cînd bate în geamuri.

După ce atinse, pipăi, își înfundă mîinile tremurătoare în aur și în nestemate, Edmond se ridică și începu să se plimbe prin peșteră cu exaltarea fremătătoare a unui om în pragul nebuniei. Sări pe o stîncă de unde putea privi marea, dar nu zări nimic. Era singur, singur de tot, cu bogățiile nenumărate, uluitoare, fabuloase, care-i aparțineau. Visa oare sau era treaz? Se afla în prada unui vis trecător sau strîngea la piept o realitate aievea?

Simțea nevoia să-și revadă aurul, dar totodată simțea că în clipa aceea n-ar fi avut tăria să-l privească. Edmond își sprijini o clipă mîinile pe creștetul capului, ca și cum ar fi vrut să-și oprească mințile, gata s-o ia razna. Apoi porni în goană de-a lungul insulei, fără să țină seama de vreun drum, pentru că drumuri nu există în insula Monte-Cristo, fără să se îndrepte măcar spre o țintă precisă, alungînd caprele sălbatice și înspăimîntînd păsările mării cu strigătele și gesturile lui. Apoi, făcînd un ocol, se reîntoarse îndoindu-se încă, repezindu-se din prima grotă în cea de a doua, și trezindu-se dinaintea minei aceleia de aur și diamante.

De data aceasta, Edmond căzu în genunchi, apăsîndu-și cu mîinile tremurătoare inima care-i zvîcnea și șoptind o rugăciune pe care numai Dumnezeu singur ar fi putut-o înțelege.

Curînd se simți mai liniștit și mai bine, căci numai din clipa aceea începea să-și creadă fericirea.

Atunci Edmond începu să-și socotească bogățiile; se găseau acolo o mie de bare de aur, grele de 2-3 livre fiecare. Apoi strînse laolaltă douăzeci și cinci de mii de taleri de aur, putînd să valoreze fiecare optzeci de franci și avînd efigia papei Alexandru al VI-lea și a urmașilor săi. Văzu însă că nu golise despărțitura decît pe jumătate. În sfîrșit, umplîndu-și de zece ori pumnii, măsură perlele, nestematele și diamantele, dintre care multe fuseseră montate de cei

mai pricepuți giuvaergii ai timpului, avînd astfel, pe lîngă valoarea lor proprie și o valoare reieșită din lucrătură.

Dantès văzu că lumina se pierde și se stinge încetul cu încetul. Fiindcă se temea să nu fie surprins în peșteră, ieși afară cu pușca în mînă. O fărîmă de pesmet și cîteva înghițituri de vin îi ținură loc de hrană. Apoi puse bolovanul la locul lui, se culcă deasupra și dormi doar cîteva ceasuri, acoperind cu trupul său intrarea peșterii.

Petrecu astfel una din nopțile cele mai plăcute și mai cumplite totodată, așa cum omul acesta, care trecuse prin atîtea, mai întîlnise vreo două sau trei în viață.

Capitolul XXV

„NECUNOSCUTUL"

Veni ziua. Dantès o aştepta de mult, cu ochii deschişi. La primele raze ale zorilor el se ridică şi după cum făcuse şi în ajun, se urcă pe stînca cea mai înaltă din insulă, ca să cerceteze împrejurimile. Dar, ca şi în ajun, totul era pustiu.

Edmond coborî, ridică bolovanul, îşi umplu buzunarele cu nestemate, puse la loc cît putu mai bine scîndurile şi fierăriile cufărului, le acoperi cu pămînt, bătători pămîntul şi presără deasupra nisip, în aşa fel încît locul proaspăt răscolit să nu se deosebească de restul solului. Apoi ieşi din grotă, puse lespedea la locul ei şi îngrămădi deasupra lespezii pietre de diferite mărimi. În goluri, Edmond vîrî pămînt şi plantă mirţi şi buruieni. Stropi noile plantaţii, ca să le facă să semene cu cele vechi, şterse urmele paşilor din preajma locului aceluia, şi aşteptă cu nerăbdare reîntoarcerea tovarăşilor săi. Acum nu mai era vorba să-şi petreacă timpul privind aurul şi diamantele, sau să rămînă la Monte-Cristo, ca un balaur păzitor al comorilor nefolositoare. Trebuia să se întoarcă la viaţă, printre oameni, şi să ia în societate rangul, influenţa şi puterea pe care le dau în lumea noastră averea, prima şi cea mai mare forţă de care poate dispune o fiinţă omenească.

În cea de a şasea zi, contrabandiştii se reîntoarseră. Dantès recunoscu de departe forma şi mersul *Tinerei-Amélie*. El se tîrî pînă în port, ca un Filoctet rănit, iar cînd tovarăşii săi traseră la ţărm, îi anunţă, tot văitîndu-se însă, că se simte mult mai bine. Apoi ascultă la rîndul său cele povestite de aventurieri. E drept că ei o scoseseră la capăt ; dar de-abia descărcaseră marfa, cînd prinseseră de veste că un

brick, care făcea pază la Toulon, părăsise portul și se îndrepta spre ei. Atunci fugiseră cît putuseră mai repede, regretînd că Dantès, care se pricepea să dea corăbiei o viteză atît de mare, nu se găsea printre ei, ca s-o conducă. Într-adevăr, peste puțin timp zăriră nava urmăritoare. Dar ajutați de întuneric și ținînd de-a lungul capului Corsicei, reușiseră să scape.

La urma urmei, călătoria nu fusese rea. Toți, și mai cu seamă Jacopo, regretau că Dantès nu fusese printre ei, ca să-și primească și el partea din cîștigurile dobîndite, parte ce se urca la cincizeci de piaștri.

Edmond rămase însă de nepătruns. Nici nu zîmbi măcar, atunci cînd îi fură înșirate cîștigurile pe care le-ar fi avut, dacă ar fi putut părăsi insula. Și cum *Tînăra-Amélie* nu venise la Monte-Cristo decît pentru el, se îmbarcă în aceeași seară și-l urmă pe patron la Livorno.

Ajuns la Livorno, Dantès se duse la un evreu și-i vîndu patru din cele mai mici diamante pe care le avea, cu cinci mii de franci fiecare. Evreul ar fi putut să se intereseze cum se poate ca un marinar să aibă asemenea lucruri. Dar se feri s-o facă, pentru că la fiecare diamant cîștiga cîte o mie de franci.

A doua zi, Edmond cumpără o barcă mai mare, nouă-nouță, și i-o dărui lui Jacopo, adăugînd darului acestuia și o sută de piaștri, ca să-și poată angaja un echipaj; toate însă cu condiția ca Jacopo să se ducă la Marsilia și să afle vești despre un bătrîn numit Louis Dantès, care locuia pe aleile Meilhane, și despre o tînără numită Mercédès, care locuia în satul catalanilor.

De data aceasta fu rîndul lui Jacopo să creadă că visează. Edmond îi povesti atunci că se făcuse marinar doar dintr-o toană, fiindcă familia nu mai voia să-i dea bani de cheltuială; dar că, sosind la Livorno, pusese mîna pe moștenirea unui unchi, al cărui singur moștenitor era. Creșterea aleasă a lui Dantès făcea ca povestirea să pară atît de adevărată,

încît Jacopo nu se gîndi nici o clipă că fostul său tovarăş l-ar fi putut minţi.

Pe de altă parte, pentru că angajamentul lui Edmond pe bordul *Tinerei-Amélie* expirase, el îşi luă rămas bun de la patronul care încercă mai întîi să-l reţină, dar care, aflînd ca şi Jacopo povestea moştenirii, părăsi orice nădejde de a schimba hotărîrea fostului său marinar.

A doua zi, Jacopo ridică pînzele şi porni spre Marsilia; el trebuia să se întîlnească apoi cu Edmond la Monte-Cristo.

În aceeaşi zi, Dantès porni, fără să spună unde se duce, luîndu-şi rămas bun de la echipajul *Tinerei-Amélie,* căruia îi făcu un dar măreţ, cît şi de la patronul căruia îi făgădui să-i trimită veşti într-una din zile.

Dantès plecă la Genova.

Cînd ajunse acolo tocmai se făcea proba unui mic iaht comandat de un englez care, auzind că genovezii sînt cei mai buni constructori din Mediterana, voise să aibă un iaht construit la Genova. Englezul îl tocmise pentru patruzeci de mii de franci. Dantès oferi şaizeci de mii, cu condiţia ca nava să-i fie dată chiar în ziua aceea. Englezul plecase într-o plimbare prin Elveţia, pînă ce iahtul avea să fie gata. De reîntors n-avea să se reîntoarcă decît peste trei săptămîni sau peste o lună. Constructorul se gîndi că avea destul timp pînă atunci să-i facă alt iaht. Dantès îl luă pe constructor la un evreu, trecu împreună cu el într-o odăiţă dosnică, şi evreul îi numără constructorului şaizeci de mii de franci.

Constructorul îi propuse lui Dantès să-i ajute să-şi alcătuiască un echipaj. Dar Dantès îi mulţumi, spunîndu-i că obişnuia să navigheze singur şi că nu mai dorea altceva decît să i se facă în cabină, la căpătîiul patului, un dulap cu încuietoare secretă şi cu trei despărţituri, de asemenea avînd încuietori secrete. El dădu măsura despărţiturilor, care fură terminate chiar a doua zi.

Două ore mai tîrziu, Dantès părăsea portul Genovei, urmărit de privirile unei mulțimi de curioși, dornici să-l vadă pe seniorul spaniol care obișnuia să navigheze singur.

Dantès se descurcă cum nu se poate mai bine. Cu ajutorul cîrmei și fără să aibă nevoie s-o părăsească, el își sili vasul să facă toate mișcările dorite. S-ar fi zis că iahtul era o ființă ce-i înțelegea cel mai mic îndemn și nu aștepta decît să i se supună. Dantès își spuse în sinea lui că genovezii meritau faima de cei mai buni constructori din lume.

Curioșii urmăriră din ochi corăbioara pînă ce o pierdură din vedere, și atunci începură să discute despre locul spre care se îndrepta: unii înclinară pentru Corsica, alții pentru insula Elba; unii se arătară gata să pună rămășag că se îndrepta spre Spania, alții susțineau că merge spre Africa. Dar nimănui nu-i dădu prin minte să pomenească insula Monte-Cristo.

Și totuși, spre Monte-Cristo se îndrepta Dantès.

Pe la sfîrșitul celei de a doua zile, el ajunse acolo. Pînzele iahtului se dovediră a fi cum nu se poate mai bune, și drumul fu străbătut în treizeci și cinci de ore. Dantès recunoscu perfect linia țărmului și, în loc să tragă în portul obișnuit, aruncă ancora în golfuleț.

Insula era pustie. Părea că nimeni nu mai călcase pe acolo de cînd plecase Dantès. Edmond se duse la comoară: toate se găseau așa cum le lăsase.

A doua zi, uriașa lui avere era mutată pe bordul iahtului și închisă în cele trei despărțituri secrete ale dulapului.

Dantès mai așteptă încă opt zile. Timp de opt zile își mînă iahtul în jurul insulei, studiindu-l, așa cum un călăreț își studiază calul: în cele din urmă ajunse să-i cunoască toate părțile bune și toate lipsurile. Dantès își făgădui să le îmbunătățească și mai mult pe cele bune, iar lipsurile să i le îndrepte.

A opta zi, Dantès zări un mic vas îndreptîndu-se

cu toate pînzele întinse spre insulă, şi recunoscu luntrea lui Jacopo. La semnalul lui, Jacopo răspunse. Peste două ore luntrea ancoră lîngă iaht.

La fiecare dintre cele două întrebări ale lui Dantès, Jacopo dădu cîte un răspuns trist.

Bătrînul Dantès murise.

Mercédès dispăruse.

Edmond ascultă netulburat veştile acestea, dar coborî îndată pe uscat, nedînd voie nimănui să-l urmeze.

După două ore se reîntoarse. Doi oameni din luntrea lui Jacopo trecură pe iaht, ca să-l ajute să manevreze, şi el le dădu ordin să pornească spre Marsilia. Moartea tatălui său o prevăzuse; dar ce se întîmplase cu Mercédès?

Edmond n-ar fi putut da instrucţiuni suficiente vreunui agent, fără ca să-şi divulge taina. Şi apoi mai dorea să facă şi alte cercetări, pentru care nu se încredea decît în el însuşi. La Livorno, oglinda îi arătase că nu-l păştea de loc primejdia de a fi recunoscut. De altfel avea acum la îndemînă toate mijloacele de a se deghiza. Aşadar, într-o dimineaţă, iahtul, urmat de luntre, pătrunse cutezător în portul Marsiliei şi se opri exact în faţa locului unde, în seara aceea de tristă amintire, Edmond fusese îmbarcat pentru castelul d'If.

Şi, nu fără o oarecare strîngere de inimă, Dantès văzu venind spre el un jandarm, într-o barcă de-a vămii. Dar, cu stăpînirea de sine pe care o dobîndise, el îi arătă un paşaport englezesc, cumpărat la Livorno. Şi cu ajutorul acestui act străin, mult mai respectat în Franţa decît sînt propriile noastre acte, Edmond coborî pe uscat fără nici o piedică.

Primul om pe care îl zări cînd puse piciorul pe cheiul Cannebière, fu unul dintre marinarii *Faraonului*. Omul acesta servise sub comanda lui Dantès şi se găsea aici ca pentru a-i dovedi fostului său comandant cît se schimbase de mult. Edmond merse de-a dreptul la el şi-i puse mai multe întrebări. Ma-

rinarul îi răspunse fără să lase să se vadă, cît de cît, fie prin vorbe, fie prin înfăţişare, că l-ar mai fi văzut vreodată pe cel ce-i vorbea.

Dantès îl răsplăti cu o monedă pentru lămuririle primite şi plecă. Dar după o clipă îl văzu pe bietul om alergînd după el.

Dantès se întoarse.

— Iertaţi-mă, domnule, — îi spuse marinarul, — dar fără îndoială că v-aţi înşelat. Aţi crezut că-mi daţi o piesă de patruzeci de gologani şi mi-aţi dat un dublu napoleon.

— E-adevărat că m-am înşelat, — îi răspunse Dantès, — dar fiindcă cinstea dumitale merită o răsplată, iată încă un napoleon, pe care te rog să-l primeşti, ca să bei în sănătatea mea împreună cu tovarăşii dumitale.

Marinarul fu atît de uimit, încît uită pînă şi să-i mulţumească. Şi, privindu-l cum se depărta, îşi spuse:

— Pesemne că e vreun nabab sosit din India.

Dantès îşi urmă drumul. La fiecare pas, o nouă emoţie îi apăsa inima: toate amintirile copilăriei, amintiri neşterse, mereu prezente în minte, se aflau acolo, înălţîndu-se din fiecare ungher al pieţei, la fiecare colţ de stradă, la fiecare stîlp de răspîntie. Ajuns la capătul străzii de Noailles şi zărind aleile Meilhane, el simţi cum îi tremură genunchii, şi fu cît p-aci să cadă sub roţile unei trăsuri. In sfîrşit ajunse pînă la casa în care locuise tatăl său. Florile dispăruseră de la mansarda unde mîna bătrînului le creştea cu atîta grijă.

Edmond se sprijini de un arbore şi rămase cîtăva vreme pe gînduri, privind ultimele etaje ale sărmanei căsuţe. In cele din urmă se îndreptă spre uşă, trecu pragul, întrebă dacă nu se găseşte vreo încăpere liberă şi, deşi află că fosta locuinţă a tatălui său era ocupată, stărui atît de mult s-o viziteze, încît portarul urcă şi le ceru locatarilor, ca din partea unui străin, îngăduinţa de a vedea cele două odăiţe ale aparta-

mentului. În fostele odăiţe ale bătrînului locuiau acum doi tineri care abia se căsătoriseră, cu opt zile în urmă.

Văzîndu-i pe cei doi tineri, Dantès oftă din greu. Altminteri, nimic nu-i mai amintea de locuinţa tatălui său: nici măcar zugrăveala pereţilor nu mai era aceeaşi. Toate mobilele vechi, prietene din copilărie ale lui Edmond, pe care şi le amintea cu de-amănuntul, dispăruseră. Numai pereţii rămăseseră aceiaşi.

Dantès privi patul, care se găsea în acelaşi loc unde fusese pe vremuri. Şi, fără voie, ochii i se umplură de lacrimi: în faţa lui se găsea locul unde bătrînul îşi dăduse sufletul, şoptindu-i numele.

Cei doi tineri se uitau miraţi la omul cu fruntea severă, pe ai cărui obraji se scurgeau două lacrimi, dar al cărui chip părea de neclintit. Şi, cum fiecare durere îşi are tainele ei, tinerii nu-i puseră necunoscutului nici o întrebare; se traseră doar mai deoparte, ca să-l lase să plîngă în voie, iar cînd el plecă, îl întovărăşiră, spunîndu-i că putea să se reîntoarcă oricînd dorea şi că biata lor casă îi va fi totdeauna deschisă.

Trecînd pe la etajul de dedesubt, Edmond se opri dinaintea unei porţi şi întrebă dacă mai locuieşte acolo croitorul Caderousse. Dar portarul îi răspunse că omului despre care întreba îi mersese prost şi că acum ţinea un mic han, pe drumul dintre Bellegarde şi Beaucaire.

Dantès coborî, ceru adresa proprietarului casei din aleile Meilhane, merse la el, îi spuse că e lordul Wilmore (numele şi titlul acesta le avea trecute în paşaport) şi cumpără căsuţa pentru suma de douăzeci şi cinci de mii de franci. Mai mult decît cincisprezece mii nu valora căsuţa, dar Dantès ar fi plătit pentru ea şi o jumătate de milion, dacă i s-ar fi cerut.

În aceeaşi zi, tinerii de la etajul al cincilea fură anunţaţi de notarul care făcuse contractul că noul proprietar le dădea voie să aleagă orice alt aparta-

ment din clădire, fără să le mărească de loc chiria, cu condiția ca să-i lase lui cele două odăițe pe care le ocupau.

Intîmplarea aceasta ciudată dădu de vorbit timp de opt zile locuitorilor din aleile Meilhane. Oamenii făcură zeci de presupuneri, dar niciuna dintre ele nu era exactă.

Ceea ce răscoli însă mai ales creierii și tulbură spiritele fu faptul că, seara, omul care intrase în casa de pe aleile Meilhane fusese văzut plimbîndu-se prin cătunul catalanilor, intrînd într-o căsuță de pescari, rămînînd acolo mai mult de un ceas și cerînd vești despre mai multe persoane care muriseră sau dispăruseră cu cincisprezece sau cu șaisprezece ani mai înainte.

A doua zi, pescarii la care intrase ca să afle toate aceste vești, primiră în dar o luntre catalană, nouă, împreună cu două năvoade și o plasă.

Bieții oameni ar fi vrut să-i mulțumească mărinimosului oaspete. Dar acesta, după ce plecase din casa lor, fusese văzut dînd ordine unui marinar, apoi încălecînd și părăsind Marsilia prin poarta d'Aix.

Capitolul XXVI

HANUL „PONT DU GARD"

Cei care, asemeni mie, au străbătut pe jos sudul Franței, au putut observa între Bellegarde și Beaucaire, cam la jumătatea drumului între sat și oraș, dar mai aproape totuși de Beaucaire decît de Bellegarde, un mic han unde, pe o placă de tinichea care scîrțîie la cea mai slabă adiere de vînt, spînzură o poză grosolană a podului du Gard. Hanul acesta mic e așezat pe stînga drumului, cum mergi în josul Ronului, cu spatele spre fluviu. Lîngă el se găsește ceea ce în Languedoc poartă numele de grădină: adică partea opusă celei prin care pot intra călătorii dă într-o îngrăditură unde cresc cîțiva măslini zgribuliți și cîțiva smochini sălbatici, cu frunzișul argintat de praf. Printre pomii aceștia nu cresc alte legume decît usturoi și ardei; și, în sfîrșit, într-unul din colțuri, un pin umbrelă uriaș, ca un paznic uitat, își întinde melancolic trunchiul mlădios, în timp ce vîrful său, desfăcut în evantai, trosnește sub un soare de treizeci de grade.

Toți arborii aceștia, mari sau mici, se încovoaie firesc spre direcția în care bate mistralul, unul dintre cele trei năpaste ale Provenței. Celelalte două, după cum se știe sau nu se știe, sînt rîul Durance și Parlamentul.

Pe ici, pe colo, în cîmpia înconjurătoare și aidoma unei uriașe bălți de praf, cresc cîteva fire de grîu, pe care horticultorii din partea locului le cultivă, fără îndoială, numai din curiozitate. Firele de grîu servesc drept adăpost greierilor, care urmăresc cu cîntecele lor posace și monotone călătorii rătăciți prin această Tebaidă.

De vreo șapte sau opt ani, hanul era ținut de un

bărbat şi o femeie, avînd în slujba lor doar o slujnică numită Trinette şi un argat, răspunzînd la numele de Pacaud. De altminteri, braţele acestora erau cu totul îndestulătoare pentru nevoile slujbei, de cînd un canal săpat de la Beaucaire la Aiguemortes adusese vasele de transport rapide în locul corăbiilor, şi trăsurile de poştă în locul diligenţelor.

Iar canalul acesta, ca şi cum ar fi vrut să-l amărască şi mai mult pe nefericitul hangiu, nemulţumindu-se numai să-l ruineze, trecea printre Ron, de unde îşi lua apa, şi drumul căruia îi punea capăt la aproape o sută de paşi de hanul descris de noi pe scurt, dar cu exactitate.

Hangiul era un bărbat de vreo patruzeci-patruzeci şi cinci de ani, înalt, uscăţiv şi nervos, un adevărat tip de meridional, cu ochii înfundaţi şi sclipitori, cu nasul coroiat şi cu dinţii albi, ca ai unui animal de pradă. Părul lui, deşi atins de primele adieri ale vîrstei, părea că n-are de gînd să albească, şi era, ca şi barba ce împodobea obrajii hangiului, des, creţ şi abia presărat cu cîteva fire albe. Tenul, oacheş de felul lui, i se mai acoperise cu încă un strat de negreală, din pricina obiceiului bietului om de a sta de dimineaţă şi pînă seara în pragul porţii, ca să vadă dacă nu cumva îi pică vreun muşteriu, fie pe jos, fie cu trăsura. Dar aşteptarea îi era aproape întotdeauna zadarnică. Şi cît timp aştepta, hangiul nu-şi apăra obrazul de văpaia mistuitoare a soarelui decît cu o basma roşie, legată pe cap aşa cum şi-o leagă catîrgiii spanioli. Hangiul acesta era vechea noastră cunoştinţă, Gaspard Caderousse.

Nevastă-sa, care ca fată se numise Madeleine Radelle, era, dimpotrivă, o femeie gălbejită, slabă şi bolnăvicioasă. Născută în apropiere de Arles, deşi mai păstrase încă urmele primitive ale frumuseţii compatrioţilor ei, ea îşi văzuse chipul brăzdîndu-i-se încetul cu încetul din pricina crizelor aproape neîntrerupte de friguri, atît de obişnuite celor ce locuiesc

lîngă bălţile d'Aiguemortes şi lîngă mlaştinile de la Camargue. Iată de ce hangiţa zăcea aproape toată ziua, tremurînd în fundul unei odăi de la primul etaj, fie lungită într-un jilţ, fie rezemată de pat, în timp ce soţul ei îşi făcea de lucru la poartă. Iar el îşi prelungea şederea cu atît mai bucuros, cu cît de fiecare dată cînd se găsea lîngă acra lui jumătate ea îi bătea capul cu tînguirile ei necontenite împotriva sorţii, la care soţul nu răspundea de obicei decît prin aceste cuvinte filozofice: „Taci din gură, Carconta! Aşa vrea Dumnezeu!"

Porecla aceasta i se trăgea Madeleinei Radelle de la faptul că se născuse în satul Carconte, între Salon şi Lambesque. Şi, după obiceiul locului, care cere ca oamenilor să li se spună întotdeauna printr-o poreclă, în loc să li se spună pe nume, soţul înlocuise prin porecla aceasta numele Madeleinei, prea dulce poate şi prea armonios pentru graiul lui aspru.

Totuşi, cu toată aşa-zisa resemnare faţă de voia destinului, să nu se creadă cumva că hangiul nostru nu-şi simţea pe deplin starea de mizerie la care îl tîrîse ticălosul canal Beaucaire, să nu se creadă cumva că rămînea nesimţitor la tînguirile necontenite ale nevestei sale. Ca toţi sudicii, el era un om cumpătat şi fără mari nevoi. Dar ţinea să se laude faţă de oameni. Astfel, în timpurile cînd îi mergea bine, Caderousse n-ar fi lăsat să treacă nici o sărbătoare, nici o procesiune fără să se arate împreună cu Carconta, el în costumul pitoresc al celor din sud, asemănător totodată şi cu portul catalan şi cu cel andaluz, iar ea în încîntătorul veşmînt al femeilor din Arles, care pare împrumutat din Grecia şi din Arabia. Dar încetul cu încetul lănţişoarele de ceas, colierele, brîiele în zeci de culori, corsajele brodate, vestele de catifea, ciorapii cu împletituri elegante, ghetrele dungate, pantofii cu catarame de argint dispăruseră, iar Gaspard Caderousse, nemaiputînd să se arate la înălţimea trecutei sale splen-

dori, renunțase atît pentru el, cît și pentru nevastă-sa, la toate alaiurile mondene și, amărîndu-și inima în tăcere, el asculta strigătele vesele răsunînd pînă la micul lui han, păstrat mai mult ca adăpost decît ca afacere.

Așadar, Caderousse stătuse, după obicei, aproape toată dimineața în fața porții, plimbîndu-și privirea tristă de la peticul de iarbă, unde ciuguleau cîteva găini, la cele două capete ale drumului pustiu, care se pierdeau unul spre sud, și altul spre nord, cînd vocea acră a nevestei sale, răsunînd pe neașteptate, îl sili să-și părăsească postul. Caderousse intră bombănind și urcă la primul etaj, lăsînd totuși porțile deschise larg, ca pentru a-i pofti pe călătorii care ar fi trecut pe acolo.

Cînd intră în han, drumul mare, despre care am vorbit și de-a lungul căruia privise pînă atunci, era la fel de gol și de singuratic, pe cît e pustiul la ora amiezii. Drumul se întindea, alb și nesfîrșit, între două șiruri de arbori subțiri. Era lesne de înțeles că nici un călător, liber să-și aleagă altă oră a zilei, nu s-ar fi încumetat prin Sahara aceasta înspăimîntătoare.

Totuși, în ciuda acestor probabilități, dacă Caderousse ar fi rămas la postul său, ar fi putut vedea ivindu-se dinspre Bellegarde un călăreț și un cal, venind cu înfățișarea aceea cinstită și prietenească, care arată deplina înțelegere dintre cal și călăreț. Calul, deși jugănit, mergea frumos în buiestru. Călărețul, un preot învești mîntat în negru, purta o pălărie cu trei colțuri, deși căldura soarelui de amiază era năpraznică. Amîndoi mergeau însă într-un trap foarte domol.

Ajunși în fața porții, ei se opriră. Ar fi fost greu de spus dacă omul oprise calul sau calul îl oprise pe om; oricum însă, călărețul descălecă și, ducînd animalul de căpăstru, îl legă de canatul unui oblon dărăpănat, care abia dacă se mai ținea într-o balama. Apoi, înaintînd spre ușă și ștergîndu-și cu o batistă

de bumbac roşu fruntea năpădită de sudoare, preotul bătu de trei ori în prag, cu vîrful de fier al bastonului pe care îl ţinea în mînă.

Un dulău negru se ridică îndată şi făcu vreo cîţiva paşi lătrînd şi arătîndu-şi colţii ascuţiţi, purtare de două ori duşmănoasă, văzînd cît era de puţin obişnuit cu oamenii.

Şi tot atunci, un pas greoi răsună pe scara de lemn ce urca de-a lungul zidului. Pe scară coborî de-a-ndaratelea stăpînul bietului han, la a cărui uşă se oprise preotul.

— Vin îndată ! glăsui mirat Caderousse. Vin îndată! Lasă gura, Margottine ! Nu vă temeţi, domnule ! Latră, dar nu muşcă. Doriţi vin nu-i aşa ? Fiindcă-i o căldură afurisită... Ah ! iertaţi-mă, — se întrerupse Caderousse, văzînd cu ce fel de călător avea de a face, — iertaţi-mă, nu ştiam pe cine am cinstea să primesc. Ce doriţi ? Ce poftiţi, părinte ? Sînt la porunca dumneavoastră.

Preotul se uită cîteva clipe cu o stăruinţă ciudată la hangiu, ba chiar păru că vrea să-i atragă atenţia asupra sa. Apoi, nevăzînd pe faţa lui Caderousse altceva decît mirarea că nu i se răspunde, preotul socoti că a venit vremea să-i pună capăt mirării şi-l întrebă cu un accent italienesc foarte pronunţat.

— Dumneata eşti domnul Caderousse ?

— Da, domnule, răspunse hangiul, mai mirat încă de întrebarea aceasta decît de tăcerea dinainte. Într-adevăr, eu sînt ; Gaspard Caderousse, la porunca dumneavoastră.

— Gaspard Caderousse... da, cred că ăsta e numele şi pronumele. Pe vremuri locuiai în aleile Meilhane, nu-i aşa ? La etajul patru ?

— Aşa-i.

— Şi erai croitor pe-atunci ?

— Da, dar mi-a mers prost ; în păcătoasa Marsilie e atîta de cald, încît cred că pînă la urmă oamenii n-au să se mai îmbrace de loc. Dar fiindcă

veni vorba de căldură, nu vreți să vă răcoriți, părinte?

— Ba da; adu-mi o sticlă din vinul cel mai bun pe care-l ai, și pe urmă, dacă vrei, o să vorbim mai departe.

— Cum doriți, părinte, spuse Caderousse.

Și, ca să nu scape prilejul de a-și vinde una din ultimele sticle cu vin de Cahorse pe care le mai avea, Caderousse se grăbi să ridice un chepeng făcut chiar în podeaua încăperii ce-i servea în același timp și de sală și de bucătărie.

Cînd se reîntoarse, după vreo cinci minute, îl găsi pe abate stînd pe un scăunel, cu coatele rezemate de o masă lungă, în timp ce Margottine, care părea că se împăcase cu el înțelegînd că, împotriva obiceiului, acest călător ciudat avea să cumpere ceva, își întinsese gîtul slab pe genunchiul lui și-l privea languros.

— Ești singur? îl întrebă abatele pe hangiu, în timp ce acesta îi punea dinainte sticla și un pahar.

— Din nefericire, da! Sînt singur sau aproape singur, părinte, fiindcă nevastă-mea nu mă poate ajuta cu nimic. Biata Carconta e mereu bolnavă.

— Va să zică ești însurat, se interesă preotul, privind în jurul lui, ca și cum ar fi vrut să socotească valoarea bietului mobilier al casei acesteia sărmane.

— Găsiți că nu prea sînt bogat, nu-i așa, părinte? oftă Caderousse. Ce să-i faci?! Ca să-ți meargă bine în lumea asta nu-i de ajuns să fii numai cinstit.

Abatele îl străpunse cu privirea.

— Da, cinstit; cu asta pot să mă laud, urmă hangiul, înfruntînd privirea abatelui, ducînd o mînă la piept și clătinînd din cap de sus în jos. În vremea noastră nu toți oamenii pot spune că sînt cinstiți.

— Dacă e așa cum te lauzi, atunci cu atît mai bine, spuse abatele. Sînt pe deplin convins că mai curînd sau mai tîrziu omul cinstit își primește răsplata, iar ticălosul își primește pedeapsa.

— Asta mi-o spuneţi fiindcă sînteţi preot, părinte, fiindcă sînteţi preot, urmă Caderousse cu amărăciune. Dar, la urma urmei, omul e liber să nu vă creadă.

— Faci rău că vorbeşti aşa, — îl opri abatele, — căci poate eu însumi îţi voi fi în curînd o dovadă a spuselor mele.

— Cum adică? întrebă mirat Caderousse.

— Vreau să spun că în primul rînd trebuie să mă asigur dacă dumneata eşti cel pe care-l caut.

— Şi ce dovezi vreţi să vă dau?

— Ai cunoscut, prin 1814 sau 1815, un marinar care se numea Dantès?

— Dantès?... Cum să nu-l cunosc pe bietul Edmond! Cred şi eu că l-am cunoscut! Era unul dintre cei mai buni prieteni ai mei! strigă Caderousse, ai cărui obraji se înroşiseră, în timp ce ochii limpezi şi hotărîţi ai abatelui păreau că se deschid tot mai mult, ca să-l învăluie în întregime.

— Da, mi se pare că-l chema Edmond.

— Cum să nu-l cheme Edmond pe bietul băiat? Cred şi eu! Asta e tot atît de adevărat, pe cît e de adevărat că eu mă numesc Gaspard Caderousse. Şi ce s-a întîmplat, ce s-a întîmplat cu bietul Edmond, părinte? L-aţi cunoscut? Mai trăieşte încă? E liber? E fericit?

— A murit în închisoare, mai deznădăjduit şi mai nenorocit decît ocnaşii care îşi tîrăsc după ei ghiulelele în ocna din Toulon.

O paloare de moarte năpădi chipul lui Caderousse, după roşeaţa de mai înainte. Abatele îl văzu întorcîndu-se şi ştergîndu-şi o lacrimă cu un colţ al basmalei roşii de pe cap.

— Bietul băiat! şopti Caderousse. Ei, iată încă o dovadă de ceea ce-ţi spuneam părinte: bunul Dumnezeu nu-i bun decît pentru ticăloşi. Ah! — continuă Caderousse, cu limbajul colorat al oamenilor din sud, — lumea merge din rău în mai rău. De s-ar prăvăli

din cer două zile pulbere şi o oră foc, ca să se sfîrşească odată toate!

— S-ar părea că îl iubeai din toată inima pe băiatul ăsta.

— Da, îl iubeam, — răspunse Caderousse, — îl iubeam, deşi mă mustră gîndul că o clipă i-am invidiat norocul. Dar de-atunci, vă jur pe cinstea mea de Caderousse că i-am deplîns de multe ori soarta nefericită.

O clipă se făcu tăcere. Şi în răgazul acesta, privirea aţintită a abatelui nu se dezlipi de pe chipul hangiului.

— L-aţi cunoscut pe bietul băiat? întrebă Caderousse.

— Am fost chemat, cînd îşi dădea sufletul, la căpătîiul lui, ca să-i dau ultimele ajutoare ale religiei, spuse abatele.

— Din ce pricină a murit? întrebă Caderousse, cu vocea sugrumată.

— De ce se poate muri în temniţă, cînd mori la treizeci de ani, dacă nu chiar din pricina temniţei?

Caderousse îşi şterse sudoarea care îi curgea de pe frunte.

— Ce-i mai ciudat în toate astea, — urmă abatele, — e că Dantès, pe patul morţii, jurînd pe Cristul căruia îi săruta picioarele, m-a încredinţat că nu cunoştea adevăratul motiv pentru care fusese închis.

— E adevărat, e adevărat, şopti Caderousse. Nu avea cum să-l cunoască. Nu, părinte, bietul băiat nu v-a mînţit.

— Din pricina asta m-a însărcinat pe mine să limpezesc cauzele nenorocirii, pe care el nu le-a putut niciodată limpezi, şi să-i reabilitez memoria, dacă i-a fost cumva pîngărită.

Şi privirea din ce în ce mai fixă a abatelui nu slăbi nici o clipă expresia aproape mohorîtă ce se ivi pe chipul lui Caderousse.

— Un englez bogat, — continuă abatele, — tovarăşul lui de nenorocire, şi care a ieşit din închisoare

în timpul celei de a doua Restaurații, avea un diamant de mare preț. Ieșind din închisoare, el voi să-i dea o mărturie de recunoștință, lăsîndu-i diamantul lui Dantès, care, în timpul unei boli, îl îngrijise ca un frate. Dantès, în loc să folosească diamantul ca să-i cumpere pe temniceri, care de altfel ar fi putut lua piatra și l-ar fi putut trăda apoi, îl păstră cu mare grijă pentru cazul cînd ar fi ieșit din temniță; căci dacă ar fi ieșit, vînzarea diamantului ar fi fost de ajuns ca să-l îmbogățească.

— Va să zică, după cum spuneți, era un diamant foarte prețios? întrebă Caderousse cu ochii aprinși.

— Știu și eu? răspunse abatele. Pentru Dantès avea mare valoare: fusese prețuit la cincizeci de mii de franci.

— Cincizeci de mii de franci? se miră Caderousse. Păi, atunci trebuie că era cît o nucă.

— Nu, nu chiar atît, — răspunse abatele, — dar poți să-ți dai singur seama de mărimea lui, fiindcă îl am la mine.

Caderousse păru că iscodește pe sub veșmintele abatelui comoara despre care vorbea.

Abatele scoase din buzunar o cutiuță de piele neagră, o deschise și făcu să strălucească în fața privirii uluite a hangiului minunea strălucitoare, montată pe un inel lucrat cum nu se poate mai frumos.

— Ziceți că prețuiește cincizeci de mii de franci?

— Cincizeci de mii de franci fără montură, care mai prețuiește și ea ceva, răspunse abatele.

Și închizînd cutiuța, abatele vîrî în buzunar diamantul, care continua să licărească în fundul gîndurilor lui Caderousse.

— Dar cum se face, părinte, că diamantul e acum la dumneavoastră? întrebă Caderousse. Edmond v-a făcut moștenitorul lui?

— Nu moștenitor, ci executor testamentar. „Aveam trei prieteni buni și o logodnică, mi-a spus el. Sînt sigur că toți patru mă regretă amar; pe unul dintre prietenii aceștia buni îl chema Caderousse."

Caderousse se înfioră.

— „Pe altul, — vorbi abatele, fără să pară a lua în seamă emoţia lui Caderousse, — pe altul îl cheamă Danglars. Al treilea, — adăugă el, deşi îmi e rival, mă iubeşte de asemenea."

Un zîmbet drăcesc lumină chipul lui Caderousse. Hangiul făcu o mişcare, ca şi cum ar fi vrut să-l întrerupă pe abate.

— Stai, — spuse abatele, — lasă-mă să sfîrşesc mai întîi, şi dacă ai ceva de spus, ai să spui îndată. „Celălalt, deşi îmi e rival, mă iubeşte de asemenea, şi se numeşte Fernand. Cît despre logodnica mea, pe ea o cheamă..." Nu-mi mai amintesc numele logodnicei, spuse abatele.

— Mercédès.

— Da, da, — glăsui abatele, înăbuşindu-şi un suspin, — Mercédès.

— Şi pe urmă? întrebă Caderousse.

— Adu-mi o cană de apă, ceru abatele.

Caderousse se grăbi să-i aducă apa.

Abatele îşi umplu paharul şi bău cîteva înghiţituri.

— Unde rămăsesem? întrebă el, punînd paharul pe masă.

— Logodnica se numea Mercédès.

— Da, aşa e. „Te vei duce la Marsilia..." Astea-s tot cuvintele lui Dantès, înţelegi?

— Cum nu se poate mai bine.

— „Vei vinde diamantul, vei împărţi banii în cinci părţi şi îi vei dărui bunilor mei prieteni, singurele fiinţe care m-au iubit în lumea asta!"

— Cum în cinci părţi? se miră Caderousse. Nu mi-ai numit decît patru oameni.

— Fiindcă al cincilea, după cîte mi s-a spus, e mort... Al cincilea era tatăl lui Dantès.

— Vai! Da! şopti Caderousse, mişcat de simţămintele ce-l frămîntau. Vai! Aşa e! Bietul om a murit.

— Am aflat despre moartea lui la Marsilia, răspunse abatele, forţîndu-se să pară nepăsător. Dar moartea

aceasta s-a petrecut de mult şi n-am mai putut culege amănunte despre ea... Nu cumva ştii dumneata ceva despre sfîrşitul bătrînului?

— Ei, — răspunse Caderousse, — cine-ar putea să ştie mai bine decît mine?... Locuiam uşă în uşă cu bietul om... Ei, doamne! Da! Abia la un an după dispariţia fiului său, bietul bătrîn şi-a dat şi el sufletul!

— De ce a murit?

— Doctorii i-au numit boala... mi se pare că gastroenterită; cei ce l-au cunoscut au spus că a murit de durere... Iar eu, care aproape că l-am văzut dîndu-şi sufletul, eu spun că a murit...

Caderousse se opri.

— Dece a murit? întrebă nerăbdător preotul.

— A murit de foame!

— De foame? strigă abatele sărind de pe scaun. De foame! Nici cele mai de rînd animale nu pier de foame! Şi cîinii care rătăcesc pe drumuri găsesc o mînă miloasă ca să le arunce o fărîmă de pîine. Iar un om, un creştin a murit de foame, în mijlocul altor oameni care-şi spun creştini ca şi el! Cu neputinţă! E cu neputinţă!

— Am spus ce-am spus, glăsui Caderousse.

— Şi rău ai făcut, se auzi o voce de pe scară. De ce te amesteci?

Cei doi bărbaţi se întoarseră şi văzură, printre stinghiile galeriei scării, chipul bolnăvicios al Carcontei. Ea se tîrîse pînă acolo şi le ascultase discuţia, stînd pe ultima treaptă, cu fruntea sprijinită pe genunchi.

— Ce te amesteci tu, femeie? strigă Caderousse. Părintele cere informaţii şi buna-cuviinţă mă sileşte să i le dau.

— Da, dar prudenţa te sileşte să nu i le dai. De unde ştii cu ce scop vrea să te tragă de limbă, neghiobule?

— Cu un scop dintre cele mai bune, doamnă, vă

asigur, spuse abatele. Soţul dumneavoastră n-are de ce se teme, dacă-mi răspunde cinstit.

— N-are de ce se teme, da! Unii încep cu făgăduieli frumoase, apoi se mulţumesc să-ţi spună că n-ai de ce te teme, şi pe urmă se duc fără să-şi ţină cuvîntul, iar într-o bună zi năpasta cade pe bieţii oameni, fără să ştie de unde le vine.

— Fii liniştită, femeie, din partea mea n-o să vă ajungă nici o năpastă, te asigur.

Carconta mai bombăni cîteva cuvinte, pe care ceilalţi nu le putură auzi, apoi lăsă din nou să-i cadă pe genunchi capul ridicat o clipă şi dîrdîi mai departe, zgîlţîită de friguri, lăsîndu-şi soţul să-şi urmeze discuţia, dar ştînd în aşa fel, încît să nu-i scape nici un cuvînt.

Între timp, abatele sorbise cîteva înghiţituri de apă şi se liniştise.

— Aşadar, — reîncepu el, — bietul bătrîn trebuie să fi fost părăsit de toată lumea, dacă a avut o astfel de moarte?

— Părinte, — răspunse Caderousse, — să nu credeţi că Mercédès catalana sau domnul Morrel l-au părăsit. Dar bietul bătrîn simţea o silă nemărginită pentru Fernand, ştiţi, Fernand, despre care Dantès v-a spus că-i este prieten, adăugă Caderousse, cu un zîmbet ironic pe buze.

— Şi nu-i era prieten? întrebă abatele.

— Gaspard! Gaspard! şopti femeia din capătul scării, ia seama la ce spui.

Caderousse se mişcă enervat şi, fără să-i dea vreun răspuns nevestei sale, vorbi mai departe:

— Poţi oare să fii prietenul omului căruia îi cîvneşti iubita? Dantès avea o inimă de aur, şi îi numea pe toţi ăştia prieteni... Bietul Edmond!... La urma urmei, e mai bine că n-a ştiut nimic. I-ar fi fost prea greu să-i ierte în ceasul morţii... Şi orice s-ar spune, — urmă Caderousse în limbajul lui care nu era lipsit de un fel de poezie aspră, — eu mă tem mai mult de blestemele morţilor decît de ura celor vii.

— Neghiobule! spuse Carconta.

— Va să zică știi ce a făcut Fernand împotriva lui Dantès? întrebă abatele.

— Cred și eu că știu. Și încă cum!

— Atunci vorbește!

— Gaspard, fă cum vrei, ești stăpîn, — spuse femeia, dar dacă m-ai asculta pe mine, n-ai spune nimic.

— De data asta cred că ai dreptate, femeie, răspunse Caderousse.

— Așadar, nu vrei să spui nimic? întrebă abatele.

— La ce bun! se împotrivi Caderousse. Dacă băiatul ar mai fi trăit și ar fi venit la mine ca să-și cunoască odată pentru totdeauna prietenii și dușmanii, atunci i-aș fi spus. Dar el e mort, după cîte mi-ați spus, așa că nu mai poate nici să urască, nici să se răzbune. Să le îngropăm pe toate.

— Atunci dumneata vrei să dau oamenilor ăstora, pe care-i numești ticăloși și prieteni falși, o răsplată hărăzită prietenilor credincioși? spuse abatele.

— Așa e, aveți dreptate, recunoscu Caderousse. Și-apoi, ce-ar însemna acum pentru ei moștenirea bietului Edmond? O picătură de apă într-un ocean!

— Unde mai pui că oamenii ăștia te pot strivi cu un gest, se amestecă Carconta.

— Cum adică? Au ajuns atît de bogați și de puternici?

— Nu le cunoașteți povestea?

— Nu. Spune-mi-o și mie.

Caderousse păru că se gîndește o clipă.

— Nu, nu, șovăi el, — ar ține prea mult.

— N-ai decît să taci cît vrei, prietene, spuse abatele cu o voce cît putea mai nepăsătoare. Eu îți respect scrupulele. De altfel, ceea ce faci acum e o faptă de om cu adevărat bun: așa că să nu mai vorbim. Ce misiune am eu? O simplă formalitate. Așadar, am să vînd diamantul...

Și scoțînd cutiuța din buzunar, abatele o deschise

şi făcu să strălucească din nou diamantul, în faţa privirii uluite a lui Caderousse.

— Ia vino să vezi, femeie! strigă Caderousse, răguşit.

— Un diamant! se miră Carconta, ridicîndu-se şi coborînd scara cu paşi destul de siguri. Ce-i cu diamantul ăsta?

— Păi, n-ai auzit, femeie? o certă Caderousse. E un diamant pe care ni l-a lăsat nouă moştenire băiatul: mai întîi lui taică-său, apoi celor trei prieteni: Fernand, Danglars şi eu, şi logodnicei sale Mercédès. Diamantul preţuieşte cincizeci de mii de franci.

— Frumos giuvaer! oftă Carconta.

— Va să zică, o cincime din preţ e a noastră, nu-i aşa? întrebă Caderousse.

— Sigur că da, îi răspunse abatele. O cincime, plus partea tatălui lui Dantès, pe care mă cred îndreptăţit s-o împart între voi patru.

— De ce între noi patru? întrebă Carconta.

— Fiindcă voi eraţi cei patru prieteni ai lui Edmond.

— Cei ce trădează nu sînt prieteni! spuse, la rîndul ei, cu glasul înăbuşit, Carconta.

— Da, da, făcu şi Caderousse, păi ce spuneam eu? E aproape o pîngărire, aproape o ticăloşie să răsplăteşti trădarea sau poate chiar crima.

— Dumneata ai vrut aşa, urmă abatele liniştit, punînd diamantul în buzunarul sutanei. Acum dă-mi adresa prietenilor lui Edmond, ca să-i pot îndeplini ultimele dorinţe.

Sudoarea şiroia în picături grele pe fruntea lui Caderousse; el îl văzu pe abate ridicîndu-se, îndreptîndu-se spre uşă, ca şi cum ar fi vrut să vadă ce mai face calul, apoi întorcîndu-se.

Caderousse şi nevastă-sa se uitau unul la altul, cu o înfăţişare de nedescris.

— Diamantul ar putea fi numai al nostru, şopti Caderousse.

— Aşa crezi? întrebă femeia.

— Doar n-o să ne înşele o faţă bisericească.

— Fă cum vrei, glăsui Carconta; eu, una, nu mă amestec.

Şi porni din nou, dîrdîind, spre scară. Dinţii îi clănţăneau, deşi era o căldură înăbuşitoare.

Pe ultima treaptă, Carconta se mai opri o clipă.

— Gîndeşte-te bine, Gaspard! spuse ea.

— M-am hotărît, răspunse Caderousse.

Carconta intră în camera ei, oftînd. Se auzi tavanul răsunîndu-i sub paşi, pînă ce bolnava ajunse la jilţul în care se prăbuşi greoaie.

— La ce te-ai hotărît? întrebă abatele.

— M-am hotărît să vă spun tot.

— Şi mie mi se pare că e cel mai bun lucru pe care l-ai putea face. Nu fiindcă aş ţine să aflu lucrurile pe care vrei să mi le tăinuieşti. Dar, la urma urmei, dacă ai putea să mă ajuţi să împart moştenirea după dorinţa lui Edmond, ar fi mai bine.

—Asta nădăjduiesc şi eu, răspunse Caderousse cu obrajii înroşiaţi de roşeaţa nădejdii şi a lăcomiei.

— Atunci te ascult.

— Staţi puţin. S-ar putea să ne întrerupă cineva tocmai cînd o să fie mai interesant, şi lucrul ăsta nu mi-ar place de loc. De altfel nu-i nevoie să afle nimeni că aţi venit aici.

Şi îndreptîndu-se spre uşa hanului, Caderousse o închise, punînd deasupra, pentru şi mai multă siguranţă, drugul pe care-l punea noaptea.

În acest timp, abatele îşi alese un loc de unde să poată asculta în voie; se aşezase într-un colţ în aşa fel, încît să rămînă în umbră, iar lumina să cadă din plin pe faţa lui Caderousse. Cu fruntea plecată, cu mîinile împreunate, sau, mai bine zis crispate, el se pregăti să asculte cu toată atenţia.

Caderousse îşi trase un scaun şi se aşeză în faţa lui.

— Să nu uiţi că eu nu te silesc la nimic! se auzi vocea tremurătoare a Carcontei, ca şi cum prin po-

dea femeia ar fi putut să vadă ce se petrece sub camera ei.

— Bine, bine, strigă Caderousse, acum lasă; iau totul asupra mea.

Şi începu.

Capitolul XXVII

POVESTIREA

— Mai întîi, părinte, — spuse Caderousse, — v-aş ruga să-mi făgăduiţi ceva.

— Ce anume? întrebă abatele.

— Să-mi făgăduiţi că niciodată, dacă vă veţi folosi într-un fel oarecare de spusele mele, n-o să se ştie de unde le-aţi aflat, căci aceia despre care vă voi vorbi sînt bogaţi şi puternici, şi, dacă m-ar atinge numai cu vîrful degetului, m-ar face fărîme.

— Fii liniştit, prietene, spuse abatele. Sînt preot doar, şi spovedaniile mor în sufletul meu. Adu-ţi aminte că n-avem alt scop decît să îndeplinim cu vrednicie ultimele dorinţi ale prietenului nostru. Vorbeşte deci, fără părtinire şi fără ură. Spune adevărul întreg; eu nu cunosc, şi pesemne că n-am să cunosc niciodată, oamenii despre care îmi vei vorbi. De altfel, sînt italian şi nu francez; îi aparţin lui Dumnezeu şi nu oamenilor, şi mă voi reîntoarce în mănăstirea din care am ieşit numai ca să duc la îndeplinire ultimele dorinţi ale unui muribund.

Făgăduiala aceasta păru să-l mai liniştească puţin pe Caderousse.

— În cazul ăsta, — spuse Caderousse, — vreau, ba chiar aş spune mai mult, sînt dator să vă dau lămuriri asupra unor prieteni pe care bietul Edmond îi credea sinceri şi credincioşi.

— Să începem cu taică-său, dacă nu te superi. Edmond mi-a vorbit multe despre bătrînul căruia îi purta o dragoste adîncă.

— E o poveste tristă, părinte, spuse Caderousse clătinînd din cap. Începuturile ei de bună seamă că le cunoaşteţi...

— Da, — răspunse abatele, — Edmond mi-a povestit totul, pînă la clipa cînd a fost arestat într-o cîrciumioară de lîngă Marsilia.

— La Réserve! Doamne! Văd şi acuma arestarea lui, de parcă aş avea-o în faţa ochilor.

— Nu s-a întîmplat chiar la ospăţul lui de logodnă?

— Ba da, şi ospăţul care începuse cu atîta voie bună s-a sfîrşit cu tristeţe: un comisar de poliţie, urmat de patru ostaşi, intră, iar Dantès fu arestat.

— Pînă aici ştiu şi eu ce s-a petrecut, spuse preotul. Nici Dantès însuşi nu ştia nimic altceva decît ce văzuse cu ochii, fiindcă nu s-a mai întîlnit cu niciunul dintre cei cinci oameni, pe care ţi i-am numit, şi nici n-a mai auzit vreodată vorbindu-se despre ei.

— Iată: după arestarea lui Dantès, domnul Morrel a dat fuga să aducă veşti, dar ele au fost cît se poate de triste. Bătrînul s-a întors singur acasă, şi-a scos plîngînd veşmîntul de nuntă, şi-a petrecut toată ziua umblînd de colo-colo prin cameră, iar seara nu s-a culcat de loc, fiindcă eu locuiam în odaia de dedesubt şi l-am auzit umblînd toată noaptea. Trebuie să vă spun că nici eu n-am dormit de loc, fiindcă durerea bietului tată mă mîhnea, iar paşii lui îmi măcinau inima, ca şi cum ar fi călcat de-a dreptul pe pieptul meu.

A doua zi Mercédès a venit la Marsilia, ca să-l roage pe domnul de Villefort să fie îngăduitor; dar n-a izbutit să facă nimic. Şi tot atunci a venit să-l vadă pe bătrîn. Cînd l-a văzut atît de posomorît şi de mîhnit, cînd a aflat că nu dormise toată noaptea şi că nu mîncase nimic din ajun, a vrut să-l ia ca să-i poarte de grijă, dar bătrînul n-a primit nici în ruptul capului. „Nu, spunea el, n-am să părăsesc casa, fiindcă bietul meu copil mă iubeşte pe mine cel mai mult, şi dacă iese din închisoare, o să dea fuga să mă vadă pe mine mai întîi. Ce are să spună dacă n-o să mă găsească aşteptîndu-l?"

Ascultam totul de la fereastră, fiindcă aş fi dorit ca Mercédès să-l hotărască pe bătrîn să meargă cu ea; paşii lui răsunînd într-una deasupra capului meu nu-mi lăsau o clipă de odihnă măcar.

— Dar dumneata nu te-ai dus lîngă bătrîn, ca să-i alini durerea? întrebă abatele.

— Vai, părinte! — răspunse Caderousse, — nu-i poţi alina decît pe cei ce vor să fie alinaţi, iar bătrînul nu voia. De altfel, nu ştiu de ce, dar mi se părea că-i e silă să mă vadă. Cu toate astea, într-o noapte, cînd i-am auzit gemetele, nu m-am putut stăpîni şi m-am urcat la el. Dar cînd am ajuns la uşă nu mai gemea, ci se ruga. N-aş putea să vă spun, părinte, ce cuvinte grăitoare şi ce rugăminţi înduioşătoare găsea: era mai mult decît cucernicie, era mai mult decît durere. Aşa că eu, care nu sînt habotnic şi nici nu-i iubesc pe iezuiţi, în ziua aceea mi-am spus: sînt cu adevărat fericit că n-am pe nimeni şi că bunul Dumnezeu nu mi-a dat copii, căci dacă aş fi fost tată şi aş fi simţit o durere ca a bietului bătrîn, neputînd să găsesc nici în minte şi nici în inimă cuvintele pe care i le spunea el lui Dumnezeu, m-aş fi dus să mă arunc în mare, ca să nu mai sufăr multă vreme.

— Bietul tata! şopti preotul.

— Trăia din zi în zi mai singur şi mai izolat: domnul Morrel şi Mercédès veneau adeseori să-l vadă, dar găseau uşa încuiată, şi, cu toate că eram sigur că e acasă, el nu le răspundea. Într-o zi cînd, împotriva obiceiului, o primise pe Mercédès şi cînd biata copilă, ea însăşi deznădăjduită, încerca să-l întărească, el îi spuse: „Crede-mă, fiica mea, Edmond e mort; şi în loc să-l aşteptăm noi, ne aşteaptă el: sînt fericit că fiind cel mai bătrîn, îl voi revedea eu cel dintîi."

Oricît ai fi de bun, vezi dumneata, nu poţi să vezi într-una oameni care te întristează. Bătrînul Dantès rămase în cele din urmă cu totul singur. Nu mai vedeam urcîndu-se la el decît, arareori, cîte un ne-

cunoscut, care cobora ducînd vreun pachet nedosit cum trebuie: bătrînul își vindea încetul cu încetul ce-i mai rămăsese, ca să poată trăi. În sfîrșit, bietul om ajunse la ananghie. Nu-și mai putuse plăti de trei trimestre chiria: l-au amenințat că-l aruncă în stradă. El mai ceru un răgaz de opt zile, și fu îngăduit. Știu asta fiindcă, ieșind de la el, proprietarul a intrat la mine.

În primele trei zile l-am auzit umblînd, ca de obicei. Dar în cea de-a patra zi n-am mai auzit nimic. M-am încumetat să mă urc la el: ușa era încuiată, dar prin gaura cheii l-am zărit atît de palid și de vlăguit, încît, dîndu-mi seama că e grav bolnav, l-am înștiințat pe domnul Morrel și am dat fuga la Mercédès. Amîndoi s-au grăbit să vină. Domnul Morrel a adus un medic. Medicul spuse că e vorba de o gastroenterită și-i porunci să nu mănînce nimic. Eram acolo, părinte, și n-am să pot uita niciodată cum a zîmbit bătrînul auzind rețeta asta.

De atunci și-a deschis ușa: avea acum un motiv să nu mănînce: doctorul îi poruncise așa.

Abatele oftă.

— Așa-i că vă interesează povestea, părinte? întrebă Caderousse.

— Da, — răspunse abatele, — e mișcătoare.

— Mercédès se reîntoarse. Ea îl găsi atît de schimbat, încît, ca și prima dată, voi să-l ia la ea. De aceeași părere era și domnul Morrel, care ar fi vrut să-l ducă chiar cu forța. Dar bătrînul strigă atîta, încît se temură. Mercédès rămase la căpătîiul bolnavului. Domnul Morrel plecă, făcîndu-i semn catalanei că a lăsat o pungă pe sobă. Dar, înarmat cu rețeta medicului, bătrînul nu mai voi să mănînce nimic. În cele din urmă, după nouă zile de deznădejde, el își dădu sufletul, blestemîndu-i pe cei care-i pricinuiseră nenorocirea și spunîndu-i lui Mercédès: „Dacă ai să-l mai revezi pe Edmond al meu, să-i spui că mor binecuvîntîndu-l."

Abatele se ridică, făcu de cîteva ori ocolul camerei, ducîndu-şi mîna tremurătoare la gîtul uscat.

— Şi crezi că a murit...

— De foame... părinte, de foame! spuse Caderousse. Sînt tot atît de sigur că a murit de foame, pe cît sînt de sigur că noi doi ne aflăm aici.

Cu o mînă convulsivă, abatele apucă paharul de apă aproape plin, îl goli dintr-o sorbitură şi se aşeză iar, cu ochii înroşiţi şi cu obrajii palizi.

— Trebuie să recunoşti că e o mare nenorocire! spuse el cu glas răguşit.

— Cu atît mai mare, părinte, cu cît Dumnezeu n-a avut nici un amestec, fiindcă numai oamenii sînt de vină.

— Atunci să vorbim despre oamenii aceştia, spuse abatele. Dar gîndeşte-te, — adăugă el aproape ameninţător, — gîndeşte-te că ai făgăduit să-mi spui tot: să vedem cine sînt oamenii care l-au făcut pe fiu să moară de deznădejde, şi pe tată să moară de foame?

— Doi oameni care îl pizmuiau, părinte; unul din pricina dragostei, iar celălalt din ambiţie: Fernand şi Danglars.

— Ia spune-mi, ce i-a împins invidia să facă?

— L-au denunţat pe Edmond ca agent bonapartist.

— Dar care dintre ei l-a denunţat? Care din doi a fost adevăratul vinovat?

— Amîndoi, părinte. Unul a scris scrisoarea, celălalt a trimis-o.

— Şi unde a fost scrisă scrisoarea?

— Chiar la Réserve, în ajunul nunţii.

— Asta e, asta e! şopti preotul. Faria! Faria! Cît de bine cunoşteai tu oamenii şi lucrurile!

— Aţi spus ceva, părinte? întrebă Caderousse.

— Nu, nu; povesteşte mai departe.

— Danglars a scris denunţul cu mîna stîngă, ca să nu-i poată fi recunoscut scrisul. Iar Fernand, l-a trimis.

— Dar dumneata erai de față! strigă abatele pe neașteptate.

— Eu? se miră Caderousse. Cine v-a spus că eram de față?

Abatele își dădu seama că mersese prea departe.

— Nu mi-a spus nimeni, dar ca să cunoști toate amănuntele astea trebuia neapărat să fi fost de față.

— Adevărat, răspunse Caderousse, cu glas înăbușit. Eram de față.

— Și n-ai căutat să împiedici o asemenea ticăloșie? Atunci ești complicele lor.

— Părinte, — spuse Caderousse, — îmi dăduseră să beau atîta, încît aproape că îmi pierdusem mințile. Abia mai vedeam, ca prin ceață. Am spus tot ce putea să spună un om într-o asemenea stare; dar mi-au răspuns amîndoi că voiau să glumească doar, și că gluma lor nu va avea nici o urmare.

— Dar a doua zi, a doua zi ai văzut bine că ea avea urmări și totuși n-ai spus nimic; erai de față cînd l-au arestat pe Edmond.

— Da, părinte, eram acolo și am vrut să vorbesc, am vrut să spun totul, dar m-a oprit Danglars. „Dacă e cumva vinovat, mi-a spus el, dacă s-a oprit cu adevărat în insula Elba, dacă i s-a încredințat cu adevărat o scrisoare pentru comitetul bonapartist din Paris, dacă se găsește scrisoarea asta la el, toți cei ce-i vor lua apărarea vor trece drept complicii lui."

Mi-a fost teamă de politică, așa cum se făcea ea pe atunci, trebuie să mărturisesc. De aceea am tăcut. A fost o lașitate, recunosc, dar n-a fost o crimă.

— Înțeleg: ai închis ochii și atîta tot.

— Da, părinte, răspunse Caderousse. Și din pricina asta mă mustră conștiința zi și noapte. Îi cer adeseori iertare lui Dumnezeu, vă jur, cu atît mai mult cu cît fapta asta, singura pentru care mă pot mustra mai serios din întreaga mea viață, este, fără îndoială, și cauza necazurilor mele. Ispășesc o clipă de egoism. Și de-asta îi spun într-una Carcontei, de

cîte ori o aud văitîndu-se : „Taci, femeie, Dumnezeu vrea asta."

Şi Caderousse îşi plecă fruntea, vădind o adevărată căinţă.

— Bine, — îi spuse abatele, — ai vorbit cinstit. Cînd cineva se învinuieşte astfel, merită iertarea.

— Din nefericire, — răspunse Caderousse, — Edmond e mort şi el nu m-a iertat.

— Nu ştia, spuse abatele.

— Acum poate că ştie, glăsui Caderousse. Se spune că morţii ştiu totul.

O clipă se făcu tăcere ; abatele se ridicase şi se plimba gînditor. Apoi se reîntoarse la locul său şi se aşeză.

— Ai pomenit de două sau de trei ori numele unui oarecare Morrel. Cine era omul acesta ?

— Armatorul *Faraonului,* patronul lui Dantès.

— Şi ce rol a jucat el în toată întîmplarea asta tristă ? întrebă abatele.

— Rolul unui om cinstit, curajos şi mînat de dragoste, părinte. De douăzeci de ori a intervenit pentru Edmond. Cînd împăratul s-a reîntors, domnul Morrel a scris, s-a rugat, a ameninţat atîta, încît după cea de a doua Restauraţie a fost foarte mult persecutat ca bonapartist. După cum v-am spus, a venit de zece ori la tatăl lui Dantès, ca să-l ia la el. Iar în ajunul sau cu o zi înaintea morţii bătrînului, după cum v-am mai spus, i-a lăsat pe sobă o pungă cu bani, din care au fost plătite datoriile bietului om şi s-a putut face faţă cheltuielilor de înmormîntare Astfel, sărmanul bătrîn a putut cel puţin să moară aşa cum trăise, fără să pricinuiască necazuri nimănui. Punga mai e încă la mine. E o pungă mare, lucrată în ochiuri de plasă, roşie.

— Mai trăieşte domnul Morrel ? întrebă abatele.

— Da, răspunse Caderousse.

— Atunci trebuie să fie un om binecuvîntat de Dumnezeu, trebuie să fie bogat... fericit ?...

Caderousse zîmbi cu amărăciune.

— Da, fericit ca mine, glăsui el.

— Nu cumva vrei să spui că domnul Morrel e nefericit? strigă abatele.

— A ajuns în mizerie, părinte, ba mai mult încă, îl paşte dezonoarea.

— Cum aşa?

— Da, vorbi mai departe Caderousse, uite-aşa; după douăzeci şi cinci de ani de muncă, după ce dobîndise locul cel mai de cinste în negoţul Marsiliei, domnul Morrel s-a ruinat cu desăvîrşire. A pierdut cinci vase în doi ani, a trecut prin trei falimente groaznice şi nu mai are altă nădejde decît *Faraonul* pe care-l comanda pe vremuri bietul Dantès şi care trebuie să se reîntoarcă din Indii cu o încărcătură de cîrmîz şi de indigo. Dacă şi corabia asta se îneacă, aşa cum i s-au înecat celelalte, atunci e pierdut.

— E cumva căsătorit? Are soţie, are copii, nefericitul? întrebă abatele.

— Da; are o soţie care în toate nenorocirile astea s-a purtat ca o sfîntă. Are o fată care era pe cale să se mărite cu iubitul ei, dar familia lui nu mai vrea să-l lase să ia mireasă fără zestre. Şi mai are un fiu, locotenent în armată. Dar, vă daţi seama, toate astea îi sporesc durerea în loc să i-o uşureze. Dacă bietul om ar fi singur, şi-ar zbura creierii şi ar scăpa de toate.

— E îngrozitor! şopti preotul.

— Iată, părinte, cum răsplăteşte Dumnezeu virtutea, spuse Caderousse. Şi iată cum eu, care n-am făcut niciodată o faptă rea, în afară de cea povestită, trăiesc în mizerie. După ce o să-mi văd biata nevastă moartă de friguri, fără ca s-o pot ajuta cu nimic, am să mor de foame, aşa cum a murit tatăl lui Dantès, în timp ce Fernand şi Danglars se scaldă în aur.

— Cum asta?

— Păi da, fiindcă lor le-au mers toate din plin, în timp ce oamenilor cumsecade toate le merg rău.

— Ce a devenit Danglars? El e cel mai vinovat, nu-i aşa? El e instigatorul.

— Ce a devenit? A plecat din Marsilia. Cu recomandaţia domnului Morrel, care nu-i cunoştea crima, a intrat în slujba unui bancher spaniol. În timpul războiului din Spania a luat asupra lui o parte din aprovizionarea armatei franceze şi s-a îmbogăţit. Apoi a speculat cu banii aceştia şi şi-a întreit, şi-a împătrit capitalurile. Rămînînd văduv după fiica bancherului spaniol cu care se căsătorise, s-a însurat cu o văduvă, doamna de Nargonne, fiica domnului Servieux, şambelanul actualului rege, şi care se bucură de o mare trecere. A ajuns milionar şi l-au făcut baron. Aşa că acum e baronul Danglars, are un palat pe strada Mont-Blanc, are zece cai în grajduri, şase lachei în anticameră, şi nu ştiu cîte milioane în dulapuri.

— Aşa! făcu abatele, cu un accent ciudat. Şi e fericit?

— Cine ar putea să spună dacă e fericit? Nenorocirea sau fericirea sînt tainele zidurilor. Zidurile au urechi dar n-au limbă. Dacă eşti fericit cînd ai multă avere, atunci Danglars e fericit.

— Şi Fernand?

— Fernand? Şi el e cu totul altul acum.

— Dar cum s-a putut oare îmbogăţi un biet pescar catalan, fără mijloace, fără creştere? Îţi spun drept că nu pot să înţeleg.

— Asta n-o înţelege nimeni. Trebuie să fie vreo taină în viaţa lui, o taină pe care nimeni n-o cunoaşte.

—Dar pe ce trepte vizibile a putut urca pînă la o mare avere sau la o înaltă situaţie?

— La amîndouă, părinte, la amîndouă! El are şi avere şi situaţie.

— Îmi spui basme.

— E adevărat că seamănă a basm, dar ascultaţi-mă şi veţi înţelege: Cu cîteva zile înainte de reîntoarcerea împăratului, lui Fernand îi căzuseră

sorții pentru armată. Bourbonii l-au lăsat în pace la catalani, dar Napoleon, reîntorcîndu-se, a poruncit o recrutare peste rînd, și Fernand a fost silit să plece. Am plecat și eu atunci; dar cum eram mai bătrîn decît Fernand și cum de-abia mă însurasem cu biata mea nevastă, am fost trimis la paza coastelor.

Fernand a fost încorporat în trupele active, a trecut granița cu regimentul său, și a luat parte la bătălia de la Ligny.

In noaptea de după bătălie, Fernand era de pază la ușa generalului, care avea legături tainice cu inamicul. Chiar în noaptea aceea generalul trebuia să treacă la englezi. El îi propuse lui Fernand să meargă cu el; Fernand primi, își părăsi postul și-l urmă pe general.

Fapta care l-ar fi trimis dinaintea unui consiliu de război, dacă mai rămînea Napoleon pe tron, i-a folosit lui Fernand drept recomandație pe lîngă Bourboni. S-a reîntors în Franța cu gradul de sublocotenent. Și cu protecția generalului, care avea mare trecere, a fost făcut căpitan, în 1823, în timpul războiului din Spania, adică tocmai cînd Danglars se încumeta să facă primele afaceri. Fernand era spaniol, așa că a fost trimis la Madrid, să cerceteze starea de spirit a compatrioților săi. Acolo l-a întîlnit din nou pe Danglars, s-a legat cu el, i-a făgăduit generalului său un sprijin printre regaliștii din capitală și din provincie, a primit la rîndul său făgăduieli, și-a luat angajamente, și-a condus regimentul pe drumuri cunoscute numai de el singur, prin trecătorile păzite de regaliști, și aduse, în sfîrșit, asemenea servicii în campania aceasta scurtă, încît, după luarea Trocaderoului, a fost făcut colonel și a primit crucea de ofițer al Legiunii de Onoare și titlul de conte.

— Soartă! soartă! murmură abatele.

— Da, dar ascultați, încă nu v-am spus tot. După terminarea războiului din Spania, cariera lui Fernand se vedea primejduită de lunga pace care fă-

găduia să domnească în Europa. Numai Grecia se răsculase împotriva Turciei, şi îşi începuse războiul de independenţă. Toţi ochii erau îndreptaţi spre Atena: era la modă să-i deplîngi sau să-i sprijini pe greci. Guvernul francez, fără să-i apere făţiş, îngăduia, după cum ştim, plecările unora într-acolo. Fernand ceru şi căpătă învoirea de a merge să lupte în Grecia, rămînînd totuşi mai departe înscris în controalele armatei franceze.

Peste cîtva timp se află că domnul conte de Morcerf, fiindcă aşa îl chema acum, trecuse în serviciul lui Ali Paşa, cu gradul de general-instructor.

După cum ştiţi, Ali Paşa a fost ucis; dar înainte de a muri, el răsplăti serviciile aduse de Fernand, lăsîndu-i o sumă uriaşă, pe care Fernand o aduse în Franţa, unde gradul său de locotenent-general îi fu confirmat.

— Aşa că astăzi?... întrebă abatele.

— Aşa că astăzi, — povesti mai departe Caderousse, — are un palat măreţ la Paris, pe strada Helder, nr. 27.

Abatele vru să spună ceva, şovăi o clipă, apoi, stăpînindu-se, întrebă:

— Şi Mercédès? Mi s-a spus că ar fi dispărut.

— A dispărut, — răspunse Caderousse, — da, a dispărut aşa cum dispare soarele, ca să se ivească şi mai strălucitor a doua zi.

— S-a îmbogăţit şi ea? întrebă abatele, zîmbind ironic.

— In clipa de faţă, Mercédès este una dintre cele mai mari doamne din Paris, răspunse Caderousse.

— Povesteşte-mi mai departe, îl îndemnă abatele. Mi se pare că aud povestindu-mi-se un vis. Dar am văzut eu însumi lucruri atît de uluitoare, încît ceea ce-mi spui mă miră mai puţin.

— Mercédès a fost mai întîi deznădăjduită de lovitura care i-l răpea pe Edmond. V-am vorbit despre stăruinţele ei pe lîngă domnul de Villefort şi despre devotamentul ei faţă de tatăl lui Dantès. In plină

deznădejde, o lovi o nouă durere: plecarea lui Fernand, a lui Fernand a cărui crimă n-o cunoştea şi pe care-l privea ca pe un frate.

Fernand plecă. Mercédès rămase singură.

Se scurseră pentru ea trei luni de lacrimi: nici o ştire de la Edmond, nici o ştire de la Fernand; nimic în faţa ochilor, decît un bătrîn care se stingea ucis de deznădejde.

Într-o seară, după ce stătuse toată ziua, după cum se obişnuise, la răspîntia celor două drumuri ce duc de la Marsilia la catalani, ea se înapoie acasă mai mîhnită decît totdeauna: nici iubitul şi nici prietenul ei nu se reîntorceau pe vreunul din cele două drumuri, şi ea n-avea ştiri nici de la unul, nici de la celălalt.

Deodată i se păru să aude un pas cunoscut. Mercédès se întoarse neliniştită, uşa se deschise şi se ivi Fernand, în uniforma lui de sublocotenent.

Nu numai jumătate din ceea ce deplîngea, dar şi o parte din trecutul ei se reîntorcea o dată cu Fernand.

Mercédès îi prinse mîinile cu o pornire pe care Fernand o luă drept dragoste, dar care nu era decît bucuria de a nu mai fi singură pe lume şi de a revedea în sfîrşit un prieten, după ceasuri îndelungi petrecute în tristeţe şi singurătate. Şi apoi trebuie spus că pe Fernand nu-l urîse niciodată; nu-l iubise, şi atîta tot. Un altul stăpînea inima fetei, şi acest altul lipsea... dispăruse... murise poate. La gîndul acesta, Mercédès izbucni în suspine şi îşi frînse mîinile de durere. Dar gîndul pe care îl respingea altădată, cînd i-l sugera altcineva, îi reveni acum singur în minte. De altfel, bătrînul Dantès însuşi îi spunea într-una: „Edmond al nostru a murit, fiindcă dacă n-ar fi murit, s-ar fi întors."

Cum v-am spus, bătrînul muri. Dacă ar fi trăit, poate că Mercédès nu s-ar fi măritat niciodată cu alt bărbat decît Edmond, căci bătrînul ar fi mustrat-o pentru necredinţa ei. Fernand înţelese lucrul acesta.

Cînd află despre moartea bătrînului, el veni din nou. De data aceasta era locotenent. La prima călătorie nu suflase o vorbă despre dragostea lui; la cea de a doua călătorie, el îi reaminti fetei că o iubește. Mercédès îi mai ceru un răgaz de șase luni, ca să-l aștepte și să-l plîngă pe Edmond.

— De fapt, — spuse abatele, cu un zîmbet amar pe buze, — în total ar fi optsprezece luni. Ce poate cere mai mult logodnicul cel mai iubit chiar?

Apoi șopti cuvintele poetului englez: *Frailty, thy name is woman!* [1]

— Peste șase luni, — urmă Caderousse, — se făcu nunta la biserica Accoules.

— La aceeași biserică unde trebuia să se mărite cu Edmond, șopti preotul. S-a schimbat doar logodnicul, atîta tot..

— Mercédès se mărită deci, continuă Caderousse. Dar, deși ea li se păruse tuturor liniștită, a leșinat totuși cînd a trecut pe dinaintea Réservei, unde cu optsprezece luni mai înainte își sărbătorise logodna cu acela pe care ar fi văzut că-l mai iubea încă, dacă ar fi îndrăznit să-și privească pînă în fundul inimii.

Fernand, mai fericit, dar nu mai liniștit, căci l-am văzut pe-atunci și se temea mereu de reîntoarcerea lui Edmond, Fernand avu grijă să-și mute de îndată nevasta în altă parte și să se depărteze el însuși: altfel ar fi fost și pericolele laolaltă cu amintirile, dacă mai rămînea la catalani.

La opt zile după nuntă plecară amîndoi.

— Și ai mai văzut-o de-atunci pe Mercédès? întrebă preotul.

— Da, am revăzut-o în timpul războiului din Spania, la Perpignan, unde o lăsase Fernand. Pe atunci își creștea fiul...

Abatele tresări.

— Fiul? se miră el.

---

[1] Nestatornicie, numele tău este femeie! (n. r.)

— Da, — răspunse Caderousse, — îl creştea pe micul Albert.

— Dar ca să poţi creşte un fiu trebuie să fi primit tu însuţi o educaţie aleasă. Şi, după cîte am auzit de la Edmond, ea era fiica unui simplu pescar, frumoasă, dar fără cultură.

— Oare atît de puţin îşi cunoştea Edmond logodnica? se miră Caderousse. Mercédès ar fi putut ajunge regină, părinte, dacă ar fi să se pună coroana numai pe capetele cele mai frumoase şi mai inteligente. Averea ei sporise, şi ea crescuse o dată cu averea. Învăţa desenul, învăţa muzica, învăţa de toate. Altminteri, între noi fie vorba, cred că nu făcea toate astea decît ca să se distreze, ca să uite, şi că nu-şi vîra atîtea lucruri în cap decît ca să le înlăture pe cele avute în inimă. Dar acum, ca să spun totul, averea şi onorurile trebuie s-o fi consolat, fără îndoială. E bogată, e contesă, şi totuşi...

Caderousse se opri.

— Şi totuşi, ce? întrebă abatele.

— Totuşi sînt sigur că nu-i fericită.

— De ce crezi asta?

— Iată de ce: cînd m-am găsit la mare ananghie, mi-a dat prin gînd că vechii mei prieteni mă vor ajuta cu cîte ceva. M-am dus la Danglars, care nici nu m-a primit măcar. M-am dus la Fernand, care mi-a trimis o sută de franci printr-o slugă.

— Va să zică nu l-ai văzut nici pe unul, nici pe celălalt?

— Nu; dar în schimb m-a văzut doamna de Morcerf.

— Cum asta?

— Cînd am ieşit, mi-a căzut o pungă la picioare; în pungă se găseau douăzeci şi cinci de ludovici: am ridicat repede capul şi am văzut-o pe Mercédès trăgînd perdelele.

— Dar domnul de Villefort? întrebă abatele.

— El nu mi-a fost prieten; nici nu-l cunosc măcar. De la el n-aveam nimic de cerut.

— Dar nu știi ce a devenit și ce amestec a avut în nenorocirea lui Edmond?

— Nu. Atîta știu că, la cîtăva vreme după arestarea lui Edmond, el s-a însurat cu domnișoara de Saint-Méran și a părăsit, nu mult după aceea, Marsilia. Nici vorbă că dacă și lui i-a mers tot așa de bine cum le-a mers și celorlalți, apoi acum o fi bogat ca Danglars și o fi avînd trecere ca Fernand. Numai eu, după cîte vedeți, am rămas sărac, nenorocit și uitat de Dumnezeu.

— Te înșeli, prietene, spuse abatele. Dumnezeu poate să pară uneori că uită, atunci cînd dreptatea lui se odihnește; dar pînă la urmă vine timpul cînd el își aduce aminte, și iată dovada.

Abatele scoase diamantul din buzunar și i-l întinse lui Caderousse, spunîndu-i:

— Ia-l, prietene! Ia diamantul, e al tău!

— Cum, numai al meu? strigă Caderousse. Părinte, nu cumva rîdeți de mine?

— Diamantul trebuia să fie împărțit între prieteni; dar cum Edmond n-avea decît un singur prieten, împărțirea devine de prisos. Ia diamantul și vinde-l. Îți mai spun o dată că prețuiește cincizeci de mii de franci și nădăjduiesc că suma asta îți va ajunge ca să te scape de sărăcie.

— Părinte, — spuse Caderousse, întinzînd sfios o mînă, în timp ce cu cealaltă mînă își ștergea sudoarea care-i șiruia pe frunte, — părinte, nu glumiți cu norocul și cu deznădejdea unui om!

— Eu știu și ce e norocul, și ce-i deznădejdea, și n-am să mă joc niciodată cu simțămintele oamenilor. Ia diamantul, dar în schimb...

Caderousse care și atinsese diamantul, își retrase mîna.

Abatele zîmbi.

— ...In schimb, — continuă el, — dă-mi punga aceea de mătase roșie, pe care domnul Morrel o lăsase pe vatra bătrînului Dantès. Mi-ai spus că o mai ai încă, nu-i așa?

Caderousse, din ce în ce mai uimit, se îndreptă spre un dulap uriaş de stejar, îl deschise şi-i dădu abatelui o pungă lunguiaţă, făcută din mătase roşie, roasă de vremuri, împrejurul căreia alunecau două verigi de aramă, care se vedea că odată fuseseră poleite.

Abatele luă punga şi puse diamantul în palma lui Caderousse.

— Sînteţi cu adevărat omul lui Dumnezeu, părinte! strigă Caderousse, fiindcă nimeni nu ştia că Edmond v-a dat diamantul, şi aţi fi putut să-l păstraţi.

— Aşa, — îşi spuse abatele, încet, — se vede treaba că tu l-ai fi păstrat, dacă ai fi fost în locul meu... Abatele se ridică, îşi luă pălăria şi mănuşile, şi spuse: Nu-i aşa că tot ce mi-ai spus e adevărul curat şi pot să-i dau toată crezarea?

— Părinte, — strigă Caderousse, — iată în colţul acesta al peretelui un Crist din lemn sfinţit; pe dulapul de colo iată biblia nevestei mele: deschideţi biblia şi-am să vă jur cu o mînă pe ea şi cu alta întinsă spre Crist, am să jur pe mîntuirea sufletului meu, pe legea mea de creştin că v-am spus totul întocmai cum s-a petrecut şi cum îngerul oamenilor i-l va şopti lui Dumnezeu în ziua judecăţii de apoi!

— Bine, — spuse abatele, încredinţat după tonul lui Caderousse că nu fusese minţit, — bine. Îţi doresc ca banii să-ţi alunge nevoile! Adio, mă duc departe de oamenii care-şi fac unii altora atîtea rele.

Şi abatele, scăpînd anevoie de însufleţitele mulţumiri ale lui Caderousse, ridică el însuşi drugul de la uşă, ieşi, încălecă, îl salută pentru ultima oară pe hangiul care nu mai contenea cu mulţumirile, şi plecă în aceeaşi direcţie de unde venise.

Cînd Caderousse se reîntoarse, o văzu în spatele lui pe Carconta, mai gălbejită şi dîrdîind mai tare ca oricînd.

— E adevărat ce-am auzit? întrebă ea.

— Ce-ai auzit? Că ne-a dat numai nouă diamantul? strigă Caderousse aproape înnebunit de bucurie.

— Da.

— Chiar așa-i! Uite-l!

Femeia îl privi o clipă; apoi spuse cu glas înăbușit:

— Și dacă e fals?

Caderousse păli și se clătină.

— Fals? șopti el. Fals... De ce mi-ar fi dat un diamant fals?

— Ca să-ți afle taina fără să-ți plătească, nătărăule!

Caderousse rămase o clipă strivit de povara bănuielii acesteia.

— Vom vedea noi, îndată! strigă el mai apoi, luîndu-și pălăria și punînd-o peste batista roșie care-i acoperea capul.

— Ce-ai să faci?

— La Beaucaire e tîrg. Sînt acolo giuvaergii veniți din Paris. Mă duc să le arăt diamantul. Tu, nevastă, păzește casa. Peste două ceasuri sînt înapoi.

Și Caderousse se repezi afară, pornind în goană pe drumul opus aceluia de-a lungul căruia plecase necunoscutul.

— Cincizeci de mii de franci! șopti Carconta, rămasă singură. Aștia sînt bani... dar nu sînt o avere.

Capitolul XXVIII

REGISTRUL ÎNCHISORILOR

A doua zi după întîmplarea petrecută pe drumul dintre Bellegarde şi Beaucaire, pe care am povestit-o, un bărbat de vreo treizeci şi doi de ani, îmbrăcat într-un frac albastru-deschis, cu pantaloni de nanchin şi vestă albă, avînd totodată şi ţinuta, şi accentul englezesc, se înfăţişă primarului Marsiliei.

— Domnule, — îi spuse el, — sînt reprezentantul firmei Thomson & French din Roma. De zece ani lucrăm cu firma Morrel & fiul din Marsilia. În legăturile acestea am angajat aproape o sută de mii de franci, şi ne cam neliniştește zvonul că firma Morrel e aproape ruinată. Am venit special de la Roma ca să vă cer informaţii asupra acestei firme.

— Domnule, — îi răspunse primarul, — ştiu într-adevăr că de vreo patru sau cinci ani, domnul Morrel pare urmărit de ghinion: i s-au înecat, una după alta, patru sau cinci corăbii, a dat de trei sau de patru ori faliment. Dar deşi îmi datorează şi mie vreo douăsprezece mii de franci, nu se cuvine ca eu să vă dau informaţii asupra averii sale. Întrebaţi-mă ce cred, ca primar, despre domnul Morrel şi vă voi răspunde că e un om de o cinste desăvîrşită şi că pînă acum şi-a ţinut toate angajamentele cu exactitate. Iată tot ce vă pot spune, domnule. Dacă însă vreţi să aflaţi mai multe, adresaţi-vă domnului de Boville, inspector al închisorilor, strada Noailles nr. 15. După cîte ştiu, el are două sute de mii de franci plasaţi la Casa Morrel şi dacă într-adevăr e ceva de temut, cum suma asta e mult mai mare decît a mea, pesemne că-l veţi găsi mai bine informat decît mine în această privinţă.

Englezul păru să aprecieze înalta delicateţe a pri-

marului. Salută, ieşi în stradă şi porni la drum, cu mersul acela caracteristic fiilor Marei Britanii, îndreptîndu-se spre adresa indicată.

Domnul de Boville se afla în cabinetul său. Zărindu-l, englezul tresări, ca şi cum n-ar fi fost prima dată cînd se găsea în faţa aceluia pe care-l vizita. Domnul de Boville, însă, părea atît de deznădăjduit, încît se vedea bine că mintea îi era absorbită de un singur gînd care-l preocupa în clipa aceea, nedînd răgaz nici amintirilor, şi nici imaginaţiei să rătăcească în trecut.

Englezul, cu sîngele rece specific poporului său, îi puse, aproape cu aceleaşi cuvinte, aceeaşi întrebare pe care i-o pusese şi primarului Marsiliei.

— Domnule, — răspunse domnul de Boville, — din nenorocire, temerile dumneavoastră sînt cum nu se poate mai întemeiate. Aveţi în faţă un om deznădăjduit. Am plasat la Casa Morrel două sute de mii de franci; aceşti două sute de mii de franci sînt zestrea fiicei mele, pe care mă gîndisem s-o căsătoresc peste vreo două săptămîni. Banii trebuiau să mi se înapoieze, o sută de mii la 15, luna aceasta, şi o sută de mii la 15, luna viitoare. Îl înştiinţasem pe domnul Morrel despre faptul că doream ca banii să-mi fie înapoiaţi fără amînare, şi iată că el a venit aici, domnule, abia acum o jumătate de ceas, ca să-mi spună că dacă vasul său *Faraonul* nu se reîntoarce pînă în ziua de 15, o să-i fie cu neputinţă să-mi plătească.

— Toate acestea seamănă cum nu se poate mai bine cu o amînare de termen, spuse englezul.

— Mai bine spuneţi că seamănă cu un faliment, domnule! strigă domnul de Boville, desperat.

Englezul se gîndi o clipă, apoi spuse:

— Aşadar, plata poliţei acesteia vă îngrijorează?

— Adică o privesc ca pierdută.

— Iată, v-o cumpăr eu.

— Dumneavoastră?

— Da, eu.

— Fără îndoială însă că vreți să v-o dau la preț foarte scăzut.

— Nu; la valoarea de două sute de mii de franci. Firma noastră nu face asemenea afaceri, adăugă englezul rîzînd.

— Și cum îmi veți plăti?

— Cu bani gheață.

Englezul scoase din buzunar un teanc de bancnote, cam de două ori cît suma pe care domnul de Boville se temea să n-o piardă.

O licărire de bucurie trecu pe fața domnului de Boville. Totuși, el se forță să se stăpînească și spuse:

— Trebuie să vă previn, domnule, că, după cîte se pare, nu veți căpăta nici șase la sută din suma aceasta.

— Nu mă privește, răspunse englezul. Asta privește numai firma Thomson & French, în numele căreia lucrez. Poate că firma are interes să grăbească ruina vreunei case rivale... Eu atîta știu doar domnule, că sînt gata să vă număr suma, în schimbul unui transfer pe care va trebui să mi-l faceți. Numai că v-aș cere și eu ceva, drept comision.

— Sigur, domnule, așa se și cuvine! spuse domnul de Boville. Comisionul obișnuit este de unu și jumătate: vreți să vă dau doi? Vreți trei? Vreți cinci? Vreți mai mult, la urma urmei? Spuneți-mi!

— Domnule, rîse englezul, și eu sînt la fel ca firma noastră. Nu mă ocup cu asemenea afaceri. Nu; eu vă cer cu totul altceva.

— Atunci spuneți-mi. Vă ascult.

— Sînteți inspector al închisorilor?

— Da, de paisprezece ani...

— Aveți toate registrele de intrare și de ieșire?

— Fără îndoială că le am.

— La registrele acestea sînt adăugate și notele privitoare la deținuți?

— Fiecare deținut își are dosarul său.

— Atunci ascultați, domnule. La Roma am avut

ca educator pe un biet abate, care a dispărut pe neașteptate. Am aflat mai apoi că a fost închis în castelul d'If și aș dori să aflu cîteva amănunte despre moartea lui.

— Cum se numea?

— Abatele Faria.

— Mi-l amintesc cum nu se poate mai bine! spuse domnul de Boville. Era nebun.

— Așa se spunea.

— Fără îndoială că era nebun!

— Se poate. Și ce fel de nebunie avea?

— Pretindea că știe locul unde se află o comoară uriașă, și oferea sume nebunești stăpînirii dacă i-ar fi dat drumul.

— Bietul om! Și a murit?

— Da, domnule, a murit acum vreo cinci sau șase luni, în februarie trecut.

— Aveți o memorie strașnică, domnule. Vă amintiți atît de bine datele!

— Îmi amintesc data aceasta, pentru că moartea bietului om a fost însoțită de o întîmplare foarte ciudată.

— Pot să aflu și eu despre ce întîmplare e vorba? întrebă englezul, cu o curiozitate pe care un bun observator ar fi fost mirat s-o găsească pe fața lui calmă.

— Sigur că da, domnule. Celula abatelui se afla la vreo cincisprezece-douăzeci de metri depărtare de celula unui fost agent bonapartist, unul dintre cei ce lucraseră cel mai mult pentru reîntoarcerea uzurpatorului în 1815, un om foarte hotărît și foarte primejdios.

— Zău? se miră englezul.

— Da, răspunse domnul de Boville. Am avut prilejul să-l văd eu însumi pe omul acesta în 1816 sau 1817, și nu te puteai coborî în celula lui decît însoțit de cîțiva soldați: omul m-a impresionat adînc și nu-i voi uita niciodată chipul.

Englezul zîmbi pe neobservate.

— Spuneaţi, deci, că între cele două celule...

— Între cele două celule era o distanţă de douăzeci de metri, dar se pare că Edmond Dantès...

— Cum îl chema pe omul acela periculos?

— Edmond Dantès. Da, domnule, se pare că Edmond Dantès îşi făcuse rost sau îşi fabricase singur nişte unelte, căci s-a găsit un tunel prin care comunicau cei doi deţinuţi.

— Fără îndoială că tunelul fusese făcut ca să le înlesnească evadarea, nu?

— Exact. Dar din nefericire pentru deţinuţi, abatele Faria suferi un atac de catalepsie şi muri.

— Înţeleg; lucrul acesta a pus capăt pe neaşteptate planurilor de evadare.

— Pentru deţinutul mort, chiar aşa a fost, — răspunse domnul de Boville, — dar pentru cel rămas în viaţă n-a fost aşa. Dimpotrivă, Dantès a găsit un prilej de a-şi grăbi fuga. El credea, fără îndoială, că deţinuţii morţi în castelul d'If erau înmormîntaţi într-un cimitir obişnuit. De aceea a dus mortul în camera sa, i-a luat locul în sacul unde fusese cusut şi a aşteptat momentul înmormîntării.

— A folosit un mijloc cutezător şi care arată că avea o oarecare îndrăzneală, vorbi englezul.

— V-am spus doar, domnule, că era un om foarte periculos. Din fericire, tot el a scăpat stăpînirea de temerile pe care le avea în privinţa lui.

— Cum asta?

— Nu pricepeţi?

— Nu.

— Castelul d'If n-are cimitir. Morţii sînt aruncaţi de-a dreptul în mare, după ce li se leagă de picioare o ghiulea de treizeci şi şase.

— Ei, şi? făcu englezul, ca şi cum ar fi fost greu de cap.

— Ei, şi i s-a legat şi lui Dantès o ghiulea de treizeci şi şase la picioare, după care a fost zvîrlit în mare.

— Zău? se miră englezul.

— Da, domnule, continuă inspectorul. Vă dați seama ce mirat trebuie să fi fost fugarul nostru, cînd s-a simțit prăbușindu-se din vîrful stîncilor. Aș fi vrut să-l văd cum arăta atunci.

— N-ar fi fost lesne.

— Ce-are a face?! spuse domnul de Boville, pe care siguranța că va recăpăta cei douăsute de mii de franci îl înveselise. Ce-are a face?! Imi închipui cam cum trebuie să fi arătat.

Și izbucni în rîs.

— Și eu mi-l închipui, spuse englezul.

Și începu să rîdă, la rîndul său, dar așa cum rîd englezii, adică numai din vîrful buzelor.

— Așadar, — continuă el, liniștindu-se cel dintîi, — așadar fugarul s-a înecat.

— Inecat de-a binelea.

— Iar guvernatorul castelului a scăpat și de un deținut furios și de unul nebun!

— Chiar așa.

— Dar s-a întocmit vreun act cu prilejul acesta? întrebă englezul.

— Da, da, un act de deces. Înțelegeți, rudele lui Dantès, dacă are rude, puteau să aibă interes să știe sigur dacă e mort sau viu.

— In felul acesta, rudele pot fi liniștite acum, dacă au ceva de moștenit de pe urma lui. E mort de-a binelea?

— Nici vorbă că da. Și li se poate elibera certificatul, cînd vor vrea.

— Foarte bine, spuse englezul. Dar să ne întoarcem la registre.

— Adevărat. Povestea asta ne-a depărtat de ele. Iertați-mă.

— Pentru ce să vă iert? Pentru poveste? N-aș avea de ce. Mi s-a părut interesantă.

— Și chiar este. Va să zică doriți să vedeți tot ce e în legătură cu bietul abate, care, în ceea ce-l privește, era blîndețea în persoană?

— Mi-ar face plăcere.

— Poftiți în cabinetul meu și am să vă arăt.

Trecură amîndoi în cabinetul domnului de Boville. Acolo, totul se găsea în cea mai perfectă ordine: fiecare registru se afla la numărul său, fiecare dosar la locul știut. Inspectorul îl pofti pe englez să ia loc în fotoliu și-i puse dinainte registrul și dosarul castelului d'If, lăsîndu-l să-l răsfoiască în voie, în timp ce el, așezat într-un colț, își citea ziarul.

Englezul găsi lesne dosarul abatelui Faria; dar se părea că povestea pe care i-o spusese domnul de Boville îl interesase cît se poate de mult, căci, după ce citi primele acte, continuă să răsfoiască pînă ce ajunse la teancul de hîrtii în legătură cu Edmond Dantès. Acolo găsi toate lucrurile orînduite la locul lor: denunțul, interogatoriul, cererea lui Morrel, nota domnului de Villefort. El împături binișor denunțul, îl puse în buzunar, citi interogatoriul și văzu că numele lui Noirtier nu fusese pomenit, citi în grabă cererea din 10 aprilie 1815 prin care Morrel, după sfatul substitutului, exagerase dintr-o pornire cum nu se poate mai bună, dat fiind că pe-atunci Napoleon mai domnea încă, serviciile aduse de Dantès cauzei imperiale, servicii pe care certificarea lui Villefort le făceau de netăgăduit. Atunci înțelese totul. Cererea către Napoleon, păstrată de Villefort, devenise în timpul celei de a doua Restaurații o armă înfricoșătoare în mîinile procurorului regal. El nu se miră deci cînd, răsfoind mai departe registrul, dădu peste nota aceasta, pusă în acoladă, alături de numele său:

EDMOND DANTÈS { *Bonapartist înverșunat, a luat parte activă la înapoierea din insula Elba. A fi ținut în cea mai mare taină și sub cea mai aspră supraveghere.*

Dedesubtul acestor rînduri, o altă mînă scrisese:

„Văzut nota de mai sus, nimic de făcut."

Numai că, punînd alături scrisul din acoladă cu certificarea făcută în josul cererii lui Morrel, el căpătă convingerea că nota din acoladă era scrisă de aceeaşi mînă care făcuse şi certificarea, adică de mîna lui Villefort.

Cît despre nota care însoţea acolada, englezul înţelese că ea trebuie să fi fost scrisă de vreun inspector care se interesase în treacăt despre situaţia lui Dantès, dar pe care informaţiile citate mai sus îl puseseră în neputinţă să dea urmare interesului arătat.

După cum am spus, inspectorul, din discreţie şi ca să nu-l stînjenească pe elevul abatelui Faria în cercetările lui, se trăsese deoparte şi citea *Drapelul Alb*.

De aceea el nu văzu cum englezul împătureşte şi vîră în buzunar denunţul scris de Danglars sub umbrarul de la Réserve, denunţ purtînd ştampila poştei din Marsilia, cu data de 27 februarie, orele şase seara.

Dar trebuie spus că, chiar dacă l-ar fi văzut, inspectorul dădea prea puţină importanţă denunţului şi prea multă importanţă celor două sute de mii de franci, ca să se împotrivească la ceea ce făcea englezul, chiar dacă fapta acestuia ar fi fost cît se poate de incorectă.

— Mulţumesc, spuse englezul, închizînd cu zgomot registrul. Am tot ce-mi trebuie. Acum e rîndul meu să-mi ţin făgăduiala: faceţi-mi o simplă notă de transfer a poliţei. Recunoaşteţi prin ea că aţi primit suma, şi vă număr banii.

Spunînd acestea, îi făcu loc la birou domnului de Boville, care se aşeză fără multe mofturi şi se grăbi să scrie transferul cerut, în timp ce englezul număra bancnotele pe marginea biroului.

Capitolul XXIX

CASA MORREL

Dacă cineva care ar fi cunoscut interiorul casei Morrel ar fi părăsit Marsilia cu cîţiva ani mai înainte şi s-ar fi reîntors în epoca despre care vorbim, ar fi găsit aici o mare schimbare.

În locul aerului de viaţă, de bunăstare şi de fericire, care se revarsă, ca să zicem aşa, dintr-o casă plină de belşug, în locul chipurilor voioase ivindu-se pe după perdelele de la ferestre, în locul funcţionarilor grăbiţi să străbată coridoarele, cu pana prinsă după ureche, în locul curţii pline de baloturi, răsunînd de strigătele şi de rîsetele hamalilor, ar fi întîlnit, de la primul pas, o priveliştе tristă şi moartă. În coridoarele pustii şi în curtea goală nu mai rămăseseră decît doi dintre numeroşii funcţionari care umpluseră altădată birourile. Unul dintre ei era tînăr, de douăzeci şi trei sau douăzeci şi patru de ani şi se numea Emmanuel Raymond. El se îndrăgostise de fiica domnului Morrel şi rămăsese în casa acestuia, cu toate sfăduinţele părinţilor săi de a-l scoate de acolo. Celălalt era un slujbaş mărunt de la casierie, bătrîn şi chior, răspunzînd la numele de Coclès, poreclă dată de tinerii ce umpluseră pe vremuri stupul acesta zumzuitor, astăzi aproape nelocuit, şi care poreclă îi înlocuise atît de bine şi pe deplin adevăratul nume, încît, după toate probabilităţile, omul nici nu s-ar mai fi întors măcar dacă s-ar fi auzit strigat pe numele scris în acte.

Coclès rămăsese în slujba domnului Morrel şi se petrecuse o ciudată schimbare în situaţia lui: se înălţase la gradul de casier şi se coborîse totodată la rangul de servitor.

Asta nu însemna însă că nu rămăsese acelaşi Coclès, bun, răbdător, devotat, dar de neclintit în ceea ce priveşte aritmetica, singurul lucru cu privire la care ar fi ţinut piept întregii lumi, chiar şi domnului Morrel. Căci nu cunoştea altceva decît tabla lui Pytagora, pe care o ştia ca pe apă, oricum ai fi întors-o şi în orice încurcătură ai fi încercat să-l vîri.

În mijlocul tristeţii care năpădise casa Morrel, Coclès era de altfel singurul care rămăsese nepăsător. Dar, să nu ne înşelăm: nepăsarea lui nu venea din vreo lipsă de afecţiune, ci, dimpotrivă, i se trăgea dintr-o convingere neclintită. Asemenea şoarecilor, despre care se spune că părăsesc încetul cu încetul corabia osîndită de soartă să piară în valuri, încît atunci cînd vasul porneşte în larg nu mai rămîne niciunul dintre ei pe bord, întreaga mulţime a funcţionarilor şi a slujbaşilor care trăiseră de pe urma casei armatorului goliseră încetul cu încetul biroul şi magazia. Coclès îi privise cum se depărtau toţi, fără să-i dea măcar prin gînd să vadă motivele plecării. După cum am spus, pentru Coclès totul se reducea la o chestiune de cifre şi, de douăzeci de ani de cînd se găsea în casa Morrel, el văzuse totdeauna făcîndu-se cu atîta regularitate plăţile, încît nici nu i-ar fi trecut măcar prin minte că regularitatea aceasta ar putea să dispară şi că plăţile ar putea fi suspendate, după cum unui morar, care ar avea o moară alimentată de apele bogate ale unui rîu, nu i-ar trece prin minte că rîul ar putea să nu mai curgă într-o bună zi. Într-adevăr, pînă atunci nu se petrecuse nimic care să zdruncine cît de cît convingerea lui Coclès. La ultimul sfîrşit de lună, plăţile fuseseră făcute cu o punctualitate riguroasă. Coclès descoperise o greşeală de şaptezeci de centime făcută de domnul Morrel în dauna sa şi, în aceeaşi zi, adusese cei paisprezece bănuţi pe care-i găsise în plus. Domnul Morrel îi luase cu un zîm-

bet melancolic pe buze şi îi lăsase să cadă într-un sertar aproape gol, spunînd :

— Bine, Coclès. Eşti perla casierilor.

Iar Coclès plecase cum nu se poate mai mulţumit. Căci o laudă din partea domnului Morrel, această perlă a oamenilor cinstiţi din Marsilia, îl măgulea pe Coclès mai mult decît o primă de cincizeci de taleri.

Dar de la sfîrşitul acesta de lună, atît de victorios dus la capăt, domnul Morrel trecuse prin ceasuri cumplite. Ca să-i poată face faţă, el îşi strînsese toate resursele, şi temîndu-se ca nu cumva, fiind văzut că recurge la astfel de mijloace, să se răspîndească în Marsilia zvonul despre strîmtorarea sa, plecase el însuşi la tîrgul din Beaucaire, să vîndă cîteva giuvaeruri de-ale soţiei şi fiicei sale, şi o parte din argintărie. Datorită sacrificiului acestuia, totul se petrecuse şi de data asta spre cea mai mare cinste a firmei Morrel. Dar casa rămăsese cu desăvîrşire goală. Creditul, înspăimîntat de zvonuri, se retrăsese cu obişnuitul lui egoism ; iar ca să poată face faţă celor o sută de mii de franci ce trebuiau plătiţi domnului de Boville la 15 ale lunii în curs, cît şi celor o sută de mii de franci ce trebuiau plătiţi la 15 ale lunii viitoare, lui Morrel nu-i mai rămăsese altceva decît nădejdea reîntoarcerii *Faraonului,* despre care un vas ce ridicase ancora o dată cu el şi sosise la Marsilia îi adusese vestea plecării.

Dar vasul acela, care venea, ca şi *Faraonul,* din Calcutta, sosise în port de cincisprezece zile. Iar de la *Faraon* nu se mai primise nici o ştire.

Iată deci cum stăteau lucrurile a doua zi după ce, terminînd cu domnul de Boville importanta afacere despre care am vorbit, trimisul Casei Thompson & French din Roma se prezentă la domnul Morrel.

Trimisul fu primit de Emmanuel. Pe Emmanuel îl înspăimînta fiecare nou venit, căci fiecare chip nou anunţa un nou creditor neliniştit, venind să-l cerce-

teze pe stăpînul casei. De aceea, ca să-i înlăture patronului neplăcerea acestei vizite, îl întrebă pe englez ce doreşte. Dar englezul îi declară că n-avea nimic de vorbit cu domnul Emmanuel, şi că voia să-i vorbească domnului Morrel, în persoană. Emmanuel îl chemă, oftînd, pe Coclès. Coclès apăru, şi tînărul îi porunci să-l conducă pe străin la domnul Morrel.

Coclès porni înainte, iar străinul îl urmă.

Pe scară se întîlniră cu o fată de vreo şaisprezece-şaptesprezece ani, care-l privi cu nelinişte pe străin.

Coclès nu băgă de seamă expresia aceasta a feţei ei, care, totuşi, nu putuse să-i scape străinului.

— Domnul Morrel e în cabinetul său, nu-i aşa, domnişoară Julie? întrebă casierul.

— Da, cel puţin aşa cred, răspunse fata, şovăind. Vezi mai întîi, Coclès, şi dacă tata e acolo, anunţă-l pe domnul.

— N-ar avea nici un rost să mă anunţe, domnişoară, răspunse englezul. Domnul Morrel nu-mi cunoaşte numele. Omul acesta n-are decît să-i spună că sînt reprezentantul firmei Thompson & French din Roma, firmă cu care casa tatălui dumneavoastră are legături.

Fata păli şi continuă să coboare pe scară, în timp ce Coclès şi străinul porniră să urce mai departe.

Ea pătrunse în biroul unde stătea Emmanuel, iar Coclès, cu ajutorul unei chei pe care o avea şi care îi anunţa rarele-i intrări la patron, deschise o uşă aşezată în colţul coridorului celui de al doilea etaj, îl pofti pe străin într-o anticameră, deschise o a doua uşă, pe care o închise apoi, şi, după ce-l lăsă singur o clipă pe trimisul firmei Thompson & French, se reîntoarse, făcîndu-i semn că poate să intre.

Englezul intră şi-l găsi pe Morrel stînd dinaintea unei mese şi pălind în faţa înfricoşătoarelor coloane de cifre din registrul unde erau scrise pierderile.

Dînd cu ochii de străin, Morrel închise registrul, se ridică şi-i întinse un scaun; apoi, cînd văzu că străinul se aşezase, se aşeză şi el.

Aceşti paisprezece ani care trecuseră îl schimbaseră cu totul pe domnul Morrel. La începutul povestirii noastre el avusese treizeci şi şase de ani, iar acum se apropia de cincizeci; părul îi albise, grijile îi brăzdaseră fruntea; privirea lui, altădată sigură şi hotărîtă, devenise vagă şi şovăielnică, părînd mereu că se teme să nu fie silit să se oprească asupra vreunei idei sau a vreunui om.

Englezul îl privi cu un simţămînt de curiozitate amestecat cu interes.

— Domnule, — spuse Morrel, căruia privirea aceasta părea că-i sporeşte tulburarea, — aţi vrut să-mi vorbiţi, nu?

— Da, domnule. Ştiţi din partea cui vin, nu-i aşa?

— Din partea firmei Thompson & French, după cîte mi-a spus casierul.

— V-a spus adevărul, domnule. Firma Thompson & French avea de plătit în Franţa, în cursul lunii acesteia şi a lunii viitoare, trei sau patru sute de mii de franci şi, cunoscînd exactitatea dumneavoastră nedezmînţită, a adunat toate poliţele pe care le-a găsit semnate de dumneavoastră şi m-a însărcinat, pe măsură ce ele ajung la scadenţă, să iau bani de la dumneavoastră şi să-i folosesc pentru nevoile firmei noastre.

Morrel oftă din greu şi îşi trecu palma peste fruntea acoperită de sudoare.

— Aşadar, domnule, — întrebă el, — aveţi poliţe semnate de mine?

— Da, domnule, pentru o sumă destul de mare.

— Pentru ce sumă? întrebă Morrel cu o voce pe care încerca s-o facă să pară sigură.

— Mai întîi, — spuse englezul, scoţînd un teanc de hîrtii din buzunar, — iată un transfer de două sute de mii de franci făcut firmei noastre de către domnul de Boville, inspector al închisorilor. Recunoaşteţi datoria aceasta către domnul de Boville?

— Da, domnule. E un plasament pe care l-a făcut la mine acum cinci ani, cu o dobîndă de 4,5%.

— Şi pe care trebuie s-o plătiţi...

— Jumătate la 15 al acestei luni, jumătate la 15, luna viitoare.

— Aşa este! Iată apoi treizeci şi două de mii cinci sute de franci de plătit la sfîrşitul lunii; sînt polițe semnate de dumneavoastră şi trecute nouă de către terţe persoane.

— Le recunosc, spuse Morrel, care roşea de ruşine, gîndindu-se că pentru prima dată în viaţa sa poate că nu va putea să-şi onoreze semnătura. Asta-i tot ce aveţi?

— Nu, domnule. Mai am încă, pentru sfîrşitul lunii viitoare, valorile acestea, pe care ni le-au trecut Casa Pascal şi firma Wild & Turner din Marsilia; cam vreo cincizeci şi cinci de mii de franci. În total două sute optzeci şi şapte de mii cinci sute de franci.

Cît suferea bietul Morrel în timp ce i se spuneau toate acestea, ar fi cu neputinţă de arătat.

— Două sute optzeci şi şapte de mii cinci sute de franci! repetă el, fără să-şi dea seama.

— Da, domnule, răspunse englezul. N-am să vă ascund însă, — continuă el după o clipă de tăcere, — că recunoscînd cinstea dumneavoastră, nepătată pînă acum, am aflat totuşi de zvonul stîrnit în Marsilia, cum că dumneavoastră n-aţi mai putea face faţă plăţilor.

La ieşirea aceasta aproape brutală, Morrel păli.

— Pînă acum, — spuse el, — şi sînt mai mult de douăzeci şi patru de ani de cînd am primit firma din mîinile tatei, care o girase el însuşi timp de treizeci şi cinci de ani, pînă acum, domnule, nici o hîrtie semnată Morrel şi fiul n-a fost adusă la noi fără să fie plătită.

— Da, ştiu asta, — răspunse englezul, — dar spuneţi-mi sincer, ca între oameni de onoare: acum veţi mai plăti cu aceeaşi exactitate?

Morrel tresări şi-l privi pe cel ce-i vorbea astfel, cu mai multă încredere decît pînă atunci.

— La întrebări puse atît de deschis, — spuse el, — trebuie să dau un răspuns sincer. Da, domnule, voi plăti, dacă, după cum nădăjduiesc, corabia mea se va reîntoarce cu bine, fiindcă reîntoarcerea ei îmi va readuce creditul pe care nenorocirile suferite una după alta mi l-au răpit. Dar dacă, din nenorocire, *Faraonul,* acest ultim mijloc care mi-a mai rămas, piere...

Ochii bietului armator se umplură de lacrimi.

— Atunci, — întrebă englezul, — dacă acest ultim mijloc care v-a mai rămas piere?...

— Atunci, continuă Morrel, mi-e greu s-o spun... dar sînt obişnuit cu nenorocirile, trebuie să mă obişnuiesc şi cu ruşinea, şi cred că voi fi silit să suspend plăţile.

— N-aveţi cumva prieteni care v-ar putea da o mînă de ajutor?

Morrel zîmbi cu tristeţe.

— In afaceri, domnule, ştiţi foarte bine că nu există prieteni. Nu există decît parteneri de afaceri.

— E adevărat, şopti englezul. Aşadar, nu mai aveţi nici o nădejde?

— Una singură.

— Ultima?

— Ultima.

— Şi dacă vi se spulberă şi ea...

— Atunci sînt pierdut, domnule, cu totul pierdut.

— Cînd veneam la dumneavoastră, tocmai intra o corabie în port.

— Ştiu, domnule. Un tînăr care a rămas credincios nenorocului meu îşi petrece mai tot timpul pe o terasă aşezată deasupra casei, nădăjduind că va putea să fie cel dintîi care să-mi aducă o veste bună. De la el am aflat despre sosirea corăbiei aceleia.

— Şi nu era a dvs.?

— Nu. Era *Gironda,* o corabie din Bordeaux; se reîntoarce şi ea din India, dar nu e a mea.

— Poate că ştie ceva despre *Faraon* şi vă aducă veşti.

— Trebuie să vă spun, domnule, că mă tem aproape tot atît de mult să primesc veşti despre nava mea, pe cît mă tem să rămîn în nesiguranţă. Cel puţin nesiguranţa mai îmi lasă încă speranţe. Apoi Morrel adăugă cu o voce înăbuşită :

— Întîrzierea aceasta nu este firească ; *Faraonul* a plecat din Calcutta la 5 februarie ; trebuia să sosească aici de mai bine de o lună.

— Ce s-aude ? întrebă englezul. Ce înseamnă zgomotul acesta ?

— Doamne ! Doamne ! strigă Morrel, pălind. Ce s-o mai fi întîmplat ?

Într-adevăr, se auzeau zgomote pe scară ; se auzeau tropăituri şi chiar un vaiet îndurerat.

Morrel se ridică cu gînd să deschidă uşa, dar puterile îl părăsiră şi se prăbuşi în fotoliu.

Cei doi oameni rămaseră unul în faţa celuilalt. Morrel tremura din tot corpul, străinul îl privea cu o milă adîncă. Zgomotul încetase, dar s-ar fi spus că Morrel aştepta ceva ; zgomotul avusese o cauză şi trebuia să aibă şi o urmare.

Străinului i se păru că aude paşi urcînd încetişor pe scară şi că paşii, care erau ai mai multor persoane, se opresc în coridor.

O cheie fu vîrîtă în broasca primei uşi şi se auzi uşa scîrţîind în balamale.

— Numai doi oameni au cheia uşii acesteia, murmură Morrel : Coclès şi Julie.

In acelaşi timp se deschise cea de a doua uşă, şi în pragul ei se ivi Julie, palidă şi cu obrajii scăldaţi în lacrimi.

Morrel se ridică tremurînd şi se rezemă de braţul fotoliului, căci altfel n-ar fi putut să se ţină pe picioare. Ar fi vrut să întrebe, dar nu mai avea glas.

— Tată ! spuse Julie, împreunîndu-şi mîinile, iartă-i copilei tale că îţi aduce o veste atît de rea !

Morrel păli de moarte ; Julie se aruncă în braţele lui.

— Tată ! tată ! strigă ea. Curaj !

— Aşadar şi *Faraonul* e pierdut? întrebă Morrel, cu o voce sugrumată.

Julie nu-i răspunse, dar îi făcu un semn afirmativ din cap, strîngîndu-se la pieptul tatălui ei.

— Şi echipajul? întrebă Morrel.

— A fost salvat, — răspunse Julie, — salvat de corabia bordeleză care a sosit în port.

Morrel îşi ridică mîinile spre cer, cu o expresie de resemnare şi de recunoştinţă sublimă.

— Îţi mulţumesc, doamne! spuse el. Cel puţin nu mă loveşti decît pe mine.

Oricît sînge rece ar fi avut englezul, o lacrimă îi umezi totuşi pleoapa.

— Intraţi, — spuse Morrel, — intraţi, fiindcă îmi închipui că trebuie să fiţi cu toţii la uşă.

Într-adevăr, abia rostise cuvintele acestea, că doamna Morrel şi intră, suspinînd. După ea veni Emmanuel. În fund, în anticameră, se vedeau chipurile aspre a şapte sau opt marinari pe jumătate goi. Văzîndu-i, englezul tresări; făcu un pas înainte, ca şi cum ar fi vrut să-i întîmpine, dar se stăpîni şi se trase în colţul cel mai întunecat şi mai depărtat al încăperii.

Doamna Morrel se aşeză în fotoliu, luă în mîinile ei una din mîinile soţului, în timp ce Julie rămăsese sprijinită de pieptul tatălui său. Emmanuel stătea în mijlocul camerei, părînd că face legătura între grupul familiei Morrel şi marinarii care rămăseseră la uşă.

— Cum s-a întîmplat nenorocirea? întrebă Morrel.

— Vino mai aproape, Penelon, şi povesteşte, spuse Emmanuel.

Un marinar bătrîn, ars de soarele ecuatorului, înaintă, răsucind în mîini resturile unei pălării.

— Bună ziua, domnule Morrel, vorbi el ca şi cum ar fi părăsit Marsilia abia din ajun şi s-ar fi înapoiat de la Aix sau de la Toulon.

— Bună ziua, prietene, îi răspunse armatorul, neputîndu-şi stăpîni un zîmbet printre lacrimi. Dar unde e căpitanul?

— Păi, căpitanul, domnule Morrel, a rămas bolnav la Palma. Dar, dac-o vrea Dumnezeu, n-o să i se întîmple nimic şi o să-l vedeţi peste cîteva zile venind la fel de sănătos ca dumneavoastră sau ca mine.

— Bine... Acum vorbeşte, Penelon, spuse domnul Morrel.

Penelon îşi trecu dintr-o falcă în alta bucata de tutun pe care o mesteca, îşi puse mîna la gură, se întoarse, trînti un scuipat lung şi negricios în antiameră, îşi trase un picior înainte şi se legănă din şolduri.

— Pe-atunci, domnule Morrel, — începu el, — ne găseam aşa, cam între Capul Blanc şi Capul Boyador, împinşi de un vînt zdravăn dinspre sud-sud-vest, după ce ne bălăciserăm vreo opt zile liniştite. Cînd, deodată, căpitanul Gaumard se apropie de mine. Eu, trebuie să vă spun, eram la cîrmă. Căpitanul îmi zice: „Taică Penelon, ce zici despre norii ăia care se ridică la orizont?"

Tocmai la ei mă uitam şi eu atunci. „Ce să zic, căpitane? Mi se pare că urcă ceva mai repede decît le-ar sta bine şi că sînt mai negri decît se cuvine unor nori care n-ar avea gînduri rele." „Aşa cred şi eu, — spuse căpitanul, — şi mă duc să iau toate măsurile. N-avem pînze îndeajuns pentru vîntul care o să se stîrnească... Hola, he! puneţi mîna şi strîngeţi rîndunica şi trageţi jos flocul triunghiular!"

Era şi timpul; nici n-au apucat oamenii să execute ordinul, că vîntul ne şi prinsese din urmă, iar corabia se pleca pe o parte.

„Bun! zice căpitanul. Tot avem prea multe pînze. Pregătiţi-vă să strîngeţi şi pînza mare!"

Peste cinci minute, pînza mare era strînsă şi înaintam numai cu mizena, cu hunierele şi cu papagalii.

„Ia ascultă, taică Penelon, zice căpitanul, ce tot dai din cap?"

„Păi dacă aş fi în locul dumitale, eu aş schimba calea."

„Cred că ai dreptate, bătrîne, zice căpitanul. O să fie un pic de vînt."

„Vezi să nu, căpitane, îi spun eu. Cine s-ar gîndi să cumpere ce vine de-acolo doar pe preţul unui vînt ar cîştiga ceva parale. Ori vine o furtună în toată regula, ori nu mă pricep eu nici cît negru sub unghie.".

Vezi că se vedea vîntul stîrnindu-se, aşa cum se stîrneşte praful la Montredon. Noroc că avea de-a face cu unul care îi ştia rostul.

„Strîngeţi două din pînzele mici laterale, îndreptaţi săgeţile spre vînt, jos pînza centrală, înfăşuraţi totul pe vergi!" strigă căpitanul.

— Atîta nu era de-ajuns pentru meleagurile acelea, spuse englezul; eu aş fi luat patru din pînzele laterale şi aş fi lăsat la o parte mizena.

Vocea aceasta hotărîtă, sonoră şi neaşteptată îi făcu pe toţi să tresară. Penelon îşi puse mîna streaşină la ochi şi se uită spre cel ce controla cu atîta siguranţă manevrele căpitanului său.

— Am făcut şi mai mult decît atît, domnule, — spuse bătrînul marinar, cu un oarecare respect, — căci am proptit cîrma în vînt, ca să fugim dinaintea furtunii. Peste zece minute am strîns toate pînzele şi pluteam acum cu catargele goale.

— Corabia era cam veche ca să riscaţi o astfel de manevră, spuse englezul.

— Chiar aşa! Şi asta ne-a venit de hac. Să tot fi trecut vreo douăsprezece ore de cînd ne luptam cu diavolul, cînd s-a ivit o spărtură. „Penelon, zice căpitanul, cred că ne ducem la fund, bătrîne. Lasă-mi mie cîrma şi coboară-te în cală".

I-am lăsat lui cîrma, şi m-am coborît; apa se urcase de vreo trei picioare. Am venit pe punte strigînd: la pompe! la pompe! Degeaba însă, era prea tîrziu! Ne-am început munca, dar ni se părea că cu cît scoteam apa, cu atît ea pătrundea mai mult.

„Pe cinstea mea! zic, după vreo patru ore de

muncă. Dacă-i să ne ducem la fund, hai să ne ducem, că doar nu murim decît o dată!"

„Așa le dai tu pildă celorlalți, taică Penelon? zice căpitanul. Atunci așteaptă și-ai să vezi." Și se duse să ia o pereche de pistoale din cabină: „Primului care-o pleca de la pompă, zice, îi zbor creierii!"

— Bine, glăsui englezul.

— Nimic nu dă mai mult curaj decît chibzuiala, — continuă marinarul, — cu atît mai mult, cu cît între timp zarea se mai limpezise, iar vîntul se potolise. Dar nu-i mai puțin adevărat că apa urca mereu. Nu mult, ia așa, cam cu vreo două degete poate pe ceas; oricum însă, urca. Două degete pe ceas, vă dați seama că nu pare mare lucru; dar în douăsprezece ore, asta înseamnă tocmai vreo douăzeci și patru de degete, și douăzeci și patru de degete înseamnă două picioare. Două picioare, și cu trei pe care le avusesem, fac cinci. Și cînd o corabie are cinci picioare de apă în pîntece, atunci se poate spune despre ea că e bolnavă rău de hidropică.

„Haide, zice căpitanul, ajunge! Domnul Morrel n-o să aibă de ce ne dojeni; am făcut tot ce am putut ca să salvăm corabia. Acum trebuie să încercăm să salvăm oamenii. La șalupă, băieți, cît se poate mai repede!"

Știți, domnule Morrel, cît de mult țineam noi la *Faraon,* continuă Penelon. Dar oricît și-ar iubi un marinar corabia, tot mai mult ține la pielea lui. Așa că n-am așteptat să ni se mai spună încă o dată. Și, pe lîngă asta, vedeți, corabia se văicărea și părea că ne spune: „Duceți-vă odată, hai, duceți-vă odată!" Și nu mințea de loc, bietul *Faraon,* fiindcă-l simțeam cum se cufundă de-a binelea sub picioarele noastre. Așa s-a făcut că peste o clipă șalupa se găsea în mare, și că noi, toți opt, ne aflam în ea.

Căpitanul a coborît ultimul, adică nu, nu, n-a coborît de loc, fiindcă nu voia să-și părăsească vasul. L-am luat eu în brațe și l-am azvîrlit lîngă ceilalți, apoi am sărit și eu. Era și timpul. De-abia sărisem,

cînd puntea se crăpă cu un zgomot de-ai fi spus că e o salvă trasă de tunurile unui vas de patruzeci şi opt.

Peste zece minute se scufundă partea dinainte, apoi cea dinapoi, şi *Faraonul* începu să se învîrtească de jur împrejur, ca un cîine care vrea să-şi prindă coada. Apoi, noroc băieţi, brrr !... Şi gata, nici urmă de *Faraon !*

Iar noi am rămas timp de trei zile nemîncaţi şi nebăuţi, aşa că tocmai vorbeam să tragem la sorţi, ca să aflăm care-i va hrăni pe ceilalţi, cînd am zărit-o pe *Gironda*. Noi i-am făcut semne, ea ne-a văzut, s-a îndreptat spre noi, ne-a trimis şalupa şi ne-a culeş. Iată cum s-a întîmplat, domnule Morrel, pe cinstea mea ! Pe cinstea mea de marinar ! Ei, voi ceilalţi, n-a fost aşa ?

Un murmur general de aprobare arătă că povestitorul nu se abătuse cu nimic de la adevărul fondului şi de la pitorescul amănuntelor.

— Bine, prieteni, — spuse Morrel, — sînteţi vrednici cu toţii şi ştiam dinainte că dacă mi se va întîmpla o nenorocire nu va fi nimeni vinovat, în afară de soarta mea. A fost din voinţa lui Dumnezeu şi nu dintr-o greşeală de-a oamenilor. Să-i mulţumim Domnului. Şi-acum, ia spuneţi-mi, cîtă soldă vă datorez ?

— Ei, să nu mai vorbim despre asta, domnule Morrel.

— Dimpotrivă, să vorbim, răspunse armatorul, zîmbind cu tristeţe.

— Atunci să ştiţi că ne datoraţi solda pe trei luni... spuse Penelon.

— Coclès, plăteşte cîte două sute de franci fiecăruia dintre oamenii aceştia de treabă. In alte timpuri, dragi prieteni, aş fi adăugat : dă-i fiecăruia cîte o primă de două sute de franci. Dar timpurile sînt grele şi puţinii bani care mi-au mai rămas nu sînt ai mei. Iertaţi-mă, deci, şi să nu mă iubiţi mai puţin din pricina asta.

Penelon se strîmbă înduioşat, se întoarse spre tovarăşii săi, schimbă cîteva cuvinte cu ei, apoi spuse:

— Dacă-i vorba de asta, domnule Morrel, dacă-i vorba de asta...

Şi, trecîndu-şi dintr-o falcă în alta bucata de tutun pe care o mesteca, zvîrli în anticameră un al doilea scuipat, care se duse să-i ţină tovărăşie celuilalt.

— Dacă-i vorba despre ce?

— Despre bani...

— Ce-i cu banii?

— Ce să fie, domnule Morrel? Băieţii spun că pentru moment le-ar ajunge cîte cincizeci de franci de om şi că restul ar putea să-l mai aştepte.

— Vă mulţumesc, prieteni, vă mulţumesc! spuse Morrel, mişcat pînă în fundul inimii. Sînteţi cu toţii mărinimoşi. Dar luaţi banii, luaţi-i, şi dacă găsiţi undeva de lucru, nu vă daţi înapoi; sînteţi liberi.

Aceste ultime cuvinte avură un efect uluitor asupra bravilor marinari. Ei se priviră buimăciţi. Penelon, căruia i se tăiase suflarea, era cît p-aci să-şi înghită bucata de tutun; din fericire însă, îşi duse la timp mîna la gîtlej.

— Cum, domnule Morrel, — spuse el cu glas sugrumat, — cum, ne daţi afară? Va să zică sînteţi nemulţumiţi de noi?

— Nu, copii, — le răspunse armatorul, — nu, nu sînt nemulţumit de voi, dimpotrivă. Nu, nu vă dau afară, dar, ce vreţi, dacă nu mai am corăbii, nu mai am nevoie nici de marinari.

— Cum nu mai aveţi corăbii? făcu Penelon. Ei bine, o să vă construiţi altele, şi noi o să aşteptăm. Slavă Domnului, ştim ce înseamnă să batem drumurile fără slujbă.

— Nu mai am bani să-mi fac alte corăbii, Penelon, — spuse armatorul cu un zîmbet trist, — şi deci nu pot să vă primesc oferta, oricît de binevoitoare ar fi ea.

— Păi, dacă n-aveţi bani, nici nu trebuie să ne

plătiți; o să facem și noi cum a făcut bietul *Faraon*, o să plutim cu pînzele strînse, și gata!

— Destul, destul, prietene, îl opri Morrel, înăbușindu-se de emoție. Vă rog, duceți-vă. O să ne întîlnim din nou, în alte timpuri, mai bune. Emmanuel, du-te cu ei și vezi să se facă așa cum am spus eu.

— Cel puțin nu ne luăm rămas bun pentru totdeauna, nu-i așa, domnule Morrel? întrebă Penelon.

— Da, prieteni, așa nădăjduiesc. Duceți-vă!

Și îi făcu un semn lui Coclès, care porni înainte. Marinarii plecară după casier, iar Emmanuel îi urmă.

— Acum, — spuse armatorul, adresîndu-se soției și fiicei sale, — lăsați-mă singur o clipă; am de vorbit cu domnul.

Și el îl arătă din ochi pe reprezentantul firmei Thompson & French, care rămăsese în picioare, neclintit, în colțul său, tot timpul cît ținuse scena aceasta, la care nu luase parte decît prin cele cîteva cuvinte pe care le-am arătat. Cele două femei priviră spre străinul pe care-l uitaseră cu totul, și se retraseră. Dar, plecînd, Julie îi aruncă omului acestuia o privire de rugăminte, căreia el îi răspunse printr-un zîmbet, pe care un observator s-ar fi mirat să-l vadă înflorind pe chipul lui de gheață. Cei doi bărbați rămaseră singuri.

— Acum, domnule, — spuse Morrel, prăbușindu-se în fotoliu, — ați văzut și ați auzit totul, așa că nu mai am ce să vă mai spun.

— Am văzut că v-a lovit o nouă nenorocire, nedreaptă ca și celelalte, răspunse englezul. Și asta mi-a întărit dorința de a vă fi cît mai binevoitor.

— Domnule! făcu Morrel.

— Da, da, continuă străinul. Eu sînt unul dintre principalii dumneavoastră creditori, nu-i așa?

— Dumneavoastră sînteți, în orice caz, acela care posedă polițele cu termenul cel mai scurt.

— Doriți o prelungire de termen ca să puteți plăti?

— O prelungire de termen mi-ar putea salva onoarea şi, deci, şi viaţa.

— De cît timp aveţi nevoie?

Morrel şovăi.

— De două luni, spuse el.

— Bine, — aprobă străinul, — vă dau un răgaz de trei luni.

— Dar credeţi că firma Thompson & French...

— N-aveţi nici o grijă, domnule. Iau totul asupra mea. Astăzi sîntem în 5 iunie.

— Da.

— Atunci reînnoiţi-mi toate poliţele, punîndu-le data de 5 septembrie. Iar la 5 septembrie, la orele 11 dimineaţa (pendula tocmai arăta în clipa aceea exact unsprezece ore), voi veni la dumneavoastră.

— Am să vă aştept, domnule, — spuse Morrel, — şi sau vă voi plăti, sau voi fi mort la ora aceea.

Ultimele cuvinte fură rostite atît de încet, încît străinul nu putu să le audă.

Poliţele fură reînnoite, cele vechi fură rupte, şi bietul armator căpătă măcar răgazul de trei luni, în care timp să-şi poată aduna ultimele resurse.

Englezul primi mulţumirile cu sînge rece, caracteristic poporului său, şi plecă de la Morrel, care îl conduse pînă la uşă, binecuvîntîndu-l.

Pe scară, el o întîlni pe Julie. Fata se prefăcea că coboară, dar, de fapt, îl aştepta.

— Domnule! făcu ea, împreunîndu-şi mîinile.

— Domnişoară, — spuse străinul, — într-una din zile, vei primi o scrisoare semnată... Simbad Marinarul... Să îndeplineşti punct cu punct tot ce îţi va spune scrisoarea, oricît de ciudată ţi s-ar părea.

— Da, domnule, răspunse Julie.

— Îmi făgăduieşti să faci întocmai?

— Vă jur!

— Bine! Adio, domnişoară. Rămîi totdeauna o fată bună, aşa cum eşti, şi nădăjduiesc că Dumnezeu te va răsplăti dîndu-ţi-l pe Emmanuel de soţ.

Julie scoase un strigăt ușor, se înroși ca o cireașă și se ținu de rampa scării, ca să nu cadă.

Străinul plecă, făcîndu-i un semn de rămas bun.

Ajuns în curte, el îl întîlni pe Penelon, care ținea în fiecare mînă cîte un fișic de o sută de franci și părea că nu se hotărăște să-i ia.

— Vino cu mine, prietene, îi spuse străinul. Vreau să-ți vorbesc.

Capitolul XXX

CINCI SEPTEMBRIE

Răgazul acordat de reprezentantul firmei Thompson & French, în clipa cînd domnul Morrel se aştepta mai puţin decît oricînd, i se păru bietului armator că ar fi una din acele întoarceri ale norocului, care îi vestesc omului că ursita s-a săturat să se mai înverşuneze împotriva lui. În aceeaşi zi, el povesti cele întîmplate fiicei sale, soţiei şi lui Emmanuel, şi un pic de nădejde, dacă nu chiar de linişte, reintră în familie. Din păcate însă, Morrel n-avea de-a face numai cu firma Thompson & French, care îi arătase atîta bunăvoinţă. După cum spusese şi el, în negoţ ai parteneri, nu prieteni. Cînd se gîndea mai adînc, nici nu putea să înţeleagă măcar purtarea mărinimoasă pe care o avusese firma Thompson & French; nu şi-o putea explica decît prin judecata aceasta egoistă, pe care şi-ar fi putut-o face firma: „Mai bine să sprijinim un om care ne datorează aproape trei sute de mii de franci, şi să avem aceşti trei sute de mii de franci peste trei luni, decît să-i grăbim ruina şi să ne alegem doar cu şase sau opt la sută din capital".

Din nenorocire, fie datorită urii, fie din orbire, toţi partenerii lui Morrel nu gîndiră la fel, ba chiar unii se gîndiră tocmai pe dos. Poliţele semnate de Morrel fură deci prezentate la casă cu exactitate şi, datorită răgazului acordat de englez, ele fură plătite de Coclès, pe loc. Coclès continuă deci să rămînă în liniştea lui netulburată. Numai Morrel se îngrozi la gîndul că dacă ar fi trebuit să plătească lui de Boville pe ziua de 15 cincizeci de mii de franci şi pe ziua de 30, treizeci şi două de mii cinci sute de franci, în poliţe pentru care, ca şi pentru datoria inspectorului

închisorilor, avea un termen, ar fi fost pierdut încă din luna aceea.

Toți negustorii din Marsilia credeau că, în urma loviturilor succesive care-l copleșiseră, Morrel nu va putea să reziste. Rămaseră deci uimiți cînd văzură plățile de la sfîrșitul lunii făcute cu exactitatea obișnuită. Și totuși, atîta nu era de ajuns ca să le reîntoarcă încrederea; ei amînară cu toții, pentru sfîrșitul lunii viitoare, falimentul nefericitului armator.

Astfel se scurse o lună întreagă, în care timp Morrel făcu sforțări uluitoare ca să-și strîngă toate resursele ce-i mai rămăseseră. Pe vremuri, o poliță de-a lui, orice dată ar fi avut scrisă pe ea, era primită cu încredere, ba chiar cerută. Morrel încercă să negocieze polițele pe nouăzeci de zile și găsi toate băncile închise. Din fericire, armatorul mai avea de primit unele sume și le primi. Datorită încasărilor acestora, la sfîrșitul lui iulie el se mai găsi deci în măsură să facă față angajamentelor.

De altfel, reprezentantul firmei Thompson & French nu mai fusese văzut prin Marsilia; a doua sau a treia zi după vizita făcută lui Morrel, el dispăruse. Și, cum n-avusese alte legături în Marsilia în afară de primar, de inspectorul închisorilor și de Morrel, trecerea lui nu lăsase altă urmă decît amintirile diferite pe care acești oameni i le păstraseră. Cît despre marinarii de pe *Faraon,* și ei păreau că-și găsiseră vreun angajament, fiindcă dispăruseră.

Căpitanul Gaumard, revenindu-și din boala care îl oprise la Palma, se reîntoarse. Căpitanul șovăia să se înfățișeze dinaintea lui Morrel; dar acesta, aflînd că a sosit, se duse să-l caute. Armatorul știa dinainte, din povestirea lui Penelon, cît de curajoasă fusese purtarea căpitanului în timpul nenorocirii, și el fu acela care încercă să-l consoleze. De asemenea îi aduse și banii datorați pentru soldă, pe care căpitanul Gaumard n-ar fi îndrăznit să vină să-i ia.

Pe cînd cobora scara, Morrel îl întîlni pe Penelon, care tocmai urca. După cîte se părea, Penelon își fo-

losise bine banii, fiindcă era îmbrăcat din cap pînă-n picioare în haine noi. Zărindu-l pe armator, cîrmaciul păru foarte stînjenit și, retrăgîndu-se în unghiul cel mai depărtat al coridorului, își trecu pe rînd bucata de tutun de la stînga la dreapta și de la dreapta la stînga, rostogolindu-și ochii măriți de spaimă. Cînd Morrel îi strînse mîna prietenește, ca de obicei, Penelon abia dacă-i răspunse printr-o strîngere de mînă sfioasă. Morrel crezu că stînjeneala lui Penelon se datorește eleganței veșmintelor sale. Se vedea cît de colo că bătrînul nu-și făcuse pe socoteala lui un asemenea lux; însemna deci, fără îndoială, că se angajase pe bordul vreunei alte corăbii, și acum se rușina că nu păstrase mai multă vreme doliu după *Faraon*. Poate că venise chiar să-i spună căpitanului Gaumard despre norocul peste care dăduse și să-i aducă vreo ofertă din partea noului său stăpîn.

„Bieți oameni! gîndi Morrel depărtîndu-se. Fie ca noul vostru stăpîn să vă iubească așa cum v-am iubit eu, și să fie pe atît de fericit pe cît nu sînt eu!"

Și luna august se scurse în încercările mereu repetate ale lui Morrel de a-și recîștiga vechiul credit sau de a-și găsi unul nou. În ziua de 20 august, întreaga Marsilie află că el luase un bilet pentru diligență. Atunci se zvoni că falimentul va avea loc la sfîrșitul acestei luni, că Morrel plecase mai înainte, ca să nu fie de față în ceasul nenorocirii, și că lăsase în loc, fără îndoială, pe funcționarul său Emmanuel și pe casierul Coclès. Dar în ciuda tuturor prevestirilor, în ziua de 31 august casa fu deschisă ca de obicei. Coclès apăru înapoia grilajului, liniștit, cercetă cu aceeași atenție polițele care i se prezentară și le plăti cu aceeași exactitate, de la prima și pînă la ultima. Ba chiar, cu aceeași punctualitate cu care plătise polițele personale ale armatorului, plăti și două polițe girate de către Morrel. Oamenii nu mai înțeleseră nimic și, cu stăruința dîrză pe care numai profeții o au față de știrile rele, amînară falimentul pentru sfîrșitul lunii septembrie.

La 1 septembrie, Morrel se reîntoarse. Întreaga familie îl aştepta cu neliniştе ; din călătoria aceasta la Paris trebuia să se nască ultima sa cale de salvare. Morrel se gîndise la Danglars, care, dacă acum era milionar, pe vremuri îi fusese obligat, fiindcă datorită recomandaţiei lui Morrel putuse intra în slujba bancherului spaniol, unde începuse să-şi strîngă uriaşa sa avere. După cum se spunea, Danglars avea şase sau opt milioane proprii şi un credit nelimitat. El l-ar fi putut salva pe Morrel, fără să fie nevoit să scoată nici un ban din buzunar : n-avea decît să girеze un împrumut, şi Morrel ar fi fost salvat. Morrel se gîndise mai demult la Danglars, dar simţise la gîndul acesta o silă instinctivă, pe care nu şi-o putuse stăpîni. De aceea întîrziase cît putuse să recurgă la acest ultim mijloc. Şi avusese dreptate, căci se reîntorcea zdrobit de umilinţa unui refuz.

La reîntoarcere, Morrel nu se tînguise de loc, nu învinuise pe nimeni ; îşi îmbrăţişase, plîngînd, soţia şi fiica, îi întinsese o mînă prietenească lui Emmanuel şi se închisese în cabinetul de la etajul al doilea, după ce îl chemase pe Coclès.

— De data aceasta, — îi spuseră lui Emmanuel cele două femei, — sîntem pierduţi !

Apoi, după ce se sfătuiră împreună, luară hotărîrea ca Julie să-i scrie fratelui ei, care îşi avea garnizoana la Nîmes, şi să-l cheme acasă, cît putea mai curînd.

Bietele femei simţeau din instinct că vor avea nevoie de toate forţele, ca să facă faţă loviturii ce le ameninţa.

De altfel, deşi abia în vîrstă de douăzeci şi doi de ani, Maximilien Morrel avea o mare înrîurire asupra tatălui său.

Maximilien era un tînăr energic şi drept. În clipa cînd fusese vorba să îmbrăţişeze o meserie, taică-său nu voise să-i impună dinainte viitorul şi ţinuse seama de înclinările tînărului. Maximilien declarase atunci că voia să devină militar. Făcuse apoi studii

excelente, intrase, prin concurs, la școala politehnică și ieșise sublocotenent în regimentul 53 de linie. Era sublocotenent de un an și i se făgăduise că la primul prilej va fi înaintat în grad. În regiment, Maximilien Morrel era citat ca unul care păstra cu strictețe nu numai toate obligațiile impuse soldatului, dar chiar și toate îndatoririle unui om, și îl porecliseră cu toții *Stoicul*. E de la sine înțeles că mulți dintre cei care îi spuneau astfel îi repetau porecla doar fiindcă o auziseră de la alții, fără însă ca ei să știe ce înseamnă.

Pe tînărul acesta îl chemaseră în ajutor mama și sora, ca să le sprijine în împrejurarea grea pe care o presimțeau.

Și ele nu se înșelaseră în privința gravității împrejurării, căci, o clipă după ce domnul Morrel intră în cabinetul său împreună cu Coclès, Julie îl văzu pe acesta din urmă ieșind, palid, tremurînd și cu chipul răvășit.

Cînd trecu pe lîngă ea, Julie vru să-l întrebe ce s-a întîmplat; dar bietul om coborî scările cu o grabă neobișnuită, și se mulțumi să strige ridicîndu-și brațele spre cer:

— Vai, domnișoară! domnișoară! Ce nenorocire îngrozitoare! Cine și-ar fi putut-o închipui!

Peste o clipă, Julie îl văzu urcînd din nou și ducînd două sau trei registre, un portofoliu și o pungă cu bani.

Morrel cercetă registrele, deschise portofoliul și numără banii.

Tot ce mai avea se ridica la șase sau opt mii de franci, iar încasările pînă la 5 septembrie mai făceau încă vreo patru sau cinci mii în total, deci mai avea cel mult un activ de paisprezece mii, ca să facă față unei polițe de două sute optzeci și șapte de mii cinci sute de franci. Nu putea fi vorba să plătească nici măcar un acont din suma aceasta.

Și totuși, cînd Morrel coborî la masă, el părea destul de liniștit. Dar liniștea aceasta le înspăimînta pe

cele două femei mai mult decît le-ar fi putut înspăimînta mîhnirea cea mai adîncă.

După masă, Morrel avea obiceiul să se plimbe ; se ducea să-şi ia cafeaua la cercul Phoceenilor şi să citească *Semaforul*. In ziua aceea, însă, nu ieşi de loc şi se urcă din nou în biroul său.

Coclès părea cu totul buimăcit. El stătu aproape întreaga zi în curte aşezat pe o piatră, cu capul gol, sub arşiţa unui soare de treizeci de grade.

Emmanuel încercă să le liniştească pe femei, dar simţi că-i lipsesc cuvintele. Tînărul cunoştea prea bine afacerile casei, ca să nu-şi dea seama că o mare nenorocire pîndea familia Morrel.

Veni noaptea. Cele două femei veghează, nădăjduind că Morrel, cînd va coborî din birou, va intra la ele ; dar îl auziră trecînd pe dinaintea uşii, călcînd uşor, de teamă să nu fie chemat.

Ele traseră cu urechea şi-l auziră intrînd în dormitor şi încuind uşa pe dinăuntru.

Doamna Morrel îşi trimise fiica la culcare ; apoi, peste o jumătate de ceas, se ridică, îşi scoase pantofii şi se furişă în coridor, gîndindu-se să vadă prin gaura cheii ce făcea soţul ei.

In coridor zări o umbră care se retrăgea ; era Julie, nelinîştită ea însăşi şi sosită acolo înaintea mamei sale.

Fata se apropie de maică-sa.

— Scrie, îi şopti ea.

Cele două femei îşi ghiciseră gîndurile fără să-şi vorbească.

Doamna Morrel se plecă în dreptul broaştei de la uşă. Intr-adevăr, Morrel scria ; dar soţia observă ceea ce fiica nu observase : Morrel scria pe o hîrtie timbrată.

Şi atunci îi veni înfricoşătoarea idee că el îşi scria testamentul. Doamna Morrel se cutremură, dar avu totuşi puterea să nu spună nimic.

A doua zi, Morrel părea pe deplin liniştit ; stătu în birou, ca de obicei, coborî la masă ca de obicei,

dar după masă își chemă fiica lîngă el. O strînse în brațe și o ținu multă vreme, strînsă, la pieptul lui.

Seara, Julie îi spuse mamei sale că, deși tatăl păruse calm, ea observase că inima îi bătea năvalnic.

Celelalte două zile se scurseră aproape în același fel. În seara zilei de 4 septembrie, Morrel îi ceru din nou fiicei sale cheia de la cabinet.

Julie tresări, pentru că cererea aceasta i se păru sinistră. De ce îi cerea tatăl cheia păstrată întotdeauna de ea, încă de pe cînd era copilă, și pe care el nu i-o cerea decît cînd voia s-o pedepsească ?

Ea îl privi.

— Tată, cu ce ți-am greșit de vrei să-mi iei cheia înapoi ?

— N-ai greșit cu nimic, copila mea, îi răspunse nefericitul, căruia întrebarea aceasta atît de simplă îi umpluse ochii de lacrimi. N-ai greșit cu nimic, dar am eu nevoie de ea.

Julie se prefăcu că îi caută cheia.

— Cred că am lăsat-o în odaia mea, spuse ea.

Și plecă. Dar în loc să se ducă în odaia ei, coborî și dădu fuga să se sfătuiască cu Emmanuel.

— Nu-i da cheia, — îi spuse Emmanuel, — iar mîine dimineață, dacă poți, nu-l lăsa nici o clipă singur.

Ea încercă să-l întrebe de ce, dar Emmanuel sau nu știa, sau nu voia să-i spună mai mult.

În tot timpul nopții de 4 spre 5 septembrie, doamna Morrel stătu cu urechea la pîndă. Pînă la trei dimineața, ea își auzi soțul plimbîndu-se agitat prin cameră.

Abia pe la trei el se culcă.

Cele două femei își petrecură noaptea împreună. Din zori și pînă seara ele îl așteptară pe Maximilien.

Pe la opt, domnul Morrel intră la ele. Era liniștit, dar i se putea citi pe chipul palid și răvășit frămîntarea din timpul nopții.

Femeile nu îndrăzniră să-l întrebe dacă dormise bine.

Morrel fu mai bun ca întotdeauna cu soția și mai drăgăstos ca întotdeauna cu fiica sa; nu se mai sătura privindu-și și îmbrățișîndu-și biata copilă.

Julie își aminti de sfatul lui Emmanuel și voi să-și urmeze tatăl cînd acesta ieși, dar Morrel o respinse cu blîndețe.

— Rămîi lîngă maică-ta, îi spuse el.

Julie stărui.

— Vreau eu să rămîi! îi spuse Morrel.

Era pentru prima oară cînd Morrel îi spunea fiicei sale: „vreau eu!" Dar spusese cuvintele acestea cu atîta blîndețe părintească, încît Julie nu îndrăzni să mai facă nici un pas.

Ea rămase locului, mută și nemișcată. Peste o clipă, ușa se deschise, și Julie simți cum cineva o îmbrățișează și îi sărută fruntea.

Ridicînd ochii, ea scoase un strigăt de bucurie.

— Maximilien, frățioare! strigă ea.

La strigătul acesta, doamna Morrel veni în fugă și se aruncă în brațele fiului ei.

— Ce s-a întîmplat, mamă? întrebă tînărul, privind cînd spre doamna Morrel, cînd spre sora lui. Scrisoarea dumitale m-a îngrozit și am venit cît am putut mai curînd.

— Julie, — spuse doamna Morrel, făcîndu-i un semn fiului ei, — du-te și spune-i tatălui tău că a sosit Maximilien.

Tînăra se repezi să-și vestească tatăl, dar pe prima treaptă a scării se întîlni cu un om care ținea o scrisoare în mînă.

— Dumneavoastră sînteți domnișoara Julie Morrel? întrebă omul, cu un accent italienesc foarte pronunțat.

— Da, domnule, bîigui Julie. Dar ce vrei cu mine? Nu te cunosc.

— Citiți scrisoarea asta, spuse omul, întinzîndu-i un bilet.

Julie șovăi.

— E vorba de salvarea tatălui dumneavoastră, adăugă mesagerul.

Julie îi smulse biletul din mînă.

Apoi îl deschise cu grabă şi citi :

„Duceţi-vă de îndată în aleile Meilhan, intraţi în casa cu numărul 15, cereţi portarului cheia camerei de la etajul cinci, intraţi în camera aceasta, luaţi de pe colţul sobei o pungă împletită din mătase roşie, şi duceţi punga tatălui dumneavoastră.

Trebuie neapărat ca el s-o primească înainte de ora unsprezece.

Mi-aţi făgăduit să vă supuneţi orbeşte, şi vă reamintesc făgăduiala dată.“

„SIMBAD MARINARUL“

Fata scoase un strigăt de bucurie şi, ridicînd ochii, căută omul care îi adusese scrisoarea, dar acesta dispăruse. Ea mai privi atunci încă o dată biletul, cu gînd să-l mai citească a doua oară, şi zări un post scriptum :

„E neapărat nevoie să îndepliniţi misiunea, dumneavoastră personal şi singură. Dacă veţi veni însoţită sau dacă altcineva va veni în locul dumneavoastră, portarul va răspunde că nu ştie despre ce este vorba.“

Post scriptumul acesta domoli bucuria tinerei fete. Nu cumva trebuia să se teamă ? Nu cumva i se întindea o cursă ? Nevinovăţia ei o făcea să nu-şi dea seama ce fel de primejdii o puteau pîndi la vîrsta ei, dar ca să te temi nu e de loc nevoie să cunoşti primejdia, ba chiar e ştiut că tocmai primejdiile necunoscute pricinuiesc cea mai mare spaimă.

Julie şovăi şi se hotărî să ceară sfatul cuiva.

Dar, printr-un simţămînt ciudat, ea nu se mai duse nici la maică-sa şi nici la fratele ei, ci la Emmanuel.

Coborî şi îi povesti ce i se întîmplase în ziua cînd reprezentantul firmei Thompson & French venise în

casa lor; îi povesti scena de pe scară, îi repetă făgăduiala şi îi arătă scrisoarea.

— Trebuie să te duci, o sfătui Emmanuel.

— Să mă duc? bîigui Julie.

— Sigur. Iar eu te voi însoţi.

— Dar n-ai văzut că trebuie să fiu singură?

— Vei fi singură, răspunse tînărul. Eu te voi aştepta în colţul străzii Muzeului; iar dacă ai să întîrzii doar cît să-mi fac griji, atunci am să vin să te caut, şi îţi spun că va fi vai şi-amar de cei ce vor încerca să-ţi facă vreun rău!

— Aşadar, Emmanuel, — spuse Julie şovăind, — părerea ta este să răspund invitaţiei acesteia?

— Da. Nu ţi-a spus oare mesagerul că e vorba de salvarea tatălui dumitale?

— Ia spune-mi, Emmanuel, ce pericol îl pîndeşte? întrebă Julie.

Emmanuel şovăi o clipă, dar se simţi cuprins de dorinţa de-a o hotărî pe Julie dintr-o dată şi fără zăbavă.

— Ascultă, — spuse el, —astăzi este 5 septembrie, nu-i aşa?

— Da.

— Astăzi, la ora unsprezece, tatăl tău trebuie să plătească aproape trei sute de mii de franci.

— Da, ştiu.

— Ei bine, — spuse Emmanuel, — în casă nu există nici măcar cincisprezece mii.

— Atunci ce are să se întîmple?

— O să se întîmple că dacă astăzi, înainte de ora unsprezece, tatăl tău nu găseşte pe cineva care să-l ajute, la prînz va fi silit să declare faliment.

— Atunci haide, haide! strigă tînăra, trăgîndu-l pe Emmanuel după ea.

Între timp, doamna Morrel îi povestise totul fiului ei.

Maximilien ştia destul de bine că, în urma nenorocirilor care îl loviseră rînd pe rînd pe tatăl său, se făcuseră mari schimbări în cheltuielile casei, dar nu ştia că lucrurile ajunseseră chiar atît de departe.

Aflînd adevărul, el rămase zdrobit.

Apoi se repezi pe neașteptate afară din cameră, urcă în grabă scara, crezînd că tatăl său este în cabinet, dar bătu zadarnic la ușă.

Pe cînd stătea la ușa cabinetului, auzi deschizîndu-se ușa apartamentului și, întorcîndu-se, își văzu tatăl. În loc să se ducă de-a dreptul în cabinet, domnul Morrel intrase mai întîi în camera sa, și ieșea abia acum de acolo.

Zărindu-l pe Maximilien, Morrel scoase un strigăt de surpriză; el nu aflase încă despre sosirea tînărului. De aceea rămase nemișcat, strîngînd cu brațul stîng un obiect pe care-l ținea ascuns sub haină.

Maximilien coborî repede scara și se aruncă de gîtul tatălui său. Dar deodată se dădu înapoi, lăsîndu-și numai mîna dreaptă sprijinită de pieptul tatălui.

— Tată, — întrebă el pălind de moarte, — de ce ai o pereche de pistoale sub haină?

— Iată de ce mă temeam! răspunse Morrel.

— Tată! Tată! În numele cerului! Ce-ai de gînd să faci cu armele?

— Maximilien, — îi răspunse Morrel privindu-l fix, — tu ești bărbat și om de onoare. Vino cu mine! Am să-ți spun!

Și Morrel urcă cu pași hotărîți spre cabinetul său, în timp ce Maximilien îl urma, clătinîndu-se.

Morrel deschise ușa și o încuie după ce Maximilien intră; apoi străbătu anticamera, se apropie de birou, puse pistoalele pe un colț al mesei și îi arătă fiului său, cu vîrful degetului, un registru deschis.

Pe registru era notată situația exactă a casei.

Morrel trebuia să plătească peste jumătate de ceas două sute optzeci și șapte de mii cinci sute de franci.

Tot ce avea se ridica la suma de cincisprezece mii două sute cincizeci și șapte de franci.

— Citește! spuse Morrel.

Tînărul citi și se simți zdrobit, o clipă.

Morrel tăcea. De altfel, ce-ar mai fi putut să adauge la sentința necruțătoare a cifrelor?

— Tată, ai încercat tot ca să preîntîmpini nenorocirea? întrebă tînărul.

— Da, răspunse Morrel.

— Nu mai ai nici o sumă de primit?

— Nimic!

— Ai epuizat toate mijloacele?

— Toate!

— Iar peste o jumătate de oră, — spuse Maximilien cu o voce mohorîtă, — numele nostru va fi dezonorat!

— Sîngele spală dezonoarea, spuse Morrel.

— Ai dreptate, tată, și te înțeleg.

Apoi întinse mîna spre pistoale:

— Unul e pentru dumneata, și altul pentru mine. Îți mulțumesc!

Morrel îi opri mîna.

— Și maică-ta... și sora ta... cine le va ajuta să trăiască?

Un fior zgudui corpul tînărului.

— Tată, — spuse el, — îți dai seama că îmi ceri să trăiesc?

— Da, îți cer să trăiești, — glăsui Morrel, — fiindcă asta îți este datoria. Tu ai o fire calmă și puternică, Maximilien... Maximilien, tu nu ești un om obișnuit. Nu-ți ordon nimic, nu-ți poruncesc nimic, ci îți spun doar: privește situația ca și cum ai fi un străin și judecă tu însuți.

Tînărul se gîndi o clipă, apoi o expresie de resemnare sublimă i se ivi în ochi; dar cu o mișcare încetă și tristă își smulse epoletul și tresa, semnele gradului său.

— Bine, spuse el, întinzîndu-i mîna lui Morrel. Mori liniștit, tată! Eu voi trăi.

Morrel încercă să se arunce la picioarele fiului său. Maximilien îl prinse în brațe, și aceste două inimi nobile bătură o clipă una lîngă alta.

— Tu știi că nu e din vina mea? spuse Morrel.

Maximilien zîmbi.

— Eu ştiu că dumneata, tată, eşti omul cel mai cinstit pe care l-am cunoscut vreodată.

— Ei, acum s-a isprăvit! Întoarce-te lîngă mama şi lîngă surioara ta.

— Tată, — spuse tînărul, plecîndu-şi genunchii, — binecuvîntează-mă!

Morrel apucă în mîini capul fiului său, îl apropie de el şi-l sărută de mai multe ori:

— Da, da, — spuse el, — te binecuvîntez, în numele meu şi în numele a trei generaţii de oameni fără pată. Ascultă ce-ţi spun ei prin glasul meu: locaşul pe care nenorocirea îl distruge, îl poate reclădi iar soarta. Văzîndu-mă pierind astfel, celor mai neînduplecaţi oameni li se va face milă de tine. Poate că ţie îţi vor da răgazul pe care mie n-au vrut să mi-l dea. Atunci încearcă să nu se rostească numele ruşinos de „faliment"; începe munca, lucrează, tinere, luptă cu înflăcărare şi curaj; trăieşte împreună cu surioara şi cu maică-ta, cheltuind cît se poate mai puţin, astfel ca să crească şi să rodească zi de zi în mîinile tale averea pe care o datorăm altora. Gîndeşte-te că va fi o zi frumoasă, o zi mare, o sărbătoare, ziua reabilitării, ziua cînd, chiar în biroul acesta, vei spune: tata a murit fiindcă n-a putut face ceea ce fac eu astăzi; dar a murit liniştit, fiindcă atunci cînd murea ştia că eu o voi face.

— Tată, tată, — strigă tînărul, — dacă totuşi s-ar putea să trăieşti?!

— Dacă trăiesc, totul se schimbă. Dacă trăiesc, interesul se preface în îndoială; mila, în înverşunare. Dacă trăiesc, nu sînt decît un om care şi-a călcat cuvîntul, care nu şi-a ţinut angajamentele, nu sînt decît un falit la urma urmei. Iar dacă mor, dimpotrivă, gîndeşte-te, Maximilien, cadavrul meu nu va mai fi decît cadavrul unui biet om cinstit şi nefericit. Trăind, cei mai buni prieteni mi-ar ocoli casa: murind, întreaga Marsilie mă va urma plîn-

gînd pînă la groapă. Trăind, ţie ţi-ar fi ruşine de numele meu; murind, ai înălţa fruntea şi ai spune: „Sînt fiul aceluia care şi-a luat zilele, fiindcă pentru prima dată în viaţă a fost silit să nu-şi ţină cuvîntul".

Tînărul oftă, dar păru resemnat. Era pentru a doua oară cînd convingerea îi pătrundea nu în inimă, ci în minte.

— Şi-acum, — spuse Morrel, — lasă-mă singur şi încearcă să îndepărtezi femeile.

— N-ai vrea s-o mai vezi încă o dată pe Julie? întrebă Maximilien.

In revederea aceasta, tînărul îşi pusese o ultimă nădejde înăbuşită; iată de ce o propusese. Morrel clătină din cap.

— Am văzut-o azi dimineaţă, — răspunse el, — şi mi-am luat rămas bun de la ea.

— Tată, nu ai de făcut vreo recomandare specială? întrebă Maximilien cu vocea sugrumată.

— Ba da, fiul meu, am să-ţi fac o recomandare sfîntă!

— Vorbeşte, tată.

— Firma Thomson & French a fost singura care, din omenie sau din egoism — dar nu mi-e dat mie să citesc în inimile oamenilor — a avut milă de mine. Reprezentantul ei, acela care peste zece minute va veni să încaseze plata unei poliţe de două sute optzeci şi şapte de mii cinci sute de franci, n-am să-ţi spun că mi-a acordat, dar mi-a oferit un răgaz de trei luni. Firmei acesteia să-i înapoiezi datoria înaintea tuturor celorlalte, iar pe trimisul ei să-l priveşti ca pe un om căruia să nu-i faci niciodată nici un rău.

— Aşa voi face, tată, spuse Maximilien.

— Şi, acum, încă o dată, adio! Du-te! Du-te! Am nevoie să rămîn singur. Testamentul îl vei găsi în biroul camerei mele de culcare.

Tînărul rămase în picioare, împietrit, avînd putere numai să vrea, dar nu să şi facă.

— Ascultă, Maximilien, — spuse Morrel, — închipuie-ţi că şi eu sînt ostaş ca şi tine şi că am primit ordin să cuceresc o redută. Ştiind că va trebui să mor cucerind-o, nu mi-ai spune, oare, ceea ce mi-ai spus adineauri: „Haide, tată, căci rămînînd locului te necinsteşti, şi-i mai bine să fii mort decît necinstit!“?

— Da, da! răspunse tînărul. Şi, strîngîndu-l pe Morrel în braţe, îi spuse: Haide, tată!

Apoi se repezi afară din cabinet.

După ce fiul său ieşi, Morrel rămase o clipă locului, cu ochii aţintiţi la uşă. Apoi întinse mîna, găsi cordonul soneriei şi sună.

Coclès se ivi îndată.

Dar nu mai era acelaşi; ultimele trei zile îl zdrobiseră. Gîndul acesta: „Casa Morrel îşi va înceta plăţile“ îl încovoiase mai mult decît ar fi făcut-o douăzeci de ani din viaţă.

— Dragul meu Coclès, — spuse Morrel, cu un ton a cărui expresie ar fi fost cu neputinţă de redat, — rămîi în anticameră. Cînd va veni domnul acela care a mai fost acum trei luni, reprezentantul firmei Thomson & French, să îl anunţi.

Coclès nu răspunse; făcu doar un semn cu capul, se duse în anticameră şi aşteptă.

Morrel se prăbuşi pe scaun. Îşi îndreptă privirea spre pendulă: îi mai rămăseseră numai şapte minute. Acele pendulei se mişcau nespus de repede; i se părea că le vede mişcîndu-se.

Ceea ce se petrecu apoi în clipa supremă, în mintea încă tînără a omului acestuia care, datorită unui raţionament poate falş, dar cel puţin just în aparenţă, avea să se despartă de tot ce iubea pe lume şi să părăsească viaţa care-i dăruise toate bucuriile familiei, este cu neputinţă de spus. Ca să-şi poată cineva da seama, ar fi trebuit să-i vadă fruntea acoperită de sudoare, şi totuşi resemnată, ar fi trebuit să-i vadă ochii scăldaţi în lacrimi, şi totuşi înălţaţi spre cer.

Acul pendulei se mişca într-una, pistoalele erau gata pregătite; Morrel îşi întinse mîna şi, rostind numele fiicei sale, luă un pistol.

Apoi lăsă arma ucigătoare, apucă pana şi scrise cîteva cuvinte.

I se părea că nu-şi luase îndeajuns rămas bun de la copila lui dragă.

Cînd termină, privi din nou pendula; acum nu mai socotea minutele, ci secundele.

Luă din nou arma, întredeschise gura şi-şi aţinti ochii pe acele pendulei. Tresări însă, auzind zgomotul pe care îl făcea el însuşi ridicînd cocoşul armei.

In clipa aceea, o sudoare şi mai rece îi năpădi fruntea, o nelinişte şi mai ucigătoare îi strînse inima.

El auzi uşa de la scară scîrţîind din balamale.

Apoi uşa cabinetului se deschise.

Acul pendulei se apropia tot mai mult de ora unsprezece.

Morrel nu se întoarse, ci aşteptă să-l audă pe Coclès rostind:

„Reprezentantul firmei Thomson & French".

Şi îşi apropie ţeava pistolului de gură...

Deodată, auzi un strigăt: era vocea fiicei sale.

Morrel se reîntoarse şi o zări pe Julie; pistolul îi scăpă din mînă.

— Tată! — strigă Julie, gîfîind şi aproape dîndu-şi sufletul de bucurie, — eşti salvat! Eşti salvat!

Şi se aruncă în braţele lui, arătîndu-i o pungă împletită din mătase roşie.

— Cum salvat, copila mea? întrebă Morrel. Ce vrei să spui?

— Da, salvat! Iată, iată!

Morrel luă punga şi tresări, fiindcă îşi amintea parcă nedesluşit că ea fusese a lui, pe vremuri.

Intr-o despărţitură a pungii găsi poliţa de două sute optzeci şi şapte de mii cinci sute de franci.

Poliţa fusese achitată.

In cealaltă despărţitură găsi un diamant de mări-

mea unei alune, şi aceste două cuvinte, scrise pe o bucată de pergament :

„Zestrea Juliei".

Morrel îşi trecu mîna pe frunte : i se părea că visează.

In aceeaşi clipă, pendula bătu ora unsprezece.

Zgomotul ei sună pentru Morrel, ca şi cum fiecare lovitură a ciocanului de oţel ar fi lovit în propria lui inimă.

— Haide, fiica mea, — spuse el, — explică-mi : unde ai găsit punga asta ?

— Intr-o casă de pe aleile Meilhane, la numărul 15, pe colţul sobei unei odăiţe de la etajul al cincilea.

— Dar punga nu e a ta ! strigă Morrel.

Julie îi întinse tatălui ei scrisoarea pe care o primise dimineaţa.

— Şi te-ai dus singură acolo ? întrebă Morrel, după ce citi scrisoarea.

— Emmanuel m-a însoţit, tată. El trebuia să mă aştepte în colţul străzii Muzeului. Dar, lucru ciudat, cînd m-am reîntors, nu l-am mai găsit acolo.

— Domnule Morrel ! se auzi o voce pe scară. Domnule Morrel !

— E vocea lui, spuse Julie.

Şi în aceeaşi clipă, Emmanuel intră, cu faţa răvăşită de bucurie şi de emoţie.

— *Faraonul !* strigă el. *Faraonul !*

— Ce-i cu *Faraonul ?* Ţi-ai pierdut minţile, Emmanuel? Ştii doar bine că *Faraonul* s-a cufundat.

— *Faraonul !* Domnule, e semnalat *Faraonul ! Faraonul* intră în port !

Morrel se prăbuşi pe scaun, simţind că-l părăsesc puterile. Mintea lui nu mai putea să orînduiască toate întîmplările acestea uluitoare, de necrezut.

Dar iată că intră şi fiul său.

— Tată, — strigă Maximilien, — de ce spuneai că *Faraonul* e pierdut ? Paza portului l-a semnalat, şi acum intră în port.

— Prieteni, — spuse Morrel, — dacă ar fi aşa, ar trebui să credem într-o minune dumnezeiască! Cu neputinţă! E cu neputinţă!

Dar ceea ce era adevărat, şi totuşi la fel de necrezut, era punga pe care o avea în mîini, era poliţa achitată, era minunatul diamant.

— Domnule, — întrebă şi Coclès la rîndul său, — cum adică, *Faraonul?*

— Haide, copii, — spuse Morrel ridicîndu-se, — haide să vedem, şi îndură-se domnul de noi dacă vestea este cumva falsă.

Coborîră împreună. La mijlocul scării îi aştepta doamna Morrel. Biata femeie nu îndrăznise să urce.

In scurtă vreme ajunseră pe cheiul la Cannebière.

In port se strînsese o mulţime de oameni.

Toată mulţimea aceasta se dădu în lături, făcîndu-i loc lui Morrel.

— *Faraonul! Faraonul!* strigau toţi.

Intr-adevăr, lucru de necrezut, uluitor, în faţa turnului Saint-Jean, îşi arunca ancora şi-şi strîngea pînzele o corabie pe a cărei pupă stătea scris cu litere albe *Faraonul* (Morrel şi fiul, Marsilia). Corabia aceasta semăna aidoma cu celălalt *Faraon* şi era încărcată tot cu cîrmîz şi indigo. Pe puntea ei, căpitanul Gaumard dădea ordine, iar moş Penelon îi făcea semne domnului Morrel.

Nu mai încăpea nici o îndoială: o mărturiseau simţurile, şi zece mii de oameni veneau în ajutorul acestei mărturii.

Pe cînd Morrel şi fiul său se urcau îmbrăţişaţi pe punte, în aplauzele întregului oraş, martor al acestei minuni, un bărbat, al cărui obraz era pe jumătate acoperit de o barbă neagră, şi care, ascuns pe după ghereta unui paznic, privea cu duioşie scena aceasta, şopti:

— Fii fericit, inimă nobilă! Fii binecuvîntat pentru tot binele pe care l-ai făcut şi pe care-l vei mai face încă; iar recunoştinţa mea să rămînă în umbră, ca şi fapta ta bună.

Apoi, cu un zîmbet în care înfloreau bucuria şi fericirea, el părăsi ascunzătoarea şi, neobservat de nimeni, într-atît de preocupaţi erau cu toţii de evenimentul zilei, coborî pe una din scăriţele care servesc pentru debarcare şi strigă de trei ori:

— Jacopo! Jacopo! Jacopo!

Atunci se apropie de el o şalupă, îl luă pe bord şi-l duse spre un iaht luxos, pe a cărui punte necunoscutul sări cu uşurinţa unui marinar. De-acolo mai privi încă o dată cum Morrel, plîngînd de bucurie, strîngea prieteneşte mîinile ce i se întindeau din mulţime, şi mulţumea printr-o privire rătăcită necunoscutului binefăcător, pe care părea că-l caută în cer.

— Şi-acum, — spuse necunoscutul, — adio bunătate, adio omenie şi recunoştinţă... Rămas bun tuturor simţămintelor care înnobilează inima!... Am luat locul ursitei, ca să-i răsplătesc pe cei buni... Zeul răzbunării să-mi lase locul său, ca să-i pedepsesc pe ticăloşi!

Şi după ce vorbi astfel, necunoscutul făcu un semn. Iahtul, care parcă nu aştepta decît semnul acesta ca să plece, porni de îndată spre larg.

Capitolul XXXI

ITALIA. SIMBAD MARINARUL

Pe la începutul anului 1838 se aflau la Florența doi tineri aparținînd celei mai elegante lumi din Paris. Unul dintre ei era contele Albert de Morcerf, iar celălalt, baronul Franz d'Epinay. Tinerii se înțeleseseră să petreacă împreună carnavalul din acel an la Roma, unde Franz, care locuia de aproape patru ani în Italia, avea să-i servească drept ghid lui Albert.

Dar cum nu e lucru prea ușor să-ți petreci carnavalul la Roma, mai ales cînd nu vrei să te culci prin Piața Poporului sau în Campo-Vaccino, ei îi scriseră lui jupîn Pastrini, proprietarul hotelului Londra din Piața Spaniei, rugîndu-l să le rețină un apartament confortabil.

Jupîn Pastrini le răspunsese că n-avea libere decît două camere și un cabinet, situate *al secondo piano* [1], și că le putea da pe toate în schimbul modestei sume de un ludovic pe zi. Cei doi tineri primiră; apoi, voind să folosească răgazul care mai rămăsese pînă la carnaval, Albert plecă la Neapole. Cît despre Franz, el rămase la Florența.

După ce se bucură cîtva timp de viața orașului familiei Medicis, după ce se plimbă îndeajuns prin paradisul denumit Casines, după ce fu primit de către minunații amfitrioni care fac onoarea Florenței, lui Franz îi veni chef — fiindcă văzuse mai înainte Corsica, leagănul lui Bonaparte — să viziteze insula Elba, acest mare popas al lui Napoleon.

Așadar, într-o seară, Franz dezlegă o barchetta din veriga de fier care o lega de portul Livorno, se

[1] La etajul al doilea. (n.r.)

culcă pe fundul ei și, învelindu-se în mantie, le spuse marinarilor doar aceste cuvinte: „Spre insula Elba!"

Luntrea părăsi portul așa cum o pasăre de mare își părăsește cuibul, și a doua zi îl debarcă pe Franz la Porto-Ferrajo.

Franz străbătu insula imperială, după ce păși pe toate urmele lăsate de pașii împăratului, și se duse apoi să se îmbarce la Marciana.

Două ore după ce părăsise uscatul, el se reîntoarse, cu gînd să coboare la Pianosa, unde se găseau, după cum auzise, stoluri nesfîrșite de potîrnichi roșii.

Dar vînătoarea nu dădu rezultate bune. Cu multă trudă, Franz abia împușcă vreo cîteva potîrnichi slabe și, ca orice vînător care s-a ostenit de pomană, se urcă din nou în barcă, destul de prost dispus.

— Dacă excelența voastră ar vrea, îi spuse patronul, ar putea face o vînătoare grozavă!

— Unde?

— Vedeți insula aceea? continuă patronul, întinzîndu-și degetul spre sud și arătînd o îngrămădire de stînci de formă conică, înălțîndu-se din mijlocul mării zugrăvite în cel mai frumos violet.

— Ce insulă e asta? întrebă Franz.

— E insula Monte-Cristo, îi răspunse livornezul.

— Dar n-am autorizație să vînez acolo.

— Excelența voastră nici n-are nevoie de autorizație. Insula e pustie.

— Ia te uită! se miră tînărul. O insulă pustie, în mijlocul Mediteranei! Curios lucru!

— Și firesc totodată, excelență. Insula asta e o îngrămădire de stînci, și pe tot întinsul ei nu dai poate nici măcar peste un stînjen de pămînt arabil.

— Cui îi aparține insula?

— Toscanei.

— Și ce vînat am să găsesc în ea?

— Mii de capre sălbatice.

— Care trăiesc lingînd pietrele, zîmbi Franz, neîncrezător.

— Nu, ci rumegînd buruienile, mirţii şi fisticii ce cresc printre steiuri.

— Şi unde am să dorm ?

— Pe ţărm, în grote sau pe bord, în mantia dumneavoastră. De altfel, dacă excelenţa voastră doreşte, putem să plecăm îndată ce se termină vînătoarea. Ştiţi că navigăm la fel de bine şi noaptea ca şi ziua şi că, dacă nu putem folosi pînzele, avem vîslele.

Fiindcă lui Franz îi mai rămăsese destul timp pînă la întîlnirea cu prietenul său şi fiindcă era liniştit în privinţa locuinţei din Roma, el primi propunerea de a se despăgubi pentru prima vînătoare.

La răspunsul lui afirmativ, marinarii şoptiră între ei cîteva cuvinte.

— Ce s-a întîmplat ? îi întrebă el. E ceva nou ? S-a ivit vreo piedică ?

— Nu, răspunse patronul. Dar am vrea s-o prevenim pe excelenţa voastră că insula este pusă sub observaţie.

— Adică cum ?

— Asta însemnează că, întrucît Monte-Cristo nu e locuită şi serveşte uneori drept loc de popas contrabandiştilor şi piraţilor, care vin din Corsica, din Sardinia sau din Africa, dacă se află cumva despre oprirea noastră pe insulă, la întoarcerea în Livorno vom fi siliţi să stăm şase zile în carantină.

— Drace ! Atunci se schimbă lucrurile ! Şase zile ! Tocmai cît i-a trebuit lui Dumnezeu să creeze lumea. E cam mult, măi băieţi.

— Dar cine o să spună că excelenţa sa a fost la Monte-Cristo ?

— Eu în nici un caz n-o să spun ! răspunse Franz.

— Noi nici atît, făcură marinarii.

— Atunci, hai la Monte-Cristo !

Patronul comandă manevra, luntrea fu îndreptată spre insulă şi începu să plutească în direcţia ei.

Franz aşteptă să se termine manevra. Apoi, cînd porniră pe noul drum, cînd pînza fu umflată de vînt şi cînd cei patru marinari îşi reluară locurile, trei înainte şi unul la cîrmă, el intră din nou în vorbă cu ei.

— Dragă Gaetano, — îi spuse el patronului, — mi se pare că mi-ai spus că insula Monte-Cristo serveşte de adăpost piraţilor şi asta parcă seamănă a cu totul altfel de vînat decît caprele.

— Da, excelenţă, v-am spus adevărul.

— Ştiam că există contrabandişti, dar credeam că după cucerirea Algerului şi după nimicirea Regenţei nu mai există piraţi decît în romanele lui Cooper şi ale căpitanului Marryat.

— Ei, excelenţa voastră se înşeală: există piraţi, după cum există şi banditii despre care se crede că au fost nimiciţi de papa Leon al XII-lea, şi opresc totuşi călătorii chiar lîngă porţile Romei. N-aţi auzit acum vreo şase luni că trimisul Franţei pe lîngă Sfîntul Scaun a fost jefuit la cinci sute de paşi de Velletri?

— Ba da.

— Dacă excelenţa voastră ar locui ca noi, la Livorno, ar auzi din cînd în cînd spunîndu-se că o corăbioară încărcată de mărfuri sau un frumos iaht englezesc, care era aşteptat la Bastia, la Porto-Ferrajo sau la Civita-Vecchia, n-a mai sosit, că nu se ştie ce s-a mai întîmplat cu el, şi că fără îndoială s-o fi sfărîmat de stînci. Stîncile pe care le-a întîlnit nu sînt altceva decît vreo luntre joasă şi îngustă, cu şase sau opt oameni în ea, care l-au surprins şi l-au jefuit într-o noapte întunecată şi furtunoasă pe lîngă vreo insulă sălbatică şi pustie, aşa cum tîlharii opresc şi jefuiesc vreo diligenţă la marginea pădurii.

— Totuşi, — vorbi Franz, stînd tolănit pe fundul luntrei, — de ce nu se plîng cei cărora li se întîmplă

astfel de accidente, şi de ce nu cer răzbunarea guvernului francez, sard sau toscan, împotriva piraţilor?

— De ce? zîmbi Gaetano.

— Da, de ce?

— Pentru că mai întîi se transportă de pe corabie sau de pe iaht pe luntre tot ce merită să fie luat; apoi i se leagă echipajului mîinile, i se prinde de gîtul fiecărui om cîte o ghiulea de douăzeci şi patru, se face o spărtură mare cît un butoi în peretele vasului capturat, se trece pe punte, se închid chepengurile, şi se trece din nou în luntre. Peste zece minute, corabia începe să se vaite şi să geamă, apoi încetul cu încetul se scufundă. Mai întîi intră la apă o parte, apoi cealaltă; după asta se ridică şi cade iar cufundîndu-se tot mai mult. Deodată se aude un zgomot ca o bubuitură de tun: asta înseamnă că aerul a spart puntea. Atunci corabia se zbate ca un înecat care luptă să scape, îngreunîndu-se cu fiecare mişcare. Peste puţină vreme apa, prea înghesuită în încăperi, ţîşneşte prin crăpături, asemenea unor coloane lichide pe care le-ar arunca prin nări vreo balenă uriaşă. În sfîrşit corabia scoate un ultim vaiet, se mai răsuceşte o dată pentru ultima oară, şi se prăbuşeşte spintecînd în prăpastie un vîrtej cît toate zilele, care se răsuceşte o clipă, se potoleşte încetul cu încetul şi se şterge apoi cu totul, astfel că peste cinci minute numai ochiul lui Dumnezeu ar mai putea găsi în fundul mării acesteia liniştite corabia dispărută.

Acum înţelegeţi de ce navele nu se mai reîntorc în porturi şi de ce echipajele nu se plîng? adăugă, zîmbind, patronul.

Dacă Gaetano ar fi povestit toate acestea înaintea expediţiei, pesemne că Franz s-ar fi gîndit mai mult înainte de a o face; dar acum porniseră, şi ca să dea înapoi i s-ar fi părut o laşitate. Tînărul era unul dintre oamenii care nu caută primejdii dar, atunci cînd ele le ies înainte, le fac faţă cu un sînge

rece, de neclintit; era unul dintre oamenii cu voința liniștită, care privesc pericolul ca pe un adversar într-un duel, îi socotesc mișcările, îi cercetează puterea, se domolesc cînd e vorba să se odihnească, dar numai atîta cît să nu pară lași, și, în sfîrșit, privesc toate șansele pe care le au și ucid dintr-o singură lovitură.

— Nu-i nimic, — spuse el, — am străbătut Sicilia și Calabria, am navigat două luni în Arhipelag, și n-am zărit niciodată măcar o urmă de bandit sau de pirat.

— Păi n-am povestit excelenței sale toate astea ca să-l fac să renunțe, vorbi Gaetano. M-ați întrebat doar, și v-am răspuns, atîta tot.

— Da, dragă Gaetano, iar discuția cu dumneata a fost cît se poate de interesantă; și pentru că vreau să mă bucur de ea cît mai mult cu putință, haidem la Monte-Cristo!

Între timp, luntrea se apropia cu repeziciune de țința călătoriei. Un vînt proaspăt și puternic umfla pînzele. Luntrea înainta cu șase sau șapte mile pe oră. Cu cît înaintau, cu atît insula părea că se înalță, crescînd din sînul mării. În lumina limpede a amurgului se zăreau, asemenea unor ghiulele într-un arsenal un morman de stînci îngrămădite unele peste altele, iar printre ele, tufe roșiatice și arbori verzi. Marinarii, deși păreau pe deplin liniștiți, se vedea cît de colo că stau cu ochii în patru și că cercetează cu privirea uriașa oglindă pe care pluteau. Departe se zăreau cîteva bărci de pescari, legănîndu-se cu pînzele lor albe, ca niște pescărușt pe crestele valurilor.

Mai erau doar vreo cincisprezece mile pînă la Monte-Cristo, cînd soarele începu să se ascundă pe după Corsica, ai cărei munți se iviră în dreapta, profilîndu-și pe cer întunecata lor dantelărie. Grămada aceasta de stînci, asemenea gigantului Adamastor, se înălța amenințătoare dinaintea luntrei, răpindu-i soarele care se aurise în partea de sus.

Umbra creștea din mare încetul cu încetul, părînd că alungă înaintea ei ultima rază a zilei care se stingea. În cele din urmă, raza luminoasă fu împinsă pînă pe creasta cea mai înaltă, unde se opri, semănînd o clipă cu tromba învăpăiată a unui vulcan. În sfîrșit, umbra, urcînd mereu, năpădi tot mai mult creasta, așa cum năpădise și partea de jos a țărmului, iar insula păru un munte cenușiu, care se întuneca tot mai mult. Peste o jumătate de ceas se făcu noapte deplină.

Din fericire, marinarii se aflau prin meleagurile lor obișnuite și cunoșteau pînă și cea mai mică stîncă a arhipelagului toscan; altfel, în mijlocul beznei care învăluia luntrea, Franz n-ar fi putut rămîne cu desăvîrșire liniștit. Corsica dispăruse în întregime și nici insula Monte-Cristo nu se mai zărea; dar marinarii păreau că văd prin întuneric așa cum văd lincșii, iar cîrmaciul nu șovăia de loc.

Se scursese o oră de la apusul soarelui, cînd lui Franz i se păru că zărește, cam la un sfert de milă spre stînga, o formă întunecată. Dar îi fu atît de greu să-și dea seama ce era forma aceea, încît, temîndu-se să nu se facă de rîs în fața marinarilor, dacă ar fi luat vreun nor drept uscat, tăcu. Pe neașteptate însă, pe țărm se ivi o lumină; pămîntul putea fi asemuit cu un nor, dar focul nu putea fi luat drept un meteor.

— Ce-i cu lumina aceea? întrebă Franz.

— Sst! e un foc, răspunse patronul.

— Parcă spuneai că insula e nelocuită!

— Spuneam că n-are locuitori stabili, dar spuneam de asemenea că e un loc de popas pentru contrabandiști.

— Și pentru piraţi!

— Și pentru piraţi, continuă Gaetano, repetînd cuvintele lui Franz. De asta am dat ordin să trecem dincolo de insulă, fiindcă, după cum vedeți, focul a rămas în urma noastră.

— Mie focul mi se pare mai mult un motiv de liniștire decît de îngrijorare, spuse Franz. Oamenii care se tem să fie văzuți n-ar fi aprins un asemenea foc.

— Asta nu înseamnă nimic, răspunse Gaetano. Dacă v-ați putea da seama în întunericul ăsta, de poziția insulei, ați vedea că focul, așa cum este așezat, nu poate fi zărit nici de pe coastă, nici de la Pianosa, ci numai din mijlocul mării.

— Nu cumva îți e teamă ca focul să nu vestească apropierea unor tîlhari?

— O să trebuiască mai întîi să ne asigurăm, răspunse Gaetano, ațintindu-și privirea asupra stelei pămîntești.

— Și cum ai să te asiguri?

— Veți vedea.

Gaetano se sfătui cu tovarășii săi și, după o discuție de vreo cinci minute, făcură în tăcere o manevră, cu ajutorul căreia cotiră cît ai clipi din ochi. Apoi porniră din nou pe drumul pe care veniseră, și la cîteva clipe după ce schimbaseră direcția focul dispăru, ascuns de un dîmb.

Atunci cîrmaciul schimbă direcția luntrei. Se apropiau văzînd cu ochii de insulă, și în curînd ajunseră la numai cincizeci de pași de țărm.

Gaetano coborî pînza, și luntrea se opri.

Toate acestea fuseseră făcute în cea mai deplină tăcere. De altfel, de cînd schimbaseră drumul, nimeni nu mai rostise nici un cuvînt.

Fiindcă propusese expediția aceasta, Gaetano își luase asupra lui toată răspunderea. Cei patru marinari nu-l slăbeau din ochi, pregătindu-și vîslele și fiind totodată gata să vîslească din răsputeri, ceea ce datorită întunericului n-ar fi fost greu de loc.

Franz își cercetă armele cu sîngele rece pe care i-l cunoaștem; avea două puști cu cîte două focuri, și o carabină. Le încărcă, cercetă cocoașele și așteptă.

În acest timp, patronul își scosese mantaua de ploaie, și bluza, își prinsese pantolonii în jurul șalelor și, fiind desculț, nu avu nevoie să-și scoată nici pantofii și nici ciorapii. După ce se văzu în costumul acesta, sau mai bine-zis fără costum, el își duse un deget la buze și le făcu semn celorlalți să nu scoată nici o șoaptă măcar. Apoi, dîndu-și drumul în mare, înotă spre țărm cu atîta grijă, încît ar fi fost cu neputință să se audă cel mai mic zgomot. Numai dîra fosforescentă pe care o făcea înotînd arăta drumul pe care plutea.

Curînd dispăru și dîra aceasta; nu mai încăpea îndoială că Gaetano ajunsese la țărm.

Toți cîți se găseau în luntre așteptară nemișcați timp de o jumătate de ceas, după care văzură ivindu-se din nou lîngă țărm și apropiindu-se de luntre aceeași dîră luminoasă. Peste o clipă, Gaetano ajunse la luntre.

— Ei, ce-ai văzut? întrebară într-un glas Franz și cei patru marinari.

— Ce să văd? Contrabandiști spanioli. Numai că sînt și doi banditi corsicani împreună cu ei.

— Și ce caută banditii corsicani la un loc cu contrabandiștii spanioli?

— Ce să caute, excelență? răspunse Gaetano, cu glasul plin de cea mai creștinească milă. Trebuie să ne ajutăm unii pe alții. De multe ori banditii sînt niței încolțiți pe uscat de către un jandarm sau de către carabinieri, și atunci dau de o barcă, și în barca aceea de cîțiva flăcăi de treabă, ca noi. Ei vin să ceară găzduire în casa noastră plutitoare. Și nu e cu putință să nu-i ajuți pe niște bieți oameni urmăriți! Noi îi primim și, pentru mai multă siguranță, pornim în larg. Asta nu ne costă nimic și salvează viața sau măcar libertatea unora dintre semenii noștri, care, atunci cînd au prilejul, recunosc serviciile făcute, arătîndu-ne vreun loc potrivit unde să putem debarca mărfurile fără să ne stînjenească nimeni.

— Așa! făcu Franz. Va să zică și dumneata ești puțin contrabandist, dragă Gaetano?

— Ei, ce să-i faci, excelență! zîmbi Gaetano. Facem și noi cîte nițel din toate; trebuie să trăiești...

— Atunci îi cunoști întrucîtva pe oaspeții de acum ai insulei Monte-Cristo?

— Oarecum. Noi marinarii sîntem ca francmasonii. Ne recunoaștem unii pe alții după anumite semne.

— Și crezi că putem să debarcăm fără teamă?

— Sigur că da. Contrabandiștii nu sînt hoți.

— Dar cei doi banditi corsicani... continuă Franz, socotind dinainte toate primejdiile care l-ar fi putut aștepta.

— Ei, doamne! făcu Gaetano. Doar nu-i vina lor că sînt banditi! E vina stăpînirii.

— Cum asta?

— Nici vorbă! Sînt urmăriți fiindcă au luat o *piele*, și nu pentru altceva; ca și cum n-ar fi în firea corsicanului să se răzbune!

— Ce înțelegi prin a lua o *piele*? Adică a ucis un om? întrebă Franz.

— Înțeleg că a ucis un dușman, și asta-i cu totul altceva, glăsui patronul.

— Atunci hai să cerem găzduire contrabandiștilor și banditilor, spuse tînărul. Crezi că au să ne primească?

— Fără îndoială că da.

— Cîți sînt cu toții?

— Patru, excelență. Și cu doi banditi, fac șase.

— Tocmai cîți sîntem și noi. Sîntem la egalitate dacă domnii aceștia au de gînd să ne primească prost, și prin urmare vom putea să-i potolim. Așadar, mai spun o dată: haidem la Monte-Cristo!

— Bine, excelență; dar ne îngăduiți să mai luăm cîteva măsuri de prevedere?

— Cum să nu, dragul meu! Fii înțelept ca Nestor și prevăzător ca Ulise. Ba fac mai mult decît să-ți dau voie: te rog chiar.

— Atunci, liniște! porunci Gaetano.

Toată lumea tăcu.

Pentru un om ca Franz, care privea lucrurile sub adevărata lor față, situația, fără a fi primejdioasă, rămînea totuși destul de serioasă. Se găsea în întunericul cel mai adînc, izolat, în mijlocul mării, cu niște marinari care nu-l cunoșteau și n-aveau nici un motiv să-i fie credincioși; ei știau că în buzunarele lui se pot găsi și cîteva mii de franci, și-i priviseră de zeci de ori, dacă nu cu invidie, măcar cu multă curiozitate, frumoasele arme. Pe de altă parte, avea să coboare, fără altă pază decît a oamenilor acestora, pe o insulă care, dacă purta un nume foarte cucernic, părea în schimb să nu-i făgăduiască lui Franz, din pricina contrabandiștilor și a banditilor, altă posibilitate decît îi dăduse lui Crist calvarul. Apoi, povestea vaselor scufundate, care ziua i se păruse exagerată, acum, noaptea, i se părea demnă de crezare. Astfel, găsindu-se între aceste două pericole, poate doar închipuite, el nu-i slăbea din ochi pe marinari și nu lăsa arma din mînă.

Între timp marinarii ridicaseră din nou pînzele și porniseră iar pe drumul pe care îl mai străbătuseră în sus și jos. Obișnuindu-se puțin cu întunericul, Franz deosebea colosul de granit căruia luntrea îi dădea ocol. Apoi, trecînd din nou de unghiul unei stînci, el văzu focul, mai strălucitor decît înainte, iar împrejurul focului, zări cinci sau șase inși tolăniți pe jos.

Răsfrîngerea văpăilor se întindea peste valuri, pînă la vreo sută de metri mai departe. Gaetano ocoli lumina, ținînd totodată luntrea în partea întunecată; apoi, cînd ajunse în dreptul focului, se îndreptă spre el și intră cu îndrăzneală în cercul luminos, cîntînd un cîntec pescăresc, căruia tovarășii săi îi repetau refrenul.

La primul cuvînt al cîntecului, cei din jurul focului se ridicaseră și se apropiaseră de țărm, cu ochii ațintiți spre luntre, căznindu-se să-și dea seama de

forța și de intențiile noilor veniți. Curînd însă ei părură că și-au sfîrșit cercetarea și se reîntoarseră, lăsînd un singur om de pază și așezîndu-se din nou în jurul focului, la care frigeau o căprioară întreagă.

Cînd luntrea ajunse la vreo douăzeci de pași de uscat, omul de pe țărm sălță carabina, ca o santinelă care aude o patrulă, și strigă: „Cine-i acolo?", în dialectul sard.

Franz ridică liniștit cocoșul armei.

Gaetano schimbă atunci cîteva cuvinte cu omul acela, iar călătorul, deși nu înțelese nimic, își dădu seama că se vorbea despre el.

— Excelența voastră vrea să-și spună sau vrea să-și tăinuiască numele? întrebă patronul.

— Numele meu cred că le e cu totul necunoscut; spune-le numai că sînt francez, în călătorie de plăcere, răspunse Franz.

Cînd Gaetano transmise răspunsul, santinela îi spuse ceva unui dintre oamenii așezați la foc, iar acesta, ridicîndu-se îndată, porni și dispăru pe după stînci.

Se făcu tăcere. Părea că fiecare își vede de treburile lui: Franz de debarcare, marinarii de pînze, contrabandiștii de căprioară. Dar în mijlocul acestei nepăsări aparente, ei se cercetau unii pe alții.

Omul plecat de lîngă foc se reîntoarse pe neașteptate din partea opusă aceleia în care dispăruse. El îi făcu un semn din cap santinelei care, reîntorcîndu-se spre noii veniți, se mulțumi doar să rostească aceste cuvinte: *S'accommodi!*

Expresia italiană *s'accommodi* este de netradus; ea înseamnă în același timp: poftiți, intrați, fiți binevenit, simțiți-vă ca la dumneavoastră acasă, sînteți stăpîn. Și se aseamănă cu fraza aceea turcească a lui Molière, care-l uimea pe burghezul gentilom prin mulțimea sensurilor ei.

Marinarii nu așteptară să fie poftiți de două ori; din patru lovituri de vîsle, luntrea ajunse la țărm. Gaetano sări primul și schimbă pe șoptite cîteva cu-

vinte cu santinela. Tovarășii săi coborîră unul după altul. Apoi veni, în sfîrșit, rîndul lui Franz.

Tînărul avea o pușcă pe umăr, Gaetano i-o ducea pe cealaltă, iar unul dintre marinari îi purta carabina. Costumul lui, și de artist, și de dandy, nu trezi nici un fel de bănuială gazdelor, și, prin urmare, nici un fel de neliniște.

Luntrea fu priponită pe țărm, iar noii veniți înaintară vreo cîțiva pași ca să-și caute un loc potrivit pentru popas; dar se vede că direcția în care porniseră nu era pe plac contrabandistului de pază, căci acesta îi strigă lui Gaetano:

— Nu pe acolo, vă rog!

Gaetano îngăimă o scuză și, fără să mai stăruie, înaintă spre partea opusă, în timp ce doi dintre marinari se duceau la foc, ca să-și aprindă torțele pentru a-și lumina drumul.

După ce făcură vreo treizeci de pași, noii veniți se opriră pe o mică înălțime împrejmuită de stînci, unde fuseseră scobite un fel de făcașuri, asemănătoare micilor gherete în care se stă de pază așezat. De jur împrejur, în vine de pămînt vegetal, creșteau cîțiva stejari pitici și tufe dese de mirt. Franz lumină pămîntul cu o torță și, văzînd un maldăr de cenușă, înțelese că nu era primul care își dăduse seama de buna așezare a locului aceluia și că, pesemne, acolo poposeau de obicei oaspeții nomazi ai insulei Monte-Cristo.

Încordarea îi dispăruse după ce pusese piciorul pe uscat; după ce văzuse purtările, dacă nu prietenești, măcar nepăsătoare, ale gazdelor, îi pierise îngrijorarea, iar mirosul căprioarei fripte la focul din apropiere îi schimbase grijile în poftă de mîncare.

Franz îi șopti cîteva cuvinte lui Gaetano, care fu de părere că, pentru niște oameni ca ei, care aveau în barcă pîine, vin și șase potîrnichi, precum și un foc la care să le frigă, nimic nu era mai ușor decît să mănînce.

— De altfel, — adăugă el, — dacă excelența voas-

tră găsește că aroma căprioarei e prea ispititoare, n-am decît să mă duc și să dau vecinilor noștri două potîrnichi, pentru o halcă din patrupedul lor.

— Du-te, Gaetano, du-te, îl îndemnă Franz. Te-ai născut cu spiritul negocierilor în sînge.

Între timp, marinarii smulseseră mănunchiuri de buruieni, făcuseră snopi de mirți și de crengi verzi de stejar, și le aprinseseră, reușind să aţîțe un foc destul de respectabil.

Franz aștepta nerăbdător, trăgînd pe nări mireasma căprioarei, cînd patronul se reîntoarse foarte îngrijorat.

— Ei, ce se aude? întrebă Franz. Ne-au respins oferta?

— Dimpotrivă, — spuse Gaetano, — șeful, căruia i s-a spus că sînteți un tînăr francez, vă poftește să luați masa cu el.

— Pesemne că șeful trebuie să fie un om civilizat și nu văd de ce l-aș refuza. Cu atît mai mult, cu cît aduc și eu partea mea de merinde.

— Nu despre asta e vorba; are el ce să mănînce, mai mult decît îi trebuie chiar. Dar vă pune o condiție ciudată pentru a merge la el acasă.

— Să merg acasă la el? se miră tînărul. Și-a clădit cumva o casă?

— Nu; n-are casă, dar are un adăpost foarte plăcut, cel puțin așa am auzit.

— Îl cunoști pe șef?

— Nu, dar mi s-a vorbit despre el.

— Lucruri bune sau rele?

— Și bune, și rele.

— Drace! Și ce condiție pune?

— Să vă lăsați legat la ochi și să nu vă scoateți legătura decît cînd vă va pofti el însuși s-o faceți.

Franz se uită cît putu mai adînc în ochii lui Gaetano, ca să-și dea seama ce ascundea propunerea.

— La naiba! urmă acesta, răspunzînd parcă gîndului lui Franz. Nici vorbă că trebuie să chibzuiți bine.

— Dumneata ce-ai face în locul meu? întrebă tînărul.

— Eu n-am nimic de pierdut, aşa că m-aş duce.

— Ai primi?

— Aş primi, măcar din curiozitate.

— Aşadar există lucruri curioase de văzut la şeful acesta?

— Ascultaţi, şopti Gaetano, nu ştiu dacă e adevărat ceea ce se spune...

Patronul se opri, uitîndu-se dacă nu cumva îl aude vreun străin.

— Ce se spune despre el?

— Se spune că şeful locuieşte într-o grotă, pe lîngă care palatul Pitti e o nimica toată.

— Ce vis! şopti Franz, aşezîndu-se iar jos.

— Nu e de loc vis, — continuă patronul, — e realitate! Cama, cîrmaciul de pe Saint-Ferdinand, a intrat într-o zi acolo şi a ieşit uluit, spunînd că asemenea comori nu există decît în basme.

— Ei, dar ştii că spunîndu-mi lucrurile astea mă faci să cobor în peştera lui Ali Baba? zîmbi Franz.

— Vă spun şi eu ce-am auzit, excelenţă.

— Atunci, mă sfătuieşti să primesc?

— Nu spun asta. Excelenţa voastră va face cum va crede de cuviinţă. Eu n-aş vrea să dau sfaturi într-un asemenea prilej.

Franz chibzui cîteva clipe. Înţelese că omul acela, atît de bogat, nu putea să-i dorească răul, lui, care abia dacă avea în buzunare vreo cîteva mii de franci. Şi, cum la urma urmei nu întrezărea decît o cină excelentă, primi. Gaetano plecă să ducă răspunsul.

Totuşi, după cum am spus, Franz era prevăzător; de aceea voi să afle cît mai multe amănunte despre ciudata şi misterioasa gazdă Se întoarse deci spre marinarul care în timpul discuţiei jumulise potîrnichile cu seriozitatea unui om mîndru de ceea ce face. şi-l întrebă pe unde au putut veni contrabandiştii, dat fiind că nu se vedeau nici bărci, nici speronare şi nici tartane.

— Nu le duc eu grijă de asta, răspunse marinarul. Le știu corabia.

— E o navă frumoasă?

— V-aș dori și excelenței voastre una la fel, ca să faceți înconjurul lumii cu ea.

— Și ce tonaj are?

— Vreo sută de tone. De altfel, e un vas de plăcere, un iaht, cum spun englezii, dar știți, făcut ca să țină piept mării pe orice vreme.

— Unde a fost construit?

— Habar n-am! Cred însă că la Genova.

— Dar cum se poate ca un șef de contrabandiști să cuteze să-și facă în portul Genovei un iaht pentru meseria lui?

— Păi, eu n-am spus că proprietarul iahtului e contrabandist.

— N-ai spus dumneata, dar mi se pare că a spus-o Gaetano.

— Gaetano văzuse echipajul de la distanță, dar încă nu vorbise cu nimeni.

— Dacă nu e un șef de contrabandiști, atunci ce e?

— Un nobil bogat, care călătorește pentru plăcerea lui.

„Haida-de! gîndi Franz. Personajul este și mai misterios, pentru că povestirile despre el se bat cap în cap."

— Și cum îl cheamă?

— Cînd îl întrebi, răspunde că îl cheamă Simbad Marinarul, dar eu unul nu cred ca ăsta să-i fie adevăratul nume.

— Simbad Marinarul?

— Da.

— Și unde locuiește nobilul acesta?

— Pe mare.

— Din ce țară e?

— Habar n-am!

— L-ai văzut vreodată?

— De cîteva ori.

— Și ce fel de om e?

— Excelența voastră o să vadă singur!

— Unde o să mă primească?

— Nici vorbă că în palatul subteran, despre care v-a pomenit Gaetano.

— Și dumneata, cînd ai poposit aici și cînd ai găsit insula pustie, n-ai avut niciodată curiozitatea să încerci să pătrunzi în palatul fermecat?

— Ba da, excelență, — răspunse marinarul, — am încercat chiar de mai multe ori. Dar cercetările mele au rămas întotdeauna zadarnice. Am răscolit peștera de la un capăt la altul, și n-am găsit nici urmă de ușă. De altminteri se spune că ușa nu se deschide cu cheia, ci cu un cuvînt magic.

— Ei, atunci iată-mă intrat într-o poveste din *O mie și una de nopți!* șopti Franz.

— Excelența sa vă așteaptă, se auzi o voce pe care Franz o recunoscu drept vocea santinelei.

Noul venit era întovărășit de doi oameni din echipajul iahtului. Drept orice răspuns, Franz își scoase batista și i-o întinse celui care-i vorbise.

Fără să i se spună un cuvînt, îi legară ochii cu atîta grijă, încît se vedea bine că se tem să nu săvîrșească vreo indiscreție. Apoi îl puseră să jure că nu va încerca în nici un fel să-și înlăture legătura.

Franz jură.

Atunci cei doi oameni îl prinseră fiecare de cîte o mînă, și el porni, dus de ei, pe urmele santinelei.

După vreo treizeci de pași, Franz simți, datorită aromei tot mai puternice a fripturii de căprioară, că treceau din nou prin fața bivuacului; apoi îl mai duseră vreo cincizeci de pași, înaintînd, fără îndoială, spre partea unde Gaetano nu fusese lăsat să treacă: opreliștea era acum explicabilă. Curînd, Franz își dădu seama, după schimbarea atmosferei, că pătrunsese într-o subterană; peste cîteva clipe de drum, el auzi un trosnet și i se păru că atmosfera se schimbă din nou, devenind călduță și parfumată; în sfîrșit, simți sub tălpi un covor des și moale. Călăuzele îl părăsiră.

O clipă se făcu tăcere, şi Franz auzi o voce spunîndu-i într-o franţuzească curată, deşi cu accent străin:

— Fiţi binevenit în casa mea, domnule. Vă puteţi lua legătura de la ochi.

Fireşte că Franz nu mai aşteptă să fie rugat încă o dată. Îşi ridică batista şi se pomeni faţă în faţă cu un bărbat de vreo treizeci şi opt-patruzeci de ani, înveşmîntat într-un costum tunisian, adică avînd un fes roşu, cu un ciucure lung de mătase albastră, o vestă de postav negru, brodată toată cu aur, pantaloni stacojii largi şi bufanţi, ghetre de aceeaşi culoare, brodate cu aur ca şi vesta, şi papuci galbeni. Un şal bogat îi strîngea mijlocul, şi un hanger ascuţit şi încovoiat îi atîrna la cingătoare.

Bărbatul acesta, deşi îngrozitor de palid, avea o faţă deosebit de frumoasă. Ochii îi erau vii şi pătrunzători. Nasul drept, aproape în prelungirea frunţii, arăta tipul grec în toată frumuseţea lui, iar dinţii, albi ca perlele, răsăreau lucitori de sub mustaţa neagră care îi încadra.

Dar paloarea lui era cu totul neobişnuită; s-ar fi spus că omul stătuse închis vreme îndelungată într-un mormînt şi că nu putuse să-şi recapete culoarea celor vii.

Fără să fie prea înalt, el era totuşi bine legat şi, ca toţi oamenii din sud, avea mîinile şi picioarele mici.

Dar ceea ce-l miră pe Franz, care luase drept basm povestirea lui Gaetano, fu mai ales luxul uimitor al mobilierului.

Intreaga încăpere era îmbrăcată în ţesături turceşti de culoare cărămizie şi bătută cu flori de aur. Într-o firidă se afla un fel de divan, deasupra căruia era prinsă o panoplie de arme arabe, cu teci de argint aurit şi cu mînere încărcate de nestemate. În tavan atîrna o lampă din sticlă de Veneţia, de-un format şi de o culoare încîntătoare, iar pe jos era aşternut un covor turcesc, în care picioarele se înfundau pînă la glezne. Perdele grele atîrnau şi dinaintea uşii prin care intrase Franz şi dinaintea unei alte uşi, care

dădea într-o a doua începere ce părea la fel de minunat luminată.

Gazda îl lăsă o clipă să se mire, în timp ce îl cerceta, neslăbindu-l din ochi.

— Domnule, — îi spuse apoi, — vă cer de o mie de ori iertare pentru măsurile de prevedere care vi s-au pretins ca să fiţi adus la mine ; dar insula rămîne pustie cea mai mare parte a timpului, şi dacă taina locuinţei mele ar fi cunoscută, fără îndoială că la reîntoarcere, mi-aş găsi adăpostul într-o stare destul de proastă, şi asta nu mi-ar fi de loc pe plac, nu fiindcă aş păgubi, ci pentru că n-aş mai avea siguranţă că mă pot despărţi de restul lumii atunci cînd vreau. Acum, să vă fac să uitaţi micile neajunsuri, oferindu-vă ceea ce sînt sigur că nu nădăjduiaţi să găsiţi aici, adică o masă bunişoară şi un pat destul de bun.

— Pe cinstea mea că n-aveţi de ce să vă scuzaţi, răspunse Franz. Am văzut că totdeauna se leagă ochii celor care pătrund în palate fermecate. Amintiţi-vă numai de Raoul din *Hughenoţii,* şi veţi vedea că n-am de ce să mă plîng, fiindcă ceea ce văd pare o minunăţie din *O mie şi una de nopţi.*

— Vai ! eu vă voi spune ca Lucullus : dacă aş fi ştiut că-mi veţi face cinstea să veniţi la mine, m-aş fi pregătit să vă primesc, dar, în sfîrşit, aşa cum e sihăstria mea, o pun la dispoziţia dumneavoastră ; aşa cum e masa mea, v-o ofer cu dragă inimă . Ali, e gata masa ?

Aproape în aceeaşi clipă, perdeaua se ridică şi un nubian, negru ca abanosul şi înveşmîntat într-o simplă tunică albă, îi făcu semn stăpînului său că putea trece în sufragerie.

— Acum, — îi spuse lui Franz necunoscutul, — nu ştiu dacă sînteţi de părerea mea, dar găsesc că nimic nu e mai stînjenitor decît să rămîi două sau trei ore cu cineva fără să-i ştii numele şi fără să-i cunoşti titlul. Vă daţi seama că respect prea mult legile ospitalităţii, ca să vă cer numele sau titlul dumneavoastră adevărat ; vă rog doar să-mi spuneţi un nume

oarecare, cu ajutorul căruia să vă pot vorbi. Cît despre mine, ca să vă simțiți bine, am să vă spun că de obicei mi se spune Simbad Marinarul.

— Iar eu, vorbi Franz, — vă voi spune că, deoarece nu-mi lipsește decît vestita lampă fermecată ca să fiu în situația lui Aladin, nu văd de ce nu m-aș numi, pînă una alta, chiar Aladin. Lucrul acesta nu ne va scoate din Orientul în care sînt ispitit să cred că am fost dus prin puterea vreunui duh binefăcător.

— Atunci, nobile Aladin, — spuse ciudatul amfitrion, — ați auzit că sîntem chemați la masă, nu-i așa? Binevoiți deci să vă osteniți intrînd în sufragerie; prea umilul dumneavoastră servitor merge înainte, ca să vă arate drumul.

Și spunînd acestea, Simbad ridică draperia și păși, într-adevăr, înaintea lui Franz.

Franz trecea din uimire în uimire. Masa era pregătită cît se poate de bine. Convingîndu-se de lucrul acesta important, el se uită în preajmă. Sufrageria era la fel de frumoasă ca și încăperea pe care o părăsise. În întregime din marmură, cu basoreliefuri antice dintre cele mai prețioase, sala aceasta, care era prelungă, avea la cele două capete cîte o statuie deosebit de frumoasă, purtînd fiecare cîte un coșuleț pe cap. În coșulețe se aflau grămezi de fructe minunate; se aflau acolo ananași de Sicilia, rodii de Malaga, portocale din insulele Baleare, piersici din Franța și smochine din Tunis.

Cît despre cină, ea se compunea dintr-un fazan fript, înconjurat cu mierle de Corsica, dintr-o pulpă de mistreț în aspic, dintr-o ciosvîrtă de căprioară gătită cu sos, dintr-un calcan minunat și dintr-o langustă uriașă. Golurile dintre feluri erau umplute cu farfuroare pline de gustări.

Talerele erau din argint, iar farfuriile din porțelan japonez.

Franz își frecă ochii, ca să se încredințeze că nu visează.

Masa era servită numai de Ali, care își îndeplinea foarte bine slujba. Oaspetele îl lăudă dinaintea gazdei sale.

— Da, spuse acesta, făcînd onorurile mesei cu aleasă pricepere; — da, e un biet om care îmi este foarte credincios și se străduiește să facă lucrurile cît poate mai bine. Nu uită că-mi datorează viața și, cum ținea la capul lui, după cîte se pare, mi-a păstrat o oarecare recunoștință că i-am salvat-o.

Ali se apropie de stăpînul său, îi luă mîna și i-o sărută.

— Oare v-aș cere prea mult, nobile Simbad, dacă v-aș întreba cu ce prilej ați făcut fapta asta bună? întrebă Franz.

— E o nimica toată, răspunse gazda. Se pare că strengarul dăduse tîrcoale pe lîngă haremul beyului din Tunis, mai mult decît se cuvine s-o facă un flăcău de culoarea lui; așa că beyul l-a osîndit să i se taie limba, mîna și capul: în prima zi limba, în a doua zi mîna, iar în a treia zi capul. De mult îmi tot dorisem să am în serviciu un mut; am așteptat să i se taie limba și i-am propus beyului să mi-l dea în schimbul unei minunate puști cu două focuri, pe care mi se păruse în ajun că el o dorise din toată inima. Înălțimea sa a șovăit o clipă, atît de mult ținea să sfîrșească o dată cu bietul flăcău. Dar am adăugat, pe lîngă pușcă, un cuțit englezesc de vînătoare, cu care știrbisem iataganul înălțimii sale: astfel că beyul se hotărî să-i dăruiască mîna și capul, dar cu condiția să nu mai calce niciodată prin Tunis. Recomandația lui însă nu mai avea nici un rost. Oricît de departe ar zări nefericitul de Ali coastele Africei, se ascunde în fundul calei și nu mai poate fi scos de acolo pînă cînd această a treia parte a lumii nu-i dispare din fața ochilor.

Franz rămase o clipă tăcut și gînditor, întrebîndu-se ce trebuia să creadă despre cruda voioșie cu care gazda îi povestise faptele.

— Desigur că, asemenea preacinstitului marinar al cărui nume l-ați luat, și dumneavoastră vă petreceți timpul călătorind, spuse el, schimbînd vocea.

— Da; e un legămînt, făcut într-o vreme cînd nu-mi trecea prin minte că-l voi putea îndeplini, zîmbi necunoscutul. Mi-am făcut cîteva asemenea legăminte și nădăjduiesc că le voi îndeplini pe toate, unul după altul.

Deși Simbad rostise cuvintele acestea cît se poate de calm, în ochii lui se ivise o licărire de o cruzime neobișnuită.

— Ați suferit mult, domnule? îl întrebă Franz.

Simbad tresări și îl privi fix.

— După ce vedeți asta? întrebă el.

— După toate, răspunse Franz. După vocea dumneavoastră, după privire, după paloare, și chiar după viața pe care o duceți.

— Eu? Eu duc cea mai fericită viață din cîte cunosc, o adevărată viață de pașă; sînt regele creațiunii; dacă-mi place într-un loc, rămîn acolo; dacă mă plictisesc, plec; sînt liber ca pasărea și am aripi ca ea; oamenii din preajmă mi se supun la un semn. Din cînd în cînd îmi place să-mi bat joc de justiția omenească, răpindu-i vreun bandit pe care-l caută, sau vreun criminal pe care-l urmărește. Și-apoi, eu îmi am justiția mea, pentru faptele de mai mică sau mai mare gravitate. Justiție fără amînări și fără apel, care osîndește sau iartă, și căreia nimeni nu i se poate împotrivi. Dacă ați fi gustat viața mea, nu v-ați mai fi dorit alta și nu v-ați mai fi reîntors niciodată în lume, afară de cazul cînd ați fi avut cine știe ce plan măreț de dus la îndeplinire.

— O răzbunare, de pildă! spuse Franz.

Necunoscutul își aținti asupra tînărului una din acele priviri care pătrund în străfundul inimii și al gîndirii.

— De ce tocmai o răzbunare? întrebă el.

— Pentru că aveți într-un totul înfățișarea unui om prigonit de lume și care are o răfuială cumplită cu ea.

— Aș, de unde! rîse Simbad în felul său ciudat, arătîndu-și dinții albi și tăioși. N-ați ghicit. Așa cum mă vedeți, sînt un fel de filantrop și poate că într-o bună zi voi veni la Paris ca să-i fac concurență domnului Appert sau omului cu Mântăluța Albastră.

— Și va fi prima dumneavoastră călătorie la Paris?

— Din păcate, da. Par o ființă cam lipsită de curiozitate, nu-i așa? Dar vă asigur că nu din vina mea am întîrziat atîta. Într-o zi sau într-alta, o să se întîmple și asta!

— Și credeți că veți veni curînd la Paris?

— Încă nu știu, depinde de împrejurări supuse unor socoteli nesigure.

— Aș vrea să fiu și eu acolo, cînd veți veni. Aș încerca, pe cît îmi stă în putere, să vă răsplătesc ospitalitatea pe care mi-ați oferit-o din belșug la Monte-Cristo.

— Voi primi cu mare plăcere invitația dumneavoastră, răspunse gazda. Din nefericire, însă, dacă am să viu, voi veni poate incognito.

Între timp, cina aproape se sfîrșise și părea că nu fusese servită decît pentru Franz; căci necunoscutul abia dacă atinsese, cu vîrful buzelor, două din felurile îmbelșugatului ospăț, pe care oaspetele neașteptat îl cinstise din plin.

În sfîrșit, Ali aduse desertul, sau, mai bine zis, luă coșulețele din mîinile statuilor și le puse pe masă.

Între cele două coșulețe, el așeză o cupă mică de argint aurit, acoperită cu un capac din același metal.

Respectul cu care Ali adusese cupa aceasta stîrni curiozitatea lui Franz. Ridicînd capacul, el văzu înăuntru un fel de pastă verzuie, care semăna cu un fel de dulceață, dar care era complet necunoscută.

Franz închise capacul, neputînd să ghicească ce se afla în cupă, și, întorcîndu-și privirile spre gazdă, îl văzu zîmbind de uimirea lui.

— Nu puteți ghici ce e în cupă și asta vă intrigă, nu-i așa?

— Mărturisesc că da.

— Ei bine, dulceața verzuie nu e nici mai mult, nici mai puțin decît ambrozia pe care Hebe i-o dădea la masă lui Jupiter.

— Dar ambrozia asta, — spuse Franz, — fără îndoială că și-a pierdut numele ceresc, trecînd prin mîinile oamenilor, și a căpătat un nume omenesc; în limba populară cum se numește ingredientul pentru care, de altfel, nu simt o prea mare atracție?

— Tocmai lucrul acesta scoate la iveală originea materială, răspunse Simbad. Așa trecem adeseori pe lîngă fericire, fără s-o vedem, fără s-o privim sau, dacă am văzut-o și am privit-o, fără s-o recunoaștem. Dacă aveți o fire pozitivă și vă închinați aurului, gustați de aici, și toate minele din Peru, din Guzarata și din Golconda vi se vor deschide. Dacă aveți imaginație, dacă sînteți poet, gustați, și atunci hotarele posibilului vor dispare; cîmpiile infinitului vi se vor deschide, vă veți plimba cu inima liberă, cu mintea liberă pe tărîmurile nemărginite ale visării. Dacă sînteți ambițios, dacă alergați după măririle vieții, gustați tot de aici, și peste o oră veți fi rege, dar nu regele unui mic regat pitit în vreun colț al Europei, cum e Franța, Spania și Anglia, ci regele lumii, regele universului, regele creației. Tronul vi se va înălța pe muntele unde satana l-a adus pe Isus; și, fără să aveți nevoie să vă închinați lui, fără să fiți silit să-i sărutați ghearele, veți fi suveranul stăpîn al tuturor regatelor lumii. Spuneți-mi, nu-i ispititor ceea ce vă ofer? Și nu e foarte lesne de îndeplinit? Priviți. N-aveți de făcut decît atît.

Spunînd acestea, Simbad descoperi la rîndul său cupa de argint în care se afla substanța atît de lăudată, luă cu o linguriță din dulceața fermecată, o duse la gură și o înghiți cu încetul, închizînd ochii de plăcere și dîndu-și capul pe spate.

Franz îl lăsă să se bucure în voie de hrana lui favorită; apoi, cînd Simbad își mai reveni puțin în fire, îl întrebă:

— În definitiv ce este această hrană atît de prețioasă?

— Ați auzit vreodată vorbindu-se despre Bătrînul din Munte, acela care voia să-l ucidă pe Philippe-Auguste?

— Fără îndoială.

— Ei bine, știți că el stăpînea o vale bogată, dominată de muntele de la care i s-a tras și pitorescul său nume. În valea aceasta se aflau grădini mărețe plantate de Hasan-ben-Sabah, și în grădini se aflau pavilioane izolate. În pavilioanele acestea își primea el aleșii și le dădea să mănînce, după cum arată Marco Polo, o iarbă oarecare, care îi ducea în rai, printre plante mereu înflorite, printre fructe mereu coapte, printre femei mereu fecioare. Și ceea ce fericiții tineri luau drept realitate, era un vis; dar un vis atît de dulce, de amețitor și de voluptos, încît ei s-ar fi vîndut cu totul celui ce li-l dăduse și la ale cărui porunci se supuneau ca unui Dumnezeu, și supunîndu-se poruncilor lui ca unui Dumnezeu, s-ar fi dus pînă la capătul lumii ca să lovească victima arătată, murind în chinuri, fără să se vaite, doar la ideea că moartea pe care o sufereau nu era decît o trecere spre viața aceea de plăceri nemărginite pe care iarba sfîntă, aflată în fața dumneavoastră, îi făcuseră s-o presimtă.

— Atunci e haşiş! strigă Franz. Da, îl cunosc, măcar după nume.

— Ați ghicit, nobile Aladin. E haşiş, cel mai bun și mai curat haşiş din Alexandria, haşişul lui Abougor, marele meșter, omul neîntrecut, omul căruia ar trebui să i se ridice un palat purtînd inscripția: Neguțătorului de fericire, lumea recunoscătoare.

— Știți că tare aș avea poftă să-mi dau singur seama de adevărul sau de exagerarea laudelor dumneavoastră.? spuse Franz.

— Încercați, oaspe drag, judecați singur: dar nu vă opriți numai la prima încercare. Ca în toate lucrurile, trebuie să vă obișnuiți simțurile cu o impresie nouă, blîndă sau violentă, tristă sau veselă. Există o

luptă a firii împotriva acestei substanțe divine, a firii care nu este făcută pentru bucurie și care se ține scai de durere. Trebuie ca natura, învinsă, să piară în luptă, trebuie ca realitatea să urmeze visului; și atunci visul stăpînește, atunci visul devine viață, și viața devine vis. Dar ce deosebire în transfigurarea aceasta! Vreau să spun că dacă veți compara durerile vieții reale cu bucuriile vieții închipuite, n-aveți să mai doriți să trăiți niciodată și veți dori să visați veșnic. Cînd veți părăsi lumea aceea, care e numai a dumneavoastră, pentru lumea oamenilor, vi se va părea că treceți dintr-o primăvară napolitană într-o iarnă laponă, vi se va părea că lăsați raiul pentru pămînt, cerul pentru infern. Gustați hașișul, oaspe drag! Gustați-l!

Drept orice răspuns, Franz luă cu o linguriță din pasta aceasta minunată, cam tot atîta cît luase și gazda, și o duse la gură.

— Drace! făcu el după ce înghiți dulceața divină, nu știu dacă rezultatul va fi atît de plăcut după cum spuneți, dar de gustos, nu mi se pare atît de gustos pe cît l-ați lăudat.

— Asta din pricină că cerul gurii nu vă este încă obișnuit cu sublimul substanței pe care o gustă. Ia spuneți-mi: v-au plăcut de prima dată stridiile, ceaiul, berea englezească, trufele, toate lucrurile acestea care mai apoi v-au încîntat? Îi puteți înțelege pe romanii care dădeau gust fazanilor cu assa faetida sau pe chinezii care mănîncă cuiburi de rîndunică? Sigur că nu! Tot așa e și cu hașișul: gustați-l numai opt zile la rînd și nimic pe lume nu vi se va mai părea că are atîta finețe ca gustul acesta care poate că vi se pare acum neplăcut și grețos. De altfel, hai să trecem în încăperea de alături, adică în camera dumneavoastră. Ali ne va aduce cafeaua și ne va da pipele.

Se ridicară amîndoi și, pe cînd cel care își dăduse numele de Simbad, nume folosit și de noi din cînd în cînd, ca să-l putem numi într-un fel, dădea cîteva

porunci servitorului său, Franz intră în încăperea de alături.

Încăperea aceasta, rotundă ca formă, era mobilată mai simplu, dar cu tot atîta bogăţie. De jur împrejurul pereţilor se întindea o sofa. Şi sofaua, şi pereţii, şi tavanul, şi parchetul erau acoperite cu piei de mare preţ, netede şi moi ca cele mai moi covoare; erau piei de lei din Atlas, cu coame puternice; piei de tigri din Bengal, în dungi colorate; piei de pantere din Cap, cu pete vii, cum aveau panterele ce-i apăruseră lui Dante; şi, în sfîrşit, piei de urşi siberieni, vulpi de Norvegia. Toate aceste piei erau zvîrlite din belşug, unele peste altele, în aşa fel încît ai fi putut crede că mergi deasupra ierbii celei mai dese sau că te odihneşti pe patul cel mai mătăsos.

Se întinseră amîndoi pe sofa; aveau la îndemînă ciubucurile cu ţevi de jasmin şi cu hornuri de ambră, pregătite în aşa fel încît să nu fie nevoiţi să fumeze de două ori din acelaşi ciubuc. Luară fiecare cîte unul. Ali le aprinse şi ieşi după cafele.

Se făcu o clipă de tăcere, în timpul căreia Simbad se lăsă în prada gîndurilor ce păreau că-l urmăresc fără încetare chiar în timpul discuţiilor, iar Franz căzu în visarea aceea mută, care te cuprinde aproape de cîte ori fumezi un tutun minunat, în stare să ducă o dată cu fumul toate grijile minţii şi să-i aducă în schimb fumătorului toate visările sufletului.

Ali aduse cafelele.

— Cum vă place? întrebă necunoscutul. Franţuzească sau turcească? Slabă sau tare? Dulce sau amară? Filtrată sau fiartă? După alegere: se găsesc de toate felurile.

— Aş vrea o cafea turcească, răspunse Franz.

— Şi aveţi dreptate; asta dovedeşte că aveţi înclinări pentru viaţa de oriental. Vedeţi, orientalii sînt singurii oameni care ştiu să trăiască! Cît despre mine, — adăugă el cu unul din zîmbetele-i ciudate, — atunci cînd îmi voi sfîrşi treburile la Paris, mă voi duce să mor în Orient. Şi dacă veţi voi să mă găsiţi

atunci, va trebui să mă căutați la Cairo, Bagdad sau Ispahan.

— Pe cinstea mea, — răspunse Franz, — va fi cît se poate de lesne, fiindcă simt cum îmi cresc aripi de vultur, și cu aripile acestea voi putea ocoli pămîntul în douăzeci și patru de ore.

— A început să lucreze hașișul ; atunci desfăceți-vă aripile și zburați în ținuturile supraomenești. Nu vă temeți de nimic, vi se poartă de grijă, iar dacă, asemenea lui Icar, vi se vor topi aripile la căldura soarelui, noi sîntem aici ca să vă primim.

Apoi Simbad îi spuse cîteva cuvinte arabului, și Ali, făcînd un gest de supunere, se trase înapoi, fără a se depărta însă prea mult.

Cît despre Franz, în el se petrecea o schimbare ciudată. Toată osteneala trupească, toate frămîntările pe care i le iscaseră întîmplările serii aceleia dispăreau, așa cum dispar în timpul primei clipe de odihnă, cînd mai ești încă destul de treaz ca să simți cum te cuprinde somnul. Trupul părea că-i dobîndește o ușurință imaterială, mintea i se limpezea într-un fel uluitor, simțurile păreau că își sporesc facultățile. Orizontul i se lărgea din ce în ce, dar nu orizontul mohorît, cu spaima lui, plutind nedeslușită, așa cum îl văzuse înaintea visului, ci un orizont albastru, străveziu, vast, cu tot azurul mării în el, cu toate licăririle soarelui, cu toate miresmele adierilor de vînt. Apoi, în mijlocul cîntecelor marinarilor, atît de luminoase și de limpezi, încît s-ar fi putut face din ele o armonie divină dacă ar fi putut fi notate, el văzu ivindu-se insula Monte-Cristo, nu ca o stîncă ieșind amenințătoare din valuri, ci asemenea unei oaze pierdute în deșert. Și cu cît barca se apropia, se auzeau tot mai multe cîntece, căci o armonie fermecătoare și tainică se înălța din insula aceasta spre Dumnezeu, ca și cum o zînă, Loreley de pildă, sau vreun vrăjitor ca Amfion, ar fi vrut să atragă un suflet sau să clădească un oraș.

În sfîrșit, barca atinse țărmul, dar lin, fără zgu-

duiri, așa cum buzele ating alte buze într-un sărut, și pătrunse în peșteră fără ca muzica fermecătoare să fi încetat. Franz coborî, sau mai curînd i se păru că coboară cîteva trepte, umplîndu-și plămînii cu aerul proaspăt și îmbălsămat ca aerul ce trebuie să fi domnit în jurul peșterii lui Circe, făcut din atîtea miresme, încît îndeamnă mintea la visare cu atîta înflăcărare, încît aprinde simțurile. Și revăzu tot ceea ce văzuse înainte de a adormi, de la Simbad, gazda fantastică, pînă la Ali, servitorul mut. Apoi totul i se păru că i se șterge și i se amestecă în fața ochilor, asemenea ultimelor umbre ale unei lanterne magice, gata să se stingă, și se văzu din nou în camera statuilor, luminată doar de una din lămpile străvechi și pale, care veghează în timpul nopții asupra visului sau a voluptății.

Erau chiar statuile bogate în forme, în destrăbălare și în poezie, cu ochi magnetici, cu surîsuri lascive, cu piete bogate. Erau Frineea, Cleopatra, Messalina, cele trei mari curtezane. Apoi, în mijlocul umbrelor acestora impudice, lunecă, asemenea unei raze curate, ca un înger creștinesc în mijlocul Olimpului, unul din chipurile neîntinate, una din umbrele potolite, una din nălucirile blînde care par că-și acoperă fruntea feciorelnică sub toate aceste impurități de marmură.

Atunci i se păru lui Franz că primele trei statui își legaseră dragostele lor pentru un singur bărbat, și că bărbatul acela era el. I se păru că ele se apropie de patul în care el începuse să viseze un al doilea vis, și pășind cu picioarele pierdute în lungile lor tunici albe, cu sînii goi, cu părul revărsîndu-se în valuri, în poziții dinaintea cărora nu și-ar fi putut păstra firea nici zeii, dar cărora le puteau sta împotrivă sfinții, cu priviri neclintite și înflăcărate asemenea privirii pe care șarpele o aruncă asupra păsării ; și i se păru că el se lăsa în prada privirilor acestora, dureroase ca îmbrățișarea, voluptuoase ca sărutul.

Lui Franz i se păru că a închis ochii și că în ultima privire pe care o aruncase în jurul lui zărise

statuia neîntinată, acoperindu-se în întregime. Ochii lui, închiși pentru lucrurile reale, lăsară să i se deschidă simțurile, pentru impresii imposibile.

Și fu apoi un fel de voluptate nemărginită, o dragoste fără răgaz, ca aceea pe care profetul o făgăduia aleșilor săi. Atunci toate gurile acestea de piatră prinseră viață, toate piepturile se încălziră în așa fel, încît pentru Franz, întîia dată sub stăpînirea haşişului, dragostea devenise aproape o durere, voluptatea aproape un chin, cînd simți trecîndu-i peste gura însetată buzele statuilor acestora suple și reci ca inelele unei șopîrle. Dar cu cît brațele lui încercau să respingă dragostea necunoscută, cu atît simțurile sufereau mai mult farmecul visului tainic, pînă într-atîta încît, după o luptă pentru care și-ar fi dat și sufletul, el cedă cu totul și sfîrși prin a se prăbuși gîfîind, frînt de oboseală, istovit de voluptate, sub săruturile acestor amante de marmură și sub vraja visului uluitor.

Capitolul XXXII

TREZIRE

Cînd Franz îşi reveni, obiectele din preajmă i se părură o a doua parte a visului. Se crezu într-un mormînt unde o rază de soare abia putea pătrunde, ca o privire de milă. Îşi întinse mîna şi simţi piatra. Se ridică : era culcat, în burnus, pe un pat de ierburi uscate, foarte moi şi înmiresmate.

Nălucirea dispăruse cu totul, şi, ca şi cum statuile n-ar fi fost decît umbre ieşite din morminte în timpul visului său, la deşteptare ele pieriseră.

Franz făcu vreo cîţiva paşi spre punctul de unde venea lumina. După frămîntarea visului urma calmul realităţii. El văzu că se află într-o peşteră, înaintă spre deschidere, şi prin uşa boltită zări un cer albastru şi o mare de azur. Aerul şi apa străluceau sub razele soarelui de dimineaţă. Pe ţărm stăteau marinarii, vorbind şi rîzînd. La vreo zece paşi, în mare, era ancorată barca, legănîndu-se graţios.

Franz se îmbătă cîteva clipe de adierea proaspătă care-i mîngîie fruntea ; ascultă clipocitul uşor al valurilor ce se mişcau de-a lungul ţărmului, lăsînd pe stînci o dantelă de spumă albă ca argintul, apoi, pe negîndite, se simţi învăluit de farmecul divin pe care-l are natura, mai ales atunci cînd ieşi dintr-un vis fantastic. Încetul cu încetul, viaţa dinafară, atît de calmă, atît de pură, atît de mare, îi aminti visul de necrezut, şi amintirile începură să-i vină una după alta.

Îşi aminti sosirea în insulă, prezentarea în faţa unui şef de contrabandişti, îşi aminti palatul subteran plin de splendori, cina excelentă şi linguriţa cu haşiş.

Numai că, dinaintea realităţii, la lumina zilei, i se

părea că trecuse cel puțin un an de cînd se petrecuseră toate acestea, într-atît de viu îi stăruia în gînd visul și într-atît îi stăpînea încă mintea. De aceea, din timp în timp, închipuirea lui aducea în mijlocul marinarilor, sau dincolo de-o stîncă, sau legănîndu-se în luntre, una din nălucile care-i înstelaseră noaptea cu săruturile lor. De altfel, își simțea capul deosebit de limpede și trupul pe deplin odihnit; nici o apăsare pe creier, ci, dimpotrivă, o stare de fericire generală, o putință de a absorbi soarele și aerul, mai mare decît totdeauna.

Franz se apropie voios de marinari.

Cînd îl văzură, ei se ridicară, iar patronul îi ieși în întîmpinare.

— Seniorul Simbad, — îi spuse el, — ne-a însărcinat să-i transmitem excelenței voastre cele cuvenite și ne-a spus să vă înștiințăm că-i pare rău că n-a putut să-și ia rămas bun de la dumneavoastră. Dar el nădăjduiește că-l veți ierta cînd veți afla că o chestiune importantă îl cheamă la Malaga.

— Așadar, dragă Gaetano, toate acestea s-au petrecut aievea, spuse Franz. Există un om care m-a primit cu ospitalitate regească, pe insulă, și care a plecat în timp ce eu dormeam?

— E atît de adevărat că există, încît iată-i iahtul cum se depărtează, cu toate pînzele sus. E atît de adevărat, încît n-aveți decît să priviți prin ochean și-l veți recunoaște, mai mult ca sigur, în mijlocul echipajului său.

Și, spunînd acestea, Gaetano întinse mîna în direcția unui mic vas care se îndrepta spre punctul sudic al Corsicei.

Franz își scoase ocheanul, și-l potrivi la ochi și îl îndreptă spre locul arătat.

Gaetano nu se înșela. În partea dinapoi a vasului, misteriosul străin stătea în picioare, cu fața întoarsă spre el, ținînd, ca și Franz, un ochean în mînă. Străinul era îmbrăcat cu aceleași veșminte în care

îl vazuse oaspetele său în ajun şi îşi flutura batista în semn de adio.

Franz îi răspunse la salut, scoţîndu-şi şi el batista şi fluturînd-o, ca şi celălalt.

Peste o clipă, un norişor de fum se zări la pupa vasului, se desprinse graţios şi se înălţă încet spre cer. Apoi o detunătură slabă ajunse pînă la Franz.

— Auziţi, spuse Gaetano. Îşi ia rămas bun de la dumneavoastră !

Tînărul îşi luă carabina şi trase în aer, fără a nădăjdui însă că zgomotul va putea să străbată distanţa care despărţea iahtul de ţărm.

— Ce poruncește excelenţa voastră ? întrebă Gaetano.

— Mai întîi să-mi aprinzi o torţă.

— Da, înţeleg, glăsui patronul. Vreţi să căutaţi intrarea în locuinţa fermecată. N-aveţi decît, excelenţă, dacă asta vă face plăcere şi am să vă dau torţa de îndată. Şi pe mine m-a stăpînit ideea care vă stăpîneşte acum, şi m-am lăsat dus de închipuire de trei sau de patru ori. Dar pînă la urmă am renunţat. Giovanni, — adăugă el, — aprinde o torţă şi adu-o excelenţei sale.

Giovanni îndeplini porunca. Franz luă torţa şi intră în subterană, urmat de Gaetano.

Recunoscu locul unde se deşteptase, după patul de ierburi încă răvăşite. Dar degeaba îşi plimbă torţa pe toată suprafaţa exterioară a peşterii, căci nu văzu nimic în afară de urmele fumului lăsat de torţele altora şi care dovedeau că înaintea lui se mai făcuseră, zadarnic, aceleaşi cercetări.

Şi totuşi, nu lăsă necercetat nici un pas al zidului acestuia granitic, de nepătruns, ca viitorul. Îşi vîrî lama cuţitului său de vînătoare în toate crăpăturile, apăsă în toate ieşiturile, cu nădejdea că peretele va ceda. Dar totul fu zadarnic, şi Franz îşi pierdu două ore cercetînd fără nici un rezultat.

Apoi renunţă. Gaetano triumfa.

Cînd Franz se reîntoarse pe plajă, iahtul abia dacă

se mai zărea ca un punctuleț alb la orizont. El folosi iar ocheanul, dar chiar cu unealta aceasta îi fu cu neputință să distingă ceva.

Gaetano îi aminti că veniseră pentru vînătoarea de capre sălbatice, de care uitase cu totul. Franz își luă puşca şi începu să străbată insula, cu aerul unuia care mai mult își îndeplinește o datorie decît o plăcere. Peste un sfert de ceas ucisese o capră şi doi iezi. Dar caprele acestea, deşi sălbatice şi sprintene, cum sînt toate caprele negre, semănau prea mult cu caprele domestice, de aceea Franz nu prea le privea ca pe un vînat.

Şi apoi îl frămîntau gînduri deosebit de răscolitoare. Din ajun era într-adevăr eroul unei povestiri din *O mie şi una de nopți* şi se simțea atras fără putere de împotrivire spre peşteră.

Atunci, deşi prima cercetare fusese zadarnică, el începu o a doua, după ce-i spuse lui Gaetano să frigă una dintre căprioare. Această a doua cercetare ținu destul de mult timp, aşa că atunci cînd Franz se reîntoarse, căprioara era friptă, iar masa pregătită.

Franz se aşează acolo unde, în seara din ajun, veniseră să-l poftească la cină, din partea misterioasei gazde, şi zări din nou iahtul care își urma drumul înaintînd spre Corsica, semănînd cu un pescăruş legănat pe creasta unui val.

— Ascultă, Gaetano, mi-ai spus că nobilul Simbad pleacă la Malaga şi, după cîte mi se pare, el se îndreaptă direct spre Porto-Vecchio.

— Nu vă amintiți că v-am vorbit despre doi bandiți corsicani, care în clipa de față se află printre oamenii echipajului său? îl întrebă patronul.

— Adevărat! Şi are să-i debarce pe coastă? se miră Franz.

— Intocmai. Simbad Marinarul e un om care nu se teme nici de Dumnezeu, nici de diavol, după cîte se spune. El s-ar abate din drum şi cu cincizeci de leghe, ca să poată da o mînă de ajutor unui biet nenorocit.

— Dar felul ăsta de ajutor l-ar putea face să se

certe cu autoritățile din țara unde se ocupă de asemenea filantropii, spuse Franz.

— Ei și? rise Gaetano. Ce-i pasă lui de autorități? Își bate joc de ele! N-au decît să încerce să-l urmărească. Mai întîi că iahtul lui nu e o corabie, ci o pasăre, și ar lua-o cu trei noduri din douăsprezece înaintea unei fregate; și-apoi n-are decît să se coboare el însuși pe coastă, și atunci credeți că n-ar găsi prieteni pretutindeni?

Un lucru era cît se poate de limpede în toate acestea, și anume că seniorul Simbad, gazda lui Franz, avea cinstea de a fi în legătură cu bandiții și contrabandiștii de pe toate țărmurile Mediteranei; și asta îl făcea să aibă o poziție destul de ciudată.

Franz, pe care nimic nu-l mai reținea la Monte-Cristo, își pierduse orice nădejde de a descoperi secretul peșterii. De aceea se grăbi să mănînce, poruncind oamenilor să țină luntrea pregătită, pentru clipa cînd își va sfîrși dejunul.

Peste o jumătate de ceas el se urca pe bord.

Aruncînd o ultimă privire spre iaht, îl văzu gata să dispară în golful de la Porto-Vecchio.

Atunci Franz dădu semnalul de plecare.

În clipa cînd luntrea pornea, iahtul dispărea în zare.

O dată cu el se ștergea și ultima realitate a nopții din ajun: astfel, cina, Simbad, hașișul și statuile, totul începu să se topească pentru Franz într-unul și același vis.

Luntrea pluti toată ziua și toată noaptea; a doua zi, la răsăritul soarelui, insula Monte-Cristo dispăruse și ea.

După ce ajunse pe uscat, Franz uită, cel puțin pentru cîtva timp, întîmplările petrecute. Își termină plimbările și obligațiile pe care le avea de îndeplinit în Florența și n-avu altă grijă decît să-și întîlnească prietenul care îl aștepta la Roma.

Plecă deci și sosi sîmbătă seara, cu diligența, în Piața Vămii.

După cum am spus, apartamentul fusese reținut dinainte, și n-avea decît să se ducă la hotelul lui Pastrini. Dar lucrul aceasta nu era prea ușor, căci mulțimea umplea străzile și Roma era de pe acum în prada zgomotului înăbușit și febril din preajma marilor evenimente. Iar la Roma, nu sînt decît patru mari evenimente pe an : carnavalul, săptămîna sfîntă, Joia Verde și Sfîntul Petru.

Tot restul anului, orașul zace într-o amorțeală posomorîtă, în starea dintre viață și moarte care îl face să semene unui popas între lumea aceasta și lumea cealaltă ; popas sublim, plin de poezie și de pitoresc, pe care Franz îl mai făcuse de cinci sau de șase ori, găsindu-l de fiecare dată mai minunat și mai fantastic.

În sfîrșit, străbătînd puhoiul mulțimii care creștea mereu și era tot mai frămîntat, ajunse la hotel. La prima întrebare i se răspunse cu obrăznicia specifică birjarilor care au trăsurile ocupate sau a hangiilor care nu mai au nici o cameră liberă, că numai exista nici un loc pentru el la hotelul Londrei. Atunci Franz îi trimise lui jupîn Pastrini cartea de vizită și ceru să vorbească cu Albert de Morcerf. Metoda aceasta reuși. Pastrini dădu fuga, el însuși, să-l întîmpine, cerîndu-și iertare că o făcuse pe excelența sa să aștepte, bombănindu-și slugile, luînd luminarea din mîna ghidului care îl și luase în primire pe călător și se pregăti să-l ducă la Albert, cînd acesta tocmai îi ieși înainte.

Apartamentul reținut se compunea din două odăițe și un cabinet. Odăile dădeau spre stradă, lucru scos în evidență de Pastrini, ca și cum ar fi fost ceva de neprețuit. Restul etajului era închiriat unui personaj foarte bogat, despre care se bănuia că ar fi sicilian sau maltez ; hotelierul n-ar fi putut să spună exact cărora dintre aceste două națiuni aparținea călătorul.

— Foarte bine, jupîn Pastrini, — spuse Franz, — dar ne-ar trebui cît mai repede ceva de mîncare pen-

tru astă-seară, și o caleașcă pentru mîine și pentru zilele următoare.

— Cina vi se va servi îndată, răspunse hotelierul. Caleașca însă...

— Cum adică ? se miră Albert. Ia stai puțin ! Să lăsăm gluma, jupîne Pastrini ! Ne trebuie o caleașcă.

— Domnule, — spuse hotelierul, — am să fac tot ce am să pot, ca să vă găsesc una. Mai mult de atîta nu vă pot răspunde.

— Și cînd o să știm cum stăm ? întrebă Franz.

— Mîine dimineață, răspunse Pastrini.

— Ce naiba ! făcu Albert. Plătim mai scump și gata : știm cam cît face. La Drake sau la Aaron o caleașcă costă douăzeci și cinci de franci pentru o zi obișnuită și treizeci-treizecișicinci de franci duminica și sărbătorile. Mai adaugă un bacșiș de cinci franci pe zi, să facă în total patruzeci, și să nu mai vorbim despre asta.

— Tare mă tem că domnii n-au să-și poată găsi o trăsură chiar dacă vor dubla prețul.

— Atunci să ni se pună cai la caleașca mea ; e ea puțin hodorogită de drum, dar n-are a face.

— N-o să găsiți nici cai.

Albert se uită la Franz, ca un om căruia i se dă un răspuns de neînțeles.

— Înțelegi ceva, Franz ? Zice că nu sînt nici cai ; dar n-am putea să facem rost de niște cai de poștă ?

— Au fost închiriați toți caii, încă de acum cincisprezece zile și n-au mai rămas decît doi, absolut necesari pentru serviciu.

— Ei, ce mai spui despre asta ? îl întrebă Franz pe Albert.

— Spun că atunci cînd un lucru îmi depășește priceperea, am obicei să nu stărui prea mult asupra lui și trec la altul. E gata cina, jupîne Pastrini ?

— Da, excelență.

— Atunci hai să cinăm mai întîi.

— Dar caleașca și caii ? întrebă Franz.

— Fii liniștit, prietene dragă. Au să ne vină singure; n-o să trebuiască decît să le plătim.

Și Morcerí, cu admirabila filozofie a omului care nu crede nimic cu neputință, atîta timp cît își simte punga doldora și portofelul plin, mîncă, se culcă, dormi tun și visă că se plimba prin carnaval într-o caleașcă trasă de șase cai.

Capitolul XXXIII
BANDIȚI ROMANI

A doua zi, Franz se trezi cel dintîi și sună de îndată.

Clinchetul clopoțelului mai vibra încă în aer, cînd intră jupîn Pastrini în persoană.

— Ei bine, — spuse hotelierul triumfător și fără măcar să aștepte să fie întrebat, — aveam dreptate ieri, excelență, cînd nu voiam să vă făgăduiesc nimic. V-ați gîndit prea tîrziu, și nu mai există nici o caleașcă la Roma. Cel puțin pentru următoarele trei zile, se înțelege...

— Da, — se necăji Franz, — adică tocmai pentru zilele cînd avem neapărată nevoie de ea.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Albert, întrînd. N-ați găsit caleașcă?

— Exact, dragul meu, răspunse Franz. Ai ghicit dintr-o dată.

— N-am ce spune, strașnic oraș mai e și orașul vostru etern!

— Adică, excelență, nu mai sînt calești începînd de duminică dimineața și pînă marți seara, dar pe urmă veți putea găsi și cincizeci, dacă doriți, spuse jupîn Pastrini, care dorea să mențină în ochii călătorilor o oarecare demnitate capitalei lumii creștine.

— Și asta ar fi ceva, răspunse Albert; numai că astăzi e joi, și cine știe ce se mai poate întîmpla pînă duminică.

— Vor veni zece sau douăsprezece mii de călători care vor spori și mai mult greutățile, spuse Franz.

— Dragul meu, — îl încurajă Morcerf, — să ne bucurăm de prezent și să nu ne întunecăm viitorul.

— Cel puțin n-am putea avea o fereastră? întrebă Franz.

— O fereastră, spre care stradă?

— Spre strada unde se va desfășura carnavalul, ce naiba!

— Sigur! O fereastră! strigă jupîn Pastrini. E cu neputință, dar știi, cu neputință! Mai rămăsese una la etajul al cincilea al palatului Doria, dar a fost și ea închiriată de un prinț rus, pentru suma de douăzeci de țechini pe zi.

Cei doi prieteni se priviră uluiți.

— Ce spui, dragul meu? îl întrebă Franz pe Albert. Știi care-i cel mai bun lucru de făcut? Să plecăm și să ne petrecem carnavalul la Veneția. Acolo, cel puțin, dacă n-o să găsim trăsură, o să găsim gondole.

— Nu! Pe cinstea mea că nu! răspunse Albert. Am hotărît să văd carnavalul la Roma, și am să-l văd chiar dacă ar fi să mă urc pe picioroange.

— Ei! dar știi că asta e o idee cum nu se poate mai bună, mai ales cînd ai chef să stingi lămpioanele! spuse Franz. Ne vom deghiza în paiațe-vampiri sau în duhuri ale bălăriilor, și vom avea un succes nebun.

— Excelențele voastre mai doresc o trăsură pînă duminică?

— Pe naiba! răspunse Albert, doar nu-ți închipui că o să gonim de-a lungul străzilor Romei, pe jos, ca niște băieți de prăvălie!

— Îmi voi da toată silința să îndeplinesc poruncile excelențelor voastre, — spuse jupîn Pastrini, — dar vă previn că trăsurile vă vor costa șase piaștri pe zi.

— Iar eu, dragă jupîne Pastrini, — spuse Franz, — eu care nu sînt milionar, așa cum e vecinul nostru, te previn, la rîndul meu, că fiind a patra oară cînd vin la Roma cunosc prețul caleștilor, și pentru zilele obișnuite, și pentru duminici sau sărbători. Îți vom da doisprezece piaștri pentru astăzi, mîine și poimîine și tot o să te mai alegi cu un cîștig frumos.

— Totuşi, excelenţă !... făcu jupîn Pastrini, încercînd să se împotrivească.

— Haide, haide, continuă Franz. Sau, dacă nu vrei aşa, am să mă socotesc chiar eu cu *affettatorele* dumitale, care e şi al meu. Îmi e vechi prieten şi mi-a şterpelit ceva bani în viaţa lui. Nădăjduind că o să-mi mai şterpelească încă, o să lase preţul mai jos decît cel pe care ţi l-am dat dumitale ; dumneata ai să pierzi diferenţa şi n-o să fie nimeni de vină.

— Nu vă luaţi osteneala asta, excelenţă, spuse jupîn Pastrini, cu zîmbetul speculantului italian care îşi mărturiseşte înfrîngerea. Am să fac cum am să pot mai bine şi nădăjduiesc că veţi fi mulţumiţi.

— Minunat ! Aşa mai zic şi eu.

— Peste cît timp doriţi trăsura ?

— Peste o oră.

— Peste o oră o veţi găsi la poartă.

Peste o oră, într-adevăr, trăsura îi aştepta pe cei doi tineri : era un biet cupeu, care, dată fiind solemnitatea împrejurării, fusese înălţat la rangul de caleaşcă. Dar aşa sărman cum părea, cei doi prieteni se simţiră fericiţi că au un vehicul pentru cele trei zile ce aveau să urmeze.

— Excelenţă ! — strigă ghidul, văzînd că Franz se uită pe geam, — să chem caleaşca la scara palatului ?

Oricît de obişnuit ar fi fost Franz cu lăudăroşenia italienească, primul lucru pe care îl făcu fu să se uite în jurul său ; dar cuvintele îi fuseseră adresate lui.

Excelenţa era Franz, caleaşca era cupeul, iar palatul era Hotelul Londra.

Tot geniul laudativ al poporului începea în fraza aceasta.

Franz şi Albert coborîră. Caleaşca se apropie de palat, excelenţele îşi lungiră picioarele pe banchete, iar ghidul sări pe scaunul dinapoi.

— Unde doresc excelenţele lor să le conduc ?

— Mai întîi la Sfîntul Petru, şi apoi la Colisseu, spuse Albert ca un adevărat parizian.

Dar el nu ştia un lucru : că e nevoie de o zi întreagă ca să vezi Sfîntul Petru şi de o lună ca să-l studiezi. Ziua trecu aşadar numai vizitînd Sfîntul Petru.

Pe neaşteptate, cei doi prieteni îşi dădură seama că se întunecă.

Franz îşi scoase ceasul : era patru şi jumătate.

Porniră îndată spre hotel. La poartă, Franz porunci birjarului să-i aştepte acolo pe la orele opt. Avea de gînd să-i arate lui Albert Colisseul la lumina lunii, după cum îi arătase Sfîntul Petru în plină zi. Cînd îi arăţi unui prieten un oraş pe care l-ai mai văzut înainte, faci asta tot aşa cum i-ai arăta o femeie al cărei amant ai fost.

Prin urmare, Franz îi spuse birjarului pe unde să meargă : trebuia să iasă prin poarta del Popolo, să ţină de-a lungul zidului exterior şi să se reîntoarcă prin poarta San Giovanni. În felul acesta, Colisseul li se ivea pe neaşteptate şi fără ca Forumul, Capitoliul, Arcul lui Septimiu Sever, templul lui Antoniu şi al Faustinei şi Via Sacra să le servească de trepte în drum şi să-i scadă valoarea.

Se aşezară la masă : jupîn Pastrini le făgăduise un prînz excelent ; le dădu în schimb o masă bunişoară, nimic de zis.

Spre sfîrşitul mesei intră el însuşi : mai întîi Franz crezu că venise să primească laude şi se pregăti să i le aducă, dar primele cuvinte ale hotelierului îl opriră.

— Excelenţă, sînt măgulit de laudele dumneavoastră. Dar nu pentru ele am urcat aici...

— Ai venit cumva să ne spui că ai găsit o trăsură ? întrebă Albert, aprinzîndu-şi ţigara.

— Asta nici atît, excelenţă, şi chiar aţi face bine să nu vă mai gîndiţi la ea. La Roma lucrurile sau se pot, sau nu se pot face. Cînd vi s-a spus o dată că nu se poate, s-a isprăvit.

— La Paris e ceva mai bine atunci : cînd un lucru

nu se poate, îl plăteşti dublu şi ai îndată ceea ce ai cerut.

— Pe toţi francezii îi aud vorbind aşa, — spuse jupîn Pastrini cam înţepat, — şi de-asta nu înţeleg de ce mai călătoresc.

— Dar numai nebunii şi nerozii ca noi călătoresc, răspunse Albert, suflînd calm fumul ţigării spre tavan şi răsturnîndu-se ca să se legene pe cele două picioare de dinapoi ale fotoliului. Oamenii cu judecată nu-şi părăsesc niciodată locuinţa din strada Helder, nu părăsesc bulevardul de Gand şi nici cafeneaua Paris.

Se înţelege că Albert locuia în susnumita stradă, că îşi făcea zilnic plimbarea pe bulevardul amintit şi lua zilnic masa la singura cafenea unde se poate lua masa, cel puţin atunci cînd nu eşti certat cu chelnerii.

Jupîn Pastrini tăcu o clipă. Se vedea cît de colo că îşi chibzuia răspunsul, care fără îndoială că nu i se părea cu totul limpede.

— In sfîrşit, — spuse Franz la rîndul său, întrerupînd părerile geografice ale gazdei, — ai venit aici cu un scop oarecare ; n-ai vrea să ne spui care anume ?

— Adevărat ! Iată : aţi comandat caleaşca pentru ora opt, nu-i aşa ?

— Intocmai.

— Aveţi de gînd să vizitaţi Il Colosseo ?

— Vrei să spui Colisseul ?

— E unul şi acelaşi lucru.

— Fie.

— I-aţi spus birjarului să iasă prin Poarta del Popolo, să facă ocolul zidurilor şi să se reîntoarcă prin Poarta San Giovanni ?

— Chiar astea sînt cuvintele mele.

— Drumul acesta e cu neputinţă de făcut.

— Cu neputinţă ?

— Sau măcar e foarte periculos.

— Periculos ? De ce ?

— Din pricina vestitului Luigi Vampa.

— Mai întîi, dragul meu, cine e acest vestit Luigi Vampa ? întrebă Albert. Poate fi el chiar foarte vestit

la Roma, dar îți atrag atenția că e cu totul necunoscut la Paris.

— Cum? Nu-l cunoașteți?

— N-am avut cinstea.

— N-ați auzit niciodată rostindu-i-se numele?

— Niciodată.

— Aflați că e un bandit pe lîngă care Dezarasisii și Gasparonii sînt niște biețI învățăcei.

— Atenție, Albert! strigă Franz. Iată, în sfîrșit, un bandit!

— Îți atrag atenția, dragul meu, că nu voi crede nici un cuvînt din cele ce-mi vei spune. Odată stabilit lucrul acesta, vorbește cît vrei, te ascult. „A fost odată..." Ei, haide! Începe!

Jupîn Pastrini se întoarse spre Franz, care i se părea cel mai cu judecată dintre cei doi tineri. Trebuie să-l înțelegem pe bietul om: găzduise dești francezi în viața lui, dar nu înțelesese niciodată un anumit aspect al spiritului lor.

— Excelență, — spuse el foarte serios, adresîndu-se lui Franz, — dacă mă luați drept un mincinos, degeaba am să vă mai spun ceea ce aveam de gînd să vă spun; și, totuși, voiam să vă vorbesc în interesul excelențelor voastre.

— Albert nu te-a făcut mincinos, dragă domnule Pastrini, — răspunse Franz, — ți-a spus doar că nu te va crede, și atît. Dar eu te voi crede, n-avea grijă. Așadar, vorbește.

— Totuși, excelență, înțelegeți că dacă seriozitatea mea e pusă la îndoială...

— Dragul meu, — urmă Franz, — ești mai simțitor decît Cassandra, care era totuși o proroacă și pe care n-o asculta nimeni; pe cînd dumneata, cel puțin, dumneata ești sigur că jumătate din auditoriu te ascultă. Haide, ia loc, și spune-ne cine e acest domn Vampa.

— V-am spus, excelență, e un bandit cum n-am mai avut altul în afară de faimosul Mastrilla.

— Și ce-are a face banditul acesta cu porunca pe

care am dat-o birjarului meu de a ieşi prin Poarta del Popolo şi de a se întoarce prin Poarta San Giovanni ?

— Păi, s-ar putea foarte bine să ieşiţi pe o poartă, dar mă îndoiesc că vă veţi reîntoarce prin cealaltă, răspunse jupîn Pastrini.

— De ce ? întrebă Franz.

— Pentru că în timpul nopţii nu mai eşti în siguranţă nici la cincizeci de metri de porţi.

— Pe cinstea dumitale ? întrebă Albert.

— Domnule vicomte, — răspunse jupîn Pastrini, jignit pînă în fundul inimii de îndoiala la care îl supunea Albert, — n-am vorbit pentru dumneavoastră, ci pentru tovarăşul dumneavoastră de călătorie, care cunoaşte Roma şi ştie că nu e de glumit cu asemenea lucruri.

— Dragul meu, — spuse Albert, adresîndu-i-se lui Franz, — iată că ne pică de-a gata o aventură minunată : ne încărcăm caleaşca cu pistoale, carabine şi flinte cu două focuri. Luigi Vampa vrea să ne oprească, şi-l oprim noi pe el. Îl aducem la Roma ; îl ducem în dar Sfinţiei Sale, care ne întreabă ce poate face ca să ne răsplătească un asemenea serviciu. Atunci noi cerem doar o caleaşcă şi doi cai din grajdurile sale şi vedem carnavalul din trăsură ; fără să mai punem la socoteală că, pesemne, poporul roman recunoscător, ne va încununa în Capitoliu şi ne va proclama, ca pe Curtius şi Horaţius Cocles, salvatori ai patriei.

În timp ce Albert rostea cuvintele acestea, jupîn Pastrini luase o înfăţişare cu neputinţă de descris.

— Mai întîi, — îl întrebă Franz pe Albert, — de unde ai să-ţi faci rost de pistoale, de carabine şi de flintele cu două focuri, cu care vrei să-ţi umpli trăsura ?

— În nici un caz din arsenalul meu, — răspunse Albert, — căci la Terracina mi-au luat pînă şi pumnalul. Ţie ce ţi s-a luat ?

— Şi mie mi s-au luat aceleaşi lucruri, la Aqua-Pendente.

— Ascultă, dragă jupîn Pastrini, — continuă Al-

bert, aprinzîndu-şi încă o ţigară de la ţigara pe care abia o terminase, — ştii că e foarte binevenită măsura asta pentru tîlhari şi că mi s-a părut că a fost luată pe jumătate în înţelegere cu ei?

Fără îndoială că jupîn Pastrini găsi gluma cam nesărată, fiindcă neräspunzînd decît pe jumătate îi vorbi numai lui Franz, ca şi cum el ar fi fost singura fiinţă în stare să judece şi cu care s-ar fi putut înţelege omeneşte.

— Excelenţa sa ştie că nu se obişnuieşte să te aperi atunci cînd te atacă bandiţii.

— Cum! strigă Albert, al cărui curaj se răzvrătea numai la ideea de a se lăsa jefuit fără să spună nimic. Cum, nu se obişnuieşte?

— Nu! Fiindcă orice apărare ar fi zadarnică. Ce poţi face împotriva unei duzini de bandiţi care ies dintr-un şanţ, dintr-o ruină sau dintr-un apeduct, şi care îţi vîră puştile în ochi, toţi odată?

— Ei, pe naiba! M-aş lupta pe viaţă şi pe moarte! strigă Albert.

Hotelierul se întoarse spre Franz, ca şi cum ar fi vrut să-i spună: „Excelenţă, nu mai încape nici o îndoială că prietenul dumneavoastră e nebun".

— Dragul meu Albert, — vorbi Franz, — răspunsul tău merită toată lauda şi preţuieşte cît „Să moară!" al bătrînului Corneille; numai că atunci cînd Horaţiu răspundea astfel, era vorba de salvarea Romei şi merita să-ţi dai viaţa pentru ea. Dar noi, dă-ţi seama, nu vrem decît să ne satisfacem o toană, şi că ar fi caraghios să ne riscăm viaţa pentru atîta lucru.

— *Per Bacco!* exclamă jupîn Pastrini. Aşa mai zic şi eu! Iată ce înseamnă să vorbeşti cum trebuie.

Albert îşi turnă un pahar de *Lacryma Christi*, pe care-l bău cu înghiţituri mici, mormăind cuvinte de neînţeles.

— Jupîne Pastrini, — urmă Franz, — acum, cînd prietenul meu s-a potolit şi cînd dumneata ai putut să-mi apreciezi dorinţa de pace, acum, haide, spune-ne

cine e seniorul Luigi Vampa ? E un cioban sau un patrician ? E tînăr sau bătrîn ? E înalt sau scund ? Descrie-ni-l aşa fel, încît să-l putem recunoaşte dacă l-am întîlni cumva din întîmplare.

— Nu puteaţi întreba pe altcineva mai nimerit decît mine, excelenţă, ca să căpătaţi amănunte exacte, fiindcă eu l-am cunoscut pe Luigi Vampa din copilărie. Iar într-o bună zi, cînd i-am căzut eu însumi în mîini, pe drumul de la Ferentino la Alatri, el şi-a amintit, din fericire, despre vechea noastră cunoştinţă. Nu numai că m-a lăsat să plec fără să mă pună să plătesc răscumpărarea, dar mi-a mai dat după aceea şi un ceasornic foarte frumos în dar şi mi-a povestit viaţa lui.

— Ia să vedem ceasul, ceru Albert.

Jupîn Pastrini scoase dintr-un buzunăraş un ceas minunat, avînd scris pe el numele fabricantului, Breguet, stema Parisului şi o coroană de conte.

— Iată-l, spuse el.

— Drace ! — făcu Albert, — te felicit. Am şi eu unul aproape la fel... (Albert îşi scoase ceasul din buzunarul vestei.) M-a costat trei mii de franci.

— Să auzim povestea, spuse Franz la rîndul său, trăgînd un fotoliu şi făcîndu-i semn lui Pastrini să se aşeze.

— Excelenţele lor îmi dau voie ? întrebă hotelierul.

— Pe naiba ! — spuse Albert, — doar nu eşti predicator, dragul meu, ca să vorbeşti stînd în picioare.

Hotelierul se aşează după ce făcuse fiecăruia dintre cei doi viitori auditori cîte o plecăciune plină de respect, care avea ca scop să le arate că e gata să dea orice informaţii ar fi dorit despre Luigi Vampa.

— Ia stai ! făcu Franz, oprindu-l pe jupîn Pastrini tocmai cînd acesta se pregătea să înceapă. Spuneai că l-ai cunoscut pe Luigi Vampa cînd era copil ; va să zică e tînăr ?

— Păi, sigur că e tînăr, abia dacă are douăzeci şi doi de ani ! Oh ! E un strengar care o să ajungă departe, n-aveţi grijă !

— Ce spui de asta, Albert? E frumos să ai faimă la douăzeci și doi de ani, vorbi Franz.

— Da, sigur. La vîrsta lui, Alexandru, Cezar și Napoleon, care mai apoi au dat ceva de vorbit lumii, n-ajunseseră atît de departe ca el.

— Așadar, — urmă Franz adresîndu-se hotelierului, — eroul a cărui poveste vom auzi-o, nu are decît douăzeci și doi de ani?

— Abia i-a împlinit, după cum am avut cinstea să v-o spun.

— E înalt sau scund?

— E de statură potrivită: cam cît excelența sa, spuse Pastrini, arătînd spre Albert.

— Mulțumesc pentru asemănare, se înclină Albert.

— Povestește mai departe, jupîn Pastrini, îl îndemnă Franz, surîzînd de susceptibilitatea prietenului său. Și cărei clase sociale aparține?

— Era un biet ciobănaș muncind pe lîngă o fermă a contelui de San Felice, situată între Palestrina și Lacul Gabri. Se născuse la Pampinara, și la vîrsta de cinci ani intrase în slujba contelui. Taică-său, cioban și el, din Anagni, avea vreo cîteva oi, și trăia din banii luați pe lînă și pe laptele strîns de la oi și vîndut la Roma.

De mic copil, Vampa avea o fire ciudată. Într-o bună zi, să tot fi avut vreo șapte ani pe atunci, el veni la preotul din Palestrina și-l rugă să-l învețe să citească. Era un lucru anevoios, căci ciobănașul nu putea să-și părăsească turma. Dar preotul se ducea în fiecare zi să facă slujba la biserica unui cătun prea sărac ca să-și poată plăti un preot și care, neavînd nici măcar nume, era cunoscut sub acela de dell' Borgo. El îi spuse lui Luigi să-l aștepte pe drum la ora cînd se reîntoarce din cătun și-i va da astfel lecții, atrăgîndu-i atenția că lecțiile vor fi scurte și că, prin urmare, va trebui să profite de ele.

Copilul primi cu bucurie.

În fiecare zi, Luigi își mîna turma la păscut pe drumul de la Palestrina la Borgo. În fiecare zi, pe la nouă

dimineața, preotul trecea pe acolo, și se așezau amîndoi pe marginea unui șanț, iar păstorașul învăța buchiile în ceaslovul preotului.

Peste trei luni știa să citească.

Dar asta nu era de ajuns. Acum voia să învețe să scrie.

Preotul ceru unui profesor de caligrafie din Roma să-i facă trei alfabete: unul cu litere mari, unul cu litere obișnuite și unul cu litere de mînă. Și arătîndu-i-le băiatului, îi spuse că dacă va scrie după alfabetul acesta literă cu literă pe o placă, folosind vîrful unui cui, va putea învăța să scrie.

În aceeași seară, după ce aduse turma la fermă, micul Vampa alergă la lăcătușul din Palestrina, luă un cui mare, îl înroși în foc, îl ciocăni, îl rotunji și făcu din el un fel de stilet antic.

A doua zi își strînse o provizie de ardezii și își începu munca.

Peste trei luni știa să scrie.

Preotul, mirat de adînca inteligență și înduioșat de înclinările copilului, îi dădu în dar mai multe caiete, un pumn de pene și un briceag.

Luigi începu un studiu nou, dar studiul acesta nu era nimic pe lîngă cel dintîi. Peste opt zile el mînuia pana tot așa cum mînuise stiletul.

Preotul povesti întîmplarea aceasta contelui de San Felice, care voi să-l vadă pe ciobănaș, îl puse să citească și să scrie dinaintea lui, și porunci intendentului să-i dea masa laolaltă cu servitorii, dăruindu-i doi piaștri pe lună.

Cu banii aceștia, Luigi își cumpără cărți și creioane.

Și folosind din plin, asupra tuturor lucrurilor, ușurința de a imita cu care era înzestrat, asemenea lui Giotto copil, el desenă pe ardezii oile, arborii, casele...

Apoi începu să cresteze cu briceagul bucăți de lemn și să le cioplească în toate felurile. Tot așa începuse și Pinelli, sculptorul popular.

O fetiță de șase sau de șapte ani, adică puțin mai mică decît Vampa, păștea alături de el oile unei ferme

de lîngă Palestrina. Ea era orfană, se născuse la Valmontone şi se numea Teresa.

Cei doi copii se întîlneau, se aşezau unul lîngă altul, îşi lăsau turmele să se amestece şi să pască împreună, vorbeau, rîdeau şi se jucau. Seara despărţeau oile contelui de San Felice de oile baronului de Cervetri, iar ei se despărţeau ca să se întoarcă la ferme, făgăduindu-şi să se regăsească din nou, a doua zi dimineaţa. A doua zi îşi ţineau cuvîntul. Şi astfel, creşteau unul lîngă altul.

Vampa împlini doisprezece ani, iar mica Teresa unsprezece.

Dar şi instinctele lor firește se dezvoltau.

Pe lîngă gustul pentru artă, pe care Luigi îl împinsese cît putuse mai departe şi pe cît putea s-o facă în izolarea lui, el era trist din cînd în cînd, înflăcărat uneori, mînios după toane şi mereu ironic. Niciunul dintre băieţii din Pampinara, Palestrina sau Valmontone, nu numai că nu putuseră să aibă nici o înrîurire asupra lui, dar nici măcar nu putură să-i devină tovarăşi. Firea lui voluntară, mereu dispusă să pretindă, fără să vrea să facă nici o concesie, îndepărtă orice înclinare prietenească, orice semn de simpatie. Doar Teresa putea porunci cu un cuvînt, cu o privire, cu un semn, firii acesteia integre care se pleca sub mîna unei femei, dar care sub mîna unui bărbat, oricine ar fi fost el, s-ar fi încordat, gata să izbucnească.

Teresa, dimpotrivă, era vioaie, sprintenă şi veselă, dar nespus de cochetă ; cei doi piaştri pe care Luigi îi primea de la intendentul contelui de San Felice, ca şi banii luaţi pe micile sculpturi vîndute negustorilor de jucării din Roma erau cheltuiţi pe cercei cu perle, pe mărgele de sticlă, pe agrafe de aur. Astfel, datorită dărniciei prietenului ei, Teresa era cea mai frumoasă şi mai elegantă ţărăncuţă din împrejurimile Romei.

Cei doi copii continuau să crească, petrecîndu-şi toate zilele împreună şi lăsîndu-se fără luptă în prada instinctelor firii lor primitive. Astfel, în discuţii, în dorinţe, în vise, Vampa se vedea totdeauna căpitanul

unui vas, generalul unei armate sau guvernatorul unei provincii; Teresa se visa bogată, înveşmîntată în cele mai frumoase rochii şi urmată de servitori în livrea; apoi, după ce-şi petreceau întreaga zi împodobindu-şi viitorul cu arabescurile acestea nebuneşti şi strălucitoare, se despărţeau ca să ducă fiecare oile în tîrlele lor, şi coborau din înălţimea viselor la umilinţa realităţii.

Într-o zi, tînărul păstor îi spuse intendentului contelui de San Felice că zărise un lup ieşind din Munţii Sabinei şi dînd tîrcoale turmei. Intendentul îi dădu o puşcă: asta voia şi Vampa.

Puşca aceea se nimeri să fie o admirabilă armă de Brescia, trăgînd ca o carabină englezească; într-o zi contele, lovind cu ea o vulpe rănită, spărsese patul puştii şi o zvîrlise ca de nefolosit.

Reparatul ei însemna o nimica toată pentru un sculptor ca Vampa. El îi examină forma primului pat, socoti ce trebuia să schimbe ca s-o facă aşa cum trebuie şi ciopli un alt pat atît de minunat împodobit, încît dacă ar fi vrut să vîndă la oraş numai lemnul, ar fi luat pe el, cu siguranţă, cincisprezece sau douăzeci de piaştri.

Bineînţeles că lui nici prin gînd nu-i dădea să-l vîndă: visase vreme îndelungată să aibă o puşcă. În toate ţările unde dependenţa ia locul libertăţii, prima nevoie pe care o simte orice inimă puternică, orice fire puternică e aceea a unei arme care să asigure totodată şi atacul, şi apărarea, şi care, făcîndu-l pe cel ce o poartă, cumplit, îl face adeseori şi de temut.

Începînd din momentul acela, Vampa îşi dărui toate clipele de răgaz tragerii cu arma; îşi cumpără pulbere şi plumbi, şi-şi făcu ţintă din toate: din trunchiul măslinului trist, firav şi cenuşiu, care creşte pe colinele Munţilor Sabinei, din vulpea care îşi părăseşte seara vizuina, ca să-şi înceapă vînătoarea nocturnă, şi din vulturul care pluteşte în aer. Curînd deveni un ochitor atît de dibaci, încît Teresa, care la început se simţea cuprinsă de spaimă de cîte ori auzea o împuş-

cătură, începu să se distreze văzîndu-l pe tînărul ei tovarăș trimițînd glonțele acolo unde voia, cu atîta precizie, de parcă l-ar fi pus cu mîna.

Intr-o seară, un lup ieși într-adevăr dintr-o pădure de brazi, lîngă care cei doi tineri avea obiceiul să stea ; dar lupul n-apucă să facă nici zece pași, și Luigi îl ucise.

Mîndru de isprava lui, Vampa îl încărcă pe umeri și îl aduse la fermă.

Toate întîmplările acestea îi făcuseră lui Luigi o oarecare faimă în preajma fermei ; oriunde s-ar afla, omul superior își creează cîțiva admiratori. Prin împrejurimi se vorbea despre păstorul acesta tînăr ca despre cel mai iscusit, cel mai puternic și mai cutezător contadino cale de zece leghe ; și cu toate că despre Teresa se vorbea pînă și mai departe, ca despre una dintre cele mai frumoase fete din Sabine, nimeni nu se încumetă să-i spună vreo vorbă de dragoste, căci toți o știau iubită de Vampa.

Și totuși, cei doi tineri nu-și mărturisiseră niciodată că se iubesc. Crescuseră unul lîngă altul ca doi arbori care-și amestecă rădăcinile sub pămînt, crengile în aer și mireasma în văzduh ; doar dorința lor de a se vedea era aceeași ; dorința aceasta devenise o nevoie, și mai curînd ar fi înțeles să moară decît să se despartă măcar pentru o singură zi.

Teresa împlini șaisprezece ani și Vampa șaptesprezece.

In vremea aceea începu să se vorbească mult despre o bandă de briganzi care se organizase în Munții Lepini. Tîhăriile n-au fost niciodată stîrpite cu totul în împrejurimile Romei. Se mai întîmplă uneori să nu se găsească un șef, dar cînd el se ivește, rareori se întîmplă să nu-și găsească o bandă.

Vestitul Cucumetto, încolțit în Abruzzi, alungat din regatul Neapolelui, unde dusese un adevărat război, străbătuse Garigliano, ca și Manfred, și se refugiase pe țărmurile Amasinei, între Sonnino și Juperno.

El își dădea silința să-și reorganizeze o bandă și

să calce pe urmele lui Decesaris și ale lui Gasparone, pe care nădăjduia să-i depășească în scurtă vreme. Mai mulți tineri din Palestrina, Frascatti și Pampinara dispărură. La început, dispariția lor fu privită cu neliniște, dar se află curînd că ei plecaseră să intre în banda lui Cucumetto.

Peste cîtva timp, Cucumetto deveni ținta atenției generale. Despre șeful acesta al bandiților se povesteau fapte de o îndrăzneală nemaipomenită și de o cruzime revoltătoare.

Într-o zi el răpi o fată : fiica hotarnicului din Frosinone. Legile bandiților sînt de neclintit : o fată este, mai întîi, a aceluia care a răpit-o, apoi ceilalți trag la sorți, și nefericita servește plăcerilor întregei bande, pînă ce bandiții o părăsesc sau pînă ce ea moare.

Cînd părinții fetei sînt destul de bogați ca s-o răscumpere, li se trimite un mesager care să discute prețul răscumpărării ; capul prizonierei e chezaș pentru întoarcerea trimisului. Dacă răscumpărarea e refuzată, atunci prizoniera e osîndită fără scăpare.

Tînăra răpită își avea iubitul printre oamenii din banda lui Cucumetto ; iubitul ei se numea Carlini.

Recunoscîndu-l, ea îi întinse brațele, crezîndu-se salvată. Dar cînd dădu cu ochii de ea, bietul Carlini simți cum i se frînge inima, fiindcă știa ce soartă o așteaptă.

Totuși, pentru că era favoritul lui Cucumetto, pentru că împărtășise cu el toate primejdiile de trei ani încoace, pentru că îi salvase viața doborînd cu un foc de pistol un jandarm care ridicase sabia deasupra capului șefului său, Carlini nădăjduia că lui Cucumetto îi va fi milă de el.

El luă deci pe șef deoparte, pe cînd tînăra, așezată pe trunchiul unui pin mare, ce se înălța în mijlocul unui luminiș al pădurii, își acoperise fața cu vălul pitoresc al țărancelor romane, ascunzînd-o de privirile desfrînate ale bandiților.

Carlini îi povesti totul lui Cucumetto, îi vorbi despre dragostea dintre el și prizonieră, despre jurămintele

lor de credință și îi spuse cum, de cînd se găseau prin părțile acelea, se întîlnea cu ea în fiecare noapte, într-o ruină.

Tocmai în seara aceea, Cucumetto îl trimisese pe Carlini într-un sat învecinat, și el nu putuse veni la întîlnire ; dar Cucumetto trecuse pe acolo din întîmplare, după cum spunea, și astfel fata fusese răpită.

Carlini își rugă șeful să facă o excepție pentru el și s-o respecte pe Rita, spunîndu-i că tatăl ei era bogat și că va plăti o răscumpărare bună.

Cucumetto păru că se lasă înduplecat de rugămințile lui și îl sfătui să caute un păstor și să-l trimită la Frosinone, la tatăl Ritei.

Atunci Carlini se îndreptă voios spre iubita lui, îi spuse că era salvată și o îndemnă să-i scrie tatălui ei o scrisoare în care să-i povestească ce i se întîmplase, dîndu-i de veste că răscumpărarea fusese fixată la trei sute de pistoli.

I se dădu tatălui un răgaz de douăsprezece ore, adică pînă a doua zi, la orele nouă dimineața.

Cînd scrisoarea fu terminată, Carlini o luă numaidecît și alergă în vale să găsească un mesager.

Dădu peste un păstor tînăr care își aduna oile în țarc. Mesagerii fireștí ai bandiților sînt păstorii, ei, care trăiesc între oraș și munte, între sălbăticie și civilizație.

Tînărul păstor plecă de îndată, făgăduind că pînă într-o oră să ajungă la Frosinone.

Carlini se întoarse cu inima voioasă la iubită, ca să-i aducă vestea cea bună.

In poiană găsi întreaga bandă, mîncînd cu voie bună din proviziile pe care banditii le luau ca pe un fel de tribut de la țărani ; dar printre mesenii aceștia veseli îi căută zadarnic pe Cucumetto și pe Rita.

Carlini întrebă unde sînt ; banditii îi răspunseră prin hohote de rîs. O sudoare rece îi acoperi fruntea lui Carlini, și el simți cum îl năpădește neliniștea.

Mai întrebă o dată. Unul dintre banditi umplu un pahar cu vin de Orvietto și i-l întinse, spunîndu-i :

„În sănătatea viteazului Cucumetto și a frumoasei Rita!"

În aceeași clipă, lui Carlini i se păru că aude un țipăt de femeie. Ghici totul. Apucă paharul, îl sparse în obrazul celui care i-l dăduse și se repezi spre locul de unde venise țipătul.

La vreo sută de pași, în dosul unui tufiș, el o găsi pe Rita, leșinată, în brațele lui Cucumetto.

Zărindu-l pe Carlini, Cucumetto se ridică, ținînd cîte un pistol în fiecare mînă.

Cei doi bandiți se priviră o clipă: unul cu surîsul desfrîului pe buze, celălalt cu paloarea morții pe frunte.

S-ar fi putut crede că între bărbații aceștia doi avea să se întîmple ceva înfricoșător. Dar trăsăturile lui Carlini se destinseră încetul cu încetul; mîna pe care și-o dusese la unul dintre pistoalele din brîu îi recăzu, moale.

Rita zăcea între ei.

Luna lumina întreaga scenă.

„Ai făcut ce ți-am spus?" întrebă Cucumetto.

„Da, căpitane, răspunse Carlini. Mîine, înainte de ora nouă, tatăl Ritei va fi aici cu banii."

„Bun! Pînă atunci o să petrecem o noapte veselă. Fata asta e încîntătoare, și zău că ai gust, meștere Carlini. Fiindcă nu sînt egoist, o să ne întoarcem lîngă ceilalți, ca să tragem la sorți a cui o să fie acum."

„Așadar, te-ai hotărît s-o lași în voia legii comune?" întrebă Carlini.

„De ce-aș face altfel pentru ea?"

„Crezusem că rugămintea mea..."

„Parcă tu ești mai breaz decît alții?"

„Adevărat."

„Dar n-avea grijă, — glăsui Cucumetto rîzînd, — mai devreme sau mai tîrziu o să vie și rîndul tău."

Carlini scrîșni din dinți.

„Haide, — îl îndemnă Cucumetto, pășind spre ceilalți, — nu vii?"

„Te urmez...“

Cucumetto se îndepărtă fără să-l slăbească din ochi pe Carlini, căci se temea, fără îndoială, să nu fie lovit pe la spate. Dar nimic nu arăta că banditul ar fi avut vreun gînd dușmănos.

El rămăsese în picioare, cu brațele încrucișate, lîngă Rita, care nu se trezise din leșin.

O clipă, Cucumetto se gîndi că tînărul o va lua în brațe și va fugi cu ea. Dar acum puțin îi păsa: avusese tot ce voise de la Rita și trei sute de piaștri împărțiți la întreaga bandă însemnau pentru el o sumă de nimic, pentru care nu și-ar fi bătut de loc capul.

Cucumetto merse deci mai departe spre poiană; dar, spre uimirea sa, Carlini ajunse acolo aproape o dată cu el.

„Să tragem la sorți! Să tragem la sorți!“ strigară banditii cînd își zăriră șeful.

Și ochii tuturor luciră de beție și de patimi, în timp ce vîlvătaia focului le arunca pe chipuri o lumină gălbuie, care îi făcea să semene cu diavolii.

Cerința lor era dreaptă; de aceea șeful făcu un semn din cap, anunțîndu-i că e de aceeași părere cu ei. Banditii puseră într-o pălărie răvașe cu toate numele lor, și cu numele lui Carlini printre ele, iar cel mai tînăr din bandă trase un răvaș din urna improvizată.

Pe răvaș era scris numele lui Diavolaccio.

Diavolaccio era cel care îi întinsese lui Carlini paharul, să bea în sănătatea șefului, și căruia Carlini îi răspunsese spărgîndu-i-l în obraz.

O tăietură largă, deschisă de la tîmplă și pînă la gură, îi brăzda fața șiroind de sînge.

Diavolaccio, văzîndu-se ales de soartă, rîse în hohote.

„Căpitane, — spuse el, — mai adineauri Carlini n-a vrut să bea în sănătatea ta; ia spune-i acum să bea în sănătatea mea. Poate că are să te asculte mai mult pe tine decît pe mine.“

Se așteptau cu toții la vreo izbucnire din partea lui Carlini; dar spre marea lor uimire, el luă un pahar într-o mînă, o ploscă în cealaltă, apoi, umplîndu-și paharul, spuse cu un glas pe deplin liniștit: „În sănătatea ta, Diavolaccio." Și sorbi paharul, fără ca mîna să-i tremure. Apoi, așezîndu-se lîngă foc, Carlini ceru: „Dați-mi partea mea de mîncare! Drumul pe care l-am făcut m-a flămînzit."

„Să trăiești, Carlini!" strigară banditii.

„Bravo ție, iată ce înseamnă să privești lucrurile ca un adevărat tovarăș!"

Și se strînseră toți în jurul focului, în timp ce Diavolaccio pleca.

Carlini mîncă și bău, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

Banditii îl priveau uimiți, neînțelegîndu-i de loc nepăsarea, cînd auziră un pas greoi răsunînd înapoia lor.

Atunci se întoarseră și-l zăriră pe Diavolaccio, aducînd-o în brațe pe Rita.

Capul Ritei se răsturnase pe spate, iar lungile ei plete atîrnau pînă la pămînt.

Și cu cît se apropiau mai mult de cercul luminos al focului, se vedea tot mai bine paloarea fetei și paloarea banditului.

Aparitia aceasta avea în ea ceva atît de straniu și de solemn, încît se ridicară cu toții, în afară de Carlini, care rămase mai departe jos, mîncînd și bînd, ca și cum nu s-ar fi petrecut nimic în preajma lui.

Diavolaccio se apropia mereu, în mijlocul unei tăceri adînci, și o depuse pe Rita la picioarele căpitanului.

Atunci își dădură cu toții seama de ce fata era atît de palidă și de ce era palid banditul: sub sînul stîng al Ritei se vedea un pumnal, înfipt pînă în prăsele.

Toate privirile se îndreptară spre Carlini: la brîul lui rămăsese numai teaca pumnalului, goală.

„Așa! făcu șeful. Înțeleg acum de ce a rămas Carlini mai în urmă."

Orice fire sălbatică poate să înțeleagă o faptă săvîr-

șită cu strășnicie. Deși poate că niciunul dintre bandiți n-ar fi făcut ceea ce făcuse Carlini, ei îl înțeleseră cu toții.

„Și-acum, — spuse Carlini ridicîndu-se la rîndul său, cu mîna pe mînerul unuia dintre pistoale și apropiindu-se de cadavru, — mai e vreunul care-mi cere femeia ?"

„Nu, — îi răspunse șeful, — e a ta !"

Atunci Carlini o luă în brațe și o scoase din cercul luminos, făurit de vîlvătaia focului.

Cucumetto puse ca de obicei santinele, și bandiții se culcară învăluiți în mantiile lor, lîngă foc.

La miezul nopții, santinela dădu alarma. Într-o clipă șeful și oamenii săi se deșteptară.

Venise tatăl Ritei, aducînd banii pentru răscumpărarea fetei.

„Iată — îi spuse el lui Cucumetto, întinzîndu-i o pungă cu bani, — iată cei trei sute de pistoli, dă-mi înapoi copila."

Dar șeful, fără să atingă banii, îi făcu semn să-l urmeze. Bătrînul se supuse ; merseră amîndoi un timp printre arbori, pe sub crengile străbătute de razele lunii. În cele din urmă, Cucumetto se opri întinzînd mîna și, arătîndu-i bătrînului două ființe stînd lîngă trunchiul unui arbore, îi spuse :

„Iată, cere-ți fata lui Carlini. El să-ți dea socoteală pentru viața ei."

Și, spunînd acestea, banditul se reîntoarse spre tovarășii săi.

Bătrînul rămase neclintit și cu privirea fixă. Simțea că deasupra capului său plutește o nenorocire neștiută, uriașă, uluitoare.

În sfîrșit înaintă spre formele nedeslușite, nedîndu-și seama ce ar putea fi.

La zgomotul pașilor lui, Carlini înălță capul, și bătrînul putu să vadă mai deslușit formele celor două ființe aflate dinaintea sa.

O femeie zăcea la pămînt, cu capul sprijinit pe genunchii unui bărbat, care stătea și el aplecat spre

ea ; ridicîndu-se, bărbatul descoperi chipul femeii pe care o ţinuse strîns la piept.

Bătrînul îşi recunoscu fiica, şi Carlini îl recunoscu pe bătrîn.

„Te aşteptam", îi spuse el.

„Ticălosule ! — strigă bătrînul, — ce-ai făcut ?"

Şi privi cu spaimă spre Rita, care zăcea pală, nemişcată, însîngerată, cu un pumnal înfipt în piept.

O rază de lună cădea asupra ei şi o lumina cu licăriri pale.

„Cucumetto ţi-a necinstit fiica, răspunse banditul. Şi fiindcă o iubeam, am ucis-o, căci după el ar fi batjocorit-o întreaga bandă."

Bătrînul nu scoase nici un cuvînt ; doar se făcu palid ca un spectru.

„Şi-acum, — spuse Carlini, — dacă n-am făcut bine, răzbun-o."

Apoi, smulgînd pumnalul din pieptul fetei şi ridicîndu-se, el îl întinse cu o mînă bătrînului, în timp ce cu cealaltă mînă îşi desfăcea cămaşa, arătîndu-i pieptul gol.

„Ai făcut bine, îi spuse bătrînul cu o voce înăbuşită. Îmbrăţişează-mă, fiul meu."

Carlini se aruncă suspinînd în braţele tatălui iubitei sale. Erau primele lacrimi pe care le vărsa bărbatul acesta cumplit.

„Acum, — îi spuse bătrînul, — ajută-mă să-mi îngrop fiica."

Carlini aduse două hîrleţe, apoi tatăl şi amantul începură să sape la picioarele unui stejar, ale cărui ramuri stufoase aveau să acopere mormîntul fetei.

Cînd mormîntul fu gata, o sărută mai întîi tatăl. Apoi o sărută iubitul. Şi luînd-o, unul de picioare, şi altul pe după umeri, o coborîră în groapă.

Apoi, îngenunchind de o parte şi de alta a gropii, ei rostiră rugăciunile pentru morţi.

Cînd le sfîrşiră, împinseră pămîntul peste cadavru, pînă ce umplură groapa.

Atunci bătrînul, întinzîndu-i mîna lui Carlini, îi spuse: „Iți mulțumesc, fiule! Acum lasă-mă singur."

„Dar..."

„Iți poruncesc să mă lași singur."

Carlini se supuse, plecă spre tovarășii săi, se înfășură în mantie și păru, în curînd, la fel de adormit ca și ei.

De cu seară fusese hotărîtă schimbarea locului de tabără.

Cu un ceas înaintea zorilor, Cucumetto își trezi oamenii și dădu poruncă de plecare.

Dar Carlini nu voi să părăsească pădurea, fără să știe ce s-a întîmplat cu tatăl Ritei.

De aceea se îndreptă spre locul unde îl părăsise.

Îl găsi pe bătrîn spînzurat de una din crengile stejarului care umbrea mormîntul fiicei sale.

Atunci el jură pe cadavrul bătrînului și pe mormîntul fetei să-i răzbune pe amîndoi.

Dar nu-și putu ține jurămîntul, căci peste două zile, într-o ciocnire cu jandarmii romani, Carlini fu ucis.

Banditii se mirară însă, căci, deși stătuse cu fața spre inamic, el fusese împușcat din spate.

Dar mirarea lor încetă cînd unul dintre ei povesti că atunci cînd Carlini căzuse, Cucumetto se găsea cam la vreo zece pași în urma lui.

În dimineața plecării din pădurea de la Frosinone, Cucumetto îl urmărise prin întuneric pe Carlini, auzise jurămîntul făcut și, ca om prevăzător, i-o luase înainte.

Despre șeful acesta cumplit se mai povesteau și alte numeroase întîmplări, nu mai puțin ciudate decît aceasta.

Astfel, de la Fondi la Perusa, toată lumea tremura numai cînd auzea rostindu-se numele lui Cucumetto.

Povestirile acestea fuseseră discutate adeseori și de către Luigi și Teresa.

Fata tremura cînd le auzea; dar Vampa o liniștea zîmbind și lovindu-și arma care trăgea atît de bine; apoi, dacă ea tot mai rămînea neliniștită, el îi arăta la o sută de pași mai încolo vreun corb cocoțat pe

vreo creangă uscată, ducea arma la ochi, apăsa pe trăgaci, și pasărea se prăbușea la picioarele arborelui.

Dar timpul trecea : cei doi tineri hotărîseră să se căsătorească atunci cînd Vampa avea să împlinească douăzeci de ani, iar Teresa nouăsprezece.

Erau orfani amîndoi ; n-aveau cui să-i ceară învoire în afară de stăpînul lor ; i-o cerură și o primiră.

Într-o zi, pe cînd își făceau planuri de viitor, auziră două sau trei împușcături. Apoi, dintr-o dată, un om ieși din pădurea lîngă care cei doi tineri aveau obiceiul să-și pască turmele, și veni în goană spre ei.

Cînd crezu că va putea fi auzit, necunoscutul le strigă: „Sînt urmărit! Puteți cumva să mă ascundeți?"

Tinerii își dădură seama că fugarul trebuia să fie un bandit ; dar între țăranul și banditul roman există o simpatie înnăscută, care face ca primul să fie oricînd gata să-i dea o mînă de ajutor celuilalt.

Fără să spună o vorbă, Vampa alergă deci la bolovanul care acoperea intrarea peșterii lor, dădu la o parte crengile ce o ascundeau și, trăgînd bolovanul la o parte, îi făcu semn fugarului să intre în adăpostul acela necunoscut de nimeni ; apoi împinse piatra la loc și se reîntoarse lîngă Teresa.

Aproape îndată se iviră în marginea pădurii patru jandarmi călări ; trei dintre ei păreau că îl caută pe fugar, iar al patrulea tîra un bandit prins și legat pe după gît.

Cei trei jandarmi cercetară dintr-o ochire locul, îi zăriră pe cei doi tineri și se îndreptară spre ei, în galop, ca să-i întrebe despre fugar.

Dar ei nu văzuseră nimic.

„Păcat, spuse caporalul, fiindcă îl căutăm chiar pe șeful banditilor."

„Cucumetto ?" nu se putură opri să strige Luigi și Teresa, amîndoi o dată.

„Da, răspunse caporalul. Și cum s-a pus un premiu de o mie de taleri romani pe capul lui, cinci sute i-ați fi cîștigat voi dacă ne-ați fi ajutat să-l prindem."

Cei doi tineri schimbară o privire. Caporalul nădăj-

dui o clipă că va afla ceva. Cinci sute de taleri romani fac trei mii de franci, și trei mii de franci sînt o avere pentru doi bieți orfani care vor să se căsătorească.

„Da, păcat, — răspunse Vampa, — însă nu l-am văzut."

Atunci jandarmii cercetară locul în mai multe direcții, dar degeaba.

Apoi dispărură, unul după altul.

Atunci Vampa se duse și dădu la o parte bolovanul, iar Cucumetto ieși.

Prin crăpăturile porții de granit el îi văzuse pe cei doi tineri vorbind cu jandarmii; înțelesese despre ce anume vorbeau, și citise pe chipurile tinerilor hotărîrea neclintită de a nu-l trăda. De aceea, scoțînd din buzunar o pungă plină cu aur, vru să le-o dăruiască.

Vampa ridică fruntea cu mîndrie; dar Teresei, cu gîndul la toate giuvaerurile și veșmintele frumoase pe care și le-ar fi putut cumpăra cu punga aceea plină de aur, îi luciră ochii.

Cucumetto era un diavol deosebit de viclean, ivit sub înfățișarea unui bandit în loc să aibă chip de șarpe; zărindu-i privirea, el recunoscu în Teresa o adevărată fiică a Evei și, pornind spre pădure, el își întoarse de mai multe ori capul spre ei, sub cuvînt că-și ia rămas bun de la salvatorii săi.

Trecură cîteva zile, în care timp Cucumetto nu mai apăru și nu se mai auzi vorbindu-se nimic despre el.

Se apropia carnavalul. Contele de San Felice anunță un mare bal mascat și pofti la el cea mai elegantă lume din Roma.

Teresa dorea din tot sufletul să vadă balul. Luigi îi ceru ocrotitorului său, intendentul, îngăduința să ia parte, împreună cu Teresa, la bal, printre servitorii casei. Și li se dădu voie.

Contele dădea balul mai ales pentru fiică-sa, Carmela, pe care o adora.

Carmela avea aceeași vîrstă și aceeași înălțime cu Teresa, iar Teresa era cel puțin tot atît de chipeșă cît Carmela.

În seara balului, Teresa îmbrăcă rochia ei cea mai frumoasă, își puse cele mai scumpe agrafe, cele mai strălucitoare mărgele. Se îmbrăcase în costumul femeilor din Frascatti.

Luigi purta costumul pitoresc pe care îl poartă în zilele de sărbătoare țăranii romani.

Și, după cum li se îngăduise, se amestecară amîndoi printre servitori și țărani.

Serbarea era minunată. Nu numai vila fusese iluminată din belșug, dar și de crengile tuturor arborilor grădinii fuseseră prinse mii de lampioane colorate. De aceea, curînd, oaspeții ieșiră pe terase, și de acolo se împrăștiară prin alei.

La fiecare răspîntie se aflau orchestre, mese cu gustări și răcoritoare, iar oaspeții se opreau, formau cadriluri și dansau oriunde îi prindea pofta de dans.

Carmela se costumase în țărancă din Sonino. Purta o bonetă împodobită în întregime cu perle, ace de păr din aur și din diamante, un cordon de mătase turcească, cu flori mari, brodat, ilic și fustă din cașmir, șorț din muselină de Indii, iar nasturii corsajului din mărgele.

Alte două tovarășe de-ale ei se costumaseră una în țărancă din Nettuno, iar alta în țărancă din Riccia.

Patru tineri din cele mai bogate și mai nobile familii romane le întovărășeau cu acea nestingherire italienească, care nu-și găsește pereche în nici o țară din lume ; la rîndul lor purtau și ei costume de țărani din Albano, Velletri, Civitta Castellana și Sora.

Se înțelege de la sine că atît costumele țăranilor, cît și ale țărăncuțelor acestora erau încărcate de aur și de bijuterii.

Carmela se gîndi să facă un cadril uniform, dar le lipsea o femeie.

Ea căută cu privirea în preajmă, dar nici unul dintre oaspeți nu purta un costum asemănător cu al ei sau al celor ce o însoțeau.

Contele de San Felice i-o arătă pe Teresa, care stătea sprijinită de brațul lui Luigi, în mijlocul țăranilor.

„Îmi dai voie tată?" întrebă Carmela.

„Fără îndoială, răspunse contele. Nu sîntem oare în Carnaval?"

Carmela se plecă spre unul dintre tinerii ei însoțitori, îi șopti cîteva cuvinte și-i arătă cu degetul spre Teresa.

Tînărul urmări cu ochii frumoasa mînă care îi servea de ghid, făcu un semn de supunere și porni, invitînd-o pe Teresa să danseze în cadrilul condus de Carmela.

Teresa simți cum i se învăpăiază obrajii; îl întrebă din ochi pe Luigi: era cu neputință s-o refuze. Luigi dădu încetișor drumul brațului Teresei pe care-l ținuse sub brațul său, și fata se îndepărtă condusă de elegantul ei cavaler, luîndu-și tremurătoare locul în cadrilul nobililor.

Fără îndoială că pentru ochiul unui artist, costumul simplu și sever al Teresei ar fi prețuit mult mai mult decît costumele Carmelei și ale prietenilor ei; dar Teresa era o fată ușuratică și cochetă; broderiile muselinei, podoabele cordonului, luciul cașmirului îi furau mințile, iar licărirea safirelor și a diamantelor o înnebuneau.

La rîndul său, Luigi simțea născîndu-se în el un simțămînt necunoscut: parcă o durere înăbușită îi mușcă mai întîi inima, pentru ca de acolo să se răspîndească, fremătătoare, prin toate vinele, și să-i pună stăpînire pe tot corpul. El urmări din ochi cele mai mici gesturi ale Teresei și ale cavalerului ei; cînd mîinile li se atingeau, Luigi simțea că-l cuprind amețelile, tîmplele îi zvîcneau cu putere și ar fi putut crede că îi răsunau în urechi bătăile unui clopot. Cînd își vorbeau, deși Teresa asculta sfioasă și cu ochii plecați spusele cavalerului ei, Luigi, citind în ochii înflăcărați ai frumosului tînăr că îi spunea cuvinte de laudă, simțea cum i se învîrtește pămîntul sub picioare și cum toate vocile iadului îi insuflau gînduri ucigașe. Atunci, temîndu-se să nu se lase cuprins de nebunie, se ținea strîns cu o mînă de crengile desișului care îl sprijinea,

în timp ce cu cealaltă mînă strîngea tremurînd pumnalul cu mîner sculptat, pe care îl purta în brîu, scoţîndu-l uneori, fără să-şi dea seama, aproape în întregime din teacă.

Luigi era gelos! Simţea că, dusă de firea ei uşuratică şi trufaşă, Teresa ar fi putut să-i scape.

Între timp, însă, ţărăncuţa, la început sfioasă şi aproape înspăimîntată, îşi venise în fire. Am spus că Teresa era frumoasă. Dar asta nu e de ajuns. Teresa era graţioasă, avea graţia aceea sălbatică, cu mult mai puternică decît graţia noastră fandosită şi afectată.

Ei i se făcură aproape toate onorurile cadrilului; şi dacă Teresa fusese invidioasă pe fata contelui de San Felice, n-am îndrăzni să spunem că şi Carmela nu fusese geloasă pe ea.

Şi aşa, copleşind-o de complimente, cavalerul o readuse la locul ei, unde o aştepta Luigi.

De două sau de trei ori în timpul contradansului fata îl privise, şi de fiecare dată îl văzuse palid şi încruntat. Ba chiar odată, lama pumnalului, pe jumătate scoasă din teacă, îi lucise pe dinaintea ochilor ca un fulger sinistru.

De aceea, aproape tremurînd, ea prinse din nou braţul iubitului.

Cadrilul avusese mult succes şi se vedea cît de colo că toţi ar fi dorit să mai fie început o dată; numai Carmela se mai împotrivea. Dar contele de San Felice îşi rugă fiica cu atîta duioşie, încît pînă la urmă ea se lăsă convinsă.

Îndată, unul dintre cavaleri porni s-o invite pe Teresa, fără de care contradansul nu s-ar fi putut face; dar fata dispăruse.

Într-adevăr, Luigi, simţind că nu mai are puterea să îndure încă o dată o asemenea încercare, o dusese pe Teresa, mai cu vorba bună, mai cu de-a sila, într-un alt ungher al grădinii. Teresa cedase fără voie; dar îşi dăduse seama, privind chipul răvăşit al tînărului,

înțelegîndu-i tăcerea întretăiată de tresăriri nervoase, că în el se petrecea un lucru ciudat. Ea însăși simțea o tulburare lăuntrică și, cu toate că nu făcuse nimic rău, își dădea seama că Luigi avea tot dreptul s-o mustre. De ce? N-ar fi putut spune, dar își dădea cel puțin seama că mustrările lui erau îndreptățite.

Totuși, spre uimirea Teresei, Luigi rămase ca mut, și tot restul serii nu mai rosti nici un cuvînt. Doar cînd frigul nopții îi alungă pe oaspeți din grădină, și cînd porțile vilei se închiseră în urma lor, musafirii urmînd să petreacă înăuntru, el o conduse pe Teresa acasă; apoi, cînd ea se pregătea să intre, o întrebă:

„Teresa, la ce te gîndeai cînd dansai în fața tinerei contese de San Felice?"

„Mă gîndeam, — îi răspunse fata, cu toată sinceritatea sufletului, — mă gîndeam că mi-aș da jumătate din viață ca să am un costum ca al ei."

„Și ce-ți spunea cavalerul?"

„Îmi spunea că nu depinde decît de mine ca să-l am, și că n-aș avea nevoie să spun decît un cuvînt pentru asta."

„Avea dreptate, răspunse Luigi. Și chiar dorești atît de mult costumul, pe cît spui?"

„Da."

„Atunci îl vei avea!"

Fata, uimită, ridică privirea ca să-l întrebe; dar chipul lui era atît de întunecat și de cumplit, încît cuvintele îi înghețară pe buze.

De altfel, în timp ce rostise cuvintele acelea, Luigi se depărtase.

Teresa îl urmări cu privirea în întuneric atîta cît putu să-l zărească. Apoi, cînd el dispăru, ea intră suspinînd în casă.

În aceeași noapte se petrecu o întîmplare neobișnuită, fără îndoială, din pricina lipsei de grijă a vreunui servitor care uitase să stingă luminile. La vila San Felice izbucni focul, tocmai în dependințele apartamentului frumoasei Carmela. Trezită în mijlocul nopții de vîlvătaia flăcărilor, ea sărise din pat, își

pusese capotul şi încercase să fugă pe uşă. Dar coridorul pe unde ar fi trebuit să treacă era cuprins de flăcări. Atunci ea se reîntorsese în camera ei strigînd cît putea mai tare după ajutor, cînd, deodată, fereastra ei, situată la o înălţime de aproape şapte metri, se deschise, şi un tînăr ţăran se repezi înăuntru, o luă în braţe şi, cu o putere şi o dibăcie supraomenească, o duse pe iarba peluzei, unde ea leşină. Cînd îşi veni în fire, Carmela îşi văzu tatăl stînd lîngă ea. Toate slugile o înconjurau, dîndu-i ajutor. Arsese o întreagă aripă a vilei ; dar asta n-avea nici o importanţă, din moment ce Carmela scăpase teafără.

Salvatorul ei fu căutat pretutindeni, dar parcă intrase în pămînt. Toată lumea fu întrebată, dar nimeni nu-l văzuse. Cît despre Carmela, ea fusese atît de tulburată, încît nu-l putuse recunoaşte.

Altminteri, cum San Felice era nespus de bogat, în afară de primejdia ce o ameninţase pe Carmela, a cărei salvare miraculoasă părea mai mult o nouă dovadă de favoare din partea ursitei, decît o nenorocire, pierderile prilejuite de flăcări nu însemnau mare lucru pentru conte.

A doua zi, la ora obişnuită, cei doi tineri se întîlniră din nou la marginea pădurii. Luigi sosise primul. El păşi foarte voios în întîmpinarea Teresei ; părea că uitase cu totul cele petrecute în ajun. Teresa era vădit îngîndurată ; dar văzîndu-l pe Luigi atît de voios, arătă şi ea voioşia nepăsătoare, obişnuită ei atunci cînd nu o tulbura vreo patimă.

Luigi o luă de braţ şi o conduse pînă la uşa peşterii. Acolo se opri. Fata, înţelegînd că se petrece ceva neobişnuit, îl privi stăruitor.

„Teresa, — începu Luigi, — ieri seară mi-ai spus că ai da orice ca să ai un costum ca al fiicei contelui."

„Da, — răspunse Teresa, mirată, — dar eram nebună dacă îmi dăduseră prin minte asemenea lucruri."

„Şi eu ţi-am spus : bine, îl vei avea !"

„Da, încuviinţă fata, a cărei mirare creştea tot mai

mult cu fiecare cuvînt rostit de Luigi. Pesemne însă că tu mi-ai spus aşa numai ca să-mi faci plăcere."

„Nu ţi-am făgăduit niciodată nimic pe care să nu ţi-l fi dat, Teresa, spuse Luigi plin de trufie. Intră în grotă şi îmbracă-te!"

Spunînd acestea, el trase la o parte bolovanul de la intrare şi-i arătă Teresei peştera luminată de două lumînări, care ardeau de o parte şi de alta a unei oglinzi nespus de frumoase; pe o masă ţărănească, cioplită de Luigi, stăteau înşirate colierul de perle şi broşele de diamante; alături, pe un scaun, era pus restul costumului.

Teresa scoase un ţipăt de bucurie şi, fără să întrebe măcar de unde avea costumul, fără să-şi ia răgazul de a-i mulţumi iubitului ei, se repezi în peştera transformată în cameră de toaletă.

În urma ei, Luigi puse bolovanul la loc, căci, pe creasta unei mici coline, din pricina căreia nu se putea vedea Palestrina din locul unde se afla el, tocmai zărise un călăreţ. Acesta se oprise o clipă, şovăind parcă încotro să pornească, profilîndu-se cu atîta limpezime pe albastrul cerului, cum numai în depărtatele meleaguri ale sudului se poate vedea.

Zărindu-l pe Luigi, călătorul porni în galop şi veni la el.

Luigi nu se înşelase; călătorul, mergînd de la Palestrina la Tivoli, nu era sigur încotro să se îndrepte.

Tînărul îi arătă drumul; dar cum la un sfert de milă de acolo drumul se împărţea în trei drumeaguri, şi cum odată ajuns la aceste trei drumeaguri călătorul s-ar fi putut rătăci din nou, el îl rugă pe Luigi să-i servească drept călăuză.

Luigi îşi scoase mantia şi o lăsă jos, îşi aruncă pe umeri carabina şi, astfel, uşurat de greutatea veşmîntului, porni înaintea călătorului, cu umbletul repede al munteanului pe care un cal abia îl poate urma.

Peste zece minute, Luigi şi călătorul ajunseră la răspîntia despre care vorbise tînărul păstor.

Ajunşi acolo, Luigi, cu un gest măreţ, ca de împărat, îşi întinse mîna spre drumeagul pe care trebuia să meargă călătorul şi-i spuse:

„Iată drumul pe care trebuie să mergeţi, excelenţă. Acum nu vă mai puteţi rătăci."

„Iată şi răsplata ta," spuse călătorul, întinzîndu-i cîteva monezi.

„Mulţumesc, răspunse Luigi trăgîndu-şi mîna. Eu fac servicii, dar nu le vînd."

„Dacă refuzi plata, vrei să primeşti măcar un dar din partea mea?" întrebă călătorul, care de altfel părea obişnuit cu deosebirea ce există între slugărnicia orăşeanului şi mîndria ţăranului.

„Un dar e altceva."

„Atunci ia aceşti doi ţechini de Veneţia şi dă-i logodnicei tale, să-şi facă din ei o pereche de cercei."

„Iar dumneata primeşte pumnalul ăsta, spuse tînărul păstor. N-ai să găseşti unul cu un mîner cioplit mai frumos, chiar dacă o să cauţi de la Albano şi pînă la Civita Castellana."

„Primesc, — spuse călătorul, — dar atunci tot eu îţi rămîn dator, fiindcă pumnalul preţuieşte mai mult de doi ţechini."

„O fi preţuind el pentru un negustor; dar pentru mine care l-am cioplit abia dacă preţuieşte un piastru."

„Cum te cheamă?" întrebă călătorul.

„Luigi Vampa", răspunse păstorul, de parcă ar fi răspuns: Alexandru, regele Macedoniei.

„Dar pe dumneata cum te cheamă?"

„Mie, — spuse călătorul, — mi se spune Simbad Marinarul".

Franz d'Epinay scoase un strigăt de uimire.

— Simbad Marinarul! făcu el.

— Da, — continuă povestitorul, — numele acesta i l-a spus călătorul lui Vampa.

— Ia ascultă, ai ceva împotriva numelui ăstuia? se amestecă Albert. E destul de frumos şi mărturisesc că aventurile patronului acestui domn m-au distrat foarte mult în copilărie.

Franz nu mai stărui. Numele lui Simbad Marinarul, după cum lesne se poate înțelege, trezise în el nespus de multe amintiri.

— Povestește mai departe, îi spuse el hotelierului.

— Vampa vîrî dispreţuitor ţechinii în buzunar şi porni încetişor pe drumul pe care venise. Ajuns la vreo două sute de paşi de peşteră i se păru să aude un ţipăt.

El se opri, ascultînd dincotro putea veni ţipătul. Peste o clipă, îşi auzi numele, rostit răspicat.

Ţipătul venea dinspre grotă.

Vampa sări ca o căprioară, îşi armă din fugă carabina şi, în mai puţin de un minut, ajunse pe creasta colinei opuse celei unde-l zărise pe călător.

Acolo, strigătele de ajutor se auzeau şi mai desluşit. El privi înainte şi văzu un bărbat răpind-o pe Teresa, aşa cum centaurul Nessus o răpise pe Dejanira.

Bărbatul acela se îndrepta spre desiş şi străbătuse aproape trei sferturi din drumul de la grotă şi pînă în marginea pădurii.

Vampa măsură distanţa ; omul i-o luase cu cel puţin două sute de paşi înainte, şi nu mai putea să-l ajungă înainte de a se pierde în desişul pădurii.

Tînărul păstor se opri ca şi cum picioarele i-ar fi prins rădăcini. Îşi duse arma la ochi, ridică încet ţeava în direcţia răpitorului, îi urmări o clipă fuga şi trase.

Răpitorul se opri dintr-o dată ; genunchii i se încovoiară, şi el se prăbuşi, tîrînd-o în cădere pe Teresa.

Dar Teresa se ridică îndată. Fugarul rămase culcat, zbătîndu-se în zvîrcolirile morţii.

Vampa se repezi spre Teresa, căci la zece paşi de muribund puterile o părăsiseră şi ea căzuse, la rîndul ei, în genunchi : tînărul se temea grozav ca nu cumva glonţele care-i doborîse duşmanul să-i fi rănit totodată şi logodnica.

Din fericire nu se întîmplase nimic : numai spaima îi răpise Teresei puterile. Cînd Luigi îşi dădu seama că ea e teafără şi nevătămată, se întoarse spre rănit.

Acesta îşi dăduse sufletul, cu pumnii strînşi, cu gura strîmbată de durere, cu părul zbîrlit şi îmbibat de sudoarea agoniei.

Numai ochii-i rămăseseră deschişi şi ameninţători.

Apropiindu-se de cadavru, Vampa îl recunoscu pe Cucumetto.

Banditul, din ziua cînd fusese salvat de cei doi tineri, se îndrăgostise de Teresa şi jurase că fata va fi a lui. De atunci o pîndise ; şi, folosind momentul cînd iubitul ei o părăsise ca să-i arate drumul călătorului, el o răpise şi o şi credea a lui, cînd glontele lui Vampa, tras cu dibăcia neîntrecută a tînărului păstor, îi străpunsese inima.

Vampa îl privi o clipă, fără ca pe chip să i se vadă cea mai mică urmă de emoţie, în timp ce Teresa, dimpotrivă, tremurînd încă, nu îndrăznea să se apropie de banditul mort decît pas cu pas şi se uita şovăind la cadavru, pe deasupra umărului iubitului ei.

Peste o clipă, Vampa se întoarse spre ea : „— Iată, — îi spuse el, — tu eşti îmbrăcată ; e rîndul meu acum să mă gătesc."

Într-adevăr, Teresa era îmbrăcată din cap pînă-n picioare în costumul fiicei contelui de San Felice.

Vampa luă corpul lui Cucumetto în braţe şi îl duse în peşteră, iar Teresa rămase afară.

Dacă ar mai fi trecut atunci încă un călător, ar fi văzut un lucru neobişnuit : o ciobăniţă păzindu-şi mioarele, într-o rochie de caşmir, cu cercei şi colier de perle, cu agrafe de diamante şi cu nasturi de safire, smaralde şi rubine.

Şi călătorul, crezîndu-se fără îndoială în timpurile lui Florian, ar fi povestit, la reîntoarcerea sa în Paris, că s-a întîlnit cu păstoriţa Alpilor la picioarele Munţilor Sabini.

Peste un sfert de ceas, Vampa ieşi din peşteră. Şi nici costumul său nu era, în felul lui, mai puţin elegant decît al Teresei.

Purta o haină de catifea purpurie cu nasturi de aur dăltuit, o vestă de mătase, acoperită în întregime cu

broderii, o eşarfă romană prinsă în jurul gîtului, o cartuşieră ţesută din aur şi din mătase roşie şi verde; pantaloni de catifea albastră, prinşi deasupra genunchilor cu paftale de diamante, ghetre din piele de căprioară, împestriţate cu mii de arabescuri, şi o pălărie plină de panglici fîlfîitoare, de toate culorile; două ceasornice îi atîrnau la brîu, iar în centură avea înfipt un pumnal măreţ.

Teresa scoase un strigăt de admiraţie. Astfel înveşmîntat, Vampa părea ieşit dintr-o pictură de Leopold Robert sau de Schnetz.

Îmbrăcase întregul costum al lui Cucumetto.

Flăcăul îşi dădu seama de efectul pe care îl făcuse asupra logodnicei sale, şi un zîmbet de mîndrie îi înflori pe buze.

„Acum, — o întrebă el pe Teresa, — eşti gata să-mi împărtăşeşti soarta, oricare ar fi ea?"

„Da!" strigă fata cu înflăcărare.

„Eşti gata să mă urmezi oriunde voi merge?"

„Şi pînă la capătul pămîntului!"

„Atunci ia-mă de braţ şi să pornim, căci n-avem timp de pierdut."

Fata îşi prinse iubitul de braţ, fără să-l întrebe măcar unde o duce; căci în clipa aceea el i se părea frumos, mîndru şi puternic, ca un zeu.

Şi înaintară amîndoi spre pădurea căreia, peste cîteva minute, îi trecură pragul.

Se înţelege de la sine că Vampa cunoştea toate potecile muntelui; el înainta deci, fără să şovăie, prin pădure, cu toate că nu exista nici un drum bătut, şi numai cercetarea arborilor şi a tufelor puteau să-i arate calea; astfel merseră ei vreo oră şi jumătate.

Apoi ajunseră în desişul cel mai de nestrăbătut al pădurii. Un pîrîu de munte cu albia secată deschidea drum spre o vîlcea adîncă. Vampa urmă drumul acesta neobişnuit care, strîns între două maluri şi întunecat de umbra deasă a pinilor, părea, în afară de povîrnişul uşor, aidoma cu poteca Avernului, despre care vorbeşte Virgiliu.

Teresa, înspăimîntată din pricina sălbăticiei și pustietății locului, se lipise strîns de călăuza ei, fără să spună o vorbă ; dar văzîndu-l că merge cu pasul mereu egal, cu o liniște deplină luminîndu-i chipul, avu ea însăși putere să-și ascundă tulburarea.

Pe neașteptate, la zece pași înaintea lor, un om păru că se desprinde de lîngă un arbore, înapoia căruia stătuse ascuns, și îl ochi pe Vampa.

„Stai pe loc, sau te ucid!" strigă el.

„Vezi-ți de treabă, îi răspunse Vampa, ridicînd mîna disprețuitor, în timp ce Teresa, nemaiputîndu-și ascunde spaima, se strîngea lîngă el. Oare lupii se sfîșie între ei?"

„Cine ești?" îl întrebă santinela.

„Sînt Luigi Vampa, cioban la ferma San Felice."

„Și ce vrei?"

„Vreau să vorbesc tovarășilor tăi, care sînt în poiana Rocca Bianca."

„Atunci urmează-mă sau, mai bine, fiindcă cunoști drumul, mergi înainte," spuse santinela.

Vampa zîmbi cu dispreț văzînd măsurile de prevedere ale banditului, trecu înainte împreună cu Teresa și-și urmă drumul cu același pas sigur și liniștit care-l adusese pînă acolo.

Peste cinci minute, banditul le făcu semn să se oprească.

Cei doi tineri se supuseră.

Banditul imită de trei ori croncănitul corbului.

Un croncănit îi răspunse la semnal.

„E-n regulă! spuse banditul. Acum poți să-ți urmezi drumul."

Luigi și Teresa porniră mai departe.

Dar cu cît înaintau, cu atît Teresa, înfricoșată, se lipea mai strîns de iubitul ei ; într-adevăr, printre copaci se zăreau arme și sclipeau țevi de flinte.

Poiana Rocca Bianca se afla pe creștetul unei înălțimi care fără îndoială că pe vremuri a fost vulcan. Dar vulcanul s-a stins mai înainte ca Remus și Ro-

mulus să fugă din Alba şi să vină să pună temeliile Romei.

De îndată ce ajunseră în vîrf, Teresa şi Luigi se pomeniră faţă în faţă cu vreo douăzeci de bandiţi.

„Flăcăul ăsta vă caută şi vrea să vă vorbească," spuse santinela.

„Ce vrea să ne spună?" întrebă un bandit care, în lipsa şefului, ţinea locul de căpitan.

„Vream să vă spun că m-am plictisit să tot fiu cioban," răspunse Vampa.

„Înţeleg, — glăsui locotenentul, — ai venit să ne ceri să te primim în rîndurile noastre?"

„Fii binevenit!" strigară mai mulţi bandiţi din Ferrusino, Pampinara şi Anagni, recunoscîndu-l pe Luigi Vampa.

„Da, numai că eu am venit să vă cer altceva decît să fiu de-al vostru."

„Şi ce-ai venit să ceri?" întrebară bandiţii miraţi.

„Am venit să cer să vă fiu căpitan," răspunse flăcăul.

Bandiţii izbucniră în hohote de rîs.

„Dar ce-ai săvîrşit ca să poţi rîvni la o asemenea cinste?" îl întrebă locotenentul.

„L-am ucis pe şeful vostru, Cucumetto, ale cărui straie, iată-le! Şi am dat foc vilei San Felice, ca să-i dăruiesc o rochie de nuntă logodnicei mele."

Peste o oră, Luigi Vampa era ales căpitan, în locul lui Cucumetto.

— Ei, dragul meu Albert, — spuse Franz întorcîndu-se spre prietenul său, — ce mai zici acum de cetăţeanul Luigi Vampa?

— Spun că e un mit şi că n-a existat niciodată! răspunse Albert.

— Ce e asta un mit? întrebă Pastrini.

— Ar ţine prea mult dacă m-aş apuca să-ţi explic, scumpa mea gazdă, răspunse Franz. Spuneai deci că maestrul Vampa îşi face în momentul de faţă meseria prin împrejurimile Romei?

— Cu o îndrăzneală pe care niciodată vreun bandit, înaintea lui, n-a mai dovedit-o.

— Şi poliţia a încercat zadarnic să-l prindă ?

— Ce să-i faci ! E înţeles şi cu păstorii din cîmpie, şi cu pescarii de pe Tibru, şi cu contrabandiştii de pe coastă. Cînd îl caută în munte el e pe fluviu ; cînd îl caută pe fluviu, el ajunge în largul mării ; apoi, pe neaşteptate, cînd îl crezi fugit în insula del Giglio, del Guanouti sau Monte-Cristo, îl vezi reapărînd la Albano, la Tivoli sau la Riccia.

— Şi cum se poartă faţă de călătorii prinşi ?

— Doamne ! Cum nu se poate mai simplu. Le dă opt ore sau douăsprezece, sau o zi întreagă, după distanţa faţă de oraş, ca să-şi plătească răscumpărarea ; apoi, de îndată ce a trecut răgazul dat, le mai dă încă o oră de graţie. La al şaizecelea minut al orei acesteia, dacă nu i s-au adus banii, îi zboară creierii prizonierului, cu un foc de pistol, sau îi înfige un pumnal în inimă, şi gata !

— Ascultă, Albert, tot mai doreşti să mergem la Colisseu prin bulevardele dinafara oraşului ? întrebă Franz.

— Sigur, dacă drumul este mai pitoresc, răspunse Albert.

În clipa aceea, orologiul sună ora nouă, uşa se deschise şi se ivi birjarul.

— Trăsura aşteaptă pe excelenţele voastre.

— Atunci hai să mergem la Colisseu, glăsui Franz.

— Excelenţele voastre doresc să ieşim prin Poarta del Popolo, sau să mergem pe străzi ?

— Pe străzi, sigur că da ! Pe străzi ! strigă Franz.

— Dragul meu, — spuse Albert, ridicîndu-se la rîndul său şi aprinzîndu-şi a treia ţigară, — zău că te credeam ceva mai curajos.

Şi vorbind astfel, cei doi tineri coborîră scara şi se urcară în trăsură.

Capitolul XXXIV

APARIȚIA

Franz găsi o cale de mijloc ca să-l ducă pe Albert la Colisseu, fără să-l treacă pe dinaintea niciunei ruini antice și, prin urmare, fără ca pregătirile treptate să-i răpească colosului măcar un deget din proporțiile lui gigantice. Îl duse de-a lungul căii Sistinia, tăiară în unghi drept pe dinaintea Sfintei Maria Maggiore și ajunseră, prin via Urbana și San Pietro in Vincoli, pînă la via del Colisseo.

Drumul acesta mai avea de altfel și un alt avantaj: nu-l abătea cu nimic pe Franz de la impresia pe care i-o făcuse povestirea lui jupîn Pastrini și în care se găsea amestecată misterioasa gazdă de la Monte-Cristo.

De aceea, stînd rezemat în ungherul său, tînărul își punea din nou miile de întrebări fără sfîrșit pe care și le mai pusese, și cărora nu le găsise măcar un singur răspuns mulțumitor.

De altfel, încă ceva îi mai amintea de prietenul său Simbad Marinarul: tainicele legături dintre bandiți și marinari. Cele povestite de Pastrini cu privire la adăpostul pe care-l găsea Vampa în luntrile pescarilor și ale contrabandiștilor îi reaminteau lui Franz de cei doi bandiți corsicani pe care îi găsise cinînd împreună cu echipajul micului iaht, ce se abătuse din drum și trăsese la țărm, lîngă Porto Vecchio, numai ca să-i lase pe uscat. Numele pe care și-l dăduse gazda sa din Monte-Cristo și care fusese rostit și de stăpînul Hotelului Londra îi dovedea că el juca același rol mărinimos pe coasta de la Piombino, de la Civita Vecchia, Ostia și Gaetă, ca și pe țărmurile Corsicei, Toscanei și ale Spaniei; și cum Simbad însuși, după cîte își amintea Franz, îi vorbise despre Tunis

și Palermo, aceasta vădea un cerc de relații destul de întins.

Dar oricît de puternice ar fi fost gîndurile tînărului nostru, ele se destrămară în clipa cînd văzu înălțîndu-i-se în față spectrul sumbru și gigantic al Colisseului, prin spărturile căruia luna își trimitea razele lungi și palide, asemenea luminilor ce izvorăsc din ochii fantomelor. Trăsura se opri la cîțiva pași de Mesa Sudans. Birjarul deschise portița, cei doi tineri săriră jos și se pomeniră dinaintea unui ghid care parcă răsărise din pămînt.

Pentru că venise cu ei și ghidul de la hotel, aveau acum două călăuze.

De altfel, la Roma e cu neputință să scapi de luxul călăuzelor ; în afară de ghidul general, care te înhață de cum ai pășit pe pragul hotelului și care nu te mai lasă pînă în ziua cînd pleci din oraș, mai există încă un ghid special pe lîngă fiecare monument, ba am putea spune pe lîngă fiecare părticică de monument. E lesne de înțeles deci că nu puteau lipsi ghizii tocmai la Colisseo, adică la monumentul prin excelență, care-l făcuse pe Marțial să spună : „Să înceteze Memphis de a-și lăuda minunile barbare ale piramidelor sale, să nu ni se mai cînte minunile Babilonului ; totul trebuie să se plece dinaintea uriașei lucrări a amfiteatrului Cezarilor, și toate glasurile faimei trebuie să laude laolaltă monumentul acesta."

Franz și Albert nici nu-ncercară măcar să scape de sub tirania ghizilor. De altfel, lucrul acesta ar fi fost foarte greu, dat fiind că numai ghizii au dreptul să umble cu torțe aprinse prin locurile acelea. Deci, tinerii nu se împotriviră de loc, și se lăsară cu totul în voia ghizilor.

Franz cunoștea locurile, fiindcă le mai vizitase de vreo zece ori. Dar cum prietenul său, mai novice decît el, călca pentru prima dată în monumentul lui Flavius Vespasian, trebuie să mărturisim, spre lauda lui Albert, că în ciuda vorbăriei goale a călăuzelor, el fu deosebit de impresionat. Și asta fiindcă, într-adevăr,

pînă ce n-ai văzut-o cu ochii, nu poţi să-ţi faci nici măcar o idee despre măreţia unei astfel de ruini, ale cărei proporţii sînt şi mai sporite încă de tainica lumină a lunii meridionale, cu razele ei care par razele unui amurg din Occident.

De aceea, de cum făcu o sută de paşi pe sub porticele interioare, Franz îngînduratul îl lăsă pe Albert în voia călăuzelor, care nu voiau să renunţe la dreptul nescris de a-i arăta în toate amănuntele Groapa Leilor, Loja Gladiatorilor, Podiumul Cezarilor, şi pornind pe o scară pe jumătate ruinată, îi lăsă să-şi urmeze drumul lor simetric, iar el se aşeză la umbra unei coloane în faţa unei surpături care îl lăsa să privească gigantul de granit în toată maiestuoasa lui întindere.

Franz stătea acolo cam de un sfert de ceas, pierdut, după cum spuneam, în umbra unei coloane, privindu-l pe Albert. Acesta, însoţit de cei doi purtători de torţe, tocmai ieşise dintr-un vomitorium din partea cealaltă a Colisseului, şi, asemeni unor umbre ce urmăresc flăcările jucăuşe de pe comori, coborau din treaptă în treaptă spre locurile destinate vestalelor. În clipa aceea, lui Franz i se păru că aude alunecînd spre adîncimile monumentului o piatră desprinsă de pe scara situată în faţa aceleia pe care o urcase ca să ajungă acolo unde se afla. Se întîmplă adeseori, fără îndoială, ca o piatră desprinsă sub călcîiul timpului, să se prăbuşească în abis ; dar, de data aceasta, lui Franz i se păru că piatra căzuse de sub piciorul unui om şi că răzbătea pînă la el un zgomot de paşi, deşi cel ce umbla făcea tot posibilul ca să-l înăbuşe.

Într-adevăr, peste o clipă se ivi un om, ieşind încetul cu încetul din umbră, pe măsură ce se urca pe scara a cărei deschidere, aşezată în faţa lui Franz, era luminată de lună, dar ale cărei trepte, cu cît le coborai, se înfundau în beznă.

Noul sosit putea fi un călător ca şi Franz, plăcîndu-i mai mult să fie singur, în voia gîndurilor, decît să asculte flecăreala fără rost a călăuzelor. Ivirea lui deci

n-avea în ea nimic de mirare. Dar după șovăiala cu care urca ultimele trepte, după felul cum, odată ajuns pe platformă, se opri, părînd că ascultă, se vedea cît de colo că venise cu un scop anumit și că aștepta pe cineva.

Printr-o mișcare instinctivă, Franz se ascunse cît putu mai mult în umbra coloanei.

La patru metri deasupra locului unde se aflau amîndoi, bolta era desfundată, și o surpătură rotundă, asemănătoare cu gurile fîntînilor, lăsa să se vadă cerul spuzit de stele.

În jurul surpăturii, prin care poate că de sute de ani pătrundeau razele lunii, creșteau bălării ale căror fire verzi și plăpînde se desprindeau deslușit pe azurul mat al cerului, în timp ce lianele înalte și iedera viguroasă atîrnau de pe terasa de sus, legănîndu-se sub boltă, ca niște funii plutitoare.

Noul venit, a cărui sosire misterioasă îi atrăsese atenția lui Franz, se afla în penumbra care îi învăluia chipul. Cu toate acestea, Franz îi putea vedea cu de-amănuntul îmbrăcămintea : noul venit era înfășurat într-o mantie largă, cafenie, ale cărei poale, aruncate pe umărul stîng, îi ascundeau partea de jos a feței, în timp ce pălăria cu boruri largi îi acoperea partea de sus. Razele piezișe ale lunii, străbătînd prin surpătură și luminînd picioarele omului, lăsau să se vadă un pantalon negru, acoperind cu eleganță o cizmă de lac.

Fără îndoială că noul venit făcea parte, dacă nu din aristocrație, cel puțin din înalta societate.

El se afla acolo de cîteva minute și începuse să dea semne vădite de nerăbdare, cînd pe terasa de sus se auzi un zgomot ușor.

În aceeași clipă o umbră păru că acoperă lumina. În dreptul surpăturii se ivi un bărbat, își cufundă privirea străpungătoare în beznă și îl zări pe omul cu mantie. Atunci umbra prinse cîteva din lianele ce atîrnau în gol și cîteva tulpine de iederă agățătoare, și, cu ajutorul lor, își dădu drumul în jos, iar cînd ajunse la trei sau patru pași deasupra solului, sări cu

ușurință la pămînt. Noul venit purta un costum de transteverin.

— Iertați-mă, excelență, dacă v-am făcut să așteptați, spuse el în dialectul roman. N-am întîrziat, totuși, decît cu cîteva minute. Abia a bătut ora zece la San Giovanni di Latrano.

— Nu dumneata ai întîrziat, ci eu am venit mai înainte, răspunse străinul, vorbind în toscana cea mai curată. Hai să lăsăm la o parte politețele. De altfel, chiar dacă m-ai fi făcut să aștept, nu m-aș fi îndoit nici o clipă că te întîrzie vreun motiv în afara voinței dumitale.

— Și n-ați fi greșit, excelență. Vin de la castelul Sant Angelo și am avut tot felul de greutăți pînă să ajung să-i vorbesc lui Beppo.

— Cine e Beppo ?

— Beppo e un slujbaș al temniței, căruia îi plătesc o mică leafă, ca să aflu ce se petrece înăuntrul castelului Sfinției Sale.

— Văd că ești prevăzător, dragul meu !

— Ce să-i faci, excelență ! Nu se știe ce se poate întîmpla. Într-o bună zi pot cădea eu însumi în plasă, ca bietul Peppino, și atunci o să am nevoie de un șoarece care să roadă cîteva ochiuri din plasa temniței mele.

— Pe scurt, ce-ai aflat ?

— Marți, la ora două vor fi două execuții, așa cum se obișnuiește la Roma în timpul deschiderii marilor sărbători. Un osîndit va fi *mazzolato;* ăsta e un tîlhar, ucigașul unui preot care îl crescuse, și nu merită nici un fel de milă. Un alt osîndit va fi *decapitato,* și acesta e bietul Peppino.

— N-ai ce-i face, dragul meu. Ai vîrît o teamă atît de cumplită, nu numai în stăpînirea papală, dar și în regatele vecine, încît vor neapărat să dea o pildă.

— Dar Peppino nu făcea parte din banda mea ; e un biet cioban, care n-a săvîrșit altă crimă decît că ne-a adus hrană.

— Ceea ce e de ajuns ca să fie complicele vostru.

Aşa că, după cîte vezi, se poartă bine cu el, şi în loc să-l doboare sub lovituri, aşa cum ţi-ar face dumitale dacă te-ar prinde cîndva, se mulţumesc doar să-l ghilotineze. De altfel, asta o să mai înveselească puţin poporul şi o să fie un spectacol pe placul tuturor.

— Fără să mai punem la socoteală şi ce pregătesc eu, iar ei nu aşteaptă, spuse transteverinul.

— Dragul meu, dă-mi voie să-ţi spun că nu prea mi se pare chibzuit ceea ce ai de gînd să faci, vorbi omul cu mantie.

— Sînt gata să fac orice ca să împiedic uciderea unui biet om, care se găseşte la ananghie fiindcă mi-a slujit mie. Pe Madonna ! M-aş crede ticălos dacă n-aş face tot ce pot ca să-l scap.

— Şi ce-ai de gînd să faci ?

— Am să înconjur eşafodul cu douăzeci din oamenii mei şi, în clipa cînd îl vor aduce, am să dau semnalul. Atunci ne vom năpusti cu pumnalele asupra escortei şi-l vom răpi pe Peppino.

— Mi se pare cam riscant. Cred că planul meu este mai bun decît al vostru.

— Ce plan aveţi, excelenţă ?

— Aş da zece mii de piaştri cuiva pe care-l cunosc, şi el ar face ca execuţia lui Peppino să fie amînată pentru la anul viitor. In răgazul acesta de un an aş mai da încă o mie de piaştri altcuiva, pe care de asemenea îl cunosc, şi astfel Peppino ar putea evada din temniţă.

— Sînteţi sigur de reuşită ?

— *Pardieu !* răspunse necunoscutul, în franceză.

— Ce-aţi spus ? întrebă transteverinul.

— Am spus, dragul meu, că mai mult aş putea să fac eu singur cu aurul meu, decît tu şi toţi oamenii tăi cu pumnalele, pistoalele, carabinele şi flintele voastre. Lăsaţi-mă deci pe mine să lucrez.

— Minunat ; iar dacă veţi da cumva greş, noi vom fi oricînd gata.

— Fiţi gata oricînd, dacă aşa vă place, dar fiţi siguri că voi obţine scăparea lui Peppino.

— Luaţi seama, poimîine e marţi. Nu vă rămîne decît ziua de mîine.

— Ei şi ? Ziua are douăzeci şi patru de ore, şi fiecare oră e făcută din şaizeci de minute, iar fiecare minut are şaizeci de secunde ; în optzecişişase de mii patru sute de secunde se pot face multe lucruri.

— Cum vom afla dacă aţi reuşit sau nu, excelenţă?

— Foarte simplu. Am închiriat ultimele trei ferestre ale cafenelei Rospoli ; dacă obţin amînarea, voi acoperi cu damasc galben cele două ferestre din colţ, şi cu damasc alb, avînd o cruce roşie, fereastra din mijloc.

— De minune. Prin cine vă gîndiţi să ne trimiteţi actul de amînare a sentinţei ?

— Trimiteţi-mi unul dintre oamenii voştri deghizat în penitent, şi i-l voi da lui. Datorită veşmîntului, el va putea să ajungă pînă la picioarele eşafodului şi să dea hîrtia şefului confreriei, care o va înmîna călăului. Pînă atunci faceţi să afle şi Peppino ştirea aceasta; nu cumva să moară de teamă sau să-şi piardă minţile şi să ne facă să cheltuim degeaba pentru el.

— Excelenţă, — spuse ţăranul, — eu vă sînt credincios trup şi suflet, şi dumneavoastră sînteţi convins de asta, nu-i aşa ?

— Cel puţin aşa nădăjduiesc.

— Ei bine, dacă Peppino va fi salvat, pe viitor vă voi fi mai mult decît credincios : voi fi supusul dumneavoastră.

— Bagă de seamă ce spui, dragul meu ! Poate că într-o bună zi va trebui să-ţi reamintesc, fiindcă într-o bună zi s-ar putea să am şi eu nevoie de tine...

— Atunci, excelenţă, la ceasul de nevoie mă veţi găsi tot aşa cum v-am găsit şi eu acum. Şi chiar dacă veţi fi la celălalt cap al pămîntului, n-aveţi decît să-mi scrieţi : „Fă cutare lucru !“, şi eu îl voi face, pe cinstea mea de...

— Sst, — şopti necunoscutul, — aud un zgomot.

— Sînt nişte călători care vizitează Colisseul la lumina făcliilor.

— N-are nici un rost să ne găsească împreună. Copoii ăştia de ghizi te-ar putea recunoaşte. Şi oricîtă cinste mi-ar face prietenia ta, dragul meu. dacă s-ar şti că sîntem atît de legaţi, mă tem că legătura noastră m-ar face să-mi pierd puţin din creditul pe care-l am.

— Aşadar, dacă obţineţi amînarea ?

— Fereastra din mijloc acoperită cu damasc şi cu o cruce roşie.

— Şi dacă n-o veţi obţine ?

— Trei pete galbene.

— Şi-atunci ?...

— Atunci, dragă prietene, folosiţi-vă pumnalele în voie, n-am nimic împotrivă, şi voi fi de faţă să vă privesc.

— Adio , excelenţă, mă bizui pe dumneavoastră, bizuiţi-vă pe mine.

Spunînd acestea, transteverinul dispăru pe scară, în timp ce necunoscutul, acoperindu-şi şi mai mult chipul cu mantia, trecu la doi paşi de Franz şi coborî în arenă pe treptele exterioare.

Peste o clipă, Franz îşi auzi numele răsunînd sub bolţi : Îl striga Albert.

El nu răspunse numaidecît, aşteptînd mai întîi să se depărteze cei doi oameni şi nedorind să le dea de veste că avuseseră un martor care, deşi nu le văzuse chipurile, nu scăpase nici un cuvînt din convorbirea lor.

Peste zece minute, Franz se îndrepta spre hotelul din Piaţa Spaniei, ascultînd cu o neatenţie foarte necuviincioasă savanta dizertaţie făcută de Albert după Plinius şi Calpurnius, cu privire la plasele împodobite cu ghimpi de fier, care împiedicau fiarele să se repeadă asupra spectatorilor.

Îl lăsă să vorbească în voie; se grăbea să rămînă singur, ca să gîndească bine la cele petrecute sub ochii lui.

Unul dintre cei doi bărbaţi îi era fără doar şi poate necunoscut. Îl văzuse şi-i auzise glasul pentru prima

oară. Dar despre celălalt nu putea spune același lucru; și, cu toate că Franz nu-i putuse vedea obrazul, mereu acoperit de umbre sau ascuns de mantie, sunetul vocii acesteia îl izbise prea mult cînd îl auzise pentru prima dată, ca să-l mai poată auzi fără să-l recunoască.

In intonațiile batjocoritoare ale glasului aceluia, mai ales, era ceva strident și metalic, care îl făcuse să tresară auzindu-l în ruinele Colisseului, așa cum tresărise și în peștera din Monte-Cristo.

De aceea Franz era pe deplin convins că necunoscutul nu putea fi altcineva decît Simbad Marinarul.

In orice altă împrejurare, curiozitatea pe care omul acesta i-o insuflase ar fi fost atît de mare, încît n-ar mai fi stat ascuns. Dar de data aceasta, discuția pe care o auzise era prea intimă ca să nu se teamă, și pe bună dreptate, că apariția lui nu-i va fi pe plac. Il lăsase deci să se depărteze, după cum am văzut, făgăduindu-și însă că, de-l va mai întîlni vreodată, nu va mai lăsa să-i scape prilejul, așa cum îl lăsase acum.

Franz era prea frămîntat de gînduri ca să poată dormi. De aceea își petrecu întreaga noapte gîndindu-se și iar gîndindu-se la toate împrejurările legate de omul din peșteră și de necunoscutul de la Colisseu, împrejurări care tindeau să facă din aceste două personaje unul și același ins. Și cu cît Franz se gîndea mai mult, cu atît i se întărea convingerea aceasta.

Adormi în zori și nu se trezi decît foarte tîrziu. Albert, ca un adevărat parizian, își luase toate măsurile ca să petreacă o seară plăcută. Trimisese să i se închirieze o lojă la Teatrul Argentina.

Franz avea de scris mai multe scrisori pentru Franța și-i lăsă deci trăsura lui Albert, pentru întreaga zi.

Pe la cinci după-amiază, Albert se reîntoarse; dusese toate scrisorile de recomandație, avea invitații

pentru toate serile şi văzuse Roma. O zi îi fusese de ajuns ca să le facă pe toate.

Ba îi mai rămăsese încă timp să se intereseze despre piesă şi despre actorii care aveau să joace.

Piesa se numea *„Parisina"*; actorii erau: Coselli, Moriani şi La Spech.

După cum se vede, tinerii noştri avuseseră noroc: aveau să asiste la reprezentarea uneia dintre cele mai bune opere ale autorului *Luciei de Lamermoor*, jucată de trei dintre cei mai vestiţi artişti ai Italiei.

Albert nu se putuse obişnui niciodată cu teatrele ultramontane, în care nu poţi merge la fotoliile de lîngă scenă, şi nu există nici balcoane, nici loji descoperite; un astfel de teatru nu putea fi pe placul unui om care-şi avea stalul său la Bouffes şi partea sa în loja infernală a Operei din Paris.

Dar asta nu-l împiedicase totuşi pe Albert să-şi îmbrace costumele cele mai bătătoare la ochi, de cîte ori se dusese la operă împreună cu Franz. Zadarnic însă, căci, trebuie să mărturisim, spre ruşinea unuia dintre cei mai demni reprezentanţi ai eleganţei franceze, că, de patru luni de cînd străbătea Italia în toate direcţiile, Albert nu avusese nici măcar o singură aventură.

El încercase uneori să glumească pe tema aceasta, dar în fond era nespus de mîhnit; el, Albert de Morcerf, unul dintre tinerii cei mai căutaţi, să-şi piardă vremea degeaba! Şi lucrul era cu atît mai neplăcut, cu cît, după obiceiul modest al francezilor, Albert plecase din Paris avînd convingerea că în Italia va avea cele mai mari succese şi că la întoarcere va încînta bulevardul de Gand, povestind plăcutele lui aventuri.

Dar, vai, nu se întîmplase nimic: încîntătoarele contese genoveze, florentine şi napolitane rămăseseră credincioase, nu soţilor, ci amanţilor, şi Albert căpătase cruda convingere că italiencele au măcar avantajul acesta asupra franţuzoaicelor că rămîn credincioase necredinţei lor.

N-am vrea să spunem că în Italia, ca oriunde de altfel, n-ar exista şi excepţii.

Şi totuşi, Albert era nu numai un cavaler de o eleganţă desăvîrşită, dar şi un om cu mult spirit; în plus, era viconte: viconte de spiţă nouă, e drept; dar astăzi, cînd nu se mai cer dovezi, ce are a face dacă spiţa datează de la 1399 sau de la 1815! Pe deasupra, Albert mai avea şi un venit de cincizeci de mii de livre. După cum se vede, avea mai mult decît trebuia ca să fie la modă în Paris. De aceea era oarecum umilitor pentru el că nimeni în oraşele prin care trecuse nu-i dăduse o atenţie mai serioasă.

Dar tot de aceea Albert socotea să se despăgubească la Roma, carnavalul fiind, în toate ţările pămîntului care serbează această frumoasă tradiţie, o epocă de libertate, cînd cele mai serioase femei săvîrşesc vreo nebunie. Şi pentru că peste două zile se deschidea carnavalul, Albert ţinea foarte mult să facă începutul înaintea zilei de deschidere.

In acest scop, Albert închiriase una dintre lojile cele mai arătoase ale teatrului şi se îmbrăcase, ca să meargă acolo, cu un costum fără cusur. Loja se afla în primul rînd, acolo unde la noi se găseşte galeria. Primele trei etaje de loji sînt în Italia la fel de aristocratice, şi din pricina aceasta li se spune „rangurile nobile".

De altfel, loja închiriată, unde ar fi putut încăpea în voie douăsprezece persoane, îi costase pe cei doi prieteni abia ceva mai mult decît o lojă de patru persoane la Teatrul Ambigu din Paris.

Albert mai nădăjduia că ajungînd să cucerească inima vreunei frumoase romane, avea să cucerească, firește, şi un *posto* în trăsură şi, prin urmare, avea să vadă carnavalul dintr-un vehicul aristocratic sau dintr-un balcon princiar.

Toate aceste consideraţii îl făceau pe Albert mai scăpărător decît fusese vreodată. Stătea cu spatele spre actori, aplecîndu-se pe jumătate afară din lojă şi aruncînd ochiade tuturor femeilor frumoase, printr-un binoclu uriaş.

Dar nici o singură femeie frumoasă nu-i răs-

plătea cu vreo privire, măcar de curiozitate, toată osteneala pe care şi-o dădea.

Într-adevăr, ele vorbeau despre treburile lor, despre dragoste, despre distracţii, despre carnavalul care avea să se deschidă peste două zile, fără să se uite nici o clipă măcar la actori sau la piesă, în afară de unele momente, cînd fiecare se întorcea fie ca să asculte o parte din recitativul lui Coselli, fie ca să aplaude vreo notă strălucită de-a lui Moriani, fie ca să strige bravo pentru La Spech ; apoi discuţiile particulare îşi urmau mersul obişnuit.

Spre sfîrşitul primului act, uşa unei loji, rămasă goală pînă atunci, se deschise, şi Franz văzu intrînd o doamnă căreia avusese cinstea să-i fie prezentat la Paris şi pe care o mai credea încă în Franţa. Albert văzu tresărirea prietenului său şi se întoarse spre el :

— O cunoşti cumva pe femeia aceea ?

— Da ; cum ţi se pare ?

— Încîntătoare, dragul meu, şi blondă. Ce păr splendid ! E franţuzoaică ?

— Nu. E veneţiană.

— Cum o cheamă ?

— Contesa G...

— După nume o cunosc, vorbi Albert. Se spune că e tot atît de spirituală, pe cît e de frumoasă. Mi-e ciudă cînd mă gîndesc că puteam să-i fiu prezentat la ultimul bal al doamnei de Villefort, unde a fost şi ea, şi că am neglijat. Mare nătărău mai sînt !

— Vrei să repar eu greşeala asta ? întrebă Franz.

— Cum ! O cunoşti atît de bine, încît să mă poţi conduce în loja ei ?

— Am avut cinstea să-i vorbesc de trei sau de patru ori în viaţa mea ; dar, după cum ştii, atîta e de ajuns ca să nu săvîrşesc o necuviinţă.

În clipa aceea, contesa îl zări pe Franz şi îi făcu un semn graţios cu mîna, iar el îi răspunse printr-o înclinare respectuoasă a capului.

— Ia te uită ! mi se pare că eşti cum nu se poate mai bine cu ea ! făcu Albert.

— Iată ce te înşeală şi ce ne va împinge pe noi francezii să facem într-una nenumărate neghiobii. Ciudăţenia e că le privim pe toate din punctul nostru de vedere parizian ; în Spania, şi mai ales în Italia, nu trebuie să judeci niciodată intimitatea oamenilor după cît se poartă de liber unii faţă de alţii. Eu şi contesa ne-am împrietenit, atîta tot.

— Prietenie de inimă ? rîse Albert.

— Nu, prietenie de spirit, şi atît, răspunse Franz cu seriozitate.

— Cînd v-aţi împrietenit ?

— Cu prilejul unei plimbări la Colisseu, asemănătoare plimbării pe care am făcut-o împreună.

— Sub clar de lună ?

— Da.

— Singuri ?

— Aproape.

— Şi despre ce aţi vorbit ?

— Despre morţi !

— Plăcut trebuie să fi fost ! făcut Albert. Să ştii că eu, dacă voi avea cinstea să o însoţesc pe frumoasa contesă într-o astfel de plimbare, îţi făgăduiesc să nu-i vorbesc decît despre vii.

— Şi poate că ai să greşeşti.

— Pînă atunci, ai să-mi faci cunoştinţă cu ea, aşa cum mi-ai făgăduit ?

— De îndată ce se lasă cortina.

— Afurisit de lung mai e actul ăsta !

— Ascultă finalul, e foarte frumos, iar Coselli îl cîntă foarte bine.

— Da, dar cîte înfloriturî !

— La Spech e cît se poate de dramatică.

— Îţi dai seama că după ce am ascultat-o pe Sontag şi pe Malibran, ea...

— Nu găseşti că metoda lui Moriani este excelentă ?

— Nu-mi plac brunii care cîntă blond.

— Ei, dar pretenţios mai eşti! făcu Franz întorcîndu-se, în timp ce Albert continua să arunce ocheade.

În sfîrşit cortina se lăsă, spre marea satisfacţie a vicontelui de Morcerf, care-şi luă pălăria, îşi aranjă repede părul, cravata şi manşetele, şi-i spuse lui Franz că-l aşteaptă.

Pentru că şi contesa, pe care Franz o întrebase din ochi, îi făcu semn că-l va primi cu plăcere, Franz nu zăbovi să-i satisfacă graba lui Albert şi porni în jurul hemiciclului. Albert îl urmă, folosind timpul drumului ca să-şi aranjeze cutele pe care, tot răsucindu-se, şi le făcuse la gulerul cămăşii şi la reverele hainei. Franz bătu la loja numărul patru, lojă ocupată de contesă.

De cum intrară, un tînăr care stătuse lîngă contesă, pe scaunul din faţă, se ridică cedînd locul, după obiceiul italian, noului venit, care trebuia la rîndul lui să-l cedeze, dacă ar mai fi venit cineva.

Franz i-l prezentă contesei pe Albert, drept unul dintre tinerii cei mai distinşi, atît prin poziţie socială, cît şi prin inteligenţă, ceea ce de altfel era adevărat; căci la Paris, şi în mediul în care trăia Albert, el era socotit cavaler fără cusur. Adăugă apoi că, fiind deznădăjduit de faptul că nu putuse să folosească timpul cît contesa fusese la Paris ca să-i facă cunoştinţă, îl însărcinase pe el să repare greşeala aceasta, misiune de care se achita rugînd-o pe contesă, pe lîngă care ar fi avut el însuşi nevoie să fie adus de cineva, să-i ierte indiscreţia.

Contesa îi răspunse lui Albert printr-un salut fermecător şi îi întinse mîna lui Franz.

Poftit de ea, Albert, se aşeză pe scaunul gol din faţă, iar Franz luă loc în rîndul al doilea, înapoia contesei.

Albert găsise un subiect admirabil pentru discuţie: Parisul. Îi vorbea contesei despre cunoştinţele lor comune. Franz îşi dădu seama că prietenul său pornise pe drumul cel bun. Îl lăsă în voie şi, cerîndu-i binoclul urîaş, începu să privească, la rîndul său, prin sală.

În partea dinainte a unei loji aşezate în al treilea

rînd în fața lor, stătea singură o femeie nespus de frumoasă, învești mîntată într-un costum grec pe care-l purta atît de firesc, încît se vedea că era veșmîntul ei obișnuit.

Înapoia ei, în umbră, se zărea statura unui bărbat, al cărui chip era cu neputință de deslușit.

Franz întrerupse convorbirea dintre Albert și contesă, ca s-o întrebe pe aceasta din urmă dacă o cunoștea pe frumoasa albaneză, care era demnă de a atrage nu numai atenția bărbaților, ci chiar și pe a femeilor.

— Nu, răspunse contesa. Tot ce știu despre ea e că se află la Roma de la începutul sezonului; la deschiderea teatrului am văzut-o în același loc unde e și acum; de vreo lună n-a lipsit de la nici o reprezentație, și vine fie întovărășită de bărbatul care e acum lîngă ea, fie urmată numai de un servitor negru.

— Cum o găsiți, contesă?

— Nespus de frumoasă. Medora trebuie să fi semănat cu femeia aceasta.

Franz și contesa își zîmbiră. Apoi ea își urmă discuția cu Albert, iar Franz privi din nou prin binoclu chipul albanezei.

Cortina se ridică. Actul începu cu un balet. Era unul dintre baletele italienești reușite, puse în scenă de faimosul Henri, care cîștigase în Italia un renume de coregraf nemaipomenit, pierzîndu-l apoi în teatrul nautic; unul din acele balete în care toată lumea, începînd cu personajul principal și pînă la ultimul figurant, ia parte activă la acțiune, în care o sută cincizeci de persoane fac toate odată același gest, ridicînd împreună aceeași mînă sau același picior.

Baletul se numea *Poliska.*

Franz era prea absorbit de frumoasa greacă pentru a mai privi baletul, oricît de interesant ar fi fost el. Dar ei părea că spectacolul îi face o plăcere vădită, și pe deplin nepotrivită cu nepăsarea adîncă a celui ce o însoțea. Cît timp dură capodopera coregrafică, omul din lojă nici nu se clinti măcar. În ciuda zgomo-

tului infernal al trompetelor, timbalelor și clopoțeilor chinezești, el părea că gustă cerească dulceață a unui somn pașnic și fericit.

Cînd se sfîrși baletul, cortina căzu în mijlocul aplauzelor înflăcărate ale spectatorilor încîntați.

Datorită obiceiului de a tăia opera prin balete, pauzele sînt foarte scurte în Italia. Cîntăreții au timp să să odihnească și să-și schimbe costumele, în timp ce dansatoarele își execută piruetele.

Uvertura celui de al doilea act începu ; la primele sunete, Franz văzu cum cel ce dormea se ridică încet și se apropie de grecoaică. Ea se întoarse ca să-i spună cîteva cuvinte, apoi se sprijini din nou de marginea lojei.

Fața însoțitorului ei rămăsese tot în umbră, și Franz nu putu să-i zărească nici o trăsătură.

Cortina se ridică și atenția lui Franz se îndreptă, firește, spre actori, iar ochii săi părăsiră pentru o clipă loja frumoasei grecoaice, privind spre scenă.

După cum se știe, actul începe cu un duo al visului : Parisina, culcată, își destăinuiește fără voie, în fața lui Azzo, dragostea pentru Ugo ; soțul trădat trece prin toate furiile geloziei, pînă cînd, convins că soția este necredincioasă, o trezește ca să-i vestească apropiata lui răzbunare.

Acest duo este unul dintre cele mai frumoase, dintre cele mai expresive și mai tari din cîte au ieșit vreodată din pana lui Donizetti. Franz îl auzea pentru a treia oară și, deși nu era un meloman în toată puterea cuvîntului, se simți adînc mișcat. Se pregăti deci să-și unească aplauzele cu ale celorlalți spectatori, cînd mîinile, gata să se lovească una de alta, îi rămaseră în aer, iar bravoul pe care se pregătea să-l strige îi pieri de pe buze.

Omul din lojă se ridicase în picioare și, cum obrazul i se găsea în plină lumină, Franz îl regăsi pe misteriosul locuitor al insulei Monte-Cristo și pe acela căruia în ajun îi recunoscuse atît de bine statura și vocea în ruinele Colisseului.

Nu mai încăpea îndoială: ciudatul călător locuia la Roma.

Se vede că expresia zugrăvită pe chipul lui Franz se potrivea pe deplin cu tulburarea sufletului, stîrnită de apariţia aceasta, căci contesa îl privi, izbucni în rîs şi-l întrebă ce are.

— Doamnă contesă, — răspunse Franz, — adineauri v-am întrebat dacă o cunoaşteţi pe albaneză; acum vă voi întreba dacă îi cunoaşteţi soţul.

— Nu-l cunosc nici pe el, şi n-o cunosc nici pe ea.

— Nu l-aţi remarcat niciodată?

— Mi-ai pus o întrebare cu totul franţuzească! Doar ştii foarte bine că pentru noi italiencele nu există pe lume alt om în afară de cel iubit!

— Adevărat, răspunse Franz.

— In orice caz, — adăugă contesa, punîndu-şi la ochi binoclul lui Albert şi privind spre lojă, — trebuie să fie un proaspăt dezgropat, vreun răposat ieşit din mormînt cu învoirea groparului, căci mi se pare înfricoşător de palid.

— Totdeauna e aşa, spuse Franz.

— Îl cunoşti deci? întrebă contesa. Atunci am să te întreb eu cine este.

— Cred că l-am mai văzut, şi mi se pare că-l recunosc.

— Intr-adevăr, — continuă contesa, strîngînd din umeri ca şi cum ar fi străbătut-o un fior, — îmi dau seama că dacă ai văzut o dată un asemenea om, nu-l mai poţi uita.

Ceea ce simţise Franz nu era deci numai o impresie personală; iată că şi altcineva simţise acelaşi lucru ca şi el.

— Şi ce crezi despre omul acesta? o întrebă Franz pe contesă, după ce ea privise din nou prin binoclu chipul necunoscutului.

— Cred că e lordul Rutwen în carne şi oase.

Şi faptul că i-l amintea pe Byron îl izbi pe Franz; dacă un om putea să facă să se creadă în existenţa vampirilor, apoi necunoscutul era omul acela.

— Trebuie să aflu cine este, spuse Franz, ridicîndu-se.

— Nu! se împotrivi contesa. Nu, nu mă părăsi; vreau să mă conduci acasă, şi nu-ţi dau voie să pleci!

— Cum! într-adevăr, vă e teamă? şopti Franz, plecîndu-se la urechea ei.

— Ascultă, îi răspunse ea. Byron mi-a jurat că e convins de existenţa vampirilor, mi-a spus că a văzut unul, mi-a descris chipul lui. Şi mi l-a descris întocmai ca pe al omului acestuia: părul negru, ochii mari, lucind ca o flacără ciudată, paloarea de cadavru, şi-apoi, dă-ţi seama că nu e cu o femeie ca toate femeile, ci cu o străină... o grecoaică... o schismatică... Fără îndoială, o vrăjitoare ca şi el... Te rog, nu pleca. Mîine n-ai decît să-l cauţi cît vei pofti, dar astăzi îţi spun că te opresc lîngă mine.

Franz stărui.

— Ascultă, — spuse contesa ridicîndu-se, — eu plec. Nu mai pot rămîne pînă la sfîrşitul spectacolului, am oaspeţi acasă. Oare poţi fi atît de puţin cavaler încît să nu mă conduci?

Lui Franz nu-i mai rămînea altceva decît să-şi ia pălăria, să deschidă uşa şi să-i ofere contesei braţul.

Aşa şi făcu, de altfel.

Contesa era cu adevărat tulburată; şi chiar Franz simţea o oarecare teamă superstiţioasă, cu atît mai firească, cu cît ceea ce la contesă se datora unui simţămînt instinctiv, la el era rezultatul unei amintiri.

Cînd se urcară în trăsură, Franz simţi cum contesa tremură.

O însoţi pînă acasă. Acolo nu era nimeni şi ea nu era aşteptată; el o dojeni.

— Adevărul e că nu mă simt bine şi aş vrea să rămîn singură, îi răspunse contesa. Vederea omului aceluia m-a tulburat.

Franz încercă să rîdă.

— Nu rîde, îi spuse contesa. De altfel nici nu prea îţi vine să rîzi. Şi-apoi, făgăduieşte-mi un lucru...

— Care ?

— Mai intîi făgăduieşte-mi !

— Îţi făgăduiesc tot ce vrei, numai să nu-mi ceri să renunţ la descoperirea numelui omului acestuia. Am motive pe care nu ţi le pot spune, să aflu cine este, de unde vine şi încotro se duce.

— De unde vine, nu ştiu ; dar aş putea să spun unde se duce : sînt sigură că se duce în iad.

— Să ne întoarcem la făgăduiala pe care mi-o ceri, contesă, aminti Franz.

— Iat-o : să te întorci de-a dreptul la hotel şi să nu cauţi în seara asta să-l vezi. Negreşit că există afinităţi între oamenii pe care-i părăseşti şi oamenii pe care-i întîlneşti. Nu servi drept conductor între omul acesta şi mine. Mîine aleargă după el cît ţi-o dori inima, dar nu mi-l prezenta niciodată, dacă nu vrei să mă faci să mor de frică. Şi acum, noapte bună ; încearcă să dormi, eu sînt sigură că n-am să pot închide ochii.

Spunînd acestea, contesa îl părăsi pe Franz, lăsîndu-l nesigur dacă s-a distrat pe socoteala lui sau dacă a simţit într-adevăr spaima pe care o arătase.

Întorcîndu-se la hotel, Franz îl găsi pe Albert în halat, în pantaloni de casă, întins cu voluptate într-un fotoliu şi fumîndu-şi ţigara.

— Tu erai ?! făcu Albert. Pe cinstea mea, nu te aşteptam pînă mîine dimineaţă.

— Dragă Albert, — îi răspunse Franz, — sînt fericit că am găsit prilejul să-ţi spun o dată pentru totdeauna că ai cea mai falsă idee despre italience ; mi se pare totuşi că eşecurile tale amoroase te-au făcut să capeţi idei greşite despre ele.

— Ce vrei ! Afurisitele de femei sînt de neînţeles ! Îţi dau mîna, ţi-o strîng, îşi vorbesc pe şoptite, te fac să le însoţeşti pînă acasă ; o pariziană şi-ar pierde reputaţia numai cu un sfert din toate purtările astea.

— Adevărat, şi asta fiindcă ele n-au nimic de ascuns, fiindcă trăiesc în lumină, fiindcă femeile nu

sînt prea mofturoase în țara unde răsună *si*-ul, cum spune Dante. De altminteri, ai văzut cum s-a speriat contesa.

— De ce s-a speriat ? De domnul acela comsecade care stătea în fața noastră, alături de frumoasa grecoaică ? Eu am vrut să aflu cine sînt și, cînd au ieșit, le-am încrucișat drumul pe culoar. Nu știu de unde naiba ați scos toate ideile astea despre lumea cealaltă ! E un bărbat foarte drăguț și foarte elegant, care se pare că își face hainele în Franța, la Blin sau la Haumann ; e el puțin cam palid, ce-i drept, dar știi că paloarea e un semn de distincție.

Franz zîmbi : și Albert avea pretenția că e palid.

— Și eu cred că părerile contesei despre omul acesta n-au nici un temei. A vorbit cînd erai lîngă el și-ai auzit ceva din ce spunea ?

— A vorbit, dar în limba greacă de azi. Am recunoscut idiomul după cîteva cuvinte stîlcite din greaca veche. Trebuie să-ți spun, dragul meu, că în liceu eram foarte tare la elină.

— Așadar, vorbea grecește ?

— Cred că da.

— Nici o îndoială, murmură Franz, el este.

— Ce spui ?...

— Nimic. Ce făceai aici ?

— Îți pregăteam o surpriză.

— Care ?

— Știi că-i cu neputință să ne procurăm o caleașcă ?

— Am făcut tot ce-i omenește posibil ca să găsim una și n-am reușit.

— Ei bine, am o idee strașnică.

Franz se uită la Albert, ca unul care nu prea avea încredere în imaginația lui.

— Dragul meu, — îi spuse, — mă onorezi cu o privire care ar merita pe deplin să-ți cer socoteală.

— Îți stau la dispoziție, dacă ideea e atît de strașnică pe cît spui.

— Atunci ascultă.

— Te ascult.

— Aşa-i că e cu neputinţă să facem rost de o trăsură ?

— Da.

— Şi nici cai nu găsim ?

— Nici cai.

— Dar am putea să facem rost de un car ?

— Poate.

— Şi de o pereche de boi ?

— S-ar putea.

— Ei bine, dragul meu, nici nu ne trebuie mai mult. Am să împodobesc carul, noi o să ne costumăm în secerători napolitani, şi o să reprezentăm în natură măreţul tablou al lui Leopold Robert. Dacă vrea şi contesa, pentru mai multă asemănare, să îmbrace un costum de ţărăncuţă din Pozzuole sau din Sorrento. Ne va întregi mascarada, şi e destul de frumoasă ca să treacă drept originalul Femeii cu Copilul.

— Bravo ! se bucură Franz. De data asta ai dreptate, domnule Albert, ideea e într-adevăr bună.

— Nu e numai bună, ci şi întru totul naţională, o reînnoire a carnavalului, dragul meu, nimic altceva ! Ehei, domnilor romani, vă închipuiţi cumva că o să alergăm pe jos prin străzile voastre, ca nişte lazzaroni, fiindcă n-aveţi trăsuri şi cai ? Le născocim noi !

— Şi ai mai împărtăşit cuiva ideea ta grozavă ?

— I-am spus-o hotelierului. Cînd m-am reîntors, l-am chemat sus şi i-am spus ce vreau. M-a asigurat că e foarte lesne ; voiam să auresc coarnele boilor, dar el mi-a spus că pentru asta ar fi nevoie de vreo trei zile : o să trebuiască să ne lipsim de nimicurile astea.

— Şi unde e ?

— Cine ?

— Hotelierul nostru !

— S-a dus să facă rost de car. Mîine ar fi prea tîrziu.

— Aşa că o să ne aducă răspunsul chiar în seara asta?

— Îl şi aştept.

În clipa aceea se deschise uşa şi se ivi jupîn Pastrini.

— *Permesso?* întrebă el.

— Sigur că e voie, strigă Franz.

— Ia ascultă, — spuse Albert, — ne-ai făcut rost de car şi de boi?

— Am găsit ceva mai bun, răspunse hotelierul, cu aerul unuia pe deplin mulţumit de sine.

— Bagă de seamă, îl sfătui Albert, ceva mai bun e duşmanul bunului.

— Excelenţele voastre pot să aibă încredere în mine, spuse Pastrini, dîndu-şi importanţă.

— Spune-ne odată, ce-ai găsit? întrebă şi Franz.

— Ştiaţi că la acelaşi etaj cu dumneavoastră locuieşte contele de Monte-Cristo? întrebă hotelierul.

— Cred şi eu, răspunse Albert. Numai din pricina lui ne-ai găzduit ca pe doi studenţi săraci.

— Contele a aflat de încurcătura dumneavoastră şi vă oferă două locuri în trăsura sa şi două locuri la ferestrele închiriate de el în palatul Rospoli.

Albert şi Franz se uitară unul la altul.

— Oare putem noi să primim oferta străinului acestuia, oferta unui om pe care nu-l cunoaştem? întrebă Albert.

— Cine mai e contele ăsta de Monte-Cristo? întrebă Franz.

— Un foarte mare senior sicilian sau maltez, nu ştiu exact, dar nobil ca un Borghese şi bogat ca o mină de aur.

— Cred că dacă ar fi atît de bine crescut pe cît spune jupîn Pastrini, ne-ar fi trimis invitaţia altfel, fie scriindu-ne, fie...

În clipa aceea, cineva bătu la uşă.

— Intră! spuse Franz.

Un servitor, îmbrăcat într-o livrea deosebit de elegantă, se ivi în pragul uşii.

— Din partea contelui de Monte-Cristo, pentru domnul Franz d'Epinay și pentru domnul viconte Albert de Morcerf, spuse el.

Și îi întinse hotelierului două cărți de vizită, pe care acesta le dădu celor doi tineri.

— Domnul conte de Monte-Cristo le cere domniilor lor îngăduința de a-i vizita ca vecin, mîine dimineață, — continuă servitorul, — și are cinstea să-i întrebe pe domni la ce oră îl pot primi.

— Pe cinstea mea, — spuse Albert către Franz, — nu mai poți să zici nimic; s-a purtat cum nu se poate mai bine.

— Spune-i contelui, — răspunse Franz, — că ne va face cinste să-l vizităm noi mîine dimineață.

Servitorul plecă.

— Asta zic și eu purtare elegantă, făcu Albert. Zău, jupîne Pastrini, aveai dreptate; e un om într-adevăr bine-crescut contele dumitale de Monte-Cristo.

— Așadar îi primiți invitația? întrebă hotelierul.

— Sigur, — răspunse Albert, — dar îți mărturisesc totuși că îmi pare rău după carul și secerătorii noștri și că, de n-ar fi fereastra palatului Rospoli să ne răsplătească pentru ceea ce pierdem, cred că aș rămîne la prima mea idee. Ce părere ai, Franz?

— Și pe mine tot ferestrele palatului Rospoli m-au dus la prima mea idee.

Într-adevăr, oferirea celor două locuri la ferestrele palatului Rospoli îi amintise lui Franz convorbirea dintre necunoscut și transteverin, ascultată în ruinele Colisseului, convorbire în care omul cu mantie făgăduise să obțină grațierea condamnatului. Dacă omul cu mantie era, după cum credea Franz, acela a cărui apariție în sala teatrului Argentina îl tulburase atît de mult, atunci avea să-l recunoască, fără îndoială, avea să afle cine este și să-și satisfacă pe deplin curiozitatea.

Franz își petrecu aproape toată noaptea visînd cele două apariții și dorind să se facă ziuă mai degrabă. A doua zi, lucrurile aveau să se lămurească și, doar

dacă nu cumva gazda lui din Monte-Cristo ar fi avut inelul lui Gyges, ca să se facă nevăzut, Franz era sigur că n-o să-l scape. De aceea se trezi înainte de ora opt.

Cît despre Albert, fiindcă nu avea aceleaşi motive să se trezească devreme, el dormea încă dus.

Franz îl chemă pe hotelier, care se înfăţişă cu obişnuita-i slugărnicie.

— Jupîne Pastrini, — îi spuse el, — astăzi o să aibă loc o execuţie?

— Da, excelenţă. Dar dacă mă întrebaţi cu gînd să vă fac rost de o fereastră, vă osteniţi în zadar.

— Nu, continuă Franz. De altfel, dacă aş ţine neapărat să văd spectacolul acesta, cred că aş găsi loc pe muntele Pincio.

— Imi închipuiam că excelenţa voastră nu doreşte să se înjosească, stînd laolaltă cu toţi pîrliţii pentru care muntele e ca un amfiteatru natural.

— Probabil că n-am să mă duc, — spuse Franz, — dar aş dori să-mi dai cîteva amănunte.

— Şi care anume?

— Aş vrea să ştiu numărul condamnaţilor, cum îi cheamă şi ce fel de osîndă au.

— Aveţi noroc, excelenţă, tocmai mi s-au adus *tavolettele*.

— Ce sînt astea *tavolette*?

— *Tavolettele* sînt nişte tăbliţe de lemn, care se agaţă la colţurile străzilor în ajunul execuţiilor; pe ele se lipesc numele osîndiţilor, cauzele osîndirii şi felul cum vor fi executaţi. Toate astea se fac cu scopul de a-i pofti pe credincioşi să se roage lui Dumnezeu, ca să-i facă pe osîndiţi să se gîndească la o pocăinţă sinceră.

— Şi ţi se aduc *tavolettele* ca să-ţi uneşti rugăciunile cu ale celorlalţi credincioşi? întrebă Franz neîncrezător.

— Nu, excelenţă, m-am înţeles cu cel ce le lipeşte şi mi le aduce, aşa cum îmi aduce şi afişele spectacolelor, ca să pot da de veste vreunuia dintre

călătorii mei, dacă ar dori cumva să fie de față la execuție.

— N-am ce zice, ai o atenție deosebită pentru călătorii dumitale!

— Oh! zîmbi Pastrini. Nu mă laud dacă vă spun că fac tot ce pot ca să-i mulțumesc pe nobilii străini care mă onorează cu încrederea lor.

— Asta văd și eu! Și am să spun oricui va voi să mă asculte; poți fi sigur. Pînă atunci însă, aș vrea să citesc una din *tavolettele* astea.

— Nimic mai lesne, spuse hotelierul, deschizînd ușa. Am pus una chiar aici pe coridor.

Pastrini ieși, desprinse *tavoletta* și i-o aduse lui Franz.

Iată traducerea, cuvînt cu cuvînt a sinistrului afiș:

„Se aduce la cunoștința tuturor că marți, 22 februarie, prima zi a carnavalului, prin hotărîrea tribunalului de la Rota, vor fi executați în Piața del Popolo numitul Andrea Rondolo vinovat de uciderea prearespectabilului și preaveneratului don Cezar Torlini, canonic al bisericii San Giovanni di Latrano, și numitul Peppino, zis *Rocca Priori*, dovedit de complicitate cu ticălosul bandit Luigi Vampa și cu oamenii acestuia.

„Primul va fi *mazzolato*.

„Al doilea va fi *decapitato*.

„Sufletele milostive sînt rugate să-i ceară Domnului îndurare pentru nefericiții osîndiți."

Era tocmai ce auzise Franz în seara aceea, în ruinele Colisseului, și nu se schimbase nimic din program: numele condamnaților, cauzele și felul execuției lor erau aceleași.

Așadar, după cîte se părea, transteverinul nu putea fi altul decît banditul Luigi Vampa, iar omul cu mantie era Simbad Marinarul care, la Roma ca și în Porto Vecchio sau la Tunis, își continua expedițiile filantropice.

Între timp, orele treceau. Se făcuse nouă, şi Franz se pregătea să-l trezească pe Albert, cînd, spre marea sa mirare, îl văzu ieşind din cameră, gata îmbrăcat. Carnavalul îi frămîntase creierii şi-l trezise mai de dimineaţă decît se aştepta prietenul său.

— Acum, cînd sîntem amîndoi gata, ce crezi, jupîne Pastrini, n-ar fi timpul să ne prezentăm contelui de Monte-Cristo? întrebă Franz.

— Sigur că da! răspunse Pastrini. Contele de Monte-Cristo se trezeşte de obicei foarte de dimineaţă, şi sînt sigur că au trecut două ceasuri de cînd nu mai doarme.

— Crezi că acum e ora potrivită pentru vizită?

— Fără îndoială că da.

— Atunci, Albert, dacă eşti gata...

— Sînt cu totul gata.

— Hai să-i mulţumim vecinului nostru pentru politeţea lui.

— Haidem.

Franz şi Albert n-aveau decît să străbată coridorul. Hotelierul porni înainte şi sună în locul lor; un servitor deschise.

— *I signori Francesi,* anunţă Pastrini.

Servitorul se înclină şi-i pofti să intre.

Tinerii străbătură două încăperi, mobilate cu un lux pe care n-ar fi crezut că l-ar putea găsi în hotelul lui jupîn Pastrini, şi ajunseră într-un salon de o eleganţă desăvîrşită. Parchetul era acoperit cu un covor turcesc, iar mobilele, cît se poate de confortabile, îmbiau cu pernele lor umflate şi cu spătarele lor răsturnate. De-a lungul pereţilor atîrnau tablouri minunate, ieşite din mîinile maeştrilor, şi panoplii cu arme splendide, iar draperiile mari şi grele fluturau la uşi.

— Dacă excelenţele lor binevoiesc să ia loc, — îi pofti valetul, — am să-l anunţ pe domnul conte.

Şi, spunînd acestea, el dispăru prin una din uşi.

Cînd uşa se deschise, cei doi prieteni auziră sunetul unei *guzle.* Dar sunetul se pierdu îndată: uşa, în-

chisă numaidecît, nu lăsase să pătrundă în salon decît o răbufnire a cîntecului.

Franz şi Albert schimbară o privire şi se uitară apoi din nou la mobile, la tablouri şi la arme. Acum, cînd le priveau pentru a doua oară, ele li se păreau şi mai minunate încă decît înainte.

— Ce părere ai ? întrebă Franz.

— Pe legea mea, cred că vecinul nostru trebuie să fie vreun bancher care a jucat la bursă, speculînd asupra fondurilor spaniole, sau vreun prinţ care călătoreşte incognito.

— Sst ! — făcu Franz, — o să aflăm noi curînd. Iată-l că vine.

Într-adevăr, zgomotul unei uşi care se deschidea ajunse pînă la ei ; şi aproape îndată draperia, ridicîndu-se, făcu loc stăpînului tuturor acestor bogăţii.

Albert îi ieşi în întîmpinare, dar Franz rămase locului, împietrit.

Cel care intrase era omul cu mantia din Colisseu, necunoscutul din lojă, gazda misterioasă din Monte-Cristo.

Capitolul XXXV

MAZZOLATA

— Domnilor, — spuse contele de Monte-Cristo intrînd, — vă rog să mă iertaţi că am aşteptat să veniţi dumneavoastră la mine; dar dacă aş fi venit eu, mai de vreme, la dumneavoastră, m-aş fi temut să nu săvîrşesc o necuviinţă. De altfel m-aţi anunţat că veţi veni, şi v-am stat la dispoziţie.

— Am venit să vă aducem, şi Franz, şi eu, mii de mulţumiri, domnule conte, spuse Albert. Ne-aţi scos într-adevăr dintr-o mare încurcătură. Cînd am primit graţioasa dumneavoastră invitaţie, eram tocmai pe cale de a născoci cel mai fantastic vehicul.

— Vai domnilor, — glăsui contele, făcîndu-le semn să ia loc pe un divan, — e vina nerodului de Pastrini dacă v-am lăsat să vă frămîntaţi atît! Nu mi-a spus un cuvînt despre încurcătura dumneavoastră, mie, care stau izolat aici şi abia aştept prilejul să-mi cunosc vecinii. De îndată ce am aflat că vă pot fi de folos, aţi văzut cu ce grabă am folosit prilejul să vă prezint complimentele mele.

Tinerii se înclinară; Franz nu scosese încă nici un cuvînt, nu luase încă nici o hotărîre. Şi cum nimic din partea contelui nu arăta voinţa de a fi recunoscut sau dorinţa de a-l recunoaşte, nu ştia dacă se cuvine, prin vreun cuvînt oarecare, să facă aluzie la trecut sau să lase viitorul să-i aducă noi dovezi. De altfel, fiind sigur că în ajun contele fusese în lojă, nu era tot atît de sigur dacă tot el, cu o seară mai înainte, fusese la Colisseu. Franz se hotărî deci să lase lucrurile să se desfăşoare în voie, fără să intervină direct. De altfel se simţea mai tare decît contele, pentru că îi cunoştea taina, pe cînd contele, dimpotrivă, nu

putea să aibă nici o putere asupra lui, care n-avea nimic de ascuns.

Totuşi se hotărî să aducă vorba despre un lucru care, pînă una-alta, ar fi putut lămuri unele bănuieli.

— Domnule conte, — îi spuse el, — ne-aţi oferit locuri în trăsură şi la ferestrele închiriate de dumneavoastră la palatul Rospoli; n-aţi vrea să ne spuneţi cum am putea să ne procurăm un *posto* oarecare, cum se spune în Italia, în Piaţa del Popolo?

— Da, da, încuviinţă distrat Monte-Cristo, privindu-l stăruitor pe Morcerf. Nu cumva are loc o execuţie sau ceva asemănător în Piaţa del Popolo?

— Da, răspunse Franz, văzînd că Monte-Cristo venea singur acolo unde voia să-l aducă.

— Ia staţi, mi se pare că i-am spus ieri intendentului meu să se ocupe de asta; poate că voi reuşi să vă fac şi serviciul acesta neînsemnat.

Contele întinse mîna spre cordonul soneriei, şi-l trase de trei ori.

— V-aţi gîndit vreodată, — îl întrebă el pe Franz, — la folosirea timpului şi la mijloacele de a simplifica veşnicul du-te-vino al servitorilor? Eu am găsit o metodă: cînd sun odată, vine valetul, cînd sun de două ori, vine şeful bucătar, iar cînd sun de trei ori, vine intendentul. În felul acesta nu-mi irosesc nici timpul şi nici cuvintele. Iată că intendentul a şi venit.

În uşă se ivi un individ de vreo patruzeci şi cinci — cincizeci de ani. Lui Franz i se păru că noul venit seamănă leit cu contrabandistul care-l condusese în peşteră; dar omul nu dădea nici cel mai mic semn că l-ar recunoaşte. Franz îşi dădu seama că i se poruncise să se poarte astfel.

— Domnule Bertuccio, mi-ai căutat ieri, aşa cum ţi-am poruncit, o fereastră în Piaţa del Popolo? întrebă contele.

— Da, excelenţă, — răspunse intendentul, — dar era prea tîrziu.

— Cum, — se încruntă contele, — nu ți-am spus că vreau să am o fereastră?

— Excelența voastră chiar are una, aceea care fusese închiriată prințului Lobanieff; dar am fost silit să plătesc o sută...

— Bine, bine, domnule Bertuccio, scuteșteți pe domni de amănuntele acestea casnice; dacă ai fereastra, nu ne mai trebuie altceva. Dă-i vizitiului adresa casei și așteaptă-ne pe scară, ca să ne conduci. Atît voiam să-ți spun; poți pleca.

Intendentul salută și plecă.

— Ia stai! îl opri contele, fă-mi plăcerea și întreabă-l pe Pastrini dacă a primit tavoletta și dacă vrea să-mi trimită programul execuției.

— Nu e nevoie, — se amestecă Franz, scoțîndu-și carnetul din buzunar, — am tăblițele aici; le-am copiat, iată-le!

— Atunci e bine. Poți pleca, domnule Bertuccio, nu mai am nevoie de dumneata. Să fim anunțați cînd e gata masa. Domnii îmi vor face onoarea să ia masa cu mine? întrebă el, întorcîndu-se spre cei doi tineri.

— Ar fi prea mult, domnule conte, spuse Albert.

— Dimpotrivă, mi-ați face mare plăcere, iar într-o bună zi, la Paris, mi-ați putea înapoia serviciile făcute, fie unul, fie altul dintre dumneavoastră, fie amîndoi o dată. Domnule Bertuccio, sună să se pună trei tacîmuri. Apoi contele luă carnetul din mîinile lui Franz. Spuneam deci, — urmă el, ca și cum ar fi citit ultima publicație dintr-o gazetă, — că vor fie executați astăzi, 22 februarie, „numitul Andrea Rondolo, vinovat de uciderea prearespectabilului și preaveneratului don Cezar Torlini, canonic al bisericii San Giovanni di Latrano, și numitul Peppino, zis *Rocca Priori*, dovedit de complicitate cu ticălosul bandit Luigi Vampa și cu oamenii acestuia..." Hm! „Primul va fi *mazzolato*, iar al doilea *decapitato*". Da, așa e, — vorbi mai departe contele, — chiar așa trebuiau să se petreacă lucrurile la început; dar mi se pare că de

ieri a intervenit o schimbare în ordinea şi în desfăşurarea ceremoniei.

— Cum se poate? făcu Franz.

— Da, da! Ieri, la cardinalul Rospigliosi, unde mi-am petrecut seara, se vorbea de ceva ca o amînare, îngăduită unuia dintre osîndiţi.

— Lui Andrea Rondolo? întrebă Franz.

— Nu... — răspunse Monte-Cristo distrat, — celuilalt... (şi privi în carneţel, ca şi cum ar fi vrut să-şi amintească numele) lui Peppino, zis *Rocca Priori*. Asta o să vă lipsească de o ghilotinare, dar tot vă mai rămîne *mazzolata*, un supliciu destul de interesant cînd îl vezi pentru prima şi chiar pentru a doua oară; pe cînd celălalt fel de execuţie, pe care de altfel trebuie că-l cunoaşteţi, e prea simplu, prea dintr-o bucată, nu se petrece în el nimic neaşteptat. *Mandaia* nu se înşeală şi nu tremură, nu loveşte pe de lături şi nu trebuie să repete de treizeci de ori lovitura, aşa cum a făcut soldatul care-i tăia capul contelui de Chalais şi căruia, de altfel, poate că Richelieu însuşi i-l dăduse în primire pe osîndit. Ştiţi, — adăugă contele pe un ton disprețuitor, — cînd e vorba de supliciii, să n-aud despre europeni! Ei nu se pricep de loc şi sînt, cu adevărat la vîrsta copilăriei sau mai bine zis la bătrîneţea cruzimii.

— S-ar părea că aţi făcut un studiu comparat asupra metodelor de execuţie la diferite popoare ale lumii, vorbi Franz.

— Sînt puţine metodele pe care nu le-am văzut, răspunse nepăsător contele.

— Şi v-a făcut plăcere să asistaţi la spectacolele acestea groaznice?

— La început am avut un simţămînt de scîrbă, apoi de indiferenţă şi apoi de curiozitate.

— Curiozitate! Cumplit cuvînt!

— De ce? În viaţă nu există decît o singură preocupare serioasă: moartea! Şi-atunci, cum să nu fii curios să studiezi în cîte feluri diferite poate ieşi su-

fletul din corp şi cum suferă oamenii — după caracterele, firile şi chiar după moravurile unui popor — trecerea aceasta supremă de la fiinţă la neant? Eu unul vă spun un lucru: cu cît ai văzut murind mai mulţi, cu atît îţi e mai uşor să mori. Deci, după părerea mea, moartea poate fi un chin, dar nu o ispăşire.

— Nu vă înţeleg prea bine, spuse Franz. Vă rog să vorbiţi mai desluşit. Nici nu vă puteţi închipui cîtă curiozitate mi-au stîrnit spusele dumneavoastră.

— Ascultaţi, — vorbi Monte-Cristo, în timp ce obrazul i se umplea de fiere, aşa cum altora li se umple de sînge, — dacă un om ţi-a ucis, prin torturi nemaipomenite, în mijlocul unui chin nesfîrşit, tatăl, mama, iubita, în sfîrşit, una dintre fiinţele acelea care, atunci cînd îţi sînt smulse din inimă, îţi lasă un gol veşnic şi o rană mereu sîngerîndă, credeţi că pedeapsa pe care o dă societatea e de ajuns, fiindcă tăişul ghilotinei a trecut între baza occipitalului şi muşchii regiunii dorsale a ucigaşului, şi pentru că acela care te-a făcut să simţi chinuri sufleteşti, ani îndelungaţi, a suferit şi el, cîteva secunde, nişte dureri trupeşti?

— Da, ştiu, — vorbi Franz, — justiţia omenească este neputincioasă cînd e vorba să consoleze; ea poate face să curgă sînge în schimbul sîngelui vărsat, şi atîta tot. Dar trebuie să-i cerem ce poate, şi nu altceva.

— Ba încă v-am dat un caz material, acela cînd societatea, lovită prin moartea unui ins în însăşi temelia ei, răzbună moartea prin moarte, adăugă contele. Dar nu sînt pe lume milioane de dureri care pot sfîşia măruntaiele unui om, fără ca societăţii să-i pese cît de cît de ele, fără ca ea să-i dea măcar mijloacele neîndestulătoare de răzbunare, despre care am pomenit mai adineauri? Nu există crime pentru care metoda turcească de a trage în ţeapă, metoda persană de a ucide la jgheab sau metoda irocheză de a răsuci nervii osînditului sînt chinuri prea uşoare şi pe care, totuşi, societatea nepăsătoare le lasă nepedepsite?... Răspundeţi-mi, nu există astfel de crime?

— Ba da, răspunse Franz. Pentru a le pedepsi este îngăduit duelul.

— Duelul ! zîmbi Monte-Cristo. Uşuratică metodă, v-o jur, de a-ţi atinge scopul, cînd vrei să te răzbuni ! Un bărbat ţi-a răpit iubita, un bărbat ţi-a sedus soţia, un bărbat ţi-a necinstit fiica ; dintr-o viaţă întreagă, în care s-ar fi cuvenit să primească de la Dumnezeu părticica de fericire îngăduită tuturor cînd i-a creat, bărbatul acela a făcut o viaţă de chin, de mizerie şi de ticăloşie, iar dumneavoastră vă credeţi răzbunat dîndu-i omului acestuia, care ţi-a vîrît nebunia în minte şi deznădejdea în inimă, o lovitură de spadă în piept sau trimiţîndu-i un glonte în ţeastă ? Haida-de ! Fără să mai vorbim de faptul că, adesea, tot el iese învingător din luptă, curat în faţa oamenilor şi oarecum iertat de Dumnezeu. Nu, nu, — continuă Monte-Cristo, — dacă aş avea vreo răzbunare de îndeplinit, nu aşa m-aş răzbuna.

— Aşadar, sînteţi împotriva duelului ? Nu vă bateţi în duel ? întrebă Albert, nimit că aude o teorie atît de ciudată.

— Ba nu ! Să vorbim limpede : m-aş bate în duel pentru o nimica toată, pentru o insultă, pentru o ocară, pentru o palmă, şi asta cu atît mai liniştit, cu cît datorită iscusinţei dobîndite în exerciţiile corporale şi deprinderii lente cu primejdia, sînt aproape sigur că mi-aş ucide adversarul. Da ! M-aş bate în duel pentru toate acestea ; dar pentru o durere incentă, adîncă, nesfîrşită, veşnică, aş da, dacă ar fi cu putinţă, o durere asemănătoare aceleia pe care am suferit-o : ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, cum spun orientalii, maeştri noştri în toate, aleşii creaţiei, care au ştiut să-şi facă o viaţă din vise şi un rai din realitate.

— Dar cu o astfel de teorie, care vă face totodată şi judecător, şi călău al propriei dumneavoastră cauze, e greu să păstraţi măsura, cînd chiar dumneavoastră căutaţi să scăpaţi de puterea legii, spuse Franz. Ura

e oarbă, mînia scoate din minți, iar cel ce își toarnă răzbunare riscă să bea o băutură amară.

— Da, dacă e sărac și stîngaci; nu, dacă e milionar și îndemînatic. De altfel, tot ce i se poate întîmpla mai rău e ultimul fel de execuție despre care vorbeam mai adineauri, pus de milostiva revoluție franceză în locul sfîșierii în patru și a zdrobirii pe roată. Și, vă întreb, ce mai poate însemna execuția, dacă te-ai răzbunat? Zău, aproape îmi pare rău că, după cîte se pare, ticălosul de Peppino n-o să mai fie *decapitato*, cum se spune pe aici, ca să puteți vedea cît durează și dacă merită măcar să vorbim despre o asemenea pedeapsă. Dar, pe cinstea mea, domnilor, ciudată discuție mai avem, pentru o zi de carnaval! Cum de am ajuns la ea? Îmi amintesc! Mi-ați cerut un loc la fereastră. Fie, îl veți avea. Dar mai întîi să mergem la masă, căci, iată, tocmai ni se anunță că sîntem serviți.

Într-adevăr, un servitor deschise una dintre cele patru uși ale salonului și rosti cuvintele consacrate:

— *Al suo commodo!*

Tinerii se ridicară și trecură în sufragerie.

În timpul mesei, care era cum nu se poate mai bună și fu servită cu o grijă nemărginită, Franz căută să întîlnească privirile lui Albert, ca să citească în ele impresia făcută de cuvintele gazdei. Dar, fie că din pricina nepăsării sale obișnuite Albert nu le dăduse prea mare atenție, fie pentru că îngăduința arătată de conte, atunci cînd venise vorba despre duel, îl împăcase, fie — în sfîrșit — din pricină că întîmplările petrecute mai înainte și cunoscute doar de Franz sporeau numai în mintea lui efectele teoriilor contelui, el își dădu seama că Albert nu părea de loc preocupat. Dimpotrivă, tînărul făcea onorurile mesei ca un om osîndit de patru sau de cinci luni să mănînce numai mîncări italienești, adică pregătite de una dintre cele mai proaste bucătării din lume. Cît despre conte, abia dacă se atingea de mîncare; s-ar fi zis că, așezîndu-se la masă împreună cu oaspeții săi, el înde-

plinea o simplă îndatorire de politeţe şi că aştepta să-i vadă plecaţi, ca să ceară vreo mîncare ciudată sau neobişnuită.

Toate acestea îi aminteau, fără să vrea, lui Franz groaza pe care contele i-o insuflase contesei G... şi convingerea ei că omul pe care i-l arătase în loja din faţă, contele, era un vampir.

La sfîrşitul mesei, Franz îşi scoase ceasul.

— Ce aveţi de gînd să faceţi? îl întrebă Monte-Cristo.

— Ne veţi ierta, domnule conte, — răspunse Franz, — dar mai avem încă o mie de treburi.

— Care anume?

— Nu ne-am luat costumele de carnaval, şi astăzi costumarea e obligatorie.

— N-aveţi nici o grijă. Mi se pare că în Piaţa del Popolo avem şi o cameră, numai pentru noi. Am să spun să ni se aducă acolo costumele pe care le veţi dori şi ne vom masca la faţa locului.

— După execuţie? întrebă Franz.

— După, în timpul sau înaintea execuţiei, cum veţi vrea.

— În faţa eşafodului?

— Şi eşafodul face parte din sărbătoare.

— Ştiţi, domnule conte, m-am gîndit bine, spuse Franz. Vă mulţumesc pentru bunăvoinţa dumneavoastră, dar mi-e de ajuns să primesc numai locul din trăsură şi locul de la fereastra palatului Rospoli şi să vă las să faceţi ce veţi crede cu locul meu de la fereastra din Piaţa del Popolo.

— Vă atrag atenţia că pierdeţi ceva foarte interesant, răspunse contele.

— Îmi veţi povesti dumneavoastră, şi sînt sigur că povestirea mă va mişca la fel de mult pe cît m-ar fi mişcat dacă aş fi fost de faţă, vorbi Franz. De altfel, am vrut să încerc de mai multe ori să asist la o execuţie, dar nu m-am putut hotărî niciodată; tu ai asistat, Albert?

— Eu am văzut cum a fost executat Castaing, — răspunse vicontele, — dar cred că în ziua aceea băusem puţin. Era ziua terminării liceului şi ne-am petrecut noaptea la nu mai ştiu care cabaret.

— N-ar fi un motiv să nu faceţi un lucru în străinătate, fiindcă nu l-aţi făcut la Paris: cînd călătoreşti, trebuie să înveţi, cînd te duci undeva, trebuie să cauţi să vezi. Gîndiţi-vă numai ce veţi răspunde cînd veţi fi întrebat: „cum se execută la Roma?" Şi cînd veţi spune: „nu ştiu." Şi apoi se zice că osînditul e un nemernic, un ticălos şi că a ucis cu lovituri de vătrai un preot cumsecade, care-l crescuse ca pe fiul său. Ce naiba! Cînd ucizi un preot, trebuie să ai o armă mai ca lumea decît un vătrai, mai ales dacă preotul ăsta poate că îţi e tată. Dacă vă veţi duce în Spania, veţi merge să vedeţi luptele de tauri, nu-i aşa? Ei bine, amintiţi-vă de vechii romani din circ, de vînătorile în care se ucideau trei sute de lei şi o sută de oameni. Amintiţi-vă de cei optzeci de mii de spectatori care băteau din palme, de cuminţile matroane care-şi aduceau fetele de măritat acolo, şi de fermecătoarele vestale cu mîini albe, care făceau un semn fermecător cu degetul mare, semn care voia să spună: „Haide, nu fii leneş, sfîrşeşte o dată cu omul ăsta pe trei sferturi mort!"

— Mergi, Albert? întrebă Franz.

— Merg, dragul meu! Şi eu gîndeam ca tine, dar cuvintele contelui m-au hotărît.

— Atunci, dacă vrei, hai să mergem, spuse Franz. Dar în drum spre Piaţa del Popolo, aş vrea să trec prin Corso. S-ar putea, domnule conte?

— Pe jos, da; în trăsură însă, nu.

— Fie, voi merge pe jos.

— Trebuie neapărat să treceţi prin Corso?

— Da, am ceva de văzut acolo.

— Atunci hai să trecem prin Corso; o să spunem vizitiului să ne aştepte în Piaţa del Popolo, pe strada del Babuino; de altfel nici mie nu-mi pare rău că

trecem pe Corso, fiindcă vreau să văd dacă poruncile pe care le-am dat au fost îndeplinite.

— Excelenţă, — anunţă servitorul ivindu-se în uşă, — un om în veşminte de penitent cere să vă vorbească.

— Ştiu cine e. Domnilor, dacă doriţi să treceţi în salon, veţi găsi pe masa din mijloc ţigări excelente, de Havana. Vin şi eu după dumneavoastră, într-o clipă.

Cei doi tineri se ridicară şi ieşiră printr-o uşă, pe cînd contele, după ce le ceru din nou iertare, ieşea pe altă uşă. Albert, care era un fumător pasionat şi suferea mult de lipsa ţigărilor cafenelei din Paris de cînd se afla în Italia, se apropie de masă şi scoase un strigăt de bucurie dînd cu ochii de havane adevărate.

— Ce părere ai despre contele de Monte-Cristo? îl întrebă Franz.

— Ce părere să am? făcu Albert, mirat că prietenul său îi punea o asemenea întrebare. Cred că e un om încîntător, care ştie să primească cum nu se poate mai bine, a văzut multe, a studiat mult, a cugetat mult; face parte, ca şi Brutus, din şcoala stoicilor, şi, mai ales, are ţigări excelente, adăugă el suflînd cu plăcere un rotogol de fum care se înălţă în spirale spre tavan.

Aceasta era părerea lui Albert despre conte; şi cum Franz ştia că Albert avea pretenţia de a nu-şi forma o părere despre oameni şi despre lucruri decît după o matură chibzuinţă, nu încercă să i-o schimbe cu părerea sa.

— Dar n-ai observat nimic ciudat? îl întrebă el.

— Ce anume?

— Stăruinţa cu care te privea.

— Pe mine?

— Da, pe tine.

Albert se gîndi o clipă.

— Nu-i de mirare, oftă el. Lipsesc de aproape un an din Paris şi trebuie că par îmbrăcat ca pe lumea cea-

laltă. Contele m-o fi luînd drept un provincial. Explică-i cum stau lucrurile, dragul meu, și spune-i te rog, la primul prilej, că nu e așa.

Franz zîmbi. Peste o clipă intră și contele.

— Iată-mă, domnilor, cu totul la dispoziția dumneavoastră, le spuse el. Poruncile au fost date; trăsura merge la locul ei, din Piața del Popolo, iar noi vom porni pe jos pînă acolo, prin Corso, dacă asta vă e dorința. Nu luați cîteva din țigările acestea, domnule de Morcerf?

— Cu mare plăcere, răspunse Albert. Țigările dumneavoastră italienești sînt și mai rele încă decît cele ale regiei. Cînd veți veni la Paris, vi le voi înapoia.

— Aș fi bucuros; mă gîndesc să viu cîndva la Paris, și, fiindcă îmi îngăduiți, voi bate și la ușa dumneavoastră. Haideți, domnilor, să mergem, n-avem timp de pierdut; e douăsprezece și jumătate. Să mergem.

Coborîră toți trei. Vizitiul ascultă poruncile stăpînului său și porni pe via del Babuino, în timp ce ei porniră pe jos, prin Piața Spaniei și prin via Frattina, care-i scotea de-a dreptul între palatul Piano și palatul Rospoli.

Franz nu-și mai lua ochii de la ferestrele palatului Rospoli; nu uitase semnalul convenit în Colisseu între omul cu mantie și transteverin.

— Care sînt ferestrele dumneavoastră? îl întrebă el cu aerul cel mai firesc din lume, pe conte.

— Ultimele trei, răspunse Monte-Cristo cu o nepăsare care n-avea nimic prefăcut în ea, fiindcă nu putea ghici în ce scop îi fusese pusă întrebarea.

Ochii lui Franz se îndreptară repede către cele trei ferestre. Ferestrele laterale erau acoperite cu damasc galben, iar cea din mijloc cu damasc alb, avînd o cruce roșie la mijloc.

Omul cu mantia își ținuse cuvîntul dat transteverinului, și fără nici o îndoială că omul cu mantia era contele.

La cele trei ferestre nu se afla încă nimeni.

Altminteri, se făceau pregătiri unde vedeai cu ochii; se așezau scaune, se înălțau schele, se împodobeau ferestre. Măștile nu puteau să se arate, trăsurile nu puteau să circule decît după sunetul clopotului; dar se simțeau măști dinapoia tuturor ferestrelor, trăsuri dinapoia tuturor colțurilor.

Franz, Albert și contele coborîră mai departe pe Corso. Cu cît se apropiau mai mult de Piața del Popolo, mulțimea se îndesea, iar deasupra capetelor acestei mulțimi se vedeau înălțîndu-se două lucruri: obeliscul cu o cruce în vîrf, care arăta centrul pieței, și dinaintea obeliscului, chiar în locul de unde poți îmbrățișa cu privirea cele trei străzi: del Babuino, del Corso și di Ripetta, se vedeau cei doi stîlpi supremi ai eșafodului, între care strălucea tăișul rotunjit al mandaiei.

În colțul străzii îl găsiră pe intendentul contelui, care-și aștepta stăpînul.

Fereastra, închiriată cu prețul acela nemaipomenit pe care contele nu vrusese să-l spună oaspeților, se afla la al doilea etaj al marelui palat situat între strada del Babuino și muntele Pincio; după cum am spus, acolo se afla un fel de cabinet pentru toaletă, răspunzînd într-un dormitor; închizînd ușa dormitorului, cei din cabinet se puteau simți ca la ei acasă; pe scaune fuseseră aduse costume de paiață, din mătase albă și albastră, foarte elegante.

— M-ați lăsat pe mine să aleg costumele, și vi le-am pregătit pe acestea, le spuse contele. Mai întîi, fiindcă în anul acesta sînt la modă, și apoi, pentru că ne vor feri de confete, bineînțeles dacă nu se va zvîrli și cu făină.

Franz abia îi putea auzi cuvintele și poate că nu prețui cum trebuie această nouă atenție, pentru că toată atenția îi era atrasă spre priveliștea înfățișată de Piața del Popolo și de cumplita unealtă care în momentul acela îi forma principala podoabă.

Era pentru prima dată cînd Franz vedea o ghilotină; îi spunem ghilotină, pentru că mandaia romană

este croită aproape după acelaşi tipar ca şi uneltă noastră de moarte. Cuţitul, care are forma unei semilune şi taie cu partea convexă, cade ceva mai de jos, şi atîta tot.

Doi oameni, stînd pe scîndura mobilă unde e lungit osînditul, luau masa, pînă una-alta, şi mîncau, după cîte putu să vadă Franz, pîine şi cîrnaţi ; unul dintre ei ridică scîndura, scoase o sticlă de vin, trase o duşcă şi-i trecu celuilalt sticla ; oamenii aceştia erau ajutoarele călăului !

Numai văzîndu-le înfăţişarea, Franz simţi cum îl trec toate sudorile.

Osîndiţii, aduşi din ajun de la Carceri Nuove în bisericuţa Santa Maria-del-Popolo, îşi petrecuseră noaptea, asistat fiecare de cîte doi preoţi, într-o capelă luminată şi zăbrelită, dinaintea căreia se plimbau santinele schimbate din oră în oră.

Un şir dublu de carabinieri, aşezaţi de fiecare parte a uşii bisericii, se întindea pînă la eşafodul în jurul căruia făceau cerc, lăsînd liber un drum larg de aproape patru metri şi un spaţiu de vreo treizeci de metri în jurul ghilotinei. Tot restul pieţei era înţesat de bărbaţi şi de femei. Multe dintre femei îşi purtau copiii pe umeri. Iar copiii, ridicîndu-se cu un cap deasupra mulţimii, aveau locuri cum nu se poate mai bune.

Muntele Pincio părea un amfiteatru uriaş, cu treptele acoperite în întregime de spectatori ; balcoanele celor două biserici care se ridică la colţul străzilor del Babuino şi di Ripetta gemeau de curioşi privilegiaţi ; treptele peristilului păreau un val mişcător şi împestriţat, pe care un flux continuu îl împingea spre portic : fiecare ieşitură a zidului, unde s-ar fi putut aşeza un om, îşi avea statuia lui vie.

Ceea ce spunea contele era deci adevărat : în viaţă, cel mai curios lucru este priveliştea morţii.

Şi totuşi, în locul tăcerii pe care solemnitatea spectacolului părea că o cere, mulţimea făcea un zgomot asurzitor, format din rîsete, huiduieli şi strigăte

veselie; și mai era vădit, după cum spusese contele, că execuția aceasta nu însemna altceva, pentru toată mulțimea aceea, decît începutul carnavalului.

Deodată zgomotul încetă ca prin farmec: se deschisese ușa bisericii.

Mai întîi apăru o confrerie de penitenți, ai căror membri erau învesmîntați în cîte un sac cenușiu, găurit numai în dreptul ochilor, și țineau fiecare cîte o lumînare aprinsă în mînă. În fruntea convoiului mergea șeful confreriei.

În urma penitenților venea un bărbat înalt. Bărbatul era gol și nu purta decît o ismană de pînză. La șoldul din stînga îi atîrna un cuțit uriaș, vîrît în teacă. Pe umărul drept purta un ciocan greu de fier. Bărbatul acesta era călăul.

Printre altele, el purta și sandale, legate cu șiori de fluierele picioarelor.

După călău veneau, în ordinea în care urmau să fie executați, mai întîi Peppino și apoi Andrea.

Pe fiecare dintre ei îl însoțeau cîte doi preoți.

Nici unul nici celălalt nu avea ochii legați.

Peppino mergea cu un pas destul de sigur; fără îndoială că aflase ceea ce se pusese la cale în privința lui.

Pe Andrea îl sprijineau cîte un preot de fiecare braț.

Amîndoi sărutau din timp în timp crucifixul prezentat de duhovnic.

Numai la priveliștea aceasta, Franz simți cum i se taie picioarele. Îl privi pe Albert. Era alb ca varul și, fără să-și dea seama, zvîrlise țigara departe, deși n-o fumase decît pe jumătate.

Doar contele părea nepăsător. Ba chiar o ușoară roșeață părea că străbate pe sub paloarea lividă a obrajilor săi.

Nările îi fremătau ca unei fiare crude care adulmecă sîngele, iar buzele lui, ușor întredeschise, lăsau să i se vadă dinții albi, mici și ascuțiți, ca ai unui șacal.

Și totuși, fața lui avea o expresie de blîndețe surîzătoare, pe care Franz nu i-o văzuse încă pînă atunci;

ochii lui negri mai ales, erau plini de blîndețe și de duioșie.

Cei doi osîndiți înaintau spre eșafod, și cu cît se apropiau mai mult, cu atît li se puteau zări mai bine chipurile. Peppino, un flăcău de vreo douăzeci și patru-douăzeci și șase de ani, avea obrazul ars de soare, privirea mîndră și sălbatică. Își ținea capul sus și părea că adulmecă aerul ca să vadă dincotro îi va veni liberatorul.

Andrea era gras și îndesat : chipul lui, de o cruzime josnică, nu-i arăta vîrsta ; putea totuși să aibă aproape treizeci de ani. In închisoare, osîndițul lăsase să-i crească barba. Mergea cu capul plecat pe un umăr, abia tîrîndu-și picioarele încovoiate ; toată ființa lui părea supusă unei mișcări mașinale, în care voința n-avea nici un amestec.

— Mi se pare că mi-ați spus că nu va avea loc decît o execuție ? îi spuse Franz contelui.

— V-am spus adevărul, răspunse acesta, rece.

— Totuși sînt doi osîndiți.

— Da ; dar unul dintre acești doi osîndiți va muri îndată, iar celălalt mai are încă ani îndelungați de trăit.

— Mi se pare că dacă trebuie să vină grațierea, nu mai e vreme de pierdut.

— Chiar iat-o că vine. Priviți, spuse Monte-Cristo. Intr-adevăr, în clipa cînd Peppino ajunse la picioarele mandaiei, un penitent, care părea că venise cu întîrziere, străbătu cordonul fără ca soldații să-i împiedice trecerea și, înaintînd spre șeful confreriei, îi înmînă o hîrtie împăturită în patru.

Privirea învăpăiată a lui Peppino nu scăpase nici unul din aceste amănunte ; șeful confreriei despături hîrtia, o citi și ridică mîna.

— Domnul fie binecuvîntat și Sfinția Sa fie lăudată ! strigă el, rostind răspicat cuvintele. I s-a dăruit viața unuia dintre osîndiți.

— Grațiere ! strigă poporul într-un singur glas. S-a făcut o grațiere !

Auzind cuvîntul grațiere, Andrea păru că vrea să facă un salt și își înalță capul.

— Pentru cine? strigă el.

Peppino rămase nemișcat, mut și cu răsuflarea tăiată.

— I s-a iertat pedeapsa cu moartea lui Peppino, zis *Rocca Priori,* rosti șeful confreriei.

Și îi întinse hîrtia căpitanului comandant al carabinierilor, care, după ce o citi, i-o înapoie.

— Iertare pentru Peppino! strigă Andrea, ieșit pe deplin din toropeala în care păruse cufundat: De ce pentru el și pentru mine nu? Trebuia să murim împreună! Mi se făgăduise că va muri înaintea mea. N-au dreptul să mă lase să mor singur! Nu vreau să mor singur, nu vreau!

Și se smulse din brațele celor doi preoți, zvîrcolindu-se, urlînd, mugind și făcînd sforțări nebunești ca să rupă funiile ce-i legau mîinile.

Călăul făcu un semn ajutoarelor sale, care săriră jos de pe eșafod și-l înșfăcară pe condamnat.

— Ce s-a întîmplat? îl întrebă Franz pe conte.

Toate cuvintele fuseseră spuse în dialectul roman, și din pricina aceasta tînărul nu înțelesese prea bine.

— Ce s-a întîmplat? S-a întîmplat că ființa asta omenească, sortită morții, s-a înfuriat că semenul ei nu moare o dată cu ea. Iar dacă ar fi lăsată în voie, și-ar sfîșia semenul cu unghiile și cu dinții, ca să nu-l lase să se bucure de viață, de care el va fi lipsit.

Într-adevăr, Andrea și cele două ajutoare ale călăului se tăvăleau în praf; osînditul striga într-una: „Trebuie să moară, vreau să moară! N-au dreptul să mă ucidă numai pe mine!"

— Priviți, priviți, continuă contele, luîndu-i de mînă pe cei doi tineri. Priviți, căci, pe sufletul meu, e interesant; iată un om care se resemnase cu soarta

lui, care mergea spre eşafod, care era pe cale să moară ca un laş, e adevărat, dar, în sfîrşit, era pe cale să moară fără împotrivire şi fără să dojenească pe nimeni. Şi ştiţi ce-i mai dădea puţină putere? Ştiţi ce-l consola? Ştiţi ce îl făcea să-şi îndure chinul? Faptul că un altul îi împărtăşea spaima, că un altul avea să moară ca şi el, că un altul avea să moară înaintea lui! Duceţi două oi la măcelar, doi boi la abator, şi daţi-i să înţeleagă unuia dintre ei că perechea sa nu va muri. Oaia va behăi de bucurie, boul va mugi de plăcere. Dar omul, omul făcut de Dumnezeu după chipul său, omul căruia Dumnezeu i-a impus ca primă lege, unică şi supremă, dragostea pentru aproape, omul căruia Dumnezeu i-a dat glas ca să-şi exprime gîndurile, ce va striga mai întîi, aflînd că tovarăşul său e salvat? Un blestem! Cinste omului, acestei capodopere a naturii, acestui rege al creaţiei!

Şi contele izbucni în rîs, dar într-un rîs cumplit, care vădea că trebuise să fi suferit groaznic ca să poată rîde astfel.

Între timp lupta continua, înfăţişînd o privelişte oribilă. Cele două ajutoare ale călăului îl tîrîseră pe Andrea pe eşafod; întregul popor era împotriva lui şi douăzeci de mii de voci strigau într-un glas: „La moarte! La moarte!"

Franz se trase înapoi; dar contele îi apucă din nou braţul şi îl opri dinaintea ferestrei.

— Ce faceţi? îl întrebă el. Vă e milă? Pe cinstea mea că e cum nu se poate mai bine plasată mila asta! Dacă aţi auzit strigîndu-se că a scăpat un cîine turbat, v-aţi lua puşca, v-aţi repezi în stradă şi aţi ucide fără nici o milă şi fără zăbavă bietul animal, care, la urma urmei, n-ar avea altă vină decît că a fost muşcat de un alt cîine şi că face şi el ceea ce i s-a făcut. Dar iată că vă e milă de un om pe care nu l-a muşcat nici un alt om şi care, totuşi, şi-a ucis binefăcătorul, iar acum, nemaiputînd ucide fiindcă are mîinile legate,

vrea cu tot dinadinsul să-şi vadă murind tovarăşul de temniţă, părtaşul la nefericire! Zău, priviţi, priviţi!

Îndemnul nu mai avea însă aproape nici un rost. Franz părea fascinat de groaznicul spectacol. Ajutoarele călăului tîrîseră osînditul pe eşafod, şi acolo, cu toate sforţările lui, cu toate muşcăturile şi ţipetele, îl siliseră să îngenuncheze. În acest timp călăul se aşezase deoparte, cu ciocanul pregătit. Apoi, la un semn, cele două ajutoare se traseră în lături. Osînditul voi să se ridice, dar pînă s-o facă, ciocanul i se abătu pe tîmpla stîngă; se auzi un zgomot înăbuşit şi înfundat, osînditul se prăvăli ca un bou, cu faţa în jos, apoi, dintr-o zvîcnire, se răsturnă pe spate. Atunci călăul dădu drumul ciocanului, îşi scoase cuţitul de la brîu şi, dintr-o singură lovitură, despică gîtul osînditului, urcîndu-i-se îndată pe pîntec şi începînd să-l piseze cu picioarele.

La fiecare apăsare, un şuvoi de sînge ţîşnea din gîtlejul osînditului.

De data aceasta, Franz nu mai putu să privească; se trase înapoi şi se prăbuşi, pe jumătate leşinat, într-un fotoliu.

Albert, rămase acolo cu ochii închişi ţinîndu-se strîns de draperiile ferestrei.

Contele stătea neclintit, triumfător, ca un înger al răului.

Capitolul XXXVI

CARNAVALUL DIN ROMA

Cînd Franz își veni în fire, îl găsi pe Albert bînd un pahar cu apă. Paloarea lui arăta cîtă nevoie avea de apa aceasta. Contele își punea costumul de paiață. Fără să-și dea seama, Franz privi în piață: dispăruseră toate, și eșafodul, și călăii, și victimele; nu mai rămăsese decît poporul, zgomotos, neastîmpărat, vesel. Clopotul din Monte Citorio, care nu sună decît pentru moartea papei și pentru deschiderea *mascheratei*, bătea din plin.

— Ce s-a întîmplat? îl întrebă Franz pe Monte-Cristo.

— Nimic, absolut nimic, după cum vedeți; doar că a început carnavalul. Trebuie să ne îmbrăcăm repede.

— Într-adevăr, — răspunse Franz, — din toată scena aceea îngrozitoare n-a mai rămas decît urma unui vis.

— Asta fiindcă n-a fost decît un vis, un coșmar.

— Da, pentru mine. Dar pentru osîndit?

— Și pentru el a fost un vis; numai că, pe cînd noi ne-am deșteptat, el a rămas mai departe adormit. Și cine-ar putea să spună care e mai fericit?

— Dar Peppino? Ce s-a întîmplat cu el? întrebă Franz.

— Peppino e un flăcău cuminte, care n-are nici cea mai mică urmă de îngîmfare. Contrar obiceiului oamenilor furioși cînd nu se ocupă nimeni de ei, el a fost încîntat să vadă că toată lumea îi dădea atenție numai lui Andrea. A folosit, prin urmare, neatenția asta ca să se strecoare în mulțime și să dispară fără să le mulțumească măcar vrednicilor preoți ce-l însoțiseră. Nici vorbă că omul e un animal foarte ingrat

şi foarte egoist... Dar îmbrăcaţi-vă; iată, domnul de Morcerf vă dă exemplu.

Intr-adevăr, Albert, cu gîndurile aiurea îşi punea pantalonii de tafta peste pantalonii negri şi peste încălţămintea de lac.

— Ia ascultă, Albert, — întrebă Franz, — eşti dispus să faci nebunii? Haide, răspunde-ne cinstit.

— Nu. Dar, la drept vorbind, acum mă bucur de ce am văzut şi înţeleg ce spunea domnul conte: cînd te obişnuieşti o dată cu un asemenea spectacol, numai el îţi mai poate da emoţii.

— Unde mai puneţi că numai în asemenea clipe pot fi studiate firile oamenilor, spuse Monte-Cristo. Pe prima treaptă a eşafodului, moartea smulge masca purtată toată viaţa şi lasă să se ivească adevăratul chip. Trebuie să vă mărturisesc că acela al lui Andrea nu mi-a plăcut de loc... Dezgustător tîlhar!... Să ne îmbrăcăm, domnilor, să ne îmbrăcăm!

Ar fi fost caraghios din partea lui Franz să facă mofturi şi să nu urmeze exemplul pe care i-l dădeau ceilalţi doi. Îşi puse deci şi el costumul şi masca, la fel de galbenă pe cît îi era chipul.

După ce se îmbrăcară, coborîră. Trăsura plină de confete şi de flori îi aştepta la poartă.

Intrară în coloană.

E greu de închipuit cît se schimbase totul. In locul priveliştii morţii, mohorîtă şi tăcută, Piaţa del Popolo arăta ca un dezmăţ nebunesc şi zgomotos. Nenumărate măşti ieşeau, năvălind din toate părţile, ţîşnind pe uşi, coborînd pe ferestre; trăsurile se revărsau din toate colţurile străzilor, încărcate de pierroţi, arlechini, dominouri, marchizi, transteverini, caraghioşi, cavaleri ţărani, şi toţi strigau, gesticulau, aruncau cu ouă pline de făină, confetti, buchete de flori, atacînd prin vorbe şi prin proiectile prietenii şi străinii, cunoscuţi şi necunoscuţi, fără ca nimeni să aibă dreptul să se supere sau să facă altceva decît să rîdă.

Franz şi Albert erau asemenea unor oameni duşi

la o petrecere ca să uite o mîhnire adîncă, şi care, pe măsură ce beau şi se ameţesc, simt cum li se lasă un văl între trecut şi prezent. Tot mai vedeau, sau mai bine-zis continuau să simtă în ei răsfrîngerea celor văzute. Dar încetul cu încetul, ameţeala generală îi cuprinse şi pe ei: începu să li se pară că judecata şovăielnică îi părăseşte; simţeau o nevoie ciudată de a lua parte la zgomotul, la mişcarea, la vîrtejul acesta. Un pumn de confetti îi fu zvîrlit lui Morcerf dintr-o trăsură vecină, acoperindu-l cu pulbere ca şi pe cei doi prieteni ai săi, înţepîndu-i gîtul şi toată partea obrazului neacoperită de mască, de parcă i s-ar fi zvîrlit o sută de ace, şi îmboldindu-l la lupta în care erau intrate toate măştile întîlnite. Se ridică deci şi el în picioare, îşi vîrî din plin mîinile în saci, şi, cu toată puterea şi îndemînarea de care era în stare, zvîrli la rîndul său, în vecini, ouă şi zaharicale.

Din clipa aceea, bătălia fu începută. Amintirea celor văzute cu o jumătate de oră mai înainte se şterse cu totul din mintea celor doi tineri, într-atît priveliştea împestriţată, agitată, nebunească, pe care o aveau sub ochi, le furase gîndurile. Cît despre contele de Monte-Cristo, după cum am spus, el nu păruse impresionat nici o clipă măcar.

Să ne închipuim frumoasa şi larga via del Corso, mărginită de o parte şi de alta de palate cu patru sau cinci etaje, avînd toate balcoanele împodobite cu covoare, şi toate ferestrele drapate; la balcoanele şi la ferestrele acestea, să ne închipuim trei sute de mii de spectatori, romani, italieni, străini veniţi din toate colţurile lumii; toţi aristocraţii laolaltă, aristocraţi din naştere, aristocraţi prin bani, prin geniu; femei încîntătoare, cuprinse ele însile de nebunia spectacolului, aplecîndu-se peste balcoane, ieşind la ferestre şi făcînd să plouă deasupra trăsurilor ce treceau o grindină de confetti, aruncate din plin; să ne închipuim văzduhul încărcat de bomboane care cad şi de flori care urcă; apoi, pe pavajul străzilor, să ne în-

chipuim o mulțime voioasă, nesfîrșită, nebună, în costume trăznite ; verze uriașe care se plimbă, capete de zimbri mugind, puse peste corpuri omenești, cîini părînd că merg pe picioarele dinapoi... În mijlocul tuturor acestora, o mască se ridică și, în această ispitire a Sfîntului Anton zugrăvită de Callo, vreo Astartee își arată figura fermecătoare, și-ai vrea s-o urmărești, dar ți se pun în cale demonii asemănători celora ce-ți apar în vis. Închipuiți-vă toate acestea și veți avea o slabă idee despre ce înseamnă carnavalul la Roma.

La al doilea tur, contele porunci vizitiului să oprească și le ceru însoțitorilor săi îngăduința de a-i părăsi, lăsîndu-le trăsura la dispoziție. Franz înălță privirile : se aflau dinaintea palatului Rospoli ; iar la fereastra din mijloc, la aceea acoperită cu o bucată de damasc alb cu o cruce roșie, stătea un domino albastru, sub care, închipuirea lui Franz și-o înfățișă cu ușurință pe frumoasa grecoaică de la teatrul Argentina.

— Domnilor, — spuse Monte-Cristo sărind din trăsură, — cînd vă veți plictisi de a fi actori și veți dori să redeveniți spectatori, nu uitați că aveți locuri la ferestrele mele. Pînă atunci, faceți ce vreți cu vizitiul, cu trăsura și cu servitorii mei.

Am uitat să spun că vizitiul contelui era înveșmîntat într-o blană de urs negru, cu totul asemănătoare aceleia purtate de Odry în „Ursul și Pașa", și că lacheii instalați în picioare dinapoia trăsurii purtau costume verzi de maimuțe, potrivite cum nu se poate mai bine pe talia lor, și măști cu arcuri, cu care se strîmbau la trecători.

Franz îi mulțumi contelui pentru oferta sa binevoitoare ; cît despre Albert, el cocheta, aruncînd flori într-o trăsură plină de țărăncuțe romane, oprită, ca și trăsura contelui, la unul din popasurile atît de obișnuite într-o coloană.

Spre necazul lui însă, coloana își reluă mersul și în

timp ce ei coborau spre Piața del Popolo, trăsura care-i atrăsese atenția urcă spre Palatul Veneției.

— Ei, dragul meu, îi spuse el lui Franz, n-ai văzut ?...

— Ce să văd ? întrebă Franz.

— Trăsura aceea plină de țărăncuțe romane.

— Nu.

— Ei bine, sînt sigur că în ea se găsesc femei încîntătoare.

— Ce păcat că ai masca pe față, dragă Albert! spuse Franz. Ar fi fost timpul să-ți scoți paguba, pentru dezamăgirile tale amoroase!

— Nădăjduiesc că n-o să se termine carnavalul fără să-mi aducă vreo despăgubire, răspunse Albert, pe jumătate în glumă, pe jumătate convins.

Dar, în ciuda nădejdei acesteia, trecu întreaga zi fără ca să se mai ivească vreo altă aventură, în afara întîlnirii de încă două sau trei ori, cu trăsura țărăncuțelor romane. La una din întîlniri, fie din întîmplare, fie cu un anumit scop, masca lui Albert se desprinse.

La întîlnirea aceasta el luă toate florile care îi mai rămăseseră și le aruncă în trăsură.

Și fără îndoială că una dintre femeile încîntătoare, pe care Albert o ghicea pe sub costumul cochet de țărăncuță, fu mișcată de gestul acesta, căci, la rîndul ei, pe cînd trăsura celor doi prieteni trecu din nou, ea zvîrli un buchet de violete.

Albert se repezi la buchet. Și cum Franz n-avea nici un motiv să creadă că florile îi fuseseră trimise lui, el îl lăsă pe Albert să le ia. Albert le puse triumfător la butonieră și trăsura porni mai departe.

— Ei, — spuse Franz, — iată un început de aventură!

— Poți să rizi cît vrei, îi răspunse Albert, dar eu chiar cred că așa este; de aceea n-am să mai las din mînă buchetul.

— Cred și eu! rise Franz. E un semn de recunoaștere.

De altfel, gluma deveni curînd o realitate, căci pe cînd Franz şi Albert, mînaţi mereu de coloană, întîlniră din nou trăsura *contadinelor,* femeia care îi aruncase buchetul lui Albert bătu din palme, văzîndu-l prins la butonieră.

— Bravo, dragul meu! Bravo! spuse Franz. Lucrurile merg strună! Vrei să te părăsesc? Nu ţi-e cumva mai plăcut să rămîi singur?

— Nu, nu, să nu forţăm lucrurile; n-aş vrea să mă las dus ca un prost, de la primele semne, la o întîlnire sub orologiu, cum spunem noi despre Balul Operei. Dacă frumoasa ţărăncuţă are chef să meargă mai departe, o s-o mai regăsim şi mîine sau, mai degrabă, ne va găsi ea. Atunci îmi va da semne de viaţă şi voi vedea ce e de făcut.

— Dragă Albert, — spuse Franz, — eşti într-adevăr înţelept ca Nestor şi prudent ca Ulise; iar dacă Circe va reuşi să te schimbe într-un animal oarecare, înseamnă că e tare îndemînatică şi tare puternică.

Albert avea dreptate. Fără îndoială că frumoasa necunoscută hotărîse să nu ducă prea departe intriga în ziua aceea; căci deşi tinerii mai făcură vreo cîteva tururi, trăsura ei dispăruse, nici vorbă, printr-una din străzile alăturate.

Atunci tinerii se reîntoarseră la palatul Rospoli. Dar contele dispăruse şi el, împreună cu dominoul albastru. La ferestrele acoperite cu damasc galben se mai găseau cîţiva inşi, pesemne invitaţi de-ai conteţui.

În clipa aceea, clopotul care sunase deschiderea carnavalului sună retragerea. Coloana de pe Corso se desfăcu îndată şi, într-o clipă, toate trăsurile dispărură în străzile mărginaşe.

Franz şi Albert ajunseseră tocmai în faţa străzii delle Maratte.

Vizitiul porni de-a lungul ei fără să spună o vorbă şi, ajungînd în Piaţa Spaniei, pe drumul ce duce pe dinaintea palatului Poli, se opri în faţa hotelului.

Pastrini ieşi în prag, ca să-şi întîmpine oaspeţii.

Prima grijă a lui Franz fu să întrebe de conte şi să-şi arate părerea de rău că nu se întorseseră la timp ca să-l ia, dar Pastrini îl linişti spunîndu-i că Monte-Cristo mai avea comandată o trăsură şi că trăsura aceea mersese la orele patru să-l ia de la palatul Rospoli. De altfel, contele îl însărcinase să le dea celor doi prieteni cheia lojei sale de la teatrul Argentina.

Franz îl întrebă pe Albert dacă vrea să meargă, dar Albert avea de îndeplinit planuri mari înainte de a merge la teatru; prin urmare, în loc să răspundă, el întrebă dacă Pastrini putea să-i facă rost de un croitor.

— Pentru ce vă trebuie un croitor? întrebă Pastrini.

— Ca să ne facă pînă mîine două costume de ţărani romani, cît se poate mai elegante, răspunse Albert.

Pastrini clătină din cap.

— Să vă facă pînă mîine două costume? se miră el. Vă rog să mă iertaţi, excelenţă, dar asta mi se pare cu adevărat o cerere franţuzească; două costume! Cînd de-acum şi pînă în opt zile nu veţi putea găsi măcar un croitor care să vrea să vă coasă şase nasturi la o vestă, chiar dacă i-aţi plăti cîte un taler de fiecare nasture!

— Atunci trebuie să renunţ la costumele pe care le doresc?

— Nu, fiindcă le vom avea gata făcute. Lăsaţi pe mine. Mîine, la deşteptare, veţi găsi o colecţie întreagă de pălării, de veste şi de pantaloni.

— Dragă Albert, — spuse Franz, — să avem încredere în gazda noastră, ne-a dovedit ce poate. Hai să cinăm liniştiţi, şi după cină să mergem la „Italiana în Alger".

— Fie, să mergem la „Italiana în Alger"; dar gîndeşte-te, jupîne Pastrini, că ne trebuiesc neapărat costumele pe care ţi le-am cerut pentru mîine.

Hotelierul le mai spuse o dată să nu fie îngrijorați, căci vor fi serviți după cum doresc, iar Franz și Albert se urcară în camerele lor, ca să-și lepede costumele de paiață.

Scoțîndu-și costumul, Albert strînse cu cea mai mare grijă buchetul de violete: era semnul de recunoaștere pentru a doua zi.

Cei doi prieteni se așezară la masă. În timp ce mîncau, Albert remarcă deosebirea însemnată dintre bucătarul lui jupîn Pastrini și cel al contelui de Monte-Cristo. Iar adevărul îl sili pe Franz să mărturisească, deși avea rezerve în privința contelui, că bucătarul acestuia îl întrecea cu mult pe al lui Pastrini.

Pe cînd luau desertul, servitorul îi întrebă la ce oră le trebuie trăsura. Albert și Franz se priviră, temîndu-se ca nu cumva să comită vreo necuviință. Servitorul îi înțelese.

— Excelența sa contele de Monte-Cristo a poruncit ca trăsura să rămînă toată ziua la ordinele înălțimilor voastre; înălțimile voastre o pot deci folosi fără grijă.

Tinerii hotărîră să profite pînă la capăt de bunăvoința contelui și porunciră să se înhame caii, în timp ce ei aveau să îmbrace costume de seară în locul celor de zi, mototolite în bătăliile la care luaseră parte.

Apoi plecară la teatrul Argentina și se instalară în loja contelui.

În timpul primului act intră și contesa G... în loja ei; ea își aruncă prima privire spre locul unde în ajun îl văzuse pe conte, astfel că îi zări pe Franz și pe Albert în loja aceluia despre care, cu douăzeci și patru de ore mai înainte, își exprimase în fața lui Franz o părere atît de ciudată.

Binoclul ei se îndreptă cu atîta stăruință asupra lui Franz, încît acesta își dădu seama că ar fi o cruzime din partea lui dacă n-ar satisface imediat curiozitatea contesei; de aceea, folosind dreptul pe care-l au spectatorii teatrelor italiene și care constă în

a face din sălile de spectacole saloane de recepție, cei doi prieteni își părăsiră loja și se duseră să-i prezinte contesei omagiile lor.

De-abia intrară în loja contesei, cînd ea îi făcu semn lui Franz să se așeze la locul de onoare.

Albert, la rîndul său, se așeză pe un scaun, mai înapoi.

— Ia spune, — întrebă contesa, abia lăsîndu-i timp lui Franz să se așeze, — mi se pare că te-ai grăbit cît ai putut, să faci cunoștința noului lord Ruthwen și că sînteți acum cei mai buni prieteni din lume?

— Nu sîntem atît de buni prieteni precum spuneți, dar nu pot să vă ascund, doamnă contesă, că am abuzat toată ziua de bunăvoința lui, răspunse Franz.

— Cum, toată ziua?

— Pe cinstea mea, chiar așa e: de dimineață am fost invitatul lui la masă, în tot timpul mascaradei ne-am plimbat pe Corso în trăsura lui și în sfîrșit, acum, seara am venit la teatru în loja lui.

— Va să zică îl cunoașteți?

— Și da, și nu.

— Cum vine asta?

— Ar fi o poveste prea lungă.

— Dar mi-o vei povesti?

— V-ar înspăimînta prea mult.

— Iată un motiv în plus ca s-o aud.

— Aveți răbdare cel puțin pînă cînd povestea va avea un deznodămînt.

— Fie, îmi plac poveștile duse pînă la capăt. Pînă atunci, ia spune-mi, cum ați făcut cunoștință? Cine v-a prezentat?

— Nimeni; dimpotrivă, el a venit la noi.

— Cînd asta?

— Ieri seara, după ce v-am părăsit.

— Prin cine?

— Doamne! Prin mijlocirea foarte prozaică a hotelierului nostru.

— Va să zică şi el locuieşte la Hotelul Londra, ca şi dumneavoastră ?

— Nu numai la acelaşi hotel, dar chiar şi pe acelaşi coridor.

— Cum îl cheamă ? Fără îndoială că i-aţi aflat numele.

— Se înţelege : contele de Monte-Cristo.

— Ce fel de nume e ăsta ? Nu prea e de neam.

— Nu, e numele unei insule pe care a cumpărat-o.

— Şi e conte ?

— Conte toscan.

— In sfîrşit, o să-l acceptăm şi pe acesta, pe lîngă atîţia alţii, răspunse contesa, care era urmaşa uneia dintre cele mai vechi familii din preajma Veneţiei. Altminteri ce fel de om e ?

— Intrebaţi-l pe vicontele de Morcerf.

— Auziţi, domnule ? M-a trimis la dumneavoastră, spuse contesa.

— Am fi pretenţioşi dacă nu l-am găsi încîntător, doamnă, răspunse Albert ; nici un prieten vechi de zece ani n-ar fi făcut pentru noi ce a făcut el, şi asta cu o graţie, cu o delicateţe şi o politeţe care arată că e într-adevăr un om de lume.

— Vai de mine ! rîse contesa. Pînă la urmă o să vedem că vampirul meu nu-i altcineva decît un proaspăt îmbogăţit care vrea să i se ierte milioanele şi a luat privirea lui Lara ca să nu fie confundat cu domnul de Rotschild. Dar pe ea aţi văzut-o ?

— De cine întrebaţi ? zîmbi Franz.

— De frumoasa grecoaică.

— Nu. Dar cred că am auzit-o cîntînd la guzlă. Ea însă a rămas cu totul invizibilă.

— Dragă Franz, cînd spui invizibilă, vrei numai să faci pe misteriosul, vorbi Albert. Cine îţi închipui tu că era dominoul albastru de la fereastra acoperită cu damasc alb ?

— Unde se afla fereastra aceasta acoperită cu damasc alb ?

— La palatul Rospoli.

— Deci contele avea trei ferestre la palatul Rospoli ?

— Da. Aţi trecut cumva prin via del Corso ?

— Fără îndoială.

— Ei bine, atunci trebuie să fi observat două ferestre acoperite cu damasc galben şi una cu damasc alb şi cu o cruce roşie. Aceste trei ferestre erau ale contelui.

— Aşa ! Atunci omul nostru e un nabab. Ştiţi cît preţuiesc asemenea ferestre pentru cele opt zile ale carnavalului, şi încă la palatul Rospoli, adică în cel mai bun loc de pe Corso ?

— Două sau trei sute de taleri romani.

— Vrei să spui două sau trei mii !

— Drace !

— Şi insula lui îi aduce un venit atît de mare ?

— Insula lui ? Nu-i dă nici măcar un bajocco.

— Atunci de ce a cumpărat-o ?

— Dintr-o toană.

— Aşadar e un original ?

— De fapt, — spuse Albert, — mi s-a părut că e destul de excentric. Dacă ar locui la Paris, dacă ar lua parte la spectacolele noastre, atunci ţi-aş spune, dragul meu, sau că e un glumeţ de prost gust care pozează, sau că e un biet personaj, căruia romanele i-au sucit capul. Zău, azi dimineaţă a avut două sau trei ieşiri vrednice de Didier sau d'Antony.

Pe cînd Albert vorbea astfel, cineva intră în lojă ca s-o salute pe contesă şi, după obicei, Franz îi ceda noului venit locul ; împrejurarea aceasta, în afară de schimbarea locurilor, mai avu ca urmare şi schimbarea subiectului discuţiei.

Peste un ceas, cei doi prieteni reintrau în hotel. Jupîn Pastrini le făcuse rost de costume pentru a doua zi şi le făgădui că vor fi mulţumiţi de inteligenta lui activitate.

Într-adevăr, a doua zi dimineaţa, pe la orele nouă, Pastrini intră în camera lui Franz cu un croitor încărcat cu vreo opt sau zece costume de ţărani romani.

Cei doi prieteni aleseră două costume asemănătoare și oarecum pe măsura lor, apoi îi spuseră gazdei să li se coasă vreo douăzeci de metri de panglică la pălăria fiecăruia dintre ei și două eșarfe frumoase din mătase, cu dungi transversale și în culori vii, dintre acelea cu care oamenii din popor își încing mijlocul în zilele de sărbătore.

Albert era nerăbdător să vadă cum îi vine noul costum; purta o haină și un pantalon de catifea albastră, ciorapi cu colțuri brodate, pantofi cu catarămi și o vestă de mătase. De altfel ar fi fost cu neputință să nu-i vină de minune costumul atît de pitoresc; iar cînd brîul îi strînse talia subțire, cînd pălăria lăsată ușor pe o parte lăsă să-i cadă pe umeri valurile de panglici, Franz fu silit să mărturisească că adeseori costumul joacă un rol important în superioritatea fizică pe care o atribuim unor popoare. Turcii, atît de pitorești altădată în halatele lor vopsite în culori țipătoare, nu sînt oare dezgustători acum, în redingote albastre, încheiate pînă în gît și cu fesuri grecești, care-i fac să pară niște sticle de vin cu dop roșu?

Franz îl complimentă pe Albert care, stînd în picioare dinaintea oglinzii, își zîmbea cu un aer de mulțumire vădită.

Tocmai în clipa aceea intră contele de Monte-Cristo.

— Domnilor, — spuse el, — oricît de plăcut ar fi un tovarăș de petrecere, libertatea este și mai plăcută; de aceea am venit să vă anunț că vă las astăzi și în zilele următoare, cu totul la dispoziție, trăsura pe care ați folosit-o ieri. Cred că v-a spus Pastrini că mai am trei sau patru trăsuri în grajd, așa că nu mă stingheriți de loc. Folosiți-le după plac, fie pentru petreceri, fie pentru treburi. Iar dacă vom vrea să ne spunem ceva, atunci ne putem întîlni la palatul Rospoli.

Cei doi tineri ar fi vrut poate să se împotrivească, dar nu găsiră nici un motiv temeinic ca să refuze. Și apoi, oferta era de altfel plăcută. În cele din urmă, deci, o primiră.

Contele de Monte-Cristo mai rămase aproape un sfert de oră cu ei, discutînd cu nespusă uşurinţă despre tot felul de lucruri. După cum îşi dădură seama tinerii, contele era la curent cu literatura tuturor ţărilor. O privire fugară asupra pereţilor din salonul lui îi dovedise lui Franz şi lui Albert că era amator de pictură. Cîteva cuvinte întîmplătoare, scăpate de el în treacăt, dovediseră că nici ştiinţele nu-i erau străine; părea că se ocupase mai ales de chimie.

Cei doi prieteni nu aveau pretenţia să-l poată invita pe conte la o masă asemănătoare cu aceea la care îi invitase el; ar fi însemnat o glumă lipsită de gust ca, în schimbul mesei sale excelente, să-i ofere masa foarte mediocră servită de jupîn Pastrini. Şi-i spuseră lucrul acesta deschis, iar el primi scuzele, ca unul ce ştia să aprecieze delicateţea.

Albert era încîntat de purtarea contelui şi numai ştiinţa lui îl împiedica să-l socotească drept un adevărat gentilom. Îl bucura, mai ales, libertatea de a folosi pe deplin trăsura; asupra graţioaselor ţărăncuţe tînărul îşi avea părerile lui; şi cum ele apăruseră în ajun într-o caleaşcă deosebit de elegantă, nu-i părea rău că va putea şi el să fie, şi de-acum înainte, pe picior de egalitate cu ele în această privinţă.

La ora unu şi jumătate, tinerii coborîră. Vizitiul şi lacheul se gîndiseră să-şi pună livrelele peste blănile de fiare, şi asta îi făcea şi mai caraghioşi decît în ajun; de aceea, Franz şi Albert îi lăudară din toată inima.

Albert, sentimental, îşi prinsese la butonieră buchetelul de violete veştede.

La primul sunet al clopotului porniră în grabă spre via del Corso, prin via Vittoria.

La cel de al doilea tur, un buchet de violete proaspete, zvîrlit dintr-o caleaşcă plină de paiaţe, căzînd în trăsura contelui, îi arătă lui Albert că, asemenea lui şi prietenului său, ţărăncuţele din ajun îşi schimbaseră costumele şi că, fie din întîmplare, fie din pricina unui sentiment asemănător aceluia ce-i îndemnase pe ei,

în timp ce tinerii luaseră, din galanterie, costume potrivite cu ale ţărăncuţelor, ele îmbrăcaseră costume asemănătoase cu cele purtate de ei în ajun.

Albert îşi prinse buchetul proaspăt în locul celuilalt, dar păstră în mînă buchetul veştejit; şi cînd întîlni din nou caleaşca, îl duse cu dragoste la buze. Gestul lui păru că o bucură mult nu numai pe aceea care îi aruncase buchetul, dar şi pe zvăpăiatele ei însoţitoare.

Ziua trecu la fel de animată ca şi cea din ajun: ba poate chiar că un observator priceput ar fi recunoscut o sporire a zgomotului şi a veseliei. La un moment dat, tinerii îl zăriră pe conte la fereastră, dar cînd trăsura trecu din nou prin dreptul palatului Rospoli, Monte-Cristo dispăruse.

Se înţelege de la sine că schimbul de cochetării între Albert şi paiaţa cu buchetele de violete ţinu întreaga zi.

Seara, cînd se reîntoarse, Franz găsi o scrisoare din partea ambasadei. I se anunţa că va avea cinstea de a fi primit a doua zi de Sfinţia Sa. În fiecare dintre călătoriile făcute la Roma, tînărul ceruse şi obţinute favoarea aceasta. Atît din credinţă, cît şi din recunoştinţă, el nu voise să poposească în capitala lumii creştine fără a-şi depune respectuosul omagiu la picioarele unuia dintre urmaşii Sfîntului Petru, care a dat exemplul rar al tuturor virtuţilor.

În ziua aceea nu putea fi deci nici vorbă ca Franz să meargă la carnaval, căci, în ciuda bunătăţii care-i înconjură măreţia, te pregăteşti totdeauna cu un respect plin de profundă emoţie cînd e vorba să te pleci dinaintea nobilului şi sfîntului bătrîn care poartă numele de Grigore al XVI-lea.

Ieşind din Vatican, Franz se întoarse deci de-a dreptul la hotel, ferindu-se chiar să şi calce prin via del Corso. Ducea cu sine o comoară de gînduri pioase, şi atingerea cu nebuniile vesele ale carnavalului i s-ar fi părut că înseamnă o profanare.

La ora cinci şi zece, Albert se reîntoarse. Era în culmea bucuriei; paiaţa îşi îmbrăcase din nou costu-

mul de țărăncuță și, ieșind în calea trăsurii lui Albert, își scosese masca.

Țărăncuța era de-o rară frumusețe.

Franz îl complimentă pe Albert din toată inima; iar acesta primi complimentele ca unul căruia i se cuveneau pe drept. După cîte spunea, după unele semne de o eleganță inimitabilă, își dăduse seama că frumoasa necunoscută făcea parte neapărat din cea mai înaltă aristocrație.

Era hotărît să-i scrie a doua zi.

Franz, ascultîndu-i destăinuirea, băgă de seamă că prietenul său parcă ar fi vrut să-i ceară ceva și nu îndrăznea totuși să spună ce. El stărui, arătîndu-i dinainte că era gata să facă, pentru fericirea lui, toate jertfele cu putință. Albert se lăsă rugat numai atîta cît cerea politețea prietenească. Apoi îi mărturisi în sfîrșit că i-ar face un mare serviciu dacă în ziua următoare i-ar lăsa trăsura numai lui.

Albert credea că țărăncuța avusese nemărginita bunătate de a-și ridica masca, numai fiindcă îl văzuse singur.

Se înțelege că Franz nu era atît de egoist, încît să-l oprească pe Albert la mijlocul unei aventuri ce făgăduia să-i fie totodată și plăcută pentru curiozitate, și măgulitoare pentru amorul propriu. El cunoștea destul de bine desăvîrșita indiscreție a vrednicului său prieten, ca să fie sigur că va afla cele mai mici amănunte ale norocului peste care dăduse; și cum de doi sau de trei ani, de cînd străbătea Italia în toate direcțiile, n-avusese niciodată norocul să încerce măcar el însuși o astfel de aventură, lui Franz nu i-ar fi displăcut să afle cum se petrec lucrurile în asemenea cazuri.

El îi făgădui deci lui Albert că se va mulțumi a doua zi doar să privească spectacolul, stînd la ferestrele palatului Rospoli.

Și într-adevăr, a doua zi îl văzu trecînd și iar trecînd pe Albert, ținînd în brațe un buchet cît toate zilele, în care pesemne că își strecurase scrisoarea de

dragoste. Şi îndoiala i se schimbă în certitudine cînd revăzu acelaşi buchet, uşor de recunoscut după un şir de camelii albe, în mîinile unei paiaţe încîntătoare, învesmîntată în mătase trandafirie.

Iar seara n-a fost bucurie, ci delir. Albert era convins că frumoasa necunoscută îi va răspunde pe aceeaşi cale. Franz i-o luă înainte spunîndu-i că zgomotul prea mare îl obosea şi că se hotărîse să-şi folosească ziua următoare revăzîndu-şi albumul şi scriind însemnări.

De altfel, Albert nu se înşelase în prezicerea lui: a doua seară, Franz îl văzu intrînd dintr-un salt în cameră, fluturînd într-una un petic de hîrtie pe care-l ţinea de un colţ.

— Ei, ce spui, m-am înşelat? întrebă el.

— Ţi-a răspuns? strigă Franz.

— Citeşte!

Cuvîntul acesta fu rostit cu o intonaţie imposibil de descris. Franz lui biletul şi citi:

„Marţi seara, la orele şapte, coboriţi-vă din trăsură în faţa străzii dei Pontefici şi urmaţi-o pe ţăranca romană care vă va smulge din mînă moccoletto. Cînd veţi ajunge pe prima treaptă a bisericii San Giaccomo, aveţi grijă, pentru ca ea să vă poată recunoaşte, să vă legaţi o panglică trandafirie pe umărul costumului dumneavoastră de paiaţă.

Pînă atunci nu mă veţi mai revedea.

Statornicie şi discreţie."

— Ce spui? întrebă Albert, cînd Franz termină de citit scrisoarea. Ce părere ai, dragă prietene?

— Cred că lucrurile încep să ia o întorsătură foarte plăcută, răspunse Franz.

— Aşa cred şi eu, spuse Albert: Şi tare mă tem că te vei duce singur la balul ducelui de Bracciano.

Franz şi Albert primiseră chiar în dimineaţa aceea o invitaţie din partea celebrului bancher din Roma.

— Ia seama, dragă Albert, — spuse Franz, — toată

aristocrația va fi la duce ; dacă frumoasa necunoscută face într-adevăr parte din aristocrație, n-o să poată lipsi nici ea.

— Dacă o să vină sau dacă n-o să vină, eu am să-mi păstrez mai departe părerea despre ea, răspunse Albert. I-ai citit scrisoarea ?

— Da.

— Știi ce educație mediocră primesc în Italia femeile din mezo-citto ?

Așa e numită în Italia burghezia.

— Da, răspunse Franz.

— Atunci mai citește încă o dată biletul, uită-te atent la scris și găsește-mi măcar o singură greșeală de limbă sau de ortografie.

Scrisul era într-adevăr încîntător, iar ortografia nu avea nici un cusur.

— Te favorizează soarta, spuse Franz, înapoindu-i pentru a doua oară scrisoarea.

— Rîzi cît vrei, glumește cît poftești, dar să știi că sînt îndrăgostit, spuse Albert.

— Doamne ! Mă înspăimînt ! făcu Franz. Și parcă văd nu numai că o să mă duc singur la balul ducelui de Bracciano, dar că am să mă și reîntorc singur la Florența.

— Fapt e că dacă necunoscuta mea e la fel de binevoitoare pe cît e de frumoasă, îți declar că mă staturnicesc la Roma pentru cel puțin șase săptămîni. Roma îmi place la nebunie. De altfel am simțit totdeauna o înclinare pentru arheologie.

— Atunci, încă o întîlnire sau două ca asta și parcă te văd ales la Academia de istorie și literatură.

Nici vorbă că Albert și-ar fi disputat cu toată seriozitatea drepturile la un fotoliu academic, dacă nu li s-ar fi anunțat că masa e gata. Și cum pentru el dragostea nu era de loc în contradicție cu pofta de mîncare, Albert se grăbi, ca și prietenul său de altfel, să se așeze la masă, cu gînd să reia după masă discuția.

După masă li se anunță vizita contelui de Monte-

Cristo. De două zile tinerii nici nu-l mai zăriseră măcar. Jupîn Pastrini le spusese că îl chemase o afacere la Civita-Vecchia. Contele plecase în ajun şi se reîntorsese abia de o oră.

Contele fu încîntător. Fie că se stăpînea, fie că de data aceasta nu se treziseră în el fibrele amărăciunii pe care cu alte prilejuri le făcuse de două sau de trei ori să răsune în cuvintele sale amare, Monte-Cristo se purtă aproape ca un om obişnuit. Pentru Franz, contele era o adevărată enigmă. Monte-Cristo nu se putea îndoi că tînărul călător îl recunoscuse, şi totuşi nici un cuvînt de la noua lor întîlnire încoace nu părea să-i arate că îşi reamintea să-l mai fi văzut undeva. La rîndul său, Franz, oricît ar fi vrut să facă vreo aluzie la prima lor întîlnire, simţea că îl reţine grija de a nu fi neplăcut omului care îl copleşise cu atenţii şi pe el, şi pe prietenul său ; de aceea continuă să păstreze şi el aceeaşi rezervă.

Contele aflase că tinerii avuseseră de gînd să ia o lojă la teatrul Argentina şi că nu mai găsiseră niciuna liberă.

El le aducea cheia lojei sale ; cel puţin pentru asta părea că venise să-i vadă.

Franz şi Albert se împotriviră un timp, arătînd că nu vor să-l lase pe el fără lojă ; dar contele le răspunse că în seara aceea el se ducea la teatrul Palli şi că, dacă n-ar folosi-o ei, loja de la teatrul Argentina ar rămîne goală.

Argumentul îi hotărî pe cei doi prieteni să primească.

Franz se obişnuise, încet-încet, cu paloarea contelui, care îl izbise atît de tare cînd îl văzuse prima dată. Nu putea să nu îi recunoască frumuseţea capului sever, căruia paloarea îi era principalul defect sau poate principala calitate. Adevărat erou al lui Byron, Franz nu putea nu numai să-l vadă, dar nici să se gîndească măcar la el, fără să-şi închipuie obrazul acela întunecat pe umerii lui Manfred sau sub toca lui Lara. Pe frunte, Monte-Cristo avea săpată cuta care

arată prezența neîncetată a unui gînd amar ; și avea ochii arzători care citesc pînă în fundul sufletelor, buzele subțiri și batjocoritoare, care dau cuvintelor rostite un ce deosebit, de neuitat pentru cine le ascultă.

Contele nu mai era tînăr. Avea cel puțin patruzeci de ani și totuși se vedea cît de colo că era făcut să-i întrecă pe tinerii cu care s-ar fi găsit de față. De fapt, printr-o ultimă asemănare cu eroii fantastici ai poetului englez, contele părea că are darul fascinației.

Albert nu mai înceta să vorbească despre norocul pe care el și Franz îl avuseseră întîlnind un asemenea om. Franz era mai puțin entuziast, dar suferea și el influența exercitată de orice om superior asupra celor din preajmă.

Se gîndea la planul contelui de a veni la Paris, auzit de vreo două sau trei ori, și nu se îndoia că, datorită caracterului său excentric, înfățișării neobișnuite și averii sale uriașe, Monte-Cristo avea să facă senzație.

Și totuși, Franz n-ar fi dorit să se afle în Paris la sosirea contelui.

Seara trecu asemenea tuturor serilor petrecute în mod obișnuit la teatrele din Italia, nu ascultînd cîntăreții, ci făcînd vizite și stînd de vorbă. Contesa G... voia să aducă din nou vorba despre conte, dar Franz îi anunță că avea să-i spună ceva cu mult mai nou. Și, cu toate demonstrațiile de falsă modestie ale lui Albert, el îi povesti contesei marele eveniment care, de trei zile, forma principala preocupare a celor doi prieteni.

Cum asemenea intrigi nu sînt rare în Italia, cel puțin dacă ne luăm după spusele călătorilor, contesa îi crezu pe deplin și îl felicită pe Albert pentru începuturile unei aventuri ce făgăduia să se sfîrșească atît de plăcut.

Se despărțiră făgăduindu-și să se întîlnească din nou la balul ducelui de Bracciano, la care fusese invitată întreaga Romă.

Doamna cu buchetul își ținu făgăduiala : ea nu-i

dădu lui Albert nici a doua şi nici a treia zi nici un semn de viaţă.

In sfîrşit sosi ziua de marţi, ultima şi cea mai zgomotoasă dintre zilele carnavalului. In marţea aceea, teatrele se deschid la zece dimineaţa, căci după orele opt seara începe postul. In marţea aceea, toţi cei care din lipsă de timp, de bani sau de avînt n-au luat încă parte la serbările de mai înainte, se amestecă în petrecere, se lasă tîrîţi de orgie şi-şi aduc obolul lor de zgomot şi de mişcare la zgomotul şi mişcarea tuturor.

De la ora două şi pînă la cinci, Franz şi Albert urmară coloana, schimbînd pumni de confetti cu trăsurile din coloana opusă şi cu cei ce mergeau pe jos, printre picioarele cailor, printre roţile trăsurilor, fără ca în mijlocul acestei învălmăşeli groaznice să se producă o singură ceartă, un singur accident, o singură încăierare. In privinţa asta, italienii sînt un popor cum nu se poate mai bun. Serbările sînt pentru ei adevărate sărbători. Autorul acestei povestiri a locuit în Italia cinci sau şase ani şi nu-şi aminteşte să fi văzut vreodată vreo serbare tulburată măcar de una din întîmplările care însoţesc serbările noastre.

In costumul său de paiaţă, Albert triumfa. Avea pe umăr un nod din panglică trandafirie, ale cărei capete îi ajungeau pînă la călcîie. Ca să nu se facă nici o confuzie între el şi Franz, acesta îşi păstrase costumul de ţăran roman.

Cu cît se apropia seara, cu atît freamătul mulţimii devenea mai puternic; nu exista pe toate străzile, în toate trăsurile, la toate ferestrele nici o gură care să tacă, nici o mînă care să lenevească; era o adevărată furtună omenească formată dintr-un tunet de strigăte şi dintr-o grindină de bomboane, de buchete, de ouă, de portocale şi de flori.

La orele trei, zgomotul petardelor trase din Piaţa del Popolo şi de la palatul Veneţiei străbătu cu mare greu larma groaznică a mulţimii, vestind începerea curselor.

Cursele, ca și *moccoli*, formează unul dintre episoadele caracteristice ale ultimelor zile din carnaval. La zgomotul petardelor, trăsurile rupseră de îndată rîndurile, retrăgîndu-se fiecare pe strada cea mai apropiată de locul unde se aflau.

Toate schimbările acestea se fac, de altminteri, cu o dibăcie nemaipomenită și cu o iuțeală amețitoare, fără ca poliția să aibă cît de cît grijă de a-i indica fiecăruia un loc sau de a-i arăta drumul pe unde trebuie să meargă.

Pietonii se lipiră de zidurile palatelor, apoi se auzi un tropot puternic de copite și zăngănit de săbii.

Un detașament de carabinieri, așezați cîte cincisprezece în rînd, străbătu în galop și în toată lărgimea ei via del Corso, curățind-o ca să facă loc alergătorilor.

Cînd detașamentul ajunse în dreptul palatului Veneției, explozia unei alte serii de petarde vesti că strada era liberă.

Și aproape îndată, într-o hărmălaie nesfîrșită, uluitoare, izbucnită din toate piepturile, se zăriră trecînd ca niște năluci șapte sau opt cai aținați de strigătele a trei sute de mii de persoane și de plăcile de fier care le săreau pe spinare, apoi tunul de la castelul Saint Ange trase trei lovituri : asta însemna că numărul trei cîștigase.

De îndată, fără să mai aștepte alt semnal, trăsurile se puseră din nou în mișcare, năpustindu-se spre Corso, revărsîndu-se pe toate străzile, ca niște șuvoaie stăvilite pentru o clipă și care s-ar arunca toate împreună în albia unui fluviu. Iar valul uriaș își reluă, mai repede ca totdeauna, iureșul între cele două maluri de granit.

Dar în mulțimea aceasta se amestecase un zgomot și o mișcare nouă : se iviseră vînzătorii de *moccoli*.

Moccoli sau *moccoletti* sînt niște lumînări de felurite mărimi, de la lumînările de Paști pînă la lumînările făcute ghem. Ele trezesc în actorii marei scene ce termină carnavalul roman două preocupări opuse și anume :

1. Să-şi păstreze fiecare aprins un moccoletto ;
2. Să stingă moccolettele altora.

Cu moccoletto e la fel cum e şi cu viaţa : omul n-a găsit încă decît un mijloc de a o transmite ; şi mijlocul acesta îl are de la Dumnezeu. Dar a descoperit în schimb o mie de mijloace ca să-o răpească ; e drept, însă, că pentru treaba asta importantă i-a mai dat şi diavolul o mînă de ajutor.

Moccoletto se aprinde apropiindu-l de o lumînare oarecare.

Dar cine va putea să descrie mijloacele născocite ca să stingă un moccoletto, foalele gigantice, stingătorul monstru, evantaiele supraomeneşti ?

Fiecare se grăbi, deci, să-şi cumpere moccoletti, iar Franz şi Albert făcură şi ei la fel.

Noaptea se apropia grăbită ; şi încă de acum la strigătul de *moccoli !,* repetat de vocile răsunătoare ale miilor de vînzători, două sau trei stele începuseră să lucească deasupra mulţimii, ca un semnal.

Peste zece minute, cincizeci de mii de lumînări licăriră coborînd dinspre palatul Veneţiei spre Piaţa del Popolo şi urcînd dinspre Piaţa del Popolo spre palatul Veneţiei.

S-ar fi zis că e o serbare a spiriduşilor.

Cine n-a văzut o asemenea privelişte, cu greu şi-o poate închipui.

Închipuiţi-vă toate stelele desprinzîndu-se de pe cer şi venind să se amestece pe pămînt, într-o horă nebunească.

Şi totul e însoţit de strigăte cum niciodată urechea omenească n-a mai putut să audă, pe tot întinsul pămîntului.

In clipa aceea, mai ales, nu mai există deosebiri sociale. Facchino stă lîngă prinţ, prinţul lîngă transteverin, transteverinul lîngă burghez, fiecare suflînd, stingînd şi aprinzînd din nou. Dacă bătrînul Eol s-ar ivi atunci, ar fi proclamat rege al moccolilor, iar Aquilon ar fi numit principe moştenitor al coroanei.

Goana nebună şi învăpăiată dură aproape două ore;

via del Corso era luminată ca ziua în amiaza mare şi se vedeau bine chipurile spectatorilor pînă la etajul al treilea sau al patrulea.

Din cinci în cinci minute, Albert îşi scotea ceasornicul ; în sfîrşit se făcu ora şapte.

Cei doi prieteni se găseau tocmai în dreptul străzii dei Pontefici. Albert sări jos din trăsură, cu moccoletto în mînă.

Două sau trei măşti voiră să se apropie de el ca să i-o stingă, sau să i-o smulgă, dar, boxer iscusit, Albert îi zvîrli cît colo, doborîndu-i unul după altul, şi îşi continuă goana spre biserica San Giaccomo.

Treptele bisericii erau pline de curioşi şi de măşti care luptau să-şi smulgă luminiţele din mînă. Franz se uită după Albert şi-l văzu păşind pe prima treaptă; apoi, aproape imediat, o mască purtînd costumul binecunoscut al ţărăncuţei cu buchetul, îi întinse mîna şi, fără ca de data aceasta Albert să i se împotrivească cît de cît, îi smulse moccoletto.

Franz se găsea prea departe ca să poată auzi cuvintele pe care ei le schimbară ; dar fără îndoială că erau cuvinte prieteneşti, fiindcă îl văzu pe Albert îndepărtîndu-se la braţ cu ţărăncuţa.

Se mai uită cîtva timp după el, cum se îndepărta în mijlocul mulţimii, dar în via Macello îl scăpă din ochi.

Deodată răsună clopotul care dă semnalul de închidere a carnavalului şi, în aceeaşi clipă, toţi moccolii se stinseră ca prin farmec. S-ar fi spus că o singură şi uriaşă răbufnire de vînt nimicise totul.

Franz se pomeni în bezna cea mai adîncă.

Toate strigătele încetară deodată, ca şi cum suflul puternic care luase luminile lua în acelaşi timp şi zgomotul.

Nu se mai auzea decît huruitul trăsurilor care duceau măştile acasă ; nu se mai vedeau decît rarele lumini care străluceau dinapoia ferestrelor.

Carnavalul se sfîrşise.

Capitolul XXXVII

CATACOMBELE SFINTULUI SEBASTIAN

Pesemne că Franz nu mai simţise în viaţa lui o impresie atît de limpede, o trecere atît de bruscă de la veselie la tristeţe, ca în clipa aceea; s-ar fi zis că Roma, sub suflul magic al vreunui demon al nopţii, se prefăcuse într-un mormînt uriaş. Printr-o întîmplare care sporea şi mai mult întunericul, luna, în descreştere, n-avea să răsară decît abia pe la orele unsprezece seara; străzile erau deci cufundate în bezna cea mai adîncă. De altminteri, n-avea mult de mers; peste zece minute trăsura lui, sau mai bine-zis trăsura contelui, se opri dinaintea hotelului Londra.

Masa era gata, şi cum Albert îl anunţase că nu prea credea să se reîntoarcă devreme, Franz se aşeză la masă fără el.

Jupîn Pastrini, obişnuit să-i vadă mîncînd împreună, îl întrebă de ce-i lipseşte prietenul; dar Franz se mulţumi să răspundă că Albert primise în ajun o invitaţie şi că se dusese acolo. Stingerea neaşteptată a moccolettilor, bezna care înlocuise lumina, tăcerea care urmase după zgomot lăsaseră în sufletul lui Franz o oarecare tristeţe, amestecată cu nelinişte. Cină, deci, foarte tăcut, în ciuda străduinţei ceremonioase a hotelierului care intră de două-trei ori să l întrebe dacă mai are nevoie de ceva.

Franz era hotărît să-l aştepte pe Albert cît mai tîrziu cu putinţă. Ceru, deci, trăsura abia pentru ora unsprezece, rugîndu-l pe jupîn Pastrini să-l anunţe de îndată ce Albert se va întoarce la hotel, chiar dacă ar veni numai în treacăt. La unsprezece, Albert nu se reîntorsese încă. Franz se îmbrăcă şi plecă, anunţîndu-şi hotelierul că avea să-şi petreacă noaptea la ducele de Bracciano.

Casa ducelui de Bracciano e una dintre cele mai frumoase din Roma. Soția ducelui, o ultimă urmașă a familiei Colona, știe să primească cum nu se poate mai bine. De aceea balurile date la ea sînt vestite în toată Europa. Franz și Albert sosiseră la Roma cu scrisori de recomandație către duce; și cum îl văzu pe Franz, ducele îl întrebă unde-i este tovarășul de călătorie. Tînărul răspunse că-l părăsise în clipa cînd începuseră să se stingă moccoli și că-l pierduse din ochi pe via Macello.

— Și nu s-a mai reîntors? întrebă ducele.

— L-am așteptat pînă acum, răspunse Franz.

— Știi unde s-a dus?

— Nu, nu știu precis; cred totuși că avea un fel de întîlnire.

— Drace! — făcu ducele, — e o zi nepotrivită, adică, mai bine-zis, o noapte cu totul nepotrivită ca să întîrzii, nu-i așa, doamnă contesă?

Cuvintele din urmă ducele i le adresă contesei G... care tocmai sosise și se plimba la brațul domnului Torlonia, fratele ducelui.

— Ba, dimpotrivă, găsesc că e o noapte încîntătoare, răspunse contesa; iar cei de aici n-au să se plîngă decît de un singur lucru, și anume că noaptea va trece prea repede.

— Nu vorbesc despre cei de față, — zîmbi ducele, — ei nu sînt amenințați decît de două primejdii: bărbații să se îndrăgostească de dvs., iar femeile să se îmbolnăvească de gelozie văzîndu-vă atît de frumoasă. Vorbesc despre cei ce hoinăresc pe străzile Romei.

— Doamne, dar cine mai hoinărește oare la ora asta pe străzile Romei, dacă nu cei ce merg la bal? întrebă contesa.

— Prietenul nostru Albert de Morcerf, doamnă contesă, pe care l-am lăsat urmărindu-și necunoscuta pe la orele șapte seara, și pe care de atunci nu l-am mai revăzut, spuse Franz.

— Cum! Și nu știi unde este?

— N-am nici cea mai mică idee.

— Are vreo armă la el?

— E în costum de paiaţă.

— N-ar fi trebuit să-l laşi, îi spuse ducele. Doar cunoşti Roma mai bine decît el.

— Cu neputinţă! Mai curînd aş fi putut încerca să opresc alergătorul cu numărul trei, cîştigătorul premiului de la cursele de astăzi, decît pe Albert; şi, de altfel, ce credeţi că i se poate întîmpla?

— Cine ştie! Noaptea e foarte întunecoasă şi Tibrul e chiar lîngă via Macello.

Franz simţi un fior văzînd că părerile ducelui şi ale contesei sînt atît de potrivite cu temerile lui personale.

— Am lăsat vorbă la hotel că voi avea cinstea să-mi petrec noaptea la dumneavoastră, domnule duce, şi au să-mi dea de veste de îndată ce Albert se va reîntoarce.

— Iată, — spuse ducele, — mi se pare că tocmai te caută unul dintre servitorii mei.

Ducele nu se înşela; zărindu-l pe Franz, servitorul se apropie de el.

— Excelenţă, — îi spuse el, — patronul hotelului Londra vă anunţă că vă aşteaptă la el un om cu o scrisoare din partea vicontelui de Morcerf.

— Cu o scrisoare din partea vicontelui! se miră Franz.

— Da.

— Şi cine e omul acela?

— Nu ştiu.

— De ce n-a venit să-mi aducă scrisoarea aici?

— Trimisul nu mi-a explicat nimic.

— Şi unde e el acum?

— A plecat de îndată ce m-a văzut intrînd în sala balului ca să vă anunţ.

— Du-te repede, îl îndemnă contesa pe Franz; bietul tînăr! Să nu i se fi întîmplat vreo nenorocire!

— Dau fuga, răspunse Franz.

— Ai să te reîntorci ca să ne aduci veşti? întrebă contesa.

— Da, dacă nu s-a întîmplat nimic grav ; dacă s-a întîmplat ceva, nu știu ce am să mă fac.

— În orice caz, fii prevăzător, îl sfătui contesa.

— N-aveți nici o grijă.

Franz își luă pălăria și plecă în grabă. Dăduse drumul trăsurii, spunînd vizitiului să vină să-l ia la ora două ; dar, din fericire, palatul Bracciano, care dă cu o latură în via del Corso și cu alta în Piața Sfinților Apostoli, se află la numai zece minute de hotelul Londra. Apropiindu-se de hotel, Franz văzu un om stînd în picioare în mijlocul străzii ; și nu se îndoi nici o clipă că omul acela trebuia să fie mesagerul lui Albert. Omul era învăluit într-o mantie largă. Se duse la el ; dar, spre marea uimire a lui Franz, omul îi vorbi cel dintîi.

— Ce doriți de la mine, excelență ? îl întrebă el, dîndu-se cu un pas înapoi ca și cînd ar fi vrut să se pună în gardă.

— Nu mi-ai adus dumneata o scrisoare din partea vicontelui de Morcerf ?

— Excelența voastră locuiește la hotelul lui Pastrini ?

— Da.

— Excelența voastră e tovarășul de călătorie al vicontelui ?

— Da.

— Cum se numește excelența voastră ?

— Baronul Franz d'Epinay.

— Atunci scrisoarea e într-adevăr adresată excelenței voastre.

— E de dat vreun răspuns ? întrebă Franz, luîndu-i scrisoarea din mîini.

— Da, cel puțin așa nădăjduiește prietenul dumneavoastră.

— Atunci, hai pînă la mine, să ți-l dau.

— Îmi place mai mult să aștept aici, rîse mesagerul.

— De ce ?

— Excelența voastră o să înțeleagă atunci cînd va citi scrisoarea.

— Te voi regăsi aici, nu-i așa ?

— Fără îndoială.

Franz intră în hotel. Pe scară îi ieși înainte jupîn Pastrini.

— Ați văzut ?

— Ce să văd ?

— L-ați văzut pe omul care voia să vă vorbească din partea prietenului dumneavoastră ? întrebă Pastrini.

— Da, l-am văzut, răspunse Franz. Și mi-a dat scrisoarea asta. Spune, te rog, să se aprindă lumina la mine.

Hotelierul porunci unui servitor să meargă cu o lumînare înaintea lui Franz. Tînărul observase că jupîn Pastrini e îngrijorat, și îngrijorarea aceasta îi mărise dorința de a citi cît mai repede scrisoarea de la Albert; de îndată ce lumînarea fu aprinsă, se apropie de ea și desfăcu hîrtia. Scrisoarea era scrisă de mîna lui Albert și purta semnătura lui. Franz o citi de două ori, atît de greu îi veni să înțeleagă ce cuprindea.

Iat-o reprodusă cuvînt cu cuvînt :

„Dragă prietene, de îndată ce vei primi răvașul acesta, fii atît de bun și ia din portofelul meu, pe care-l vei găsi în sertarul pătrat al biroului, scrisoarea mea de credit ; dacă nu este de ajuns, adaug-o și pe a ta. Dă fuga la Torlonia, ia de la el chiar acum patru mii de piaștri și dă-i aducătorului răvașului. Trebuie ca suma aceasta să-mi fie trimisă fără nici un fel de întîrziere.

Nu-ți spun mai multe, bizuindu-mă pe tine, așa cum și tu te-ai putea bizui pe mine.

P. S. *I believe now to italien banditti* [1].

Prietenul tău,
ALBERT DE MORCERF."

[1] Acum cred că există bandiți italieni (în limba engleză). n.r.)

Dedesubtul acestor rînduri o mînă străină adăugase următoarele cuvinte italienești :

„Se alle sei della mattina le quattro mile piastre non sono nelle mie mani, alle sette il conte Alberto avia cesatto di vivere.[1]

LUIGI VAMPA."

Această a doua semnătură îi lămuri totul lui Franz, care înțelese de ce nu voise mesagerul să urce pînă la el ; strada i se păruse mai sigură decît camera lui Franz. Albert căzuse în mîinile faimosului șef de bandiți, în a cărui existență nu voise atîta vreme să creadă.

Nu mai era timp de pierdut. Franz dădu fuga la birou, îl deschise, găsi portofelul în sertarul indicat, și în portofel găsi scrisoarea de credit : ea era făcută pentru o sumă totală de șase mii de piaștri, dar din acești șase mii de piaștri, Albert și cheltuise trei mii. Cît despre Franz, el nu avea nici un fel de scrisoare de credit ; fiindcă locuia la Florența și venise la Roma doar ca să petreacă șapte sau opt zile, își luase vreo sută de ludovici din care-i mai rămăseseră cei mult vreo cincizeci.

Mai lipseau, deci, șapte sau opt sute de piaștri, pentru ca ei doi, Franz și Albert, să poată strînge suma cerută. E adevărat că Franz putea să se bizuie, într-o astfel de împrejurare, pe bunăvoința domnilor Torlonia.

Se pregăti deci să se reîntoarcă la palatul Bracciano, fără să mai zăbovească, cînd pe neașteptate îi trecu prin minte o idee strașnică.

Se gîndi la contele de Monte-Cristo. Franz porunci să fie chemat jupîn Pastrini și, cînd îl văzu ivindu-se în pragul ușii, îl întrebă repede :

---

[1] Dacă la ora șase dimineața cei patru mii de piaștri nu sînt în mîinile mele, la ora șapte, contele Alberto nu va mai fi în viață (n. a.).

— Dragă domnule Pastrini, ce crezi, contele o fi acasă ?

— Da, excelenţă, tocmai s-a reîntors.

— A avut timp să se culce ?

— Nu prea cred.

— Atunci sună-i la uşă, te rog, şi cere-i din partea mea îngăduinţa de a mă primi.

Jupîn Pastrini se grăbi să îndeplinească poruncile primite ; peste cinci minute se reîntoarse.

— Contele vă aşteaptă, excelenţă, spuse el.

Franz străbătu coridorul şi un servitor îl introduse la conte. Monte-Cristo îl aştepta într-un mic cabinet, împrejmuit de divane, cabinet pe care Franz nu-l văzuse încă. Contele îi ieşi în întîmpinare.

— Ce vînt bun vă aduce la mine, la ora aceasta ? întrebă el. Veniţi cumva să cinăm împreună ? Ar fi drăguţ din partea dumneavoastră.

— Nu. Vin ca să vorbim de o chestiune mai gravă.

— Despre o chestiune ? spuse Monte-Cristo uitîndu-se la Franz cu privirea lui pătrunzătoare ? Despre ce chestiune ?

— Sîntem singuri ?

Contele merse pînă la uşă, apoi se întoarse.

— Cu totul singuri, spuse el.

Franz îi dădu scrisoarea lui Albert.

— Citiţi-o !

Contele citi scrisoarea.

— Ia te uită ! făcu el.

— Post-scriptum-ul l-aţi citit ?

— Da, îl văd :

„Se alle sei della mattina le quattro mile piastri non sono nelle mie mani, alle sette il conte Alberto avia cesatto di vivere.

LUIGI VAMPA."

— Care e părerea dumneavoastră ? întrebă Franz.

— Aveţi suma cerută ?

— Da, dar îmi lipsesc opt sute de piaştri.

Contele se îndreptă spre un birou, îl deschise şi trase un sertar plin de aur.

— Nădăjduiesc, — îi spuse el lui Franz, — că nu mă veţi jigni adresîndu-vă altcuiva decît mie.

— Dimpotrivă, puteţi vedea că am venit de-a dreptul la dumneavoastră, răspunse Franz.

— Pentru asta vă mulţumesc. Poftiţi banii.

Şi făcu semn lui Franz să ia cît îi trebuia din sertar.

— E neapărată nevoie să-i trimit suma lui Luigi Vampa? întrebă tînărul, privindu-l fix, la rîndul său, pe conte.

— Vezi bine! Gîndeşte-te singur, post-scriptum-ul e precis.

— Mi se pare că dacă v-aţi da osteneala să căutaţi, aţi putea găsi un mijloc care să simplifice mult negocierile, spuse Franz.

— Ce fel de mijloc? se miră contele.

— De pildă, dacă ne-am duce împreună să-l găsim pe Luigi Vampa, sînt sigur că nu s-ar împotrivi să-i redea libertatea lui Albert.

— Dar ce influenţă pot să am eu asupra banditului acestuia?

— Nu i-aţi adus unul dintre serviciile care nu se uită niciodată?

— Ce fel de serviciu?

— Nu i-aţi salvat viaţa lui Peppino?

— Ei, dar cine v-a spus asemenea lucruri?

— Ce-are a face! E de ajuns că ştiu.

Contele rămase o clipă tăcut şi încruntat.

— Şi dacă m-aş duce la Vampa, m-aţi însoţi?

— Dacă tovărăşia mea nu v-ar fi prea neplăcută.

— Ei bine, fie; vremea e frumoasă. O plimbare prin cîmpia Romei nu poate decît să ne priască.

— Trebuie să luăm arme cu noi?

— Pentru ce?

— Dar bani?

— N-au nici un rost. Unde-i omul care v-a adus scrisoarea?

— In stradă.

— Aşteaptă răspunsul ?

— Da.

— Ar trebui să cam ştim unde mergem. Am să-l chem.

— Degeaba, n-a vrut să urce.

— Poate n-a vrut la dumneata, dar la mine o să vrea !

Contele se duse la fereastra cabinetului care dădea în stradă şi fluieră într-un anumit fel. Omul cu mantia se desprinse de lîngă zid şi înaintă pînă în mijlocul străzii.

— *Salite !* strigă Monte Cristo, ca şi cum ar fi dat o poruncă.

Mesagerul se supuse îndată, fără să şovăie, ba chiar grăbindu-se. Şi, sărind cîte patru trepte odată, intră în hotel.

Peste cinci secunde era la uşa cabinetului.

— Tu eşti, Peppino ?

Dar Peppino în loc să răspundă, căzu în genunchi, apucă mîna contelui şi i-o sărută de mai multe ori.

— Ei ! spuse contele, — încă n-ai uitat că ţi-am salvat viaţa ! Ciudat, doar au trecut opt zile de atunci.

— Nu, excelenţă, n-am să uit niciodată, răspunse Peppino cu o adîncă recunoştinţă în glas.

— Niciodată, înseamnă cam multă vreme ! Oricît, e bine cel puţin că gîndeşti aşa. Ridică-te şi răspunde-mi.

Peppino se uită neliniştit la Franz.

— Poţi să vorbeşti în faţa excelenţei sale; e unul dintre prietenii mei.

— Îmi daţi voie să vă dau titlul acesta, adăugă el în franţuzeşte, întorcîndu-se spre Franz. E necesar, pentru a întări încrederea acestui om.

— Poţi vorbi în faţa mea, spuse şi Franz. Sînt un prieten al contelui.

— Atunci e-n regulă ! spuse Peppino, întorcîndu-se spre conte. Excelenţa voastră să-mi pună întrebări şi eu voi răspunde.

— Cum a căzut vicontele Albert în mîinile lui Luigi?

— Excelenţă, trăsura francezului s-a întîlnit de mai multe ori cu trăsura în care se afla Teresa.

— Amanta şefului?

— Da. Francezul i-a făcut ochi dulci, Teresa s-a distrat răspunzîndu-i; francezul i-a aruncat buchete şi ea i le-a înapoiat; toate astea, bineînţeles, cu încucuviinţarea şefului, care era în aceeaşi trăsură.

— Cum, — strigă Franz, — Luigi Vampa era în trăsura ţărăncuţelor romane?

— El o conducea, deghizat în vizitiu, răspunse Peppino.

— Şi pe urmă? întrebă contele.

— Pe urmă, francezul şi-a scos masca; Teresa, tot cu îngăduinţa şefului, şi-a scos-o şi ea; francezul i-a cerut o întîlnire, şi Teresa i-a dat-o; numai că în loc să vină Teresa, a venit Beppo pe treptele bisericii San Giaccomo.

— Cum! îl întrerupse din nou Franz, ţărăncuţa care i-a smuls moccoletto?...

— Era un băieţandru de cincisprezece ani, răspunse Peppino; dar nu e o ruşine pentru prietenul dvs. că s-a lăsat înşelat; că doar Beppo a mai înşelat el şi pe alţii.

— Şi Beppo l-a dus în afara zidurilor? întrebă contele.

— Întocmai. O trăsură aştepta la capătul străzii Macello; Beppo s-a urcat înăuntru, invitîndu-l pe francez să-l urmeze; el nu s-a lăsat mult rugat. I-a lăsat, curtenitor, locul din dreapta şi s-a aşezat lîngă el. Beppo i-a spus atunci că-l va duce într-o vilă situată la o leghe de Roma. Francezul l-a asigurat pe Beppo că era gata să-l urmeze pînă la capătul lumii. Vizitiul a străbătut îndată strada di Ripetta, a ajuns la poarta San Paolo; iar la două sute de paşi, în cîmp, cum francezul devenea prea îndrăzneţ, pe cinstea mea, Beppo i-a pus o pereche de pistoale în piept; vizitiul a oprit caii îndată, s-a întors pe scaun şi a întins şi

el niște pistoale. În același timp, patru oamenii de-ai noștri, care se ascunseseră pe malurile lui Almo, s-au repezit spre ușile trăsurii. Francezul ar fi avut chef să se apere. Ba chiar l-a strîns puțin de gît pe Beppo, după cîte am auzit, dar nu putea să facă nimic împotriva a cinci oameni înarmați. A trebuit să se predea. L-au coborît din trăsură, au mers de-a lungul rîuleţului şi l-au dus dinaintea Teresei şi a lui Luigi, care îl aşteptau în catacombele Sfîntului Sebastian.

— Ei, ce părere aveți ? întrebă contele, întorcîndu-se spre Franz. Povestea e destul de interesantă. Ce credeți dumneavoastră, care sînteți cunoscător ?

— Cred că mi s-ar părea foarte nostimă, dacă i s-ar fi întîmplat oricui altuia, în afară de Albert.

— Fapt e că dacă nu mă găseați acasă, ar fi fost o plăcere care l-ar fi costat cam mult pe scumpul dumneavoastră prieten ; dar liniștiți-vă, o să se aleagă numai cu spaima.

— Şi ne vom duce să-l căutăm ? întrebă Franz.

— De ce nu ? Cu atît mai mult cu cît se află într-un colțișor foarte pitoresc. Cunoașteți catacombele Sfîntului Sebastian ?

— Nu, n-am coborît niciodată înăuntrul lor, dar îmi făgăduisem s-o fac odată şi odată.

— Atunci, iată prilejul, şi altul mai bun ar fi greu de găsit. Aveți trăsură ?

— Nu.

— Nu-i nimic ; pe mine mă aşteaptă la orice oră din zi şi din noapte una, cu caii gata de drum.

— Gata de drum ?

— Da, fiindcă sînt o ființă plină de toane ; trebuie să-ți spun că uneori, ridicîndu-mă de la cină, în miezul nopții, îmi vine poftă să plec undeva, în lume, şi plec.

Contele sună o dată. Se ivi valetul.

— Spune să se scoată trăsura din şopron. Ia pistoalele din coburi. Nu-i nevoie să trezeşti vizitiul. O să mîne Ali.

Peste o clipă se auzi huruitul trăsurii care trăgea dinaintea porții. Contele își scoase ceasul.

— E douăsprezece și jumătate, spuse el. Chiar dacă am fi plecat la cinci dimineața și tot am fi avut timp să ajungem. Dar poate că zăbava asta l-ar fi făcut pe prietenul dumitale să petreacă o noapte neplăcută, așa că e mai bine să ne grăbim și să-l scoatem din mîinile nelegiuiților. Mai sînteți hotărît să mă însoțiți ?

— Mai mult ca oricînd.

— Atunci, haidem !

Franz și contele ieșiră, urmați de Peppino.

Găsiră trăsura la poartă. Ali se urcase pe capră. Franz îl recunoscu pe sclavul mut din peștera de pe insula Monte Cristo.

Franz și contele se urcară în trăsura care era un cupeu ; Peppino se așeză lîngă Ali, și porniră în galop.

Ali primise mai dinainte ordine, căci o luă prin via del Corso, străbătu Campo Vaccino, urcă pe strada San Gregorio și ajunse la poarta San Sebastiano ; acolo portarul voi să le facă unele greutăți, dar contele de Monte Cristo îi arătă o autorizație, care îi îngăduia să intre și să iasă la orice oră din zi sau din noapte, semnată de guvernatorul Romei ; bariera fu, deci, ridicată, portarul primi un ludovic pentru osteneala lui și trecură mai departe.

Trăsura mergea de-a lungul anticei via Appia, mărginită de la un capăt la altul de morminte. Din cînd în cînd lui Franz i se părea că vede la lumina lunei, care începuse să răsară, ceva semănînd cu o santinelă, desprinzîndu-se dintr-o ruină ; dar îndată, la un semn schimbat între Peppino și santinela aceea, ea reintra în umbră și dispărea.

Cu puțin înainte de a ajunge la circul lui Caracalla, trăsura se opri, Peppino deschise portiera, iar contele și Franz coborîră.

— Peste zece minute vom ajunge, îi spuse Monte Cristo însoțitorului său.

Apoi îl luă pe Peppino deoparte, îi porunci în șoaptă

ceva şi Peppino porni, după ce îşi luă o făclie scoasă dintr-un cufăr al cupeului.

Se mai scurseră cinci minute în timpul cărora Franz îl văzu pe cioban afundîndu-se pe o potecă, prin unduirile pămîntului frămîntat al cîmpiei romane, şi dispărînd în tufele roşiatice care par a fi coama zbîrlită a unui leu uriaş.

— Acum să-l urmăm, spuse Monte Cristo.

Porniră amîndoi pe aceeaşi potecă şi, peste vreo sută de paşi, dădură peste un povîrniş aplecat spre fundul unei vîlcele.

Curînd zăriră doi oameni stînd de vorbă în umbră.

— Să mergem mai departe? îl întrebă Franz pe conte. Sau să aşteptăm aici?

— Să mergem; Peppino trebuie să-i fi vestit sentinelei sosirea noastră.

Într-adevăr, unul din cei doi oameni era Peppino, iar celălalt era un bandit, stînd de pază în prima linie.

Franz şi contele se apropiară; banditul îi salută.

— Excelenţă, — spuse Peppino, adresîndu-i-se contelui, — dacă vreţi să mă urmaţi, intrarea în catacombe e la doi paşi de aici.

— Bine, spuse Monte Cristo. Mergi înaintea noastră.

Dinapoia unei îngrămădiri de tufe şi a cîtorva stînci se afla o deschizătură prin care abia putea să treacă un om.

Peppino se strecură primul prin această crăpătură; dar abia făcu vreo cîţiva paşi, cînd trecătoarea subterană se lărgi. Atunci Peppino se opri, îşi aprinse făclia şi se întoarse să vadă dacă e urmat.

Contele îl urma, primul, iar Franz venea după el.

Terenul se înclina uşor şi se lărgea cu cît înaintau mai mult, dar Franz şi Monte Cristo tot mai trebuiau să meargă încovoiaţi şi cu greu ar fi putut merge alături.

Mai înaintară astfel vreo cincizeci de paşi, apoi fură opriţi de strigătul: *Cine-i? Stai!*

In acelaşi timp văzură lucind o teavă de puşcă luminată de vîlvătaia torţei lui Peppino.

— *Ami!* răspunse Peppino.

Şi, înaintînd singur, îi şopti cîteva cuvinte santinelei care, ca şi santinela de mai înainte, îi salută făcîndu-le semn vizitatorilor nocturni că puteau să-şi continue drumul.

Dinapoia santinelei se afla o scară cu vreo douăzeci de trepte; Franz şi contele coborîră cele douăzeci de trepte şi se pomeniră dinaintea unui fel de răspîntie de cripte. Cinci drumuri se despărţeau de acolo, ca razele unei stele. Pereţii zidurilor scobiţi în firide suprapuse, avînd forma unor sicrie, arătau că intraseră în catacombe.

Intr-o adîncitură, căreia ar fi fost cu neputinţă să-i vezi sfîrşitul, pătrundeau, în timpul zilei, cîteva raze de lumină.

Contele puse mîna pe umărul lui Franz.

— Vreţi să vedeţi o tabără de bandiţi la odihnă? întrebă el.

— Sigur, răspunse Franz.

— Atunci, veniţi cu mine... Peppino, stinge făclia.

Peppino se supuse, iar Franz şi contele se pomeniră în întunericul cel mai nepătruns; numai că la vreo cincizeci de paşi dinaintea lui, de-a lungul zidurilor, continuau să joace cîteva licăriri roşiatice devenite şi mai vizibile încă de cînd Peppino stinsese făclia.

Inaintară în tăcere. Contele îl conducea pe Franz ca şi cum ar fi avut neobişnuita însuşire de a vedea în întuneric. De altfel, Franz însuşi desluşea tot mai bine drumul, pe măsură ce se apropia de licăririle care le călăuzeau paşii.

Trecură astfel pe sub trei arcade, dintre care cea din mijloc servea drept poartă.

Arcadele se deschideau pe de o parte spre coridorul unde se găseau contele şi Franz, iar pe de altă parte spre o mare încăpere pătrată, împrejmuită de firide asemănătoare cu acelea despre care am mai vorbit.

În mijlocul încăperii se înălțau patru lespezi care pe vremuri serviseră drept altar, după cum arăta crucea înălțată și acum deasupra lor.

O singură lampă pusă pe trunchiul unei coloane lumina cu o lumină palidă și tremurătoare ciudata scenă care li se înfățișă celor doi vizitatori ascunși în umbră.

Un om stătea jos, cu coatele sprijinite de coloană, și citea, stînd cu spatele spre arcada prin a cărei deschidere noii sosiți îl priveau.

Omul acela era șeful bandei, Luigi Vampa.

În jurul lui, grupați după cum le venea mai bine, culcați în mantalele lor sau rezemați de un fel de bancă de piatră care se întindea de jur împrejurul columbariumului se vedeau vreo douăzeci de banditi; fiecare dintre ei își avea carabina la îndemînă.

În fund, tăcută, abia vizibilă și asemănătoare unei năluci, o santinelă se plimba în lung și în lat dinaintea unei fel de deschideri care nu se deosebea decît pentru că întunericul părea încă și mai negru acolo.

Cînd contele crezu că Franz și-a desfătat îndeajuns privirea cu tabloul acesta pitoresc, duse degetul la buze, făcîndu-i semn să tacă și urcă cele trei trepte care duceau din coridor la columbarium. Intră apoi în încăpere prin arcada din mijloc și înaintă spre Vampa, care era atît de adîncit în lectura sa, încît nu-i auzi de loc zgomotul pașilor.

— Cine-i acolo? strigă santinela care, mai puțin preocupată, văzuse la lumina lămpii un fel de umbră crescînd dinapoia șefului său.

La strigătul acesta, Vampa se ridică repede, smulgînd totodată un pistol de la brîu. Într-o clipă, toți banditii săriră în picioare și douăzeci de țevi de carabine se îndreptară spre conte.

— Dragul meu Vampa, — spuse liniștit Monte Cristo, cu un glas deosebit de calm, și fără să-i tresară măcar un singur mușchi de pe față, — dragul meu Vampa, mi se pare că-ți dai prea multă osteneală ca să primești un prieten.

— Jos armele! strigă şeful, făcînd un semn poruncitor cu o mînă, în timp ce cu cealaltă îşi scotea respectuos pălăria. Apoi întorcîndu-se spre ciudatul personaj care domina întreaga scenă, îi spuse: — Iertaţi-mă, domnule conte, dar mă aşteptam atît de puţin să-mi faceţi cinstea unei vizite, încît nu v-am recunoscut.

— Se pare că ai memoria slabă în toate privinţele, Vampa, urmă contele, şi că uiţi nu numai feţele oamenilor, dar şi înţelegerile făcute cu ei.

— Ce înţelegere am uitat, domnule conte? întrebă banditul ca un om care, dacă a săvîrşit o greşeală, nu doreşte altceva decît să o poată repara.

— Nu ne înţeleseserăm că nu numai persoana mea, dar şi a prietenilor mei, îţi va fi sacră?

— Şi cu ce mi-am călcat făgăduiala, excelenţă?

— În seara aceasta ai răpit şi l-ai adus aici pe vicontele Albert de Morcerf. Ei, iată, — continuă Monte Cristo, cu un accent care îl înfioră pe Franz, — tînărul este *unul dintre prietenii mei,* locuieşte în acelaşi hotel cu mine, s-a plimbat timp de opt zile în propria mea trăsură şi, totuşi, ţi-o repet, l-ai răpit, l-ai adus şi (adăugă contele scoţînd scrisoarea din buzunar). l-ai pus la răscumpărare ca pe un oarecare.

— De ce nu mi-aţi spus nimic despre toate astea? întrebă şeful întorcîndu-se spre oamenii săi, care se traseră înapoi din faţa privirii lui; de ce m-aţi făcut să-mi calc cuvîntul dat unui om ca domnul conte, care are în mîinile lui viaţa noastră, a tuturor? Pe sîngele lui Crist! Dacă aş crede că măcar unul dintre voi a ştiut că tînărul era un prieten de-al excelenţei sale, i-aş zbura creierii cu mîna mea!

— Vedeţi, — spuse Monte Cristo, întorcîndu-se către Franz, — v-am spus că trebuie să fie o greşeală la mijloc.

— Nu sînteţi singur? întrebă Vampa, neliniştit.

— Sînt cu persoana căreia i-aţi trimis scrisoarea şi căreia am vrut să-i dovedesc că Luigi Vampa e un om de cuvînt. Veniţi, excelenţă, — îi spuse el lui Franz, —

iată-l pe Luigi Vampa care vă va spune el însuși cît de rău îi pare pentru greșeala săvîrșită.

Franz se apropie ; șeful făcu vreo cîțiva pași în întîmpinarea lui.

— Fiți binevenit printre noi, excelență, îi spuse el. Ați auzit ce a spus domnul conte și ce i-am răspuns eu ; voi mai adăuga că n-aș fi vrut de loc, pentru patru mii de piaștri la care fixasem răscumpărarea prietenului dvs., să se întîmple un asemenea lucru.

— Dar unde e prizonierul ? întrebă Franz, uitîndu-se neliniștit în jurul lui. Nu-l văd de loc.

— Nădăjduiesc că nu i s-a întîmplat nimic rău ! adăugă și contele încruntîndu-și sprîncenele.

— Prizonierul e acolo, — răspunse Vampa, arătînd cu mîna întrîndul dinaintea căruia se plimba banditul de pază, — și am să-i anunț eu însumi că e liber.

Șeful înaintă spre locul arătat de el ca servind drept închisoare lui Albert, iar Franz și contele îl urmară.

— Ce face prizonierul ? îl întrebă Vampa pe omul de pază.

— Pe cinstea mea, căpitane, habar n-am, răspunse acesta ; de mai mult de o oră nu l-am mai auzit mișcînd.

— Veniți, excelență, spuse Vampa.

Contele și Franz urcară vreo șapte sau opt trepte urmîndu-l pe Vampa, care mergea mereu înaintea lor. Trăgînd un zăvor, Vampa deschise o ușă.

Atunci, la lumina unei lămpi asemănătoare aceleia care lumina columbariumul, ei putură să-l vadă pe Albert învăluit într-o mantie împrumutată de la unul dintre banditi, culcat într-un colț și cufundat în somnul cel mai adînc.

— Ia te uită ! zîmbi Monte-Cristo cu zîmbetul lui caracteristic. Nu-i rău pentru un om care trebuia să fie împușcat la ora șapte dimineața.

Vampa se uita cu oarecare admirație cum doarme Albert ; se vedea că dovada aceasta de curaj îl mișca.

— Aveți dreptate, domnule conte, grăi el. Omul

acesta trebuie să fie unul dintre prietenii dumneavoastră. Apoi, apropiindu-se de Albert și atingîndu-i umărul, îi spuse: — Excelență, sînteți bun să vă treziți?

Albert se întinse, își frecă pleoapele și deschise ochii.

— Dumneata erai, căpitane? Ce naiba, mai bine m-ai fi lăsat să dorm; visam ceva grozav; visam că dansez galopul la Torlonia cu contesa G...!

Își scoase ceasul, pe care-l păstrase ca să socotească el însuși timpul scurs.

— Unu și jumătate dimineața! De ce naiba m-ai trezit la ora asta?

— Ca să vă spun că sînteți liber, excelență.

— Dragul meu, — continuă Albert, cu o desăvîrșită stăpînire de sine, — pe viitor să ții bine minte maxima aceasta a lui Napoleon: „Nu mă treziți decît pentru știrile rele." Dacă m-ai fi lăsat să dorm, mi-aș fi terminat galopul și ți-aș fi fost recunoscător toată viața... Va să zică, mi s-a plătit răscumpărarea?

— Nu, excelență.

— Atunci cum de sînt liber?

— Cineva, căruia nu pot să-i refuz nimic, a venit după dumneavoastră.

— Pînă aici?

— Pînă aici.

— Nu mai spune! Acest cineva e foarte îndatoritor.

Albert se uită împrejur și-l zări pe Franz.

— Cum, dragul meu Franz, tu ești cel ce a dat o asemenea dovadă de devotament?

— Nu eu, ci vecinul nostru, domnul conte de Monte-Cristo, răspunse Franz.

— Nu zău, domnule conte, — spuse Albert voios, îndreptîndu-și cravata și manșetele, — sînteți un om cu adevărat prețios, și nădăjduiesc că mă veți privi ca pe veșnicul dumneavoastră îndatorat, mai întîi pentru chestiunea trăsurii, și apoi pentru aceasta!

Şi îi întinse contelui mîna. Monte Cristo se înfioră în clipa cînd trebui să-i dea mîna, dar i-o dădu totuşi.

Banditul privea toată scena cu un aer uluit; fără doar şi poate că era obişnuit să vadă prizonierii tremurînd dinaintea lui, şi iată că se găsise omul a cărui voioşie ironică nu fusese cît de cît zdruncinată; cît despre Franz, el era încîntat că Albert susţinuse, chiar în faţa unui bandit, onoarea naţională.

— Dragul meu Albert, — spuse el, — dacă ai vrea să te grăbeşti, am mai avea încă timp să mergem şi să ne sfîrşim noaptea la Torlonia; ţi-ai relua galopul de acolo de unde l-ai întrerupt, în aşa fel încît să nu-i mai porţi nici un fel de pică seniorului Luigi, care s-a purtat, în toată împrejurarea aceasta, ca un adevărat gentilom.

— Adevărat, ai dreptate, am putea ajunge acolo la ora două. Senior Luigi, mai e vreo formalitate de îndeplinit ca să ne despărţim de excelenţa voastră?

— Niciuna, domnule, — răspunse banditul, — sînteţi liber ca vîntul.

— În cazul acesta, îţi doresc o viaţă plăcută şi veselă; haideţi, domnilor, să mergem!

Albert, urmat de Franz şi de conte, coborî scara şi traversă marea încăpere pătrată; banditii stăteau în picioare, cu pălăriile în mîini.

— Peppino, — spuse şeful, — dă-mi făclia.

— Ce vrei să faci cu ea? îl întrebă contele.

— Am să vă conduc chiar eu, spuse căpitanul; e cea mai neînsemnată cinstire pe care o pot aduce excelenţei voastre.

Şi, luînd făclia aprinsă din mîinile ciobanului, el porni înaintea oaspeţilor, nu ca o slugă care îndeplineşte o muncă umilitoare, ci ca un rege care păşeşte înaintea ambasadorilor.

Ajuns la uşă, Vampa se înclină.

— Şi acum, domnule conte, vă cer din nou scuze şi nădăjduiesc că nu-mi veţi păstra nici o umbră de supărare pentru cele întîmplate.

— Nu dragul meu Vampa, răspunse contele, de

altfel îți răscumperi greșelile într-un fel atît de curtenitor, încît aproape că mă simt ispitit să-ți mulțumesc că le-ai săvîrșit.

— Domnilor, — urmă șeful, întorcîndu-se spre tineri, — poate că invitația mea să nu vi se pară prea atrăgătoare ; dar dacă veți simți vreodată dorința de a-mi mai face o vizită, oriunde mă voi afla, veți fi bineveniți la mine.

Franz și Albert salutară. Contele ieși cel dintîi, iar după el urmă Albert. Franz rămase mai la urmă.

— Excelența voastră mai vrea să mă întrebe ceva ? întrebă Vampa, zîmbind.

— Mărturisesc că da, răspunse Franz. Aș fi curios să știu ce carte citeai cu atîta atenție cînd am venit noi ?

— „Comentariile" lui Cezar, răspunse banditul. E cartea mea preferată.

— Nu vii, Franz ? întrebă Albert.

— Ba da, iată-mă, răspunse Franz.

Și, la rîndul său, ieși de sub boltă.

Făcură cîțiva pași de-a lungul cîmpiei.

— Iertați-mă ! spuse Albert, reîntorcîndu-se : Îmi dai voie, căpitane ?

Și își aprinse țigara de la torța lui Vampa.

— Acum, domnule conte, — urmă el, — să ne grăbim cît putem. Țin cît se poate de mult să-mi sfîrșesc noaptea la ducele de Bracciano.

Regăsiră trăsura acolo unde o lăsaseră ; contele îi spuse un singur cuvînt arab lui Ali, și caii porniră în goană.

Cînd ceasul lui Albert arăta exact ora două, cei doi prieteni intrau în sala de dans.

Reîntoarcerea lor stîrni senzație ; dar fiindcă se reîntorseseră împreună, toate temerile cu privire la Albert încetară chiar în clipa aceea.

— Doamnă, — spuse vicontele de Morcerf, înaintînd spre contesă, — ieri ați avut bunătatea să-mi făgăduiți un galop, și vin ceva cam tîrziu să vă cer îndeplinirea acestei grațioase făgăduieli. Dar priete-

nul meu, a cărui dragoste pentru adevăr o cunoașteți, vă poate afirma că nu port nici o vină pentru întîrziere.

Și cum în clipa aceea muzica dădea semnalul unui vals, Albert își trecu brațul pe după talia contesei și dispăru împreună cu ea în vîrtejul dansatorilor.

În același timp, Franz, se gîndea la ciudatul fior ce-l străbătuse pe contele de Monte Cristo atunci cînd fusese oarecum silit să-i dea mîna lui Albert.

Capitolul XXXVIII

ÎNTÎLNIREA

A doua zi, la deşteptare, primul gînd al lui Albert fu să-i propună lui Franz să facă o vizită contelui. E drept că-i mai mulţumise în ajun, dar îşi dădea seama că pentru serviciul pe care i-l făcuse merita să-i mulţumească de două ori.

Franz, deşi simţea pentru contele de Monte Cristo o atracţie amestecată cu spaimă, nu voi să-l lase pe Albert singur şi îl însoţi. Fură introduşi amîndoi în salon. Peste cinci minute se ivi contele.

— Domnule conte, — îi spuse Albert, întîmpinîndu-l, — daţi-mi voie să vă repet în dimineaţa asta ce nu v-am spus îndeajuns ieri : nu voi uita niciodată în ce împrejurări mi-aţi venit în ajutor, şi îmi voi aminti întotdeauna că vă datorez viaţa, sau aproape viaţa.

— Dragul meu vecin, — răspunse contele rîzînd, — îţi exagerezi obligaţiile faţă de mine. Îmi datorezi doar o mică economie de vreo douăzeci de mii de franci din bugetul dumitale de călătorie şi atîta tot. Vezi bine că nu merită să mai vorbim despre ea. Din partea mea însă, — adăugă el, — te rog să primeşti toate felicitările. Ai dat dovadă de o nepăsare şi de o îndrăzneală minunată.

— Ce era să fac ? răspunse Albert. Mi-am zis că mă certasem cu cineva şi că avea să urmeze un duel. Şi apoi am vrut să-i fac pe banditii aceia să înţeleagă un lucru : că oamenii se bat în toate ţările din lume, dar că numai francezii se bat rîzînd. Totuşi, fiindcă obligaţia mea faţă de dumneavoastră nu e mai puţin mare, vreau să vă întreb dacă nu v-aş putea fi folositor la ceva, fie personal, fie prin prietenii şi cunoştinţele mele. Tata, contele de Morcerf, care este

de origine spaniolă, are o situație înaltă în Franța și în Spania, iar eu, împreună cu toți cei ce mă iubesc, voi sta la dispoziția dumneavoastră.

— Vă mărturisesc că așteptam oferta asta și că o primesc din toată inima. Chiar mă gîndeam să vă cer un mare serviciu.

— Care?

— N-am mai fost niciodată la Paris. Nu cunosc Parisul...

— Cum se poate? se miră Albert. Ați putut trăi pînă astăzi fără să vedeți Parisul? De necrezut!

— Și totuși, așa e; dar îmi dau seama, ca și dumneavoastră, că nu mai e cu putință să nu cunosc capitala Franței. Ceva mai mult încă: poate că aș fi și făcut de multă vreme călătoria aceasta absolut trebuitoare, dacă aș fi cunoscut pe cineva care să mă poată introduce în lumea în care n-am nici un fel de legături.

— Un om ca dumneavoastră! exclamă Albert.

— Sînteți prea bun; dar fiindcă nu-mi cunosc alt merit decît pe acela de a putea face concurență, în calitate de milionar, domnului Aguado sau domnului Rotschild, și fiindcă nu mă duc la Paris ca să joc la bursă, amănuntul acesta neînsemnat m-a împiedicat să vin. Acum, oferta dumneavoastră m-a hotărît. Îa spuneți, îmi făgăduiți, dragă domnule de Morcerf (și spunînd aceste cuvinte, Monte-Cristo zîmbi într-un fel ciudat), îmi făgăduiți să-mi deschideți ușile lumii acesteia în care voi fi tot atît de străin ca un huron sau un cochinchinez, atunci cînd voi sosi la Paris?

— Cu mare bucurie și din toată inima, domnule conte! răspunse Albert. Și cu atît mai bucuros, cu cît (să nu rîzi prea tare de mine, Franz) sînt rechemat la Paris printr-o scrisoare primită azi dimineață, în care mi se propune o alianță cu o familie foarte plăcută și care are cele mai bune relații în lumea pariziană.

— Alianță prin căsătorie? întrebă Franz, rîzînd.

— Vai, așa e! De aceea, cînd veți sosi la Paris,

mă veţi găsi om aşezat şi poate chiar tată de familie. Asta o să se potrivească de minune cu seriozitatea mea firească, nu-i aşa? În orice caz, conte, v-o repet, eu şi ai mei sîntem trup şi suflet ai dumneavoastră.

— Primesc, răspunse Monte Cristo. Şi vă jur că nu lipsea decît un astfel de prilej ca să-mi îndeplinesc unul din planurile pe care le rumeg de multă vreme.

Franz nu se îndoi nici o clipă că planurile acestea erau cele despre care contele scăpase cîteva cuvinte în peştera de la Monte Cristo, şi pe cînd contele vorbea, se uită la el ca să-i zărească pe chip ceva în legătură cu planurile care-l chemau la Paris. Dar era greu de pătruns în sufletul lui Monte Cristo, mai ales atunci cînd şi-l acoperea cu un zîmbet.

— Spuneţi-mi, conte, — urmă Albert, încîntat că va putea prezenta un astfel de om, — nu cumva aveţi vreunul dintre planurile făcute în vînt, aşa cum se fac cu miile în timpul călătoriilor, şi care, fiind clădite pe nisip, sînt spulberate la prima adiere?

— Pe cinstea mea că nu, răspunse Monte Cristo. Vreau să vin la Paris, trebuie!

— Şi cînd veţi veni?

— Dumneavoastră cînd vă veţi afla acolo?

— Eu, — spuse Albert, — doamne! Peste cincisprezece zile sau peste trei săptămîni, cel mai tîrziu. N-o să întîrzii decît atîta cît mi-o trebui pentru drum.

— Atunci am să vă las un răgaz de trei luni, făgădui Monte Cristo. Vedeţi, vă las timp destul.

— Aşadar, peste trei luni veţi veni să-mi bateţi la uşă? se bucură Albert.

— Doriţi o întîlnire cu ziua şi cu ora precisă? întrebă contele. Vă previn că sînt de o exactitate supărătoare.

— Cu ziua şi cu ora exactă, se învoi Albert; îmi convine de minune.

— Atunci, fie! Monte Cristo întinse mîna spre un calendar prins lîngă oglindă. Astăzi sîntem în douăzeci şi unu februarie (Monte Cristo scoase ceasul);

e ora zece şi jumătate dimineaţa. Vreţi să mă aşteptaţi în ziua de 21 mai, la ora zece şi jumătate dimineaţa?

— Foarte bine, spuse Albert. Masa va fi gata.

— Unde locuiţi?

— În strada Helder nr. 27.

— Aveţi un apartament al dumneavoastră? N-am să vă stingheresc cumva?

— Locuiesc în casa părinţilor mei, dar am un pavilion în fundul curţii în întregime separat.

— Bine.

Contele luă un carnet de însemnări şi scrise: „Strada Helder nr. 27, douăzeci şi unu mai, ora zece şi jumătate dimineaţa".

— Şi acum, — urmă el, punîndu-şi carneţelul în buzunar, — n-aveţi nici o grijă, pendula dumneavoastră n-o să fie mai exactă decît mine.

— Ne vom mai vedea înaintea plecării? întrebă Albert.

— Asta depinde: cînd plecaţi?

— Mîine, la cinci după masă.

— În cazul acesta, vă spun adio. Am o chestiune urgentă la Neapole şi nu mă voi reîntoarce aici decît sîmbătă seara sau duminică dimineaţa. Şi dumneavoastră? îl întrebă contele pe Franz. Plecaţi şi dumneavoastră, domnule baron?

— Da.

— În Franţa?

— Nu, eu plec la Veneţia. Mai rămîn un an sau doi în Italia.

— Va să zică nu ne vom revedea la Paris?

— Mă tem că nu voi avea cinstea aceasta.

— Atunci, domnilor, călătorie bună! le ură contele, întinzîndu-i fiecăruia cîte o mînă.

Era pentru prima dată cînd Franz atingea mîna omului acestuia; tînărul tresări, căci mîna era rece ca a unui mort.

— Atunci, pentru ultima oară, — spuse Albert, — rămîne hotărît, pe cuvînt de onoare, nu-i aşa? Strada

Helder nr. 27, douăzeci şi unu mai, la orele zece şi jumătate dimineaţa.

— Douăzeci şi unu mai, la orele zece şi jumătate dimineaţa, în strada Helder nr. 27, făgăduiţi contele.

Acestea spuse, cei doi tineri salutară şi ieşiră.

— Ce-i cu tine? îl întrebă Albert pe Franz, cînd reintrară în apartamentul lor. Pari foarte îngrijorat.

— Da, — răspunse Franz, — îţi mărturisesc că domnul de Monte Cristo mi se pare un om tare ciudat, şi mă gîndesc cu nelinişte la întîlnirea pe care ţi-a dat-o la Paris.

— Intîlnirea asta... cu neliniste! Cum se poate? Eşti nebun, dragă Franz?

— Nebun sau nu, asta e.

— Ascultă, — continuă Albert, — mă bucur că pot să ţi-o spun: mi s-a părut totdeauna că te porţi rece faţă de conte, pe cînd el, dimpotrivă, mi s-a părut totdeauna foarte îndatoritor faţă de noi. Ai ceva personal cu el?

— Poate.

— L-ai mai văzut undeva înainte de a-l întîlni aici?

— Da.

— Unde?

— Imi făgăduieşti că n-ai să spui nimănui nici un cuvînt din cele ce-ţi voi povesti?

— Iţi făgăduiesc.

— Pe cuvînt de onoare?

— Pe cuvînt de onoare.

— Ei bine, atunci ascultă.

Şi Franz îi povesti lui Albert plimbarea lui în insula Monte Cristo, îi povesti cum găsise un echipaj de contrabandişti şi cum în mijlocul acestui echipaj dăduse peste doi banditi corsicani. Stărui mult asupra tuturor amănuntelor primirii ca în basme făcută de conte în peştera lui din *„O mie şi una de nopţi"*; îi povesti despre cină, despre haşiş, despre statui, despre realitate şi vis, despre faptul că la deşteptare nu mai rămăsese ca dovadă şi ca amintire a tuturor

întîmplărilor acelora decît micul iaht depărtîndu-se, la orizont, spre Porto Vecchio.

Apoi trecu la Roma, la noaptea din Colisseu, la discuţia pe care o auzise între conte şi Vampa, discuţie în legătură cu Peppino, în care contele făgăduise să obţină graţierea banditului, făgăduială respectată întocmai.

În sfîrşit ajunse la aventura din noaptea precedentă, la încurcătura în care se găsise văzînd că-i lipseau şase sau şapte sute de piaştri ca să completeze suma cerută; apoi îi povesti cum îi venise ideea să i se adreseze contelui, idee ce avusese un rezultat pitoresc şi mulţumitor totodată.

Albert îl ascultă cu deosebită atenţie.

— Ei şi? făcu el cînd Franz sfîrşi de povestit. Unde vezi, în toate astea, vreun lucru necurat? Contele e călător, are o corabie a lui, fiindcă e bogat. Du-te la Portsmouth sau la Southampton, şi ai să vezi portul ticsit de iahturi aparţinînd bogătaşilor englezi care au aceeaşi toană. Ca să poată şti unde să se oprească în plimbările lui, ca să nu mănînce la bucătăria asta înfiorătoare care pe mine mă otrăveşte de patru luni, iar pe tine de patru ani; ca să nu se culce în paturile astea groaznice unde nu se poate dormi, şi-a aranjat un loc de popas în insula Monte Cristo: cînd locuinţa a fost gata, temîndu-se ca stăpînirea toscană să nu-l alunge şi să nu fi cheltuit astfel banii de pomană, a cumpărat insula şi i-a luat numele. Dragul meu, răscoleşte-ţi amintirile şi spune-mi cîte dintre cunoştinţele tale poartă numele unor proprietăţi pe care nu le-au avut niciodată?

— Dar banditii corsicani care se aflau în echipajul lui? întrebă Franz.

— Ei, de ce te miri? Ştii mai bine ca oricine, nu-i aşa, că banditii corsicani nu sînt tîlhari, ci sînt, de fapt, doar nişte fugari pe care vreo vendetta i-a alungat din satele sau din oraşele lor. Poţi deci să-i vezi fără să te compromiţi; eu, unul, îţi declar că dacă voi merge vreodată în Corsica, înainte de a mă pre-

zenta guvernatorului şi prefectului, voi face cunoştinţă cu banditii lui Colomba, dacă bineînţeles voi putea să dau de ei. Mie mi se par încîntători.

— Dar Vampa şi ceata lui? urmă Franz. Nădăjduiesc că ai să recunoşti că ei sînt banditi care opresc trecătorii pentru a-i jefui. Ce părere ai despre influenţa contelui asupra unor asemenea oameni?

— Despre influenţa asta am să-ţi spun, dragul meu, că deoarece după toate probabilităţile tocmai ei îi datorez viaţa, nu mi-e dat mie s-o critic prea aspru. Aşadar, în loc să-i fac din ea o vină gravă cum îi faci tu, cred că n-o să ţi se pare curios că i-o scuz, fiindcă, de nu mi-a salvat chiar viaţa, ceea ce poate ar fi cam exagerat, măcar mi-a economisit patru mii de piaştri, adică douăzeci şi patru de mii de livre în banii noştri, sumă la care fără îndoială că n-aş fi fost preţuit în Franţa. Şi asta dovedeşte, — adăugă Albert rîzînd, — că nimeni nu-i profet în ţara lui.

— Tocmai voiam să te întreb: din ce ţară e contele? Şi ce limbă vorbeşte? Din ce trăieşte? De unde are averea asta uriaşă? Ce a fost prima parte a vieţii lui misterioase şi necunoscute, care i-a împrăştiat pentru restul vieţii o lumină mohorîtă şi l-a făcut să nu iubească oamenii? Iată ce aş vrea să ştiu eu mai întîi, dacă aş fi în locul tău.

— Dragă Franz, cînd ai primit scrisoarea mea şi ai văzut că avem nevoie de influenţa contelui, te-ai dus să-i spui: prietenul meu Albert de Morcerf se găseşte în primejdie, ajutaţi-mă să-l scap. Nu-i aşa?

— Da.

— Atunci el te-a întrebat cumva: cine e domnul Albert de Morcerf? De unde i se trage numele? De unde are averea? Care-i sînt mijloacele de existenţă? Din ce ţară e? Unde s-a născut? Ia spune-mi, te-a întrebat toate astea?

— Mărturisesc că nu!

— A venit, şi gata. M-a scos din mîinile domnului Vampa, unde cu toate că păream foarte voinicos, după cîte spui, mărturisesc că nu mă simţeam de loc bine.

Ei, dragul meu, cînd în schimbul unui asemenea serviciu îmi cere să-i fac un lucru pe care-l face oricine, zilnic, pentru toţi prinţii ruşi sau italieni în trecere prin Paris, adică să-l prezint în lume, ai vrea să-l refuz? Haida de! Eşti nebun!

Trebuie spus că de data aceasta, împotriva obiceiului, Albert avea pe deplin dreptate.

— În sfîrşit, oftă Franz. Fă cum vrei, dragă viconte; fiindcă tot ce-mi spui pare a fi foarte adevărat, trebuie s-o mărturisesc. Dar nu e mai puţin adevărat că domnul conte de Monte Cristo e un om ciudat.

— Contele de Monte Cristo e un filantrop. Nu ţi-a spus cu ce scop vine la Paris? Ei bine, află că vine să concureze la premiul Montyon. Şi dacă nu i-ar trebui ca să-l cîştige decît votul meu şi influenţa domnului aceluia atît de pocit de care depinde obţinerea premiului, ei bine, i-aş da votul şi aş răspunde pentru obţinerea influenţei trebuitoare. Şi cu asta, dragul meu Franz, să încheiem discuţia şi să ne aşezăm la masă, iar apoi să mai vizităm o dată, pentru ultima oară, biserica Sfîntul Petru.

Făcură aşa cum spusese Albert, şi a doua zi, la orele cinci după amiază, cei doi tineri îşi luară rămas bun, Albert de Morcerf ca să se reîntoarcă la Paris, iar Franz d'Epinay ca să mai petreacă două săptămîni la Veneţia.

Dar înainte de a se urca în trăsură, pentru că se temea ca invitatul său să nu lipsească de la întîlnire, Albert dădu unui băiat din serviciul hotelului o carte de vizită adresată contelui de Monte Cristo. Pe cartea de vizită, sub cuvintele: „Vicontele Albert de Morcerf", tînărul adăugase cu creionul:

21 mai, orele zece şi jumătate dimineaţa,
str. Helden nr. 27

SFIRŞITUL VOLUMULUI I

CUPRINS

			Pag.
Cap.	I	MARSILIA. SOSIREA	5
Cap.	II	TATAL ŞI FIUL	16
Cap.	III	CATALANII	25
Cap.	IV	COMPLOT	38
Cap.	V	OSPAŢUL DE LOGODNA . . .	46
Cap.	VI	SUBSTITUTUL PROCURORULUI REGAL	61
Cap.	VII	INTEROGATORIUL	73
Cap.	VIII	CASTELUL D'IF	87
Cap.	IX	SEARA LOGODNEI	101
Cap.	X	CABINETUL CEL MIC DIN TUILERIES	109
Cap.	XI	CAPCAUNUL DIN CORSICA . . .	120
Cap.	XII	TATAL ŞI FIUL	130
Cap.	XIII	CELE 100 DE ZILE	139
Cap.	XIV	DEŢINUTUL FURIOS ŞI DEŢINUTUL NEBUN	151
Cap.	XV	NUMARUL 34 ŞI NUMARUL 27 . .	165
Cap.	XVI	UN SAVANT ITALIAN	186
Cap.	XVII	CELULA ABATELUI	198
Cap.	XVIII	COMOARA	221
Cap.	XIX	CEA DE A TREIA CRIZA . . .	236
Cap.	XX	CIMITIRUL CASTELULUI D'IF . .	248
Cap.	XXI	INSULA TIBOULEN	254
Cap.	XXII	CONTRABANDIŞTII	268
Cap.	XXIII	INSULA MONTE CRISTO . . .	278
Cap.	XXIV	ULUIRE	288

			Pag.
Cap.	XXV	„NECUNOSCUTUL“	300
Cap.	XXVI	HANUL „PONT DU GARD“ . . .	308
Cap.	XXVII	POVESTIREA	324
Cap.	XXVIII	REGISTRUL INCHISORILOR . . .	341
Cap.	XXIX	CASA MORREL	349
Cap.	XXX	CINCI SEPTEMBRIE	366
Cap.	XXXI	ITALIA. SIMBAD MARINARUL . .	385
Cap.	XXXII	TREZIRE	415
Cap.	XXXIII	BANDIȚI ROMANI	423
Cap.	XXXIV	APARIȚIA	460
Cap.	XXXV	MAZZOLATA	487
Cap.	XXXVI	CARNAVALUL DIN ROMA . . .	505
Cap.	XXXVII	CATACOMBELE SFINTULUI SEBASTIAN	528
Cap.	XXXVIII	INTILNIREA	549

Nr. 1621

Redactor de carte: E. Sișmanian
Tehnoredactor: G. Tănase

Dat la cules 2.IV.959. Bun de tipar 6.V.959. Tiraj 25 100 ex. broșate 2.050 ex. legate. ½. Hîrtie tipar de 52 gr./m p. Coli de tipar 35½. Coli de editură 27,6. Format 32/84×108. Ediția II. Planșe 5. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 (A) R

Tiparul executat sub com. nr. 90.420 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN". București — R.P.R.

Vol. I, II, III Lei 27. -

EDITURA TINERETULUI